

GH. GUȚU

DICTIONAR
LATIN-ROMÂN

Ediție revăzută

HUMANITAS
BUCUREȘTI

Coperta
IONUȚ BROȘTIANU

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
GUȚU, GHEORGHE

Dicționar latin-român / Gheorghe Guțu. - Ed. rev. -
București: Humanitas, 2007
ISBN 978-973-28-0913-6

81'374.8=124=135.1

© HUMANITAS, 2007

EDITURA HUMANITAS

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021/317 18 019, fax 021/317 18 24

www.humanitas.ro

Comenzi CARTE PRIN POȘTĂ: tel. 021/311 23 30,

fax 021/313 50 35, C.P.C.E. – CP 14, București

e-mail: cpp@humanitas.ro

www.librariilehumanitas.ro

CUVÂNT ÎNAINTE

Dicționarul latin-român pe care îl publicăm este un dicționar uzual al limbii latine din epoca clasică. El cuprinde, pe lângă aceasta, și materialul lexical al operelor scriitorilor din perioada următoare, cam până pe la jumătatea secolului al II-lea al erei noastre, cu excepția cuvintelor care aparțin unor domenii speciale: medicină, științe ale naturii, agronomie ș.a.

La alcătuirea lui, am urmărit să punem la dispoziția celor interesați un instrument de lucru practic, care să le permită să găsească repede cuvântul necunoscut și să-i stabilească înțelesul cel mai potrivit în context. Ne-am folosit pentru aceasta atât de dicționarele latine mari (Forcellini, Freund, Georges, Quicherat, Gaffiot, Benoist și Goelzer), cât și de dicționare de școală reputeate (Menge, Stowasser, Heinichen, Blase și Reeb, Rigutini, dicționarul prescurtat al lui Gaffiot, cel mic al lui Georges), acestea din urmă mai ales pentru sistematizarea sensurilor și alegerea exemplelor. Firește, n-am neglijat nici dicționarele latinești apărute la noi, folosindu-le ori de câte ori ni s-a părut necesar.

Efortul nostru principal s-a îndreptat spre concentrarea și sistematizarea cât mai logică a sensurilor, în special la verbe — sursă principală a confuziilor în traducere. La aceasta, am fost determinați deopotrivă de convingerea, rezultată din experiență, că prea multe diviziuni în cuprinsul unui articol nu ajută la cuprinderea sensurilor și la înțelegerea raporturilor dintre ele, cât și de limitele fixate dicționarului nostru. De aceea, am redus aceste sensuri la cât socotim că este necesar și ne-am străduit să le organizăm astfel, încât să fie simțite ca un tot coerent. Am însoțit — pe cât ne-a impus necesitatea și ne-a îngăduit spațiul — traducerea unui cuvânt cu exemple ilustrative, care ne permit să stabilim domeniul căruia cuvântul îi aparține, limitele în care se poate folosi, să cunoaștem regimul său și îmbinările frazeologice mai obișnuite. La traducerea exemplelor, deseori

s-au folosit, în scopul îmbogățirii și nuanțării sensurilor de bază, sinonime care nu apar în definiție.

În orânduirea sensurilor, am urmat criteriul etimologic, care este și cel logic, căci numai așa ele se pot ordona și ierarhiza, numai așa se poate vedea rațiunea derivării lor și a raporturilor dintre ele. Nu ne-am abătut de la acest principiu decât atunci când sensul primitiv nu mai apare în latina clasică. Acolo unde nu sensul primitiv e cel mai folosit, deși e trecut sub numărul 1., l-am notat — ca să evităm confuzia — ca rar, însemnând ca frecvent (abreviat: frecv.) sensul de mai mare circulație.

Dicționarul cuprinde lămuriri suficiente privitoare la termenii care se referă la cultura materială sau la instituțiile politice, sociale, religioase, militare etc. romane. Nu lipsesc nici explicațiile privitoare la mitologia greco-romană. La numele proprii, am fost nevoiți să facem o alegere mai severă și să restrângem explicațiile la strictul necesar.

Sub același cuvânt-titlu, trecem și derivatele lor, notând prin bară dublă (//) categoria gramaticală deosebită căreia îi aparțin.

Ca să putem cuprinde cât mai mult în cât mai puțin spațiu, pe lângă abrevierile obișnuite, am folosit și altele, uzitate în multe lucrări lexicografice, mai ales în dicționarele de școală sau în vocabularele manualelor școlare, și anume:

a) Adăugând după un verb cifra romană (I) sau (IV), arătăm că verbul este de conjugarea I sau a IV-a și că formele lui de bază sunt cu totul regulate. De exemplu: *canto* (I) înseamnă că verbul este de conjugarea I și că formele lui de bază sunt: *canto*, *cantare*, *cantavi*, *cantatum*; *audio* (IV) înseamnă că verbul este de conjugarea a IV-a și că formele lui de bază sunt: *audio*, *audire*, *audivi* (audii), *auditum*.

Dacă formele de bază sunt altele, le indicăm pe fiecare în parte. La verbele de conjugarea a II-a și a III-a, unde se întâlnesc situații felurite, dăm toate formele de bază;

b) adăugând după un adjectiv cifra (3), notăm că el este un adjectiv cu trei terminații, în *us*, *a*, *um*, de declinarea I și a II-a. De exemplu: *longus* (3) înseamnă *longus*, *longa*, *longum*; adăugând după un adjectiv cifra (2), notăm că este adjectiv cu două terminații, de declinarea a III-a. De exemplu: *dulcis*

(2) înseamnă *dulcis*, dulce; adăugând după un adjectiv cifra (1) — înainte de terminația genitivului —, notăm că este adjectiv cu o singură terminație (de declinarea a III-a). De exemplu: *audax* (1), *acis* înseamnă *audax*, *audacis*;

c) notând numai cantitatea vocalelor lungi, cu semnul obișnuit (*ā*, *e*, *ī*), înseamnă că vocalele care nu au notată cantitatea sunt vocale scurte.

GHEORGHE GUȚU

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Prezenta ediție revăzută a micului *Dicționar latin-român* al profesorului Gheorghe Guțu — excelent instrument de lucru, ce a garantat în mare măsură multor generații de tineri asimilarea spiritualității latine la noi — apare după succesivele ediții (1966, 1969, 1973) de la Editura Științifică. Timpul n-a alterat defel valoarea și prestigiul acestui opus exemplar. Dimpotrivă, el s-a fixat în conștiința publicului românesc ca normă a calității în domeniul limbilor clasice.

Ediția Humanitas reproduce ediția a III-a a celebrei lucrări, apărută în 1973. Controlul științific al textului de față a fost realizat, cu erudiție și competență, de doamna prof. univ. dr. Lucia Wald, căreia Editura Humanitas îi mulțumește și pe această cale. Pentru regimul cantităților de pe vocalele termenilor latinești, am consultat cu folos dicționarul *Langenscheidt Wörterbuch Lateinisch, Erster Teil, Lateinisch-Deutsch* al prof. Hermann Menge, apărut în 1963 la Langenscheidt KG, Berlin și München.

Am urmărit ca toate intervențiile în text să respecte spiritul și litera celor din ediția revăzută și adăugită a marelui *Dicționar latin-român*, apărut la Editura Humanitas în anul 2003.

Am renunțat la unele formulări învechite: am utilizat, de pildă (la explicarea între paranteze a unor termeni), perfectul compus în locul perfectului simplu.

Am eliminat forme ca: *ac de cap*, *burdufe*, *cameră de culcare*, *conșcolar*, *îndemnător*, *propunător*, *pantă grea*, *poezii nerușinate*, *vânjoșie*, *a vroii*, *a zgârâia*, în locul cărora am utilizat *ac de păr*, *burdufuri*, *dormitor*, *condiscipol/coleg de școală*, *cel care îndeamnă*, *inițiator*, *pantă abruptă*, *poezii licențioase*, *vitalitate/vlagă*, *a voi*, *a zgâria* etc.

S-au adus „la același numitor” nume de persoane, personaje, denumiri geografice etc. scrise în multe feluri, optându-se pentru grafiile originare sau apropiate de forma originală: *Aeneas* pentru *Enea*, *Caesar* pentru

Cezar, Dionysius pentru *Dionisius*, *Latium* pentru *Lațiu* și *Lațium*, *Libya/Libyca* pentru *Lybia/Lybica*, *Pompeius* pentru *Pompei* etc.

Am eliminat inerentele greșeli de literă ale ediției de bază.

Am rearanjat, unde a fost cazul, succesiunea articolelor, pentru a respecta ordinea alfabetică.

Îi mulțumim, pe această cale, doamnei Livia Micu-Ioniță de la Biblioteca Națională a României, pentru amabilitatea cu care ne-a comunicat reperele bibliografice ale edițiilor anterioare prezentului *Dicționar latin-român* al prof. Gheorghe Guțu (inclusiv cotele respectivelor titluri, așa cum figurează la BNR): *Dicționar latin-român*, Editura Științifică, București, 1966 (A I 749); *Dicționar latin-român*, ediția a II-a, Editura Științifică, București, 1969, 519 p. (A I 896); *Dicționar latin-român*, ediția a III-a, Editura Științifică, București, 1973, 624 p. (A I 1067).

Editorul

ABREVIERI

Abl.	= (cazul) ablativ	frecv.	= frecvent
abs.	= absolut	G.	= (cazul) genitiv
abstr.	= sens abstract	geogr.	= termen geografic
Ac.	= (cazul) acuzativ	gr.	= grec(esc)
act.	= (sens) activ	gram.	= gramatică, gramatical
adj.	= adjectiv	Imper.	= modul imperativ
adv.	= adverb	impers.	= impersonal
agr.	= termen agricol	impf.	= imperfect
arh.	= termen arhaic	Ind.	= indicativ
astr.	= termen astrologic	indecl.	= indeclinabil
bot.	= termen botanic	indir.	= indirect(ă)
comp.	= (gradul) comparativ	Inf.	= infinitiv
concret.	= (sens) concret	inf.	= infinitivală
conj.	= conjuncție	instr.	= instrumental
Conj.	= modul conjunctiv	interj.	= interjecție
coord.	= propoziție coordonată	interog.	= (propoziție) interogativă
în corel.	= în corelație	jur.	= termen juridic
D.	= (cazul) dativ	lit.	= termen literar
def.	= defectiv	m.	= (de genul) masculin
dem.	= demonstrativ	mar.	= termen de marină
dep.	= deponent	med.	= termen medical
dim.	= diminutiv	mil.	= termen militar
dir.	= direct(ă)	m.m.c.pf.	= mai mult ca perfect
euf.	= eufemism, eufemistic	n.	= (de genul) neutru
ex.	= (de) exemplu	neg.	= negativ
f.	= (de genul) feminin	nehot.	= (pronume) nehotărât
fig.	= (sens) figurat	N.	= (cazul) nominativ
filoz.	= termen filozofic	num.	= numeral

ord.	= ordinal	relat.	= relativ
pas.	= pasiv	ret.	= termen de retorică
peior.	= peiorativ	semidep.	= semideponent
pers.	= personal	sg.	= singular
person.	= personificare	spec.	= (sens) special
poet.	= termen poetic	subînț.	= subînțeleș
pos.	= posesiv	subst.	= substantiv
pl.	= plural	superl.	= superlativ
pf.	= perf.	tehn.	= termen tehnic
p.pf.	= participiu perfect pasiv	trad.	= traducere
p.pr.	= participiu prezent	v.	= vezi
pr.	= prezent	vb.	= verb
pred.	= predicativ	vi.	= verb intransitiv
prep.	= prepoziție	V.	= (cazul) vocativ
pron.	= pronume	vt.	= verb tranzitiv
prop.	= propoziție		
p.viit.	= participiu viitor		
rel.	= termen religios		
refl.	= reflexiv		

SEMNE

- (1) = adjectiv cu o singură terminație
 (2) = adjectiv cu două terminații
 (3) = adjectiv cu trei terminații
 (I) = verb de conjugarea I
 (IV) = verb de conjugarea a IV-a
 ~ = (tilda) în exemplele ilustrative, înlocuiește, de regulă, cuvântul-titlu; în cazul verbelor, înlocuiește forma de infinitiv.
 // = (bara oblică dublă) separă cuvinte aparținând diferitelor categorii gramaticale, dar tratate în cadrul aceluiasi articol, pe consideren-
 tul derivării lor din cuvântul-bază.
 = = (semnul egal) indică echivalența.
 + = (semnul plus) se citește „urmat de“.
 [] = (parantezele drepte) închid indicații suplimentare despre unele neregularități gramaticale, desinențe speciale etc. privind cuvân-
 tul-titlu. De exemplu:
dea, *ae f.* [D.pl. *de deābus*] zeiță.
 () = (parantezele rotunde) închid:
 a) explicațiile românești (cu litere cursive) la cuvântul definit.
 De exemplu: **dithyrambus**, *i m.* ditiramb (*cântec liric în onoarea unui zeu sau a unui erou*).
 b) completările la definiție (cu aceleași caractere ca traducerile).
 De exemplu: **dediscō**, *ere*, *dedici vt.* a uita (cele învățate)...
 sau **degō**, *ere vt.* a-și petrece viața (timpul, bătrânețea)...
 c) variante la definiție. De exemplu:
pharetrātus (3) *adj.* cu (purând) tolă.
 d) abrevierile și indicațiile de domeniu.

A

A (în prescurtări) **1.** = Aulus (prenume). **2. a.u.c.** = *ab Urbe condita* de la întemeierea Romei. **3. a.d.** = *ante diem* înainte de ziua de. **4.** = **absolvo** achit.

a¹ (ah) interj. ah! vai!

a², ab, abs prep. (cu Abl.) **I.** (sens spațial) **1. a)** (arătând punctul de pornire al unei acțiuni, după verbe de mișcare) de la, din: *venire a theatro* a veni de la teatru, *discedere a Gergovia* a pleca de la Gergovia, *ab Urbe proficisci* a pleca din Roma; **b)** (originea, începutul) de la, din: *initium capit a flumine Rhodano* începe (pornește) de la fluviul Ron; **c)** (proveniența) de la: *Cicero litteras a Caesare accipit* Cicero primește o scrisoare de la Caesar. **2.** (autorul acțiunii, după verbe pasive sau intransitive) de, de către: *laudatus est a magistro* a fost lădat de (către) profesor. **3.** (motivul) de, din cauza: *ferox ab re bene gesta* trufaș din cauza faptelor sale de vitejie, *inops urbs ab obsidione* oraș sărac de pe urma asediului. **4.** (arătând partea din care se privește ceva) dinspre, din partea, de la: *erat a septentrionibus collis* era o colină dinspre miază-

noapte, *cecidere ab Romanis ducenti equites* din partea romanilor, căzură două sute de călăreți, *a tergo* din spate, *a fronte* din față, *a laeva* de la stânga. **5.** (arătând o determinare mai apropiată) în privința: *firmus ab equitatu* puternic în privința cavaleriei, *laborare a re frumentaria* a suferi în privința aprovizionării cu grâu. **6.** (felul activității) însărcinat cu: *Narcissus ab epistulis* Narcissus (însărcinat) cu corespondența, *Pallas a rationibus* Pallas (însărcinat) cu contabilitatea. **7. a)** (arătând depărtarea, distanța) de, la o distanță de: *procul a patria* departe de patrie, *campus est ab oppido circiter milia passuum decem* câmpul se află la o distanță de vreo zece mii de pași de cetate. **b)** (distanța într-o înșiruire) după: *heros ab Achille secundus* al doilea erou după Achille. **c)** (separarea) de: *Gallos ab Aquitanis Garumna flumen dividit* pe galli îi desparte de aquitani râul Garumna, *Italiam ab hostibus defendere* a apăra Italia de dușmani. **II.** (sens temporal) **1.** (arătând momentul de când durează o acțiune) de, din, de la: *a mane ad vesperum* de dimi-

neață până seara, *a puero* de copil, *a pueritia* din copilărie, *ab initio* de la început, *ab urbe condita* de la întemeierea orașului. 2. îndată (imediat) după: *ab hac contione legati missi sunt* îndată după această cuvântare au fost trimiși soli.

abāctus (3) *p.pf.* v. **abigō**.

abacus, *i* m. 1. masă de joc. 2. bufet. 3. tablă de calculat.

abaliēnātiō, *ōnis* f. înstrăinare.

abaliēnō (I) *vt.* a înstrăina, a îndepărta: *abalienati iure civium* îndepărtați de la drepturile cetățenești.

abavus, *i* m. 1. străbunic. 2. strămoș.

Abdera, *ōrum* n.pl. Abdera (oraș în Thracia). // **Abdērītēs**, *ae* m. abderit, locuitor al Abderei.

abdicātiō, *ōnis* f. 1. părăsire, renunțare: *~ dictaturae* (G.) renunțarea la dictatură. 2. (jur.) dezmoștenire.

abdicō¹ (I) *vt.* 1. a renunța (la o funcție): *dictaturō se abdicat* sau *dictaturam abdicat* renunță la dictatură. 2. (jur.) a nu recunoaște, a tăgădui: *~ filium* a dezmoșteni un fiu.

abdicō², *ere, xi, ctum* *vt.* a respinge, a refuza.

abditus (3) *p.pf.* v. **abdō**. // *adj.* ascuns vederii, depărtat, secret. // (subst.) *abditae terrae* măruntaiele pământului, *abditae rerum* noțiuni necunoscute.

abdō, *ere, didi, ditum* *vt.* 1. a îndepărta. 2. (refl.) a se retrage: *se ~ in montes* a se retrage în munți, *se to-*

tum in litteras (sau *litteris*) ~ a se afunda în literatură. 3. a ascunde: *~ aurum in terram* a ascunde aurul în pământ. *Iupiter ventos speluncis* (D.) *abdedit* Iupiter închise vânturile în peșteri; (poet.) a vârf; *lateri abdedit ensem* vârf sabia în coastă.

abdōmen, *inis* n. pânțec; burtă; (fig.) lăcomie.

abdūcō, *ere, dūxi, ductum* *vt.* 1. a duce (de undeva), a lua: *~ cohortes secum* a lua cu sine cohortele, *~ in servitutem* a duce în sclavie; (fig.) *abducta armenta* cirezile furate. 2. a abate, a atrage (la rău): *abducuntur homines magnitudine pecuniae* oamenii sunt atrași prin mari sume de bani.

abeō, *ire, iī, itum* *vi.* I. 1. a pleca, a se duce, a scăpa: *abeam an maneam?* să plec, sau să rămân? *pauci integri abeunt* puțini scapă teferi. 2. a pleca dintr-o funcție: *consulatū abiit* a ieșit din consulat. 3. a se depărta, a lăsa la o parte: *abeamus a fabulis* să lăsăm poveștile. 4. a se transforma, a trece *e in u* *abiit e* s-a transformat în *u*, *abit tutela ad propinquos* tutela trece asupra rudelor. II. a pieri, a dispărea: *abiit illud tempus* s-a dus vremea aceea.

abequitō, *āre, āvī* *vi.* a fugi călare.

aberrō (I) *vi.* 1. a rătăci departe de: *~ pecore* a rătăci departe de turmă.

2. (fig.) a se depărta, a se abate: *~ a proposito* a se abate de la scop.

abhinc *adv.* de aici (încolo); de acum (înainte), acum (*numărând din momentul de față înapoi*): *~ annos prope viginti* acum aproape douăzeci de ani.

abhorreō, *ēre, uī* *vt.* și *vi.* 1. a se da înapoi cu groază, a avea aversiune față de: *omnes illum abhorrebant* toți se retrăgeau cu groază din fața lui. 2. (fig.) a nu se potrivi, a fi departe de: *~ a nostris moribus* a nu se potrivi cu moravurile noastre.

abiciō, *ere, iēcī, iectum* *vt.* I. (*separare*) 1. a arunca, a azvârli: *~ tela ex vallo* a arunca săgeți din întăritură. 2. (fig.) a părăsi, a renunța la: *~ dolorem* a lăsa la o parte durerea.

II. (*mișcare de sus în jos*) 1. a arunca: *~ anulum in mare* a arunca inelul în mare; (refl.) *~ se ad pedes* a se arunca la picioare. 2. a doborî: *luctator abiectus* luptător doborât (la pământ). 3. (fig.) a deprima, a înjosi: *maeror mentes abicit* jalea deprimă sufletele.

abiectē *adv.* (în chip) josnic, laș.

abiectus (3) *p.pf.* v. **abiciō**. // *adj.* 1. de jos, umil. 2. abătut, descurajat.

abiēgnus (3) *adj.* de brad.

abiēs, *etis* f. 1. brad. 2. (fig.) obiect (corabie, lance) făcut din lemn de brad.

abigō, *ere, ēgī, āctum* *vt.* 1. a alunga, a izgoni: *~ volucres* a goni păsările.

2. a abate din drum: *~ amnem* a abate râul; (fig.) *~ pecus* a fura o turmă.

abitus, *ūs* m. plecare, ieșire.

abiūdicō (I) *vt.* 1. a refuza, a respinge.

2. a lua (prin judecată) ceva cuiva, a cuceri: *~ urbem a populo Romano* a lua de la poporul roman orașul.

abiungō, *ere, iūnxī, iūnctum* *vt.* 1. a desjuga, a deshăma. 2. (fig.) a despărți, a îndepărta.

abiūrō (I) *vt.* a tăgădui (prin jurământ fals).

ablātus (3) *p.pf.* v. **auferō**.

ablēgātiō, *ōnis* f. trimiterere, expediere: *~ iuventutis ad bellum* trimiterea la război a tineretului.

ablēgō (I) *vt.* 1. a ține departe. 2. a îndepărta.

ablūdō, *ere* *vi.* [cu Abl.] a nu se potrivi.

abluō, *ere, uī, ūtum* *vt.* 1. a spăla, a curăța spălând. 2. (fig.) a îndepărta, a face să dispară.

abnegō (I) *vt.* 1. a refuza. 2. a tăgădui.

abnōrmis (2) *adj.* în afară de regulă, neconform cu (norma, regula, sistemul).

abnuō, *ere, uī* *vt.* 1. a face (din cap, din ochi) semn de negare. 2. a refuza: *~ pugnam* a refuza lupta, *~ melioribus parere* a refuza să se supună celor mai buni ca ei. 3. a respinge: *~ pacem* a respinge pacea. 4. a tăgădui: *abnuī a se commissum*

esse facinus a tăgăduit că a fost comisă de el crima.

abnūtō, *āre* vt. a refuza.

aboleō, *ēre, ēvī, itum* vt. a șterge, a înlătura, a desființa.

abolēscō, *ere, ēvī* vi. a dispărea, a pieri.

abolitiō, *ōnis* f. suprimare, înlăturare, desființare.

abōminor, *ārī, ātus sum* vt. dep. 1. a dori să nu se întâmple: *quod abominor* de care să mă ferească zeii.

2. a respinge cu groază (fiind de rău augur): *quod nos abominamur, vos optatis* ceea ce noi respingem cu groază voi doriți.

Aboriginēs, *um* m.pl. aborigeni (băștinași).

abortivus (3) *adj.* născut înainte de termen.

abortus, *ūs* m. naștere prematură.

abrādō, *ere, rāsī, rāsum* vt. 1. a rade.

2. (fig.) a suprima.

abripiō, *ere, ripuī, reptum* vt. a smulge; a duce cu forța, a răpi; *se abripere* a se refugia.

abrogātiō, *ōnis* f. abrogare (a unei legi), anulare.

abrogō (I) vt. 1. a abroga (o lege), a anula. 2. (fig.) a retrage, a lua (cuiva) o funcție.

abrotonum, *ī* n. (-us, *ī* m.) (bot.) pe-liniță.

abrupō, *ere, rūpī, ruptum* vt. 1. a rupe (smulgând), a smulge; (fig.) ~ *fidem* a viola legământul de cre-

dință, ~ *fas* a încălca legea zeilor.

2. a tăia, a întrerupe: ~ *pontem post tergum* a tăia podul în spate, ~ *sermonem* a întrerupe discuția.

abruptē adv. brusc.

abruptum, *ī* n. prăpastie.

abruptus (3) *p.pf.* v. **abrupō**. // *adj.*

1. prăpăstios, abrupt. 2. (fig.) a) (despre stil) *abruptum sermonis* genos stil abrupt; b) (despre caracter) ~ *homo* om neînduplecat (violent).

abs v. a².

abscedō, *ere, cessī, cessum* vi. 1. a se retrage, a se depărta: *legiones abscesserunt* legiunile s-au retras, *abscessit somnus* somnul a pierit. 2. a renunța la: ~ *obsidione* a renunța la asediu.

abscessus, *ūs* m. retragere, îndepărtare.

abscidō, *ere, idī, cīsum* vt. 1. a tăia (îndepărtând), a îndepărta: ~ *ramos* a tăia ramuri. 2. (fig.) a tăia (despărțind): *abscisus in duas partes exercitus* armata tăiată în două. 3. (fig.) a lua, a răpi: ~ *spem* a răpi speranța.

abscindō, *ere, scidī, scissum* vt. 1. a smulge (despicând), a sfâșia: ~ *tunicam* a sfâșia tunică. 2. (fig.) a despărți: ~ *caelo terras* a despărți pământul de cer. 3. (poet.) a tăia, a împiedica: ~ *reditus dulces* a împiedica dulcea revenire.

abscisus (3) *p.pf.* v. **abscidō**. // *adj.* abrupt; (fig.) aspru, dur.

abscondō, *ere, condī (condidī), conditum (consum)* vt. 1. a ascunde, a face nevăzut. 2. a acoperi: ~ *caelum umbrā* a acoperi cerul cu umbra. 3. (fig.) a tăinui: ~ *fugam furto* a tăinui fuga prin vicleșug.

absēns (1), *ntis* p.pr. v. **absūm**. // *adj.* absent.

absentia, *ae* f. absență, lipsă.

absimilis (2) *adj.* neasemănător (numai cu negație): *non absimili formā* cu formă întru totul asemenea.

absinthium, *ii* n. pelin.

absistō, *ere, stitī* vi. 1. a se retrage, a se depărta: ~ *toto luco* a se retrage din toată dumbrava; (poet.) *ab ore scintillae absistunt* din ochi îi scăpără scânteii. 2. a renunța; a înceta, a se opri: ~ *bello* (Abl.) a renunța la război, *haud absisto petere* nu încetez să cer, *absistamus* să ne oprim!

absolūtē adv. desăvârșit, complet.

absolūtiō, *ōnis* f. 1. achitare, eliberare. 2. desăvârșire.

absolūtus (3) *p.pf.* v. **absolvō**. // *adj.* 1. desăvârșit, perfect. 2. necondiționat, absolut.

absolvō, *ere, solvī, solūtum* vt. 1. a dezlega: ~ *vinculis* a dezlega din lanțuri; (fig.) a elibera, a scăpa de: *populum bello absolvit* a eliberat poporul de război. 2. a achita: ~ *caedis* a achita de crimă, ~ *crimine* a achita de acuzație. 3. a sfârși, a desăvârși: ~ *tecta* a termina clădirea,

~ *quam paucissimis* a încheia în cât mai puține (cuvinte).

absonus (3) *adj.* 1. (despre sunete) fals, discordant. 2. (fig.) nepotrivit, în dezacord.

absorbeō, *ēre, uī* vt. a înghiți, a absorbi.

absque prep. (cu Abl.) fără.

abstēmius (3) *adj.* cumpătat; treaz (care nu a băut).

abstergeō, *ēre, tersī, tersum* vt. 1. a șterge: ~ *lacrimas, sudorem* a șterge lacrimile, sudoarea. 2. (fig.) a înlătura (ceva neplăcut): ~ *molestias* a înlătura neplăcerile.

absterreō, *ēre, terruī, territum* vt. 1. a îndepărta însuflând groază, a înspăimânta, a izgoni: ~ *hostem* a izgoni dușmanul. 2. a abate: ~ *animos vitiis* (Abl.) a abate sufletele de la ticăloșii, ~ *aliquem ab urbe oppugnanda* a abate pe cineva de la asediarea orașului.

abstinens, *ntis* p.pr. v. **abstineō**. // *adj.* 1. cumpătat, reținut, moderat. 2. dezinteresat: ~ *pecuniae* (G.) neinteresat de bani.

abstinenter adv. în mod cumpătat, reținut; dezinteresat.

abstinentia, *ae* f. 1. abținere, rezervă, cumpătare: ~ *cibi* abținere de la mâncare, *signa abstinentiae* semne de cumpătare. 2. cinste dezinteresată.

abstineō, *ēre, tinuī, tentum* vt. și vi. 1. a ține departe; a reține, a înfrâna,

a împiedica: ~ *militem praedā* a-i împiedica pe soldați să prade. 2. a se ține departe, a se abține: *Labienus pugnā abstinuit* Labienus n-a intervenit în luptă.

abstō, āre vi. a sta la o parte.

abstrahō, ere, trāxi, tractum vt. 1. a smulge (trăgând); a răpi, a duce cu forța: ~ *liberos a parentibus* a-i smulge pe copii de la părinții lor; ~ *in servitute* a duce în sclavie. 2. a separa, a despărți: ~ *aliquem suis* (D.) a separa pe cineva de ai săi. 3. a reține, a împiedica: ~ *milites a direptione* a-i împiedica pe soldați de la jafuri.

abstrūdō, ere, trūsi, trūsum vt. a ascunde.

abstrūsus (3) p.pf. v. **abstrūdō**. // adj.

1. (despre persoane) ascuns, închis, retras, izolat: *Tiberius abstrusus erat* Tiberius era un om închis. 2. încâlcit: *disputatio paulo abstrusior* argumentare cam prea încâlcită.

abstulī pf. v. **auferō**.

absum, esse, abfui vi. I. (absență)

1. a fi absent, a lipsi: ~ *domo* a nu fi acasă. 2. a nu lua parte: ~ *a bello* a nu lua parte la război. 3. a nu sta alături, a nu sprijini pe cineva: *Autronio abfui* n-am venit în ajutor lui Autronius. 4. a nu exista, a lipsi: *timor abest* nu există temere. II. (distanță, depărtare). 1. a fi departe, a fi la distanță: *longissime absunt* sunt la foarte mare

distanță. 2. (impers.) *non multum (paulum) abest quin* nu lipsește mult (puțin) ca. 3. a fi în afară de: *abest a culpa* e în afară de vină. 4. a nu se potrivi, a se deosebi: ~ *a forensi consuetudine* a nu se potrivi cu uzanțele forului.

absūmō, ere, sūmpsī, sūmptum vt.

1. a consuma, a cheltui: ~ *magnam vim frumenti* a consuma o mare cantitate de grâu. 2. a nimici, a distruge: ~ *urbem flammis* a nimici orașul prin foc.

absurdē adv. 1. (despre sunete) fals; supărător. 2. prosteste.

absurdus (3) adj. 1. supărător (la ureche). 2. fără sens; nepotrivit.

abundāns (1), *ntis* p.pr. v. **abundō**. // adj. care se revarsă, plin, bogat.

abundantia, ae f. abundență, belșug.

abundē adv. din belșug.

abundō (I) vi. 1. a se revărsa: *aqua abundat* apa se revarsă. 2. a avea din belșug: *villa abundat lacte* gospodăria are lapte din belșug. 3. a exista din belșug: *pecunia abundat* sunt bani destui.

abūsus¹ (3) p.pf. v. **abūtor**.

abūsus², *ūs* m. folosire completă, consumare; abuz.

abūtor, ūtī, ūsus sum vi. dep. 1. a se folosi din plin: ~ *otio* a folosi din plin răgazul. 2. (frecv.) a abuza: ~ *patientia nostrā* a abuza de răbdarea noastră.

ac v. **atque**.

Acadēmīa, ae f. 1. Academia (grădina publică-gimnaziul din apropierea Atenei, unde-și ținea lecțiile Platon). 2. filozofia lui Platon.

Acadēmīcus (3) adj. al școlii platonice. // **Acadēmīcī, ōrum** m.pl. a-depti ai filozofiei platonice.

acalanthis, idis f. sticlete.

acanthus, ī m. (bot.) acant.

accēdō, ere, cessī, cessum vi. 1. a se apropia; a ajunge până în, a intra: ~ *ad urbem* a se apropia de oraș, ~ *in urbem* a intra în oraș. 2. a merge în contra: ~ *ad castra* a ataca tabăra. 3. a se adresa: *senatus supplex ad Caesarem accessit* umil, Senatul i s-a adresat lui Caesar. 4. a ajunge: *fama ad nos accessit* zvonul a ajuns până la noi, ~ *in infamiam* a ajunge de ocară. 5. (fig.) a se apuca (de o treabă). 6. a înfrunta: ~ *ad pericula* a înfrunta primejdiile. 7. a se apropia, a ajunge să semene: *ei proxime accessit* a ajuns să-i semene foarte mult. 8. a se alătura, a se alipi: ~ *ad consilium alicuius* a se alătura părerii cuiva. 9. a se adăuga: *accedit ad causam novum crimen* se adaugă cauzei o nouă acuzație; (impers.) *accedit quod* sau *accedit ut* se adaugă că.

accelerō (I) vt. a grăbi, a zori: ~ *iter* a zori marșul; (vi.) a se grăbi: *si ~ volent, consequentur* dacă vor voi să se grăbească, vor ajunge.

accendō, ere, cendī, cēsum vt. a aprinde: ~ *rogum* a da foc rugului; (fig.) a ațâța, a înflăcăra: ~ *seditionem* a ațâța răzvrătirea, ~ *spem* a înflăcăra speranța, *accensus amore* aprins de iubire.

accēseō, ēre, cēsum vt. a număra printre.

accēsus, ī m. 1. ofițer pe lângă un magistrat. 2. (pl.) ostași de rezervă. **acceptiō, ōnis** f. primire, luare în primire.

acceptō (I) vt. a primi.

acceptum, ī n. venit (bănesc).

acceptus (3) p.pf. v. **accipiō**. // adj. bineprimit: binevăzut; drag, iubit: *maxime plebi* ~ foarte iubit de popor.

accersō v. **arcessō**.

accessiō, ōnis f. 1. apropiere, venire; intrare. 2. creștere, adaos: ~ *dignitatis* sporirea demnității.

accessus, ūs m. 1. v. **accessiō**. 2. acces.

accidō¹, *ere, cidi* vi. 1. a cădea: ~ *ad pedes* a cădea la picioare. 2. a ajunge (la urechile, la știința cuiva): *vox accidit ad nos* vorba ajunsese la noi. 3. a se întâmpla: *omnia contra opinionem accidunt* toate se întâmplă împotriva așteptărilor; (impers.) *accidit ut* se întâmplă ca, *bene (male) accidit quod* s-a întâmplat bine (rău) că.

accidō², *ere, cidi, cisum* vt. 1. a tăia: ~ *ornum ferro* a tăia frasinul cu fierul.

2. (fig.) a slei, a ruina: *post accisas Volscorum res* după ce puterea volscilor a fost sleită.

accieō, *ēre*, *ivī*, *itum* vt. a chema, a trimite după: *Aristotelem doctorem filio* (D.) *accivit* l-a adus pe Aristotel ca profesor pentru fiul său. // **accitus** (3) p.pf. venit din alte părți, importat.

accingō, *ere*, *cīnxī*, *cinctum* vt. 1. a încinge: ~ *ensem lateri* a încinge sabia la șold. 2. (fig.) a înarma, a prevedea cu: *accincta flagello* înarmată cu un bici. 3. a fi gata de, a se apuca de: *se ~ praedae* (D.) a se apuca de pradă.

acciō (IV) v. **accieō**.

accipiō, *ere*, *cēpī*, *ceptum* vt. 1. a primi. 2. a simți, a suferi: ~ *contumeliam* a suferi o jignire. 3. a auzi, a afla; a înțelege: *nostram nunc accipe mentem* află acum gândul nostru.

accipiter, *tris* m. uliu, șoim.

accitū [numai Abl.] la chemarea, la apelul.

Accius, *iī* m. Accius (poet tragic roman).

acclāmātiō, *ōnis* f. aclamație; strigăte (de aprobare sau de dezaprobare).

acclāmō (I) vt. 1. a striga (protestând sau aprobând). 2. a proclama, a declara: ~ *eum liberatorem* a-l proclama eliberator.

acclārō, *āre*, *āvī* vt. a arăta clar.

acclinis (2) adj. 1. rezemat, sprijinit: ~ *trunco* (D.) *arbōris* rezemat de trunchiul unui copac. 2. povârnit, aplecat: *accline iugum* vârful muntelui ușor povârnit; (fig.) *acclinis falsis* (D.) *animus* suflet înclinat spre minciună.

acclinō (I) vt. a apleca; a sprijini.

acclivis (2) adj. care urcă (în pantă).

acclivitās, *ātis* f. urcuș.

accola, *ae* m. care locuiește în vecinătate, vecin.

accolō, *ere*, *colui*, *cultum* vt. a locui în preajmă: *gens quae illum locum accolit* neam care locuiește în preajma aceluia loc.

accommodātē adv. potrivit, conform.

accommodātiō, *ōnis* f. potrivire, conformare.

accommodātus (3) p.pf. v. **accommodō**. // adj. potrivit, apt: *nulli ministerio* ~ care nu e bun de nici o treabă.

accommodō (I) vt. 1. a aranja, a potrivi: *lateri accomodat ensem* își potrivește sabia la șold. 2. (fig.) a potrivi, a adapta: ~ *orationem multitudinis auribus* (D.) a-și adapta discursul la înțelegerea mulțimii. 3. (refl.) a se dedica: ~ *se ad rem publicam* a se dedica vieții publice.

accommodus (3) adj. potrivit: *valis accomoda fraudi* vale potrivit pentru (a întinde) o cursă.

accrēdō, *ere*, *didī*, *ditum* vi. a da crezare.

accrēscō, *ere*, *crēvī*, *crētum* vi. 1. a crește, a se mări: *flumen subito accrevit* râul creșcu deodată. 2. a se adăuga: *veteribus negotiis* (D.) *nova accrescunt* vechilor treburi li se adaugă altele, noi.

accrētiō, *ōnis* f. creștere.

accubitiō, *ōnis* f. ședere (culcat) la masă.

accubō, *āre* vi. 1. a fi culcat (lângă), a se afla: *cadus accubat horreis* vasul se află în hambar. 2. a șede la masă: *tum accubabant* atunci ședeau la masă.

accumbō, *ere*, *cubui*, *cubitum* vi. 1. a se așeza, a se întinde. 2. a se așeza la masă.

accumulō (I) vt. 1. a aduna, a îngrămădi: ~ *acervos pecuniae* a aduna grămezi de bani. 2. a spori: ~ *honorem* a mări cinstea.

accūrātē adv. cu grijă, îngrijit.

accūrātiō, *ōnis* f. îngrijire.

accūrō (I) vt. a (se) îngriji de, a purta grijă de: ~ *prandium* a se îngriji de prânz.

accurrō, *ere*, *curri* (cucurri), *cursum* vi. a alerga către: ~ *Romam, ad praetorem* a alerga spre Roma, la pretor, ~ *auxilio* (D.) *suis* a alerga în ajutor alor săi.

accursus, *ūs* m. venire în grabă.

accūsābilis (2) adj. care poate fi acuzat, reprobabil.

accūsātiō, *ōnis* f. acuzare.

accūsātor, *ōris* m. acuzator; delator.

accūsātōriē adv. cu patimă, exagerând.

accūsātōrius (3) adj. de acuzator.

accūsō (I) vt. a acuza, a învinui, a chema în judecată: ~ *proditionis* a acuza de trădare, ~ *pecuniis repetundis* a acuza de luare de mită.

acer¹, *eris* n. arțar.

ācer², *ācris*, *ācre* adj. 1. ascuțit, pătrunzător; acru; viu, izbitor. 2. ager; energic, aprig; harnic; (peior.) aspru, îndârjit, înverșunat. 3. strașnic, grozav.

acerbē adv. 1. cu asprime, cu cruzime. 2. greu.

acerbitās, *ātis* f. 1. (despre fructe) acreală. 2. (fig.) asprime: ~ *legis* asprimea legii. 3. amărăciune, necaz, nenorocire: *omnes acerbitates perferre* a suporta toate nenorocirile.

acerbō, *āre* vt. a amări; a înăspri, a înrăutăți.

acerbus (3) adj. 1. (despre fructe) acru, amar: *acerba uva* strugure acru; (fig.) aspru, crud, amar: *frigus acerbum* ger aspru, *acerba fortuna* soartă crudă. 2. (fig.) necopt; *virgo acerba* copilă necoptă (care încă nu e de măritat). 3. (fig.) neînduplecat, pornit.

acernus (3) adj. de arțar.

acerra, *ae* f. cățuie de ars tămâie.

Acerrae, *ārum f. pl.* Acerra (oraș în Campania). // **Acerrānus** (3) *adj.* acerran, din Acerra.

acervātim *adv.* 1. cu grămadă, în masă. 2. în mare, în mod sumar.

acervō (I) *vt.* a aduna în grămezi, a îngrămădi; (*fig.*) ~ *alias super alias leges* a îngrămădi legi peste legi.

acervus, *i m.* grămadă, număr mare.

acēscō, *ere, acuī vi.* a se oțeti, a se înăcri.

Acesta, *ae f.* Acesta (oraș în Sicilia, numit și Segesta). // **Acestēnsēs**, *ium m. pl.* acestani, locuitori din Acesta.

acētum, *i n.* oțet; (*fig.*) glumă înțepătoare.

Achaemenēs, *is m.* Achaemenes (primul rege al Persiei). // **Achaemenidae**, *ārum m. pl.* Achaemenizii (urmasii lui Achaemenes).

Achaeus, *i m.* Achaeus (strămoșul aheilor). // **Achaei** (**Achivī**), *ōrum m. pl.* aheii. 1. (*poet.*) grecii. 2. locuitorii Achaiei. // **Achāia**, *ae f.* Achaia. 1. ținut în nordul Peloponnesului. 2. Grecia (întreagă, după cucerirea ei de către romani). // **Achāicus** (3) *adj.* ahaic, grecesc.

Achātēs, *ae m.* Achates (tovarăș al lui Aeneas).

Achelōus, *i m.* Achelous: 1. râu în Grecia. 2. zeul râului cu același nume (tatăl Sirenelor). // **Achelōis**, *idis f.* Acheloida (fiica lui Achelous);

(*pl.*) Sirenele. // **Achelōius** (3) *adj.* acheloic.

Acherōn, *ntis m.* Acheron: 1. fluviu în Infern; (*fig.*) Infernul. 2. râu în Epir și râu în Bruttium. // **Acherisius** (3) *adj.* al Acheronului; (*fig.*) de iad, jalnic.

Achillēs, *is* (**Achilleus**, *ei [i]*) [*Ac. -em, -en, -ea; V. Achille; Abl. Achille*] *m.* Achille (unul dintre principalii eroi ai războiului troian).

Achivī *v.* Achaeus.

acidus (3) *adj.* 1. acru. 2. (*fig.*) acru, nesuferit.

aciēs, *ēi f.* 1. linie de bătaie, front, luptă: *prima* ~ prima linie de luptă. 2. tăiș, ascuțiș, vârf: ~ *gladii* tăișul sabiei. 3. (*fig.*) privire pătrunzătoare, vedere, ochi: ~ *oculorum* privirea ochilor, *aciem intendere* a-și îndrepta privirile. 4. (*fig.*) putere de pătrundere, ascuțime: ~ *mentis* ascuțimea minții.

acina, *ae f.* *v.* **acinus**.

acinacēs, *is m.* sabie scurtă (*la persi*).

acinus, *i m.* și **acina**, *ae f.* boabă de strugure.

acipēns (**acupēns**), *eris m.* pește de mare; nisetru.

āclys, *ydis f.* sulită mică (legată de o curea).

aconitum, *i n.* plantă otrăvitoare; otravă.

acquiēscō, *ere, quiēvī, quiētum vi.* 1. a se odihni: *in lecto* ~ a se odihni în pat. 2. a se potoli, a se calma:

dolor acquiescit durerea se potolește. 3. a-și găsi liniștea (ușurarea, mângâierea): ~ *in libris* a-și găsi alinarea în cărți.

acquirō, *ere, quisivī, quisitum vt.* a dobândi, a câștiga.

Acragās, *antis m.* *v.* **Agrigentum**. **ācre** *v.* **ācriter**.

āriculus (3) *adj.* cam înțepător.

ācrimōnia, *ae f.* 1. acreală. 2. (*fig.*) asprime, duritate; energie.

ācriter *adv.* 1. ascuțit. 2. (*fig.*) viu, cu înfocare; îndârjit, violent.

acroāma, *atis n.* 1. concert; melodie. 2. cântăreț; virtuos.

Acroceraūnia, *ōrum n. pl.* Acroce-raunienii (munți în Epir).

acta¹, *ae f.* 1. țărm al mării, plajă. 2. (*pl.*) *actae* distracții, plăceri.

acta², *ōrum n. pl.* 1. fapte; ~ *Herculis* isprăvile lui Hercule. 2. decizii, legiuri; buletin: *acta Caesaris* legiurile lui Caesar, *acta senatus* procesul-verbal al (ședințelor) senatului, *acta diurna* jurnal.

Actiacus (3) *adj.* *v.* **Actium**.

actiō, *ōnis f.* 1. faptă, acțiune, act; îndeplinire: ~ *honestă* faptă cinstită, ~ *gratiarum* aducerea mulțumirilor. 2. (*jur.*) proces civil, acțiune; discurs judiciar: *actionem perduellionis intendere* a intenta un proces de înaltă trădare, *prima* ~ prima acuzare, *postulare actionem* a cere (dreptul de a intenta) proces. 3. prestație (a oratorului sau actorului):

~ *constat e voce et motu* acțiunea constă din voce și mișcare.

actitō (I) *vt.* a executa des o acțiune: ~ *causas* a pleda des la procese.

Actium, *iī n.* Actium (oraș și promontoriu în Acarnania). // **Actiacus** (**Actius**) (3) *adj.* actiac, din Actium.

actiuncula, *ae f.* mic discurs judiciar.

āctor, *ōris m.* 1. cel care pune în mișcare. 2. păstor: ~ *pecoris* păstorul turmei. 3. înfăptuitor: ~ *illarum rerum fuit* a fost înfăptuitorul acelor lucruri. 4. actor. 5. reprezentant; avocat.

actuāria, *ae* (*subînf. navis*) *f.* navă ușoară.

actuārius, *iī m.* 1. secretar, stenograf. 2. contabil; intendent.

actuōsē *adv.* cu vigoare, vehement.

actuōsus (3) *adj.* vioi, activ.

actus, *ūs m.* 1. mânare, îmboldire: ~ *pecudum* mânarea vitelor. 2. mișcare: ~ *corporis* mișcarea corpului. 3. a) joc al unui actor: ~ *histrionum* jocul actorilor; b) reprezentare (a unei piese): *fabellarum actus* reprezentarea unor mici piese; c) act (al unei piese): *non solum unum actum, sed totam fabulam* nu numai un act, ci toată piesa. 4. acțiune, act, activitate: *ad speculandos actus Hannibalis* ca să spioneze acțiunile lui Hannibal.

actūtum *adv.* pe dată, imediat.

acula *v.* **aquula**.

aculeus, *i m.* vârî; ac (mic), ghimpe; (*fig.*) cuvinte înţepătoare; imbold.

acūmen, *inis n.* 1. vârî, ascuţiş. 2. (*despre minte*) ascuţime, subtilitate: ~ *ingenii* ascuţime a minţii.

acuō, *ere, uī, ūtum vt.* 1. a ascuţi. 2. a aţâţa, a stimula: ~ *iram* a aţâţa mânia, ~ *studia* a stimula zelul, ~ *metum* a spori teama.

acupēns v. **acipēns**.

acus, *ūs f.* ac.

acūtē *adv.* 1. ascuţit, clar: ~ *sonare* a suna strident, ~ *cernere* a vedea clar. 2. (*fig.*) pătrunzător, subtil: *acutius cogitare* a gândi mai subtil. **acūtulus** (3) *adj.* uşor ascuţit; (*fig.*) subtil.

acūtus (3) *adj.* 1. (*despre obiecte*) ascuţit: ~ *culter* cuţit ascuţit. 2. (*despre senzaţii*) ascuţit, pătrunzător: *acuta vox* voce ascuţită, *acuti oculi* ochi pătrunzători, *sol* ~ soare viu. 3. (*despre minte*) ascuţit, inteligent, subtil: *homo magis ~ quam eruditus* om mai mult inteligent decât învăţat.

ad prep. (cu *Ac.*) **I.** (*sens spaţial*)

1. (*arătând direcţia, după verbe de mişcare*) la, către, spre: *nuntios misit ad finitimas civitates* trimise vestitori la cetăţile vecine, *ad Capuam proficiscitur* pleacă spre Capua. 2. (*limita în spaţiu*) până la: *omnes portus ab Ostia ad Tarentum* toate porturile de la Ostia până la

Tarent. 3. (*locul*) la: *ad pedes eius iacet* zace la picioarele lui. **II.** (*sens temporal*) 1. (*arătând momentul precis*) la: *ad adventum imperatoris* la sosirea împăratului. 2. (*limita în timp*) până la: *ad vesperam* până seara, *ad summam senectutem vixit* a trăit până la adânci bătrâneţe. 3. (*timpul aproximativ*) către, pe la: *ad meridiem* către amiază. 4. (*durata*) pentru, pe: *ad paucos dies* pentru (pe) câteva zile. **III.** (*alte sensuri*) 1. (*arătând scopul*) pentru, spre: *ad salutem civium* spre salvarea cetăţenilor, *ad bellum gerendum* spre a purta război. 2. (*motivul*) la, în urma: *ad clamorem conveniunt* în urma strigătului, se adună, *ad crescentem tumultum* faţă de tumultul care creştea. 3. (*modul*) după, conform cu: *ad nostram consuetudinem* după obiceiul nostru. 4. (*comparaţia*) pe lângă, faţă de, în raport cu: *vir bonus, sed nihil ad Persium* om cumsecade, dar nimic faţă de Persius. 5. (*aproximaţia, pe lângă numerale*) cam: *ad ducentos fuit* am fost cam două sute.

adactiō, *ōnis f.* constrângere.

adaequē *adv.* la fel.

adaequō (I) *vt.* 1. a egala: *adaequavit tecta solo* (D.) a făcut casele una cu pământul. 2. a ajunge (egal), a atinge: *altitudinem muri adaequavit* a atins înălţimea zidului. 3. a compara (cu ceva).

adamantēus (**adamantinus**) (3) *adj.* de oţel; (*fig.*) tare ca oţelul.

adamās, *antis* [*Ac. -anta*] *m.* 1. oţel. 2. diamant.

adamō (I) *vt.* a îndrăgi.

adaperiō, *īre, peruī, pertum vt.* 1. a descoperi (ceva acoperit): *caput adaperiam* îmi voi descoperi capul; (*fig.*) *mox adaperita fides* îndată s-a descoperit buna-credinţă. 2. a deschide: *pars fenestras adaperita* fuit o parte a ferestrei era deschisă.

adapertilis (2) *adj.* care se poate deschide.

adaptō (I) *vt.* a potrivi, a adapta.

adaquō (I) *vt.* a uda, a stropi; a adăpa; (*dep.*) a căra apă.

adaugeō, *ēre, auxili, auctum vt.* a spori.

adbibō, *ere, bibi vt.* a bea, a sorbi.

adc- v. **acc-**.

addēnsēō, *ēre vt.* a îndesi.

addicō, *ere, dixi, dictum vt.* 1. (*în limbaj augural*) a prevesti de bine, a spune da, a încuviinţa: *aves non addixerunt* păsările (auspiciile) n-au încuviinţat. 2. (*jur.*) a judeca, a recunoaşte; ~ *fundum alicui* a acorda cuiva proprietatea prin judecată. 3. a dedica, a închina: *agros deae addixit* a închinat zeiţei pământurile, *senatus cui me addixi* senatul căruia m-am dedicat. 4. a lăsa în părăsire, a expune; a condamna: *Galliam servituti addixit* a expus sclaviei Gallia, *nullius adductus iurare in verba magistri* ne-

obligat să jur pe cuvintele nici unui dascăl.

addictiō, *ōnis f.* atribuire (a dreptului de proprietate), adjudecare.

addictus, *i m.* cel devenit sclav (din cauza datorîilor).

addiscō, *ere, addidici vt.* a mai învăţa, a adăuga la ceea ce ştii.

additamentum, *i n.* adaos.

addō, *ere, didi, ditum vt.* 1. a adăuga, a aduna: ~ *res novas* a adăuga lucruri noi, *adde quod* adaugă că; (*p.pf. n. în Abl. abs.*) **addito** adăugându-se în plus, pe lângă aceasta. 2. a pune: ~ *frena equis* (D.) a pune frâu cailor. 3. (*fig.*) a da, a inspira: ~ *timidis animum* a insufla curaj fricoşilor.

addoceō, *ēre vt.* a spori (cuiva) învăţătura (talentele).

addubitō (I) *vi.* a se îndoi de ceva, a şovăi.

addūcō, *ere, dūxi, ductum vt.* 1. a trage la sine: ~ *ramum* a apuca o ramură, ~ *habenas* a trage hăţurile. 2. a aduce, a cita (în faţa unui for): *me ad aram adduxit* m-a adus în faţa altarului; (*fig.*) *me ad desperationem adduxit* m-a adus la deseperare. 3. a determina, a îndemna, a împinge: *regni cupiditate adductus* împins de setea de domnie; (*pas.*) a se lăsa convins: *iudices adducti sunt ut* judecătorii s-au lăsat convinşi ca.

adductus (3) *p.pf.* v. **addūcō**. // *adj.* strâns, încordat; (*fig.*) încruntat, întunecat; sever, aspru: *adducto vultu* cu fața încruntată.

adedō, *ere, ēdī, ēsum vt.* a mânca, a roade; (*fig.*) a consuma, a mistui, a istovi.

adēptiō, *ōnis f.* luare: *ademptiones bonorum* confiscările averilor.

ademptus (3) *p.pf.* v. **adimō**. // *adj.* (*euf.*) cel răpit de moarte, mort.

adeō¹, *īre, īi, itum vi. și vt.* 1. a veni (către), a se apropia: ~ *ad filium* a veni la fiul său. 2. a vizita; a cerceta: *quis tot loca adire potest?* cine poate vizita atâtea locuri? 3. a se îndrepta către, a se adresa (cu o rugămintă, întrebare, cerere), a recurge: *te senatus Panhormitanus adiit* ție și s-a adresat senatul panormitan, *aditum est ad libros Sibyllinos* s-a recurs la cărțile sibiline. 4. a înfrunța; a lua asupra sa: ~ *periculum* a înfrunța o primejdie, ~ *inimicitias* a-și atrage dușmăniile, ~ *ad rem publicam* a intra în viața publică.

adeō² *adv.* 1. până acolo, până într-atâta: *nemo ~ ferus est ut* nimeni nu-i atât de sălbatic, încă; (*usque*) *adeo... dum (donec, quoad)* atâta timp... cât: *usque ~ in periculo fuimus, quoad Caesar rediit* am fost în pericol doar până ce s-a întors Caesar. 2. (*precedat de atque*) ba chiar: *intra moenia atque ~ in senatum videmus* îl vedem între zi-

urile Romei, ba chiar în senat, *hoc consilio atque ~ hac amentia impulsu* îndemnați de acest gând, ba, mai bine zis, de această nebunie. 3. (*după negație*) cu atât mai puțin: *ne tecta quidem urbis, ~ publicum consilium iniit* acesta n-a intrat nici măcar în vreo casă din oraș, necum în sfatul obștesc. 4. (*întărind un cuvânt dinainte*) tocmai: *tres ~ soles erramus* rătăcim tocmai de trei zile, *nunc adeo* acum tocmai, *iam adeo* iată că tocmai. 5. pe deasupra, mai ales: *ver ~ frondi nemorum, ver utile silvis* primăvara este îndeosebi folositoare frunzei crângurilor, pădurilor, *dique deaque omnes tuque ~ Caesar* toți zeii și zeițele și mai ales tu, Caesar.

adeps, *ipis m. și f.* grăsime, osânză.

adequitō (I) *vi.* a veni călare: ~ *ad nostros* a veni călare către ai noștri, ~ *portis* (D.) a merge călare în fața porților.

adf- v. **aff-**.

adg- v. **agg-**.

adhaereō, *ēre, haesī, haesum vi.* 1. a sta fixat, a rămâne fixat de: *naufragi saxis* (D.) *adhaerentes* naufragiații rămași lipiți de stânci; (*fig.*) a se alipi, a se atașa: *invidia adhaeret altissimis* invidia se agață de tot ce e superior. 2. a fi alăturat, a fi învecinat, a fi unit: *vineis silva adhaerebat* lângă vie era o pădure, *Peloponnesus* *continenti*

adhaerens Peloponnesul unit cu continentul.

adhaerēscō, *ere, haesī vi.* 1. a se fixa, a se înfige, a se lipi: ~ *ad turrim* a se fixa de turn; (*despre vorbire*) a se poticni. 2. (*fig.*) a se ține strâns (de cineva, ceva): ~ *iustitiae* (D.) a nu se abate din calea dreptății.

Adherbal, *alis m.* Adherbal: 1. numele unor generali cartaginezi. 2. fiul lui Micipsa.

adhibeō, *ēre, hibuī, hibitum vt.* 1. a pune lângă (la), a adăuga; a aplica: ~ *equo calcaria* a da pinteni calului, *ad domesticum morem adventiciam doctrinam* ~ a aplica la tradiția de baștină o învățătură străină. 2. a întrebuița, a folosi, a arăta: ~ *saevitiam in famulos* a manifesta cruzime față de sclavi. 3. a chema, a atrage: ~ *medicum* a chema doctorul. 4. a trata; (*refl.-pas.*) a se purta: *imperat ut is quam liberalissime adhiberetur* poruncește ca acesta să fie tratat cât mai bine, *sic se ~ in potestate ut* a se purta astfel la putere, încă.

adhinniō (IV) *vt.* a necheza.

adhortātiō, *ōnis f.* îndemn, îmbărbătare.

adhortător, *ōris m.* sfătuitoar.

adhortor, *ārī, ātus sum vt. dep.* a îndemna, a încuraja, a îmbărbăta: ~ *ad pacem* a îndemna la pace, ~ *milites* a îmbărbăta pe soldați.

adhūc *adv.* 1. până acum: *video ~ duas esse sententias* văd că până acum sunt două păreri. 2. încă, pe deasupra: *si quis ~ precibus locus* dacă mai e vreun loc pentru rugăminți. 3. (*pe lângă comp.*) încă și: ~ *difficilior* încă și mai greu.

adiaceō, *ēre, iacuī vi.* 1. a se afla lângă: *adiacebant fragmina telorum* alături zăceau frânturi de arme. 2. (*geogr.*) a fi aproape, a se învecina: *adiacentes populi* popoarele învecinate, *Tusculus ager Romano* (D.) *adiacet* ținutul etrusc se învecinează cu cel roman, ~ *ad ostium Rhodani* a se afla lângă gura Ronului.

adiciō, *ere, ieci, iectum vt.* 1. a arunca (spre): ~ *telum* a arunca săgeata; (*fig.*) a-și îndrepta: ~ *animum* a-și îndrepta gândul. 2. a adăuga, a spori: ~ *duas legiones ad exercitum* a adăuga armatei două legiuni, *collegam ei Flaccum adiecerunt* i-au dat de coleg pe Flaccus, *novitas adicit calamitatibus pondus* noutatea adaugă nenorocirilor o greutate în plus. 3. (*fig.*) a adăuga (spunând): *nam quid ego adiciam?* căci ce să spun mai mult? *adice quod* mai adaugă că.

adiectiō, *ōnis f.* adăugire.

adigō, *ere, ēgi, āctum vt.* 1. a împinge către, a mâna, a duce cu forța: ~ *hostem ad collem* a împinge dușmanul spre colină. 2. a împlânta,

a înfige: ~ *clavum in arbore* a înfige un piron în copac, *alte vulnus adactum* lovitură adânc pătrunsă.

3. a arunca: ~ *tela* a arunca săgeți.

4. (fig.) a constrânge, a forța, a determina (pe cineva): *mori adigitur* e silit să se omoare; (jur.) *ad* (in) *iusiurandum* sau *iureiurando* ~ a face pe cineva să depună un jurământ.

adimō, *ere*, *ēmī*, *ēptum* vt. a lua, a răpi: ~ *vitam, pecuniam* a răpi viața, banii; (poet.) a interzice: *adimam cantare severis* voi interzice celor severi să cânte.

adipiscor, *dipisci*, *deptus* sum vt. dep. 1. a câștiga, a obține, a dobândi: ~ *gloriam* a câștiga glorie. 2. a ajunge: *quos sequebantur non sunt adepti* pe cei pe care-i urmăreau nu i-au ajuns.

aditus, *ūs* m. 1. venire, apropiere: ~ *multitudinis* venirea mulțimii. 2. acces (voința sau puțința de a intra): *in id sacrarium non est ~ viris* (D.) în acest sanctuar bărbatii n-au acces, *mercatoribus* (D.) *est ~ ad eos* negustorii pot ajunge la ei, *homo rari* ~ om greu accesibil, *faciles* (difficiles) *aditus habere* a fi ușor (greu) accesibil. 3. (loc de) intrare: *templorum aditus exornavit* a împodobi intrările templelor. 4. puțința (mijlocul, calea) de a ajunge la ceva: ~ *ad consulatum* calea spre consulat. 5. început, pas:

primus ~ et postulatio primul pas și prima cerere.

adiudicō (I) vt. a atribui, a acorda: ~ *regnum Ptolemaeo* a-i acorda lui Ptolemaeus domnia; (jur.) a adju-deca.

adiūmentum, *ī* n. ajutor, sprijin.

adiūctiō, *ōnis* f. 1. legătură, unire. 2. adaos.

adiūctor, *ōris* m. cel care adaugă.

adiungō, *ere*, *iūnxī*, *iūctum* vt. 1. a înjuga: ~ *tauros aratro* a înjuga taurii la plug. 2. a lega, a uni: ~ *insulam oppido* a lega insula de oraș. 3. a adăuga: ~ *legioni nonae octavam* a adăuga Legiunii a IX-a pe a VIII-a; (fig.) a adăuga (spunând): *adiunxit minime id esse mirandum* a adăugat că aceasta nu e deloc de mirare. 4. a atrage, a câștiga: *sibi amicitiam hominum* ~ a-și câștiga prietenia oamenilor. 5. a acorda, a aplica: ~ *fidem visis* a da crezare celor văzute, ~ *gravem poenam municipiis* a aplica o aspră pedeapsă municipiilor.

adiūrō, *āre* vt. a jura, a afirma jurând.

adiūtor, *ōris* m. ajutor (cel care ajută pe cineva), sprijinitor.

adiūtrix, *icis* f. ajutoare, sprijini-toare.

adiuvō, *āre*, *iūvī*, *iūtum* vt. 1. a ajuta, a sprijini, a favoriza: *fortes fortuna adiuvat* pe cei viteji îi ajută

norocul. 2. a servi: *nihil adiuvat... quod* la nimic nu ajută că.

adl- v. **all-**

admētior, *irī*, *mēnsus* sum vt. dep. a măsura (ceva, cuiva), a da cu măsură: *frumentum militi* ~ a da ostașului porția de grâu.

Admētus, *ī* m. Admetus: 1. rege în Thessalia, soț al Alcestei. 2. rege al Molosilor.

adminiculum, *ī* n. 1. arac (la viță).

2. (fig.) sprijin, ajutor: ~ *senectuti* sprijin bătrâneții.

administer, *trī* m. ajutor, slujitor; (fig.) unealtă.

administra, *ae* f. ajutoare, slujitoare.

administrātiō, *ōnis* f. 1. serviciu: *administrationes portus* serviciile portului. 2. administrare, conducere: ~ *reipublicae* conducerea statului.

administrātor, *ōris* m. conducător.

administrō (I) vt. 1. a conduce, a administra: ~ *republicam* a conduce statul, ~ *rem familiarem* a administra averea. 2. a îndeplini: ~ *opus* a îndeplini o lucrare. 3. (abs.) a lucra, a-și face treaba: *militēs sine periculo administrabant* soldații lucrau fără nici o primejdie.

admirābilis (2) adj. [fără superl.]

1. admirabil, minunat. 2. ciudat, uimitor, curios: *admirabile genus causae* ciudat fel de proces.

admirābilitās, *ātis* f. minunare, uimire.

admirandus (3) adj. admirabil, minunat.

admirātiō, *ōnis* f. 1. admirație. 2. mirare, uimire.

admirātor, *ōris* m. admirator.

admiror, *ārī*, *ātus* sum vt. dep. 1. a admira: ~ *Caesaris victoriam* a admira victoria lui Caesar. 2. a se mira.

admisceō, *ēre*, *mīscuī*, *mīxtum* vt. 1. a amesteca: ~ *rem cum re* a amesteca un lucru cu altul. 2. a adăuga (amestecând): *funditoribus sagittarii admixti* prăștierilor li s-au adăugat arcașii.

admissum, *ī* n. faptă rea, ticăloșie.

admittō, *ere*, *mīsi*, *missum* vt. 1. a lăsa să meargă către, a da drumul, a rezezi: *equum ~ in aliquem* a-și rezezi calul asupra cuiva; (Abl. abs.) *equo admisso* în goana calului. 2. a lăsa să vină, a primi; a introduce: ~ *in domum* a primi în casă, ~ *ad consilium* a primi la consfătuire. 3. a permite, a îngădui: *non admittit hoc veritas* adevărul n-o îngăduie. 4. (cu sau fără în se) a-și permite; a se face vinovat; a comite; ~ *scelus* a comite o crimă, *in se culpam* ~ a se face vinovat de o greșeală.

admixtiō, *ōnis* f. amestec.

admodum adv. 1. cu totul, foarte mult: ~ *adulescens* foarte tânăr, ~ *pauci* foarte puțini, ~ *gaudere* a se bucura foarte mult. 2. (pe lângă num.) până

la, nu mai mult de, aproximativ, cam: *mille ~ equites* cam o mie de călăreți. 3. (în conversație) întocmai.

admōlior, iri, itus sum vt. dep. a ridică (lângă): *rupes altas natura admolita est* natura a ridicat alături stânci înalte.

admoneō, ēre, uī, itum vt. 1. a atrage atenția: *admonebat eum egestatis suae* îi amintea acestuia de sărăcia lui. 2. a îndemna, a sfătui, a îmboldi: *me admones, ut me servem* mă îndemn să mă salvez.

admonitiō, ōnis f. amintire, avertizare; îndemn.

admonitor, ōris m. sfătuitoare, amintitor.

admonitus, ūs m. [numai Abl.] 1. amintire: *locorum admonitu* prin amintirea locurilor. 2. sfat: *admonitu istius* la sfatul acestuia.

admordeō, ēre, (mordī), morsum vt. a mușca.

admōtiō, ōnis f. punere, aplicare: ~ *digitorum* aplicarea degetelor (pe coardele unui instrument).

admoveō, ēre, movi, mōtum vt. 1. a apropia, a duce spre: ~ *manum ad ora* a-și duce mâna la față; (*pas.*) a fi învecinat: *Africa admota Nilo (D.)* Africa învecinată cu Nilul. 2. a aplica, a pune: ~ *diadema capiti* a pune diadema pe cap, ~ *manum operi* a pune mâna la treabă. 3. a întrebuința: ~ *vim* a folosi forța.

admurmurātiō, ōnis f. murmur.

admurmurō (I) vi. a murmura (în semn de aprobare sau dezaprobare).

adn- v. ann-.

adoleō, ēre, uī vt. 1. a aduce jertfă zeilor, a cinsti prin jertfe: *lunoni adolemus honores* o cinstim pe Lunona prin jertfe. 2. a arde: *stipulas* ~ a arde paie.

adolēscēns etc. v. adulēscēns etc.

adolēscō¹, ere, ēvī, adultum vi. 1. (despre fânțe, plante) a crește: *cum adoleverunt pueri* când copiii s-au mărit, *adolescunt segetes* semănăturile cresc. 2. (fig.) a se întări, a se dezvolta: *respublica adolevit* statul s-a dezvoltat.

adolēscō², ere vi. a fumega.

Adōn, ōnis (Adōnis, idis) m. Adonis (frumosul fiu al regelui Kinyras din Cipru).

adoperiō, ire, operuī, opertum vt. a acoperi.

adoptātiō f. v. adoptiō.

adoptiō, ōnis f. adopție.

adoptivus (3) adj. adoptiv; adoptat.

adoptō (I) vt. 1. a adopta. 2. a lua în ajutor; a alege: ~ *sibi defensorem* a-și lua apărător.

ador, ōris n. [numai N. și Ac.] făină de grâu.

adōrea (adōria), ae f. recompensă în grâu (dată soldaților).

adōreus (3) adj. din făină de grâu, de grâu.

adorior, iri, ortus sum vt. dep. 1. a se ridica spre, a porni spre: *Dodonam*

adortus est a pornit către Dodona, ~ *maius nefas* a porni la o și mai mare nelegiuire. 2. a ataca: ~ *tribunum gladiis* a-l ataca pe tribun cu săbiile.

adōrnō (I) vt. 1. a împodobi: ~ *urbem monumentis* a împodobi orașul cu monumente. 2. a pregăti: *naves onerarias adornabat* pregătea corăbii de transport, ~ *accusationem* a pregăti acuzarea.

adōrō (I) vt. 1. a ruga, a implora (prin rugăciuni): ~ *Cererem* a o implora pe Ceres. 2. a adora, a venera: ~ *Caesarem ut deum* a adora pe Caesar ca pe un zeu.

adp- v. app-

adpl- v. appl-

adpr- v. appr-

adpu- v. appu-

adqu- v. acqu-

adrādō, ere, rāsī, rāsum vt. a tunde, a rade.

Adrāstus, i m. Adrastus (rege în Argos).

adrēpō, ere, rēpsi vi. 1. a se târî (spre), a se cățăra. 2. (fig.) a se strecura, a ajunge: ~ *animo* a se strecura în suflet, ~ *ad amicitiam alicuius* a ajunge să fie prietenul cuiva.

adri- v. arri-

Adria etc. v. Hadria etc.

adrogo v. arrogo.

Adrūmētum v. Hadrūmētum.

ads- v. ass-

adsce- v. asce-

adsciō, ire vt. a chema la sine, a cere; a-și lua.

adsciscō, ere, scīvī, scitum vt. 1. a chema la sine, a atrage, a-și asocia: ~ *Haeduos socios ad bellum* a și-i atrage pe haedui ca aliați în luptă, ~ *Pompeium generum* a și-l lua pe Pompeius ca ginere, ~ *aliquem in civitatem Romanam* a admite pe cineva drept cetățean roman. 2. a împrumuta, a adopta, a-și însuși: ~ *sibi ritus peregrinos* a prelua rituri străine, ~ *nomen regium* a-și lua numele de rege, ~ *eloquentiae laudem* a-și însuși gloria elocvenței. //

adscitus (3) p.pf. și adj. venit din altă parte, străin.

adscribō, ere, scripsī, scriptum vt. 1. a înscrie (într-o listă, categorie): ~ *nomen in albo* a înscrie numele pe listă. 2. a desemna, a atribui: ~ *tutorem liberis* a desemna un tutore copiilor, ~ *hoc incommodum Scipioni* a-i atribui acest insucces lui Scipio. 3. a adăuga (în scris): ~ *in epistula diem* a adăuga în scrisoare data.

adscripticius (3) adj. de curând înscris.

adsecla v. assecla.

adserō v. asserō.

adsector, adsessus v. assessor, assensus.

adsideō, adsidō v. assideō, assidō.

adсистō, sistere, stitī vi. 1. a veni lângă, a se opri: *ad fores adstitit* s-a oprit

la intrare. 2. a sta (lângă cineva, ceva): *umbra visa est ~ lecto* (D.) i s-a părut că o umbră stă lângă pat. 3. a fi alături de cineva, a ajuta pe cineva, a asista pe cineva: *adsiste scribenti* asistă pe cel ce scrie.

adspectō (I) vt. 1. a privi atent: *quid me adspectas?* ce te uiți la mine? 2. (geogr.) a se îndrepta (într-o direcție): *collis adspectat arces* colina este îndreptată spre.

adspectus, *ūs* m. 1. privire. 2. înfățișare.

adspergō¹, *inis* f. stropire.

adspergō², *ere, spersi, spersum* vt. a stropi, a presăra.

adspiciō, *ere, spēxī, spectrum* vt.

1. a) a privi: *adspice liberos* privește copiii; b) a privi cu admirație: *equi adspiciebantur* caii erau priviți cu admirație. 2. a zări, a vedea: *simul ac Lentulum adspexit* de îndată ce l-a zărit pe Lentulus. 3. a cerceta: *~ situm regionis* a cerceta așezarea locului. 4. (geogr.) a se afla (așezat) spre, a fi orientat către: *terra ad Oceanum adspicit* ținutul e așezat spre ocean.

adspiratiō, *ōnis* f. 1. aspirație. 2. răsuflare.

adspirō (I) vi. și vt. 1. (despre vânt) a bate, a sufla: *nulla aura adspirat* nu suflă nici o adiere. 2. (fig.) a sufla (a fi) favorabil, a favoriza: *fortuna adspirat labori* norocul favorizează strădania. 3. a aspira la

ceva: *~ ad successionem* a aspira la succesiune. 4. (fig.) a insufla: *~ dictis amorem* a insufla spuselor lui dragostea.

adsternō, *ere* vt. a întinde (la pământ), a așterne.

adstipulātor, *ōris* m. garant; (fig.) partizan.

adstipulor, *ārī, ātus sum* vi. dep. a garanta pentru cineva; (fig.) a se asocia (cuiva).

adstō, *āre, stitī* vi. 1. a sta (în picioare), a fi de față: *iuxta genitorem adstat virgo* lângă părinte stă fata, *omnes qui adstabant* toți cei care erau de față. 2. a se ridica: *squamae adstantes* solzii care se ridică.

adstrepō, *ere* vi. a fremăta; a aclama.

adstrictē adv. strâns, concis.

adstrictus (3) p.pf. v. **adstringō**. // adj. strâns; strict, riguros.

adstringō, *ere, strinxī, strictum* vt.

1. a lega: *~ comas* a lega pletele.

2. a strânge: *alvus tum adstringitur, tum relaxatur* pânțele acum se contractă, acum se dilată, *~ frontem*

a încrunta fruntea. 3. (fig.) a înlănțui, a constrânge: *~ Galliam sem-*

piternis vinculis a înlănțui Gallia prin lanțuri veșnice, *~ cives legibus*

a-i constrânge pe cetățeni prin legi; *se adstringere* (adstringi) a se face vinovat, *scelere adstrictus* vinovat de crimă.

adstruō, *ere, struxī, strūctum* vt.

1. a clădi alături: *veteri adstruitur*

recens aedificium lângă clădirea veche, se construiește alta, nouă. 2. (fig.) a adăuga: *quid aliud Fortuna ~ poterat?* ce altceva mai putea adăuga norocul?

adstupeō, *ēre, uī* vi. a privi uimit: *adstupet sibi* se privește uimit.

adsum - v. **assu** -.

adsum, *adesse, adfui* (affui) vi. 1. a fi de față (prezent): *omnes qui aderant* toți cei care erau de față, *~ ad portam* a se afla la poartă, *~ in vestibulo* a fi la intrare, *~ ante oculos* a fi în fața ochilor, *aderat iudicio* (D.) *dies* era tocmai ziua de judecată, *adest vitae finis* e (a sosit) sfârșitul vieții, *de montibus adsunt Harpyae* din munți, apar Harpiile, *~ animis* (sau *animo*) a fi cu (a avea) curaj. 2. a participa: *omnibus his pugnis* (D.) *affuit* a participat la toate aceste lupte. 3. a fi alături de cineva, a ajuta, a sprijini: *amico* (D.) a ajuta un prieten.

adt - v. **att** -.

adulātiō, *ōnis* f. lingușire.

adulātor, *ōris* m. lingușitor.

adulēscēns (1), *ntis* p.pr. v. **adulēscō**.

// adj. tânăr (între șaptesprezece și treizeci de ani).

adulēscēntia, *ae* f. tinerețe.

adulēscēntulus, *ī* m. tinerel.

adulēscō v. **adolēscō**¹.

adulor, *ārī, ātus sum* vi. dep. (cu D.) a linguși, a se linguși pe lângă cineva.

adulter¹, *era, erum* adj. necinstit (în viața conjugală), nerușinat; falsificat.

adulter², *erī* m. și **adultera**, *ae* f. adulter(ă).

adulterīnus (3) adj. 1. stricat, corcit. 2. falsificat, fals.

adulterium, *ī* n. adulter.

adulterō (I) vt. 1. a necinsti (o femeie). 2. a corupe, a falsifica: *~ ius pecuniā* a corupe judecata prin bani.

adultus (3) p.pf. v. **adolēscō**¹. // adj.

1. înaintat (în timp): *adultā aetate filius* fiu înaintat în vârstă, *adultā nocte* în toiul nopții. 2. dezvoltat, întins: *haec adulta pestis* această molimă care s-a întins.

adumbrātiō, *ōnis* f. schiță; imagine umbrită, icoană palidă.

adumbrātus (3) p.pf. v. **adumbrō**.

// adj. 1. schițat, vag, neclar: *adumbrata imago gloriae* o icoană ștearsă a gloriei. 2. închipuit, fictiv, prefăcut: *comitia adumbrata* pretinse alegeri, *laetitia adumbrata* bucurie simulată.

adumbrō (I) vt. 1. a schița (în linii generale), a descrie pe scurt: *~ heroum casus* a povesti pe scurt nenorocirile eroilor. 2. a imita: *~ mores Macedonum* a imita moravurile macedonenilor. 3. a așeza la umbră, a acoperi: *uvae adumbrantur* strugurii sunt acoperiți.

aduncitās, *ātis* f. curbură.

aduncus (3) *adj.* încovoiat, îndoit, curbat.

adurgeō, *ēre vt.* a urmări îndeaproape.

adūrō, *ere, ussi, ūstum vt.* 1. a arde.

2. (*fig.*) a degera, a prăpădi: *ne frigus adurat poma* ca gerul să nu prăpădească poamele.

adūque [*inversiune pentru usque ad*] *I. prep. (cu Ac.)* până la. *II. adv.* cu totul, în întregime.

adūstus (3) *p.pf. v. adūrō.*

advecticius (3) *adj.* de import.

advectiō, *ōnis f.* transportare.

advectō, *āre vt.* a transporta.

advectus, *ūs m.* transport.

advēhō, *ere, vēxi, vectum vt.* 1. a aduce, a transporta: *~ frumentum ex agris* a transporta grâul de pe ogoare.

2. (*pas.*) a ajunge, a sosi (cu un mijloc de transport): *paucis diebus Uticam advehitur* în câteva zile, ajunge la Utica.

advēlō, *āre vt.* a acoperi, a încinge: *~ tempora lauro* a încinge tâmpurile cu laur.

advena, *ae m.* venetic, străin.

adveniō, *ire, vēni, ventum vi.* a ajunge, a sosi: *~ in provinciam* a sosi în provincie, *ubi ea dies advenit* când a sosit acea zi.

adventicius (3) *adj.* 1. venit din afară, străin: *merces adventiciae* mărfuri străine. 2. care vine pe neașteptate, neașteptat; accesoriu: *pecunia*

adventicia avere neașteptată, *fructus* ~ beneficiu accesoriu.

adventō, *āre vi. [numai prez. și impf.]*

1. a se apropia. 2. a fi gata să sosească.

adventus, *ūs m.* sosire.

adversārius (*arh. advorsārius*)

(3) *adj.* opus, dușman. // **adversārius**, *iī m.* dușman, adversar.

adversio *v. animadversio.*

advorsor (*advorsor*), *āri, ātus sum vi. dep.* a se opune, a fi contrar: *~ legi* a se opune legii.

adversus¹ (3) *adj.* 1. din față, opus: *~ collis* colina din față, *adverso flumine* în susul apei. 2. dușmănos, potrivnic: *res adversae* insucces. 3. nefericit: *adversum proelium* înfrângere.

adversus² *I. adv.* în întâmpinare, dimpotrivă. *II. prep. (cu Ac.)* 1. în față, către. 2. în contra. 3. (*rar*) față de, în raport cu.

advertō, *ere, verti, versum vt.* 1. a întoarce, a îndrepta: *~ terrae (D.) pro-ras* a îndrepta corăbiile spre țărm. 2. a atrage: *~ vetera odia* a atrage asupra sa vechile uri. 3. *animum advertere* (sau *animadvertere*) a observa. 4. *vi.* a lua măsuri (contra cuiva): *~ in eos* a lua măsuri contra lor.

advesperāscit, *ere, āvit vb. impers.* se înserează.

advigilō (*I*) *vi.* a veghea (asupra cuiva).

advocātiō, *ōnis f.* 1. apărare, pleoară. 2. apărători în proces: *cum ingenti advocacy venit* a venit cu un număr mare de avocați. 3. amânare (a unui proces).

advocātus, *i m.* apărător, avocat.

advocō (*I*) *vt.* 1. a chema, a convoca. 2. a chema în sprijin, a invoca, a recurge la.

advolātus, *ūs m.* venire în zbor.

advolō (*I*) *vi.* a zbura (către), a se repezi (spre).

advolvō, *ere, volvi, volūtum vt.* a rostogoli (către), a prăvăli: *se advolvere* sau *advolvi* a se arunca la pământ, a se prosterna.

adytum, *i n. [frecv. pl.]* sanctuar.

Aeacus, *i m.* Aeacus (fiu al lui Iupiter și judecător în *Infern*). // **Aeacidēs**, *ae m.* eacid, urmaș al lui Aeacus.

aedēs, *is f.* 1. (*sg.*) lăcaș al zeilor, templu. 2. (*pl.*) casă, locuință, palat.

aedicula, *ae f.* 1. (*sg.*) capelă; cămăruță. 2. (*pl.*) căsuță.

aedificātiō, *ōnis f.* construire; clădire.

aedificātor, *ōris m.* constructor.

aedificium, *iī n.* clădire.

aedificō (*I*) *vt.* a clădi, a construi.

aedilicius (3) *adj.* de edil. // **aedilicius**, *iī m.* fost edil.

aedilis, *is m.* edil (*magistrat însărcinat cu îngrijirea orașului, cu aprovizionarea și paza pieței, cu supra-*

veghearea templelor, cu organizarea jocurilor publice etc.).

aedilitās, *ātis f.* edilitate, funcție de edil.

aedis *v. aedēs.*

aeditumus (*aedituus*), *i m.* păzitor al templului.

Aedui, *ōrum m.pl.* aedui (*populație gallică*). // **Aeduus** (3) *adj.* aeduan.

Aegaeum (*-ēum*), *i n.* Marea Egee. // **Aegaeus** (3) *adj.* egeic.

Aegātēs, *tium f.pl.* (insulele) Aegates (*situate la vest de Sicilia; azi, Egadi*).

aeger, *gra, grum adj.* 1. bolnav, suferind. 2. chinuit, trist, nefericit.

Aegeus, *i m.* Aegeus (*rege al Atenei*). // **Aegidēs**, *ae m.* aegid (urmaș al lui Aegeus).

Aegina, *ae f.* (insula) Aegina (*situată la sud-vest de Pireu; azi, Aigina*). // **Aeginēsēs**, *ium* (*Aeginētae, ārum m.* aegineți, locuitori ai Aeginei).

aegis, *idis (idos) f.* [*Ac. -ida*] egidă, scut (al lui Zeus sau al Atenei).

Aegisthus, *i m.* Aegisthus (*fiul lui Thyeste*).

aegrē *adv.* cu greu, anevoie.

aegrēscō, *ere vi.* 1. a se îmbolnăvi. 2. a se înrăutăți.

aegrimōnia, *ae f.* mahnire, supărare.

aegritūdō, *inis f.* mahnire, suferință (morală), necaz.

aegrōtātiō, *ōnis f.* boală, suferință (fizică).

aegrōtō (I) vi. a fi bolnav, a fi în suferință.
aegrōtus (3) adj. [fără comp. și superl.] bolnav.
Aegyptus, *i f.* Egipt. // **Aegyptius** (3) adj. egiptean, din Egipt. // **Aegyptius**, *ii m.* egiptean (locuitor).
Aemiliānus (3) adj. din gens Aemilia. // **Aemiliānus**, *i m.* agnomen al lui Scipio Africanul cel Tânăr.
Aemilius (3) adj. Aemilius (nume de veche gintă patriciană; gens Aemilia).
aemulātiō, *ōnis f.* 1. întrecere. 2. (peior.) rivalitate, invidie.
aemulātor, *ōris m.* emul.
aemulor, *ārī, ātus sum vt. dep.* și vi. 1. a năzui să egaleze. 2. a invidia, a fi gelos, a rivaliza cu.
aemulus (3) adj. [frecv. m. și f.] emul, rival, adversar.
Aeneadae, *ārum (-um) m.pl.* aeneazi, descendenți ai lui Aeneas, romanii. // **Aeneadēs**, *ae s.m. sg.* aeneadul (fiul lui Aeneas).
Aenēās, *ae m.* Aeneas (fiul lui Anchise).
Aenēis, *idos f.* Eneida.
Aenēius (3) adj. a(l) lui Aeneas.
aēneus (aheneus) (3) adj. 1. de aramă, de bronz. 2. arămiu.
aenigma, *atis n.* ghicitoare, enigmă.
aēnum și **ahenum**, *i n.* căldare de aramă.
Aeolēs, *um m.pl.* aeolieni (ramură a grecilor).

Aeolia, *ae f.* Aeolia: 1. ținut în Asia Mică (v. **Aeolēs**). 2. Țara Vânturilor (v. **Aeolus**).
Aeolius (3) adj. acolic; *Aeolia puella* Sappho; *Aeolium carmen* poezia eolică (reprezentată de Sappho și Alkaios).
Aeolus, *i m.* Aeolus (zeul vânturilor).
aequābilis (2) adj. 1. egal, uniform. 2. imparțial, drept.
aequābilitās, *ātis f.* 1. egalitate; regularitate. 2. nepărtinire.
aequābiliter adv. egal, la fel.
aequaevus (3) adj. de aceeași vârstă.
aequālis (2) adj. 1. drept, neted. 2. egal, la fel. 3. egal (ca vârstă); semen; contemporan.
aequālītās, *ātis f.* egalitate.
aequālīter adv. la fel.
aequanimitās, *ātis f.* 1. liniște sufletească, calm. 2. atitudine binevoitoare.
aequātiō, *ōnis f.* egalizare, dreaptă repartizare.
aequē adv. 1. la fel, tot așa de; *duae trabes ~ longae* două grinzi la fel de lungi; (în comparație) la fel: ~ *tibi sunt noti ac mihi* îți sunt la fel de cunoscuți ca și mie; (urmat de **atque** [ac] si) ca și cum: *aeque ac si mea negotia essent* ca și cum ar fi interesele mele. 2. pe drept, bine; (comp.) **aequius** mai degrabă; (superl.) **aequissime** foarte bine, pe bună dreptate.

Aequi, *ōrum m.pl.* aequi (neam vecin cu latinii).
aequilibrītās, *ātis f.* echilibrare a părților.
aequinoctium, *ii n.* echinocțiu.
aequiperō (aequiparō) (I) vt. 1. a asemui, a egala. 2. a ajunge pe cineva din urmă.
aequitās, *ātis f.* 1. echilibru (sufletec), calm. 2. egalitate (în fața legii), dreptate, echitate.
aequō (I) vt. 1. a netezi (un loc): ~ *campos* a netezi câmpiile. 2. (fig.) a face egal, a face la fel (cu), a egala: *numerus cum navibus aequat* egalează numărul lor cu al corăbiilor. 3. (fig.) a fi egal cu: *sagitta aequans ventos* o săgeată repede ca vântul.
aequor, *oris n.* 1. suprafață întinsă, întindere, șes; *in camporum aequoribus* pe întinsurile câmpiilor. 2. întinsul mării, mare, ape; *iactati aequore toto* azvârliți pe tot întinsul mării, ~ *Aegeum*, ~ *Ionium* Marea Egee, Marea Ionică.
aequoreus (3) adj. (poet.) marin, maritim.
aequus (3) adj. 1. (despre loc) neted, plan; șes: ~ *locus* loc plan. 2. favorabil, potrivit; *locus ~ ad dimicandum* loc potrivit pentru luptă. 3. (fig.) binevoitor; *aequis oculis videre* a vedea cu ochi buni, *aequa Venus Teucris fuit* Venus era favorabilă troienilor. 4. calm, liniștit:

aequam mentem servat își păstrează cugetul liniștit. 5. drept, echitabil, imparțial: ~ *iudex* judecător drept; *aequum est* este cuvenit, echitabil. 6. egal, asemănător: *aequis viribus* cu forțe egale, *aequo Marte* într-o luptă cu rezultat nedecis.
āēr, *āeris m.* [Ac. *aerem* și *aera*] 1. aer. 2. (poet.) nor: *Venus eos aere saepsit* Venus i-a învăluit într-un nor.
aerārium, *ii n.* 1. tezaur public, vistierie. 2. arhivă.
aerārius (3) adj. 1. de aramă: *aerariae fornaces* cuptoare pentru topirea aramei, ~ *faber* lucrător în aramă. 2. bănesc; *aeraria ratio* socoteală bănească, *tribuni aerarii* casieri militari. // **aerārius**, *ii m.* cetățean fără drept de vot.
aerātus (3) adj. 1. în aramă; *aerati postes* uși bătute în aramă. 2. (poet.) de aramă.
aereus (3) adj. de aramă.
aeripēs (1), *edis adj.* (poet.) cu picioare de aramă.
āerius (3) adj. 1. aerian: *viae āeriae* căile văzduhului. 2. înalt: *mons aerius* un munte care se înalță.
aerūgō, *inis f.* 1. cocleală, rugină. 2. otravă.
aerumna, *ae f.* necaz; chin.
aerumnōsus (3) adj. nenorocit, chinuit; zbuciumat.
aes, *aeris n.* 1. aramă: *statua ex aere* statuie de aramă. 2. obiect de aramă

(statuie, trompetă, scut, platoșă, cioc de corabie, arme, table de legi etc.). 3. as (monedă de aramă): ~ rude aramă brută, *aes* (grave) (monedă de un) as: *qui centum milia aeris habebant* cei care aveau o sută de mii de ași; (*pe lângă num., adv. se subînțelege centena milia*): *usque ad decies aeris* până la un milion de sesterti. 4. bani: *gravis aere dextra* pumn plin de bani, *aes alienum* datorie. 5. plată, soldă: *aera militibus constituta* solda fixată soldaților.

Aeschinēs, is m. Aeschine: 1. filozof, discipol al lui Socrate. 2. orator, rival al lui Demosthene.

Aeschylus, ī m. Aeschylus (*poet tragic grec*).

Aesculāpius, īi m. Aesculap (zeul medicinei). // **Aesculāpium, īi n.** templul lui Aesculap.

aesculētum, ī n. pădure de stejari.

aesculeus (3) adj. de stejar.

aesculus, ī f. stejar.

Aesōn, onis m. Aeson (*tatăl lui Iason*). // **Aesonidēs, ae m.** aesonid, urmaș al lui Aeson.

Aesōpus, ī m. Aesop (*celebrul fabulist din Phrygia*).

aestās, ātis f. vară; (*fig.*) arșița verii.

aestifer, era, erum adj. aducător de căldură, cald.

aestimābilis (2) adj. apreciabil, care se poate evalua.

aestimātio, ōnis f. 1. evaluare. 2. prețuire, apreciere.

aestimātor, ōris m. apreciator.

aestimō (arh. aestumō) (I) vt. 1. a evalua (prețul unui obiect), a prețui (în bani): ~ *frumentum III denariis* (Abl.) a evalua grâul la trei dinari. 2. a aprecia, a prețui: ~ *magni* (magno) a prețui mult. 3. a considera, a socoti; *sicut ego aestimo* după cum consider eu.

aestiva, ōrum (subînf. castra) n.pl. 1. tabără de vară. 2. campanie de vară.

aestivus (3) adj. de vară.

aestuārium, īi n. estuar; lagună, mlaștină.

aestuō (I) vi. 1. a fierbe, a fi încins: *aer aestuat* aerul fierbe, *ager aestuat* pământul e încins; (*fig.*) *rex in illa aestuat* regele e aprins de dragoste după ea. 2. a clocoti: *aestuat unda* valul clocotește. 3. (*fig.*) a fi agitat, a fi chinuit: *animus aestuat* sufletul e chinuit.

aestuōsē adv. arzător, clocotitor.

aestuōsus (3) adj. 1. arzător. 2. clocotitor, care fierbe.

aestus, ūs m. 1. arșiță; foc; ~ *meridiei* arșița amiezii. 2. clocotul mării, mare agitată; maree: *tres naves avertit* ~ marea furioasă răstoarnă trei corăbii; (*fig.*) ~ *comitiorum* toiul alegerilor. 3. zbucium (suflelesc), clocot, pasiune; ~ *regum et*

populorum zbuciumul regilor și al popoarelor.

aetās, ātis f. 1. vârstă: *aetate pares* egali în vârstă. 2. viață (durata vieții): *breve tempus aetatis* scurtul răstimp al vieții; *aetatem agere* (degere) a-și duce viața. 3. timp, epocă; *usque ad nostram aetatem* până în vremea noastră.

aetātula, ae f. vârstă fragedă.

aeternitās, ātis f. veșnicie, eternitate.

aeternō¹, āre vt. a eterniza.

aeternō² adv. etern, neîncetat.

aeternum adv. neîncetat.

aeternus (3) adj. veșnic, etern.

aethēr, eris m. [Ac. *aethera*] 1. eter (regiunea superioară a cerului, care cuprinde focul), cer. 2. văzduh. 3. Iupiter (zeul aerului).

aetherius (3) adj. 1. al eterului, al văzduhului. 2. ceresc: *sedes aetherae* lăcașurile cerești.

Aethiopia, ae f. Aethiopia (*țară la sudul Egiptului*). // **Aethiopicus (3) adj.** aethiopian. // **Aethiops, opis** Aethiops (*fiul lui Neptun*).

Aetna, ae f. Etna (vulcan în Sicilia, unde, după legendă, se aflau cuptoarele ciclopilor). // **Aetnaeus (3) adj.** al Etnei. // **Aetnaei, ōrum** (Aetnēnsēs, ium) m.pl. aetnei (locuitori de la poalele Etnei).

Aetōlia, ae f. Aetolia (*ținut în centrul Greciei, patria lui Diomede*). // **Aetōlus (3) și Aetōlicus (3) adj.** aetolian. // **Aetōlis, idis f.** aetoliană.

aevum, ī n. 1. vreme (durată a timpului): *labetur in omne aevum* se va scurge neîncetat. 2. viață (durata vieții): ~ *agere* a-și trăi viața. 3. vârstă; *aequali aevo* (Abl.) de vârstă egală. 4. epocă: ~ *nostrum* epoca noastră.

Āfer, fra, frum adj. african. // **Āfri, ōrum m.pl.** africani.

affābilis (2) adj. afabil, binevoitor.

affābilitās, ātis f. afabilitate, politețe.

affabrē adv. artistic, cu măiestrie.

affatim adv. din abundență, destul: ~ *frumentum* destul grâu, ~ *pecuniae* (G.) destui bani.

affātus, ūs m. vorbe (adresate cuiva): *quo affatu?* cu ce vorbe?

affectātiō, ōnis f. urmărire, căutare, aspirație către: ~ *sapientiae* căutarea înțelepciunii, ~ *quietis* dorință de liniște.

affectiō, ōnis f. 1. înrăurire, influență: ~ *praesentis mali* influența unui rău prezent. 2. stare, fel de a fi: *vitia affectiones sunt manentes* viciile sunt feluri de a fi trainice. 3. dispoziție, înclinație sufletească: *rectae animi affectiones* înclinațiile bune ale sufletului.

affectō (I) vt. 1. a apuca: ~ *iter* a apuca (a porni) pe un drum. 2. a tinde către, a urmări, a căuta să câștige: ~ *regnum* a tinde la domnie, ~ *honorem* a năzui către magistratură. **affectus¹, ūs m.** stare sufletească, sentiment.

affectus² (3) *p.pf.* v. **afficiō**. // *adj.*

1. prevăzut cu, înzestrat cu: *virī fortēs ac libero animo affecti* oameni energici și înzestrați cu simțul libertății. 2. făcut, dispus: *eodem modo affecti* dispuși în același fel. 3. slăbit, sleit: ~ *aetate*, *senectute* slăbit de ani, de bătrânețe.

afferō, *ferre*, *attuli*, *allātum* *vt.* 1. a aduce (purtând): *candelabrum Romam affert* aduce candelabrul la Roma; (*poet.*) *se affere* sau *afferri* a sosi, a veni, a se înfățișa; *se multis Helenus comitantibus* (*Abl. abs.*) *affert* Helenus vine cu mulți însoțitori. 2. (*subînț.* **nuntium**) a aduce o veste, a vesti, a anunța: *quietae res ex Volscis afferebantur* se anunțau lucruri pașnice din partea volscilor. 3. (*fig.*) a aplica forța: ~ *manus* a pune stăpânire; ~ *vim* a ataca. 4. a aduce o dovadă (exemplu, explicație); a spune, a arăta; *cur credam* ~ *possum* aș putea să-ți arăt motivul pentru care cred așa. 5. a pricinui, a produce: ~ *dolorem* a pricinui durere. 6. a contribui, a folosi: *nilhil ad communem utilitatem affert* nu contribuie cu nimic la interesul general.

afficiō, *ere*, *fēcī*, *sectum* *vt.* 1. a pune într-o anumită stare, a impresiona, a dispune: *litterae tuae sic me affecerunt ut* scrisoarea ta m-a impresionat așa de mult, încât. 2. a dota pe cineva cu ceva, a face să aibă

parte de: ~ *suos praedā* a acorda alor săi prada, ~ *stipendio* (*Abl.*) *exercitum* a acorda armatei solda, ~ *laudibus* a încărca de laude, ~ *poenā* a pedepsi, ~ *exsilio* a exila, ~ *morte* a pedepsi cu moartea; (*pas.*) *affici morbo* a se îmbolnăvi, *magna difficultate afficiebatur* se găsea într-o mare încurcătură. 3. a izbi, a face să sufere; *fames exercitum affiebat* foamea făcea armata să sufere.

affigō, *ere*, *fixī*, *fixum* *vt.* a înfige în, a fixa pe (de), a pironi, a țintui: *falces longuriis* (*D.*) *affixae* coase înfipite în prăjini; (*fig.*) a lega strâns.

affingō, *ere*, *finxī*, *fictum* *vt.* 1. a adăuga (plăsmuind): ~ *statuae manus* a adăuga unei statui mâinile. 2. (*fig.*) a plăsmui, a născoci: ~ *multa rumore* a născoci multe prin zvonuri.

affinis (2) *adj.* 1. învecinat, vecin: *regiones affines barbaris* (*D.*) ținuturi învecinate cu barbarii. 2. părtaş: ~ *sceleri* părtaş la crimă. // **affinis**, *is m.* rudă (*prin alianță*).

affinitās, *ātis f.* rudenie, înrudire.

affirmātē *adv.* cu toată tăria; solemn.

affirmātiō, *ōnis f.* afirmare, asigurare.

affirmō (I) *vt.* 1. a afirma: ~ *rem pro certo* a prezenta un lucru ca sigur. 2. a întări, a confirma: ~ *spem* *alicui* a întări speranța cuiva, ~ *promissa rebus* a confirma promisiunile prin fapte.

afflātus, *ūs m.* 1. suflu, suflare, curent: ~ *Favonii* suflarea zefirului.

2. (*fig.*) suflu, inspirație.

affleō, *ēre vi.* a plânge împreună cu altul.

afflictātiō, *ōnis f.* chin, durere.

afflictō (I) *vt.* 1. a izbi: *tempestas afflictabat naves* furtuna izbea corăbiile. 2. a zdrobi, a doborî: *legio afflictabat Batavos* legiunea îi zdrobea pe batavi.

affligō, *ere*, *flixi*, *flictum* *vt.* 1. a izbi: *ad scopulos afflicta navis* corabie izbită de stânci. 2. a zdrobi, a doborî, a distruge; (*fig.*) *mors eius omnes cives afflixit* moartea lui i-a îndurerat pe toți cetățenii.

afflō (I) *vi* și *vt.* a sufla asupra, a răspândi un suflu; *ventus* ~ *solet* de obicei suflă vântul, *rumoris nescio quid afflaverat* se răspândise nu știu ce zvon; (*fig.*) *Sibylla afflata numine dei* Sibylla inspirată de puterea zeului.

affluēns (1), *ntis adj.* bogat, plin de: *opibus affluentes* plini de bogății.

affluenter *adv.* din belșug.

affluentia, *ae f.* abundență, belșug.

affluō, *ere*, *fluxī* *vi.* 1. a curge (cătred): *Rhenus ad Gallicam ripam affluens* Rinul care curge către malul gallic. 2. (*fig.*) a veni în număr mare: *affluunt auxilia* trupe ajutoare vin din belșug. 3. a avea din belșug, a fi plin de: ~ *voluptatibus* (*Abl.*) a avea din belșug plăceri.

affor, *affārī*, *affātus sum* *vt. dep.* (*frecv. poet.*) a vorbi cuiva, a se adresa cuiva (prin grai): *tum regem Aeneas affatur* atunci Aeneas se adresează regelui.

affricō, *āre*, *fricuī*, *frictum* *vt.* a freca de.

affulgeō, *ēre*, *fulsī* *vi.* a apărea strălucind, a străluci; (*fig.*) *mihi fortuna affulsit* soarta mi-a zâmbit.

affundō, *ere*, *fūdi*, *fūsum* *vt.* 1. a vărsa (asupra): ~ *venenum vulneri* a vărsa venin peste rană. 2. (*pas. și refl.*) a se răspândi, a se revărsa.

Africa, *ae f.* Africa: 1. provincia. 2. continentul. // **Africus** (**Africānus**) (3) *adj.* african.

Agamemnō(n), *onis m.* (*Ac. -ona*) Agamemnon (*rege al Mycenai, comandantul suprem al grecilor în războiul troian*).

Aganippē, *ēs f.* Aganippe (*izvor la poalele muntelui Helicon, închinat muzelor*).

agāsō, *ōnis m.* rândaș.

Agathyrsi, *ōrum m.pl.* agatârși (*neam scit*).

age, **agite**, **agedum**, **agitedum** [*imperative ale vb. ago, devenite interjecții*] hai! haide! ei bine!

agellus, *i m.* bucățică de pământ, ogor mic.

ager, *grī m.* 1. ogor, țarină, pământ. 2. (*frecv. pl.*) lumea satului (*opus lui „oraș”*): *multi ex agris veniunt*

mulți vin de la țară. 3. ținut: ~ *Campanus* ținutul campanian.

aggemō, *ere vi.* a-și uni plânsul cu al altuia.

agger, *eris m.* 1. pământ, moloz (*cu care se umple un șanț*): *fossam aggere explent* umplu șanțul cu pământ. 2. (*mil.*) parapet, întăritură. 3. terasă (pe care se așezau mașini de război). 4. dig, zăgaz; șosea. 5. grămadă, morman: ~ *armorum* morman de arme.

aggerō¹ (*I*) *vt.* 1. a aduna la un loc, a face morman; ~ *cadavera* a face morman de leșuri. 2. (*fig.*) a spori: ~ *iras dictis* a spori mânia prin vorbe.

aggerō², *ere, gessi, gestum vt.* a aduce, a depune: *terra aggesta fluminibus* pământ adus de ape; (*fig.*) a exagera, a adăuga; ~ *falsa* a scorni lucruri neadevărate.

aggestus, *ūs m.* transport.

agglomerō (*I*) *vt.* a uni strâns, a reuni, a aduna.

agglutinō (*I*) *vt.* a lipi, a alipi.

aggravō (*I*) *vt.* a îngreua, a agrava, a împovăra.

aggredior, *gredi, gressus sum vi. și vt. dep.* 1. a se îndrepta spre, a se apropia: *silentio aggressi* apropiindu-se în tăcere. 2. a întreprinde, a se apuca de: ~ *ad dicendum* a se apuca de vorbit, ~ *ad historiam* a aborda istoria. 3. a se adresa cuiva: ~ *iudicem* a se adresa judecătorului. 4. a ataca: ~ *murum* a năvăli

asupra zidului. 5. a întreprinde ceva, a porni spre, a căuta să: ~ *maiora* a întreprinde lucruri mai mari, *oppidum oppugnare aggressus* pornind să asedieze cetatea.

aggregō (*I*) *vt.* a uni, a strânge laolaltă, a asocia.

aggressiō, *ōnis f.* atac.

agilis (*2*) *adj.* sprinten.

agilitās, *ātis f.* sprinteneală, iuteală.

agitābilis (*2*) *adj.* mișcător, mobil.

agitātiō, *ōnis f.* 1. punere în mișcare, agitație: ~ *corporis* mișcările corpului, ~ *fluctuum* neastâmpărul valurilor. 2. activitate, ocupație, practicare, exercitare: *animus sine agitatione* spirit fără vreo activitate, ~ *virtutum* exercitarea virtuților.

agitō (*I*) *vt.* I. 1. a pune în mișcare. 2. a mâna, a goni. 3. a mișca; a zgâlțâi, a scutura, a zbuciuma: ~ *equum spumantem*, a goni calul spumegând, *ventis agitatur pinus* pinul e zgâlțâit de vânturi, *mare ventorum vi agitatur* marea e zbuciumată de furia valurilor. II. (*fig.*) 1. a mâna, a îmboldi (ca pe un animal): *gloria eum agitabat* îl îmboldea dorința de glorie. 2. a urmări, a chinui: *quae te res agit?* ce lucru te chinuie? 3. a frământa, a zbuciuma: *seditionibus tribuniciis respublica agitabatur* statul era frământat de răzvrătirile tribunilor. 4. a dezbate, a discuta: *res agitata in contionibus* chestiune dezbătută în adunări.

5. a se gândi, a reflecta (*uneori cu animo, mente, secum*): ~ *in animo bellum* a se gândi la război, ~ *de Rhodani transitu* a se gândi la trecerea Ronului. 6. a exercita, a îndeplini: ~ *imperium* a exercita comanda supremă, ~ *praecepta parentis* a îndeplini sfaturile părintelui. 7. a celebra: ~ *diem natalem* a celebra ziua de naștere. 8. a-și duce viața, a trăi, a se afla, a fi: *vitam sine cupiditate* ~ a-și duce viața fără dorințe, *consul inter primos agit* consulul se află printre cei dintâi, *Libyes prope mare agitabant* libyenii trăiau aproape de mare.

agmen, *inis n.* 1. mers, curs: *leni fluit agmine Thybris* Tibrul curge cu un curs domol. 2. ceată, mulțime, șir: *stipatus agmine patriciorum* înconjurat de o ceată de patricieni, ~ *ceruorum* un șir de cerbi. 3. marș (al unei trupe): *citato agmine* în marș forțat. 4. trupă (în marș), coloană, armată: *primum* ~ avangarda, *medium* ~ mijlocul coloanei; *novissimum* ~ ariergarda.

agna, *ae f.* mielușea.

agnāscor, *nāsci, nātus sum vi.* 1. a se naște după (moartea tatălui sau încheierea testamentului). 2. a crește pe (o tulpină).

agnātiō, *ōnis f.* înrudire (după tată).

agnātus, *i m.* 1. rudă (după tată). 2. copil (născut după ce s-au fixat moștenitorii legali).

agnīnus (*3*) *adj.* de miel.

agnitiō, *ōnis f.* recunoaștere.

agnōmen, *inis n.* supranume (*adăugat numelui spre a arăta însușiri sau merite speciale: de exempli, Frugi, Africanus, Asiaticus*).

agnōscō, *ere, nōvī, nitum vt.* a recunoaște, a auzi: ~ *gemitum* a auzi un geamăt.

agnus, *i m.* miel.

agō, *ere, ēgī, āctum vt.* I. 1. a pune în mișcare. 2. a mâna, a duce (din spate), a împinge: ~ *iumenta* a mâna vitele, ~ *servum in crucem* a duce un sclav la răstignire, ~ *praedam* a lua pradă, ~ *navem* a conduce o corabie, ~ *hominem ad scelus* a împinge un om la crimă, ~ *turres* a apropia turnurile, ~ *apros* a goni mistreții; (*refl.*) *quo te agis?* unde te duci? 3. a trăi, a se purta, a petrece, a se afla: *cum eo familiariter agebat* se purta cu el familiar, ~ *noctem in metu* a petrece noaptea în frică, ~ *hiemem in castris* a petrece iarna în tabără, *septimum annum agens* în vârstă de șapte ani, *homines qui tum agebant* oamenii de pe atunci. II. 1. a îndeplini ceva, a face: *quid agis?* ce faci? *est tempus agendi* e timpul de lucrat, ~ *custodias* a face de gardă, ~ *censum* a face recensământul, ~ *gratias* a aduce mulțumiri; (*pas.*) a se petrece: *quae ad Avaricum aguntur* cele ce se petrec la Avaricum. 2. a repre-

zenta (o piesă), a juca: ~ *tragoe-diam* a reprezenta o tragedie, ~ *primas partes* a interpreta rolul principal. 3. a trata, a discuta; (*pas.*) a fi vorba: *Diviciacus cum Caesare egit* Diviciacus a tratat cu Caesar, *salus sociorum agitur* este vorba de salvarea aliaților.

agrarius (3) *adj.* agrar.

agrestis (2) *adj.* 1. de la țară, țărănesc. 2. (*fig.*) grosolan, necioplit, incult, sălbatic.

agricola, *ae m.* agricultor, plugar.

agricultor, *ōris m.* agricultor.

agricultūra, *ae f.* agricultură.

Agrigentum, *i n.* Agrigent (oraș în Sicilia).

agripeta, *ae m.* împrăștiat, colon.

Agrippa, *ae m.* Agrippa (nume de familie roman; de exemplu: *Mene-nius Agrippa*, care a potolit răscola plebei, și *M. Vipsanius Agrippa*, general al lui Augustus).

Agrippina, *ae f.* (nume al unor femei celebre din familia iulio-claudiană)
1. Agrippina (fiica lui *M. Vipsanius Agrippa* și a Iuliei — soția lui Germanicus, mama lui Caligula).
2. Agrippina (ultima soție a lui *Claudius* și mama lui Nero).

ah *interj. v. a².*

Āiāx, *ācis m.* Aiax (*erou grec*).

āiō, *ais vb. def.* a afirma, a spune: *ut aiunt* după cum se spune; (*expr.*) *ain!* (*aisne!*) spui tu? într-adevăr?

āla, *ae f.* 1. aripă. 2. (*mil.*) aripa unui front, flanc: ~ *dextra* aripa dreaptă.

alacer, *cris, cre adj.* vioi, sprinten, voios.

alacritās, *ātis f.* vioiciune, bucurie, zel, ardoare.

alacriter *adv.* viu, voios.

alapa, *ae f.* palmă.

ālāris (2) și **ālārius** (3) *adj.* din aripile unei armate. // **ālārēs**, *ium (alarii, ōrum) m.pl.* trupe de cavalerie ale aliaților.

ālātus (3) *adj.* înaripat.

alauda, *ae f.* ciocârlie.

Alba, *ae (Alba Longa) f.* Alba (vechi oraș în Latium). // **Albānus** (3) *adj.* alban. // **Albāni**, *ōrum m.pl.* albanii.

Albānia, *ae f.* Albania (ținut în sudul Caucazului).

albātus (3) *adj.* îmbrăcat în alb.

albeō, *ēre vi.* a fi alb.

albēscō, *ere vi.* a se face alb.

albicō, *āre v. albēscō.*

albidus (3) *adj.* alburui.

Albis, *is [Ac. Albi; Abl. Albi] m.* (fluviul) Elba.

Albula, *ae m.* și *f.* Albula (vechi nume al Tibrului).

album, *i n.* 1. alb (*culoare*): ~ *oculi* albul ochiului. 2. tablă spoită cu gips (*pe care se scria*); afiș, listă, tabel: ~ *iudicum* lista judecătorilor.

Albunea, *ae f.* Albunea (numele unei nimfe și al unui izvor).

albus (3) *adj.* alb; (*fig.*) luminos, favorabil.

Alcaeus, *i m.* Alkaios (*poet liric grec*).
alcēs, *is f.* elan (*cerb nordic*).

Alcibiadēs, *is m.* Alcibiade (*om de stat atenian*).

Alcidēs, *ae m.* Hercule (*nepot al lui Alceus*).

Alcinous, *i m.* Alcinous (*rege al feacilor*).

Alcmēna, *ae (Alcmēnē, ēs) f.* Alcmēna (*mama lui Hercule*).

alcyōn, *onis f. (Ac. pl. -onas)* pescăruș.

ālea, *ae f.* 1. zar; joc cu zaruri. 2. șansă; risc.

āleātor, *ōris m.* jucător (la jocuri de noroc).

āleātōrius (3) *adj.* de joc (de noroc).

ālēc *v. hālēc.*

āles (1), *itis adj.* înaripat: ~ *deus* zeul înaripat (Mercur). // *m.* și *f.* pasăre: ~ *Iovis* vulturul, ~ *Palladis* bufnița.

Alexander, *dri m.* Alexandru cel Mare (*regele macedonilor*). // **Alexandrēa** (*Alexandria*), *ae f.* Alexandria (*oraș la gurile Nilului*). // **Alexandrinus** (3) alexandrin.

alga, *ae f.* algă.

algeō, *ēre, alsī vi.* a fi înfrigorat, a îngheța de frig.

algidus (3) *adj.* rece, friguros. // **Algidus mons** *m.* lanț de înălțimi împădurite la sud-est de Roma.

algor, *ōris m.* ger, frig.

aliā *adv.* pe alt drum.

aliās *adv.* 1. altădată; *alias... alias* când... când. 2. (*precedat de negație*) în alt chip, altfel.

alibī *adv.* într-alt loc, altundeva.

alica, *ae f.* 1. alac (*varietate de grâu*). 2. băutură făcută din alac.

alicubī *adv.* undeva.

alicunde *adv.* de undeva, din vreo parte.

aliēnātiō, *onis f.* înstrăinare; (*fig.*) ~ *mentis* alienație mintală.

aliēnigena, *ae m.* străin.

aliēnigenus (3) *adj.* străin.

aliēnō (I) *vt.* a înstrăina, a îndepărta; (*fig.*) ~ *mentem* a lua mințile. // **aliēnātus** (3) *p.pf.* lipsit de: *velut alienatus sensibus* ca și lipsit de simțire.

aliēnus (3) *adj.* 1. al altuia: *ager* ~ pământul altuia. // **aliēnum**, *i n.* averea altuia; *largiri ex alieno* a cheltui din averea altuia, *aes alienum* datorie. 2. străin: *aliena loca* locuri străine, ~ *a litteris* străin de cultură. 3. nepotrivit, nefavorabil: *aliena verba* cuvinte nepotrivite, *non alienum est* nu este nepotrivit, *alieno loco* într-un loc nefavorabil. 4. dușmănos, ostil: *alieno animo* cu spirit dușmănos.

āliger, *era, erum adj. (poet.)* înaripat.

alimentum, *i n.* aliment, hrană.

alimōnia, *ae f.* și **alimōnium**, *ii n.* hrană, întreținere, educație.

aliō *adv.* în alt loc, în altă parte: *alius alio* fiecare în altă parte.

aliōquī(n) *adv.* de altminteri, altminteri.

aliōrsūm (**aliōrsus**) *adv.* în altă parte.

ālīpēs, *pedis adj.* (poet.) cu aripi la picioare: ~ *deus* zeul Mercur.

alīptēs (**alīpta**), *ae m.* masor.

aliquā *adv.* 1. pe undeva. 2. în vreun chip.

aliquam *adv.* cam: ~ *multum* (multi) cam mult (mulți).

aliquamdiū *adv.* câțva timp.

aliquando *adv.* 1. odată. 2. în sfârșit. 3. câteodată.

aliquantō *adv.* întrucâtva, în bună măsură, cu mult: ~ *crudelior* cu mult mai crud.

aliquantum *adv.* destul, o bună parte: ~ *itineris* o bună parte din drum.

aliquantus (3) *adj.* destul de mare.

aliquātenus *adv.* întrucâtva.

aliquī, *qua, quod adj.* și *pron.* vreun, vreo; un, o (oarecare); (*pl.*) unii, unele.

aliquis, *qua, quid pron.* și *adj.* nehot.

1. cineva, ceva; (*pl.*) unii, unele: *dicet aliquis* va spune cineva.

2. vreun, vreo: *aliquis dolor* vreo durere; (*pe lângă num.*) cam: *tres aliqui aut quattuor* cam trei sau patru.

aliquō *adv.* undeva.

aliquot *adj. indecl.* câțiva, câteva: *aliquot dies* câteva zile.

aliquotiē(n)s *adv.* de câteva ori.

aliter *adv.* altfel: *longe* ~ cu totul altfel.

aliubī *adv.* într-alt loc.

ālium (**allium**), *ii n.* usturoi.

aliunde *adv.* din altă parte.

alius, *a, ud pron.* [*G. alterius; D. alteri*]. 1. altul (din mai mulți):

alii... alii unii... alții, ~ *atque* (*Ac.*) altul decât, *nilhil aliud quam, nilhil aliud nisi, nilhil aliud praeter* nimic

altceva decât; (*reciprocitate*): *legiones aliae in alia parte resistunt* legiunile rezistă una într-o parte, cealaltă în altă parte, *alius alia ex navi*

unul dintr-o corabie, altul dintr-alta;

(*adverbial la Ac. pl. n.*): *aliā clarus*

altminteri, un om strălucit. 2. (*rar*)

celălalt: *ex aliis ei maximam fidem*

habebant dintre ceilalți, în el aveau

cea mai mare încredere.

allābor, *lābī, lāpsus sum vi.* și *vt. dep.*

a înainta lunecând, a se strecura

către, a ajunge: *angues ex occulto*

allapsi șerpilor înaintând din ascun-

ziș, *fama allabatur aures* zvonul

ajunge la urechile noastre.

allabōrō, *āre vi.* 1. a se strădui cu ceva.

2. a adăuga prin muncă.

allātrō (I) *vt.* a lătra; (*fig.*) a bârfi.

ālēc v. **hālēc**.

allectō, *āre vt.* a atrage, a îmbia.

allēgō¹ (I) *vt.* 1. a delega (o persoană),

a trimite la cineva. 2. a prezenta, a

expune (o dovadă, o scuză etc.).

allegō², *ere, lēgī, lēctum vt.* a alege, a primi: ~ *in senatum* a primi în senat.

allevāmentum, *i n.* ușurare.

allevātio, *ōnis f.* ridicare, ușurare.

allevō (I) *vt.* 1. a ridica: ~ *velum* a

ridica perdeaua. 2. (*fig.*) a ușura:

~ *animum a maerore* a ușura sufletul de jale.

allicio, *ere, lēxī, lectum vt.* a atrage,

a îmbia: ~ *militem donis* a atrage

pe soldați prin daruri.

allidō, *ere, līsī, līsūm vt.* a izbi de ceva.

alligō (I) *vt.* 1. a lega: ~ *aliquem ad*

palum a lega pe cineva de un par,

~ *vulnus* a lega o rană. 2. (*fig.*) a

înlănțui, a ține strâns: *torpor alli-*

gat artus toropeala înlănțuie mem-

brele. 3. a îndatora, a obliga: ~ *ami-*

cum beneficio a îndatora pe un

prieten printr-o binefacere.

allinō, *ere, lēvī, litum vt.* a unge, a

mânji; (*fig.*) a impregna: ~ *alteri*

vitia sua a transmite altuia defec-

tele sale.

allium v. **ālium**.

Allobrox, *ogis m.* allobrog. // **Allo-**

brogēs, *um m.pl.* allobrogi (*trib*

gallic).

allocūtiō, *ōnis f.* cuvântare.

alloquium, *ii n.* convorbire, conver-

sație, vorbire.

alloquor, *loquī, locūtus sum vt. dep.*

a adresa cuvântul cuiva, a vorbi

cuiva; *milites alloquitur* se adresează soldaților.

allūdō, *ere, lūsī, lūsūm vi.* a se juca, a glumi.

alluō, *ere, uī vt.* a uda, a scălda: *am-*

nis moenia alluit râul udă orașul.

alluviēs, *ēi f.* ape revărsate.

alluviō, *ōnis f.* revărsare.

almus (3) *adj.* 1. care dă hrană, ro-

ditor: ~ *ager* ogor dător de hrană.

2. dător de viață: *alma lux* lumi-

nă dătoare de viață. 3. binecuvân-

tat: ~ *sol* soarele binecuvântat.

alnus, *i f.* arin.

alō, *ere, aluī, altum (alitur) vt.* 1. a

hrăni: ~ *puerum lacte* a hrăni un

copil cu lapte. 2. a crește, a între-

ține: ~ *equos* a crește cai. 3. a spori:

~ *vires* a spori puterile.

Alpēs, *ium f.pl.* Alpii. // **Alpīnus** (3)

adj. alpin. // **Alpicus** (**Alpīnus**), *i m.*

locuitor al Alpilor.

Alphēus, *i m.* Alfeu (râu în Grecia).

altāria, *ium n.pl.* altar.

altē *adv.* 1. în înălțime, sus. 2. adânc,

profund.

alter, *era, erum pron.* 1. unul (din doi),

celălalt; (*în corel.*) *alter... alter*

unul... celălalt: *alteri dimicant, al-*

teri timent unii luptă, ceilalți se

tem. 2. un al doilea: *alter Verres* un

al doilea Verres, *tua altera patria*

a doua ta patrie. 3. altul: *qui alteri*

(*D.*) *exitium parat* cine pregătește

pieirea altuia.

altercātio, *ōnis f.* schimb de cuvinte,

discuție aprinsă, ceartă.

altercor, *āri, ātus sum vi. dep.* a dis-cuta aprins, a combate, a se lupta: *incipit ~ cum Vatiniō* începe să se certe cu Vatinius.

alternis *adv.* cu rândul.

alternō (1) *vt.* a alterna, a schimba.

alternus (3) *adj.* cu schimbul, alter-nând.

alteruter, *tra, trum pron.* unul din doi.

altilis (2) *adj.* îngrășat. // **altilia** (**al-tilis**), *ium n.pl.* păsări îngrășate.

altisonus (3) *adj. (poet.)* răsunând din înălțime.

altitonāns (1), *antis adj. (poet.)* tu-nând din înălțime.

altitūdō, *inis f.* 1. înălțime: ~ *arbo-ris* înălțimea copacului; (*fig.*) ~ *animi* măreție sufletească. 2. adâncime: ~ *fluminis* adâncimea fluviului.

altor, *ōris m.* care hrănește, susțină-tor.

altrix, *icis f.* cea care hrănește, doică, mamă.

altus (3) *adj.* 1. înalt; (*fig.*) măreț: *alta Troia* măreața Troie, *altus Apollo* marele Apollo. // **altum**, *i n.* înăl-țime: *Troes alta tenent* troienii stă-pănesc înălțimile. 2. adânc, pro-fund: *altum flumen* fluviu adânc, ~ *somnus* somn adânc. // **altum**, *i n.* largul mării, mare: *naves in alto provectae* corăbii împinse în largul mării.

alumna, *ae f.* 1. fiică adoptivă; co-pil adoptiv. 2. elevă.

alumnus, *i m.* 1. fiu adoptiv, fiu.

2. discipol, elev.

alūta, *ae f.* piele moale; încălțămîn-te; punguță.

alvārium (**alveārium**), *ii n.* stup.

alveāre, *is n. v. alvārium.*

alveolus, *i m.* 1. albie mică, copaie; (*fig.*) albie mică a unui râu. 2. masă de joc.

alveus, *i m.* 1. cavitate. 2. copaie.

3. albie a unui râu; bazin. 4. pân-tecele corăbiei. 5. masă de joc.

alvus, *i f.* 1. pânțec. 2. (*fig.*) pân-tecele corăbiei. 3. stup.

amābilis (2) *adj.* plăcut, iubit.

amābiliter *adv.* cu iubire.

Amalthēa, *ae f.* Amalthea (*nimfă care l-a hrănit pe Zeus*); (*expr.*) *cornu Amaltheae* cornul abundenței.

āmandātiō, *ōnis f.* izgonire, îndepăr-tare.

āmandō (**āmendō**) (I) *vt.* a îndepăr-ta, a alunga: ~ *ex patria* a alunga din patrie.

amāns (1), *ntis p.pr. v. amō.* // *adj.* iubitor: ~ *patriae* iubitor de patrie. // *m. și f.* amant(ă).

amanter *adv.* cu dragoste.

Amānus, *i m.* Aman (*munte între Syria și Cilicia*).

amāracum, *i n. (amāracus, i m.)* mă-ghiran.

amārē *adv.* amar, cu amărăciune.

amāritūdō, *inis f.* amărăciune.

amārus (3) *adj.* 1. amar. 2. (*fig.*) ne-plăcut, trist; penibil, jignitor.

amātor, *ōris m.* 1. iubitor: ~ *ruris* iu-bitor al vieții de la țară. 2. iubăreț, afemeiat.

amātōriē *adv.* cu dragoste.

amātōrius (3) *adj.* de dragoste. // **amātōrium**, *ii n.* băutură (filtru) de dragoste.

Amāzōn, *onis f.* amazoană. // **Amā-zonēs** (**Amāzonidēs**), *um f.pl.* ama-zoane (*femei luptătoare din Pont*).

ambactus, *i m.* servitor, slujitor.

ambāgēs, *um f.pl.* [*Abl. sg.* *ambage*]

1. înconjur, ocol: ~ *itineris* încon-jur al drumului. 2. (*fig.*) ocolișuri (*în vorbire*), vorbe cu două înțele-suri; obscuritate, mister.

ambedō, *ere, ēdī, ēsum vt.* a roade.

ambigō, *ere vi. și vt.* 1. a se îndoii; (*pas.*) a fi la îndoială: *qui ambigunt* cei care se îndoiesc, *non ambigi-tur* nu există îndoială. 2. a discuta, a fi în ceartă: *ambigunt de heredi-tate* sunt în proces pentru moște-nire, *res ambigitur* lucrul este în discuție.

ambiguē *adv.* neclar, nedecis.

ambiguitās, *ātis f.* ambiguitate, im-precizie.

ambiguus (3) *adj.* șovăitor, îndoiel-nic, neprecis, nesigur; enigmatic.

ambiō (IV) *vt.* 1. a înconjura: *palus silvas ambit* o mlaștină înconjură pădurile. 2. a solicita prin intrigi: *singulos ex senatu ambiundo* stă-ruind pe lângă fiecare din senat,

~ *magistratum* a candida la o ma-gistratură.

Ambiorix, *īgis m.* Ambiorix (*căpe-tenie a tribului gallic al eburonilor*).

ambitiō, *ōnis f.* 1. (*termen electoral*) strădanie pentru obținerea unei func-ții, dorință de popularitate. 2. am-biție (dorință de înălțare). 3. suită de oameni, pompă, fast.

ambitiōsē *adv.* 1. cu insistență. 2. din dorință de glorie, de fală. 3. din com-plezență.

ambitiōsus (3) *adj.* 1. (*rar*) care în-conjură. 2. care urmărește onoruri, doritor de faimă, vanitos, ostenta-tiv: ~ *imperator* un general doritor de faimă, *homo minime* ~ un om foarte puțin vanitos, *ambitosae ami-citiae* prietenii ostentative.

ambitus, *ūs m.* 1. a) circuit; încon-jor, ocol: ~ *aedium* înconjurul ca-sei, ~ *properantis aquae* șerpuire a pârauului grăbit, *per ambitum* prin perifrază; b) curs, orbită: ~ *lunae* orbita lunii; c) margine: *extremus ambitus campi* marginea câmpului; d) cuprins, întindere: *lato ambitu* de mare întindere. 2. corupție elec-torală: *lex de ambitu* lege despre corupția electorală. 3. manevre, in-trigi.

ambō, *ae, ō num.* doi, amândoi.

ambrosia, *ae f.* ambrozie (*hrana zei-lor*).

ambrosius (3) *adj.* de ambrozie, dul-ce, divin.

ambūbāiae, *ārum f. pl.* (rar sg.) flautiste (*cântărețe și dansatoare phrygiene*).

ambulātiō, *ōnis f.* plimbare; loc de plimbare.

ambulātiuncula, *ae f.* mică plimbare.

ambulō (I) *vi.* 1. a umbla, a merge: ~ *superbus pecuniā* a merge mândru de banii lui. 2. a se plimba: ~ *in litore* a se plimba pe țărm.

ambūrō, *ere, ūssī, ūstum vt.* a arde, a pârlī; (*despre ger*) a îngheța.

amellus, *i m.* (*bot.*) ochiul-boului.

āmendō v. āmandō.

āmēns (1), *ntis adj.* 1. scos din minți, înnebunit, nebun. 2. (*despre fapte*) nebunesc, absurd.

āmentia, *ae f.* rătăcire a minții, nebunie.

āmentō (I) *vt.* a lega sulița cu o curea; a împinge cu forță.

āmentum, *i n.* curea la suliță; suliță.

Ameria, *ae f.* Ameria (*oraș în Umbria*). // **Amerinus** (3) *adj.* din Ameria.

āmes, *itis m.* prăjină.

amfractus v. anfractus.

amica, *ae f.* prietenă.

amicē adv. prietenește.

amicīō, *ire, icui (ixi), ictum vt.* a înfășura; a îmbrăca; a acoperi, a înveli: *amicus togā* îmbrăcat cu toga, *nube amictus* învăluit într-un nor.

amicitia, *ae f.* prietenie.

amictus, *ūs m.* îmbrăcămintă, haină; (*poet.*) vâl.

amica, *ae f.* prietenă intimă, iubită.

amiculum, *i n.* manta, veșmânt.

amicus (3) *adj.* prietenesc, binevoitor; devotat, drag. // **amicus**, *i m.* prieten.

āmigrō, *āre vi.* a se muta la.

āmissiō, *ōnis f.* pierdere: ~ *amicorum* pierderea prietenilor.

amita, *ae f.* mătușă (după tată).

Amiternum, *i n.* Amiternum (*oraș în ținutul sabin*).

āmittō, *ere, misi, missum vt.* 1. a îndepărta: *hunc servum amisi* l-am izgonit pe acest sclav. 2. (*frecv.*) a pierde: ~ *vitam* a-și pierde viața.

Ammōn v. Hammōn.

amnicola, *ae m. și f.* locuitor (cel ce se află) pe malul unui râu.

amnis, *is m.* apă (curgătoare), râu, fluviu, torent.

amō (I) *vt.* 1. a iubi; (*expr.*) *ita dii me ament* așa să-mi ajute zeii; *amabo te rogu-te*. 2. (*cu inf.*) a obișnui: *quae irā fieri amat* cum se întâmplă de obicei la mânie.

amoenē adv. plăcut.

amoenitās, *ātis f.* 1. frumusețe (a priveliștilor, locurilor): ~ *hortorum* frumusețea grădinilor. 2. farmec, încântare: ~ *vitae* farmecul vieții.

amoenus (3) *adj.* 1. (*despre locuri*) frumos: ~ *locus* un loc frumos. 2. încântător, plăcut: *amoenum ingenium* spirit încântător.

āmōlior, *iri, itus sum vt. dep.* a înlătura (ceva apăsător), a îndepărta:

~ *vestigia tyrandidis* a înlătura urmele tiraniei.

amōmum, *i n.* 1. amom (*plantă plăcut mirositoare*). 2. floare de amom, balsam.

amor, *ōris m.* 1. iubire; (*pl.*) legături de dragoste: *dulces amores* dragostele dulci. 2. dorință, poftă, pasiune: ~ *gloriae* dorința de glorie. 3. zeul iubirii, Amor (Cupidon).

āmōtiō, *ōnis f.* îndepărtare: ~ *doloris* îndepărtarea durerii.

āmoveō, *ēre, mōvi, motum vt.* a îndepărta: ~ *iuvenem ab altaribus* a-l îndepărta pe tânăr de la altare, ~ *ex his locis* a îndepărta din aceste locuri; (*euf.*) a fura: ~ *boves per domum* a fura boii prin viclesug.

Amphiō(n), *ōnis n.* Amphion (*fiul lui Iupiter, discipol al muzelor, soțul Niobei și întemeietorul Thebei*).

amphitheātrum, *i n.* amfiteatru.

Amphitritē, *ēs f.* Amphitrite (*zeiță a mării, fiica lui Nereus și soția lui Neptun*).

Amphitryōn, *ōnis m.* Amphitryon (*rege al Thebei, tatăl lui Hercule*).

amphora, *ae f.* 1. amforă. 2. măsură pentru lichide (20 l).

amplē adv. larg, bogat, din belșug.

amplector, *plecti, plexus sum vt. dep.*

1. a îmbrățișa, a înconjura: ~ *sororem* a-și îmbrățișa sora, ~ *vallo navalia castra* a înconjura cu un șanț tabăra navală. 2. a cuprinde: *ea regio multas urbes amplectitur*

această regiune cuprinde multe orașe; (*fig.*) a cuprinde (cu mintea), a examina: ~ *omnia communiter* a trata toate laolaltă. 3. a înconjura (cu dragoste); a trata, a cultiva; a se dedica: ~ *rem publicam* a se dedica vieții politice, ~ *artem* a cultiva arta. 4. a primi bucurios, a-și însuși.

amplexor, *āri, ātus sum vt. dep.* a îmbrățișa (cu putere); (*fig.*) ~ *otium* a îmbrățișa viața liniștită, a-și lua un răgaz.

plexus, *ūs m.* îmbrățișare, încolescire.

amplificātiō, *ōnis f.* sporire: ~ *vegetalium* sporire a dărilor.

amplificātor, *ōris m.* cel care sporește.

amplificō (I) *vt.* a spori, a mări.

ampliō (I) *vt.* a mări, a înmulți: ~ *rem* a mări averea, ~ *equitum centurias* a înmulți centuriile de călăreți; (*jur.*) a amâna pe cineva într-un proces: *bis amplius reus* un acuzat de două ori amânat.

amplitūdō, *inis f.* 1. mărime: ~ *urbis* mărimea orașului. 2. (*fig.*) măreție, prestigiu, importanță: ~ *rerum gestarum* măreția faptelor săvârșite, ~ *animi* măreție sufletească, ~ *nominis* prestigiul numelui.

amplius adv. comp. (*v. amplē*) 1. mai mult: *quid loquor ~ de ea re?* ce să spun mai mult despre acest lucru? (*pe lângă num.*) mai mult, peste:

~(quam) *centum cives* peste o sută de cetățeni, *triennio* ~ mai mult de trei ani. **2.** mai, încă, în afară de aceasta: *quid ~ expectas?* ce mai aștepti?, *hoc (eo)* ~ mai mult decât atât, *nilil* ~ nimic altceva, doar atât.

amplus (3) *adj.* **1.** mare, larg, cuprinzător: *ampla domus* casă mare. **2.** mare, însemnat, bogat: *ampla civitas* cetate însemnată, *ampla dona* daruri bogate. **3.** (fig.) strălucit, admirabil, nobil: *amplissimus triumphus* cel mai strălucit triumf.

ampulla, *ae f.* sticlută, flacon; (fig., pl.) vorbe umflate.

ampullor, *āri vi. dep.* a vorbi bombastic.

amputātiō, *ōnis f.* tăiere, retezare, curățire.

amputō (I) *vt.* **1.** (agr.) a reteza, a tăia: ~ *ramos inutiles* a tăia ramurile inutile; (fig.) a tăia: ~ *caput* a tăia capul. **2.** a micșora, a reduce: ~ *numerus legionum* a micșora numărul legiunilor.

Amūlius, *iī m.* Amulius (fiu al lui Proca, frate al lui Numitor, rege în Alba Longa).

amurca, *ae f.* drojdie (de măslina).

amystis, *idis f. (poet.)* băutul pe nerăsuflăte.

an conj. **1.** (în prop. interog. disjunctive dir. și indir.) sau: *utrum mentitus es, an verum dixisti?* oare ai mințit, sau ai spus adevărul? *dic meane haec verba sint an tua?* spune

dacă aceste cuvinte sunt ale mele, sau ale tale? **2.** (în prop. interog. dir. simple) oare: *an est quicquam insanius irā?* oare există ceva mai nebunesc decât mânia? **3.** (în prop. interog. indir. simple, după verbe arătând neștiință sau îndoială) dacă: *nescio an profecturus sim* nu știu dacă voi pleca.

Anacreōn, *ontis m.* Anacreon (poet liric grec).

anagnōstēs, *ae m.* lector, cititor.

anapaestus (3) *adj.* anapest; *versus anapaestus* (vers) anapest.

anas, *atis (itis) f.* rață.

Anaxagorās, *ae m.* Anaxagora din Clazomene (vestit filozof grec, profesor al lui Pericle și Euripide). **Anaximenēs**, *is m.* Anaximene din Milet (filozof ionian).

anceps (1), *cipitis adj.* **1.** cu două capete, cu două fețe, cu două laturi. **2.** nesigur, îndoielnic, șovăitor: ~ *pugna* o luptă indecisă. **3.** riscant, periculos: ~ *erat* era periculos.

Anchisēs, *ae m.* Anchise (tatăl lui Aeneas).

Anchisiades, *ae m.* fiul lui Anchise (Aeneas).

ancile, *is n.* scut sfânt (după legendă, căzut din cer și păstrat în templul lui Marte).

ancilla, *ae f.* slujnică, sclavă.

ancillāris (2) *adj.* de slujnică; (fig.) înjositor, servil.

ancillula, *ae f.* slujnicuță.

ancora, *ae f.* ancoră.

ancorāle, *is n.* funia ancorei.

ancorārius (3) *adj.* de ancoră.

Ancus Mārcius, *i m.* Ancus Marcius (al patrulea rege al Romei).

Ancŷra, *ae f.* Ancyra (oraș în Galatia; azi, Angora). // **Ancŷrānus** (3) *adj.* din Ancyra.

Andēs, *ium f.pl.* Andes (localitate lângă Mantua, unde s-a născut Vergilius).

Andocidēs, *is m.* Andocide (orator atenian).

Andromacha, *ae (Andromachē, ēs) f.* Andromaca (soția lui Hector).

Andromeda, *ae (Andromedē, ēs) f.* Andromeda (fiica regelui Cepheus și a Cassiopeii, transformată în constelație).

Andronicus, *i m.* T. Livius Andronicus (poet roman).

ānellus, *i m.* ineluş.

anēthum, *i n.* mărar.

anfractus, *ūs m.* cotitură, ocol, înconjur: *via longiorem anfractum habebat* drumul avea un ocol mai lung; ~ *solis orbita* soarelui.

angina, *ae f.* sufocare.

angiportus, *ūs m.* și **angiportum**, *i n.* stradă îngustă, ulicioară.

angō, *ere, ānxi vb.* **1.** a sufoca, a sugruma. **2.** (fig.) a chinui, a neliniști.

angor, *ōris m.* **1.** sufocare. **2.** (fig.) chin, neliniște, grijă.

anguicomus (3) *adj. (poet.)* care are șerpi în loc de păr.

anguiculus, *i m.* șarpe mic.

anguifer, *era, erum adj. (poet.)* care poartă șerpi.

anguigena, *ae m.* și *f. (poet.)* născut(ă) din șarpe.

anguipēs, *edis m. (poet.)* care se termină în șarpe.

anguis, *is m.* și *f.* **1.** șarpe, balaur. **2.** Constelația Balaurului.

Anguitenens, *entis m.* Balaurul (constelație).

angulātus (3) *adj.* cu unghiuri.

angulus, *i m.* **1.** unghi, colț: ~ *muri* colțul zidului. **2.** (fig.) ungher; ~ *reconditus provinciae* ungher retras de provincie.

angustē *adv.* strâmt, restrâns.

angustiae, *ārum f.pl.* **1.** strâmtime, scurttime: ~ *pontis* strâmtimea podului, ~ *temporis* scurttimea timpului. **2.** strâmtoare: *copias per angustias traduxit* și-a dus trupele prin strâmtoare. **3.** strâmtoare, lipsă, nevoie: *in angustiis esse* a fi într-o nevoie, ~ *rei frumentariae* (G.) lipsă de provizii.

angustō (I) *vt.* a îngusta, a micșora.

angustus (3) *adj.* îngust, strâmt; (fig.) nevoieaș, strâmtorat.

anhēlitus, *ūs m.* gâfâială; suflu, respirație grea.

anhēlō (I) *vi.* **1.** a gâfâi. **2.** a exala. **3.** (fig.) a umbla cu limba scoasă, a urmări cu înfocare ceva; *scelus anhelans* urmărind crima.

anhēlus (3) *adj.* gâfâind; *equi anhelii* caii gâfâind.

anicula, *ae f.* băbuță.

Aniēn v. **Aniō**.

anilis (2) *adj.* de babă.

anima, *ae f.* 1. suflare, suflu: *animae interclusio* oprirea respirației. 2. suflet, viață: *animam efflare* (edere) a-și da duhul, *animam amittere* a-și pierde viața.

animadversio, *ōnis f.* 1. observare, băgare de seamă, luare-aminte: ~ *naturae* observarea naturii. 2. muștrare, pedeapsă ~ *paterna* muștrare părintească.

animadversor, *ōris m.* observator.

animadvertō (*animum advertō*), *ere, tī, versum vt.* 1. a lua seama, a observa, a vedea: *consul lictorem animadvertere iussit* consulul a poruncit lictorului să ia seama. 2. a lua măsuri împotriva cuiva: ~ *in filium* a lua măsuri împotriva fiului. 3. a dojeni, a pedepsi: ~ *facinus* a pedepsi o faptă rea.

animal, *ālis n.* viețuitoare, ființă, animal.

animālis (2) *adj.* 1. însuflețit, viu: *exemplum animale* exemplu însuflețitor, viu. 2. (filoz.) aerian.

animāns, *ntis m., f.* și *n.* viețuitor, ființă.

animātus (3) *p.pf. v.* **animō**. // *adj.* (bine) dispus.

animō (I) *vt.* a însufleți, a da viață.

animōsē *adv.* cu îndrăzneală, cu ardoare.

animōsus (3) *adj.* 1. curajos, îndrăzneț. 2. (despre vânt) violent.

animula, *ae f.* sufleteț.

animus, *i m.* 1. suflet; *vires animi et corporis* forțele sufletești și trupesti. 2. gând, minte, judecată; intenție: *mihi est* ~ am de gând, *animo fingere* a-și făuri cu mintea, *nisi me fallit* ~ dacă judecata nu mă înșală, *meo quidem animo* după părerea mea cel puțin, *hoc animo ut* cu această intenție ca. 3. (pl.) curaj, îndrăzneală; violență: *animos addere* a da curaj, *animos sibi sumere* a-și da aere, *animos ventorum mollire* a potoli furia vânturilor; 4. dispoziție, intenție: *animo esse* a fi bine dispus față de cineva, *animi causā* de plăcere.

Aniō, *ōnis* (**Aniēn**, *ēnis m.*) Anio (afluent al Tibrului).

Anna, *ae f.* Anna (*sora Didonei*). // **Anna Perenna** zeița italică a primăverii.

annālis (2) *adj.* privitor la ani: *lex annalis* legea privitoare la vârsta cerută pentru o funcție.

annālēs, *ium m.pl.* anale (cronică relatănd evenimentele pe ani).

annatō, *āre, āvī vi.* 1. a înota către. 2. a înota alături.

anne *conj. v.* **an**.

annectō, *ere, nexuī, nexum vt.* 1. a lega de: ~ *scapham ad ripam* sau

ripae (D.) a lega luntrea la țărm.

2. (fig.) a adăuga: *annectebat Cornutum ministravisse pecuniam* adăuga că Cornutus administrase banii.

annexus, *ūs m.* unire.

anniculus (3) *adj.* în vârstă de un an.

annitor, *nīti, nīsus (nīxus) sum vi. dep.*

1. a se sprijini în ceva: *cubito annexus* sprijinindu-se în cot. 2. a se strădui, a se sforța: ~ *summa ope* a se sforța din răputeri.

anniversārius (3) *adj.* anual, care revine în fiecare an.

annō, *āre, āvī v.* **annatō**.

annōna, *ae f.* 1. producția anuală de cereale. 2. alimentare, aprovizionare: *difficultas annonae* greutatea aprovizionării. 3. prețul alimentelor, scumpete: *annona crescit* prețul alimentelor crește.

annōsus (3) *adj.* care are mulți ani.

annotātiō, *ōnis f.* însemnare.

annotātor, *ōris m.* cel care notează; cel care spionează.

annōtinus (3) *adj.* (în vârstă) de un an, care are un an.

annotō (I) *vt.* a însemna, a nota; a remarca.

annumerō (I) *vt.* 1. a plăti numărând: *singulos denarios* ~ a plăti dinar cu dinar. 2. a adăuga la număr: *his libris sex* ~ a adăuga acestor cărți încă șase.

annūntiō (I) *vt.* a anunța.

annuō, *ere, uī și vt.* 1. a face semn aprobator din cap (către cineva).

2. a aproba, a încuviința, a acorda.

annus, *i m.* an: *anni tempus* anotimp, ~ *superior* (sau *prior*) anul trecut, *anno* (*annum*) timp de un an întreg, *in annum* pentru un an, *anno ineunte* la începutul anului, *anno exeunte* la sfârșitul anului.

annuus (3) *adj.* anual.

anquīrō, *ere, quīsivī, quīsītum vt.* a căuta, a cerceta.

ānsa, *ae f.* 1. toartă. 2. (fig.) prilej, pretext.

ānsēr, *eris m.* gâscă, găscan.

Antaeus, *i m.* Antaeus (*gigant ucis de Hercule*).

ānte I. *adv.* 1. (loc.) înainte: *equites* ~ *mittere* a trimite călăreții înainte.

2. (timp) înainte: *et feci* ~ *et faciam* post am făcut-o și mai înainte și o voi face și în viitor. II. *prep.* (cu *Ac.*)

1. (loc.) înaintea: ~ *domum meam* înaintea casei mele. 2. (timp) înainte de, înaintea: ~ *consulatum meum* înainte de consulatul meu, *ante tempus* înainte de vreme. 3. (rang) *ante omnes* înaintea tuturor, ~ *aliquem esse* a întrece pe cineva, *ante omnia* mai presus de toate.

anteā *adv.* mai înainte: *antea... quam* mai înainte ca.

antecapiō, *ere, cēpti, captum (ceptum) vt.* 1. a ocupa mai înainte: ~ *pon-tem* a ocupa cel dintâi podul. 2. a se îngriji din vreme: ~ *multa, quae*

bello usui sunt a se îngriji de multe, care sunt de folos la război. **3.** a anticipa: ~ *noctem* a anticipa noaptea.

antecedō, *ere, cessi, cessum vt. și vi.*

1. a merge înainte, a preceda: *lictores antecedeabant* lictorii mergeau înainte, *sine causa antecedente* fără un motiv prealabil. **2.** a întrece, a depăși: ~ *condiscipulos* a-și întrece colegii.

antecellō, *ere vi. și vt.* a o lua cuiva înainte, a se distinge: *antecellit omnibus militari laude* o ia înaintea tuturor prin glorie militară, *omnes* ~ a-i întrece pe toți.

antecessiō, *ōnis f.* precedare; antecedent.

antecursōrēs, *um m.pl.* trupe de avangardă, cercetași.

anteeō, *ire, ii vt. și vi.* **1.** a merge înainte: *anteibant lictores* în frunte mergeau lictorii, ~ *praetoribus* (D.) a merge înaintea pretorilor. **2.** (fig.) a întrece: *omnibus* (D.) *auctoritate* ~ a-i întrece pe toți prin autoritate, *ceteros virtutibus* ~ a-i întrece pe ceilalți prin virtuți. **3.** a preveni: *damnationem veneno* (Abl.) ~ a preveni condamnarea, otrăvinduse.

anteferō, *ferre, tuli, lātum vt.* **1.** a purta înainte: ~ *imagines* a purta înainte portretele. **2.** a prefera: ~ *pacem bello* a prefera războiului pacea, ~ *omnibus Demosthenem* a-l prefera tuturor pe Demosthene.

antefixus (3) *adj.* fixat în față. // **antefixa**, *ōrum n.pl.* ornamente (fixate la acoperiș, la jgheaburi etc.); statuete.

antegredior, *gredi, gressus sum vt. dep.* a merge înainte, a preceda.

antehabeō, *ēre vt.* a prefera.

antehāc *adv.* mai înainte, până acum.

antelūcānus (3) *adj.* (care este sau se produce) înainte de a se lumina de ziuă.

antemeridiānus (3) *adj.* dinainte de amiază.

antemna (antenna), *ae f.* antenă de corabie (*bară lungă și mobilă din lemn, prinsă transversal de catarg pentru a ține o parte din pânzele unei corăbii*).

anteoccupātiō, *ōnis f. (ret.)* prolep-să, prevenirea unei obiecții.

antepilānus, *i m.* soldat care luptă în primele rânduri.

antepōnō, *ere, posui, positum vt.* **1.** a pune înainte. **2.** (fig.) a pune mai presus, a prefera: ~ *amicitiam omnibus rebus* (D.) a pune prietenia mai presus de orice.

antequam (ante... quam) *conj.* mai înainte ca: ~ *veniam* înainte de a veni, *non ante veniam quam convaluero* nu voi veni înainte de a mă fi făcut bine.

antēs, *ium m.pl.* șiruri (de viță, de flori).

antesignānus, *i m.* luptător înaintea steagului, portdrapel; soldat din primele linii; (pl.) soldați de elită.

antestō v. **antistō**.

antēstor, *āri, ātus, sum vt. dep.* a lua ca martor.

anteveniō, *ire, veni, ventum vi și vt.*

1. (cu D. și Ac.) a veni înaintea altuia: ~ *huic* a veni înaintea acestuia, ~ *Metellum* a veni înaintea lui Metellus. **2.** a întrece: ~ *nobilitatem* a întrece nobilimea. **3.** a preveni, a zădărnici (luând-o mai înainte): ~ *consilia hostium* a zădărnici planurile dușmanilor.

antevertō, *ere, verti, versum vi. și vt.*

1. a o lua înainte: *Miloni antevertit* o ia înaintea lui Milo. **2.** a prefera: ~ *omnibus consiliis* a prefera tuturor planurilor.

anticipātiō, *ōnis f.* presimțire.

anticipō (I) *vt.* a anticipa, a preveni: ~ *mortem* a anticipa moartea.

Anticlea, *ae f.* Anticlea (mama lui Ulise).

anticus v. **antiquus**.

Anticyra, *ae f.* Anticyra (numele a două orașe din Grecia unde creștea eleborul, leac contra nebuniei).

antideā v. **antēā**.

antidotum, *i n.* antidot.

Antigona, *ae (Antigonē, ēs) f.* Antigona (fiica lui Oedip și a Iocastei).

Antigonus, *i m.* Antigonus (general al lui Alexandru cel Mare).

Antilibanus, *i m.* Antiliban (*lanț de munți în Siria*).

Antiochia (**Antiochēa**), *ae f.* Antiochia: **1.** capitala Siriei. **2.** ținut în Siria // **Antiochēnsis**, *is m.* locuitor din Antiochia.

Antiochus, *i m.* **1.** Antiochus (numele unor regi sirieni). **2.** Antiochus din Ascalon (*filozof, profesor al lui Cicero*).

Antiope, *ae (Antiopē, ēs) f.* Antiope (soția lui Pierus și mamă a muzelor).

Antipater, *trī m.* **1.** Antipater (general al lui Alexandru cel Mare). **2.** Antipater (numele mai multor filozofi greci).

antiquārius, *ii m.* iubitor al Antichității; copist.

antiquitās, *ātis f.* **1.** timpurile vechi, Antichitatea. **2.** vechime: ~ *generis* vechimea neamului.

antiquitus *adv.* de altădată, din vechime, de demult.

antiquō (I) *vt.* a respinge.

antiquus (anticus) (3) *adj.* **1.** vechi, de altădată: *templum antiquissimum* un templu foarte vechi. **2.** de mai înainte: *immemor antiqui vulneris* uitând de rana de mai înainte. **3.** (numai la comp. și superl.) mai important, cel mai important: *antiquior locus* locul cel dintâi, *nihil habeo antiquius* la nimic nu țin mai mult, *antiquissimum est* este lucrul cel mai important.

antistes, *itis m.* și *f.* 1. mare-preot (preoteasă): ~ *Iovis* preot al lui Iupiter. 2. căpetenie, maestru: ~ *doctorum virorum* căpetenie a oamenilor învățați.

Antisthenēs, *is m.* Antisthene din Atena (elev al lui Socrate, întemeietorul școlii cinice).

antistita, *ae f.* preoteasă.

antistō, *āre, steti vi.* a fi mai presus, a întrece: ~ *omnibus (D.) robore corporis* a întrece pe toți prin forța fizică.

Antium, *ii n.* Antium (oraș din Latium, la sud de Roma). // **Antiās**, *ātis m.* locuitor din Antium.

Antōnius, *ii m.* Antonius (membru al unei însemnate ginte romane, din care făcea parte și Marcus Antonius, triumvirul).

antrum, *i n.* peșteră.

Anūbis, *idis m.* Anubis (zeu egiptean).

ānulus, *i m.* 1. inel; ~ *aureus* inel de aur, *anulo litteras obsignare* a pecetlui scrisoarea cu inelul. 2. (fig.) inelul de aur (emblemă a rangului de cavaler); titlu de cavaler: *anulo donare aliquem* a face pe cineva cavaler.

anus, *ūs f.* bătrână, babă.

anxiē *adv.* cu îngrijorare, chinuitor.

anxiētās, *ātis f.* neliniște, grijă.

anxifer, *era, erum adj.* (poet.) chinuitor.

anxius (3) *adj.* 1. (pas.) neliniștit, îngrijorat, chinuit. 2. (act.) chinuitor.

Ānxur, *uris m.* și *n.* Anxur (localitate în Latium). // **Ānxurus**, *i m.* Anxurus (divinitate a volsclilor, identificată apoi cu Iupiter).

Āones, *um m.* aonii (vechii locuitori ai Beoției). // **Āonius** (3) *adj.* din Beoția: ~ *vir Hercule*, ~ *deus Bacchus*, ~ *fons* izvorul Aganippe, *sorores Aoniae* muzele.

apage *interj.* pleacă de-aici! șterge-o! *apage te a me* departe de mine!

Apamēa (Apamia), *ae f.* Apamea (nume de orașe în Syria, Bithynia și Phrygia).

Apellēs, *is m.* Apelles (renumit pictor grec din timpul lui Alexandru cel Mare).

Āpennīnus, *i v.* Appenninus.

aper, *apri m.* mistreț.

aperiō, *ire, perui, pertum vt.* 1. a deschide: ~ *portam* a deschide poarta, ~ *litteras* a deschide scrisoarea; (fig.) ~ *viam* a deschide un drum. 2. a descoperi, a dezvălui, a da la iveală, a arăta: ~ *fontes scientiarum* a dezvălui izvoarele științelor, *stelae tum occultantur, tum se aperiant* stelele acum se ascund, acum se arată.

apertē *adv.* deschis, fățiș, clar.

apertus (3) *adj.* deschis; (fig.) fățiș, clar: *porta aperta* poartă deschisă, *periculum apertum* pericol evident, *sententia aperta* părere clară, *homo* ~ om sincer.

apex, *icis m.* 1. vârful ascuțit, capăt ascuțit, creștet: ~ *montis* vârful muntelui. 2. bonetă (tuguiață) a preotului; (fig.) funcția de preot. 3. coroană, mitră, tiară; (fig.) podoabă care încununează: *apices regum* coroanele regilor, ~ *senectutis* podoaba bătrâneții.

aphractus, *i f.* navă fără punte, navă deschisă.

apicātus (3) *adj.* împodobit cu bonetă preotească.

apis, *is f.* albină.

Āpis, *is m.* [Ac. Apim] boul Apis (adorat de egipteni).

apīscor, *scī, aptus sum vt. dep.* 1. a dobândi: ~ *summam gloriam* a câștiga gloria supremă. 2. a atinge, a ajunge: ~ *mare* a ajunge la mare.

apium, *ii n.* (bot.) țelină.

apodytērīum, *ii n.* vestiar (la băi).

Apollō, *inis m.* (zeul) Apollo. // **Apollināris** (2) *adj.* consacrat lui Apollo: *ludi Apollinares* jocurile apollinare.

// **Apollineus** (3) *adj.* apollinic.

Apollōnia, *ae f.* Apollonia (numele mai multor orașe grecești).

apologus, *i m.* povestire, fabulă.

apothēca, *ae f.* câmară.

apparātē *adv.* luxos, fastuos.

apparātiō, *ōnis f.* pregătire: ~ *numerum* pregătire a darurilor; (ret.) căutare: *quaedam* ~ o oarecare căutare (artificialitate).

apparātus, *ūs m.* 1. (abstr.) pregătire, preparative: ~ *belli* pregătiri de război. 2. (concr.) mobil; aparat;

mașină de război; instrument. 3. pompă, fast: *apparatu regio* cu fast re-gesc.

appāreō, *ēre, uī vi.* 1. a se arăta, a apărea: *apparuerunt armati* apăru-ră soldații, *animosus atque fortis appare* arată-te curajos și brav. 2. a fi vizibil, a se vedea (clar): *hoc apparet ex orationibus* aceasta se vede din cuvântări. (impers.) *apparet* se vede clar, este limpede. 3. a sta la dispoziție, a fi la ordinele cuiva, a sluji cuiva: *lictores apparent consulibus (D.)* lictorii sunt la ordinele consulilor.

appārītiō, *ōnis f.* serviciu, slujbă.

appārītor, *ōris m.* slujbaş, slujitor (lictor, scrib, crainic, interpret).

apparō (I) *vt.* a pregăti, a pune la cale: ~ *ludos* a pregăti jocuri, ~ *crimina in aliquem* a pune la cale acuzații împotriva cuiva.

appellātiō, *ōnis f.* 1. vorbire, intervenție verbală: *appellationis causa* prilej de a interveni. 2. nume, titlu; numire; rostire: *respublica est modo* ~ republica e curând numai un nume, *lenis* ~ o rostire domoală. 3. (jur.) apel: *ius appellationis* dreptul de apel.

appellātor, *ōris m.* apelant.

appellō¹ (I) *vt.* 1. a se adresa, a vorbi (cuiva), a chema, a apela: *militēs benigne appellat* se adresează binevoitor soldaților, *quos appellem?* pe cine să chem în ajutor? (jur.)

~ *praetorem* a apela la pretor, *alii plectuntur, alii ne appellati quidem* unii sunt pedepsiți, alții nici măcar citați la judecată. 2. a numi, a da un nume (titlu): *te sapientem appellant* pe tine ei te numesc înțelept, *poetas sanctos* ~ a-i numi pe poeți ființe divine.

appellō², *ere, puli, pulsum* vt. 1. a împinge, a mâna: ~ *turres ad moenia* a împinge turnurile spre ziduri, ~ *iuvenco ad litora* a mâna juncii spre țărmuri; (fig.) a îndemna: ~ *aliquem ad flagitium* a îndemna pe cineva la o ticăloșie. 2. (despre corăbii) a acosta: *ad insulam* sau *insulae* (D.) ~ a acosta la o insulă.

appendix, *icis* f. adaos, supliment.

appendō, *ere, di, sum* vt. a cântări: ~ *aurifici aurum* a-i cântări bijutierului aurul, ~ *verba* a cântări cuvintele.

Appenninus, *i* m. (munții) Apenini. // **Appennincola**, *ae* m. locuitor al Apeninilor. // **Appenninigena**, *ae* m. care izvorăște din Apenini (Tibrul).

appetēns (1), *ntis* p.pr. v. **appetō**. // *adj.* doritor: ~ *gloriae* (G.) doritor de glorie.

appetenter *adv.* cu aviditate.

appetentia, *ae* f. dorință, poftă: ~ *laudis* dorință de glorie.

appetitō, *ōnis* f. dorință, râvnire; înclinație.

appetitus, *ūs* m. dorință, poftă; înclinație.

appetō, *ere, ivi (ii) itum* vt. 1. a căuta (să apuce), a râvni, a dori: ~ *alienos agros* a dori ogoarele altuia, ~ *nomen consulis* a râvni la titlul de consul. 2. a se îndrepta, a se întinde spre: *mare terram appetens* marea întinzându-se spre uscat. 3. a ataca, a izbi: ~ *aliquem lapidibus* a ataca pe cineva cu pietre. 4. (despre timp) a se apropia: *nox appetit* noaptea se apropie.

Appia, *ae* și *via Appia* f. Calea Appia (construită de cenzorul Appius Claudius). // **Appius** (3) *adj.* appian.

appingō, *ere, pīnxi, pīctum* vt. a picta ceva (la un loc cu alt lucru).

applaudō (**applōdō**), *ere, si, sum* vt. 1. a lavi. 2. a aplauda.

applicātiō, *ōnis* f. 1. legătură sufletească. 2. înclinație.

applicō, *āre, āvi (plicui), ātum (plicitum)* vt. 1. a apropia, a sprijini, a aplica: ~ *scalas moenibus* (D.) a sprijini scările de ziduri, ~ *se ad arborem* a se sprijini de copac, ~ *oscula* a da sărutări, *ures applicat* își pleacă urechea, *se ad aliquem applicat* se alipește de cineva, *se applicat ad philosophiam* se dedică studiului filozofiei. 2. (mar.) a face să acosteze, a împinge către țărm: ~ *naves terrae* a acosta corăbiile la țărm, *applicor in terras tuas* sunt silit să

acostez în ținutul tău; (fig.) *quo applicem?* pe ce țărm să acostez?

applōrō (I) *vi.* (cu D.) a plânge cu cineva.

appōnō, *ere, posui, positum* vt. 1. a pune alături (înainte). 2. a pune: ~ *notam ad versum* a pune un semn la un vers; (fig.) ~ *vitiis* (D.) *modum* a pune o măsură în vicii. 3. (despre mâncăruri) a pune înainte, a servi: ~ *panem convivis* a servi pâine oaspeților, *iis apposuit quod satis esset* le-a servit să se sature. 4. a pune pe cineva pe lângă un altul (cu o sarcină): *appositi erant custodes* fuseseră puși pe lângă el păzitori. 5. a adăuga: *appone lucro* (D.) adăugă la câștig.

apportō (I) *vt.* a aduce, a transporta: ~ *frumentum* a transporta grâu; (fig.) a aduce cu sine, a pricinui: ~ *damnum* a pricinui o pagubă.

appōscō, *ere* vt. a cere în plus.

appositē *adv.* cum trebuie, potrivit.

appositus (3) *p.pf.* v. **appōnō**. // *adj.*

1. învecinat; *regio urbi apposita* regiune învecinată cu orașul 2. potrivit, propriu: *homo ad audaciam istius* ~ omul potrivit pentru actul de îndrăzneală al acestuia.

apprecor, *ārī, ātus sum* vt. *dep.* a ruga, a invoca: ~ *deos* a invoca pe zei.

apprehendō (**apprēndō**), *ere, endi, ensum* vt. 1. a prinde, a cuprinde: ~ *manum* a prinde mâna, ~ *Hispa-*

nias a cuprinde cele două Hispanii. 2. a cuprinde cu mintea: ~ *quaedam ex Socratis disputationibus* a prinde ceva din discuțiile lui Socrate.

apprimē *adv.* cu totul, foarte, deosebit de.

apprimō, *ere, pressi, pressum* vt. a apăsa, a strânge: ~ *scutum pectori* a strânge scutul la piept, ~ *dextram* a strânge dreapta.

approbātiō, *ōnis* f. aprobare; probă, confirmare.

approbātor, *ōris* m. cel care aprobă.

approbē *adv.* foarte bine.

approbō (I) *vt.* 1. a aproba: ~ *consilium* a aproba o hotărâre, *dis approbantibus* cu încuviințarea zeilor. 2. a dovedi; a arăta: ~ *officium suum* a-și arăta zelul. 3. a face să fie apreciat: *opus approbavit* a făcut ca lucrarea să fie apreciată.

apprōmitto, *ere, isi, issum* vt. a se face chezaș, a garanta că... [cu *Ac.* și *inf.*]

apprōpero (I) *vt.* și *vi.* a grăbi, a se grăbi: ~ *opus* a grăbi lucrarea, ~ *ad cogitatum facinus* a se grăbi la săvârșirea crimei plănuită.

appropinquātiō, *ōnis* f. apropiere.

appropinquō (I) *vi.* a se apropia: ~ *Oceano* (D.) a se apropia de ocean, ~ *ad insulam* a se apropia de insulă.

appugnō (I) *vt.* a ataca.

appulsus, *ūs* m. 1. (mar.) abordare, debarcare: *faciles appulsus* locuri propice pentru debarcare. 2. apropiere,

atingere. 3. îndemn; influență: ~ *deorum* îndemnul zeilor.

apricătiō, *ōnis f.* statul (încălzitul) la soare.

apricor, *ārī, ātus sum vi. dep.* a sta la soare.

apricus (3) *adj.* însorit. // **apricum**, *ī n.* loc însorit; (*fig.*) în *apricum* la lumina zilei, la iveală.

Aprilis (2) *adj.* a(l) lui aprilie. // **Aprīlis**, *is m.* (luna) aprilie.

aptē *adv.* potrivit, cum trebuie.

aptō (I) *vt.* 1. a potrivi, a pune: ~ *sibi insignia* a-și potrivi podoabele, ~ *anulum digito* (D.) a-și pune inelul pe deget. 2. a pregăti: ~ *classem* a pregăti o flotă. 3. a prevedea cu ceva, a echipa: ~ *navem velis* a înzestra corabia cu pânze.

aptus (3) *adj.* potrivit, apt, propriu: *nulla videbatur aptior personā* nici o persoană nu părea mai potrivită, *locus ad insidias* ~ loc potrivit pentru capcană, *res apta naturae* (D.) un lucru potrivit cu natura, ~ *amicis* un om plăcut prietenilor. // *p.pf.* de la *arh.* **apiō**, *ere* a prinde de, a lega: **a)** fixat, legat: *gladius e lacunari saetā equinā* ~ sabie fixată de tavan prin păr de cal; (*fig.*) *res inter se aptae* chestiuni legate între ele, *ex honesto officium aptum* este obligația morală este legată (depinde) de ideea de bine; **b)** (*poet.*) prevăzut cu, dotat, împodobit: *vestis auro apta* haină împodobită cu aur.

apud *prep.* (cu *Ac.*) 1. (*sens local*) la: ~ *Mantineam* la Mantinea, ~ *Salamina* la Salamina, *proelium* ~ *Plateas* lupta de la Platea, ~ *me domi* la mine acasă. 2. **a)** (*pe lângă nume de persoane, popoare*) la: ~ *Romanos* la romani; (*expr.*) ~ *se non esse* a-și ieși din fire; **b)** în fața, în prezența: ~ *iudices* în fața judecătorilor, ~ *populum* în fața poporului, ~ *milites* în fața soldaților; **c)** (*ca trimitere la operele cuiva*) la: ~ *Ciceronem* la (în operele lui) Cicero; **d)** (*ca apreciere în ochii cuiva*) după: *plus ~ me auctoritas eius valet* autoritatea lui valorează mai mult în ochii mei.

Āpulia, *ae f.* ținut pe coasta de sud-est a Italiei. // **Āpulus**, *ī m.* locuitor din Apulia.

aqua, *ae f.* 1. (*sens general*) apă: ~ *pura, gelida* apă curată, rece, ~ *caelestis* ploaie; (*expr.*) ~ *et igni interdicerē alicui* a exclude pe cineva din rândul cetățenilor, *aquam terramque petere* a cere supunere, *aquam dare alicui* a fixa unui avocat timpul de vorbit. 2. (*sens mai restrâns*) mare, lac, fluviu, izvor; conductă: *labores ~ pati* a suporta chinuri pe mare, *secundā* ~ în cursul apei, ~ *Claudia* conductă Claudia; (*pl.*) băi: *ad aquas* la băi.

aquaeductus, *ūs m.* conductă de apă, apeduct.

aquārium, *ī n.* rezervor de apă.

aquārius (3) *adj.* care privește apa: *provincia aquaria* serviciul apelor.

// **aquārius**, *ī m.* intendent al conductei de apă. // **Aquārius**, *ī m.* Vărsătorul (zodie). // **aquāticus** (3) *adj.* de apă; umed.

aquātilis (2) *adj.* de apă, acvatic. // **aquātilia**, *ium n.pl.* animale care trăiesc în apă.

aquātiō, *ōnis f.* 1. aprovizionare cu apă. 2. locul de unde se aduce apă.

aquātor, *ōris m.* (mil.) aducător de apă, sacagiu.

aquila, *ae f.* vultur; (mil.) steag al unei legiuni.

Aquilēia, *ae f.* Aquileia (colonie în nordul Italiei, pe coasta Adriaticii).

// **Aquilēiensis** (2) *adj.* aquileian.

aquilifer, *erī m.* stegarul unei legiuni.

aquilō, *ōnis m.* acvilonul (vânt de miazănoapte; la greci, Boreas).

aquilōnius (3) *adj.* septentrional, de nord.

Aquīnum, *ī n.* Aquinum (oraș în țara volsclilor). // **Aquīnās** (1), *ātis adj.* din Aquinum.

Aquitānia, *ae f.* Aquitania (ținut în Gallia de sud-vest, între râul Garumna și Pyrenaeus mons). // **Aquitāni**, *ōrum m.pl.* locuitori din Aquitania. // **Aquitānus** (3) *adj.* aquitan.

aquor, *ārī, ātus sum vi. dep.* (mil.) a căra apă, a se aproviziona cu apă.

aquōsus (3) *adj.* încărcat de apă, umed, ploios.

aquula, *ae f.* curs mic de apă, fir de apă.

āra, *ae f.* altar; *aram tangere* a jura.

Arabia, *ae f.* Arabia (regiune a Asiei pe țărmul Mării Roșii). // **Arabs** (1), *is adj.* arab. // **Arabus** (3) *adj.* arabic. // **Arabus**, *ī m.* arab. // **Arabēs**, *um m.pl.* arabii.

arānea, *ae f.* păianjen.

arāneola, *ae f.* păianjen mic.

arāneum, *ī n.* pânză de păianjen.

arāneus (3) *adj.* de păianjen.

Arar, *aris m.* [Ac. *Ararim*; Abl. *Arare*] fluviul Arar (azi, Saône, afluent al Ronului).

arātiō, *ōnis f.* aratul pământului, agricultură; (*pl.*) *arationes* domenii de stat, date spre cultivare colonilor.

arātor, *ōris m.* plugar. // *adj.* (1) care ară: *bos ~ bou* care ară.

arātrum, *ī n.* plug.

Araxēs, *is m.* [Ac. *Araxem* și *Araxim*] Araxes (fluviu în Armenia).

arbiter, *trī m.* 1. cel care vede sau aude ceva. 2. martor, știutor, confident: *arbitris amotis* toți cei care ar fi putut vedea (martorii) fiind îndepărtați, *locus ab arbitris remotus* loc ferit de priviri indiscrete, *secretorum* ~ confident al tainelor.

3. arbitru, judecător: ~ *pugnae* arbitrul luptei. 4. domn suveran, stăpân absolut: ~ *imperii* conducătorul suprem, *dii populorum arbitri* zeii, stăpânitorii popoarelor, *locus maris* ~ loc care domină marea.

arbitra, *ae f.* martoră.

arbitrātus, *ūs m.* (*frecv. Abl.*) socotință, voie, plac: *meo, tuo, arbitrātū* după părerea mea, a ta.

arbitrium, *ii n.* 1. hotărâre, decizie (arbitrală): ~ *victoris expectare* a aștepta hotărârea învingătorului, *cum Minos fecerit arbitria* după ce Minos își va fi dat sentința. 2. bunul plac, voie deplină, putere, conducere suverană: *meo arbitrio* după bunul meu plac, *ad aliorum* ~ *vivere* a trăi după voia altora, ~ *rei Romanae* conducerea supremă a lumii romane.

arbitror (*rar arbitro*), *ārī, ātus sum vt. dep.* a socoti, a fi de părere.

arbor (*arbōs*), *oris f.* 1. arbore, copac: ~ *Iovis* stejar, ~ *Palladis* măslin. 2. obiecte făcute din lemn (catarg, corabie, vâslă etc.).

arboreus (3) *adj.* 1. de copac, al copacului: *arboris fetus* fructele arborilor. 2. (*poet.*) rămușor: *cervi cornibus arboreis* cerbi cu coarne rămușoare.

arbustum, *i n.* 1. grădină cu pomi, livadă. 2. copac, crâng, tufiș.

arbutus (3) *adj.* de pomișoară, de coacăz.

arbutum, *i n.* fructul pomișoarei, coacăză.

arbutus, *i f.* pomișoară, coacăz.

arca, *ae f.* 1. ladă, casetă; dulap. 2. sicriu. 3. celulă.

Arcadia, *ae f.* Arcadia (ținut muntos în centrul Peloponnesului). // **Arcadicus** (*Arcadius*) (3) *adj.* arcahic: ~ *rex* Evander, ~ *deus* zeul Pan. // **Arcas**, *adis m.* locuitor al Arcadiei.

arcānō *adv.* pe ascuns.

arcānum, *i n.* (*frecv. pl.*) taină, secret.

arcānus (3) *adj.* tainic, secret.

arceō, *ēre, ui vt.* 1. a ține departe, a opri, a împiedica: ~ *hostes finibus* a ține pe dușmani departe de hotare, ~ *aquas* a opri revărsarea apelor, ~ *aliquem progressu* a împiedica pe cineva să înainteze. 2. a ține strâns, a menține, a zăgăzui: ~ *flumina* a zăgăzui apele.

arcessitor, *ōris m.* cel care cheamă la el pe cineva, care ordonă.

arcessitus (3) *p.pf. v. arcessō. // adj.* forțat, căutat: *arcessitum dictum* expresie căutată.

arcessitus, *ūs (numai Abl.) m.* chemare, invitație: *ipsius rogatu arcessituque* la cererea și la chemarea a însuși acestuia.

arcessō (*accersō*), *ere, ivi, itum vt.* 1. a chema: ~ *patrem litteris* a-și chema tatăl printr-o scrisoare. 2. a chema în judecată, a acuza: ~ *aliquem pecuniae captae* a acuza pe cineva de mită. 3. a-și procura, a câștiga, a căuta: ~ *gloriam periculo* a-și câștiga gloria primejduindu-se. **archetypum**, *i n.* model, original.

Archias, *ae m.* Archias (*poet grec* apărat de Cicero).

Archimēdēs, *is m.* Archimede (*celebrul învățat din Syracuse*).

archipirāta, *ae m.* șef de pirați.

architector, *ārī vt. dep.* a construi, a născoci, a inventa.

architectūra, *ae f.* arhitectură.

architectus, *i m.* arhitect.

arcitenēns, *entis m.* 1. purtător de arc, săgetător: ~ *deus* zeul Apollo. 2. Săgetătorul (zodie).

arctē (*artē*) *adv.* strâns; (*fig.*) anevoie. **arctō** (*artō*) (1) *vt.* a strânge, a restrânge.

Arctos (*Arctus*), *i f.* Ursa-Mare și Ursa-Mică; Carul-Mare; nord.

Arctūrus, *i m.* stea din Constelația Boarului; (*fig.*) toamna.

arctus (*artus*) (3) *adj.* 1. strâns: *arctum frenum* frâu strâns. 2. strâmt, înghesuit: *arcta via* cale strâmtă, *arctum theatrum* teatru înghesuit. 3. (*fig.*) profund, puternic: ~ *somnus* somn adânc, *tenebrae arctissimae* întunericul cel mai adânc. 4. (*fig.*) restrâns, greu: ~ *numerus* număr restrâns, ~ *commeatus* aprovizionare grea.

arcuātus (3) *adj.* arcuit, curbat, boltit.

arcula, *ae f.* cutie, lădiță.

arcus, *ūs m.* 1. arc (*armă*). 2. curcubeu. 3. arc de triumf. 4. boltă, arc de cerc, curbură.

ardaliō (*ardeliō*), *ōnis m.* om care face pe zelosul.

Ardea¹, *ae f.* Ardea (*vechea capitală a rutulilor, în Latium*). // **Ardēatinus** (3) *adj.* ardeatin. // **Ardēas**, *ātis m.* locuitor din Ardea.

ardea², *ae f.* bățlan.

ārdēns (1), *ntis p.pr. v. ārdeō. // adj.*

1. arzător: *sol ardentissimus* soare foarte arzător. 2. scânteietor, strălucitor, sclipitor: *ardentes clipei* scuturi strălucitoare. 3. (*fig.*) aprig, pasionat: ~ *animus* suflet pasionat, ~ *odium* ură aprigă.

ārdenter *adv.* aprins, aprig, cu ardoare.

ārdeō, *ēre, ārsi vi.* 1. a arde: *domus ardet* arde casa. 2. a scânteia, a străluci: *campi armis ardent* câmpiile strălucesc de arme. 3. (*fig.*) a arde, a fi aprins de: ~ *amore* a fi aprins de iubire, ~ *ad ulciscendum* a arde de dorința răzbunării, ~ *in proelia* a arde de dorința de a lupta, *ardet in illa* e îndrăgostit de ea.

ārdescō, *ere, ārsi vi.* 1. a se aprinde, a străluci: *ardescunt caelestia templa* se aprind întinderile cerești, *fulmineis ardescunt ignibus undae* valurile strălucesc de luminile fulgerelor. 2. (*fig.*) a se aprinde: ~ *venere* a se aprinde de dragoste. 3. a crește: *questus ardescebant* plângerile sporeau.

ārdor, *ōris m.* 1. foc, arșiță: ~ *solis* arșița soarelui; (*pl.*) zona caldă. 2. strălucire: ~ *stellarum* strălucirea stelelor. 3. (*fig.*) ardoare, patimă,

dorință arzătoare: ~ *militum ad dimicandum* dorința arzătoare de luptă a soldaților.

arduus (3) *adj.* 1. drept (la urcuș), abrupt: ~ *mons munte abrupt*. 2. înalt, mândru: *ardua sidera* stelele din înălțimi, *equus* ~ calul mândru. // **arduum**, *i n.* înălțime. 3. greu, amar-nic: *opus arduum* o lucrare greu de făcut, *res arduae* situații grele.

ărea, *ae f.* loc (întins), suprafață, arie. **arēna** (*harēna*), *ae f.* 1. nisip. 2. ținut nisipos, deșert, țarm (nisipos) al mării: *Libycae arenae* deșertul Libyei, *carinae potiuntur arenā* corăbiile ajung la țarm. 3. arenă, circ. **arēnōsus** (3) *adj.* nisipos. **ārēns** (1), *ntis p.pr. v. āreō*. // *adj.* uscat, sec.

āreō, *ēre, uī vi.* a fi uscat.

Arēopagus, *i m.* areopagul (tribunal la Atena). // **Arēopagitēs**, *ae m.* areopagit (membru al areopagului).

Arēs, *eos m.* = Ares (zeul războiului). **ārēscō**, *ere, āruī vi.* a se usca.

Arethūsa, *ae f.* 1. (nimfa) Arethusa. 2. Arethusa (izvor lângă Syracusa).

argentăria, *ae f.* 1. mină de argint. 2. bancă; zărafie.

argentarius (3) *adj.* 1. de argint. 2. de zaraf. // **argentarius**, *iī m.* zaraf, bancher.

argentatus (3) *adj.* acoperit cu argint.

argenteus¹ (3) *adj.* 1. de argint. 2. argintat. 3. (*fig.*) ca argintul.

argenteus², *i m.* ban de argint, dinar.

argentum, *i n.* 1. argint. 2. vase de argint, argintărie. 3. monedă de argint, dinar; (*fig.*) bani.

Argilētum, *i n.* Argiletum (cartier al Romei între Suburra și for, unde se găseau multe dughene).

argilla, *ae f.* argilă.

Argō, *ūs f.* [*Ac. și Abl. Argō*] Argo (corabia argonauților). // **Argonautae**, *ārum m.pl.* argonauții (Iason și tovarășii lui îmbarcați pe Argo spre Colchis, ca să aducă lâna de aur).

Argos *n.* [*sg. numai N. și Ac.*] și *pl.* **Argi**, *ōrum m.* Argos (capitala Argolidei). // **Argivī**, *ōrum m.pl.* argivii; (*fig.*) grecii din timpurile străvechi. // **Argolis**, *idis f.* Argolida (ținut în Peloponnes). // **Argolicus** (3) *adj.* argolic; (*fig.*) grecesc. // **Argivus** (**Argēus**, **Argiūs**) (3) *adj.* argiv; (*fig.*) grecesc.

argūmentātiō, *ōnis f.* argumentare.

argūmentor, *ārī, ātus sum vi. dep.* a argumenta, a dovedi, a aduce probe.

argūmentum, *i n.* 1. dovadă, probă; *argumenta sceleris* dovezile crimei, *argumento (D.) est* servește ca dovadă. 2. subiect, temă, cuprins: ~ *comoediae* subiectul comediei, ~ *epistulae* cuprinsul scrisorii.

arguō, *ere, uī vt.* 1. a arăta, a demonstra, a dovedi: *degeneros animos timor arguit* frica îți arată firile nevolnice. 2. a acuza, a învinui: ~ *aliquem sceleris* a acuza pe cineva de

crimă, *te hoc crimine non arguo* nu te învinuiesc de această faptă; (*cu inf.*) *Roscius arguitur patrem occidisse* Roscius e acuzat că și-a omorât tatăl.

Argus, *i m.* Argus (monstru cu o sută de ochi).

argūtē *adv.* ascuțit, ingenios.

argūtia, *ārum f.pl.* finețe, subtilitate; vivacitate.

argūtō, *āre vi.* a flecări, a pălăvrăgi.

argūtulus (3) *adj.* destul de subtil.

argūtus (3) *adj.* 1. sonor, răsunător: *arguta hirundo* rânduneaua cu tril răsunător; (*fig.*) ~ *poeta* poetul cu glas armonios. 2. care vorbește, expresiv: *arguti oculi* ochi care vorbesc (expresivi). 3. pătrunzător, subtil, spiritual; (*peior.*) șiret.

argyraspidēs, *um m.pl.* „scuturi de argint“ (trupe macedonene de elită, echipate cu scuturi ornamentate cu argint).

Ariadna, *ae (Ariadnē, ēs) f.* Ariadna (fiica lui Minos și a Pasiphaei). // **Ariadnaeus** (3) *adj.* al Ariadnei.

Arīcia, *ae f.* Aricia (veche localitate la sud-est de Roma). // **Arīcinus** (3) *adj.* din Aricia.

āriditās, *atis f.* uscăciune, ariditate.

āridus (3) *adj.* 1. uscat: *aridum lignum* lemn uscat. // **āridum**, *i n.* uscat: *ex arido* de pe uscat, *naves in aridum subducere* a trage corăbiile pe uscat. 2. (*fig.*) a) însetat; b) slab, sărac: ~ *victus* mâncare să-

răcăcioasă; c) uscat; fără viață: ~ *magister* profesor fără talent oratoric, *aridum genus orationis* stil arid, neornat.

ariēs, *etis m.* berbec; (*astr.*) Zodia Berbecului; (*mil.*) berbece.

arietō (I) *vi. și vt.* a izbi (în).

Ariminum, *i n.* Ariminum (port în Umbria, la sud de vărsarea Rubiconului în mare; azi, Rimini).

ariola *v. hariola.*

ariolor *v. hariolor.*

ariolus *v. hariolus.*

arista, *ae f.* spic (de grâu); (*fig.*) vară: *post aliquot aristas* după câteva veri.

Aristaeus, *i m.* Aristaeus (semizeu, fiu al lui Apollo și al Cyrenei, cel care a introdus albinăritul și cultura măslinului).

Aristarchus, *i m.* 1. Aristarch din Samos (vestit matematician și astronom). 2. Aristarch din Samothrace (vestit gramatic și critic); (*fig.*) critic aspru: *tu Aristarchus es* ești un critic aspru.

Aristidēs, *is m.* Aristide (om politic atenian).

Aristippus, *i m.* Aristippos din Cyrene (elev al lui Socrate și fondator al școlii hedoniste).

Aristophanēs, *is m.* Aristophan (vestit autor grec de comedii).

Aristotelēs, *is m.* Aristotel din Stagira (mare filozof grec).

arithmētica, *ōrum n.pl.* (arithmetica, *ae* sau **arithmeticē**, *ēs f.*) aritmetică.

arma, *ōrum n.pl.* 1. arme: *arma capere, ferre, (de)ponere* a lua, a purta, a depune armele, *esse in armis* a fi sub arme. 2. război, luptă: ~ *civilia* război civil: ~ *inferre* a porni război, *arma virumque cano* cânt luptele și pe viteaz. 3. armată, trupe, ostași: *arma Romana liberare* a elibera armata romană, ~ *levia* trupe ușoare. 4. unelte, instrumente: *quae sint agrestibus* ~ care să fie unelte țăranilor. 5. mijloace de apărare: ~ *iudiciorum et legum* apărarea tribunalelor și a legilor.

armamenta, *ōrum n.pl.* unelte; (*mil.*) echipament de corabie.

armamentarium, *ii n.* arsenal.

armarium, *ii n.* dulap.

armātūra, *ae f.* armură, armătură; trupe: *levis* ~ trupe ușor înarmate.

armātus¹ (*numai Abl. ū*) v. **armātūra**.

armatus², *i m.* soldat (*frecv.*) **armāti**, *ōrum m.pl.* soldați înarmați.

Armenia, *ae f.* Armenia (țară din Asia). // **Armenius** (3) *adj.* al Armeniei, armean.

armentālis (2) *adj.* de vită, de vacă.

armentum, *i n.* 1. cireadă, turmă. 2. (*pl.*) vite.

armifer, *era, erum adj.* înarmat, războinic.

armiger, *era, erum adj.* purtător de arme, înarmat. // **armiger**, *erī m.* soldat, scutier.

armilla, *ae f.* brățară.

Armilūstrum, *i n.* Armilustrum (piață în Roma, pe colina aventină, unde, la 19 octombrie, se ținea sărbătoarea purificării armelor, armilustrum).

armipotēns (1), *ntis adj.* (*poet.*) puternic prin arme, războinic.

armisonus (3) *adj.* (*poet.*) zăngănind din arme.

armō (I) *vt.* a înarma, a echipa.

armus, *i m.* (*poet.*) umăr, braț; (*pl.*) coapsă.

Arnus, *i m.* Arnus (râu în Etruria; azi, Arno).

arō (I) *vt.* a ara; (*fig.*) a brăzda: ~ *aequor maris* a brăzda apele mării, *frontem rugis arat* brăzdează fruntea cu zbârcituri.

Arpi, *ōrum m.pl.* Arpi (oraș în Apulia).

Arpinum, *i n.* Arpinum (orașel în sudul Latiumului, locul de naștere al lui Cicero). // **Arpinās**, *ātis Abl. -i adj.* (1) arpinat. // **Arpinātēs**, *ium m.pl.* locuitori din Arpinum.

arrectus (3) *p.pf.* v. **arrigō**. // *adj.* abrupt, răpos.

Arrētium, *ii n.* Arretium (oraș în Etruria, locul de naștere al lui Maecenas; azi, Arezzo). // **Arretinus** (3) *adj.* aretin.

arrideō, *ēre, rīsī, risum vi.* 1. a surâde: *cui non arrisere parentes* căruia nu i-au surâs părinții; (*fig.*) *pretium ei arridet* prețul îi surâde. 2. a râde la râsul altuia: ~ *ridentibus* (D.) a râde cu cei ce râd.

arrigō, *ere, rēxī, rēctum vt.* 1. a înălța, a ridica: ~ *hastam* a înălța sulita, ~ *comas* a zbârli coama, ~ *aures* a ciuli urechile. 2. (*fig.*) a ațâța, a stimula, a încorda: ~ *animos* a ațâța sufletele, ~ *virtutem* a stimula virtutea.

arripiō, *ere, ripuī, reptum vt.* 1. a apuca, a prinde (trăgând de la sine): *Hector arripit ensem* Hector apucă sabia, *somnus eum arripit* îl fură somnul, ~ *tempus* a prinde ocazia. 2. a lua (cu forța, pe neașteptate), a ocupa: ~ *castra* a lua cu forța tabăra; (*fig.*) a-și însuși: *pueri celementer res innumerabiles arripiunt* copiii prind repede o mulțime de lucruri, ~ *litteras Graecas* a-și însuși cultura greacă. 3. a aduce în fața judecății, a acuza, a critica: ~ *consules* a-i țări în fața judecății pe consuli, ~ *primores populi* a-i critica pe fruntașii poporului.

arrōdō, *ere, rōsī, rōsum vt.* a roade împrejur.

arrogans, *ntis adj.* arogant, trufaș.

arroganter *adv.* arogant, trufaș.

arrogantia, *ae f.* aroganță, trufie.

arrogō (I) *vt.* a acorda, a atribui: ~ *chartis* (D.) *pretium* a acorda va-

loare scrierilor, ~ *sibi nomen* a-și atribui numele.

Ārrūns, *untis m.* Arruns (nume etrusc).

ars, *artis f.* 1. meșteșug, îndemânare, artă: ~ *dicendi* arta de a vorbi, *laboratae vestes arte* haine lucrate cu îndemânare. 2. (*pl.*) mijloace, procedee: *imperium his artibus retinetur* puterea se menține prin aceste mijloace, *artibus Fabii bellum gerebat* purta războiul după metoda lui Fabius. 3. deprindere, însușire: *bonis malisque artibus mixtus* un amestec de însușiri bune și rele, *bonae artes* bunele deprinderi. 4. știință, sistem; manual: *artes liberales* disciplinele liberale, *rhethorum artes* manual de retorică.

Arsacēs, *is m.* Arsaces (numele unor regi la parți). // **Arsacidae**, *ārum m.pl.* arsacizi (descendenți ai regelui Arsaces).

Artaxerxēs, *is m.* Artaxerxes (numele unor regi persani).

artē v. **arctē**.

Artemisium, *ii n.* Artemisium (promontoriu și oraș în Eubeea).

artēria, *ae f.* 1. arteră. 2. traheea-arteră.

articulātīm *adv.* bucată cu bucată, amănunțit.

articulus, *i m.* 1. încheietură, articulație, nod; deget: *articulorum dolores* dureri la încheieturi. 2. (*gram.*) membru al frazei, parte, articol.

3. (*despre timp*) moment (favorabil sau critic).
artifex, *icis m.* și *f.* meșter, artist, creator: *artifices statuarum sculptorii*. // *adj.* (1) dibaci, abil.
artificiōsē *adv.* cu artă, artistic.
artificiōsus (3) *adj.* artistic, meșteșugit, abil.
artificium, *ii n.* 1. meșteșug, artă: ~ *gubernatoris* arta cârmaciului, *signum summo artificio perfectum* statuie lucrată cu o artă desăvârșită; (*peior.*) artificiu: *non virtute, sed artificio vincere* a învinge nu prin vitejie, ci printr-un șiretlic. 2. obiect de artă: *haec opera atque artificia* aceste lucrări și obiecte de artă.
artō *v.* **arctō**.
artus, *ūs m.* (*frecv. pl.*) articulații, membre (ale corpului), mădulare.
ārula, *ae f.* mic altar.
arundifer, *era, erum (adj.)* purtător de trestie.
arundineus (3) *adj.* din trestie; (*fig.*) păstoresc: *arundineum carmen* cântec păstoresc.
arundinōsus (3) *adj.* bogat în trestie.
arundō (**harundō**), *inis f.* 1. trestie. 2. (*fig.*) obiecte făcute din trestie (fluier, flaut, săgeată, băț, spată (*la tesut*), suveică, condei, undiță).
aruspex *v.* **haruspex**.
aruspicina *v.* **haruspicina**.
Arvernī, *ōrum m. pl.* arvernii (*puternic trib din Gallia, ce locuia în Aquitania*).

arvina, *ae f.* osânză.
arvum, *i n.* 1. ogor, câmpie. 2. (*fig.*) *Neptunia arva* suprafața mării, *iamque arva tenebant* și, iată, erau pe țarm.
arvus (3) *adj.* de arat, arabil.
arx, *arcis f.* 1. cetățuie, citadelă. 2. înălțime, culme: *arces aetheriae* înălțimile văzduhului. 3. (*fig.*) citadelă, apărare ~ *libertatis* citadela libertății.
ās, *assis m.* as (*monedă valorând douăsprezece uncii*), para: *ad assem omnia perdere* a pierde totul până la ultima para; (*expr.*) *heres ex asse* moștenitor universal.
Ascanius, *ii m.* fiul lui Aeneas.
ascendō, *ere, scendi, scēsum vi.* și *vt.* 1. a se urca: ~ *in Capitolium* a se urca pe Capitoliu, ~ *iugum montis* a se urca pe vârful muntelui, ~ *navem* a se urca în corabie. 2. (*fig.*) a se înălța: ~ *ad honores* a se înălța în onoruri.
ascēnsio, *ōnis f.* urcare.
ascēnsus, *ūs m.* 1. urcare: ~ *in Capitolium* urcarea pe Capitoliu. 2. urcuș: ~ *difficilis* urcuș greu. 3. acces: ~ *ad civitatem* acces la drepul de cetățean.
ascia, *ae f.* bardă; teslă.
asciō *v.* **adsciō**.
asciscō *v.* **adsciscō**.
ascri- *v.* **adscri-**.
asellus, *i m.* măgăruș.

Asia, *ae f.* 1. Asia (*una dintre cele trei părți ale lumii vechi*). 2. Asia (*provincie romană*). // **Asiānus** (3) *adj.* din Asia. // **Asiāticus** (3) *adj.* asiatic.
asilus, *i m.* tăun, streche.
asina, *ae f.* măgăriță.
asinus, *i m.* măgar.
asōtus, *i m.* desfrânat.
asp- *v.* **adsp-**.
asper, *era, erum adj.* aspru; (*fig.*) aspru, sever, feroce; îndârjit; greu: *vox aspera* voce aspră, *pater ~ tată* sever, *anguis ~ șarpe* îndârjit de sete, *bellum asperum* război crâncen, *tempora aspera* timpuri grele.
asperē *adv.* cu asprime.
āspergō *v.* **adspergō**.
asperitās, *ātis f.* asprime, duritate.
āspernātiō, *ōnis f.* îndepărtare, nesocotire.
āspernor, *ārī, ātus sum vt. dep.* 1. a respinge, a fugi de: *omne animal aspernatur dolorem* orice ființă fuge de durere, ~ *conditionem* a respinge o condiție. 2. a îndepărta. 3. a nesocoti, a disprețui: *haud aspernandus* nu de disprețuit.
asperō (I) *vt.* 1. a înăspri. 2. a ascuți: ~ *pugionem saxo* a ascuți pumnul cu o piatră. 3. (*fig.*) a întărâta, a spori: ~ *iram victoris* a întărâta mânia învingătorului.
aspis, *idis f.* șarpe veninos, năpârcă.
asportātiō, *ōnis f.* ducere, transportare.

asportō (I) *vt.* a duce, a transporta.
asprētum, *i n.* loc greu de străbătut.
assecla (**assecula**), *ae m.* însoțitor, acolit.
assectātiō, *ōnis f.* însoțire, suită.
assector, *ārī, ātus sum vt. dep.* a însoți în mod obișnuit (ca discipol, client, partizan), a urmări, a urma (cu devotament): *cum assectaretur* cum mă urmărea, *omnis miles Valentem assectabatur* toți soldații îl urmau pe Valens.
assecula *v.* **assecla**.
assēnsiō, *ōnis f.* aprobare, încuviințare; (*pl.*) semne de aprobare.
assēnsus, *ūs m.* consimțământ; aplauze; (*poet.*) ecou: *cum ingenti assensu* cu mari aplauze, *assensu nemorum* *vox ingeminata* strigăt repetat de ecoul pădurilor.
assentātiō, *ōnis f.* lingușire.
assentātiuncula, *ae f.* mică lingușire.
assentātor, *ōris m.* lingușitor, adulator.
assentior, *irī, sēnsus sum (rar assentiō, ire, sēnsi, sēnsus) vi. dep.* 1. a fi de părerea cuiva: *de his rebus assentior tibi* în privința acasta sunt de părerea ta, de acord cu tine. 2. a aproba: ~ *sententiae (D.)* a aproba o părere.
assentor, *ārī, ātus sum vi. dep.* a linguși, a aproba mereu părerea altuia: *etiam tu huic assentaris* și tu-i cântă ăstua în strună?

assequor, *sequi*, *secutus sum* vt. dep.

1. a ajunge din urmă, a egala: *iam me assequi non potes* nu poți să mă mai ajungi, ~ *merita alicuius* a egala meritele cuiva. 2. a dobândi, a obține: ~ *laudem* a obține glorie. 3. a înțelege: *quis ludibria fortunae animo assequi queat?* cine ar putea cuprinde cu mintea amăgelile sortii?

asser, *eris* m. scândură, stâlp, par, prăjină.

asserō¹, *ere*, *serui*, *sertum* vt. 1. a atribui; (*refl.*) a-și însuși, a se consacra: ~ *alicui regnum* a atribui cuiva domnia, *sibi laudes alienas asseruit* și-a însușit meritele altora, ~ *se studiis* (D.) a se consacra studiilor, *me asserere caelo* (D.) pune-mă în rândul zeilor. 2. (*jur.*) a declara: ~ *in servitutem* a declara ca sclav, ~ *in libertatem* a declara ca liber. 3. a libera, a apăra ~ *ab iniuria* a apăra de nedreptate.

asserō², *ere*, *sēvi*, *situm* vt. a planta lângă: *populus assita limitibus* (D.) plop plantat lângă hotar.

assertiō, *ōnis* f. proces de revendicare a libertății.

assertor, *ōris* m. 1. cel care declară pe cineva sclav (sau liber). 2. apărător, eliberator: ~ *Galliarum* apărătorul Gallilor.

asserviō, *ire* vi. a sprijini, a veni în ajutor.

asservō (I) vt. 1. a păstra: *tabulae neglegentius asservatae* registre cam neglijent păstrate. 2. a păzi, a supraveghea: ~ *portas* a supraveghea porțile.

assessiō, *ōnis* f. asistare, prezență încurajatoare (a cuiva).

assessor, *ōris* m. asesor, sprijinitor.

assessus, *ūs* m. ședere în preajma cuiva; asiduitate.

assevēranter adv. cu toată siguranța, categoric.

assevērātiō, *ōnis* f. afirmație răspicată; (*fig.*) convingere.

assevērō (I) vt. 1. a afirma, a susține; a vădi: *asseverabat in exsilium se iturum* afirma că va merge în exil, ~ *originem* a dovedi originea. 2. a vorbi serios.

assideō, *ēre*, *sēdī*, *sessum* vi. și vt.

1. a șede pe lângă: ~ *foco* (D.) a șede pe lângă vatră. 2. (*fig.*) a asista, a ajuta (un bolnav, un împricinat): ~ *aegro* (D.) a îngriji un bolnav. 3. a fi stăruitor, a stăruia: ~ *litteris* a stăruia în studiul literaturii. 4. a participa: ~ *iudiciis* a participa la procese. 5. (*rar*) a asedia: *muros assidet hostis* dușmanul asediază zidurile.

assidō, *ere*, *sēdī*, *sēssum* vi. a se așeza: *assedit, surrexi ego* el se așeză, eu mă ridicai.

assiduē adv. continuu, neîntrerupt.

assiduitās, *ātis* f. stăruință, asiduitate, perseverență, continuitate.

assiduus (3) adj. stăruitor, insistent, neîntrerupt, continuu. // **assiduus**, *i* m. cetățean stabil; om înstărit.

assignātiō, *ōnis* f. atribuire; (*spec.*) împroprietărire.

assignō (I) vt. a atribui, a distribui, a încredința: ~ *colonis agros* a atribui pământuri colonilor.

assiliō, *ire*, *silui* vi. a sări asupra, a se năpusti, a asalta: ~ *moenibus* (D.) a se năpusti asupra zidurilor; (*fig.*) a trece brusc: ~ *ad illud genus orationis* a trece brusc la acel fel de oratorie.

assimilis (2) adj. asemănător cu.

assimulātiō, *ōnis* f. 1. simulare, ficțiune. 2. asemuire.

assimulō (assimilō) (I) vt. 1. a reproduce, a imita: ~ *litteras* a imita literele. 2. a simula: ~ *se amicum* a se prefăca prieten. // **assimulatus** (3) p.pf. prefăcut, fățarnic. 3. a ase-mui, a compara: ~ *grandia parvis* (D.) a compara cele mari cu cele mici.

assis, *is* m. scândură, bucată de lemn.

assistō, *ere* v. **adsistō**.

assolet [pl. **assolent**] vb. *impers.* se obișnuiește.

assonō, *āre* vi. a răspunde (printr-un sunet asemănător).

assuēfaciō, *ere*, *fēcī*, *factum* vt. a deprinde: ~ *parvulos probitate* a-i obișnui pe copii cu cinstea.

assuēscō, *ere*, *suēvī*, *suētum* vi. a se obișnui; (*pf.*) a avea obiceiul: ~ *ad*

bella a se obișnui cu războaiele; (*poet.*) a deprinde. // **assuētus** (3) p.pf.

1. obișnuit. 2. deprins, binecunoscut: *duces militibus* (D.) *assueti* comandanți deprinși cu soldații, *regio oculis assueta* regiune binecunoscută ochilor.

assuētūdō, *inis* f. obișnuință, deprindere.

assula, *ae* f. așchie, țandără.

assulātīm adv. în țandări, în fărâme.

assultō (I) vi. și vt. 1. a sări asupra, a năvăli: ~ *tergis* (D.) *pugnantium* a sări în spatele celor ce luptă. 2. (*rar*) a asalta: ~ *latera exercitus* a asalta flancurile armatei.

assultus, *ūs* m. salt, săritură.

assum v. **adsum**.

assum, *i* n. friptură.

assūmō, *ere*, *sūmpsi*, *sūmptum* vt. a lua asupra sa, a atribui: ~ *sibi collegam* a-și lua drept coleg, ~ *sibi laudem* a-și atribui gloria.

assuō, *ere*, *suī*, *sūtum* vt. a înnădi.

assurgō, *ere*, *surrēxi*, *surrēctum* vi.

a se scula în picioare, a se ridica, a se înălța: *supplicem* ~ *iussit* porunci ca cel prosternat să se ridice în picioare, *turres assurgunt* turnurile se înălță, ~ *alicui* a se scula în picioare în fața cuiva; (*fig.*) *assurgunt irae* mânia crește, *raro assurgit Hesiodus* rar se avântă Hesiod.

āssus (3) adj. fript, prăjit, uscat.

Assyria, *ae f.* Assyria (provincie a Asiei). // **Assyrius** (3) *adj.* din Assyria, assyrian.

ast *conj.* dar, pe de altă parte, totuși.

Astartē, *ēs f.* Astarte (zeița syriană a lunii).

asternō *v.* adsternō.

astipulor *v.* adstipulor.

astō *v.* adstō.

Astraea, *ae f.* Astraea (zeița dreptății).

Astraeus, *i m.* Astraeus (unul dintre Titani).

astr- *v.* adstr-.

astringō *v.* adstringō.

astrologia, *ae f.* astronomie; astrologie.

astrologus, *i m.* astronom; astrolog.

astrum, *i n.* astru, stea; constelație; (*fig. pl.*) cer, nemurire.

astruō *v.* adstruō.

astu *n. (indecl.)* oraș (grecesc); Atena.

astupeō *v.* adstupeō.

āstus, *ūs m.* șiretenie, viclenie.

āstūtē *adv.* cu șiretenie, (în chip) viclean.

āstūtia, *ae f.* viclenie.

āstūtus (3) *adj.* viclean.

Astyanax, *actis m.* Astyanax (fiul lui Hector și al Andromacăi).

asylum, *i n.* loc de refugiu, azil.

at *conj.* dar, totuși, în schimb.

atavus, *i m.* străbunic, strămoș.

Atella, *ae f.* Atella (oraș al oscilor în Campania). // **Atellānus** (3) *adj.* atelan; *fabula Atellāna* piesă comică, atelană.

āter, *tra, trum adj.* 1. negru mat, întunecat. 2. (*fig.*) a) îngrozitor, cumplit: *mors atra* moarte îngrozitoare; b) răutăcios: *versus atri* versuri răutăcioase.

Athenae, *ārum f.pl.* (orașul) Atena.

// **Athēniēnsis** (2) *adj.* atenian. //

Athēniēnsēs, *ium m.pl.* atenienii.

Athesis, *is m.* (râul) Athesis (azi, Adige).

āthlēta, *ae m.* atlet, luptător la jocurile publice.

Athōs [*Ac. -on*] și **Athō**, *ōnis m.* (muntele) Athos.

Atlās, *antis m.* Atlas (unul dintre principalii Titani).

atomus, *i f.* atom, corpuscul.

atque [*înainte de consoane ac*] *conj.*

1. și, și chiar. 2. (*după cuvinte care arată egalitate și neegalitate, asemănare și neasemănare*) decât, ca și: *non aliter scribo atque sentio* nu scriu altfel decât simt, *ea res aequae tibi nota est ac mihi* acest lucru ți-e la fel de cunoscut ca și mie. 3. *simul atque (ac)* îndată ce.

atquī *conj.* și totuși, dar.

ātrāmentum, *i n.* negreală, cerneală.

ātrātus (3) *adj.* îndoliat.

Atrebātēs, *ium (sg. Atrebās, ātis) m.pl.* atrebații (populație celtică în Gallia belgică).

Atreus, *eī m.* Atreus (rege al Mycenaei). // **Atrīdēs**, *ae m.* fiu al lui Atreus (Agamemnon sau Menelau).

ātriēnsis, *is m.* supraveghetor al intrării, portar; intendent.

ātriolum, *i n.* mic atrium.

ātrium, *ii n.* atrium (*încăperea principală a casei romane*); (*fig.*) sală mare, palat.

atrōcītās, *ātis f.* cruzime, monstruo-zitate; violență.

atrōciter *adv.* crunt, cu cruzime; cu violență.

atrōx (1), *ōcis adj.* crunt, crud, îngrozitor; violent, dur.

attāctus, *ūs m.* atingere.

attagēn, *ēnis m.* cocoș sălbatic, ieruncă.

Attalus, *i m.* Attalus (rege al Pergamului). // **Attalicus** (3) *adj.* 1. attalic. 2. (*fig.*) bogat, fastuos.

attamen *conj.* cu toate acestea, și totuși.

attāt *interj.* vai!

attemptō (I) *vt.* 1. a pune la încercare; a încerca să atingă. 2. a ataca.

attendō, *ere, di, tum vt.* 1. a observa, a băga de seamă, a fi atent la (*uneori însoțit de animum sau animos*): *diligenter attendite* fiți cu băgare de seamă, *~ stuporem hominis* a observa încremenirea omului. 2. a se gândi, a reflecta; *cum attendo qua prudentia Hortensius sit* când mă gândesc cât de înțelept este Hortensius.

attentē *adv.* cu atenție.

attentiō, *ōnis f.* încordare, concentrare.

attentō *v.* attemptō.

attentus (3) *p.pf. v.* attendō. // *adj.*

1. atent. 2. cumpătat, econom.

attenuō (I) a slăbi, a micșora, a reduce: *vires morbo attenuatae* puteri slăbite de boală, *legio proeliis attenuata* legiune micșorată din cauza luptelor.

atterō, *ere, trivī, tritum vt.* 1. a freca: *Cerberus leniter atterens caudam* Cerberus frecându-și ușor coada. 2. a uza, a slăbi, a consuma, a nimici: *Hannibal Italiae opes attriverat* Hannibal slăbise forțele Italiei. // **attritus** (3) *p.pf. și adj.* frecat, ros, neted.

attēstor, *ārī, ātus sum vt. dep.* a dovedi, a arăta.

attexō, *ere, texuī, textum vt.* a întrețese; (*fig.*) a uni strâns cu ceva.

Attica, *ae f.* (provincia) Attica. // **Atticus** (3) *adj.* attic, atenian. // **Atticē** *adv.* attic.

attineō, *ēre, tinuī, tentum vt. și vi.* 1. a reține, a opri: *~ dextram vi.* a reține brațul cu forța, *valetudine domi attineri* a fi reținut de boală în casă. 2. a păstra (un loc), a ocupa: *~ ripam Danubii* a ocupa malul Dunării. 3. a se întinde: *Scythae ad Tanain attinent* sciții se întind până la Tanais. 4. (*la pers. a III-a*) a) se referă la cineva, privește pe cineva: *negotium hoc ad me attinet* treaba asta mă privește, *quod ad me attinet* în ce mă privește; b) (*în pro-*

poziții negative sau interrogative) e nevoie, importă, trebuie: *non (nihil) attinet me plura scribere* nu e nevoie să scriu mai multe, *quid attinet hoc facere?* ce rost are să fac acest lucru?

attingō, ere, tigī, tāctum vt. 1. a atinge: ~ *hominem digito* a atinge un om cu degetul. 2. (fig.) a atinge, a impresiona: *sapientem timor non attingit* pe înțelept frica nu-l atinge. 3. a atinge un loc, a ajunge: ~ *Asiam, locos saltuosos* a ajunge în Asia, în locuri împădurite. 4. a fi vecin ~ *eorum fines* a fi vecin cu ținutul lor. 5. a fi în legătură: *cogitatione populum Romanum attingunt* prin înrudire se leagă cu poporul roman. 6. a se ocupa (pentru o vreme): *attigit quoque poetica* s-a ocupat și cu poezia. 7. a atinge (în vorbire, în scris), a trata pe scurt, a aminti în treacăt: *quae praeteriri non poterant, ea leviter attigi* am atins pe scurt ceea ce nu se putea omite.

Attis, idis [Ac. *Attin*] m. Attis (preot al zeiței Cybele).

attolō, ere vt. a ridica, a înălța: ~ *manus ad caelum* a ridica mâinile spre cer, ~ *muros* a înălța ziduri, ~ *vocem* a ridica glasul, ~ *animos* a îmbărbăta.

attondeō, ēre, tondī, tōnsum vt. a tunde; (fig.) a paște; a curăța (pomii, vița).

attonitus (3) adj. trăsnit, încremenit, înlemnit, zăpăcit, uimit.

attonō, āre, tonuī, tonitum vt. a încremeni: ~ *mentes* a încremeni mințile.

attorqueō, ēre, torsi, tortum vt. a răsuici (în aer).

attractō v. attrectō.

attrahō, ere, trāxi, tractum vt. a trage (la sine), a aduce, a atrage: ~ *novos discipulos* a atrage noi școlari.

attrectō (I) vt. a atinge, a se atinge de ceva.

attribuō, ere, tribuī, tributum vt. a atribui, a da în seama cuiva: ~ *alicui causam calamitatis* a atribui cuiva cauza nenorocirii.

auceps, cupis m. prinzător de păsări, păsărar; (fig.) vânător.

auctiō, ōnis f. vânzare la licitație.

auctionārius (3) adj. de licitație.

auctionor, āri, ātus sum vi. și vt. dep. a ține licitație, a licita.

auctitō, āre vt. a spori mereu.

auctor, ōris m. 1. autor, creator, inventator; fondator; făptaș: ~ *generis întemeietorul* neamului, *mihi Tantalus auctor* mie Tantal mi-e părinte, *statua auctoris incerti* statuie a unui artist necunoscut, *veteres auctores* vechii autori. 2. cel care îndeamnă, sfătuitor, inițiator, promotor: *te auctore* la îndemnul tău, ~ *legis* inițiatorul unei legi. 3. om de încredere, garant, chezaș: *auctoribus certis comperi* am aflat prin

oameni de încredere, *legati auctores sunt concilia haberi* solii asigură că se țin consfătuiri, *malus ~ latinitatis* prost exemplu de latină corectă.

auctōrāmentum, ī n. 1. răsplată, soldă. 2. angajament.

auctōritās, ātis f. autoritate, putere, trecere; garanție, temei; prestigiu, influență; hotărâre (a senatului, a poporului, a magistraților): ~ *legum* autoritatea legilor, *homo magnae auctoritatis* om de mare autoritate, *contra senatus auctoritatem* împotriva voinței senatului.

auctōrō (I) vt. a angaja; (refl.) a se angaja.

auctus, ūs m. creștere, sporire: ~ *aquarum* creșterea apelor.

aucupium, īi n. 1. prinderea păsărilor. 2. (fig.) vânzare: ~ *verborum* goana după cuvinte.

aucupor, āri, ātus sum vt. dep. (fig.) a căuta să prindă, a pândi, a vâna: ~ *tempus* a pândi ocazia.

audācia, ae f. curaj, îndrăzneală; (peior.) insolență, obraznicie.

audācter adv. în mod curajos, cu îndrăzneală.

audāx (I), **ācis** adj. curajos, îndrăzneț.

audēns (I), **ntis** p.pr. v. **audeō**. // adj. îndrăzneț, curajos.

audentia, ae f. îndrăzneală, cutezanță.

audeō, ēre, ausus sum vt. semidep. 1. a îndrăzni: *audeo dicere* îndrăznesc să spun.

2. a avea dorința: *quos ubi ~ in proelia vidi* când i-am văzut că doresc să lupte, (și) *audes* dacă dorești; (arh. conj. prez.) *ausim* aș îndrăzni.

audientia, ae f. ascultare.

audiō (IV) vt. 1. a auzi: ~ *clamorem* a auzi un strigăt. 2. a asculta: ~ *legatos* a-i asculta pe soli, *dicto audiens sum* dau ascultare cuvântului tău. 3. a afla: *istuc ex te audivi* asta am aflat-o de la tine. 4. a fi numit, a avea reputație (bună sau rea): *rexque paterque audisti* ai fost numit și rege, și părinte, *bene audis* ai nume bun.

auditiō, ōnis f. ascultare: *ex auditio-ne* din auzite; (pl.) zvonuri.

auditor, ōris m. ascultător, auditor, discipol al cuiva.

auditoriū, īi n. 1. sală de curs. 2. auditoriu.

auditus, ūs m. 1. auz. 2. auzire, zvon.

auferō, ferre, abstulī, ablātum vi.

1. a lua (din ceva), a îndepărta, a scoate, a ridica (din), a înlătura: ~ *saucium ex proelio* a scoate pe rănit din luptă, *aufer manum* ia mâna, *aufer nugas* lasă glumele; *se auferre* (sau *auferri*) a pleca, a dispărea: *aufert se ex oculis* dispăre din ochi, *pennis aufertur Olympum* pleacă în zbor spre Olimp. 2. a lua cu forța, a răpi: ~ *signa* a răpi statuile, *impetu amnis ablatis* furați de curențul apei, *caput* ~ a reteza capul,

timor somnos aufert teama răpește somnul, ~ *spem victoriae* a răpi speranța victoriei, *ignis urbem abstulit* focul a distrus orașul, *mors Achillem abstulit* moartea îl răpuse pe Achille. 3. a dobândi, a obține: ~ *responsum ab aliquo* a căpăta un răspuns de la cineva, *secum ~ gloriam sempiternam* a dobândi glorie veșnică.

Aufidus, *i m.* Aufidus (râu în Apulia; azi, Ofanto).

aufugiō, *ere, fūgi vi. și vt.* 1. a fugi de undeva: *ex eo loco aufugerat* fugise dintr-acel loc. 2. a evita, a fugi de: *aspectum parentis ~ a evita* privirile tatălui.

augeō, *ēre, auxi, auctum vt.* 1. a mări, a spori, a crește: ~ *numerus* a spori numărul, ~ *suspicionem* a spori bănuiala, ~ *rem laudando* a exagera lucrul prin laude. 2. a înălța, a îmbogăți, a face să înflorească: ~ *militem donis* a-i îmbogăți pe soldați prin daruri.

augēscō, *ere, auxi vi.* a crește, a se mări: *corpora lente augescunt* trupurile cresc încet.

augur, *uris m.* augur, prevestitor, profet.

augurāle, *is n.* cortul comandantului (în care acesta ia auspiciile).

augurālis (2) *adj.* augural, de augur: ~ *coena* banchetul dat de cel ales drept augur, *libri augurales* cărți care tratează despre arta augurilor.

augurātiō, *ōnis f.* luarea auspiciilor. **augurātō** *p.pf. Abl.* după luarea auspiciilor, cu voia zeilor.

augurātus, *ūs m.* augurat (funcția de augur).

augurium, *ii n.* știința augurală, divinație (observarea și explicarea semnelor prevestitoare prin zborul păsărilor), prevestire, profetizare.

augurius (3) *adj. v. augurālis.*

augurō (auguror) (I) *vt.* a prevesti, a prezice.

Augusta, *ae f.* titlul soției (uneori al mamei, surorii sau fiicei) împăratului.

Augustālis (2) *adj.* în onoarea lui Augustus: *ludi Augustales* jocuri în cinstea lui Augustus. // **Augustālēs**, *ium m.pl.* preoți ai lui Augustus.

augustē *adv.* cu pietate.

Augustodūnum, *i n.* Augustodunum (*capitala aeduilor; azi, Autun*).

augustus¹ (3) *adj.* 1. sfânt, venerat. 2. maiestuos, venerabil.

Augustus², *i m.* 1. Augustus (numele lui Octavianus după ce a devenit împărat). 2. titlu al împăraților romani. 3. *Augustus mensis* (luna) august.

aula¹, *ae f.* oală.

aula², *ae f.* 1. curte (a unui palat). 2. palat.

aulaeum, *i n.* 1. cortină (fixată în partea de jos, era manevrată invers decât în sălile de teatru moderne: se cobora la începutul piesei și se

ridica la sfârșitul ei). 2. cuvertură; covor; baldachin.

aulicus (3) *adj.* de la curte, de la palat. // **aulici**, *ōrum m.pl.* curteni.

Aulis, *idis f.* Aulida (port în Beoția).

auloedus, *i m.* cântăreț din flaut.

aulula, *ae f.* ulciță.

aura, *ae f.* 1. adiere, vânt ușor, suflare: *me omnes terrent aerae* mă îngrozește orice adiere, ~ *secunda* vânt favorabil, ~ *rapida* vânt iute. 2. mireasmă, parfum: *dulcis spiravit crinibus* ~ din păr răspândi un parfum plăcut. 3. licărire: ~ *luminis* licărirea luminii; (fig.) ~ *spei* o licărire de speranță. 4. (pl.) aer, văzduh: *auras vitales carpere* a sorbi aerul dător de viață, *attollere se in auras* a se înălța în văzduh. 5. lumina zilei: *auras aegra fugit* fuge, biata, de lumina zilei. 6. (fig.) semn ușor, manifestare: ~ *favoris popularis* curent ușor de simpatie a poporului.

aurāria, *ae f.* mină de aur.

aurārius (3) *adj.* de aur.

aurātus (3) *adj.* aurit, poleit cu aur.

aureolus (3) *adj.* de aur; (fig.) încântător.

aureus (3) *adj.* 1. de aur. 2. împodobit cu aur. 3. ca aurul. 4. (fig.) splendid, minunat, încântător. // **aureus**, *i m.* monedă (dinar) de aur.

auricomus (3) *adj.* (poet.) cu plete de aur.

auricula, *ae f.* urechiușă.

aurifer, *era, erum adj.* (poet.) purtător de aur.

aurifex, *ficis m.* aurar, bijutier.

auriga, *ae m.* conducător de car, vizitiu; (poet.) pilot: *auriga carinae* cârmaciul corăbiei.

aurigena, *ae m.* născut din ploaie de aur (epitet al lui Perseus).

auris, *is f.* 1. ureche: *arrectis auribus* cu urechile ciulite, *pervenit ad aures* a ajuns la urechi. 2. ascultare: *aurem alicui praebere* a asculta pe cineva, *aequis auribus audire* a asculta cu bunăvoință.

auritulus, *i m.* micul urecheat (măgarușul).

auritus (3) *adj.* cu urechi lungi; (fig.) care ascultă atent.

aurōra, *ae f.* 1. auroră. 2. (fig.) răsărit.

aurum, *i n.* 1. aur. 2. obiecte de aur.

Aurunci, *ōrum m.pl.* auruncii (veche populație în sudul Latiumului).

auscultō (I) *vt. și vi.* 1. a asculta. 2. a da ascultare cuiva.

Ausonia, *ae f.* Ausonia (numele străvechi al Italiei de sud); (poet.) Italia. // **Ausonidae**, *um m.pl.* ausonienii, locuitorii Ausoniei. // **Ausonius** (3) *adj.* ausonic; (poet.) italic, roman. // **Ausonii**, *ōrum (Ausonēs, um) m.pl.* ausonienii (locuitorii străvechi ai centrului și sudului Italiei).

auspex, *icis m.* augur, prezicător; (poet.) protector, îndrumător: *diis auspiciibus* sub patronajul, protec-

ția zeilor, *auspice Musa* sub protecția (cu ajutorul) Muzei.

auspicatō *p.pf.* (*Abl. abs.*) după consultarea zeilor, cu încuviințarea zeilor, sub bune auspicii.

auspicātus (3) *adj.* favorizat de zei, sub bune auspicii.

auspiciūm, *iī n.* 1. auspicii, prevestire după zborul păsărilor: *bonum* ~ semn bun, *optimis auspiciis* sub cele mai bune auspicii. 2. dreptul de a lua auspiciile (*rezervat consulilor, pretorilor și censorilor*), comandă supremă, conducere: *tuis auspiciis* sub conducerea ta, *populum paribus auspiciis* regere a conduce poporul cu puteri egale, *auspicia ponere* a părăsi o funcție.

auspicor, *ārī, ātus sum vt. dep.* 1. a lua auspiciile, a consulta: *consul auspicari oblitus est* consulul a uitat să ia auspiciile. 2. a începe: *auspicari militiam* a începe serviciul militar.

auster, *trī m.* austru (vânt de sud); (*fig. pl.*) sudul: *in austri partibus* în regiunile din sud.

austērē *adv.* sever, aspru.

austērītās, *ātis f.* severitate, asprime.

austērus (3) *adj.* serios; sever, aspru, întunecat.

austrālis (2) *adj.* de sud: ~ *regio* regiune sudică.

austrīnus (3) *adj.* al austrului.

ausum, *iī n.* act de curaj; (*peior.*) înolență, obrăznicie.

aut *conj.* sau.

autem *conj.* însă, dar; iar, pe de altă parte: *Gyges a nullo videbatur, ipse ~ omnia videbat* Gyges nu era văzut de nimeni, dar el vedea totul, *quid ~?* ce oare?

authepsa, *ae f.* ustensilă de bucătărie pentru fiert (copt).

autumnālis (2) *adj.* de toamnă.

autumnus, *iī m.* toamnă.

autumō (1) *vt.* 1. a spune, a afirma. 2. a socoti.

auxiliāris (2) și **auxiliārius** (3) *adj.* de ajutor, auxiliar. // **auxiliārēs**, *ium m.pl.* trupe de ajutor.

auxiliātor, *ōris m.* sprijinitor, ajutător.

auxilium, *iī n.* 1. ajutor: *auxilium ferre* a veni în ajutor, *esse auxilio alicui* a fi cuiva de ajutor. 2. (*subst. pl.*) trupe ajutătoare: *auxilia sociorum* trupele auxiliare ale aliaților.

avārē *adv.* cu lăcomie.

Avāricum, *iī n.* Avaricum (oraș în centrul Galliei, capitala biturigilor; azi, Bourges).

avāritia, *ae f.* lăcomie, poftă.

avārus (3) *adj.* lacom, avid.

avē (*havē*) *interj.* salut! cu bine!

āvehō, *ere, vexī, vectum vt.* a duce, a transporta: ~ *frumentum in finitimas urbes* a duce grâu în orașele învecinate. 2. (*pas.*) a se retrage, a pleca, a se duce (cu calul, corabia etc.): *creditis avectos hostes?* îi credeți pe dușmani plecați?

āvellō, *ere, vellī (vulsī), vulsum vt.* a smulge, a îndepărta: ~ *poma ex arboribus* a rupe poame din copaci, ~ *bellum a portis* a îndepărta războiul de la porțile orașului.

avēna, *ae f.* 1. ovăz. 2. trestie; (*fig.*) fluier (păstoresc); *structae avenae* nai.

Aventinus mons sau **Aventinus** (**Aventinum**), *iī m.* Aventin (*una dintre cele șapte coline ale Romei*).

// **Aventinus** (3) *adj.* aventinian.

aveō, *ēre vt.* a dori (mult): *aveo audire* doresc mult să aflu.

Avernus, *iī m.* 1. Avernul (*mic lac vulcanic lângă Cumae, unde cei vechi plasau grotă Sibyllei de la Cumae și intrarea în Infern*). 2. Infernul. // **Avernus** (3) **Avernālis** (2) *adj.* al Avernului, al Infernului. // **Averna**, *ōrum n.pl.* ținuturile Avernului, Infernul.

āverrō, *ere, verri, ersum vt.* a mătura (de pe); (*fig.*) a ridica, a înhăța.

averruncō, *āre vt. (rel.)* a îndepărta: ~ *iram deum* a îndepărta mânia zeilor, *di averruncēt* să ne ferească zeii!

āversor¹ (*arh. āvorsor*), *ārī, ātus sum vt. dep.* a-și întoarce ochii de la, a respinge: ~ *adulationem* a respinge lăudăroșia.

āversor², *ōris m.* delapidator: ~ *pecuniae publicae* delapidator al banului public.

āversus (3) *p.pf. v. āvertō. // adj.*

1. întors în altă parte, cu spatele, din spate: *aversi tenere facem* au ținut torța privind înapoi, *aversum vulnerat* îl rănește din spate. 2. (*fig.*) contrar, opus, dușmănos; ~ *animus* stare de spirit opusă, *dea aversa* zeiță dușmănoasă, ~ *a recta ratione* opus dreptei judecăți. // **aversa**, *ōrum n.pl.* partea dinapoi.

āvertō (*arh. āvortō*) *ere, vertī, ver-sum vt.* 1. a întoarce (în altă parte), a abate, a îndepărta: ~ *iter* a-și abate drumul, *di talem avertite casum!* zei, îndepărtați o astfel de nenorocire! *se avertere* sau *averti* a se întoarce: *se totum avertit* s-a întors cu totul, *prora avertit* corabia se întoarce. 2. a pune pe fugă, a izgoni: ~ *hostes in fugam* a pune pe fugă dușmanii, *barbaros a portis avertit* i-a izgonit pe barbari de la porți. 3. a dosi; a sustrage, a fura: ~ *pecuniam* a fura o sumă de bani.

avia¹, *ae f.* bunică.

āvia², *ōrum n.pl.* locuri neumblate (sălbatic).

aviārium, *iī n.* cuib, loc (crâng) cu păsări.

aviditās, *ātis f.* lăcomie, poftă, dorință.

avidus (3) *adj.* doritor, lacom, avid.

avis, *is f.* pasăre; (*fig.*) prevestire: ~ *bona, secunda, mala* prevestire bună, favorabilă, rea.

avitus (3) *adj.* al bunicului (bunicii); (*fig.*) strămoșesc.

avius (3) *adj.* (*despre un loc*) neumbat, singuratic; (*despre o persoană*) răătăcitor.

avocātiō, *ōnis f.* distragere (de la ceva).

avocō (I) *vt.* a chema (de undeva): ~ *pubem in arcem* a chema tinerețul în cetățuie. 2. a abate, a îndepărta: *eos aetas a proeliis avocabat* vârsta îi ținea la o parte de lupte.

avolō (I) *vi.* a zbura, a pleca în fugă.

avunculus, *i m.* unchi (*după mamă*); (*rar*) fratele bunicii.

avus, *i m.* bunic; (*fig.*) strămoș.

axilla, *ae f.* subsuoară.

axis¹, *is m.* 1. osie: *temone revulsus*

~ osie smulsă din oiște. 2. (*fig.*) car:

~ *solis* carul soarelui. 3. pol; polul

nord, nord: *loca posita sub axe*

locuri situate sub polul nord. 4. zonă

cerească: ~ *Hesperius*, zona occi-

dentală. 5. bolta cerului: *sub aetheris axe* sub bolta cerului.

axis², *v.* assis.

B

Babylōn, *ōnis f.* (orașul) Babylon. //

Babylōnia, *ae f.* Babylonia. // **Babylōnius** (**Babylōnicus**) (3) *adj.* babylonian. // **Babylōnii**, *ōrum m.pl.* babylonieni.

bāca (**bacca**), *ae f.* boabă, sâmbure; (*fig.*) perlă.

bacar (**baccar**), *aris n.* (**baccaris**, *is f.*) (*bot.*) odolean.

bāccātus (3) *adj.* bătut în pietre prețioase.

Baccha, *ae* (**Bacchē**, *ēs f.* bacantă.

Bacchānal, *ālis n.* loc închinat lui Bacchus (*locaș în care se celebrău misterele bahice*). // **Bacchanālia**, *ium n.pl.* bacchanale (*sărbători în cinstea lui Bacchus*); (*fig.*) orgii.

Bacchēius (**Bacchēus**) (3) *adj.* bahic, al lui Bacchus.

Bacchicus (**Bacchius**) (3) *adj.* bahic.

bacchor, *ārī*, *ātus sum vi.* *dep.* a fi în delir (bahic); (*fig.*) a alerga nebun: *regina per urbem bacchatur* regina aleargă nebună prin oraș, ~ *in caede* a se scălda în sânge.

2. (*pas.*) *bacchātus* străbătut de bacante: *Taygeta bacchata virginibus* Taygetul străbătut de bacante (fete în delir).

Bacchus, *i m.* zeul Bacchus; (*fig.*) vin; strugure; viță de vie.

bacillum, *i n.* băț, vergea, bastonaș.

Bactra, *ōrum n.pl.* Bactra (*capitala ținutului asiatic Bactriana*). // **Bactriānus** (**Bactrius**) (3) *adj.* bactrian.

baculum, *i n.* băț, toiag.

Baetica, *ae f.* Baetica (*provincie în sudul Spaniei; azi, Andaluzia*). //

Baeticus (3) *adj.* baetic.

Bāiae, *ārum f.pl.* Baiae (*oraș balnear în Campania*). // **Bāiānus** (3) *adj.* baian.

baiulō (I) *vt.* a purta (povară), a căra.

bāiulus, *i m.* hamal.

bālaena (**ballaena**), *ae f.* balenă.

balanus, *i f.* ghindă; castană.

balatrō, *ōnis m.* caraghios, paiată; șarlatan.

bālātus, *ūs m.* behăit.

balbus (3) *adj.* bâlbâit, găngav.

balbūtīō (IV) *vi.* și *vt.* a se bâlbâi, a spune ceva bâlbâind.

Baleārēs, *ium [insulae] f.pl.* (insulele) Baleare. // **Baleārēs**, *ium m.pl.* balearii, locuitorii Balearelor. // **Baleāris** (2) **Baleāricus** (3) *adj.* balear.

balineae, *ārum f.pl.* băi.

balineātor *v.* balneātor.

balineum, *i v.* balneum.

ballista (**balista**), *ae f.* balistă, mașină de război; (*fig.*) proiectil.

balneae, *ārum f.pl.* baie publică.

balneārius (3) *adj.* balnear. // **balneāria**, *ōrum n.pl.* băi, local de băi.
balneātor, *ōris m.* băiaș.
balneolum, *i n.* și **balneolae**, *ārum f.pl.* băiță.
balneum, *i n.* baie; (*pl.*) baie publică.
bālō, *āre vi.* a behăi. // **bālantēs**, (*i*)*um f.pl.* oi.
balsamum, *i n.* arbust din care se extrage balsam; (*pl.*) balsam.
balteus, *i m.* (*rar balteum*, *i n.*) cingătoare.
Bandusia, *ae f.* 1. Bandusia (*nimfa unui izvor din ținutul sabin*). 2. izvorul Bandusiei.
baptistērīum, *ii n.* bazin de baie; cristelniță.
barathrum, *i n.* prăpastie, abis.
barba, *ae f.* barbă.
barbarē *adv.* în mod barbar.
barbaria, *ae (barbariēs, ēi) f.* 1. ținuturile barbare. 2. barbarie, sălbăticie.
barbaricus (3) *adj.* străin, barbar.
barbarus (3) *adj.* 1. străin (*față de greci și romani*). 2. barbar, sălbatic, necioplit.
barbātulus (3) *adj.* tinerel, flăcăian-dru (cărui a îi dau tullele).
barbātus (3) *adj.* cu barbă, bărbos. // (*fig.*) **barbātus**, *i m.* țap.
barbitos, *i m.* și *f.* liră; (*fig.*) cântec liric.
Barcas, *ae m.* Barcas (*străbunul familiei Barcinilor la Carthagina, căreia îi aparțineau Hamilcar și*

Hasdrubal). // **Barcinus** (3) *adj.* barcin.
barditus (*barritus*), *ūs m.* cântec de luptă la vechii germani.
bardus (3) *adj.* greu de cap, prost.
bāris, *idis f.* luntre (*în Egipt*).
bārō, *ōnis m.* prostănac.
barrus, *i m.* elefant.
bāsiātiō, *ōnis f.* sărutare.
basilica, *ae f.* bazilică (*edificiu cu portice servind ca tribunal și loc de afaceri*).
bāsiō (I) *vt.* a săruta.
basis, *is f.* postament, soclu, fundament, bază.
bāsium, *ii n.* sărutare.
Bassareus, *i m.* Bassareus (*epitet al lui Bacchus, fiindcă bacantele purtau o piele de vulpe; v. gr. βασιόρα*).
Bassaris, *is f.* bacantă.
Bastarnae, *ārum m.pl.* bastarnii (*neam germanic*).
Batāvī, *ōrum m.pl.* batavii (*neam germanic de la gurile Rinului*).
batillum *v.* **vatillum**.
battuo (*batuo*), *ere, uī vt.* a bate.
beātē *adv.* fericit.
beātītās, *ātis (beātītūdō, inis) f.* fericire.
beātus (3) *adj.* 1. fericit. 2. bogat: *beatae gazae* comori bogate.
Belgae, *ārum m.pl.* belgii (*popor gallic*). // **Belgicus** (3) *adj.* belgic.
// **Belgium**, *ii n.* și **Belgica**, *ae f.* Gallia belgică.

bellātor, *ōris m.* luptător. // *adj.* războinic.
bellātrix, *icis f.* și *adj.* războinică.
bellē *adv.* plăcut, bine, draguț: ~ *se habere* a se simți bine, *bellissime navigavimus* am navigat foarte bine.
Bellerophōn, *ontis (Bellerophontēs, ae) m.* Bellerophon (*fiul lui Glau-cus, care a ucis Himera cu ajutorul lui Pegas*).
bellicōsus (3) *adj.* războinic, viteaz.
bellicum, *i n.* semnal de luptă: *bellicum canere* a suna semnalul de luptă.
bellicus (3) *adj.* de război, războinic.
belliger, *era, erum adj.* aducător de război.
belligerō (I) *vi.* a purta război: ~ *cum Gallis* a se lupta cu gallii.
bellipotēns (I), *ntis adj.* (*poet.*) puternic în războaie.
bellō (I) *vi.* a se lupta; (*impers.*) *bel-latur* se da lupta.
Bellōna, *ae f.* Bellona (*zeița războiului*).
bellum, *i n.* război: ~ *Persarum* războiul cu perșii, ~ *Persicum*, *Macedonicum* războiul cu perșii, cu macedonii, ~ *inferre alicui* a porni război împotriva cuiva, ~ *gerere* a purta război, ~ *trahere* a prelungi războiul, *in bello...*, *in pace* în timp de război..., în timp de pace, *domi bellique* sau *belli domique*, *bello domique*, *domi belloque* în timp de pace și de război.

bellus (3) *adj.* draguț, dragălaș; gentil.
bēlua, *ae f.* fiară; (*fig.*) monstru.
bēluōsus (3) *adj.* plin de monștri.
bene *adv.* [*comp.* melius; *superl.* optime] 1. bine. 2. (*pe lângă adj.* sau *adv.*) foarte, destul de: *homo ~sanus* om întreg la minte, ~ *mane* foarte de dimineată, ~ *ante lucem* cu mult înainte de a se face ziuă; ~ *habet e bine*, ~ *audis ai nume bun*.
benedicō, *ere, dixi, dictum vi.* a vorbi de bine, a binecuvânta: *benedicit tibi* te laudă.
benefaciō, *ere, feci, factum vi.* a face un bine cuiva.
benefactum, *i n.* binefacere, serviciu, bine.
beneficentia, *ae f.* facere de bine; înclinare spre a face bine cuiva.
beneficiārius (3) *adj.* de dar. // **beneficiārii**, *ōrum m.pl.* soldați scuțiți de corvezi.
beneficium, *ii n.* 1. binefacere, serviciu, bine: ~ *alicui dare* (sau *tribuere*) a face un bine cuiva, *beneficio afficere aliquem* a face un serviciu cuiva, *beneficio (Abl.)* prin mijlocirea, cu ajutorul, datorită: *beneficio deorum* cu ajutorul zeilor, *tuo beneficio* mulțumită ție. 2. favoare: *ordines beneficio non virtute consecuti* grade câștigate prin favoare, nu prin merit.
beneficus (3) *adj.* binefăcător.
benevolē *adv.* cu bunăvoință.

benevolentia, *ae f.* bunăvoință, devotament.

benevolus (3) *adj.* binevoitor, devotat.

benignē *adv.* 1. binevoitor. 2. generos. 3. (în conversație) mulțumesc: *benigne, respondet* mulțumesc, răspunde el.

benignitās, *ātis f.* bunătate, generozitate.

benignus (3) *adj.* 1. bun, binevoitor, prietenos: ~ *homo* om bun, *benigna verba* vorbe prietenoase. 2. generos; abundent, fertil: *benigniores esse volunt quam res patitur* vor să fie mai generoși decât le îngăduie mijloacele, *ingenii benigna vena* o vână generoasă de talent, *terra benigna* pământ fertil.

beō, *āre vt.* a ferici pe cineva.

Berecynthiae, *ārum* (Berecynthēs, *um*) *m.* berecynthieni (veche populație *phrygiană*).

Berecynthius (3) *adj.* berecynthian; (*fig.*) *phrygian*; *mater Berecynthia* zeița Cybele, *heros* ~ Midas (fiul Cybele).

Bericē (Beronicē), *ēs f.* Berenice (fiica regelui iudeu Agrippa I).

bēryllus, *i m.* beril (*piatră prețioasă de culoare verde*).

bēs, *bessis m.* două treimi dintr-un întreg cu douăsprezece părți (*de exemplū, un as*).

bestia, *ae f.* 1. animal. 2. fiară.

bestiarius, *ii m.* gladiator, luptător cu fiarele.

bestiola, *ae f.* vietate mică, insectă.

bēta, *ae f.* sfeclă.

bibliopōla, *ae m.* librar.

bibliotheca, *ae f.* bibliotecă.

bibō, *ere, bibi, itum vt.* 1. a bea; (*poet.*) a locui lângă un râu: *qui Tiberim bibunt* care locuiesc pe malul Tibrului (*lit.* „care beau apă din Tibrul”). 2. (*fig.*) a absorbi, a sorbi: *sat prata biberunt* semănăturile au absorbit destulă apă, *Dido bibeat longum amorem* Didona sorbea pe încetul dragostea.

Bibracte, *is n.* Bibracte (*oraș al aeduilor, între Arar și Liger; azi, Autun*).

bibulus (3) *adj.* băutor, însetat; (*fig.*) care soarbe lacom.

biceps (1), *cipitis adj.* cu două capete: ~ *Ianus* Ianus cel cu două capete, ~ *Parnassus* Parnasul cu două vârfuri.

bicolor (1), *ōris adj.* cu două culori.

bicornis (2) *adj.* cu două coarne.

bicorpor (1), *oris adj.* cu două corpuri.

bidēns (1), *ntis adj.* cu doi dinți. // *subst. f.* 1. oaie de doi ani (animal de jertfă). 2. grapă cu doi dinți.

bidental, *ālis n.* mic templu (ridicat pe un loc lovit de trăsnet): ~ *mo-vere* a profana un templu.

biduum, *i n.* (răstimp de) două zile.

biennium, *ii n.* (răstimp de) doi ani.

bifāriam *adv.* în două (părți).

bifer, *era, erum adj.* care rodește de două ori pe an.

bifidus (3) *adj.* despicat în două.

biforis (2) *adj.* cu două deschizături.

bifōrmis (2) și **biformātus** (3) *adj.* cu două chipuri.

bifrōns (1), *ontis adj.* cu două chipuri.

bifurcus (3) *adj.* bifurcat.

bigae, *ārum* (**biga**, *ae*) *f.pl.* 1. car cu doi cai. 2. doi cai înhămați împreună.

bigātus (3) *adj.* care are imprimat un car cu doi cai. // **bigātus**, *i m.* monedă de argint.

biugis (2) și **biugus** (3) *adj.* înhămați câte doi. // **biugi**, *ōrum m.pl.* car de luptă (cu doi cai).

bilibra, *ae f.* greutate de două livre (*v. libra, ae*).

bilibris (2) *adj.* de două livre.

bilinguus (2) *adj.* 1. care are două limbi. 2. care vorbește două limbi; (*fig.*) perfid, prefăcut.

bilis, *is f.* 1. fiere. 2. (*fig.*) mânie, furie.

bilix (1), *icis adj.* cu două împletituri.

bimaris (2) *adj.* scăldat de două mări.

bimaritus (3) *adj.* cu două soții. // **bimaritus**, *i m.* bigam.

bimembris (2) *adj.* care are două feleuri de membre. // **bimembres** *m.pl.* centaurii.

bimēstris (**bimēnstris**) (2) *adj.* de două luni.

bimūs (3) *adj.* de doi ani.

bīni, *ae, a num.* 1. câte doi: *Romae quotannis ~ consules creabantur* la Roma în fiecare an se alegeau câte doi consuli. 2. (*pe lângă substantive pluralia tantum sau care își schimbă sensul la pl.*) doi: *bina castra* două tabere, *binae litterae* două scrisori. 3. (*pe lângă obiecte care formează pereche*) doi: *binae aures* două urechi, *binos scyphos habebam* aveam două cupe.

binocitium, *ii n.* răstimp de două nopți, două nopți.

binōminis (2) *adj.* cu două nume.

bipalmis (2) *adj.* de două palme.

bipartitus (**bipertitus**) (3) *adj.* împărțit în două; (*Abl.*) *bipertito* în două părți, pe jumătate.

bipatēns (1), *ntis adj.* care se deschide în două; cu două canaturi.

bipedālis (2) *adj.* (lung, gros etc.) de două picioare

bipennifer, *era, erum adj.* purtând o secure cu două tășuri.

bipennis (2) *adj.* cu două tășuri. // **bipennis**, *is f.* secure cu două tășuri.

bipēs (1), *edis adj.* cu două picioare, biped; (*peior.*) om.

birēmis (2) *adj.* cu două rânduri de vâsle. // *f.* biremă (*corabie cu două rânduri de vâsle*).

bis *num.* de două ori: *bis sex* doisprezece.

bisulcus (3) *adj.* despicat în două.

Bithŷnia, *ae f.* Bithynia (provincie în Asia Mică). // **Bithŷnicus** (3) *adj.* bithynian.

bitŷmen, *inis n.* smoală, catran.

bitŷmineus (3) *adj.* de smoală.

Biturigēs, *um m.pl.* biturigii (popor din Gallia centrală).

bivius (3) *adj.* cu două drumuri. // **bivium**, *iī n.* 1. răspântie. 2. două drumuri; cale dublă.

blaesus (3) *adj.* gângav.

blandē *adv.* ademenitor, măgulitor, lingușitor.

blandimentum, *i n.* (blandimenta, *orum pl.*) v. **blanditia**.

blandior, *irī, itus sum vi. dep.* 1. a mângâia, a linguși: *puellae* ~ a mângâia o copilă. 2. a ademeni, a momi, a înșela: *voluptas sensibus blanditur* plăcerea înșală simțurile.

blanditia, *ae f.* 1. lingușire, măgulire. 2. ademenire, momeală.

blandus (3) *adj.* 1. lingușitor, măgulitor. 2. ademenitor, dulce, încântător.

blatero (I) *vi.* a flecări.

blatta, *ae f.* molie.

boārius (3) *adj.* de vite: *forum boarium* târg de vite.

Boeōtia, *ae f.* Beoția (ținut în Grecia centrală, la nordul Atenei). // **Boeōti(i)**, *orum m.pl.* beoțienii. // **Boeōtius** (**Boeōtus**) (3) *adj.* beoțian.

Bōii (**Bōi**), *orum m.pl.* boii (popor gallic).

bōlētus, *i m.* mânătarcă, hrib (*ciupercă*).

bombus, *i m.* zgomot surd, bâzâit.

Bona Dea, *ae f.* Bona Dea (zeița belșugului și a norocului, sărbătorită de femeile romane).

bonitās, *ātis f.* 1. bună calitate: ~ *agrorum* buna calitate a ogoarelor. 2. a) frumusețea caracterului, caracter frumos; b) bunătatea inimii, generozitate.

bonum, *i n.* 1. bine: *summum* ~ binele suprem, *ius bonumque* dreptatea și binele, *cui bono* cui folosește? 2. bun: *bona sociorum* bunurile aliaților.

bonus (3) *adj.* [comp. *melior*, *melius*; superl. *optimus*] 1. bun: *ager* ~ *pecori* ogor bun pentru turmă, *poeta* ~ poet de seamă, *optima signa* statuile cele mai de preț. // **bonus**, *i m.* om cinstit; (*pl.*) *boni*, *orum a*) aristocrați; b) oameni virtuoși. 2. însemnat, mare: *bona pars hominum* o mare parte dintre oameni, *bono genere (loco) natus* născut dintr-o familie nobilă; (*in expr.*) *bono animo esse* a avea curaj, *cum bona venia* cu îngăduința, *bono animo esse in aliquem* a avea bune sentimente față de cineva.

boō, *āre vi.* a mugi, a rage.

Boōtēs, *ae m.* Bouarul (constelație).

boreās, *ae m.* vânt de nord, acvilonul; (*fig.*) nord.

borēus (3) *adj.* boreal, nordic.

Borysthenēs, *is m.* Borysthene (azi, Nipru).

bōs, *bovis* [*G. pl.* boum; *D. pl.* bobus (*bubus*)] *m., f.* bou, vacă.

Bosporus (**Bosphorus**), *i m.* Bosforul. // **Bosp(h)orānus**, (**Bosp[h]ōrius**) (3) *adj.* bosforic. // **Bosp(h)orāni**, *orum m.pl.* locuitorii Bosforului.

bovārius v. **boārius**.

bovine, *is n.* grajd de vite.

bovillus (3) *adj.* de vite.

brāca, *ae f.* (*frecv. pl.*) *bracae*, *arum* nădragi, țări.

brācātus (3) *adj.* îmbrăcat în nădragi.

brāchiolum, *i n.* braț mic.

brāchium (**bracchium**), *iī n.* braț; (*despre fluvii, munți*) ramură, braț.

bractea, *ae f.* foiță (frunzuliță) de metal.

bracteātus (3) *adj.* poleit.

brassica, *ae f.* varză.

brevi *adv.* 1. în scurt timp, puțin timp. 2. pe scurt.

brevia, *ium n.pl.* vad.

breviārium, *iī n.* rezumat.

breviloquens (1), *ntis adj.* care se exprimă concis.

breviloquentia, *ae f.* concizie în exprimare.

brevis (2) *adj.* scurt, mic; (*fig.*) efemer, de scurtă durată: *lilium breve* crinul care se veștejește repede, ~ *dominus* stăpân efemer.

brevitās, *ātis f.* scurtime, micime.

Briareus, *eī m.* Briareu (gigant cu o sută de brațe).

Brigantēs, *um m.pl.* brigantii (neam celtic din nordul Britanniei).

Britannia, *ae f.* Britannia. // **Britanni**, *orum m.pl.* britanni. // **Britannicus** (3) *adj.* britannic.

brūma, *ae f.* 1. solstițiul de iarnă. 2. iarnă, timpul rece al iernii.

brūmālis (2) *adj.* 1. al solstițiului de iarnă. 2. al iernii.

Brundisium, *iī n.* Brundisium (port în Calabria; azi, Brindisi).

Bruttii, *orum m.pl.* locuitorii ținutului Bruttium (din sudul Italiei).

brūtus (3) *adj.* greu, greoi; fără simțire.

būbō, *ōnis m.* bufniță, cucuvea.

bubulcus, *i m.* vâcar.

būbulus (3) *adj.* de vită, de vacă.

bucca, *ae f.* 1. (*pl.*) obraji. 2. gură.

buccula, *ae f.* obrăjor, guriță; (*fig.*) partea proeminentă a scutului.

Būcephalās, *ae m.* Bucephal (calul lui Alexandru cel Mare).

būcerus (3) *adj.* cornut.

būcina, *ae f.* corn (*in* ~ *ment de suflat*), trompetă (*de* ~ *fig.*) semnal.

būcinātor, *ōris m* tist.

būcōlicus (3)

būcolica, *ae f.* ~ met

bucolice ~ obscur

būcula, ~ anecoasă; (*fig.*)

būfō, *ōnis m.* broască râioasă.

bulbus, *i m.* bulb.

bullā, *ae f.* 1. bășică, bulă. 2. bumb.

3. capsulă: ~ *aurea* capsulă de aur (pe care o purtau la gât copiii nobililor).

būmastus, *i m.* specie de strugure cu boabe mari.

būris, *is m.* cornul plugului.

būstum, *i n.* rug; mormânt; înmormântare.

buxifer, *era, erum adj.* care produce (poartă) merișor.

buxus, *i f.*, **buxum**, *i n.* 1. merișor.

2. obiecte făcute din merișor (flaut, pieptene, tăbliță de scris, titirez).

Bŷzantium, *ii n.* Bizanț. // **Bŷzantius** (3) *adj.* al Bizanțului, bizantin. // **Bŷzantii**, *ōrum m.pl.* locuitorii Bizanțului.

C

C (în prescurtări) 1. = Gaius sau Caius (*prenume*). 2. = **Condemno** condam (scris pe tăblițele de votare ale judecătorilor). 3. = **Centum** o sută.

caballus, *i m.* gloabă, mârțoagă.

cachinnātiō, *ōnis f.* v. **cacchinnus**.

cachinnō (I) *vi.* a râde cu hohote.

cachinnus, *i m.* hohot de râs: *cacchinnos commovere* a stârni hohote de râs, *cacchinnum tollere* a izbucni într-un hohot de râs.

cacūmen, *inis n.* vârf.

cacūminō (I) *vt.* a ascuți.

cadāver, *eris n.* cadavru, leș.

Cadmus, *i m.* Cadmus (*fondatorul Thebei*). // **Cadmēus** (**Cadmēius**) (3) *adj.* theban. // **Cadmēa**, *ae f.* citadela Thebei.

cadō, *ere, cecidī, cāsum vi.* 1. a cădea: ~ *in proelio* a cădea în luptă, *fluvius in mare cadit* fluviul se varsă în mare, *in iudicio* ~ a pierde un proces, *cadunt venti* se potolesc vânturile, *cadentia sidera* stelele care apun, *cadit ira* se potolește mânia, *animi cadunt* curajul slăbește, ~ *in morbum* a cădea bolnav, ~ *in unius potestatem* a cădea sub stăpânirea unuia singur. 2. a ajunge până la urmă, a sfârși în: *nimia illa*

libertas in servitute cadit aceea libertate fără măsură ajunge la sclavie. 3. (însoțit de *adj.*, *adv.*) a se întâmpla: *mihi peropportune cecidit quod* pentru mine s-a întâmplat foarte bine că, *res praeter opinionem ceciderat* lucrul se întâmplase altfel decât se aștepta. 4. a cadra, a se potrivi: *id in consuetudinem nostram non cadit* aceasta nu se potrivește cu obiceiul nostru.

cādūceātor, *ōris m.* purtător de caduceu; sol de pace.

cādūceus, *i m.* 1. caduceu (*varga lui Mercur*). 2. vargă purtată de solii de pace.

cādūcifer, *era, erum adj.* purtător de caduceu (*epitet al lui Mercur*).

cadūcus (3) *adj.* 1. care cade, căzător. 2. (*fig.*) pieritor, trecător.

cadus, *i m.* cadă, butoi, vas.

caecitās, *ātis f.* orbire.

caecō (I) *vt.* a orbi; (*fig.*) a întuneca.

Caecubus (3) *adj.* din ținutul Caecubului (în sudul Latiumului). // **Caecubum**, *i n.* vin de Caecub.

caecus (3) *adj.* 1. orb; (*fig.*) ~ *casus* întâmplare oarbă. 2. orbit (de pasiuni), orb: *animus cupidine* ~ suflet orbit de patimă. 3. întunecos, obscur: *nox caeca* noapte întunecoasă; (*fig.*)

neclar, nesigur: *murmura caeca* zgomote neclare. 4. invizibil, secret, tainic, ascuns: *caecae fores* intrare secretă, *caecum vulnus* rană ascunsă.

caedēs, *is f.* 1. măcel, masacru: *non pugna, sed ~ erat* nu mai era luptă, ci masacru. 2. omor, ucide; (*fig.*) oameni uciși, cadavre; sânge vărsat: *terrae madentes caede* pământuri îmbibate de sânge.

caedō, *ere, cecīdī, caesum vt.* 1. a izbi, a lovi, a bate: *~ pectus* a-și izbi pieptul, *~ virgis* a bate cu vergile, *~ calcibus terram* a izbi pământul cu picioarele. 2. a abate, a tăia: *~ arbores* a doborî copaci. 3. a omorî, a ucide; (*rar*) a ucide un animal pentru jertfă: *~ caprum* a sacrifica un țap.

caeduus (I) *adj.* (*despre arbori*) care se poate tăia, bun de tăiat.

caelāmen, *inis n.* gravură.

caelātor, *ōris m.* gravor.

caelātūra, *ae f.* cizelare.

caelebs, *is adj.* necăsătorit (*fig.*) singuratic.

caeles (I), *itis adj.* ceresc. // **caelitēs**, *um m.pl.* zeii.

caelestis (2) *adj.* ceresc: *~ aqua* ploaie, *~ arcus* curcubeu; (*fig.*) divin, minunat, extraordinar: *~ vox* o voce minunată. // **caelestēs**, *ium m.pl.* zeii. // **caelestia**, *ium n.pl.* lucrurile cerești, corpurile cerești (aștrii).

caelibātus, *ūs m.* celibat, starea de celibatar.

caelicola, *ae [G.pl. -um] m.* locuitor al cerului, zeu.

caelifer, *era, erum adj.* care susține cerul (*despre Atlas*).

Caelius mons *m.* Caelius (*una dintre cele șapte coline ale Romei*).

caelō (I) *vt.* a cizela, a grava.

caelum¹, *i n.* 1. cer; (*fig.*) înălțime: *aliquem in ~ tollere* a ridica pe cineva în slăvi. 2. atmosferă, climă, climat: *Aethiopiae ~* climatul Etiopiei.

caelum², *i n.* dalta gravorului.

caena *v. cēna*.

caenum, *i n.* 1. noroi. 2. murdărie.

caepa (*cēpa*), *ae f.* și *caepe* (*cēpe*), *is n.* ceapă.

Caere [*indecl.*] *n.* Caere (*unul dintre cele douăsprezece orașe din liga etruscă; azi, Cervetri*) // **Caerēs** (I), *ētis adj.* din Caere. // **Caeritēs** (**Caerētēs**), *um m.pl.* locuitori din Caere. **caerimōnia** (**caeremōnia**), *ae f.* 1. venerație, pietate, sfîntenie: *summā ~* cu cea mai mare venerație, *legationis caeremoniam polluere* a pângări inviolabilitatea caracterului sacru al soliei. 2. ceremonie, ritual.

caeruleus (**caerulus**) (3) *adj.* 1. albastru (ca cerul), azuriu. // **caerula**, *ōrum n.pl.* albastrul mării (al cerului). 2. întunecat, negricios.

Caesar, *aris m.* 1. Caesar (*cognomen al ginții Iulia, căreia îi aparține*

C. Iulius Caesar). 2. Caesar (*titlu pe care-l purtau împărații și, după Hadrianus, moștenitorii tronului*). // **Caesareus** (**Caesarinus**, **Caesariānus**) (3) *adj.* caesian, al lui Caesar // **Caesariānus**, *i m.* caesian, partizan al lui Caesar.

caesariēs, *ēi f.* plete; (*fig.*) frunziș (al unui arbore).

caesim *adv.* 1. (*mil.*) cu tăișul sabiei.

caesius (3) *adj.* (*despre ochi*) verzui: *leo ~* leul cu ochii verzui.

caespes (**cēspes**), *itis m.* 1. brazdă acoperită cu iarbă, pajiște. 2. (*fig.*) colibă, altar ridicat din brazde.

caestus, *ūs m.* cest (*curele cu ținte metalice, cu care se înfășurau pumnii luptătorilor*).

caetra, *ae f.* scut ușor de piele. // **caetrātus** (3) *adj.* înarmat cu scut ușor.

Caiēta, *ae* (**Caiētē**, *ēs*) *f.* 1. Caieta (*numele doicii lui Aeneas*). 2. Caieta (*oraș și port în Latium; azi, Gaeta*).

Calabria, *ae f.* Calabria (*provincie în sudul Italiei*). // **Calaber**, *bra, brum adj.* din Calabria. // **Calaber**, *brī m.* calabrez, locuitor din Calabria.

calamister, *trī m.* fier de ondulat părul; (*fig.*) zorzoane de stil.

calamistrātus (3) *adj.* ondulat cu fierul.

calamitās, *ātis f.* nenorocire, dezastu.

calamitōsus (3) *adj.* 1. dezastruos, pustiuitor. 2. (*pas.*) nenorocit, nefe-

ricit: *homines calamitosi* oameni nenorociți.

calamus, *i m.* 1. trestie, pai (de la grâne). 2. (*fig. frecv. pl.*) pană de scris; trestia undiței; fluier; săgeată.

calathus, *i m.* paneraș, coșuleț de trestie (*de forma unui crin deschis*); (*fig.*) cupă, vas de băut.

calcar, *āris n.* pinten.

calceāmentum (**calciāmentum**), *i n.* încălțăminte.

calceō (I) *vt.* a încălța.

calceolus, *i m.* încălțăminte mică.

calceus, *i m.* încălțăminte (ce acoperă piciorul).

Calchās, *antis m.* Calchas (*profet grec*).

calcitrō, *āre vi.* a da din picioare; a fi năraș.

calcō (I) *vt.* a călca (cu piciorul): *~ viam* a străbate un drum; (*fig.*) *libertas calcatur* libertatea e călcată în picioare.

calculus, *i m.* 1. pietricică; (*fig.*) vot; zar: *albus ~* vot favorabil, *ludus calculorum* joc cu zaruri; (*med.*) calcul (renal, biliar): *calculos eicere* a elimina calculi. 2. (*fig.*) calcul, socoteală: *revocare aliquid ad calculos* a supune ceva la un calcul.

caldārius (3) *adj.* încălzit (cu apă).

calefaciō (**calfaciō**), *ere, fēcī, factum vt.* a încălzi.

calefactō, *āre vt.* a încălzi tare.

calefiō, *fieri, factus sum (pas.) v.* calefacio.

Calendae (Kalendae), *arum f. pl.* calende (ziua de întâi a fiecărei luni la romani).

caleō, ēre, calui vi. 1. a fi cald, a fi fierbinte, a arde; (*fig.*) a fi proaspăt, de ultimă oră: *rumores calent* veștile sunt recente. 2. a fi înflăcărat, a arde (de dorință, de speranță): *orator calebat in agendo* oratorul se înflăcăra pe măsură ce pleda, ~ *amore* a arde de iubire, *populus calet uno scribendi studio* toată lumea are o singură dorință: de a scrie.

calēscō, ere, calui vi. a se încălzi.

calidus (caldus) (3) adj. cald, fierbinte; (*fig.*) înflăcărat, înfierbântat, necugetat.

caliendrum, i n. perucă.

caliga, ae f. încălțăminte de piele (*purtată de soldații romani*).

cāliginōsus adj. încetoșat, întunecat.

cāligō¹, inis f. negură, ceață.

cāligō² (I) vi. a se încetoșa, a se întuneca.

caligula¹, ae f. cizmuliță, botină mică.

Caligula², ae m. Caligula („Cizmuliță”, poreclă dată împăratului Caius Caesar).

calix, icis m. pocal, cupă.

calleo, ēre, ui vi. și vt. 1. a avea bățături; (*fig.*) a fi întărit: *plagis costae callent* coastele sunt numai bățături de bățai, *animus excercitatus ~ debet* un suflet încercat trebuie să se întărească. 2. a cunoaște bine, a fi priceput în: *utriusque linguae cal-*

lens priceput în ambele limbi (grea-că și latină).

callidē adv. cu pricepere, cu abilitate, șiret.

calliditās, ātis f. abilitate, pricepere; (*peior.*) viclenie, șiretenie.

callidus (3) adj. iscusit, priceput; (*peior.*) abil, șiret.

Callimachus, i m. Callimachus (*poet elegiac grec*).

Calliopē, ēs (Calliopēa, ae) f. Calliope (muza poeziei epice, mama lui Orpheus); (*fig.*) muză, poezie, cântec.

callis, is f. și m. cărare, potecă.

callōsus (3) adj. cu pielea bățătorită, cu coajă tare: *callosa ova* ouă tari.

callum, i n. bățătură; piele aspră; (*fig.*) insensibilitate: ~ *ducere* a căpăta rezistență.

cālō¹, ōnis m. (mil.) slujitor.

cālō² (I) vt. a convoca: *comitia calata* adunări convocate (în fața unui pontifex).

calor, ōris m. căldură; (*fig.*) ardoare, zel.

caltha, ae f. (bot.) gălbenea.

calumnia, ae f. calomnie, acuzație nedreaptă, înșelătorie, șicană, intrigă; (*jur.*) proces de calomnie; *calumniam non effugiet* nu va scăpa de condamnare pentru calomnie.

calumniātor, ōris m. acuzator fără temeii.

calumnior, āri, ātus sum vt. dep. a învinui pe nedrept, a ataca, a face șicane.

calva, ae f. craniu, țeastă.

calvitium, ii n. și calvities, ēi f. chelie.

calvus (3) adj. chel.

calx¹, calcis f. călcâi.

calx², calcis f. (rar m.) 1. var. 2. destinație, capăt (*fiindcă la alergări marcarea liniei de sosire se făcea cu cretă*): *ad calcem pervenire* a ajunge la capăt.

Calydōn, ōnis f. Calydon (vechea capitală a Aetoliei, unde legenda plasează uciderea mistrețului gigantic de către Meleagru). // **Calydōnius (3) adj.** aetolian: ~ *heros* eroul calydonian (Meleagru). // **Calydōnis, idis f.** aetoliana (Deianira)

Calypsō, ūs f. (nimfa) Calipso (*care l-a reținut pe Ulise vreme de șapte ani în insula Ogygia*).

camella, ae f. castronaș.

camēlus, i m. cămilă.

camēna, ae f. (frecv. pl.) Camēnae, *arum* muză; (*fig.*) cântec.

camera (camara), ae f. 1. boltă. 2. luntre (prevăzută cu punte).

camīnus, i m. cuptor, vatră; (*fig.*) foc.

Campānia, ae f. Campania (provincie din sud-vestul Italiei, pe coasta de est a Mării Tirenene). // **Cam-pānus (3) adj.** campanian // **Cam-pānus, i m.** locuitor al Campaniei.

campester, tris, tre adj. de câmp, de șes; (*rar*) din Câmpul lui Marte, gimnastic; *exercitationes campes-tres* exerciții gimnastice.

campestria, ium n. pl. locuri de șes. **campus, i m.** câmp; *campus (Martius)* Câmpul lui Marte (*locul unde se țineau alegerile și se făceau exerciții militare*); (*fig.*) alegeri: *fors domina campi* soarta este suverană la alegeri.

camur, ura, urum adj. încovoiat.

canālis, is m. conductă, tub.

cancelli, ōrum m. pl. zăbrele, gratii; balustradă; (*fig.*) margine.

cancer, cri m. 1. rac. 2. Racul (zodie); (*fig.*) arșița verii; sud.

candēla, ae f. feștilă.

candēlābrum, i n. candelabru.

candēō, ēre, duī vi. 1. a străluci, a fi alb strălucitor; (*p. pr.*) *candens* alb strălucitor. 2. a fi aprins, a arde: *carbo candens* cărbune aprins.

candēscō, ere, candui vi. 1. a deveni strălucitor (alb), a înălbi: *aer candescit* aerul se luminează. 2. a arde, a se încinge.

candidātōrius (3) adj. de candidat.

candidātus, i m. candidat.

candidē adv. 1. în alb: ~ *vestitus* îmbrăcat în alb. 2. (*fig.*) sincer, deschis.

candidulus (3) adj. dim. alb strălucitor.

candidus (3) adj. 1. alb: *candida toga* togă albă, *mons nive* ~ muntele alb

de zăpadă. 2. strălucitor, frumos: *candida stella* stea strălucitoare, *candida Dido* frumoasa Didona. 3. senin, clar, limpede: ~ *dies* zi senină, *vox candida* voce clară, *candidum dicendi genus* fel clar de exprimare. 4. vesel, favorabil, fericit: *convivia candida* petreceri vesele, *omen candidum* prevestire favorabilă. 5. sincer, deschis, cinstit: ~ *iudex* judecător cinstit.

candor, *ōris m.* 1. culoare albă, strălucire: ~ *solis* strălucirea soarelui. 2. frumusețe orbitoare: ~ *puellae* frumusețea fetei. 3. claritate, naturalitate. 4. sinceritate, onestitate.

câneo, *ēre, uī vi.* a fi alb (cărunt), a albi.

cănesc, *ere, cānuī vi.* a deveni alb, a încărungi; (*fig.*) a se maturiza.

canicula, *ae f.* 1. cățelușă. 2. Canicula (stea din constelația Sirius).

caninus (3) *adj.* de câine; (*fig.*) mușcător.

canis, *is m. și f.* 1. câine, cățea. 2. Câinele (constelație).

canistra, *ōrum n. pl.* coșulețe, panerașe.

cānities, *ēi f.* culoare albă-sură; păr alb, cărunt; barbă albă, căruntă; (*fig.*) bătrânețe.

canna, *ae f.* 1. trestie. 2. fluier.

Cannae, *ārum f. pl.* Cannae (localitate în Apulia, unde romanii au suferit o grea înfrângere din partea

lui Hannibal). // **Cannēnsis** (2) *adj.* de la Cannae.

canō, *ere, cecinī, cantum vi. și vt.*

1. a cânta: ~ *absurde* a cânta fals, ~ *magna voce* a cânta cu voce puternică, ~ *fidibus* a cânta din liră, *classicum canit* trompeta răsună.

2. a) a cânta: ~ *carmen* a cânta un cântec; b) (*despre poezi*) a celebra: ~ *Dianam* a o cânta în versuri pe Diana; c) a prezice: *haec di cecinerunt* acestea mi le-au prezis zeii.

3. a da semnalul (în luptă): ~ *signa receptui* a da semnalul de retragere.

canor, *ōris m. (poet.)* sunet, cânt.

canōrus (3) *adj.* 1. sonor, răsunător. 2. melodios, armonios.

Cantabria, *ae f.* Cantabria (ținut în partea de nord-est a Hispaniei). // **Cantabēr**, *brī m.* locuitor al Cantabriei. // **Cantabricus** (3) *adj.* cantabric.

cantāmen, *inis n.* descântec.

cantātor, *ōris m.* cântăreț.

cantharis, *idis f.* cantaridă (*insectă veninoasă*).

cantharus, *i m.* cupă largă cu toarte. **canthērius** (*cantērius*), *iī m.* cal castrat, mârtoagă.

canticum, *i n.* cântec, arie, recitativ.

cantilēna, *ae f.* melodie cunoscută, refren.

cantiō, *ōnis f.* 1. cântec. 2. formulă magică, descântec.

cantitō (I) *vt.* a cânta întruna.

cantiuncula, *ae f.* cântecel.

cantō (I) *vi. și vt.* 1. a cânta. 2. a) a cânta în versuri: ~ *carmina* a compune poezii; b) a celebra, a preamări: ~ *proelia* a cânta luptele; c) a expune, a spune mereu: *haec dies noctesque tibi canto* astea ți le tot spun zi și noapte; d) (*rar*) a descânta: ~ *herbas* a descânta buruieni. **cantor**, *ōris m.* cântăreț, actor. **cantrix**, *īcis f.* cântăreață.

cantus, *ūs m.* 1. cântec; sunet. 2. descântec.

cānus (3) *adj.* 1. alb; *nix cana* zăpada cea albă. // **cāni**, *ōrum m. pl.* păr cărunt; *posuit ad tempora canos* a pus fire de păr alb la tâmplă. 2. străvechi; *cana Fides* străvechea cinste.

Canusium, *iī n.* Canusium (oraș în Apulia; azi, Canosa). // **Canusinus** (3) *adj.* din Canusium.

capācitās, *ātis f.* puțința de a cuprinde, capacitate.

capāx (1), *ācis adj.* 1. cuprinzător, încăpător, mare; ~ *urna* un vas mare, ~ *triclinium* sufragerie încăpătoare. 2. capabil; ~ *imperii* capabil de a domni, ~ *secreti* în stare de a păstra un secret.

capēdō, *inis f.* vas de lut cu toartă (folosit la sacrificii).

capēduncula, *ae f.* vas mic cu toartă.

capella, *ae f.* căpriță, capră.

Capēna, *ae f.* Capena (oraș etrusc pe Tibru). // **Capēnās** (1), *ātis adj.* din Capena; *porta Capēna* poartă la sudul Romei (între Aventin și

Caelius, din care pornea *Via Appia spre Capua*). // **Capēnātēs**, *iūm m. pl.* locuitori ai Capenei.

capēr, *rī m.* țap.

capessō, *ere, sīvī (sīi), sītum vt.* 1. a apuca în grabă, a înșfăca: ~ *arma* a lua armele. 2. a se îndrepta spre, a o lua spre: ~ *Italiam* a se îndrepta spre Italia. 3. a întreprinde, a îndeplini; a înfrunta; a îmbrățișa: ~ *bellum* a porni război, ~ *fugam* a o lua la fugă, ~ *iussa* a îndeplini poruncile, ~ *inimicitias* a înfrunta dușmăniile.

capillātus (3) *adj.* pletos.

capillus, *i m.* 1. părul capului. 2. (*rar*) barbă.

capiō, *ere, cēpī, captum vt.* I. 1. a lua, a apuca, a prinde: ~ *fustem in manu* a lua un ciomag în mână. 2. a ajunge la, a ocupa: ~ *cacumen* a ajunge la vârf. 3. (*fig.*) ~ *occasionem* a prinde ocazia, ~ *exemplum* a lua exemplu, ~ *initium* a-și lua începutul (a începe), ~ *finem* a se termina, ~ *spem* a prinde nădejde, ~ *amorem* a prinde drag, ~ *spiritus* a-și lua aere. II. 1. a lua cu forța, a cuceri, a prinde, a răpi: ~ *oppidum* a cuceri cetatea, ~ *pisces* a prinde pești. 2. (*despre sentimente*) a cuprinde: *senatum metus cepit* frica cuprinse senatul, *miser cordia captus* cuprins de milă. 3. a câștiga: ~ *consulatum* a ajunge consul, ~ *magnos honores* a obține mari onoruri. 4. a câștiga pe cineva,

a încânta; (*peior.*) a seduce, a înșela: *captus dulcedine vocis* cucerit de dulceața glasului, *captus est dolo* a fost înșelat prin viclenie. 5. (*pas.*) a fi lipsit (de facultăți fizice sau mintale): *Hannibal altero oculo capitur* Hannibal pierde un ochi, *mente captus* nebun. III. a lua într-un anumit scop, a alege: ~ *locum idoneum castris* a alege un loc potrivit pentru tabără, ~ *arbitrum* a alege un arbitru. IV. 1. a lua primind, a primi, a dobândi: ~ *praemium* a primi o răsplată, ~ *pecuniam ab aliquo* a primi bani de la cineva, ~ *nomen* a-și lua numele. 2. a suferi, a simți: ~ *voluptatem* a simți plăcere. 3. a lua o formă: ~ *novas figuras* a lua noi forme. V. 1. (*spațial*) a cuprinde: *domus multitudinem non capiebat* casa nu putea cuprinde mulțimea, *Troia te non capit* Troia e prea mică pentru tine. 2. a cuprinde cu mintea, a înțelege: *mens mea hoc non capit* mintea mea nu poate înțelege aceasta.

capis, *idis f.* v. **capēdō**.

capistrō (I) *vt.* a pune căpăstru; a pune botniță.

capistrum, *i n.* căpăstru; botniță.

capital, *alis n.* crimă capitală.

capitālis (2) *adj.* 1. de moarte, mortal: *supplicium capitale* pedeapsa cu moartea, *capitale periculum* pericol de moarte. 2. criminal: ~ *oratio*

o cuvântare criminală. 3. (*rar*) principal, de seamă.

capitō, *ōnis m.* cel care are capul mare.

Capitōlium, *i n.* Capitoliu (cea mai însemnată dintre colinele Romei).

// **Capitōlinus** (3) *adj.* al Capitoliului, de pe Capitoliu.

capitulātīm *adv.* pe scurt.

Cappadocia, *ae f.* Cappadocia (finut în Asia Mică). // **Cappadox**, *ocis m.* cappadocian.

capra, *ae f.* capră. // (*fig.*) Berbecul (constelație).

caprea, *ae f.* capră sălbatică.

Capreae, *arum f. pl.* Capreae (insulă pe coasta tireniană, la sud de Neapole; azi, Capri).

capreolus, *i m.* căprior sălbatic; (în construcții) căprior.

Capricornus, *i m.* Capricornul (zodie).

caprificus, *i f.* smochin sălbatic.

caprigenus (3) *adj.* din neamul caprelor.

caprimulgus, *i m.* mulgător de capre.

caprinus (3) *adj.* de capră.

capripēs (I), *edis adj.* cu picior de țap (epitet dat satirilor și lui Pan).

capsa, *ae f.* casetă, cutie.

capsula, *ae f.* cutioară.

captatiō, *ōnis f.* capture; căutare (spre a prinde): ~ *verborum* goana după cuvinte, ~ *testamenti* vânarea unui testament.

captător, *ōris m.* cel care caută să prindă, vânător (de testamente, de popularitate).

captiō, *ōnis f.* înșelătorie, cursă, șiretlic: *captiones dialecticae* sofisme în argumentare.

captiōsē *adv.* cu șiretenie.

captiōsus (3) *adj.* înșelător, șiret.

captiva, *ae f.* prizonieră, roabă.

captivitās, *ātis f.* robie, înrobire.

captivus¹ (3) *adj.* captiv, prizonier, luat ca prizonier, luat ca pradă.

captivus², *i m.* prizonier.

captō (I) *vt.* 1. a căuta să prindă: ~ *feras laqueo* a căuta să prindă fiarele în laț. 2. (*fig.*) a căuta să câștige, a urmări, a căuta: ~ *benevolentiam* a căuta să câștige bunăvoință, ~ *solitudinem* a căuta singurătatea. 3. a prinde în cursă.

captus¹ (3) *p.pf.* v. **capio**. // **captus**, *i m.* și **capta**, *ae f.* prizonier, prizonieră: *quae sit fiducia capto?* ce încredere inspiră un prizonier?

captus², *ūs m.* 1. prindere. 2. putere de judecată, minte, idee: *ut est meus captus* după judecata mea.

Capua, *ae f.* Capua (oraș în Campania).

capūdō v. **capēdō**.

capulus, *i m.* mâner.

caput, *itis n.* 1. cap: ~ *humanum* cap de om, ~ *iumentum* cap de vită. 2. cap (vârf, extremitate): *capita columnae* capetele columnei, ~ *aquae* izvorul apei; (*fig.*) ~ *miseriarum* izvorul

necazurilor. 3. cap (*om, persoană, individ*): *lepidum* ~ persoană drăguță, ~ *liberum* persoană liberă, *centenos nummos in capite distribuere* a distribui câte o sută de ași pe cap; (*jur.*) *capitis deminutio* pierderea drepturilor civile, ~ *agitur* e în joc dreptul de cetățean. 4. cap (*viață, existență*): *capitis periculum* primejduirea vieții, primejdie de moarte, *capitis poena* pedeapsa cu moartea, *accusare aliquem capitis* a acuza pe cineva de crimă capitală. 5. cap (*frunză, căpetenie*): *capita coniurationis* capii conspirației. 6. (*despre lucruri*) partea principală, esențialul: ~ *cenae* esențialul mesei, *ubi Hannibal est, ibi caput belli* unde e Hannibal, acolo e greul războiului. 7. capitală, localitate principală: ~ *regionis* capitala regiunii. 8. capitol, paragraf: *a primo capite legis ad extremum* de la primul paragraf al legii până la ultimul. 9. capital: *de capite deducere* a reduce din capital.

carbaceus (3) *adj.* de în fin.

carbasus, *i f.* și **carbasa**, *ōrum n. pl.* pânză fină de în, veșmânt de pânză; pânză de corabie.

carbō, *ōnis m.* cărbune.

carcer, *eris m.* închisoare, temniță // **carcerēs**, *um m. pl.* boxele din care porneau carele cu curse; (*fig.*) punct de plecare.

carchesium, *ii n.* 1. cupă (cu gura largă și cu două toarte). 2. gabie (platformă în partea de sus a cartagului, servind ca post de observație sau pentru manevrare).

cardiacus, *i m.* bolnav de stomac; bolnav de inimă // **cardiacus** (3) *adj.* de stomac; de inimă.

cardō, *inis m.* tâțână; (*fig.*) punct esențial, punct cardinal, moment decisiv.

carduus, *i m.* scaiete.

cārectum, *i n.* păpuriș.

careō, *ēre, uī vi.* 1. a fi lipsit de ceva: ~ *frumento* (*Abl.*) a fi lipsit de grâu. 2. a se ține departe, a se abține, a evita: ~ *vino* a se abține de la vin, ~ *foro* a evita forul.

cārex, *icis f.* rogoz.

Cāria, *ae f.* provincie în Asia Mică. // **Cārēs**, *um m.pl.* locuitorii Cariei, carieni.

cārica, *ae f.* smochină uscată (de Caria), smochină.

cariēs, *ēi f.* putrezire, stricare; carie; putregai.

carīna, *ae f.* pânțele corăbiei; (*fig.*) corabie. // **Carinae**, *arum f.pl.* Carinae (cartier al Romei, cu palate frumoase).

cariōsus (3) *adj.* putred, stricat.

cārītās, *ātis f.* 1. scumpete: ~ *annonae* scumpetea grânelor. 2. (*fig.*) iubire, afecțiune.

carmen, *inis n.* 1. cântec. 2. poezie: *carmine tu gaudes* îți place poezia

lirică. 3. prezicere, profeție: *venit Cumaei carminis aetas* a venit vremea prezicerii Sibyllei. 4. text: ~ *precationis* formula rugăciunii. 5. descântec: *homines carminibus mutare* a prefăce oamenii prin descânțete.

Carmenta, *ae (Carmentis, is) f.* Carmenta (mama lui Evandru, prezicătoare). // **Carmentālia**, *ium n.pl.* serbările în cinstea Carmentei. //

Carmentālis (2) *adj.* al Carmentei.

carnifex, *ficis m.* călău.

carnificina, *ae f.* (loc de) tortură.

carnificō, *āre vt.* a tortura, a decapita.

Carnūtēs, *um (Carnūti, ōrum) m.pl.* carnuții (*neam gallic*).

carō, *carnis f.* carne.

Carpathus, *i f.* insulă în Marea Egee. // **Carpathius** (3) *adj.* al insulei Carpathus.

carpentum, *i n.* car (cu două roți, acoperit).

carpō, *ere, carpsī, carptum vt.* 1. a culege: ~ *poma ex arbore* a culege poame din copac, ~ *herbam manibus* a smulge iarba cu mâinile; (*despre animale*) a paște, a ciuguli; a suga; a devora: *carpunt gramen equi* caii pasc iarba, *apis carpens thyma* albina sugând florile de cimbru. 2. (*fig.*) a gusta (în tihnă): ~ *quietem* a gusta liniștea. 3. a porni, a străbate: *carpe viam* pornește la drum, ~ *aera alis* a străbate vâz-

duhul cu aripile. 4. a defăima pe cineva, a bârfi, a blama, a ataca: (*mil.*) a hărțui: ~ *maligno sermone* a pune negri cu vorbe răutăcioase, ~ *agmen hostium* a hărțui coloana dușmanilor. 5. a consuma, a slăbi, a mistui: *regina caeco carpitur igni* regina e mistuită de un foc tainic. 6. a diviza: ~ *exercitum in multas partes* a diviza armata în multe părți, ~ *orationem* a diviza un discurs.

carptim *adv.* pe alese, în părți diferite, separat.

carrus, *i m.* car.

Carthāgō (Karthāgō), *inis f.* Carthagina. // **Carthāginēnsis** (2) *adj.* carthaginez. // **Carthāginiēnsēs**, *ium m.pl.* carthaginezii. // **Carthago Nova** Noua Carthagină (*port în Hispania*).

cārus (3) *adj.* scump (ca pret); (*fig.*) drag, iubit.

casa, *ae f.* colibă, bordei.

cascus (3) *adj.* străvechi.

cāseus, *i m.* caș, brânză.

casia, *ae f.* scorțișoară.

Caspius (3) *adj.* caspic. // **Caspium mare** *n.* Marea Caspică.

Cassandra, *ae f.* Cassandra (fiica lui Priam, ale cărei profeții nu găseau niciodată crezare).

casses, *ium m.pl.* laț, rețea; pânză de păianjen.

cassis, *idis f.* coif de metal, cască.

Cassius, *ii m.* Cassius (*nume gentilic roman*).

cassus (3) *adj.* 1. lipsit: *virgo cassa dote* fată lipsită de zestre. 2. gol: *cassa nux* nucă seacă. 3. zadarnic, inutil: *in cassum* (sau *incassum*) în zadar.

Castalia, *ae f.* Castalia (izvor pe muntele Parnas, consacrat lui Apollo și muzelor). // **Castalius** (3) *adj.* delific.

castanea, *ae f.* castan; castană. // **castaneus** (3) *adj.* de castan.

castē *adv.* curat, cinstit.

castellānus (3) *adj.* relativ la o fortăreață. // **castellāni**, *orum m.pl.* locuitorii unei fortărețe.

castellātim *adv.* în locuri, pe grupe diferite.

castellum, *i n.* fortăreață, întăritură, redută; (*fig.*) cuib.

castigātiō, *ōnis f.* muștrare, pedeapsă.

castigātor, *ōris m.* cel care dojenește.

castigō (I) *vt.* 1. a muștra, a dojeni. 2. a pedepsi. 3. a înfrâna, a potoli: ~ *plebem* a înfrâna plebea, ~ *dolorem* a potoli durerea.

castimōnia, *ae f.* înfrânare, post; (*fig.*) curățenie morală.

castitās, *ātis f.* curățenie (morală), puritate.

castor¹, *oris m.* castor.

Castor², *oris m.* Castor (fiul Ledei, fratele lui Pollux).

castoreum, *i n.* și **castorea**, *orum n.pl.* castoreum (lichid urât mirositor, extras din castor, folosit ca medicament).

castra, *ōrum n.pl.* 1. castru, tabără, lagăr: ~ *stativa*, ~ *aestiva*, ~ *hiberna*, ~ *navalia* tabără permanentă, de vară, de iarnă, navală, ~ *ponere* a așeza tabăra, ~ *movere* a muta tabăra. 2. zi de marș: *quintis castris Gergoviam pervenit* în cinci zile de marș ajunse la Gergovia. **castrēnsis** (2) *adj.* de castru, militar. **castrō** (I) *vt.* a castra. **castrum**, *i n.* întăritură, fortăreață. **castus** (3) *adj.* curat, cast, cinstit, pios. **cāsus**, *ūs m.* 1. cădere: ~ *nivis* căderea zăpezii, ~ *gravis in servitium* grea cădere în sclavie. 2. întâmplare (*frecv. Abl.sg.*: casu): *sive casu, sive consilio deorum* fie din întâmplare, fie după hotărârea zeilor, *non consulto, sed casu* nu anume, ci din întâmplare. 3. ocazie: ~ *praeclari facinoris* ocazia unei fapte strălucite. 4. nenorocire: ~ *cognoscere nostros* a cunoaște nenorocirile noastre. **cataphractēs**, *ae f.* zale (la oameni și la cai). **cataphractus** (3) *adj.* înzăuat. **catapultā**, *ae f.* catapultă. **cataracta**, *ae f.* 1. cataractă. 2. zăgaz. **catasta**, *ae f.* estradă (pe care erau expuși sclavii de vânzare). **catē** *adv.* cu pricepere. **catēia**, *ae f.* ghioagă. **catēlla**¹, *ae f.* lăntuc. **catēlla**², *ae f.* cățelușă.

catellus, *i m.* cățel. **catēna**, *ae f.* lanț. **catēnātus** (3) *adj.* înlănțuit. **caterva**, *ae f.* ceată, trupă (neregulată). **catervātīm** *adv.* în cete. **cathedra**, *ae f.* jilt; catedră. **cathedrārius** (3) *adj.* de catedră. **Catilina**, *ae m.* Catilina (*șeful conspirației reprimată de Cicero*). **catillus**, *i m.* farfurioară. **catīnus**, *i m.* blid, strachină. **Catō**, *ōnis m.* Cato (*cognomen al ginții Porcia, din care făceau parte Marcus Porcius Cato censorul, numit și Cato Maior, și strănepotul său, M. Porcius Cato din Utica, numit și Cato cel Tânăr*). **catula**, *ae f.* cățelușă. **Catullus**, *i m.* (poetul) C. Valerius Catullus. **catulus**, *i m.* pui (de animal); cățel. **catus** (3) *adj.* deștept, abil. **Caucasus**, *i m.* Caucaz. // **Caucasius** (3) *adj.* al Caucazului. // **Caucasius**, *ii m.* locuitor al Caucazului, caucazian. **cauda**, *ae f.* coadă. **caudex**, *v. cōdex*. **Caudium**, *ii n.* Caudium (*oraș în ținutul samnit, la est de Capua, unde romanii au suferit o grea înfrângere*). // **Caudinus** (3) *adj.* de la Caudium; *Furculae Caudinae* defileul de la Caudium. **caulae**, *arum f.pl.* țarc, ocol de vite.

caulis (*cōlis*), *is m.* 1. tulpină (la plante erbacee). 2. (cotor de) varză. **Caunus**, *i f.* Caunus (*oraș în Caria*). // **Cauneus** (3) *adj.* de Caunus. // **cauneae**, *arum f.pl.* smochine (de Caunus). **caupō**, *ōnis m.* cârciumar, hangiu. **caupōna**, *ae f.* cârciumă, birt, hangită. **caupōnula**, *ae f.* cârciumioară. **Caurus**, *i* (*Cōrus, i*) *m.* caurus (vânt de nord-vest). **causa**, *ae f.* 1. cauză, motiv, pretext: ~ *belli* motivul războiului, *ob eam causam* din acest motiv; *causā* (*Abl. precedat de un G.*) spre: *delectationis causā* spre desfătare, *per causam* sub pretextul. 2. (*jur.*) proces, pricină, afacere: *causam agere* a pleda la proces, *causam perdere* a pierde procesul. 3. partidă, parte, situație: *in causam plebis inclinatus* înclinat spre partidul popular, *in meliore causa erat Regulus* Regulus se găsea într-o situație mai bună. **causārius** (3) *adj.* bolnav, infirm; invalid, inapt militar. **causidicus**, *i m.* avocat, apărător (de profesie). **causor**, *ārī, ātus sum vt. dep.* a pre-texta, a aduce ca motiv. **causula**, *ae f.* proces mic. **cautē** *adv.* cu prudență. **cautēs** (*cōtēs*), *is* [*frecv. pl.*] *f.* stâncă (în apă), șir de stânci (în mare).

cautiō, *ōnis f.* 1. precauție: *mihi ~ est* trebuie să mă păzesc, *res cautio-nem habet* lucrul cere precauție. 2. (*jur.*) cauțiune, garanție. **cautor**, *ōris m.* garant. **cautus** (3) *p.pf. v. caveō. // adj.* 1. prudent: ~ *in periculis* prudent în pericole, *consilium cautum* sfat prudent. 2. la adăpost, păzit, sigur: *pars cautior* o parte mai la adăpost. **cavaedium**, *ii n.* curtea interioară a casei. **cavea**, *ae f.* 1. cavitate. 2. cușcă. 3. sală de teatru; șir de bănci: *cavea prima* primul șir de bănci. **caveō**, *ēre, cāvī, cautum vt. și vi.* 1. a se păzi, a se feri, a băga de seamă: *cave canem!* ferește-te de câinel!, ~ *ab homine impuro* a se feri de omul ticălos, *cave ne istud facias* vezi să nu faci asta, *cave credas* să nu crezi. 2. a avea grijă, a se îngriji de: *ei (D.) cavere volo* vreau să mă îngrijesc de el (ea), *sibi caverat* se îngrijise ca. 3. (*jur.*) a prevedea, a dispune, a lua măsuri de siguranță: *agri de quibus cautum est foedere* ogoarele despre care s-a prevă-zut în tratat, *leges cavent ut* legile ordonă ca. **caverna**, *ae f.* peșteră; scorbură; gaură. **cavillātiō**, *ōnis f.* 1. glumă, zeflemea, înțepătură. 2. sofism. **cavillor**, *ārī, ātus sum vt. și vi. dep.* 1. a glumi; a zeflemisi. 2. a căuta nod în papură.

cavō (I) *vt.* a scobi, a găuri.

cavum, *i n.* scobitură, groapă; gaură.

cavus (3) *adj.* scobit, boltit, adânc; (fig.) care învăluie.

Caystrus, *i m.* Caystrus (râu în Lydia).

// **Caystrius** (3) *adj.* de pe Caystrus: ~ *ales* lebedă.

Cea, *ae* (Ceōs, *i*) *f.* Ceos (azi, Keos) (una dintre insulele care alcătuiesc Arhipelagul Cicladelor) // **Cēus** (Cīus) (3) *adj.* din Ceos.

Cecrops, *opis m.* Cecrops (cel din tîi rege al Atticii) // **Cecropius** (3) *adj.* al Atenei // **Cecropidae**, *ārum m.pl.* Cecropizii, urmașii lui Cecrops.

cēdō¹, *ere, cessi, cessum I. vi.* 1. a merge: ~ *per ora hominum* a merge prin fața oamenilor. 2. a se retrage, a pleca: ~ *patriā* a pleca din patrie, ~ *foro* a se retrage din for, ~ *vitā* a muri. 3. (fig.) a ceda: ~ *precibus* (D.) a ceda rugămintilor, ~ *tempori* a ceda împrejurărilor. 4. a ieși (bine, rău), a avea un rezultat: *bene cessit* a ieșit bine, *male cesserat* nu reușise, *utcumque cesserit* oricum va ieși. 5. a trece, a dispărea, a înceta: *horae cedunt et dies* orele și zilele trec, *fiducia cessit* încrederea a dispărut. 6. a trece asupra cuiva, a reveni cuiva: *praeda victoribus cessit* prada a revenit învingătorilor. II. *vt.* (rar) a ceda (a renunța la ceva): ~ *aegre victoriam* a renunța cu greu la victorie, ~ *ut* a îngădui ca.

cedō² [*imper. arh.*] *vt.* 1. dă-mi. 2. spune-mi; arată-mi.

cedrus, *i f.* 1. cedru; lemn de cedru. 2. rășină de cedru.

celeber, *bris, bre adj.* 1. foarte frecventat, plin de lume: ~ *locus urbis* un loc foarte frecventat al orașului. 2. sărbătorit, solemn. 3. bine-cunoscut, vestit, ilustru.

celebrātiō, *ōnis f.* 1. afluență, mulțime de oameni. 2. sărbătorire, celebrare.

celebritās, *ātis f.* 1. număr mare, mulțime, afluență: ~ *virorum et mulierum* număr mare de bărbați și femei, ~ *loci* afluența locului. 2. solemnitate: ~ *ludorum pompa* jocurilor. 3. reputație, celebritate, faimă: ~ *in docendo* renume de profesor.

celebrō (I) *vt.* 1. a frecventa: ~ *forum* a frecventa forul. 2. (despre acțiuni repetate) a practica: ~ *artes* a practica artele, ~ *iambum* a folosi în versificație iambul. 3. a face să răsunе, a umple de sunete, a face cunoscut: ~ *ripas carmine* a face să răsunе malurile de cântec, *qua re celebratā* acest lucru fiind știut peste tot. 4. a sărbători: *diem natalem* ~ a sărbători ziua de naștere. 5. a celebra, a lăuda, a cânta: ~ *victoriam* a cânta victoria.

celer, *eris, ere adj.* repede, iute.

celeritās, *ātis f.* iuteală, repeziciune.

celeriter [*comp. celerius; superl. celerissime*] *adv.* iute, repede.

celerō (I) *vt.* și *vi.* a grăbi; a se grăbi. **cella**, *ae f.* 1. cămară. 2. capela unui templu. 3. celulă (*la fagure*).

celō (I) *vt.* 1. a ascunde, a acoperi: ~ *dolorem* a ascunde durerea, ~ *uterum manibus* a-și acoperi pânțelele cu mâinile; (*cu Ac. persoanei și al lucrului*): *mortem regis omnes celat* ascunde tuturor moartea regelui, *non te celavi sermonem* nu ți-am ascuns discuția. 2. a ține în necunoștință pe cineva de ceva (*numele persoanei redat prin Ac., al lucrului prin de + Abl.*): *Bassus me de hoc libro celavit* B. nu mi-a vorbit despre această carte.

celōx, *ōcis m.* și *f.* corabie ușoară.

celsus (3) *adj.* înalt; (fig.) mândru.

Celtae, *ārum m.pl.* celții. // **Celticus** (3) *adj.* celtic.

Celtiberi, *ōrum m.pl.* celtiberii (popor în nordul Spaniei). // **Celtiberia**, *ae f.* Celtiberia. // **Celtibericus** (3) *adj.* celtiberic.

cēna, *ae f.* prânz (*masa principală a romanului, între orele 15 și 16*).

Cēnabum v. **Genabum**.

cēnāculum, *i n.* 1. sufragerie. 2. mansardă, etaj.

cēnātiō, *ōnis f.* sufragerie.

cēnātiuncula, *ae f.* mică sufragerie.

cēnitō (I) *vi.* a lua obișnuit masa, a obișnui să cîneze.

cēnō (I) *vi.* și *vt.* 1. a mânca, a lua masa. 2. a consuma // **cenātus** (3) *p.pf.* (*sens activ*) care a luat masa, mâncat.

cēnseō, *ēre, suī, sum vt.* 1. a socoti, a considera, a crede: ~ *aequum* a socoti potrivit, *quid censes?* ce socotești? 2. a recenza: ~ *totam Siciliam* a recenza întreaga Sicilie. 3. a propune: *pars deditionem censebat* o parte propunea predarea. 4. (*despre senat*) a hotărî, a decide: *senatus censuit* senatul a decis.

cēnsor, *ōris m.* censor; (fig.) critic sever.

cēnsōrius (3) *adj.* de censor. // **cēnsorius**, *iī m.* fost censor.

cēnsūra, *ae f.* cenzură (demnitatea și funcția de censor).

cēnsus, *ūs m.* 1. cens (*recensămînt al cetățenilor și al averii lor*). 2. liste, registre de cetățeni. 3. avere: ~ *equestris* avere de cavaler (*de patru sute de mii de sesterți, cerută pentru înscrierea cuiva în clasa cavalerilor*).

centaurēum (centaurium), *iī n.* (bot.) țintaur.

Centaurus, *i m.* centaur (*ființă cu cap de om și corp de cal*). // **Centaurēus** (3) *adj.* de centaur.

centēnī, *ae, a num.* 1. câte o sută. 2. (poet.) o sută.

centēsima, *ae f.* sutime; (*pl.*) dobândă de 1% lunar.

centēsimus (3) *num.* al o sutălea.

centiceps (1), *cipitis adj.* cu o sută de capete.

centiens (centiēs) *adj.* de o sută de ori.

centimanus (3) *adj.* cu o sută de mâini.

centō, *ōnis m.* petic, bucată de stofă.

centum *num.* (indecl.) o sută.

centumgeminus (3) *adj.* (poet.) în-sutit.

centumvirālis (2) *adj.* centumviral.

centumvirī, *ōrum m.pl.* centumviri (colegiu format din o sută cinci, apoi din o sută optzeci de judecători, aleși pe triburi, care judecau mai ales procese de proprietăți și de moșteniri).

centunculus, *i m.* 1. învelitoare făcută din petice. 2. costum de paiață făcut din petice de diferite culori.

centuria, *ae f.* 1. centurie (unitate militară numărând de la șazeci până la o sută de oameni, a șazecea parte a unei legiuni, a șasea parte a unei cohorte, jumătatea unui manipul). 2. centurie (una dintre cele o sută nouăzeci și trei de unități ale celor cinci clase, după constituția lui Servius Tullius).

centuriātīm *adv.* pe centurii.

centuriātus¹ (3) *adj.* pe centurii: *comitia centuriata* comitiile centuriate.

centuriātus², *ūs m.* 1. (gradul de) centurion. 2. împărțire pe centurii.

centuriō, *ōnis m.* centurion (comandantul unei centurii).

centuriōnātus, *ūs m.* alegerea centurionilor; centurionat.

cēnula, *ae f.* prânz mic.

cēpa *v.* caepa.

cēra, *ae f.* 1. ceară. 2. (fig.) a) tăbliță cerată; b) chip al strămoșilor (făcut în ceară).

cerasum, *i n.* cireasă.

cerasus, *i f.* cires; (rar) cireasă.

cērātus (3) *adj.* uns (cu ceară).

Cerberus, *i m.* Cerber (câine cu trei capete, așezat de pază la intrarea în Infern).

cercūrus (cercyrus), *i m.* navă ușoară.

Cereālis (2) *adj.* *v.* Ceres.

cerebrōsus (3) *adj.* violent, încăpățânat.

cerebrum, *i n.* creier; (fig.) a) cap, căpățână; b) minte, inteligență.

ceremonia *v.* caerimonia.

Cerēs, *eris f.* 1. Ceres (zeița agriculturii, fiica lui Saturn și a Cybelei).

2. (fig.) grâne, grâu; pâine. // **Cereālis** (Ceriālis) (2) *adj.* 1. închinat zeiței Ceres. 2. de grâu, de pâine. **Cereālia**, *ium n.pl.* sărbătoarea zeiței Ceres (12 aprilie).

cēreus¹ (3) *adj.* de ceară; (fig.) precum ceara (de galben, de moale).

cēreus², *i m.* lumânare de ceară.

cernō, *ere, crēvi, crētum vt.* 1. a distinge cu ochii, a desluși, a observa: *non oculis cernimus ea quae videmus* nu distingem cu ochii ceea ce vedem. 2. a distinge cu mintea, a vedea, a-și reprezenta clar: *~ verum* a discerne adevărul. 3. a decide, a hotărî: *~ ferro* a decide pe calea

armelor. 4. a se lupta: *~ pro patria* a se lupta pentru patrie.

cernuus (3) *adj.* care cade cu capul în jos (dându-se peste cap).

cerritus (3) *adj.* nebun, smintit.

certāmen, *inis n.* întrecere, luptă.

certātīm *adv.* pe întrecute.

certātiō, *ōnis f.* întrecere, luptă, dispută.

certē *adv.* 1. cu siguranță, desigur: *hoc ~ verum est* acest lucru e cu siguranță adevărat. 2. (restrictiv) cel puțin, în orice caz: *semel aut non ~ saepe* o dată sau cel puțin nu de multe ori.

certō¹ *adv.* în mod sigur.

certo² (I) *vi.* 1. a se lupta: *~ acie cum hoste* a se lupta cu dușmanul în linie de bătaie. 2. a se lua la întrecere, a rivaliza: *~ cursu cum aequalibus* a se întrece la fugă cu colegii; (poet.) *uva certans purpurae* (D.) strugurele întrecându-se cu purpura.

certus (3) *adj.* 1. sigur, neîndoios: *certa res* un lucru sigur, *pro certo* ca un lucru sigur, *certum scire* a ști sigur, *certum habere* a ști bine. 2. sigur, de încredere, serios, adevărat: *~ amicus* prieten sigur, *~ nuntius* veste adevărată, *certum signum amoris* semn sigur de iubire, *~ auctor* autor demn de încredere. 3. anumit, fixat, precis: *~ terminus* limită fixată, *certo die* într-o anumită zi, *~ numerus* un anumit număr. 4. sigur, informat, încunoștințat: *certi futurorum* informații de ce avea să

vină, *certiorem facere* a înștiința, *certior fieri* a fi înștiințat. 5. hotărât, decis: *mihi certum est omnia dicere* sunt hotărât să spun totul, *Aeneas ~ eundi* Aeneas hotărât să plece, *certa mori* hotărâtă să moară.

cērula, *ae f.* bucățică de ceară.

cerva, *ae f.* cerboaică, ciută.

cervical, *ālis n.* pernă.

cervinus (3) *adj.* de cerb.

cervix, *icis f.* (frecv. pl.) grumaz, ceață; (fig.) umeri; *cervicibus suis sustinere rem publicam* a susține statul pe umerii săi.

cervus, *i m.* 1. cerb. 2. (fig. mil.) ramuri (de copaci folosiți la întări-turi).

cespes *v.* caespes.

cessātiō, *ōnis f.* zăbovire, încetarea activității.

cessātor, *ōris m.* trândav, leneș.

cessō (I) *vi.* 1. a zăbovi, a întârzia, a șovăi, a se opri, a înceta: *quid cessas?* de ce întârzi?, *numquam cessaverunt ab opere* niciodată nu s-au oprit din lucru; (cu Inf.) *quid cessas hominem adire?* de ce pregeți să i te prezinți?, *gemere cessabit turtur* turtureaua va înceta să plângă.

2. a sta degeaba: *nec saxa cessant nici pietrele nu stau în nemișcare.*

cestrosphendonē, *ēs f.* mașină de aruncat săgeți (la macedoneni).

cēstus *v.* caestus.

cētārium, *ii n.* heleșteu.

cētārius, *ii m.* negustor de pește.

cētē *n.pl.* cetacee (balene, delfini etc.).
cētera *adv.* în rest, în alte privințe, altminteri.

cēterōquī (**cēterōquīn**) *adv.* de altminteri, pe deasupra.

ceterum **I.** *adv.* de altminteri. **II.** *conj.* dar, însă.

ceterus (3) *adj.* celălalt (care rămâne, restul); (*frecv. pl.*). // **ceterī**, *ae*, a ceilalți, toți ceilalți: *cetera vita* restul vieții, *et tu et ceteri* și tu, și toți ceilalți.

cetra (**caetra**), *ae f.* (mic) scut rotund (acoperit cu piele).

cētrātus (3) *adj.* înarmat cu scut (*cetra*).

ceu **I.** *adv.* cum, precum. **II.** *conj.* ca și cum.

Chalcis, *idis f.* Chalcis (*capitala Eubeii*). // **Chalcidēnsis**, *is m.* locuitor din Chalcis. // **Chalcidicus** (3) *adj.* chalcidian.

Chaldaea, *ae f.* Caldeea. // **Chaldaeus**, *i m.* caldeu. // **Chaldaecus** (3) *adj.* caldeean.

Chalybēs, *um m.pl.* chalybi (locuitori din Pont, renumiți pentru fabricarea oțelului).

Chāonēs, *um m.pl.* locuitorii Chaoniei. // **Chāonia**, *ae f.* Chaonia (ținut în Epir). // **Chāonius** (3) *adj.* chaonian, din Epir.

chaos *n.* [numai *sg. N., Ac. și Abl. chaō*] haos.

Charitēs, *um f.pl.* cele trei Grații (Aglaiā, Euphrosyne și Thalia).

Charōn, *ōnis m.* Charon (*luntrașul Infernului*).

charta, *ae f.* 1. foaie de papirus, hârtie. 2. scriere, operă.

chartula, *ae f.* hârtiuță, scrisorică.

Charybdis, *is f.* Caribda (*abis în strâmtoarea Siciliei, reprezentat printr-un monstru care înghițea corăbiile*).

chelae, *ārum f.pl.* foarfecele racului; (*fig., astr.*) Balanța (zodie).

chelydrus, *i m.* șarpe veninos.

cheragra (**chiragra**), *ae f.* gută la mâini.

Cherronēsus, *i și Chersonēsus*, *i f.* 1. Chersonesul din Tracia (*azi, peninsula Gallipoli*). 2. ~ *Taurica* (*azi*) Crimeea.

chiliarchus, *i (chiliarchēs, ae) m.* 1. hiliarh (*comandant a peste o mie de soldați*). 2. mare demnitar (*la persi*).

Chimaera, *ae f.* Himeră (*monstru fabulos cu trei capete*).

Chios (**Chius**), *ii f.* Chios (*insulă în Marea Egee*). // **Chius** (3) *adj.* din (de) Chios // **Chii**, *ōrum m.pl.* locuitorii din Chios.

chirographum, *i n.* 1. scris (al cuiva). 2. semnătură; chitanță.

Chirō(n), *ōnis m.* Chiron (*centaurul care i-a instruit pe Hercule, Achilles și pe alți eroi*).

chirūrgia, *ae f.* chirurgie.

chlamys, *ydis f.* hlamidă (*îmbrăcăminte largă de lână la greci*).

chorda, *ae f.* coardă (*la un instrument muzical*).

chorēa, *ae f.* dans, horă.

choreus, *i m.* troheu.

chorus, *i m.* 1. dans; cor. 2. (*fig.*) ceată, grup.

Chrŷsippus, *i m.* Chrysippus (*filozof stoic*).

cibāria, *ōrum n.pl.* alimente, hrană, provizie, rație (a soldaților).

cibārius (3) *adj.* 1. de mâncare. 2. din făină neagră: ~ *panis* pâine neagră.

cibōrium, *ii m.* cupă de metal.

cibus, *i m.* mâncare, hrană.

cicāda, *ae f.* greier.

cicātricōsus (3) *adj.* plin de cicatrice.

cicātrix, *icis f.* cicatrice, rană cicatrizată.

cicer, *eris n.* năut.

Cicerō, *ōnis m.* Marcus Tullius Cicero (*cel mai mare orator roman*). //

Cicerōniānus (3) *adj.* ciceronian.

cichorēūm (**cichorium**), *i n.* cicoare.

cicōnia, *ae f.* cocostârc.

cicur (1), *uris adj.* domestic.

cicūta, *ae f.* 1. cucută. 2. fluier păstoresc (*făcut din trestie de cucută*).

cieō, *ēre, civī, citum vt.* 1. a pune în mișcare, a agita: *animal motu cietur interiore et suo* o ființă e pusă în mișcare și printr-un impuls interior propriu, *Nereus ciet aequora fundo* Nereus frământă apele din adânc. 2. a chema (în ajutor), a invoca: ~ *ad arma*, *in pugnam* a chema la arme,

la luptă, *numina nota ciens* invocând zeități cunoscute. 3. a produce, a pricinui: ~ *varias voces* a scoate felurite sunete, ~ *gemitus* a scoate gemete, ~ *lacrimas* a vărsa lacrimi, ~ *stragem* a provoca un măcel.

Cilicia, *ae f.* Cilicia (*ținut în Asia Mică*). // **Cilix**, *icis m.* locuitor al Ciliciei. // **Ciliciensis** (2), **Cilicius** (3) *adj.* cilician.

cilicium, *ii n.* pătură aspră (din păr de capră de Cilicia).

Cimber, *bri m.* (*frecv. pl.*), **Cimbri**, *ōrum* cimbri (*neam germanic*). // **Cimbricus** (3) *adj.* cimbric.

cimex, *icis m.* ploșniță.

Cimmerii, *iōrum m.pl.* 1. cimerieni (*popor mitologic ce locuia în ținuturi învăluite în ceață*). 2. cimerieni (*neam care locuia în Crimeea*).

Cimō(n), *ōnis m.* Cimon din Atena (*om politic și general atenian*).

cinaedus, *i m.* desfrânat.

cincinnātus (3) *adj.* cu păr ondulat: *stella cincinnata* cometă.

cincinnus, *i m.* zulf; (*fig.*) zorzoane de stil.

cinctus, *ūs m.* 1. cingătoare, un fel de tunică. 2. fel de a se încinge.

cinctūtus (3) *adj.* încins cu *cinctus*; (*fig.*) învechit.

cingō, *ere, cinxī, cinctum vt.* 1. a încinge: ~ *latus ense* a încinge sabia la șold; (*frecv. pas.*) *cingi* a se încinge: *cingitur ferro* se încinge cu sabia; (*fig.*) a se pregăti de ceva:

cingitur in proelia se pregătește de luptă. 2. a înconjura; *flumen oppidum cingit* un fluviu înconjură orașul, ~ *urbem moenibus* a împrejmui cetatea cu ziduri.

cingulum, *i n.* cingătoare, chingă, curea în eșarfă (de care atârna pumnalul).

cingulus, *i m.* brâu al pământului: ~ *terrae zonă*.

ciniflō, *ōnis m.* sclav coafor.

cinis, *eris m.* și *f.* cenușă; *in cinerem vertere* a prefăce în cenușă, a distruge; (*frecv. pl.*) *Iliaci cineres* cenușa Troiei, *post cineres* după moarte.

cinnamum, *i n.* scorțișoară.

ciō, *ire, ivi, itum v.* **cieō**.

cippus, *i m.* 1. coloană pe morminte, piatră funerară; stâlp. 2. (*mil.*) trunchi de lemn ascuțit (*folosit la palisade*).

circā I. *adv.* în jur, împrejur: *ii qui ~ erant* cei care erau în jur, *multae ~ civitates* multe cetăți din jur.

II. prep. (*cu Ac.*) 1. (*sens spațial*) a) în jurul, în preajma; ~ *casam* în jurul colibei, *urbes ~ Capuam occupat* ocupă orașele din jur de Capua; b) la, de jur împrejur: *legatos ~ omnes gentes misit* trimise soli la toate neamurile din jur; ~ *domos ire* a merge pe la case. 2. (*sens temporal*) cam pe la: ~ *lucis ortum* cam pe la ivirea zorilor. 3. (*pe lângă num.*) aproximativ, cam: ~ *decem milia Persarum* cam zece mii de perși.

4. (*alte sensuri*) față de, despre, în legătură cu: *neglegens ~ deos nepăsător* față de zei, ~ *hoc disputatum est* despre aceasta s-a discutat.

Circē, *ēs f.* Circe (*nimfă vrăjitoare*). // **Circaeus** (3) *adj.* al Circei.

circēnsis (2) *adj.* de circ // **circēnsēs, ium m.pl.** jocuri de circ, spectacole la circ.

circinō, *āre* a descrie un cerc; a arcui.

circinus, *i m.* compas; *ad circinum* în formă de cerc.

circiter I. *adv.* în jur, cam, aproape; ~ *tertia pars* cam a treia parte.

II. prep. (*cu Ac.*) în jurul, cam pe la; ~ *meridiem* cam pe la prânz.

circulus v. circulus.

circueō v. circumeō.

circuitiō (circumitiō), *ōnis f.* înconjur; (*mil.*) rond, patrulare.

circuitus, *ūs m.* înconjur, ocol, circuit; (*fig.*) ocolisuri, vorbe pe ocolite; (*ret.*) perioadă.

circulātor, *ōris m.* precupeț; (*fig.*) șarlatan.

circulātōrius (3) *adj.* de precupeț; (*fig.*) de șarlatan.

circulor, *ārī, ātus sum vi. dep.* a forma cerc în jurul său; a merge cu un grup.

circulus, *i m.* 1. cerc, circuit, orbită. 2. cerc de oameni, grup.

circum I. *adv.* împrejur, în preajmă.

II. prep. (*cu Ac.*): 1. în jurul: ~ *axem suam* în jurul axei sale. 2. în apro-

pierea, în preajma: ~ *haec loca* în preajma acestor locuri.

circumagō, *ere, ēgi, āctum vt.* 1. a duce împrejur: ~ *sulcum* a trage în jur o brazdă. 2. a întoarce: ~ *equos frenis* a întoarce caii cu frâul, *se ~* sau *circumagi* a se întoarce. 3. (*despre timp; pas. și refl.*) a trece, a se trece: *circumagitur annus in apparatu* trece anul cu pregătirile, *circumactis II mensibus* după trecerea a două luni. 4. (*pas.*) a fi dus înapoi și încolo: *circumagi vulgi rumoribus* a se lăsa dus de vorbele mulțimii.

circumarō (I) *vt.* a înconjura arând.

circumcidō, *ere, cidi, cīsum vt.* 1. a tăia, a reteza: ~ *arborem* a tăia un arbore. 2. a micșora, a limita: ~ *impensam* a micșora cheltuiala.

circumcīrē *adv.* jur împrejur.

circumcīsus (3) *p.pf. v. circumcidō.*

// *adj.* 1. abrupt, prăpăstios: ~ *collis* colină abruptă. 2. (*fig.*) scurt, concis: *circumcisa oratio* vorbire concisă.

circumclūdō, *ere, sī, sum vt.* a încercui: ~ *aliquem exercitu* a încercui pe cineva cu armata.

circumcolō, *ere vt.* a locui în jurul: ~ *sinum maris* a locui în preajma golfului unei mări.

circumdō, *are, dedi, datum vt.* 1. a pune ceva împrejur: ~ *munitiones oppido (D.)* a pune întărituri în jurul cetății. 2. a înconjura (cu ceva): ~ *domum multitudine militum* a

înconjura casa cu o mulțime de soldați.

circumdūcō, *ere, dūxī, ductum vt.*

1. a conduce (primprejur) ocolind: ~ *agmen per invia* a conduce armata prin locuri neumblate; (*uneori subînț. copias, exercitum*): *praeter castra circumduxit* și-a dus trupele pe lângă tabără, *eos omnia sua praesidia (Ac.) circumduxit* i-a condus prin toate garnizoanele sale. 2. (*fig.*) a înșela.

circumeō (circueō), *ire, iī, itum vt.*

1. a înconjura, a impresura: *cohortes sinistrum cornu circumierunt* cohortele au impresurat flancul stâng. 2. a face înconjurul, a parcurge, a vizita: ~ *oram maris* a parcurge țărmul mării. 3. a merge de la unul la altul (spre a ruga ceva): *domos circumeo* merg din casă în casă, ~ *veteranos Caesaris* a-i solicita pe rând pe veteranii lui Caesar, ~ *consulatum* a urmări consulatul.

4. (*ret.*) a vorbi în perifraze.

circumequitō (I) *vt.* a face înconjurul călare, a da o raită.

circumferō, *ferre, tulī, lātum vt.* 1. a purta în jur; a trece de la unul la altul; *poculum circumfertur* paharul e trecut din mână în mână. 2. a roti, a îndrepta: ~ *oculos* a roti ochii. 3. a răspândi în jur: ~ *incendia* a răspândi incendii.

circumflectō, *ere, flexi, flexum* vt. 1. a descrie o linie curbă. 2. a străbate făcând înconjur.

circumfluō, *ere, flūxi* vt. și vi. 1. a curge împrejur, a scălda: *Cariam circumfluit Meander* Meandrul scaldă Caria. 2. (fig.) a fi din belșug, a potopi, a se revărsa: *circumfluxit nos multitudo aprorum* ne-a năpădit mulțime de mistreți, *secundae res quae circumfluunt vos* succese care se revarsă asupra voastră. 3. a avea prisos de: ~ *copiis* a înota în bogății.

circumfluus (3) *adj.* 1. care curge împrejur. 2. (pas.) înconjurat de apă.

circumfundō, *ere, fūdi, fūsum* vt. 1. a vărsa, a răspândi în jur; (pas. și refl.) a curge în jurul: *Tigris circumfunditur urbi* Tigrul curge în jurul orașului. 2. (fig.; pas. și refl.) a se răspândi în jurul: *multitudo circumfusa lateri meo* mulțimea răspândită în jurul meu. 3. a înconjura, a încolăci: *circumfusus hostium concursu* împresurat de puhoiul dușmanilor, *circumfusus libris* înconjurat de cărți.

circumgemō, *ere* vt. a mormăi (a mârâi) în jurul.

circumgestō, *āre* vt. a purta de colo până colo; a colporta.

circumgredior, *gredi, gressus* sum vt. dep. a ataca din toate părțile, a încercui.

circumiaceō, *ēre* vi. a se afla împrejur, *circumiacentes populi* popoarele învecinate.

circumiciō, *ere, iēcī, iectum* vt. a pune în jur: ~ *custodes* a pune în jur paznici, ~ *fossam* a trage în jur un șanț. // **circumiectus** (3) *p.pf.* așezat în jur, învecinat; *circumiecta oppida* cetățile învecinate.

circumiectus, *ūs* m. împrejurimile.

circumitiō, *ōnis* v. **circuitiō**.

circumligō (I) vt. a lega în jurul, a înfășura.

circumlinō, *ere, iui, litum* vt. a unge de jur împrejur (peste tot): ~ *mortuos cerā* a-i unge pe cei morți cu ceară; (fig.) a acoperi: *musco saxa circumlita* stânci acoperite de mușchi. **circumluō**, *ere* vt. a uda în jur, a scălda: *Rhenus circumluit insulam* Rinul udă insula.

circumluiō, *ōnis* f. înconjurare cu apă, formarea unei insulițe.

circummittō, *ere, misi, missum* vt. 1. a trimite printr-un înconjur. 2. a trimite la toți din jur.

circummūniō (IV) vt. a înconjura cu întărituri.

circummūnitiō, *ōnis* f. fortificație.

Circumpadānus (3) *adj.* din jurul Padului.

circumpendeō, *ēre* vi. a atârna de jur împrejur.

circumplaudō, *ere* vt. a aplauda de jur împrejur.

circumplector, *plecti, plexus* sum vt. dep. a îmbrățișa, a înconjura.

circumpōnō, *ere, posui, positum* vt. a pune în jur.

circumrētiō (IV) vt. a pune curse în jur, a prinde ca într-un laț.

circumrōdō, *ere, si* vt. a roade de jur împrejur; (fig.) *dente circumrodi Theonino* a fi sfâșiat de un dinte răutăcios.

circumsaepiō, *ire, psi, ptum* vt. a înconjura (cu gard); (fig.) a pune în siguranță.

circumscindō, *ere* vt. a sfâșia împrejur.

circumscribō, *ere, scripsi, scriptum* vt. 1. a încercui. 2. a limita, a defini: ~ *locum habitandi* a limita spațiul de locuit, *ante circumscribitur mente sententia* ideea se definește mai întâi în minte. 3. a restrânge, a reduce, a înfrâna, a împiedica: *senatus praetorem circumscripsit* senatul l-a ținut în frâu pe pretor.

4. a înlătura, a exclude: ~ *testamentum* a da la o parte testamentul. 5. a înșela (prin falsuri în scris): ~ *adulescentulos* a-i înșela pe tinerei.

circumscriptiō, *ōnis* f. 1. cerc. 2. limită, hotar, spațiu. 3. înșelare.

circumscriptor, *ōris* m. înșelător.

circumsedeō, *ēre, sedi, sessum* vt. a sta în jur, a înconjura; (mil.) a asedia.

circumsessiō, *ōnis* f. împresurare, asediare.

circumsidō, *ere* vt. a încercui.

circumsiliō, *ire* vi. și vt. a sări în jur; a asalta.

circumsistō, *ere, steti* vt. a împresura, a înconjura.

circumsonō, *āre, ui, itum* vi. și vt.

1. a răsună în jur; *locus circumsonat ululatus* locul răsună de urlete.

2. a face să răsună: *Rutulus circumsonat murum* rutulii fac să răsună zidul.

circumsonus (3) *adj.* care răsună în jur.

circumspectō (I) vi. și vt. 1. a privi mereu în jur; *bestiae in pastu circumspectant* animalele, când mănâncă, privesc mereu într-o parte și într-alta. 2. a privi atent, a examina. 3. a pândi: ~ *initium erumpendi* a pândi începutul atacului.

circumspectus¹, *ūs* m. 1. privire în jur. 2. cercetare, examinare.

circumspectus² (3) *p.pf.* v. **circumspiciō**. // *adj.* prudent.

circumspiciō, *ere, spexi, spectrum* vi. și vt. 1. a privi în jur: *circumspicio: nemo (est) privesc* în jur: nimeni. 2. a examina, a cerceta: ~ *agmina* a cerceta trupele. 3. a căuta în toate părțile: ~ *locum fugae* a căuta un loc de retragere.

circumstō, *āre, steti* vt. 1. a sta în jurul cuiva: *circumstantes* cei care se află în jur. 2. a înconjura; (fig.) a împresura: ~ *urbem* a înconjura orașul, *te pericula circumstant* te împresoară primejdiiile.

circumstrepō, *ere, uī, itum vt. și vi.*

1. a vui în jur; *minis circumstrepentibus vitam humanam* amenințările vuind în jurul vieții omenești. 2. a striga din toate părțile; *ceteri circumstrepunt, iret in castra* ceilalți strigă să se ducă în tabără; (*pas.*) a fi asaltat de strigăte.

circumtextus (3) *adj.* brodat pe margini.

circumtonō, *āre, uī vt.* a face să detune; ~ *aulam* a face să răsunе palatul, *hunc Bellona circumtonuit* în jurul acestuia a tunat (zeița) Bellona.

circumvādō, *ere, vāsī vt.* a înconjura din toate părțile: *circumvasere naves* au înconjurat navele; (*fig.*) a străbate: *terror circumvasit aciem* groaza a străbătut linia de luptă.

circumvagus (3) *adj.* care înconjoară.

circumvallō (I) *vt.* a înconjura cu fortificații, a bloca.

circumvectiō, *ōnis f.* transport de mărfuri; circuit.

circumvector, *āri, ātus, sum vt. dep.* a cutreiera, a parcurge.

circumvehō, *ere, vexī, vectum vi. și vt.* a transporta în jur, a înconjura.

circumvēlō, *āre vt.* a înfășura.

circumveniō, *ire, vēnī, ventum vt.* a înconjura, a împresura: ~ *moenia exercitu* a împresura zidurile cu armată; (*fig.*) a împresura, a ruina: *circumventus difficultatibus* împresurat de greutăți.

circumvertō, *ere, tī, sum vt.* a învârti, în jur: *rota circumvertitur axem* roata se învârtește în jurul osiei.

circumvestiō, *īre vt.* a înfășura.

circumvolitō (I) *vt.* a zbura în jur: *fama late circumvolitans* zvonul care zboară departe în jur, *apes thyma circumvolitant* albinele zboară în jurul florilor de cimbru.

circumvolō *vt.* a zbura în jurul: *me circumvolat mors* în jurul meu zboară moartea.

circumvolvō, *ere, volvī, volūtum vt.* a roti, a înfășura; (*pas. și refl.*) a se roti: *sol circumvolvitur* soarele se rotește.

circus, *i m.* 1. cerc. 2. circ, hipodrom; *Circus Maximus* Circul cel Mare (din Roma).

ciris, *is f.* bățlan.

cirrus, *i m.* buclă, moț; ciucure.

cis prep. (cu *Ac.*) dincoace: ~ *Padum* dincoace de Pad; (*rar*) până în: ~ *paucos dies* până în câteva zile.

Cisalpinus (3) *adj.* cisalpin (*de dincoace de Alpi*).

cisium, *iī n.* trăsură cu două roți, gabrioleță.

cista, *ae f.* cutioară; cutie.

cistella, *ae f.* cutioară, coșuleț.

cisterna, *ae f.* rezervor de apă.

citātīm *adv.* în grabă.

citātus (3) *adj.* grăbit, repede: *citato gradu* în pas grăbit, *citato equo* în goana calului, *citato agmine* în marș forțat.

citerior, *ius adj. comp.* [*superl. citius*] 1. de dincoace: ~ *Gallia* Gallia Cisalpină. 2. mai apropiat, recent: *ad haec citeriora venio* trec la aceste lucruri mai apropiate.

Cithaerōn, *ōnis m.* Cithaeron (*munte împădurit din Beoția, închinat lui Bacchus*).

cithara, *ae f.* lăută; (*poet.*) liră; (*fig.*) cântec; arta cântecului.

citharista, *ae m.* cântăreț din cithară.

citharizō, *āre vi.* a cânta din cithară.

citharoedus, *i m.* citared (*cel care-și acompaniază cântecul cu cithara*).

citō¹ *adv.* [*comp. citius, superl. citissime*] repede, iute, curând: ~ *te videbo* te voi vedea curând, *serius aut citius* mai târziu sau mai devreme, *citius diceris* ai zice mai degrabă (mai bine).

citō² (I) *vt.* 1. a chema, a convoca, a invoca: ~ *patres* a-i convoca pe senatori, ~ *reum* a cita un acuzat. 2. a pune în mișcare: ~ *hastam* a arunca sulita.

citrā I. *adv.* dincoace. II. *prep.* (cu *Ac.*) 1. (*sens spațial*) dincoace de: ~ *Rhenum* dincoace de Rin. 2. (*sens temporal* = *ante*) înainte de: ~ *Troiana tempora* înainte de vremurile troiene. 3. (*fig.* = *sine*) fără de, în afară de: ~ *damnum* fără pagubă, *vir bonus ~ virtutem intelligi non potest* nu se poate concepe om moral fără virtute.

citreus (3) *adj.* din lemn de cedru.

citrō *adv.* încoace: *ultra et citro* încolo și încoace.

citrus, *i f.* cedru.

citus (3) *adj.* repede, grăbit, fără întârziere.

Cius v. Cea.

civicus (3) *adj.* cetățenesc, civil.

civilis (2) *adj.* 1. de cetățean, cetățenesc, civil: ~ *exercitus* armată formată din cetățeni, *bellum civile* război civil, *civilia officia* îndatoriri cetățenești. 2. politic, de stat: *res civiles* treburi politice, ~ *vir* om de stat, ~ *oratio* elocință politică. 3. demn de un cetățean; politico, binevoitor; moderat, simplu: ~ *circa amicos* politico cu prietenii, ~ *sermo* o vorbire amabilă, ~ *animus* suflet binevoitor.

civilitās, *ātis f.* afabilitate, politețe.

civiliter *adv.* 1. ca un cetățean. 2. cu afabilitate, politico, cu bunăvoință.

civis, *is m. și f.* 1. cetățean, ~ *Romanus*, ~ *Romana* cetățean roman, cetățeană romană. 2. (*însoțit de pron. pos.*) concetățean: ~ *meus, tuus, eius* concetățeanul meu, al tău, al lui.

civitās, *ātis f.* 1. cetate, stat, neam: *multae civitates Graeciae* multe cetăți ale Greciei, ~ *Helvetia* neamul helvetic. 2. drept de cetățenie: *civitatem dare* a acorda dreptul de cetățenie.

clādēs, *is f.* nenorocire, dezastru; (*mil.*) înfrângere: *cladem accipere*

a suferi o înfrângere, *cladem afferre* (*inferre*) alicui a-i provoca cuiwa o înfrângere.

clam I. *adv.* pe ascuns, în ascuns, pe furiș. II. *prep.* (cu *Abl.*, *rar Ac.*) fără știrea: ~ *uxore meā* fără știrea soției mele.

clāmător, *ōris m.* om care țipă: ~ *non orator* un urlător, nu orator.

clāmitō (I) *vi.* și *vt.* 1. a striga mereu, a striga tare. 2. (*fig.*) a striga în față, a arăta.

clāmō (I) *vi.* și *vt.* 1. a striga: *cum tacent, clamant* când tac, ei strigă. 2. a striga (spunând), a chema, a numi: ~ *comites* a-i numi tovarăși, ~ *aliquem regem* a aclama pe cineva ca rege. 3. (*fig.*) a arăta clar: *tabulae se interlitas esse clamant* actele arată clar că au fost falsificate prin ștersături.

clāmōr, *ōris m.* strigăt, aclamații: ~ *ingens* un strigăt mare, ~ *militum* aclamațiile soldaților; (*poet.*) vuiet, zgomot: ~ *montium* huietul munților.

clanculum *v.* **clam.**

clandestinus (3) *adj.* pe ascuns, secret.

clangor, *ōris m.* sunet (de trompetă); țipăt (de păsări); zgomot.

clārē *adv.* 1. clar, limpede, evident. 2. strălucitor.

clārēō, *ēre vi.* a străluci; *fig.* a fi vestit.

clārēscō, *ere, rūi vi.* 1. a străluci: *tectae luminibus clarescunt* casele stră-

lucesc de lumini. 2. a se limpezi, a se desluși; *sonitus clarescunt* sunetele se deslușesc. 3. a deveni celebru, a se ilustra: *duae familiae claruerunt* două familii s-au ilustrat.

clārigātiō, *ōnis f.* somație (făcută dușmanului).

clārisonus (3) *adj.* (*poet.*) (despre voce) limpede, răsunător.

clārītās, *ātis f.* 1. strălucire: ~ *sideris* strălucirea unui astru. 2. limpezi-me, claritate: ~ *vocis* claritatea glasului. 3. distincție, glorie, strălucire: ~ *nominis* gloria numelui.

clārītūdō, *inis f.* 1. strălucire. 2. glorie, faimă.

clārō (I) *vt.* 1. a lumina, a limpezi: ~ *animi naturam versibus* a explica natura sufletului în versuri. 2. (*fig.*) a face celebru.

Claros, *i f.* oraș din Ionia (*vestit printr-un templu al lui Apollo*). // **Clarius** (3) *adj.* din Claros.

clārus (3) *adj.* 1. strălucitor (la vedere): *clara gemma* piatră strălucitoare. 2. limpede (ca sunet): *clara vox* voce clară. 3. clar, explicit: *clarum argumentum* dovadă limpede. 4. strălucit, renumit, vestit: ~ *vir* un om strălucit, *clarum oppidum* o cetate vestită.

classiārus (3) *adj.* care aparține flotei. // **classiārii**, *ōrum m.pl.* soldați din marină, matrozi.

classicum, *i n.* 1. semnal (dat cu trompetă): *classicum canere* a da semnalul; 2. (*poet.*) trompetă de război: *classicum inflare* a suna din trompetă.

classicus (3) *adj.* care aparține flotei, de marină. // **classici**, *ōrum m.pl.* soldați de marină de prim-rang.

classis, *is f.* 1. flotă: ~ *septuaginta navium* flotă de șaptezeci de corăbii. 2. clasă (categorie) de cetățeni: *cives primae classis* cetățenii din prima clasă.

Clastidium, *ii n.* Clastidium (oraș din Gallia Cisalpină).

clātri, *ōrum m.pl.* gratii.

claudio, *ēre vi.* 1. a fi schiop. 2. (*fig.*) a schiopăta, a merge rău.

claudicātiō, *ōnis f.* schiopătare.

claudicō (I) *vi.* I. a schiopăta: ~ *ex vulnere* a schiopăta din cauza rănii.

2. (*fig.*) a nu merge bine, a schiopăta: *res claudicat* treaba nu merge tocmai bine, *hic versus claudicat* acest vers schiopăță.

Claudius, *ii m.* nume gentilic roman.

claudō, *ere, clausi, clausum vt.* 1. a închide: ~ *portam* a închide poarta, ~ *epistulam* a încheia o scrisoare; (*mil.*) ~ *agmen* a încheia o coloană, ~ *latus dexterum* a acoperi flancul drept. 2. a înconjura, a împresura: ~ *urbem obsidione* a înconjura cetatea prin asediu. 3. a împiedica, a tăia, a întrerupe: ~ *fugam* a tăia retragerea, ~ *animam* a tăia respi-

rația, *clausa nobis erant maria* mărilor ne erau închise.

claudus (3) *adj.* 1. schiop. 2. (*fig.*) care schiopăță: *clauda fides* credință șovăitoare.

claustrum, *i [frecv. pl. claustra, ōrum] n.* 1. închizători, zăvoare, drugi: ~ *portarum* zăvoarele porților. 2. (*fig.*) ceea ce închide, ceea ce oprește: **a)** dig: ~ *portus* digul portului; **b)** cușcă, temniță: *claustris retentae ferae* fiarele oprite de zăbrelele cuștii; **c)** strâmtoare: *claustra montium* strâmtoările munților.

clausula, *ae f.* încheiere.

clāva, *ae f.* măciucă.

clāvārium, *ii n.* sumă de bani dată soldaților pentru întreținerea încălțăminte.

clāvicula, *ae f.* cheiță; cârcel (*la vița-de-vie*).

clāviger, *era, erum adj.* (*poet.*) care poartă măciucă.

clāvis, *is f.* cheie, zăvor.

clāvus, *i m.* 1. cui, piron. 2. cârma corăbiei: *clavum rectum tenere* a ține cârma drept. 3. **a)** bandă de purpură lată (*latus clavus*) cu care era tivită tunica senatorilor; **b)** bandă de purpură îngustă (*angustus clavus*) cu care era tivită tunica de cavaler; (*fig.*) *latum clavum impetrare* a obține rangul de senator.

clēmēns (1), *ntis adj.* blând, indulgent.

clēmēnter *adv.* blând.

clēmēntia, *ae f.* blândețe, bunătate.

Cleopatra, *ae f.* Cleopatra (*regină a Egiptului*).

clepō, *ere, psi, ptum vt.* a fura; a ascunde.

clepsydra, *ae f.* 1. clepsidră, orologiu cu apă. 2. timp de vorbire (*cât se scurgea o clepsidră; circa douăsprezece minute*).

cliēns, *ntis m.* 1. client, protejat (*cetățean care se pune sub apărarea unui patronus*). 2. popor care se pune sub protecția altuia, mai puternic; supus.

clienta, *ae f.* protejată.

clientēla, *ae f.* 1. clientelă (situație de client): *in clientelā alicuius esse* a fi în clientela cuiva. 2. (*frecv. pl.*) clienți, supuși.

clientulus, *i m.* mic client.

clināmen, *inis n.* înclinare.

Cliō, *ūs f.* Clio (*muza istoriei*).

clipeātus (3) *adj.* înarmat cu scut. //

clipeātus, *i m.* un soldat înarmat cu scut.

clipeus, *i m.* 1. scut (de metal, greu, rotund și bombat). 2. (*fig.*) medalion, disc.

Clisthenēs, *is m.* Clisthene (*om de stat atenian, care a modificat, în anul 510 a. Chr., în sens democratic constituția lui Solon*).

clitellae, *ārum f. pl.* samar.

clitellārius (3) *adj.* care poartă samarul.

Clitumnus, *i m.* Clitumnus (*mic râu în Umbria*).

clivōsus (3) *adj.* în pantă, prăpăstios.

clivus, *i m.* 1. pantă: ~ *mollis, arduus* pantă lină, abruptă. 2. colină: ~ *Capitolinus* colina Capitoliului.

cloāca, *ae f.* canal de scurgere.

Clodius v. **Claudius**.

clūdō v. **claudō**.

clueō, *ēre vi.* (*arh.*) 1. a fi numit.

2. a fi renumit.

clūnis, *is f.* șold, coapsă; crupă.

clupeus v. **clipeus**.

Clytaemnestra (**Clytemnestra**), *ae f.* Clytemnestra (*soția lui Agamemnon, mama Iphigeniei, Electrei și a lui Oreste*).

Cnaeus, *i m.* (*prescurtat Cn.*) prenume latin.

Cnidus (**Gnidus**), *i f.* Cnidos (*port în Caria, unde Venus avea un templu renumit*). // **Cnidius** (**Gnidius**) (3) *adj.* cnidian. // **Cnidii** (**Gnidii**), *ōrum m. pl.* locuitorii din Cnidos.

Cnōsus v. **Gnossus**.

coacervātiō, *ōnis f.* îngrămădire, acumulare.

coacervō (I) *vt.* a aduna grămadă, a strânge grămadă, a îngrămădi.

coacēscō, *ere, acuī vi.* a se acri.

coactā, *ōrum n. pl.* pâslă, fetru.

coāctiō, *ōnis f.* strângere, încasare (de bani).

coāctor, *ōris m.* 1. colector (de biruri), încasator. 2. cel care constrânge.

coāctus, *ūs [numai Abl. sg. coactū] m.* constrângere: *coactu civitatis* prin constrângerea cetății.

coaedificō (I) *vt.* a acoperi cu clădiri.

coaequō (I) *vt.* a egala, a nivela.

coāgmentātiō, *ōnis f.* îmbinare (a părților).

coāgmentō (I) *vt.* a îmbina.

coāgmentum, *i n.* îmbinare.

coāgulum, *i n.* cheag.

coalēscō, *ere, aluī, alitum vi.* 1. a se uni strâns împreună, a se prinde, a se contopi: *novi veteresque milites coaluerunt* soldații noi și cei vechi s-au adunat laolaltă. 2. (*fig.*) a prinde rădăcini, a prinde puteri, a se întări: *pax coalescens* pace care prinde puteri.

coarctātiō (**coartātiō**), *ōnis f.* restrângere, îngheșuire.

coarctō (**coartō**) (I) *vt.* a restrânge (spațiul, timpul), a reduce, a îngheșui: ~ *alveum Tiberis* a strâmta albia Tibrului, ~ *tempora censurae* a reduce durata cenzurii, ~ *plura in unum librum* a concentra mai multe într-o carte.

coarguō, *ere, arguī vt.* 1. a arăta clar, a dovedi ceva (ca fiind rău, greșit): ~ *Lacedaemoniorum tyrannidem* a arăta tirania spartanilor, ~ *errorem alicuius* a dovedi greșeala cuiva. 2. a dovedi pe cineva vinovat (greșit), a acuza: *aliquem testibus* ~ a dovedi pe cineva vinovat prin martori.

coartātiō, *ōnis v.* **coarctātiō**.

coartō v. **coarctō**.

Coccēius, *i m.* 1. nume gentilic roman. 2. M. Cocceius Nerva (*împărat roman, tatăl adoptiv al lui Traianus*).

coccum, *i n.* stacojiu (*culoare*); (*fig.*) stofă vopsită stacojiu.

cochlea (**coclea**), *ae f.* (cochilie de) melc.

cochlear (**cochleāre**), *is n.* lingură.

coctilis (2) *adj.* ars, de cărămidă arsă.

cocus v. **coquus**.

Cōcȳtus, *i m.* Cocitul (*fluviu în Infern*).

cōdex, *icis m.* tăbliță de scris; carte; caiet, registru.

cōdicillus, *i [frecv. pl.] m.* tăbliță de scris; bilet, scrisoare; petiție, codicil (la un testament).

coemō, *ere, ēmi, emptum vt.* a cumpăra (adunând totul la un loc).

coemptiō, *ōnis f.* cumpărare; (*jur.*) căsătorie prin cumpărare formală.

coena, **coenāculum** v. **cēna**, **cēnāculum**.

coenum v. **caenum**.

coeō, *ire, iī (ivī) itum vi.* 1. a se aduna: ~ *ad solitum locum* a se aduna la locul obișnuit. 2. a se uni: ~ *cum Graecis* a se uni cu grecii, ~ *in societatem* a se uni într-o tovărășie; (*rar, despre lichide*) a se condensa, a îngheța: *mihi gelidus coit formidine sanguis* sângele îmi îngheață de frică.

coepi, *coepisse vt. def.* a începe: *seditiones coeperunt a Graccho*

răzvrătirile începură cu Gracchus, *omnes ridere coeperunt* toți au început să râdă. // (*p.pf. coeptus sum + Inf. pas.*): *res in senatu agitari coepta est* chestiunea a început să fie dezbătută în senat.

coeptō (I) *vt.* și *vi.* 1. a începe. 2. a fi la început.

coeptum, *i n.* încercare; plan.

coerceō, *ēre, cui, citum vt.* 1. a ține strâns (oprind libera mișcare), a închide, a înconjura: *hostis intra muros coercetur* dușmanul e ținut strâns înăuntrul zidurilor, *Styx animas coercet* Styxul oprește sufletele. 2. (*fig.*) a constrânge, a ține în frâu: ~ *militēs* a-i ține în frâu pe soldați. 3. a reprima, a pedepsi: ~ *civem perniciosum* a pedepsi un cetățean primejdios.

coercitiō, *ōnis f.* constrângere, pedeapsă.

coetus, *ūs m.* adunare, întrunire: ~ *ocultos agere* a ține adunări secrete, *in deorum coetu* în numărul zeilor.

cōgitātē *adv.* cumpănit, cu socoteală.

cōgitātiō, *ōnis f.* 1. gândire, cugetare: *vis cogitationis* puterea gândirii, *cogitatione complecti* a cuprinde cu mintea. 2. gând: *suas cogitationes litteris mandare* a încredința scrisorii gândurile sale.

cōgitātum, *i n.* gând, proiect.

cōgitō (I) *vt.* și *vi.* 1. a se gândi la, a reflecta la: ~ *de republica* a se gândi la viața politică, ~ (*cum*) *animo* a

se gândi în sine, *male (bene) cogitat* are o rea (bună) părere. 2. a avea de gând, a intenționa: *quid cogitas respondere?* ce ai de gând să răspunzi?

cōgnātiō, *ōnis f.* înrudire, rudenie (de sânge), rude.

cōgnātus (3) *adj.* [*frecv. subst.*] 1. rudă, înrudit: *is mihi cognatus fuit* acesta mi-a fost rudă. 2. (*fig.*) asemănător, corespunzător: *imposuit cognata vocabula rebus* a pus nume corespunzătoare lucrurilor.

cōgnitiō, *ōnis f.* 1. cunoaștere: ~ *naturae* cunoașterea naturii. 2. (*jur.*) anchetă, cercetare: ~ *causae* anchetarea pricinii.

cōgnitor, *ōris m. (jur.)* 1. garant, martor. 2. reprezentant, mandatar. 3. anchetator.

cōgnōmen, *inis n.* 1. cognomen (al treilea nume, cel care desemnează familia, adăugat celui gentilic; de ex.: **Caius** (*praenomen*) **Iulius** (*nomen*) **Caesar** (*cognomen*)). 2. poreclă: *cognomine dives* Crassus Crassus supranumit „bogătașul”. 3. (*rar*) nume: *cognomina prisca locorum* numele vechi ale locurilor.

cōgnōmentum, *i n.* poreclă.

cōgnōminātus (3) *adj.* cu același înțeles, sinonim.

cōgnōminis (2) *adj.* cu același nume.

cōgnōscō, *ere, gnōvī, gnitum vt.* și *vi.* 1. a cunoaște: ~ *mores hominum* a cunoaște moravurile oamenilor,

~ *aliquem bonum* a cunoaște pe cineva ca om bun. 2. a afla: *ut ex Fannio cognovistis* după cum ați aflat de la Fannius, *his rebus cognititis* după aflarea acestor lucruri; (*Abl. abs.*) **cognito** aflându-se: *cognito vivere Ptolemaeum* aflându-se că Ptolemeu trăiește; (*pf. logic*) *cognovi* eu știu; (*m.m.c.pf.*) *cognoveram* eu știam. 3. a recunoaște: *ostendimus Cethego signum: cognovit* îi arătam lui Cethegus pecetea: o recunoaște. 4. (*jur.*) a ancheta: *Verres cognoscebat, Verres iudicabat* Verres ancheta și tot el judeca, ~ *causam* a ancheta o pricină.

cōgō, *ere, coēgi, coāctum vt.* 1. a strânge, a aduna: *omnem suam familiam* ~ a-și aduna toată familia, ~ *copias in unum locum* a strânge trupele într-un singur loc, ~ *senatores* a convoca senatorii; (*mil.*) *cogere agmen* a încheia coloana, a forma ariergarda. 2. a constrânge, a sili: ~ *hostes in deditionem* a-i constrânge pe dușmani să se predea, *metus fugere cogeabat* frica (ne) silea să fugim, *necessitate coactus* silit de nevoie. 3. a restrânge, a reduce: *torrens iter cogit* un șuvoi îngustează drumul.

cohaerentia, *ae f.* coeziune, legătură strânsă.

cohaereō, *ēre, haesī, haesum vi.* 1. a fi lipit de, a fi strâns legat, a fi unit cu, a se îmbina, a se potrivi: *margaritae conchis* (D.) *cohaerentes*

mărgăritare care stau lipite de scoici, *verba inter se cohaerentia* cuvinte cu legătură între ele, *illa cohaerent cum causa* acelea se potrivesc cu procesul. 2. (*rar*) a se ține pe picioare: *nec ~ possunt propter magnitudinem doloris* nu pot să se țină pe picioare din cauza durerii puternice. **cohaerescō**, *ere, haesī vi.* a se uni.

cohērēs, *ēdis m.* și *f.* comoștenitor, comoștenitoare.

cohibeō, *ēre, buī, bitum vt.* a reține, a opri, a înfrâna: ~ *militēs intra castra* a-i ține pe soldați înăuntrul taberei, ~ *iram* a înfrâna mânia, ~ *crines nodo* a strânge părul într-un nod.

cohonestō (I) *vt.* a împodobi, a înfrumuseța: ~ *id virtute* a înălța o faptă prin virtute.

cohorrescō, *ere, horruī vi.* a se înfiora.

cohors, *rtis f.* cohortă (*unitate militară, a zecea parte a unei legiuni*): ~ *praetoria* cohortă pretoriană (*trupă de gardă a generalului sau a împăratului*); (*fig.*) suită, cortegiu, ceată, mulțime: ~ *amicorum* ceata prietenilor.

cohortātiō, *ōnis f.* îndemn, îmbărbătare.

cohortor, *ārī, ātus sum vt. dep.* a îndemna; (*mil.*) a îmbărbăta: *fratrem cohortatus est ut (ne)* a îndemnat pe fratele său ca să (nu), *dux milites*

suos cohortatus comandantul îm-bărbătându-și soldații.

coinquino (I) *vt.* a păta, a pângări.

coitiō, *ōnis f.* întrunire, unire (secretă).

coitus, *ūs m.* împreunare.

colaphus, *i m.* (lovitură de) pumn, palmă.

Colchis, *idis (idos) f.* Colhida (ținut în sudul Caucazului). // **Colchus** (3) *adj.* colhidian.

colis *v. caulis.*

collabefactō (I) *vt.* a face să se clatine, a zdruncina.

collabefiō, *fieri, factus sum v. pas.* a se prăvăli, a se sfărâma.

collābor, *lābi, lāpsus sum vi. dep.* a se prăbuși: *urbes terrae motu collapsae* orașe care s-au prăbușit de cutremur.

collacerātus (3) *adj.* sfârtecat.

collacrimātio, *ōnis f.* plâns, vărsare de lacrimi.

collacrimō (I) *vi. și vt.* 1. a izbucni în plâns. 2. a deplânge.

Collātia, *ae f.* Collatia (vechi orașel în ținutul sabin) // **Collātinus** (3) *adj.* collatin.

collātiō, *ōnis f.* 1. strângere la un loc.

2. ciocnire: *~ signorum* ciocnire a trupelor. 3. contribuție bănească.

4. comparație.

collaudātiō, *ōnis f.* elogiare.

collaudō (I) *vt.* a elogia: *~ virtutem* a elogia vitejia.

collēcta, *ae f.* contribuție (în bani la o petrecere comună).

collēcticius (3) *adj.* adunat din diferite părți.

collēctiō, *ōnis f.* 1. strângere, adunare. 2. (*ret.*) recapitulare. 3. (*fil.*) silogism.

collēga, *ae m.* coleg.

collēgium, *i n.* 1. colegiu (*totalitatea persoanelor care exercită o funcție oficială colegială*): *~ consulum, praetorum, augurum, pontificum* colegiul consulilor, al pretorilor, al augurilor, al preoților. 2. (*fig.*) asociație: *~ mercatorum* asociația negustorilor. 3. (*rar*) exercitarea în asociere a unei funcții oficiale.

collibertus, *i m.* colibert (*coleg cu un libert al aceluiași stăpân*).

collibet, *ēre, uit (collibitum est) vb. impers.* a plăcea, a avea poftă.

collidō, *ere, lisī, lisum vt.* 1. a izbi, a lovi: *naves inter se colliduntur* corăbiile se izbesc una de alta. 2. a sfărâma: *vasa argentea collisa* vase de argint sfărâmate.

colligātiō, *ōnis f.* legătură.

colligō¹ (I) *vt.* 1. a lega, a uni: *colliga manus!* leagă-i mâinile! *mens homines inter se colligavit* rațiunea i-a unit pe oameni între ei. 2. a opri locului: *~ impetum Antonii* a opri atacul lui Antonius.

colligō², *ere, lēgī, lēctum vt.* 1. a culege, a aduna, a strânge: *~ flores* a culege flori, *~ naves in unum* a aduna corăbiile la un loc, (*mil.*)

vasa colligere a strânge bagajele (a se pregăti de plecare), *~ librum elapsus de manibus* a ridica de jos cartea căzută din mâini. 2. a strânge, a restrânge: *~ togam* a strânge toga (cu o centură), *anguis tractu se colligit in spiram* șarpele, târându-se, se strânge într-o spirală, *~ gradum* a se opri. 3. a dobândi, a câștiga: *~ auctoritatem* a câștiga autoritate, *~ animum* a prinde curaj; *se ~ a-și reveni*. 4. a trece în revistă, a enumera, a se gândi la ceva: *~ omnia bella civilia* a trece în revistă toate războaiele civile. 5. a trage concluzia, a conchide, a judeca: *ex eo ~ potes* dintr-asta poți să tragi concluzia. 6. (*rar*) a cuprinde numeric, a fi: *ambitus per frontem centum duos pedes colligit* înconjurul prin față este de o sută două picioare.

collineō (I) *vt.* a îndrepta spre.

collinō, *ere, lēvī, litum vt.* a mânji.

collinus¹ (3) *adj.* de colină, de deal.

Collinus² (3) *adj.* al Collinei: *porta Collina* poarta Collina (în Roma, pe Quirinal, în vechiul zid al orașului).

collis, *is m.* colină.

collocātiō, *ōnis f.* 1. așezare, dispunere. 2. (*spec.*) măritiș.

collocō (I) *vt.* 1. a plasa, a așeza într-un loc, a pune: *~ exercitum in hibernis* a așeza armata în tabăra de iarnă; (*fig.*) *~ omne suum studium*

in doctrina a-și da toată silința în învățătură. 2. (*spec.*) a mărita o fată: *filiam iuveni collocavit* și-a măritat fata cu un tânăr. 3. a plasa un capital: *in ea provincia magnas pecunias collocatas habet* are mari sume de bani plasate în această provincie.

collocutiō, *ōnis f.* convorbire, conversație.

colloquium, *i n. v. collocutiō.*

colloquor, *loqui, locutus sum vi. dep.* a vorbi cu cineva.

collubet *v. collibet.*

collūceō, *ēre vi.* a străluci.

collector, *āri, ātus sum vi. dep.* a se lupta cu.

collūdō, *ere, lūsi, lūsum vi.* 1. a se juca cu: *puer gestit ~ paribus* (D.) copilul dorește să se joace cu cei de vârsta lui. 2. a se înțelege cu cineva pentru o înșelătorie, a fi complice cu cineva.

collum, *i n.* gât.

colluō, *ere, lui, lūtum vt.* a spăla; (*poet.*) a uda.

collūsiō, *ōnis f.* înțelegere secretă (spre a înșela).

collūsor, *ōris m.* tovarăș de joc (de noroc), tovarăș de joacă.

collustrō (I) *vt.* 1. a lumina: *sol omnia collustrans* soarele luminând totul.

2. (*fig.*) a străbate (cu privirea, cu mintea): *omnia (oculis) collustrat* străbate totul cu ochii.

colluviēs, ēī (*colluviō, ōnis*) *f.* lături, drojdie, murdărie.

collŷrium, īī *n.* colir (*alifie pentru ochi*).

colō¹, āre *vt.* a da prin strecurătoare.

colō², ere, colui, cultum *vt. și vi.* 1. a cultiva: ~ *agrum* a cultiva ogorul. 2. a locui (a-și avea așezarea): *prope Oceanum colunt* locuiesc aproape de ocean: (*subst.*) **colentes, ium** *m.pl.* locuitori. 3. a se îngriji de, a-și da silința la, a cultiva, a practica: *Iuppiter qui colis genus hominum* Iupiter, care te îngrijești de neamul omenesc, ~ *capillos* a-și îngriji părul, ~ *studium philosophiae* a cultiva studiul filozofiei, ~ *virtutem* a practica virtutea, ~ *vitam* a-și duce viața. 4. a onora, a venera, a înconjură cu iubire: ~ *deos* a-i onora pe zei, *me diligentissime colit* mă înconjoară cu cea mai mare atenție.

colocāsium, īī *n.* colocazie (*plantă care crește în Egipt*).

colōna, ae *f.* țărancă.

colōnia, ae *f.* colonie: *coloniam deducere* (*condere, constituere*) a funda o colonie, *in coloniam mittere* a trimite coloniști (într-un ținut).

colōnicus (3) *adj.* de coloni, format din coloni.

colōnus, ī *m.* 1. cultivator de pământ, plugar. 2. arendaș. 3. colon; (*poet.*) locuitor.

color (*arh. colos*), *ōris* *m.* culoare; (*fig.*) colorit.

colōrō (I) *vt.* a colora; (*fig.*) a da colorit.

coluber, brī *m.* năpârcă.

colubra, ae *f.* șerpoaică.

colubrifer, era, erum *adj.* (*despre meduză*) purtător de șerpi.

cōlum, ī *n.* strecurătoare, vas de strecurat.

columba, ae *f.* porumbel, porumbiță.

columbārium, īī *n.* hulubărie.

columbinus (3) *adj.* de porumbel.

columbus, ī *m.* hulub, porumbel.

columella, ae *f.* columnă mică.

columen, inis *n.* 1. culme, vârf. 2. sprijin, suport: ~ *familiae* stâlpul familiei.

columna, ae *f.* columnă, coloană.

columnārium, īī *n.* impozit pe clădiri (*calculat după numărul columnelor*).

colurnus (3) *adj.* de alun, din lemn de alun.

colus, ī (*colus, ūs*) *f.* furcă (de tors).

coma, ae *f.* păr, plete, coamă; (*fig.*) frunziș, coroană (*a arborelui*).

comāns (1), *ntis* *adj.* pletos; (*fig.*) ~ *galea* coif împodobit cu o egretă; ~ *stella* cometă.

comātus (3) *adj.* pletos: *Gallia comata* Gallia Transalpină (*ai cărei locuitori purtau plete*): (*fig.*) frunzos, stufos.

combibō¹, ere, bibi *vt.* a bea, a suge, a se îmbiba: ~ *venenum* a suge otrăva, *ara combibit cruorem* altarul se

îmbibă de sânge, ~ *lacrimas* a-și înghiți lacrimile.

combibō², ōnis *m.* tovarăș de băutură.

combūrō, ere, ūssi, ūstum *vt.* a arde (de tot), a distruge (prin foc): ~ *libros* a arde cărțile.

comedō, edere, ēdi, ēsum *vt.* a mânca; (*fig.*) a consuma, a risipi: *comedunt quod habent* consumă tot ce au, ~ *rem* a risipi averea.

comes, itis *m. și f.* tovarăș, însoțitor, părtaş (la ceva): ~ *Clodii* tovarăș al lui Clodius, ~ *victoriae* (G.) părtaş la victorie.

comētēs, ae *m.* cometă.

cōmicē *adv.* comic, ca în comedie.

cōmicus (3) *adj.* de comedie. // **cōmicus, ī** *m.* poet comic; actor de comedii.

cōminus (*comminus*) *adv.* 1. de aproape, din apropiere. 2. aproape.

cōmis (2) *adj.* blând, amabil, binevoitor.

cōmissābundus (3) *adj.* care benchetuește, petrecăreț.

cōmissātiō, ōnis *f.* chef.

cōmissātor, ōris *m.* chefliu.

cōmissor, āri, ātus *sum* *vi. dep.* a chefuli, a străbate străzile în grup de cheflii.

cōmitās, ātis *f.* bunătațe, amabilitate, bunăvoință.

comitātus, ūs *m.* însoțire, mulțime înconjurătoare, suită, cortegiu: *magno comitatu* cu o mare suită, ~ *virtutum* cortegiul virtuților.

cōmiter *adv.* cu blândete, cu bunăvoință, gentil.

comitiālis (2) *adj.* de alegeri: *dies* ~ zi de alegeri, *morbus* ~ epilepsie (*dacă unul dintre participanții la alegeri avea un acces de epilepsie, aceștea se amânau*).

comitium, īī *n.* locul unde se țineau adunările poporului (comițiile). // **comitia, ōrum** *n.pl.* adunări ale poporului: ~ *curiata, centuriata, tributa* comiții curiate, centuriate, tribute (*după modul de votare: pe curii, pe centurii, pe triburi*).

comitō (I) *vt.* a însoți.

comitor, āri, ātus *sum* *vt. dep.* a însoți, a ajuta: *deo comitante* cu ajutorul zeului.

commaculō (I) *vt.* a păta, a mânji. **commanipulāris, is** *m.* camarad (de manipul).

commeātus, ūs *m.* 1. puțința de a merge dintr-un loc într-altul (de a comunica): ~ *erat hinc huc mulieri* femeia avea puțința să treacă de aici dincolo. 2. concediu (*învoirea de a pleca de la post*): *in commeatu esse* a fi în concediu, *commeatum dare* a acorda concediu. 3. transport, convoi: *exercitum duobus commeatibus reportavit* și-a adus armata în două transporturi. 4. (*frecv.*) aprovizionare, provizii: *urbem omni commeatu privavit* a lipsit orașul de orice puțință de aprovizionare, *fru-*

mentum ac ~ grâu și proviziile celelalte.

commemini, *isse vb. def.* a-și aminti.

commemorabilis (2) *adj.* memorabil.

commemoratiō, *ōnis f.* amintire, evocare, menționare.

commemorō (I) *vt.* 1. a aminti, a menționa. 2. a-și reaminti, a-și readuce în minte.

commendabilis (2) *adj.* demn de atenție, deosebit.

commendaticius (3) *adj.* de recomandare; *commendaticiae litterae* scrisoare de recomandare.

commendatiō, *ōnis f.* 1. recomandare; ~ *amicorum* recomandare făcută de prieteni. 2. ceea ce recomandă, ceea ce dă preț, valoare, calitate, stimă: *prima* ~ a modestia *profiscitur* primul titlu de recomandare pornește de la modestie, *mag-na est de te* ~ te bucuri de mare stimă.

commendātor, *ōris m.* cel care recomandă, protector.

commendātrix, *icis f.* cea care recomandă.

commendō (I) *vt.* 1. a încredința: *commendo vobis parvum meum fili-um* vă încredințez copilășul meu, ~ *aliquid litteris* (D.) a încredința ceva scrisului, ~ *se fugae* a-și căuta scăparea în fugă. 2. a recomanda, a pune în valoare, a da preț: *vox maxime eloquentiam commendat*

vocea mai ales pune în valoare măiestria vorbirii.

commentāriolum, *i n.* mică scriere, schiță.

commentārius, *ii m.* (rar **commentarium**, *ii n.*) notă, notiță, însemnare: *commentarii de bello Gallico* note despre războiul gallic, *recita commentarium!* citește procesul-verbal!

commentatiō, *ōnis f.* reflecție, meditație, studiu.

commenticius (3) *adj.* imaginat, imaginar; născocit.

commentor¹, *ārī, ātus sum vt. dep.*

1. a medita, a reflecta, a se gândi adânc la: *futuras mecum commentabar miseras* mă gândeam în sinea mea la necazurile ce aveau să vină, ~ *de libertate populi* a se gândi la libertatea poporului. 2. a studia ceva mai înainte, a pregăti din vreme (*frecv. ret.*): ~ *causam* a studia un proces, ~ *orationem* a pregăti un discurs, *oratio commentata* discurs pregătit. 3. a inventa, a compune: *cito commentatus est mendacium* repede a născocit o minciună, ~ *mimos* a compune mimi.

commentor², *ōris m.* inventator.

commentum, *i n.* născocire, invenție.

commeō (I) *vi.* a merge (încoace și încolo), a circula, a trece: *inter Veios Romamque nuntii commeant* între Veii și Roma circulă încolo și încoace vestiitori, *apud eos mercatores*

minus saepe commeant pe la ei negustorii trec mai rar.

commercium, *ii n.* 1. a) comerț, schimburi comerciale: ~ *annonae* comerț de cereale, ~ *pecuniae* schimb de bani; b) dreptul de a face comerț: ~ *in eo agro nemini est* în acest ținut nimeni n-are dreptul de a face comerț. 2. legături, raporturi: ~ *cum musis habet* întreține legături cu poezia, ~ *epistularum* schimb de scrisori, ~ *plebis* raporturi cu plebea.

commercior, *ārī, ātus sum vt. dep.* a cumpăra cu grămada.

commereō, *ēre, uī vt.* 1. (*peior.*) a merita: ~ *poenam* a merita o pedeapsă. 2. vinovat de ceva: *quid commerui?* ce rău am făcut?

comētior, *irī, mēnsus sum vt. dep.*

1. a măsura. 2. a compara măsurând, a confrunta.

commigrō (I) *vi.* a se muta: ~ *in Galliam* a se muta în Gallia.

commilitium, *ii n.* frăție de arme, camaraderie.

commilitō, *ōnis m.* camarad de oaste.

comminatiō, *ōnis f.* amenințare.

comminiscor, *minisci, mentus sum vt. dep.* a imagina, a născoci: ~ *deos novos* a imagina zeii noi. // **commentus** (3) *p.pf. (sens pasiv)* imaginat, născocit.

comminor, *ārī, ātus sum vi. și vt. dep.* a amenința: *quid comminatus es mihi* de ce m-ai amenințat? ~ *necem*

alicui a amenința cu moartea pe cineva.

comminuō, *ere, uī, ūtum vt.* 1. a zdrobi, a sfărâma: ~ *statuam* a sfărâma o statuie, ~ *fabas* a sfărâma bob. 2. a micșora, a slăbi: ~ *vires ingenii* a slei puterile minții.

comminus v. **cominus**.

commisceō, *ēre, miscui, mixtum vt.* a amesteca: ~ *servos cum ingenuis* a-i amesteca pe sclavi cu oamenii liberi, *frusta commixta mero* (Abl.) bucăți amestecate cu vin. // *p.pf. commixtus* (3): ~ *ex aliqua re* format din ceva, rezultat din ceva.

commiseratiō, *ōnis f.* compătimire; (*ret.*) patetism.

commiseror, *ārī, ātus sum vt. dep.* a deplânge, a compătimi: ~ *fortunam Graeciae* a deplânge soarta Greciei; (*abs.*) a vorbi patetic.

commissiō, *ōnis f.* reprezentație teatrală, concurs.

commissum, *i n.* 1. greșeală, vină: *commissa luere* a ispăși greșelile. 2. (*frecv. pl.*) secret: *commissa tacere, prodere* a păstra, a trăda secretele.

commissūra, *ae f.* unire, îmbinare, încheietură.

committō, *ere, misi, missum vt.* 1. a uni: *costae committuntur cum osse pectoris* coastele se unesc cu sternul, *moles quae urbem continenti committit* un dig care leagă orașul de continent. 2. a pune față în față,

a pune la întrecere: *aequales inter se ~ solebat* obișnuia să-i pună la întrecere între ei pe cei de o seamă. 3. a întreprinde, a începe (o luptă, un război, o întrecere); *~ proelium* a începe lupta. 4. a comite (ceva nepermis): *~ scelus* a comite o crimă; (*jur.*) a călca o hotărâre: *~ edictum* a călca edictul; *~ ut* a face ca, *non ~ ut* a face să nu (a se păzi ca); *non committam ut tibi insanus videar* nu voi face așa încât să-ți par un smintit; (*jur.*) a merita: *ut illam multam non commiserit* admitând că n-a meritat amenda aceea. 5. a încredința, a lăsa în seama: *~ salutem suam consuli* a încredința viața sa consulului, *~ semina sulcis* a încredința brazdelor semințele, *~ se senatui* a se lăsa în grija senatului. 6. (*refl.*) a se expune, a se aventura: *se aut mortis aut servitutis periculo (D.)* ~ a se expune fie pericolului morții, fie al sclaviei, *~ se in aciem* a se aventura în luptă.

commodē *adv.* potrivit (cu situația), bine.

commoditās, *ātis f.* 1. măsură potrivită, proporție cerută, oportunitate, conveniență: *~ est considerata* trebuie avută în vedere oportunitatea. 2. avantaj: *plurimas commoditates amicitia continet* prietenia are cele mai multe avantaje. 3. prevenire, atenție preventivoare.

commodō (I) *vt.* și *vi.* 1. a pune la dispoziție, a împrumuta, a oferi: *~ suas vires aliis* a pune la dispoziția altora forțele sale, *~ aurem culturae* a pleca urechea spre învățătură. 2. (*mai rar*) a face servicii cuiva, a se arăta binevoitor: *si cuiquam commodos* dacă ai face cuiva un serviciu.

commodum¹, *i n.* 1. avantaj, folos, interes: *commoda pacis* avantajele păcii, *commodo (D.) rei publicae facere* a proceda în interesul statului. 2. comodatate, voce: *ut erit tuum* ~ când îți va fi convenabil.

commodum² *adv.* tocmai: *~ disceserat Hilarus* tocmai plecase Hilarus.

commodus (3) *adj.* 1. potrivit. 2. avantajos, favorabil. 3. binevoitor, amabil.

commonefaciō, *ere, fēcī, factum vt.* a reaminti: *quemque beneficii sui commonefacit* amintește fiecăruia binele ce i s-a făcut, *commonefacit Augustum sanxisse* reamintește că Augustus a hotărât.

commoneō, *ēre, uī, itum vt.* a aminti cuiva un lucru, a atrage atenția, a avertiza: *mearum miseriarum me communes* îmi amintești de nenorocirile mele, *commoneo de avaritia tua* îți atrag atenția asupra lăcomiei tale.

commonstrō (I) *vt.* a arăta, a indica.

commoratiō, *ōnis f.* 1. ședere (într-un loc). 2. zăbovire.

commoror, *āri, ātus sum vi.* și *vt. dep.*

1. a se opri, a rămâne (într-un loc): *~ Romae* a se opri la Roma. 2. a reține, a opri.

commōtiō, *ōnis f.* agitare, zdruncinare; (*fig.*) emoție.

commōtus (3) *p. pf. v. commoveō. // adj.* viu, violent.

commoveō, *ēre, mōvī, mōtum vt.* 1. a mișca (din loc), a pune în mișcare: *~ aciem* a mișca linia de luptă.

2. (*fig.*) a agita, a pune în mișcare: *se ~ contra rem publicam* a se mișca împotriva statului, *commotus (mente)* tulburat la minte. 3. a mișca (sufletește) a impresiona: *animus commotus gaudio* suflet mișcat de bucurie. 4. a produce, a provoca *~ magnum dolorem* a pricinui o mare durere.

commūne, *is n.* 1. bun comun. 2. comunitate.

commūnicātiō, *ōnis f.* comunicare, împărtășire.

commūnicō (I) *vt.* și *vi.* 1. a face comun (dând), a împărți ceva cu cineva, a împărtăși: *vobiscum Africanus hostium spolia communicavit* cu voi a împărțit Africanus prăzile dușmanilor. 2. a face comun (luând), a-și asocia, a lua asupra sa: *quaeso communices hanc mecum meam provinciam* te rog să iei împreună cu mine această însărcinare a mea.

commūniō¹ (IV) *vt.* a fortifica, a întări.

commūniō², *ōnis f.* comuniune; comunitate.

commūnis (2) *adj.* 1. comun: *~ utilitas* interesul comun; *in commune*: în comun; în general. 2. afabil cu toată lumea, prietenos (cu toți).

commūnitās, *ātis f.* 1. comunitate. 2. sociabilitate, afabilitate.

commūniter *adv.* 1. în comun. 2. în general.

commūnitiō, *ōnis f.* deschidere a unui drum, construire de șosele.

commūtābilis (2) *adj.* schimbător.

commūtātiō, *ōnis f.* schimbare.

commūtō (I) *vt.* a schimba.

cōmō, *ere, cōmpsi, cōmptum vt.* a aranja părul, a pieptăna.

cōmoedia, *ae f.* comedie.

cōmoedus, *i m.* comic, actor de comedie.

comōsus (3) *adj.* păros, pletos; stufos.

compāctiō, *ōnis f.* îmbinare.

compāgēs, *is f.* 1. îmbinare, încheietură. 2. construcție.

compāgō, *inis f.* (mijloc de) legătură; mijlocire.

compār (1), *aris adj.* egal, asemenea. // *m.* și *f.* seamăn(ă), tovarăș(ă).

comparābilis (2) *adj.* comparabil.

comparātiō¹, *ōnis f.* pregătire, preparare: *~ belli* pregătirea războiului, *~ testium* procurarea martorilor.

comparātiō², *ōnis f.* comparare, asemănare.

compāreō, *ēre, uī vi.* 1. a se vedea, a se arăta, a apărea: *ille non com-*

paret acela nu se arată. 2. (fig.) a fi, a exista: *omnia signa comparent* toate statuile sunt acolo.

comparō¹ (I) (rar) a pune alături, a pune față în față: ~ *gladiatores* a pune față în față gladiatorii. 2. (frecv.) a compara: ~ *hominem cum homine* a compara un om cu altul. 3. (spec., despre magistrați) *comparare inter se* a aranja între ei, a împărți prin bună învoială: *consules provincias inter se comparaverunt* consulii și-au împărțit între ei provinciile.

comparo² (I) vt. 1. a pregăti, a prepara: ~ *naves* a pregăti corăbii, *ad iter se comparat* se pregătește de drum. 2. a procura, a câștiga (frecv. cu sibi): ~ *sibi gloriam* a-și câștiga glorie. 3. a orândui, a hotări (frecv. pas.): *ita naturā comparatum est* așa a fost orânduit de la natură.

compediō (IV) vt. a lega de picioare.

compellātiō, *ōnis* f. 1. vorbă (adresată cuiva). 2. muștrare, reproș.

compellō¹ (I) vt. 1. a se adresa: *blande hominem compellabo* mă voi adresa măgulitor omului. 2. a numi (cu vorbe de ocară), a apostrofa, a acuza, *eum fratricidam compellabat* îl numea ucigaș al fratelui lui.

compellō², *ere, puli, pulsum* vt. 1. a strânge, a aduna (cu forță): ~ *homines in unum locum* a aduna oamenii într-un singur loc. 2. a împinge: ~ *hostem intra moenia* a-l împinge

pe dușman înapoia zidurilor. 3. (fig.) a constrânge: *fame compulsi* constrânși de foame.

compendiārius (3) adj. scurt, prescurtat.

compendium, *ii* n. 1. economie: ~ *ligni* economie de lemn. 2. prescurtare, scurtare, drum scurt: ~ *montis* drum mai scurt prin munte. 3. câștig, avantaj: *compendii sui causā* în avantajul său.

compēnsātiō, *ōnis* f. schimb; (fig.) echilibru, compensație.

compēnsō (I) vt. 1. a pune în balanță (un lucru cu altul): ~ *bona cum vitiiis* a pune în balanță calitățile cu defectele. 2. a compensa: *labores compensati gloriā* eforturi compensate prin gloria câștigată.

comperendinātiō, *ōnis* f. și **comperendinātus**, *ūs* m. amânarea pronunțării unei sentințe pentru a treia zi de judecată.

comperendinō (I) vt. a amâna pronunțarea (pentru cel mult a treia zi de judecată).

comperiō, *ire, perī, pertum* vt. a afla, a descoperi: ~ *indicia* a descoperi semnele doveditoare, *omnia falsa comperta sunt* toate s-au dovedit false.

compertus (3) p.pf. (v. **comperiō**) dovedit (vinovat de ceva): ~ *flagitii* dovedit de ticăloșie. // adj. sigur, precis: *compertum habere* a ști precis, *pro comperto habere* a fi sigur.

compēs, *edis* [frecv. pl.] f. piedică, lanțuri.

compescō, *ere, scui* vt. (poet.) a reține, a opri, a înfrâna, a potoli.

competitor, *ōris* m. concurent.

competitrix, *icis* f. concurentă.

competō, *ere, petivi (petii), petitum* vi. 1. a se întâlni (într-un punct), a coincide, a corespunde: *neque messium feriae aestati competeabant* nici sărbătorile secerișului nu mai coincideau cu vara. 2. a fi capabil, a fi în stare: *vix ad arma capienda competit animus* de-abia mai au curaj să ia armele.

compilātiō, *ōnis* f. jefuire, despuiere.

compilō (I) vt. a jefui.

compingō, *ere, pēgi, pactum* vt. 1. (rar) a îmbina strâns: *trabes compactae* grinzi bine îmbinate. 2. a împinge, a vâri: ~ *aliquem in carcerem* a vâri pe cineva în temniță.

Compitālis adj. de răspântie. // **Compitalia**, *ium (iōrum)* n.pl. serbare în cinstea Larilor de la răspântii.

compitum, *i* n. răspântie.

complānō (I) vt. 1. a netezi, a nivela. 2. (fig.) a face una cu pământul, a distruge.

complector, *plecti, plexus sum* vt. dep. 1. a îmbrățișa, a înconjura, a cuprinde: ~ *patrem* a-și îmbrățișa tatăl, *murus urbem complectitur* un zid înconjoară orașul. 2. (fig.) a cuprinde în cuvinte, a exprima, a înfățișa: ~ *libro rerum memoriam* a expune

într-o carte istoricul evenimentelor, ~ *sententiam his verbis* a exprima o părere cu aceste cuvinte. 3. a cuprinde cu mintea, a înțelege: ~ *rei magnitudinem mente* a înțelege mărimea lucrului. 4. a înconjura cu dragoste (prietenie, stimă): ~ *aliquem amore* a înconjura pe cineva cu iubire.

complēmentum, *i* n. întregire, completare.

compleō, *ere, plēvi, plētum* vt. 1. a umple: ~ *fossam* a umple un șanț; (fig.) ~ *taedio* a umple de silă. 2. a completa. 3. a împlini, a îndeplini: *annus orbis completur* ciclul anual se împlinește, *centum annos complevit* a trăit o sută de ani, ~ *lustrationem menstruo spatium* a îndeplini purificarea în răstimp de o lună.

complētus (3) p.pf. v. **compleō**. // adj. desăvârșit.

complexiō, *ōnis* f. îmbinare.

complexus, *ūs* m. 1. îmbrățișare: *in complexu alicuius esse* a sta în brațele cuiva. 2. (fig.) legătură, îmbinare, înlănțuire.

complicō (I) vt. a îndoi, a înfășura: ~ *epistolam* a închide (a răsuci) o scrisoare; (fig.) *notio complicata* idee confuză.

complōrātiō, *ōnis* f. jeluire, bocete; a) (cu G. subiectiv) ~ *mulierum* bocetele femeilor; b) (cu G. obiectiv) jeliire: ~ *familiarum* jeliirea prietenilor.

complōrātus, ūs m. v. **complōrātiō**.

complōrō (I) vt. a plânge, a deplânge.

complūrēs, plūra adj. pl. [fără sens comparativ, ca plures] mai mulți (laolaltă): ~ *nostrī milites* mai mulți soldați de-ai noștri.

compōnō, ere, posuī, positum vt.

1. a pune laolaltă: ~ *amphoras in cuneum* a pune amforcele într-un colț. 2. a pune alături, a uni, a reuni: ~ *manus manibus* a uni mâinile unuia cu ale celuiilalt, ~ *gladiatores inter se* a pune să se lupte gladiatorii între ei. 3. (fig.) a alătura, a compara: ~ *dicta factis* a compara vorbele cu faptele. 4. a alcătui, a compune, a construi: ~ *orationem* a alcătui un discurs, ~ *librum* a compune o carte, ~ *edictum* a redacta un edict, ~ *urbem* a construi un oraș, ~ *mendacium* a născoci o minciună, ~ *insidias* a pune curse. 5. a) a aranja, a orânduī, a dispune: ~ *togam* a aranja toga, ~ *vultum* a-și compune o înfățișare, ~ *agmen ad pugnam* a dispune oastea pentru luptă; b) a pune bine (la păstrare); *condo et compono* adun și pun la păstrare; (*spec.*) a înmormânta; ~ *tumulo eodem* a înhuma în același mormânt; c) a aranja (o neînțelegere), a încheia (un conflict), a împăca, a potoli: ~ *discordias* a împăca neînțelegerile, ~ *bellum* a încheia războiul, ~ *animos* a potoli sufletele.

compōrtō (I) vt. a transporta, a aduce.

compos (1), otis adj. 1. stăpân pe ceva: ~ *animi* stăpân pe sine. 2. care se bucură: ~ *libertatis* care se bucură de libertate; ~ *praedā ingenti* în posesia unei prăzi uriașe.

compositē adv. cu artă, cu dibăcie, îngrijit.

compositiō, ōnis f. 1. orânduire, combinare, îmbinare, alăturare: *ordo est ~ rerum* ordinea este o orânduire a lucrurilor, ~ *sonorum* îmbinare de sunete, ~ *gladiatorum* punerea față în față a gladiatorilor. 2. înțelegere, împăcare: *auctor compositionis* autorul împăcării.

compositor, ōris m. 1. cel care orânduiește. 2. alcătuitor.

compositus (3) p.pf. v. **compōnō**. // adj. 1. aranjat, convenit, înțeles: (*ex.*) *composito* după înțelegere. 2. fictiv, mincinos, prefăcut: *compositum crimen* învinuire mincinoasă. 3. bine orânduī, regulat, îngrijit: *compositior pugna* o luptă mai regulată, ~ *orator* orator îngrijit. 4. dispus, înclinat: ~ *ad carmen* înclinat spre poezie. 5. potolit, calm: *mare compositum* mare potolită.

compōtātiō, ōnis f. benchetuală, banchet.

compōtor, ōris m. tovarăș de băutură.

comprānsor, ōris m. tovarăș de masă, comesean.

comprecātiō, ōnis f. implorare, invocare.

comprecor, ārī, ātus sum vt. și vi. dep. a se ruga cu căldură, a invoca, a implora.

comprehendō, ere, dī, sum vt. I. a prinde. 1. a prinde la un loc, a lega: ~ *naves inter se* a lega corăbiile una de alta. 2. a prinde, a apuca: ~ *hostem* a-l prinde pe dușman, ~ *morsu* a apuca cu dinții, ~ *aliquem in furto* a prinde pe cineva asupra furtului. II. a cuprinde. 1. (*despre foc*): *ignis robora comprehendit* focul cuprinde trunchiul, *casae ignem comprehenderunt* bordeiele luară foc. 2. a cuprinde (ca dimensiuni): *circuitus triginta stadia comprehendit* înconjurul cuprinde treizeci de stadii. 3. a cuprinde (cu ochiul, cu mintea), a înțelege: ~ *aliquid mente (animo)* a înțelege ceva. 4. a cuprinde (în cuvinte), a exprima, a descrie, a povesti: *rem eandem verbis luculentioribus comprehendit* exprimă același lucru în cuvinte mai clare. 5. a îmbrățișa: ~ *multos suā amicitia* a îmbrățișa pe mulți cu prietenia sa, a-și face mulți prieteni.

comprehensiō, ōnis f. 1. prindere. 2. cuprindere. 3. (*ret.*) frază, perioadă.

comprēndō v. **comprehendō**.

compressus, ūs m. apăsare.

comprimō, ere, pressī, pressum vt.

1. a strânge, a închide: ~ *pugnum* a închide pumnul. 2. (fig.) a reține, a opri, a înfrâna: ~ *animam* a-și ține răsuflarea, ~ *vocem* a pune frâu

vorbei, ~ *gressum* a opri pasul. 3. (*rar*) a ascunde, a ține ascuns: ~ *frumentum* a dosi grâul.

comprobātiō, ōnis f. aprobare.

comprobātor, ōris m. cel care aprobă.

comprobō (I) vt. 1. a aproba. 2. a confirma.

comprōmittō, ere, mīsī, missum vt. (*jur.*) a se angaja prin cauciune (că, în caz de neînțelegere, va recunoaște arbitrajul cuiva).

cōmptē adv. curat, îngrijit.

cōmptus (3) p.pf. v. **cōmō**. // adj. îngrijit, elegant.

compungō, ere, pūnxi, punctum vt. a împunge, a înțepa; a tatua.

computātiō, ōnis f. socoteală, calcul.

computō (I) vt. a calcula, a socoti.

cōnāmen, inis n. sfortare, efort.

cōnātum, ī n. (*frecv. pl.*) încercare, plan.

cōnātus, ūs m. 1. încercare. 2. pornire.

concaedēs, ium f.pl. barare a drumului (prin copaci tăiați).

concal(e)faciō, ere, fēcī, factum vt. a încălzi.

concalēscō, ere, caluī vi. a se încălzi.

concallēscō, ere, calluī vi. 1. a se întări (făcând bătături); (fig.) a se căli, a căpăta experiență. 2. a deveni insensibil.

concovō (I) vt. a face concav, a în-covoia.

concovus (3) adj. scobit, concav.

concedō, ere, cessī, cessum I. vi. 1. a pleca (de undeva), a se retrage:

~ *Italiā* a pleca din Italia, ~ *ex aedibus* a pleca din casă, ~ *vitā* a muri.
2. a se duce (undeva): *cum liberis in arcem concessit* s-a refugiat cu copiii în cetățuie, ~ *ad manes* a pleca pe lumea cealaltă. **3.** a trece, a ajunge: ~ *in partes alicuius* a trece în partidul cuiva. **II.** (cu *D.*)
1. a ceda cuiva, a fi mai prejos: *amore nobis concedunt* în iubire sunt mai prejos decât noi. **2.** a ceda, a face pe voia cuiva: ~ *postulationi* a ceda unei rugăminți. **3.** a îngădui: *tibi conceditur* ție și se iartă, *concessum est* s-a îngăduit. **III.** *vt.* **1.** a lăsa, a acorda: ~ *libertatem* a acorda libertate. **2.** a permite, a admite: *Caesar concedendum non putabat* Caesar socotea că nu trebuie să se permită, *concedes multo hoc esse gravius* vei admite că aceasta e cu mult mai greu. **3.** a renunța la răzbunare de dragul cuiva, a ierta: *Montanus patri concessus est* Montanus a fost iertat de tatălui său, *omnia tibi ista concedam* de dragul tău voi trece peste toate astea.
concelebrō (I) *vt.* **1.** a umple (de ființe, de sunete etc.): *quae mare concelebras* care umpli de viețuitoare marea. **2.** a sărbători: ~ *diem natalem* a celebra ziua de naștere. **3.** a vesti, a face cunoscut: ~ *victoriam famā* a face cunoscută victoria prin faimă.
concēnātiō, *ōnis f.* ospăț.

concentiō, *ōnis f.* concert, armonie.
concenturiō, *āre vt.* a aduna în centruri; (fig.) a aduna, a aranja.
concentus, *ūs m.* **1.** concert, cântec. **2.** (fig.) armonie, acord.
concerpō, *ere, psī, ptum vt.* a rupe, a sfâșia: ~ *epistulam* a desface o scrisoare; (fig.) a bârfi pe cineva.
concertātiō, *ōnis f.* discuție, dispută, luptă.
concertātor, *ōris m.* rival.
concertātōrius (3) *adj.* de dispută.
concertō (I) *vi.* a se bate, a se lupta.
concessiō, *ōnis f.* acordare, concesie, permisiune.
concessus, *ūs m.* [frecv. Abl. sg.] permisiune: *concessu meo* cu permisiunea mea.
concha, *ae f.* scoică; (fig.) trompetă a Tritonului; perlă; purpură; sticlură; cutioară.
conchylīatus (3) *adj.* vopsit în purpură; (fig.) îmbrăcat în purpură.
conchylīum, *iī n.* **1.** cochilie, scoică. **2.** (fig.) purpură.
concidō¹, *ere, cidī vi.* **1.** a cădea, a se prăbuși. **2.** (fig.) a-și pierde forțele, a pieri: *omnis spes concidit* s-a spulberat orice speranță.
concidō², *ere, cidī, cīsum vt.* **1.** a tăia în bucăți: ~ *ligna* a tăia lemne. **2.** a măcelări (în luptă). **3.** a rupe în bătaie, a bate. **4.** (fig.) a distruge, a nimici.
concieō, *ēre, cīvī, citum* [frecv. **conciō**] *vt.* **1.** a aduna, a chema: ~ *exercitum*

a aduna o armată. **2.** a agita, a pune în mișcare: ~ *saxa tormento* a arunca bolovani cu catapulta. **3.** a excita, a atâta: ~ *cives ad arma* a-i atâta pe cetățeni la luptă, *concitus irā* dus de furie. **4.** a provoca, a isca: ~ *invidiam* a isca invidie.
conciliābulum, *iī n.* **1.** loc de întrunire. **2.** întrunire.
conciliātiō, *ōnis f.* **1.** unire, asociere. **2.** câștigare (a bunăvoinței cuiva). **3.** (fil.) înclinație.
conciliātor, *ōris m.* mijlocitor: ~ *nuptiarum* mijlocitor de căsătorii; ~ *proditionis* uneltitor al trădării.
conciliātrix, *icis f.* mijlocitoare, peșitoare.
conciliātus (3) *p.pf. v. conciliō. // adj.* **1.** iubit, drag (cuiva). **2.** înclinat spre ceva, favorabil.
conciliō (I) *vt.* **1.** a uni, a apropia, a lega: ~ *dispersa* a uni ce e risipit, ~ *homines inter se* a-i uni pe oameni între ei. **2.** a atrage, a câștiga ~ *legiones sibi pecuniā* a-și atrage legiunile prin bani. **3.** a mijloci: ~ *pacem* a mijloci pacea.
concilium, *iī n.* **1.** unire. **2.** (frecv.) adunare, întrunire: ~ *convocare* a convoca o adunare, ~ *habere* a ține o adunare, ~ *dimittere* a dizolva o adunare.
concinnē *adv.* artistic, cu gust.
concinnitās, *ātis f.* armonie, simetrie.
concinnō (I) *vt.* **1.** a aranja, a ajusta: ~ *vestem* a aranja haina. **2.** a pro-

duce, a face: ~ *tantum mali* a produce atâta rău.
concinnus (3) *adj.* **1.** artistic, armonios, simetric, cu gust, elegant. **2.** plăcut (cuiva).
conciō, *ere, cinui, centum vi. și vt.* **1.** a cânta laolaltă, a răsună în cor. **2.** (fig.) a fi de acord, a se armoniza. **3.** a cânta, a slăvi, a prezice.
conciō¹ *v. concieō.*
conciō², *ōnis f. v. contiō.*
concipiō, *ere, cēpi, ceptum vt. I.* **1.** a primi la sine, a lua, a absorbi: *terra semina concipit* pământul primește în sânul lui semințele, ~ *ignem* a lua foc, ~ *virus* a absorbi otrava. **2.** a zămisli, a concepe, a naște: *ex lupo concepta* zămislită cu un lup, *torrens ex fonte conceptus* un torent născut dintr-un izvor, *ex calore concepta pestis* molimă rezultată din călduri. **II.** (fig.) **1.** a concepe (cu mintea), a-și închipui: *principia omnium rerum animo* ~ a concepe cu mintea principiile tuturor lucrurilor. **2.** a concepe, a simți, a contracta: ~ *odium* a concepe un sentiment de ură, ~ *vitia* a contracta vicii, ~ *scelus in se* a se face vinovat de crimă. **3.** a formula: ~ *edictum* a redacta un edict, ~ *verba* a pronunța o formulă.
concisus (3) *p.pf. v. concidō. // adj.* concis, scurt.
concitātē *adv.* în mare grabă, repede.

concitātiō, *ōnis f.* 1. mișcare iute: ~ *remorum* mișcarea vâslelor. 2. (*fig.*) agitație: ~ *animi* agitație sufletească.
concitātor, *ōris m.* instigator.
concitātus (3) *p.pf. v.* **concitō**. // *adj.* 1. repede, viu. 2. atâtat, violent.
concitō (I) *vt.* 1. a mișca iute: ~ *naves* a mișca iute corăbiile. 2. (*fig.*) a îmboldi, a îndemna, a atâta: ~ *multitudinem ad arma* a îndemna mulțimea la luptă, ~ *servitia* a-i răzvrăti pe sclavi. 3. a acuza, a provoca: ~ *seditionem* a provoca o răscoală, ~ *risum* a stârni râsul.
conclitor, *ōris m.* instigator.
conclitus (3) *p.pf. v.* **concieō**. // *adj.* repede, năvalnic: *conclita navis* corabie rapidă, *conclitum flumen* fluviu furios.
conclāmātiō, *ōnis f.* strigăt(e), aclamații.
conclāmō (I) *vi.* și *vt.* a striga (în grup), a proclama, a aclama.
conclāve, *is n.* cameră, odaie.
conclūdō, *ere, clūsī, clūsum vt.* 1. a închide. 2. (*fig.*) a aduna strângând, a strânge, a cuprinde: ~ *uno volumine vitam imperatorum* a cuprinde într-un volum viața împăraților. 3. a încheia, a sfârși: ~ *epistulam* a încheia o scrisoare. 4. (*urmat de Inf.*) a trage o concluzie, a conchi- de: *concludebat summum malum esse dolorem* trăgea concluzia că răul suprem e durerea.

conclūsē *adv. (ret.)* rotunjit în fraze periodice.
conclūsiō, *ōnis f.* 1. împresurare. 2. încheiere, sfârșit. 3. (*fil.*) concluzie.
conclūsiuncula, *ae f.* concluzie ne- însemnată.
concolor (I), *ōris adj.* de aceeași culoare.
concoquō, *ere, coxī, coctum vt.* 1. a coace, a fierbe. 2. a mistui, a dige- ra; (*fig.*) a suferi, a suporta: *eum ~ vix potest* abia poate să-l suferă. 3. (*fig.*) a coace un plan, a frământa în minte, a pune la cale: ~ *consilia* a pune la cale planuri.
concordia, *ae f.* înțelegere, armonie.
concordō (I) *vi.* a se înțelege, a se potrivi, a concorda.
concors (I), *ordis adj.* trăind în bună înțelegere (armonie), unit.
concoxi pf. v. **concoquō**.
concrēdō, *ere, didī, ditum vt.* a în- credința (ceva cuiva).
concremō (I) *vt.* a arde complet.
concrepō, *āre, puī vi.* 1. a face zgo- mot (izbind un lucru de altul). 2. (*rar*) *vt.* a face să răsună.
concrēscō, *ere, crēvī, crētum vi.* 1. a se condensa, a se prinde, a se înche- ga: *lac concretum* lapte prins, *aqua frigore concreta* apă înghețată de ger, *sanguis concrevit* sângele în- ghețat. 2. a se forma (prin creștere), a crește: *concretum corpus ex ele- mentis* corp format din elemente.

concrētiō, *ōnis f.* îmbinare, unire, amestec.
concubina, *ae f.* concubină, amantă.
concubitus, *ūs m.* 1. împreunare. 2. ședere împreună (la masă).
concubius (3) *adj.* [*numai în expr.*] *concubiā nocte* către miezul nopții.
conculcō (I) *vt.* a călca în picioare.
concumbō, *ere, cubuī, cubitum vi.* a se culca cu cineva.
concupiscō, *ere, pivi (piī), pītum vt.* a dori cu ardoare.
concurrō, *ere, curri (cucurri), cursum vi.* 1. a alerga cu toții: *concurrunt ex urbe ad fanum* aleargă grămadă din oraș către templu. 2. (*mil.*) a se cioc- ni, a se izbi, a se înfrunta: *concurrunt equites inter se* călăreții se înfrun- tă unii pe alții, *audet virgo concur- rere viris* (D.) o fată îndrăznește să se întreacă la lupte cu bărbații. 3. (*fig.*) a se potrivi, a coincide: *omnes phi- losophi concurrunt* toți filozofii sunt de acord, *saepe concurrunt ut ade- sea* se întâmplă ca.
concrūsātiō, *ōnis f.* 1. venire în ma- să. 2. cursă dintr-o parte într-alta. 3. (*mil.*) ciocnire.
concrūsător (I), *ōris adj.* hărțuitor; bun pentru luptele de mișcare.
concrūsīō, *ōnis f.* întâlnire.
concrūsō (I) 1. *vi.* a alerga în toate părțile, a alerga dintr-o parte în alta. 2. *vt. (rar)* a parcurge.
concrursus, *ūs m.* 1. venire în masă: ~ *hominum in forum ex tota urbe*

venirea în masă a oamenilor din tot orașul în for. 2. (*mil.*) ciocnire, luptă: ~ *navium* ciocnirea corăbiilor. 3. întâlnire, reunire: ~ *vocalium* în- tâlnire a vocalelor, ~ *amnum* unire a râurilor.
concrūsīō, *ōnis f.* 1. zgâlțâire, zgu- duire. 2. (*jur.*) stoarcere de bani prin amenințări.
concrūsōdiō (IV) *vt.* a păzi împreună; a păstra cu grijă.
concutiō, *ere, cussi, cussum vt.* 1. a izbi, a zgâlțâi, a zgudui, a scutura: *concrussae urbes cadunt* orașele zgu- duite cad, ~ *comam* a scutura ple- tele; (*fig.*) *se ~* a se cerceta atent. 2. (*fig.*) a) a zdruncina, a slăbi: ~ *hos- tium vires* a slăbi forțele dușma- nilor; b) a izbi (sufletele), a tulbura, a îngrozi: *pavor eos concusserat* frica îi tulburase.
condecorō (I) *vt.* a împodobi.
condemnātiō, *ōnis f.* condamnare, pedeapsă.
condemnō (I) *vt.* 1. a condamna: ~ *civem iniuriarum* a condamna un cetățean pentru injurii, ~ *de alea* a condamna pentru joc de noroc, ~ *ca- pitis* a condamna la moarte, ~ *certā poenā* a condamna la o pedeapsă anumită. 2. a face să fie condamnat.
condēnsus (3) *adj.* 1. compact, strâns. 2. plin, acoperit.
condiciō, *ōnis f.* 1. stare, situație, îm- prejurare, mod: ~ *infima servorum* starea umilă a sclavilor, ~ *melior*

situație mai bună, *condiciones temporum et locorum* împrejurări de timp și de loc, ~ *vitae* fel de viață. 2. condiție, înțelegere, convenție, propunere: *condiciones pacis* condiții de pace, *arma per condicionem ponere* a depune armele conform înțelegerii, *eā condicione ut* cu condiția ca. 3. (*spec.*) partidă de căsătorie: *condicionem quaerere* a căuta o partidă (de căsătorie).

condicō, *ere, dixi, dictum* vt. 1. a fixa de acord cu cineva, a conveni cu cineva: *dies condicta cum hoste* ziua convenită cu dușmanul. 2. (*spec.*) ~ *alicui (ad) cenam* a se invita la cineva la masă.

condimentum, *i n.* condiment, mirodenii; (*fig.*) savoare, farmec.

condiō (IV) vt. a aroma, a da gust plăcut.

condiscipulātus, *ūs m.* camaraderie (*de școală*).

condiscipulus, *i m.* condiscipol, coleg de școală.

condiscō, *ere, didici* vt. a învăța (te-meinic), a deprinde.

conditiō¹, *ōnis v.* **condicio**.

conditiō², *ōnis f.* potrivirea la gust a mâncărilor.

conditor, *ōris m.* întemeietor, autor.

conditus¹ (3) *p.pf. v.* **condo**.

conditus² (3) *adj.* aromat.

condō, *ere, didi, ditum* vt. 1. a întemeia, a funda, alcătui: ~ *urbem* a întemeia un oraș, ~ *carmen* a com-

pune un cântec, ~ *leges* a da legi; (*spec.*) ~ *Caesaris acta* a cânta faptele lui Caesar. 2. a pune la o parte, a pune la păstrare, a strânge: ~ *fructus* a strânge roadele, ~ *vinum in testā* a pune vinul în urcior. 3. a îngropa: ~ *ossa terrā* a îngropa oasele în pământ. 4. a vârî: ~ *aliquem in carcerem* a băga pe cineva la închisoare. 5. a ascunde: ~ *militēs in silvis* a-i ascunde pe soldați prin păduri, *sol se condit in undas* soarele se ascunde în valuri, ~ *iram* a-și ascunde mânia, ~ *diem prepotando* a-și petrece ziua chefuind.

condocefaciō, *ere feci, factum* vt. a dresa, a deprinde.

condolēscō, *ere, dolui* vi. a începe să doară, a suferi o durere: *caput mihi condoluit* a început să mă doară capul.

condōnātiō, *ōnis f.* donație.

condōnō (I) vt. 1. a dăruî. 2. a renunța la ceva, a sacrifica: ~ *inimicitias suas rei publicae* (*D.*) a renunța la dușmăniile pentru interesul general. 3. a ierta (de dragul cuiva): ~ *filium parentibus* (*D.*) a-l ierta pe fiu de hatârul părinților.

condormiō, *ire vi.* a dormi adânc.

condūcō, *ere, duxi, ductum* I. vt.

1. a aduna, a strânge la un loc.

2. a lua cu chirie, a angaja: ~ *domum* a închiria o casă, ~ *nummos* a împrumuta bani, ~ *militem* a angaja soldați pe bani. 3. a lua în antre-

priză: ~ *vectigalia* a lua în arendă dările. II. vi. a fi avantajos, a conveni: *conducit in commune* convine tuturor, *reipublicae conducebat* era avantajos pentru stat.

conducti, *ōrum m.pl.* mercenari.

conducticius (3) *adj.* angajat pe bani, închiriat.

conductiō, *ōnis f.* arendare.

conductor, *ōris m.* 1. chiriaș. 2. antreprenor.

cōnectō, *ere, nexui, nexum* vt. a lega la un loc, a uni.

cōnexiō, *ōnis f.* legătură, înlanțuire.

cōnfarreātiō, *ōnis f.* căsătorie religioasă solemnă.

cōnfarreō (I) vi. a se căsători după datină.

cōnfectiō, *ōnis f.* 1. pregătire, alcătuire, înfăptuire. 2. distrugere, sfârșire.

cōnfectōr, *ōris m.* 1. cel care duce la capăt: ~ *totius belli* cel care a dus la capăt întregul război. 2. distrugător: ~ *omnium ignis* focul care mistuie totul.

cōnferciō, *ire, fersi, fertum* vt. a îndesa, a înghesui.

cōnferō, *cōnferre, contuli, collātum* vt. 1. a aduna (la un loc), a aduce: ~ *arma in unum locum* a aduna armele într-un loc. 2. a aduce o contribuție; (*fig.*) a contribui: ~ *pecuniam* a contribui cu o sumă de bani, *plus exercitatio confert* mai mult contribuie exercițiul. 3. a pune față

în față, a opune, a ciocni: ~ *arma inter se* a se lupta, ~ *manus* a se încăiera, *mecum confer* măsoară-te cu mine. 4. (*fig.*) a compara: ~ *hominem cum homine* a compara un om cu alt om, ~ *parva magnis* (*D.*) a compara lucrurile mici cu cele mari. 5. a duce, a transporta: *omnia sua in naves contulerunt* și-au dus toate ale lor în corăbii, *se conferre* a se duce, *Athenas se contulit* s-a dus la Atena. 6. a aplica, a întrebuița, a folosi: ~ *tempus ad comparisonem belli* a folosi timpul la pregătirea războiului. 7. a atribui: ~ *culpam in aliquem* a da vina pe cineva. 8. a lăsa, a amâna: ~ *iter in posterum diem* a amâna călătoria pe a doua zi.

cōnferetim *adj.* în rânduri strânse.

cōnferetus (3) *p.pf. v.* **cōnferciō**. // *adj.* 1. (*mil.*) în rânduri strânse, compact. 2. (cu totul) plin.

cōnfervēscō, *ere, ferbui* vi. a se încălzi, a se aprinde.

cōnfessiō, *ōnis f.* mărturisire, recunoaștere.

cōnfessus v. **cōnfiteor**.

cōnfestim *adv.* imediat, pe dată.

cōnficiō, *ere, feci, fectum* vt. I. 1. a face (un lucru până la capăt), a îndeplini, a termina: ~ *vestem* a face o haină, ~ *mandata* a îndeplini însărcinările, ~ *negotium* a îndeplini o treabă. 2. (*fig.*) a face, a crea, a cauza: ~ *sollicitudines* a produce îngrijorări,

auditorum benevolum a-l face pe auditor binevoitor. **3.** (*despre timp*) a trăi, a împlini, a petrece: *confecit sexaginta annos* a împlinit șaizeci de ani. **4.** a procura, a pregăti: *~exercitum* a pregăti o armată, *~frumentum* a procura grâu. **II.** a da gata, a distruge: *vetustas omnia conficit* timpul distruge totul, *confectus dolore* răpus de durere.

confictiō, *ōnis f.* plăsmuire.

confidēs (1), *ntis p.pr. v. confidō*. // *adj.* **1.** îndrăzneț; încrezător. **2.** obraznic, insolent.

confidenter *adv.* **1.** cu îndrăzneală, cu curaj. **2.** obraznic, nerușinat.

confidentia, *ae f.* **1.** încredere, îndrăzneală. **2.** înfumurare, insolență.

confidō, *ere, fisis sum vi. semidep.* **1.** a se încrede în, a avea încredere: *~virtuti militum* a se încrede în vitejia soldaților. **2.** a fi sigur, a fi convins: *confido illum fore in officio* sunt sigur că acela își va face datoria.

configō, *ere, fixi, fixum vt.* **1.** a străpunge: *confixus telis* străpuns de săgeți. **2.** a fixa: *~transtra clavis* a fixa bârnele cu piroane.

confingō, *ere, finxi, fictum vt.* a plăsmui.

confinis (2) *adj.* vecin, învecinat.

confinium, *ii n.* graniță.

confiō, *fieri vb. pas. (v. conficio)* a fi făcut, a se face.

confirmātiō, *ōnis f.* **1.** întărire, încurajare. **2.** afirmație.

confirmātor, *ōris m.* chezaș, garant.

confirmō (I) *vt.* **1.** a întări, a consolida. **2.** a încuraja: *~militum animos* a-i încuraja pe soldați. **3.** a afirma, a asigura, a susține: *confirmare possum* pot să afirm.

confisiō, *ōnis f.* încredere.

confiteor, *ērī, fessum sum vt. dep.*

1. a mărturisi, a declara: *~peccatum* a-și mărturisi greșeala. **2.** (*poet.*) a vădi, a arăta: *~motum animi lacrimis* a-și arăta emoția prin lacrimi.

// **confessus** (3) *p.pf. a) (sens act.)* care își recunoaște vina; **b) (sens pas.)** neîndoielnic, recunoscut: *in confesso est* este lucru recunoscut (evident), *ex confesso* după spusele tuturor, incontestabil.

conflagrō (I) *vi.* a arde în flăcări: *classis conflagrabat* flota ardea în flăcări; (*fig.*) a se mistui: *~flammā amoris* a se mistui de focul iubirii.

conflictīō, *ōnis f.* ciocnire, conflict.

conflictō (I) *vt. și vi.* **1.** a izbi, a zdruncina, a chinui: *~republicam* a zdruncina statul, *conflictatus morbo* chinuit de boală. **2.** a se lupta cu.

conflictor, *ārī, ātus sum vi. dep.* a se lupta, a fi în luptă: *~cum adversā fortunā* a se lupta cu soarta potrivnică.

conflictus, *ūs m.* izbire, ciocnire.

confligō, *ere, flixi, slictum* **1.** *vt. și vi.* a ciocni (un lucru de altul); (*fig.*)

a opune, a confrunta, a compara: *~factum adversarii cum scripto* a confrunta fapta adversarului cu cele scrise. **2.** a se ciocni, a se lupta: *~cum hoste* a se lupta cu dușmanul, *~proelio* a se încăiera la luptă, *causae inter se confligunt* motivele se ciocnesc între ele.

conflō (I) *vt.* **1.** a ațâța, a aprinde: *~bellum* a ațâța războiul. **2.** (*despre metale*) a topi: *~vasa aurea* a topi vase de aur. **3.** a forma, a compune, a alcătui: *~exercitum* a întocmi o armată, *~accusationem* a întocmi o acuzare, *~aes alienum grande* a face mari datorii, *~mendacium* a ticlui o minciună.

confluēs, *ntis* [și *pl. confluentēs, ium*] *m.* confluență: *ad confluentem Mosae et Rheni* la confluența Moșei cu Rinul.

confluō, *ere, fluxi vi.* **1.** a curge laolaltă, a-și uni apele vărsându-se: *amnes in Phasim confluunt* râurile se unesc, vărsându-se în râul Phasis. **2.** (*fig.*) a veni puhoi, a veni în masă: *multi Athenas confluerunt* mulți au venit în masă la Atena.

confodiō, *fodere, fōdi, fossum vt.* **1.** (*rar*) a săpa (un teren): *~hortum* a săpa grădina. **2.** (*frecv.*) a străpunge: *pugnans confoditur* e străpuns în luptă.

confōrmātiō, *ōnis f.* formă, conformație, dispunere.

confōrmō (I) *vt.* a da formă, a forma: *ad maiora nos natura conformavit* natura ne-a format pentru lucruri mai mari; (*fig.*) a forma, a educa: *~animum et mentem* a forma sufletul și mintea.

confragōsus (3) *adj.* (*despre drumuri*) gloduros, greu; (*fig.*) bolovănos.

confremō, *ere, uī vi.* a fremăta; a vui.

confringō, *ere, frēgi, frāctum vt.* a sparge, a zdrobi: *~fores* a sparge ușa, *~digitos* a zdrobi degetele.

confugiō, *ere, fūgi fugitum vi.* a se refugia: *~Romam* a se refugia la Roma; (*fig.*) a recurge: *~ad opem iudicum* a recurge la ajutorul judecătorilor.

confugium, *ii n.* refugiu, loc de scăpare.

confundō, *ere, fūdi, fūsum vt.* **1.** a vărsa laolaltă amestecând. **2.** a amesteca: *~argentum cum auro* a amesteca argint cu aur, *~vera cum falsis* a confunda adevărul cu minciuna. **3.** (*pas.*) a se răspândi, a se revărsa: *toto confusa mundo* răspândită în toată lumea. **4.** a tulbura, a pune în dezordine: *~animos audientium* a tulbura sufletele ascultătorilor.

confūsē *adv.* în dezordine.

confūsiō, *ōnis f.* **1.** amestec. **2.** dezordine; confuzie; tulburare.

confusus (3) *p.pf. v. confundō*. // *adj.* **1.** amestecat, confuz. **2.** tulburat.

cōnfūtō (I) *vt.* 1. a doborî, a culca la pământ; 2. a combate, a reduce la tăcere: ~ *argumenta* a respinge argumentele, ~ *dolores* a potoli durerile.
congelō (I) *vi.* și *vt.* 1. a îngheța: *Hister congelat* Dunărea îngheață. 2. a face să înghețe.
congemīnō (I) *vt.* (*poet.*) a dubla, a repeta.
congemō, *ere*, *uī* 1. *vi.* a scoate un geamăt. 2. *vt.* (*rar*) a deplânge.
congeriēs, *ēi f.* grămadă, masă.
congerō, *ere*, *gessī*, *gestum* *vt.* 1. a aduna la un loc; a aduna grămadă: ~ *salis magnam vim* a aduna o mare cantitate de sare. 2. a înălța, a construi. 3. (*fig.*) a îngrămădi asupra cuiva: ~ *beneficia in aliquem* a coplesi pe cineva cu binefaceri.
congesticius (3) *adj.* format din pământ cărat.
congestus, *ūs m.* îngrămădire; masă, grămadă.
congiārium, *iī n.* 1. distribuire de grâu (vin, bani) (făcută poporului sau soldaților). 2. dar.
congius, *iī m.* congiu (măsură romană pentru lichide: 3,28 l).
conglaciō, *āre vi.* a îngheța.
congliscō, *āre vi.* a crește, a spori.
conglobātiō, *ōnis f.* îngrămădire.
conglobō (I) [*frecv. pas.*] *vt.* a concentra, a aduna: ~ *se in unum* a se aduna la un loc.
conglūtīnātiō, *ōnis f.* lipire, unire, îmbinare.

conglūtīnō (I) *vt.* 1. a lipi; (*fig.*) a uni, a strânge: ~ *amicitias* a lega strâns prietenii. 2. a forma (din părți separate), a alcătui: *natura conglutinavit hominem* natura a alcătuit omul, ~ *dolum* a ticlui o înșelătorie.
congratulator, *āri*, *ātus sum* *vi. dep.* a felicita: ~ *civitati* a felicita cetatea.
congregior, *gredi*, *gressus sum* *vi. dep.* 1. (*rar*) a se întâlni cu, a se apropia de. 2. (*frecv.*) a se ciocni cu, a se lupta: ~ *cum finitimis proelio* a se ciocni în luptă cu vecinii.
congregābilis (2) *adj.* sociabil.
congregātiō, *ōnis f.* asociere.
congregō (I) [*frecv. pas.* și *refl.*] *vt.* a aduna la un loc (în turmă, în ceată, în grup): *familiae congregantur* se adună la un loc familii, *se ~ in unum locum* a se aduna într-un loc.
congressiō, *ōnis f.* v. **congressus**.
congressus, *ūs m.* 1. întâlnire, contact, raporturi (cu cineva): ~ *cotidianus* contact zilnic, ~ *hominum fugere* a evita raporturile cu oamenii. 2. (*mil.*) ciocnire, luptă: *primo congressu* la prima ciocnire.
congruēns (1), *entis adj.* potrivit cu, conform, în acord cu, la unison: *vita ~ orationi* fel de viață potrivit cu vorba.
congruenter *adv.* (în chip) potrivit.
congruō, *ere*, *uī* *vi.* a se potrivi, a corespunde: *dicta cum factis congruunt* vorbele se potrivesc cu

faptele, *tempus congruit* momentul coincide.

coniciō, *ere*, *iēcī*, *iectum* *vt.* 1. a arunca, a azvârli: ~ *tela in nostros* a arunca săgeți în ai noștri, ~ *hostem in fugam* a pune pe fugă pe dușman; (*fig.*) ~ *oculos* a-și arunca ochii, ~ *culpam in aliquem* a arunca vina pe cineva, *se ~* a se repezi. 2. a vâri: ~ *hostes in terrorem* a băga groaza în dușmani. 3. (*fig.*) a presupune, a face presupuneri: *conieci Lanuvii te fuisse* am presupus că ai fost la Lanuvium.
coniectiō, *ōnis f.* 1. aruncare, azvârlire. 2. (*fig.*) explicare, interpretare.
coniectō (I) *vt.* a presupune, a bănuî, a-și da cu părerea: ~ *rem eventu* a presupune un lucru după cele întâmplate.
conietor, *ōris m.* ghicitor, tâlmăcitor de vise.
coniectūra, *ae f.* 1. părere, judecată, presupunere: *coniecturam facere* a face o presupunere, *aberrare coniecturā* a greși în presupunere. 2. prezicere, interpretare.
coniectus, *ūs m.* azvârlire, aruncare: *teli coniectus* o aruncătură de săgeată (*ca distanță*).
cōnifer (**cōniger**), *era*, *erum* *adj.* conifer (*care produce fructe în formă de con: pinul, chiparosul ș.a.*).
cōnitor, *nītī*, *nīsus* (*nīxus*) *sum* *vi.* și *vt. dep.* 1. a se strădui, a se sforța: ~ *toto corpore* a se sforța din toate

puterile. 2. a se sforța să ajungă (în urcare): ~ *in summum iugum* a se sforța să ajungă în vârful muntelui. 3. (*rar*) a fi în durerile facerii, a naște: *capella conixa gemellos* căprioara care a fătat doi gemeni.
coniugālis (2) *adj.* conjugal, de căsătorie.
coniugātiō, *ōnis f.* unire.
coniugium, *iī n.* căsătorie; (*poet.*) soț, soție.
coniugō (I) *vt.* a uni, a lega: ~ *amicitiam* a lega prietenie.
coniūctē *adv.* în unire, împreună.
coniūctim *adv.* în comun.
coniūctiō, *ōnis f.* unire, legătură.
coniūctus (3) *p.pf.* v. **coniungō**. // *adj.* 1. învecinat, apropiat: *loca castris coniuncta* locuri învecinate cu tabăra, *cui eram aetate coniunctor* de care eram mai apropiat ca vârstă. 2. intim, prieten, în strânse legături cu: ~ *cum Pompeio* intim cu Pompeius. 3. de acord, în concordanță: *praecepta coniuncta naturae* precepte în concordanță cu natura.
coniungō, *ere*, *iūnxī*, *iūctum* *vt.* a lega, a uni: ~ *castra oppido* (D.) a uni tabăra cu orașul, ~ *sibi feminam matrimonio* (Abl.) a-și lua o femeie în căsătorie, ~ *bellum* a face războiul în comun, ~ *amicitiam* a lega prietenie, ~ *consulatus* a repeta consulatul.
coniūnx v. **coniux**.

coniuratiō, *ōnis f.* 1. conspirație, complot. 2. jurământ în comun.
coniurō (I) *vi.* 1. (*mil.*) a depune jurământ în comun: *iuniores coniurant* tinerii depun jurământ. 2. a se lega prin jurământ: *coniurant inter se* se leagă prin jurământ. 3. a forma un complot, a complota: ~ *contra rempublicam* a face un complot contra statului.
coniux, *iugis f.* și *m.* soție, soț; (*poet.*) iubit(ă).
cōniveō, *ēre, nīvi (nīxi) vi.* a închide ochii; (*fig.*) a trece cu vederea.
conl- v. **coll-**.
conm- v. **comm-**.
connectō v. **cōnectō**.
connitor v. **cōnitor**.
conniveō v. **cōniveō**.
connūbium v. **cōnūbium**.
cōnōpium, *ii n.* 1. plasă împotriva țăntarilor. 2. cort, pavilion cu perdele.
cōnor, *āri, ātus sum vt. dep.* a încerca, a-și da silința: ~ *magnum opus* a încerca o mare lucrare, ~ *frustrā* a-și da silința în zadar.
conquassatiō, *ōnis f.* zdruncinare.
conquassō (I) *vt.* a zdruncina, a zgudui.
conqueror, *ēri, questus sum vt. și vi. dep.* a deplânge, a se plânge de ceva: ~ *fortunam suam* a-și deplânge soarta; ~ *de iniuriis* a se plânge de nedreptăți.
conquestiō, *ōnis f.* plângere; (*ret.*) perorație.

conquestus, *ūs m.* plângere, jeluire.
conquiescō, *ere, quiēvi, quiētum vi.* a se odihni; (*fig.*) a-și găsi odihna (liniștea, mulțumirea, mângâierea).
conquirō, *ere, quisivi, quisitum vt.* a căuta (peste tot, cu ardoare): ~ *pecuniam, voluptates* a căuta bani, plăceri.
conquisitio, *ōnis f.* căutare; (*mil.*) ~ *militium* recrutare de soldați.
conquisitor, *ōris m.* cel care recrutează.
conquisitus (3) *p.pf. v. conquirō. // adj.* ales, prețios, rar.
conr- v. **corr-**.
cōnsaepiō, *ire, saepsi, saeptum vt. a îngrădi.*
cōnsaepum, *i n.* împrejmuire, îngrăditură, ogradă.
cōnsalutatiō, *ōnis f.* salutare (reciprocă), salut (din partea unei mulțimi).
cōnsalutō (I) *vt.* a saluta.
cōnsănescō, *ere, sānui vi.* a se însănătoși.
cōnsanguineus (3) *adj.* din același sânge, înrudit. // **cōnsanguineus**, *i m.* rudă, frate. // **cōnsanguinea**, *ae f.* soră.
cōnsanguinitās, *ātis f.* înrudire (de sânge).
cōnscelerātus (3) *adj.* criminal, nelegiuit.
cōnscelerō (I) *vt.* a pângări (prin crimă).

cōnscendō, *ere, scendi, scēsum vi. și vt.* a se urca: ~ *in navem*, ~ *navem* a se urca pe corabie.
cōnscēsiō, *ōnis f.* urcare: ~ *in naves* îmbarcare.
cōnscientia, *ae f.* 1. cunoștință (împărțită cu altul), confidență: ~ *facti* cunoștința faptei săvârșite, *in conscientiam facinoris assumere* a lua drept complice al crimei. 2. conștiință: ~ *virium suarum* conștiința forțelor sale, ~ *bona, mala* conștiință împăcată, chinuită.
cōnscindō, *ere, scidi, scissum vt. a sfâșia.*
cōnsciō, *ire vt.* a se ști vinovat.
cōnsciscō, *ere, scivī (scii) scitum vt.* 1. a decide, a decreta: *senatus conscivit* senatul a decis. 2. (*freqv. cu sibi*) a-și aplica: ~ *sibi mortem* a-și pune capăt vieții, ~ *sibi exsilium* a pleca în exil.
cōnscius (3) *adj.* 1. (știutor împreună cu altul al unui lucru) martor, părtaș, complice: ~ *coniurationis* părtaș la conspirație, ~ *aether conubiis* (D.) eterul, martor căsătoriei. 2. conștient, care are conștiința unui fapt: *formae conscia coniux* soția conștientă de frumusețea ei, *sibi ~ esse iniuriae* a se ști vinovat de o nedreptate.
cōnscribō, *ere, scripsi, scriptum vt.* 1. (*mil.*) a înscrie, a înrola, a recruta. 2. a scrie, a redacta: ~ *edictum*

a redacta un edict; (V) *patres conscripti* senatori!
cōnscriptiō, *ōnis f.* redactare.
cōnsecō, *āre, secuī vt.* a tăia în bucăți.
cōnsecratiō, *ōnis f.* 1. consacrare. 2. sfințire, divinizare.
cōnsecrō (I) *vt.* 1. a închina zeilor, a consacra: ~ *aedem Iovi* a-i închina un templu lui Iupiter. 2. a diviniza, a immortaliza: ~ *memoriam aliquis* a immortaliza memoria cuiva. 3. a blestema.
cōnsectatiō, *ōnis f.* urmărire, căutare.
cōnsectatrix, *icis f.* urmăritoare.
consectiō, *ōnis f.* tăiere, rețezare.
cōnsector, *āri, ātus sum vt. dep.* 1. a urmări: *praedones* ~ a-i urmări pe tâlhari. 2. (*fig.*) a umbla după, a râvni: ~ *potentiam* a urmări puterea.
cōnsecutiō, *ōnis f.* urmare.
cōnsenescō, *ere, senuī vi.* a îmbătrâni; (*fig.*) a slăbi: *miles consenuit* soldatul a îmbătrânit, *consenescent vires* forțele slăbesc.
cōnsēsiō, *ōnis f.* acord, unitate, înțelegere deplină: ~ *sententiarum* acord deplin în păreri.
cōnsensus, *ūs m.* acord, înțelegere.
cōnsentāneus (3) *adj.* conform, de acord, potrivit: ~ *cum litteris* conform cu scrisoarea, *consentaneum est* e logic, e firesc.
cōnsentiō, *ire, sēnsi, sēsum vi. și vt.* 1. a fi de acord, a fi de aceeași părere: *omnes consentiunt de utilitate amicitiae* toți sunt de acord asupra

utilității prieteniei, ~ *cum bonis* a fi de acord cu cei buni, ~ *bellum* a consimți la război. 2. a se înțelege, a se uni: *consentiunt urbem inflammare* se unesc ca să dea foc orașului. 3. (fig.) a se acorda, a se potrivi: *vultus cum oratione consentit* înfățișarea se potrivește cu vorbele.

cōnsentiēns (1), *ntis p.pr. v.* care este în deplin acord.

cōnsēpiō v. cōnsaepiō.

cōnsequēns (1), *entis p.pr. v. cōnsequor.* // *adj.* conform cu rațiunea, logic. // *n.* consecință, urmare.

cōnsequor, *sequi, secutus sum vi. și vt. dep.* 1. a urma, a veni după: *se conicit intro, ego consequor* se vâra înăuntru, eu îl urmez. 2. a urma, a rezulta: *silentium est consecutum* a urmat tăcerea. 3. a urmări: ~ *hostem fugientem* a-l urmări pe dușmanul care fuge; (fig.) ~ *suum institutum* a-și urmări planul. 4. a ajunge (din urmă): *ad vesperum eum consequentur* până seara îl vor ajunge. 5. a câștiga, a dobândi: ~ *fructum* a câștiga o răsplată. 6. a cuprinde, a îmbrățișa (cu mintea, în cuvinte): ~ *verbis omnia facta alicuius* a cuprinde în cuvinte toate faptele cuiva.

cōnserō¹, *ere, sēvi, situm vt.* a semăna, a planta; (poet.) a umple.

cōnserō², *ere, serui, sertum vt.* a împleti, a îmbina, a uni: *lorica conserta auro* platoșă bătută în aur,

~ *manum (manus) cum aliquo* a se încăiera (a începe o luptă) cu cineva, ~ *pugnam (proelium, certamen)* a da o luptă.

cōnsertē *adv.* cu legătură.

cōnserva, *ae f.* tovarășă de sclavie.

cōnservātiō, *ōnis f.* păstrare, conservare.

cōnservātor, *ōris m.* conservator, salvator: ~ *vitae civium* salvatorul vieții cetățenilor.

cōnservātrix, *icis f.* păstrătoare, salvatoare.

cōnservō (I) *vt.* 1. a păstra. 2. a cruța: *Caesar dixit eos conservaturum* Caesar zise că-i va cruța. 3. a respecta: ~ *fidem datam* a respecta cuvântul dat.

cōnservus, *i m.* tovarăș de sclavie.

cōnsessor, *ōris m.* cel care stă lângă cineva, vecin (la masă, spectacol): (jur.) asesor.

cōnsessus, *ūs m.* adunare, reuniune.

cōnsiderātē *adv.* cu judecată.

cōnsiderātiō, *ōnis f.* examinare, cercetare.

cōnsiderō (I) *vt.* 1. a examina, a cerceta. 2. a se gândi, a cugeta, a chibzui: *mecum* (sau *cum animo meo*) *considero* mă gândesc singur, în sinea mea.

cōnsidō, *ere, sēdi, sessum vi.* 1. a se așeza: *considamus in umbrā* să ne așezăm la umbră, *hostes sub monte considerunt* dușmanii s-au așezat la poalele muntelui; (jur.) a se întruni

în ședință. 2. a înceta, a se potoli: *furor consedit* furia se potoli. 3. a se așterne la pământ, a cădea, a se prăbuși: *pulvis considit* pulberea se așază, *Ilium considit* Troia se prăbușește.

cōnsignō (I) *vt.* 1. a pecetlui: ~ *epistulas* a pecetlui scrisorile. 2. (fig.) a garanta, a confirma: ~ *aliquid litteris* a garanta ceva printr-o scrisoare. 3. a consemna; (fig.) a întipări: *notiones consignatae in animis* idei întipărite în minte.

cōnsiliārius, *ii m.* sfetnic, sfătuitor.

cōnsiliātor, *ōris m.* sfătuitor.

cōnsilior, *āri, ātus sum vi. dep.* 1. a se sfătui, a delibera. 2. (cu D.) a sfătui.

cōnsilium, *ii n.* 1. sfat: *consilia recta dare* a da sfaturi bune. 2. adunare, consfătuire: ~ *publicam* consfătuire publică, ~ *vocare* a convoca o adunare, ~ *dimittere* a dizolva o adunare. 3. plan, gând, intenție: *eo consilio ut* cu acest plan ca. 4. hotărâre: ~ *capere* (inire) a lua o hotărâre. 5. judecată, chibzuință: *vir consilii magni* om de mare chibzuință.

cōnsimilis (2) *adj.* cu totul asemănător.

cōnsipiō, *ere vi.* a fi stăpân pe sine.

cōnsistō, *ere, stitī vi.* 1. a se așeza; (mil.) a ocupa o poziție: ~ *sub monte* a ocupa o poziție la poalele muntelui. 2. a) a se opri: ~ *ante domum* a se opri înaintea casei, *ire modo ocus, interdum consistere* când

mergea mai repede, când se oprea; b) a se fixa, a rămâne: *cives Romani ibi constiterant negotiandi causā* cetățenii romani rămăseseră acolo ca să facă negoț; c) (fig.) a se opri, a insista: ~ *in singulis* a se opri la fiecare caz; d) a se opri, a înceta: *ira constitit* mânia a încetat. 3. a fi de față, a exista: *bini oratores constiterunt* au existat doi oratori, *suspicio potuit consistere* a putut exista bănuială. 4. a sta, a consta: *victus in lacte, carne consistit* hrana constă din lapte și carne; (spec.) ~ *mente* (sau *animo*) a-și păstra calmul.

cōnsitiō, *ōnis f.* sădire.

cōnsitor, *ōris m.* semănător, plantator.

cōnsitūra, *ae f.* semănare.

cōnsobrina, *ae f.* vară (după mamă).

consobrinus, *i m.* văr (după mamă).

cōnsociātiō, *ōnis f.* asociere.

cōnsociō (I) *vt.* a uni, a asocia.

cōnsōlābilis (2) *adj.* consolabil.

cōnsōlātiō, *ōnis f.* consolare, mângâiere.

cōnsōlātor, *ōris m.* cel care mângâie.

cōnsōlātōrius (3) *adj.* consolator, de consolare.

cōnsōlor, *āri, ātus sum vt. dep.* a consola, a ușura.

cōnsonō, *āre, sonui vi.* 1. a răsună: *theatrum consonat ululatus* teatrul răsună de urlete. 2. (fig.) a suna la fel, a fi în armonie: ~ *sibi* (secum) a fi în armonie cu sine.

cōnsonus (3) *adj.* armonios; (*fig.*) potrivit.

cōnsōpiō (IV) *vi.* a adormi; a amorți.

cōnsors (1), *rtis adj.* 1. părtaş: ~ *imperii* părtaş la domnie, ~ *in lucris* părtaş la câștig. 2. comun: *tecta consortia* locuințe comune. // *m.* și *f.* (*poet.*) frate, soră: *dea, consors Phoebi* zeita, sora lui Phoebus.

cōnsortiō, *ōnis f.* și **cōnsortium**, *ii n.* tovărășie, comunitate.

cōnspectus¹ (3) *p.pf. v.* **cōnspiciō**. // *adj.* 1. vizibil. 2. remarcabil.

cōnspectus², *ūs m.* 1. privire, priviri; față; ochi: *conspectum alicuius perferre* a suporta privirile cuiva, ~ *est in Capitolium* este o privire spre Capitoliu, *in conspectu esse* a fi în față, sub ochii, *ex conspectu alicuius abire* a pleca din față cuiva. 2. apariție, vedere: *primo statim conspectu* de îndată ce apărui, *conspectu suo proelium restituit* prin apariția lui restabili lupta.

cōnspergō, *ere, persi, persum vt.* a stropi; (*fig.*) a presăra.

cōnspiciendus (3) *adj.* remarcabil, minunat.

cōnspiciō, *ere, spexi, spectrum vt.* 1. a zări, a observa, a vedea: *ubi primum nostros equites conspexerunt* îndată ce i-au zărit pe călăreții noștri. 2. a privi, a se remarca: *conspici oculis infestis* a fi privit cu ochi dușmănoși, *arma atque equi conspiciantur* armele și caii atrăgeau atenția,

signum forum conspicit statuia privește (este orientată) spre for.

cōnspicor, *ārī, ātus sum vt. dep.* a observa, a vedea.

cōnspiciuus (3) *adj.* 1. vizibil. 2. (*fig.*) remarcabil.

cōnspiratiō, *ōnis f.* 1. acord, unire. 2. conspirație.

cōnspirō (I) *vi.* 1. (*despre instrumente de suflat*) a răsună laolaltă. 2. (*fig.*) a fi de acord cu cineva, a se uni. 3. a conspira.

cōnspōnsor, *ōris m.* garant împreună cu altul.

cōnspuō, *ere, spuī, spūtum vt.* a acoperi de scuipat, a scuipa; (*fig.*) a stropi.

cōnspurcō (I) *vt.* a mânji, a pângări.

cōnspūtō *v.* **cōnspuō**.

cōnstāns (1), *ntis adj.* 1. egal, constant, invariabil: ~ *gradus* pas egal, ~ *cursus lunae* invariabilul curs al lunii, ~ *ratio vitae* fel de viață constant. 2. statornic, ferm: ~ *amicus* prieten statornic. 3. în concordanță, coerent, unanim: *inter se constantia* lucruri care se potrivesc între ele, ~ *fama* faimă unanimă.

cōnstanter *adv.* 1. invariabil, continuu. 2. statornic. 3. în unanimitate, la fel.

cōnstantia, *ae f.* statornicie, constantă.

cōnsternātiō, *ōnis f.* 1. îngrozire, înfricoșare: ~ *equorum* înfricoșarea cailor. 2. tulburare, răzvrătire: ~ *milium* răzvrătirea soldaților.

cōnsternō¹ (I) *vt.* 1. a speria, a îngrozi: ~ *equos* a speria caii, ~ *hostes* a îngrozi dușmanii. 2. a tulbura, a scoate din minți. 3. ~ *in fugam* a pune pe fugă.

cōnsternō², *ere, strāvī, strātum vt.* 1. a așterne, a acoperi: ~ *viam floribus* a așterne drumul cu flori; (*fig.*) ~ *maria classibus* a acoperi mările cu corăbii. 2. a răsturna, a arunca la pământ: *tempestas signa constrauit* furtuna a răsturnat statuile.

cōnstipō (I) *vt.* a îngrămădi.

cōnstituō, *ere, stitui, stitutum vt. I.* 1. a pune, a așeza, a fixa: ~ *signa ante tribunal* a fixa steagurile înaintea tribunei, ~ *hiberna in Belgis* a așeza tabăra de iarnă la belgi, ~ *regem* a pune ca rege. 2. a construi, a ridica: ~ *statuam* a înălța o statuie, ~ *aedem* a construi un lăcaș. 3. (*fig.*) a stabili, a institui, a orândui, a constitui: ~ *pacem* a stabili pacea, ~ *res* a orândui lucrurile, ~ *civitatem* a organiza cetatea, ~ *iudicium* a institui o judecată, ~ *amicitiam cum aliquo* a stabili o prietenie cu cineva. II. a hotărî, a decide: *die constituta* la ziua hotărâtă, *Druides de controversiis constituunt* druzii decid în caz de neînțelegeri.

cōnstitūtiō, *ōnis f.* 1. stare, natură; constituție: ~ *firma corporis* constituție fizică robustă. 2. orânduire; dispoziție, ordin: ~ *senatus* dispoziția senatului.

cōnstitūtum, *i n.* 1. convenție, înțelegere. 2. regulă, dispoziție.

cōnstō, *āre, stitī vi.* 1. a rămâne neschimbat, a se menține, a stăru; (*spec.*) a fi în ordine: *numerus legionum constat* numărul legiunilor rămâne neschimbat, *fides ceteris (D.) constabat* ceilalți rămâneau credincioși, ~ *in sententiā* a stăru în părerea sa, *mente vix constat* abia își mai păstrează judecata, ~ *sibi* (a se menține egal cu sine), a fi consecvent, *ratio constat* socoteala e în ordine. 2. (*impers.*) *constat* este un lucru clar, este evident, este știut, este hotărât: *nilhil nobis (D.) constat* nu știm nimic sigur, *omnibus (sau inter omnes) constat* e știut de toți, *Bruto (D.) constabat* Brutus era hotărât. 3. a se compune, a consta, a sta: *contio ex imperitissimis constat* adunarea se compune din oamenii cei mai ignoranți, *victoria in virtute militum constat* victoria stă în vitejia soldaților. 4. a costa: ~ *parvo (Abl.)* a costa puțin, ~ *pluris, minoris* a costa mai mult, mai puțin.

cōnstrātum *i n.* podea, punte.

cōnstringō, *ere, strinxī, strictum vt.* 1. a lega, a înălța. 2. (*fig.*) a constrânge, a ține în frâu, a împiedica: ~ *corpus vinculis* a lega trupul în lanțuri, *uxore paene constrictus* abia ținut în frâu de nevastă.

cōnstrūctiō, *ōnis f.* construcție, alcătuire, îmbinare.

cōnstruō, *ere, strūxī, strūctum vt.*

1. a pune rânduri-rânduri, a aduna: ~ *acervos nummorum* a aduna grămezi de bani. 2. a construi, a alcătui: ~ *navem* a construi o navă.

cōnstuprātor, *ōris m.* violator.

cōnstuprō (I) *vt.* a viola, a necinsti.

cōnsuēfaciō, *ere, fēcī, factum vt.* a deprinde: *eos consuefacit ordines habere* îi obișnuiește să țină rândurile.

cōnsuēscō, *ere, suēvī, suētum vi. și vt.* 1. a se obișnui; (*la pf. logic*) a avea obiceiul, a obișnui: *consuescamus mori* să ne obișnuim cu moartea, *ut consueverat* după cum avusese obiceiul. 2. a obișnui: ~ *bracchia* a-și obișnui brațele.

cōnsuētūdō, *inis f.* 1. obicei: *apud Germanos ~ erat ut la germani era obiceiul ca.* 2. obișnuință: ~ *naturā potentior* obișnuința este mai puternică decât natura. 3. raporturi, legături strânse: ~ *ei erat cum Metello* avea legături strânse cu Metellus, ~ *epistolarum* schimb de scrisori, corespondență.

cōnsuētus (3) *p.pf. v. cōnsuēscō. // adj.* cu care ești obișnuit, obișnuit, bine cunoscut: ~ *lectus* patul obișnuit, *pericula a pueritiā consueta habeo* sunt obișnuit de copil cu primejdiile.

cōnsul, *ulis m.* consul: ~ *designatus* consul ales pentru anul următor, ~ *suffectus* consulul ales în locul altuia în timpul anului, *pro consule* proconsul, guvernatorul unei provincii; (*Abl. abs., indicând anul prin numele consulilor*) *Cn. Pompeio M. Crasso consulibus* (prescurtat: *coss.*) sub consulatul lui Pompeius și Crassus, *proximis consulibus* în anul următor.

cōnsulāris (2) *adj.* 1. de consul: *consulare imperium* autoritate consulară. 2. care a fost consul: *vir ~ un bărbat care a fost consul, legatus ~ delegat imperial în provincii* (având rangul de consul).

cōnsulāriter *adv.* ca un consul.

cōnsulātus, *ūs m.* consulat (funcția de consul).

cōnsulō, *ere, sulūī, sultum I. vi.* 1. a se sfătui cu cineva, a chibzui: ~ *cum suis de communibus negotiis* a se sfătui cu ai săi despre afaceri comune. 2. a se îngriji de ceva: ~ *civibus* (D.) a se îngriji de concetățeni, ~ *famae suae* a se gândi la bunul său nume. 3. a lua măsuri, a proceda: *crudeliter in plebem consulit* procedează crud împotriva plebei.

II. vt. 1. a consulta, a cere sfat: *populum, senatum consulunt* consultă poporul, senatul; (*cu două Ac.*) *consulam hanc rem amicos* îi voi consulta pe prieteni despre acest lucru. 2. (rar)

a examina: ~ *rem delatam* a examina chestiunea propusă.

cōnsultātiō, *ōnis f.* 1. deliberare, consfătuire. 2. (*ret.*) chestiune, temă.

cōnsultē *adv.* cu chibzuială: cuminte.

cōnsultō¹ *adv.* într-adins, anume.

cōnsultō² (I) *vi. și vt.* 1. a se sfătui, a chibzui: ~ *cum amicis super re magna* a se sfătui cu prietenii asupra unui lucru important. 2. (rar) a consulta.

cōnsultor, *ōris m.* 1. sfătuitoare. 2. (cel care cere sfaturi unui jurisconsult) client.

cōnsultrix, *icis f.* cea care se îngrijește de ceva.

cōnsultum, *i n.* 1. hotărâre: *senatus consultum* hotărâre a senatului. 2. (*spec.*) răspuns al oraculului.

cōnsultus (3) *p.pf. v. cōnsulō. // adj.* 1. cunoscător, priceput: *iuris consultus* cunoscător de legi. 2. înțelept, chibzuit. // **cōnsultus**, *i m.* jurisconsult.

cōnsummātiō, *ōnis f.* 1. însumare. 2. terminare, împlinire, desăvârșire.

cōnsummō (I) *vt.* 1. (rar) a aduna la un loc. 2. a termina; a săvârși: ~ *rem* a termina un lucru, ~ *parricidium* a săvârși un paricid. 3. a desăvârși: *consummatus orator* orator desăvârșit.

cōnsūmō, *ere, sūmpsī, sūmptum vt.* a consuma; a pierde, a distruge; a cheltui, a epuiza: ~ *frumentum* a consuma grâu, ~ *pecuniam* a pierde

bani, ~ *diem, noctes, tempus* a pierde ziua, noaptea, timpul, *consumi fame* a fi sleit de foame, *vetustas consumit* timpul distruge.

cōnsūmptiō, *ōnis f.* distrugere, consumare.

cōnsūmptor, *ōris m.* cel care consumă (distruge).

cōnsuō, *ere, suī, sūtum vt.* a coase; (*fig.*) a înnădi.

cōnsurgō, *ere, surrēxī, surrēctum vi.* a se ridica, a se înălța: *consurrexit consul* s-a ridicat consulul, *consurgunt geminae quercus* se înalță doi stejari, ~ *ad arma* a se ridica la luptă.

cōnsurrēctiō, *ōnis f.* ridicare.

contābescō, *ere, tabuī vi.* a se topi; (*fig.*) a pieri.

contabulātiō, *ōnis f.* acoperire cu scânduri; podea; etaj.

contabulō (I) *vt.* a podi; a etaja; *turres contabulantur* turnurile sunt etajate, ~ *murum turribus* a preve-dea un zid cu turnuri etajate.

contāctus, *ūs m.* contact, atingere.

contāgiō, *ōnis f. și contāgium, ii n.* 1. atingere, contact. 2. contagiune, infectare; (*fig.*) influență rea.

contāminō (I) *vt.* a mânji, a pângări: *se ~ sanguine* a se mânji cu sânge; (*fig.*) *iudicia contaminata turpitudine* judecăți pângărite prin imoralitate.

contegō, *ere, tēxī, tēctum vt.* 1. a acoperi ~ *corpus veste* a acoperi corpul

cu o haină. 2. (*fig.*) a apăra, a proteja: *fide clientium contacti* protejați prin fidelitatea clienților. 3. a ascunde: ~ *libidines* a-și ascunde poftele.

contemnō, *ere, temp̄sī, temptum vt.* a disprețui, a nesocoti; a socoti de mică valoare.

contemplātiō, *ōnis f.* observare, examinare, contemplare.

contemplātor, *ōris m.* contemplator, examiner.

contemplātus, *ūs m.* contemplare; considerare.

contemplor, *ārī, ātus sum vt. dep.* a privi atent, a examina.

contemptim *adv.* cu dispreț.

contemptiō, *ōnis f.* dispreț, nesocotire.

contemptor, *ōris m.* disprețuitor; ~ *deorum* disprețuitor al zeilor. // *adj.* (1) *animus contemptor mortis* suflet disprețuitor de moarte.

contemptus (3) *p.pf. v.* **contemnō**. // *adj.* neînsemnat, de disprețuit.

contemptus, *ūs m.* dispreț: *contemptui esse alicui* a fi disprețuit de cineva.

contendō, *ere, tendī, tentum vt. și vi.*

1. a întinde cu putere, a încorda: ~ *arcum* a întinde arcul; (*despre arme*) a arunca: ~ *hastam* a arunca sulița.

2. a se strădui, a se sili: *contendit salutem fugā petere* se sforțează să-și caute salvarea fugind, ~ *ad gloriam* a se sili să obțină gloria.

3. a se lupta, a se întrece, a se măsura: ~ *cum barbaris, contra populum Romanum* a se lupta cu barbarii, contra poporului roman, ~ *armis* a se întrece în lupte. 4. a compara: ~ *vellera cum ostro* a compara lâna cu purpura. 5. a se îndrepta, a porni: ~ *in Italiam* a se îndrepta spre Italia, ~ *ad castra* a porni spre tabără. 6. a cere stăruitor, a căuta (să obțină): *Caesar a militibus contendit ut (ne) Caesar ceru stăruitor soldaților ca (să nu)*. 7. a susține cu tărie ceva: *contendit haec esse falsa* susține că acestea nu-s adevărate.

contentē *adv.* făcând efort, forțat.

contentiō, *ōnis f.* 1. încordare: *summa contentione dimicare* a lupta cu cea mai mare încordare. 2. luptă, ciocnire: ~ *de regno* rivalitate pentru domnie. 3. (*rar*) comparație.

contentiōsus (3) *adj.* certăreț, încăpățânat.

contentus¹ (3) *p.pf. v.* **contendō**. // *adj.* încordat: *contenta voce* cu glasul încordat; (*fig.*) *zelos*.

contentus² *p.pf. v.* **contineo**. (3) *adj.* mulțumit: ~ *parvo* mulțumit cu puțin, *eo contentus quod* mulțumit de faptul că.

conterminus (3) *adj.* învecinat.

conterō, *ere, trivī, tritum vt.* a uza, a prăpădi, a distruge: ~ *supellectilem* a uza mobila, ~ *diem* a pierde ziua, *conteris me* mă distrugi.

conterreō, *ēre, uī, itum vt.* a îngrozi, a înspăimânta.

contestor, *ārī, ātus sum vt. dep.* a lua ca martor, a invoca: ~ *deos hominesque* a lua ca martori pe zei și pe oameni, ~ *caelum* a invoca cerul.

contextō, *ere, texuī, textum vt.* a împleti; (*fig.*) a uni, a lega, a îmbina.

contextus, *ūs m.* împletire, legătură; (*fig.*) șir: ~ *dicendi* șir în vorbire.

conticēscō, *ere, ticuī, vi.* a tăcea, a amuți.

contignātiō, *ōnis f.* schelă; etaj.

contignō (1) *vt.* a acoperi cu grinzi.

contiguus (3) *adj.* vecin, învecinat; (*poet.*) *contiguus hastae* (D.) putând fi atins de suliță.

continens (1), *ntis p.pr. v.* **contineō**.

// *adj.* I. care se continuă. 1. (*loc.*) învecinat: *silvae continentes* păduri învecinate, *pars quae cum Cilicia continens est* o parte care e învecinată cu Cilicia. // (*subst.*) (**terra**) **continens** *f.* uscatul: *Labieno in continente relicto* Labienus fiind lăsat pe uscat. 2. (*timp*) a) imediat următor: *dies his funeribus continentes* zilele imediat următoare acestei înmormântări; b) continuu, neîntrerupt: ~ *labor* muncă neîntreruptă, *continentia bella* războaie continue. II. 1. care se abține, reținut. 2. cumpătat: *homines continentissimi* oamenii cei mai cumpătați.

continenter *adv.* 1. fără întrerupere, continuu. 2. cumpătat.

continentia, *ae f.* cumpătare.

contineō, *ēre, tinuī, tentum vt.* 1. a ține laolaltă, a ține, a lega împreună; (*despre locuri, la pas.*) a fi înconjurat: *insula ponte continetur* insula este legată (de oraș) printr-un pod, *vicus altis montibus continetur* satul este înconjurat de munți înalți. 2. a menține: *fides rempublicam continet* buna credință menține statul, ~ *aliquem in officio* a menține pe cineva în spiritul datoriei. 3. a reține, a opri, a ține (opri), a ține în frâu: *copias in castris* a ține trupele în tabără, *se ~ domi* a nu ieși din casă, ~ *gradum* a-și opri pasul, ~ *cupiditates* a-și înfrâna poftele, *vix contineor* de-abia mă abțin. 4. a cuprinde, a conține: *mundus quattuor corpora continet* lumea cuprinde patru elemente.

contingō¹, *ere, tigī, tāctum I. vt.* 1. a atinge: ~ *funem manibus* a atinge funia cu mâinile. 2. a ajunge (o țintă): ~ *portum* a ajunge în port, ~ *hostem non posse* a nu putea ajunge până la dușman. 3. a se învecina, a fi aproape: *castra silvam contingebant* tabăra era aproape de pădure. II. (*fig.*) 1. a avea legături: ~ *hominem amicitia* a avea legături de prietenie cu un om. 2. a avea legătură, a avea de-a face; (*impers.*) a privi, a interesa: *hoc Romanos non contingit* aceasta nu-i privește pe romani. III. *vb. impers.* a avea parte

de, a-i fi dat, a ajunge: *non cuivis homini contingit adire Corinthum* nu oricărui om îi e dat să viziteze Corintul, *celeriter antecellere omnibus ei contigit* a ajuns să-i întreaacă repede pe toți.

contingō² (continguō), *ere vt.* a muia, a îmbiba.

continuātiō, *ōnis f.* succesiune, șir.
continuō¹ *adv.* 1. imediat: *non ~ nu* urmează că. 2. (*rar*) încontinuu.

continuō² (I) *vt.* a face să urmeze fără întrerupere, a prelungi, a întinde neîntrerupt, a continua: *~ dapes* a face să succedă neîntrerupt felurile de mâncare, *domo collem et hortos continuaverat* extinsese casa cu colina și cu parcul, *~ consulatum* a exercita în continuare consulatul, *~ agros* a-și întinde ogoarele; (*pas.*) a urma neîntrerupt: *hiemi continuat hiems* o iarnă urmează neîntrerupt după cealaltă.

continuus (3) *adj.* 1. neîntrerupt: *montes continui* munți neîntrerupți. 2. în contact nemijlocit cu ceva: *aer terrae continuus* aerul în contact nemijlocit cu pământul.

cōntiō, *ōnis f.* 1. adunare a poporului. 2. cuvântare, discurs: *contionem habere* a ține un discurs.

cōntiōnābundus (3) *adj.* care ține un discurs.

cōntiōnālis (2) *adj.* de adunări populare.

cōntiōnātor, *ōris m.* orator popular, agitator.

cōntiōnor, *āri, ātus sum vi. dep.* 1. a vorbi în public: *~ apud milites* a vorbi în fața soldaților. 2. a fi în adunare.

cōntiuncula, *ae f.* 1. mică adunare. 2. mică cuvântare.

contorqueō, *ēre, torsī, tortum vt.* a răsuci, a suci, a întoarce: *~ membra* a răsuci membrele, *~ proram* a întoarce prora; (*despre arme*) a arunca cu putere: *~ hastam* a arunca sulița.

contortiō, *ōnis f.* răsucire; (*despre stil*) obscuritate.

contortulus (3) *adj.* cam încurcat.

contortus (3) *p.pf. v. contorqueō. // adj.* încurcat, neclar.

contrā I. *adv.* 1. în față. 2. dimpotrivă, altfel: *contra ac* (sau *atque quam*) altfel decât. **II. prep.** (*cu Ac.*) 1. în față. 2. împotriva.

contractiō, *ōnis f.* contractare: *~ frontis* încruntarea frunții.

contractus (3) *p.pf. v. contrahō. // adj.*

1. strâmt: *~ locus* loc strâmt. 2. restrâns, strâmtorat. 3. concentrat.

contrādicō, *ere, dixī, dictum vi.* a vorbi împotriva, a combate: *~ sententiis (D.) aliorum* a combate părerile altora.

contrādictiō, *ōnis f.* contrazicere, combatere.

contrahō, *ere, trāxī, tractum vt.* 1. a strânge, a aduna: *~ copias in unum*

locum a aduna trupele într-un loc, *~ naves* a strânge corăbii. 2. a aduce cu sine, a provoca, a produce, a atrage, a contracta: *~ bellum* a aduce războiul, *iram mihi deorum contraxi* mi-am atras mânia zeilor, *~ aes alienum* a contracta datorii, *~ morbum* a contracta o boală, *~ rem* a contracta o afacere. 3. a restrânge, a micșora, a reduce: *~ vela* a strânge pânzele, *~ orationem* a micșora discursul, *animus contrahitur formidine* inima se strânge de frică.

contrāriē *adv.* opus, contrar.

contrārius (3) *adj.* 1. din față: *colles flumini* ~ colina din fața râului. 2. contrar, opus: *orationes inter se contrariae* cuvântări opuse între ele, *in contraria* în direcții opuse, *e(x) contrariō* sau *contrariō* dimpotrivă.

contrectātiō, *ōnis f.* atingere.

contrectō (I) *vt.* 1. a atinge cu mâna, a pipăi. 2. (*fig.*) a examina atent.

contremiscō, *ere, tremui vi. și vt.*

1. a tremura: *~ timore* a tremura de frică. 2. a tremura de frica cuiva: *~ egestatem* a tremura de frica mizeriei. 3. (*fig.*) a șovăi: *fides huius contremuit* credința lui a șovăit.

contribuō, *ere, uī, ūtum vi.* a adăuga contopind, a uni: *~ milites in unam cohortem* a-i uni pe soldați într-o singură cohortă.

contristō (I) *vt.* a întrista, a amări.

contritus v. conterō.

contrōversia, *ae f.* dispută, controversă, neînțelegere; proces: *~ de finibus* neînțelegere asupra teritoriului, *in controversia esse* a fi în neînțelegere, *sine controversia* fără discuție (indiscutabil).

contrōversiosus (3) *adj.* contestabil.

contrōversus (3) *adj.* discutabil, îndoielnic.

contrūcidō (I) *vt.* a masacra.

contrūdō, *ere, sī, sum vt.* a îngreșădi; a vâri cu forța.

contubernālis, *is m. (mil.)* camarad (de cort); coleg; (*spec.*) atașat pe lângă un general în campanie.

contubernium, *ii n.* 1. camaraderie; (*spec.*) suita generalului. 2. conviețuire, intimitate; (*spec.*) căsătorie între sclavi, concubinaj. 3. cort, locuință comună.

contueor, *ērī, tuitus sum vt. dep.* a privi atent, a cerceta.

contumācia, *ae f.* aroganță, trufie; (*rar*) mândrie.

contumāciter *adv.* arogant, trufaș.

contumāx (I), *ācis adj.* arogant, trufaș; încăpățânat, îndârjit.

contumēlia, *ae f.* jignire, insultă.

contumēliōsus (3) *adj.* jignitor.

contumulō (I) *vt.* a îngropa.

contundō, *ere, tudī, tūsum vt.* a sfărâma, a zdrobi; (*fig.*) a distruge.

conturbātiō, *ōnis f.* tulburare: *~ oculorum*, *mentis* tulburare a vederii, a minții.

conturbō (I) *vt.* a tulbura (a produce dezordine în); (*fig.*) a neliniști: ~ *hostem* a produce haos în rândul dușmanilor.

contus, *ī m.* prăjină, cange.

cōnūbialis (2) *adj.* de căsătorie.

cōnūbium, *īī n.* 1. căsătorie. 2. drep-tul de a se căsători.

cōnus, *ī m.* 1. con. 2. vârful coifului.

convalēscō, *ere, valūi vi.* a căpăta puteri, a se întări.

convallis, *is f.* vale (închisă de înăl-țimi).

convectō v. convehō.

convehō, *ere, vēxi, vectum vt.* a căra, a transporta.

convellō, *ere, velli (vulsi), vulsum vt.*

1. a smulge răsturnând, a răsturna: ~ *arborem* a doborî un copac, ~ *glebam vomere* a răsturna brazda cu plugul, *aequor remis convulsum* marea răscolită cu vâslele; (*mil.*) ~ *signa* a smulge steagurile din pământ (a porni). 2. (*fig.*) a zdrunci-na, a ruina, a anula: ~ *statum civi-tatis* a zdruncina liniștea statului, ~ *fidem legionum* a zdruncina lea-litatea legiunilor, ~ *senatus consul-tum* a anula o decizie a senatului.

convenae, *ārum m.pl.* venetici.

conveniēns (1), *ntis p.pr. v. conveniō.*

// *adj.* potrivit, în acord: ~ *tempori oratio* o cuvântare potrivită cu mo-mentul.

convenienter *adv.* potrivit: ~ *cum natura vivere* a trăi în conformitate cu natura.

convenientia, *ae f.* acord perfect, armonie.

conveniō, *īre, vēnī, ventum vi. și vt.*

1. a veni cu toții, a se aduna: *omnes in forum convenerunt* s-au adunat toți în for. 2. a întâlni, a găsi: *legati Caesarem in itinere convenerunt* solii l-au întâlnit pe Caesar în drum. 3. a se înțelege, a fi convenit: *tem-pus inter eos convenit* a fost con-venit momentul (s-au înțeles asupra momentului); (*impers.*) *inter regem et Pausaniam convenit* s-a făcut o înțelegere între rege și Pausanias. 4. a se potrivi: *cothurnus apte ad pedem convenit* coturnul se potri-vește bine pe picior; (*impers.*) *con-venit* este potrivit, se cuvine: *mori-bus nostris non convenit* nu se potrivește cu obiceiurile noastre.

conventicium, *īī n.* plată pentru zile-le de participare la adunările pu-blice (*la greci*).

conventiculum, *ī n.* 1. reuniune.

2. loc de adunare.

conventiō, *ōnis f.* 1. întrunire. 2. con-venție, pact.

conventum, *ī n.* învoială, înțelegere, convenție.

conventus, *ūs m.* 1. adunare; (*spec.*) sesiune judiciară în provincie (pe care o prezida guvernatorul): *con-ventum agere* a judeca pricinile.

2. comunitatea cetățenilor romani în provincii: ~ *Cordubae* comuni-tatea din Corduba.

converberō (I) *vt.* a bate, a biciui.

converrō, *ere, verri, versum vt.* a mătura.

conversātiō, *ōnis f.* raporturi (cu ci-neva), viață împreună cu cineva.

conversiō, *ōnis f.* 1. rotire (în jurul unui ax): ~ *astrorum* rotirea aștri-lor. 2. schimbare, transformare: ~ *rerum* schimbarea lucrurilor.

3. traducere.

conversor, *ārī, ātus sum vi. dep.* a se afla în mod obișnuit, a trăi obiș-nuit: ~ *in montibus* a trăi de obicei în munți, ~ *nobiscum* a fi obișnuit cu noi.

convertō, *ere, verti, versum vt.* 1. a întoarce: *virga conversa* vargă în-toarsă (cu celălalt capăt), ~ *naves in eam partem* a întoarce corăbiile în această direcție, ~ *terga* a o lua la fugă, ~ *in fugam* a pune pe fugă.

2. (*fig.*) a întoarce, a îndrepta: ~ *ocu-los* a-și întoarce ochii, ~ *cogita-tiones in rem* a-și îndrepta gându-rile asupra unui lucru, ~ *ingenium ad causas agendas* a-și îndrepta talentul spre avocatură. 3. a trans-forma, a preface, a schimba: ~ *cas-tra castris* a schimba o tabără cu alta, ~ *classem in nymphas* a trans-forma corăbiile în nimfe; (*spec.*) a traduce: ~ *librum e Graeco in La-tinum* a traduce o carte din greacă

în latină: *convertere* sau *se conver-tere*: a) a se îndrepta; b) a se trans-forma.

convestiō (IV) *vt.* a îmbrăca; (*fig.*) a acoperi: ~ *omnia hederā* a îmbră-ca totul cu iederă.

convexus (3) *adj.* 1. boltit; adânc; rotund: *caelum convexum* cerul boltit, *convexa vallis* vale adâncă.

2. prăpăstios, râpos: *convexum iter* drum prăpăstios. // **convexum**, *ī n.* și **convexa**, *ōrum n.pl.* boltă, adânc: *caeli convexa* bolta cerului, *in con-vexo nemorum* în adâncul pădurilor.

conviciātor, *ōris m.* insultător.

convicior, *ārī, ātus sum vi. dep.* (cu D.) a ocări.

convicium, *īī n.* 1. larmă, vuiet. 2. ceartă, ocară.

convictiō, *ōnis f.* conviețuire.

convictor, *ōris m.* oaspete obișnuit, comesean.

convictus, *ūs m.* 1. relații (cu cine-va), societate. 2. ospăț.

convincō, *ere, vici, victum vt.* 1. a con-vinge, a dovedi (vinovat de): *con-victus caedis* dovedit vinovat de omor, *convictus scelere* dovedit de crimă. 2. a dovedi, a arăta: ~ *erro-res* a dovedi greșelile.

conviva, *ae m.* oaspete, comesean.

convivālis (2) *adj.* de ospăț.

convivātor, *ōris m.* cel care dă o ma-să, amfitrion.

convivium, *īī n.* ospăț, banchet.

convivō, *ere, vīxī, vīctum vi.* 1. (cu D.) a convieșui. 2. a lua masa cu cineva.

convivor, *ārī, ātus sum vi. dep.* a se ospăta.

convocātiō, *ōnis f.* convocare.

convocō (I) *vt.* a convoca.

convolō (I) *vi.* a alerga în mare grabă.

convolvō, *ere, volvi, volūtum vt.*

1. a încolăci, a înfășura: *anguis terga convolvit șarpele își încolăcește spinarea.* 2. (despre stele) a roti.

convomō, *ere, uī, itum vt.* a murdări vomitând.

convortō v. **convertō**.

convulnerō (I) *vt.* a răni greu.

cooperiō, *īre, rūi, rtum vt.* 1. a acoperi. 2. (fig.) a copleși.

cooptātiō, *ōnis f.* cooptare, alegere.

cooptō (I) *vt.* a alege (într-un corp, în colegiu): ~ *novum senatum* a alege un nou senat.

coorior, *orīrī, ortus sum vi. dep.*

1. a se naște, a se isca, a izbucni: *risus coortus est* s-a iscat un râs, *tempestas cooritur* se pornește furtuna. 2. a se ridica (împotriva): ~ *ad pugnam* a se ridica la luptă.

Coōs v. **Cōs**.

cōpia, *ae f.* 1. abundență, belșug, bogăție, cantitate mare: ~ *omnium rerum* belșug de toate bunurile, ~ *frumenti* cantitate mare de grâu; (spec.) abundență în exprimare. 2. mijloace de viață, provizii: *copias*

comparare a pregăti provizii. 3. mulțime: ~ *amicorum* mulțimea prietenilor. 4. (pl. mil.) trupe: *copiae hostium* trupe ale dușmanilor. 5. posibilitate, ocazie: *ei copia datur* i se dă puțința, *copiam facere alicui* a da posibilitate cuiva. 6. **Cōpia**, *ae* zeița abundenței.

cōpiōsē *adv.* din belșug.

cōpiōsus (3) *adj.* bogat, îndestulat; (ret.) abundent.

copis, *idis f.* iatagan (la perși).

cōpula, *ae f.* legătură; (spec.) lanț, curea; cârlig.

cōpulātiō, *ōnis f.* legătură, reunire.

cōpulō (I) *vt.* a lega, a uni.

coquō, *ere, coxī, coctum vt.* 1. a fierbe, a pregăti la foc: ~ *cenam* a pregăti cina. 2. a coace. 3. a topi, a arde: ~ *calcem* a stinge var, ~ *laterculos* a arde cărămizi; (fig.) a pregăti pe ascuns, a pune la cale, a coace ceva: ~ *bellum* a pregăti un război. 4. a chinui: *curae eum coquant* îl chinuie grijile.

coquus (cocus), *i m.* bucătar.

cor, *cordis n.* inimă; (fig.) suflet; curaj; simțire; minte: *alicui cordi esse* a fi plăcut (drag) cuiva: *Dionysius nobis cordi est* Dionysius ne este drag.

cōrallium (cūralium), *iī n.* coral.

cōram I. *adv.* de față, în față, personal. II. *prep.* (cu Abl.) în față: ~ *populo* în fața poporului.

corbis, *is f.* și *m.* coș, paner.

corcodilus v. **crocodilus**.

corculum, *i n.* inimioară; (fig.) suflătel.

Corcȳra, *ae f.* (insula) Corcyra (azi, Corfu). // **Corcȳraeus** (3) *adj.* din Corcyra.

cordātus (3) *adj.* înțelept.

cordāx, *ācis m.* cordax (dans grecesc licențios).

Corduba, *ae f.* Corduba (oraș în Hispania) (azi, Cordoba). // **Cordubēnsis** (2) *adj.* din Corduba.

Corinthus, *i f.* Corint (port așezat în istmul cu același nume). // **Corinthius** (Corinthiacus) (3) și **Corinthēnsis** (2) *adj.* de Corint, corintic. // **Corinthiī**, *ōrum m.pl.* corintienii.

Coriolānus, *i m.* Coriolanus (cognomen al lui Cn. Marcius după ce i-a învins pe volsci și a distrus orașul Corioli).

Corioli, *ōrum m.pl.* Corioli (oraș al volscilor în Latium). // **Coriolānus** (3) *adj.* din Corioli.

corium, *iī n.* 1. piele (de animal). 2. (fig.) curea, bici.

Cornēlius, *iī m.* Cornelius (nume gentilic roman). // *adj.* (3) din gens Cornelia.

corneolus (3) *adj.* de corn; tare ca lemnul de corn.

corneus (3) *adj.* de corn, precum cornul.

cornicen, *inis m.* cornist, suflător în corn.

cornicula, *ae f.* cioară mică.

corniculum, *i n.* 1. corn mic. 2. semn onorific militar atârnat de coif.

corniger, *era, erum adj.* cornut.

cornipēs (1), *pedis adj.* cu copită. // *m.* cal.

cornix, *icis f.* cioară.

cornū, *ūs n.* 1. corn (de animal).

2. (tot ce e asemănător cu un corn): a) corn (instrument muzical), flaut; b) copită; c) cornul lunii; d) braț al unui fluviu: *Nili cornua* brațele Nilului; e) arc; f) extremitate a unui front, flank, aripă: ~ *dextrum, sinistrum* aripa dreaptă, stângă. 3. *cornu Copiae* cornul abundenței.

cornum, *i n.* 1. coarnă (fruct). 2. lance din lemn de corn.

cornus, *i f.* corn (arboresc); (fig.) lance, sulită (făcută din corn).

cornūtus (3) *adj.* cornut.

corōlla, *ae f.* coroniță.

corōllārium, *iī n.* 1. coroniță. 2. dar, răsplată.

corōna, *ae f.* 1. coroană. 2. (fig.) coroană (de metal) (semn distinctiv): ~ *civica, navalis* coroană civică, navală, *sub corona vendere* a vinde prizonieri ca sclavi (fiindcă erau expuși purtând pe cap o coroniță). 3. cerc de ascultători sau spectatori, mulțime. 4. (mil.) linie de soldați care încercuiesc o cetate (o întăritură). 5. diademă.

corōnārius (3) *adj.* pentru facerea unei coroane; (spec.) *aurum coronarium*

dar făcut de provinciali generalilor încoronati în triumf.

corōnō (I) *vt.* 1. a încorona, a încununa, a împodobi cu coroane sau cununi: *coronari Olympiā* a fi premiat la jocurile olimpice. 2. (fig.) a înconjura: *silva coronat aquas* o pădure împrejmuiește apele.

corporeus (3) *adj.* 1. corporal, material. 2. de carne.

corpus, *oris n.* 1. corp. 2. persoană: *liberum* ~ persoană liberă. 3. totalitate: ~ *reipublicae* corpul statului, ~ *iuris* colecție de legi, ~ *fabrum* corporația fierarilor. 4. substanță: *corpora individua* substanțe nedivizibile (atomi).

corpusculum, *i n.* 1. corpuscul; atomi. 2. trup firav (slab).

corrēctiō, *ōnis f.* 1. îndreptare, corectare. 2. muștrare.

corrēctor, *ōris m.* îndreptător, reformator.

corrēpō, *ere, rēpsi vi.* a se târî, a se strecura.

corrīgō, *ere, rēxi, rēctum vt.* a îndrepta, a corecta: ~ *cursum navis* a îndrepta direcția navei, ~ *mores* a îndrepta moravurile, ~ *errorem* a corecta o greșeală.

corripīō, *ere, ripui, reptum vt.* 1. a apuca în grabă, a prinde, a înșfăca: ~ *arcum* a apuca arcul; (poet.) ~ *viam* a porni în grabă la drum, ~ *gradum* a iuți pasul, *se corripere* a se scula repede: ~ *e somno* a sări din somn.

2. a răpi: ~ *bona* a răpi bunurile.

3. a târî în fața judecătii. 4. a muștra, a ocări: *hunc corripunt dictis* pe acesta îl ceartă cu vorba. 5. a răpi, a ataca (dăunând): *flamma corripit vicos* focul cuprinde cartierele, *flumen corripit tecta* fluviul ia cu sine casele, *nimius sol corripit segetes* seceta strică semănăturile, *correptus morbo* cuprins de boală, *correptus imagine formae* răpit de frumusețea chipului.

corrōborō (I) *vt.* a întări, a consolida.

corrōdō, *ere, si, sum vt.* a roade.

corrogō (I) *vt.* 1. a aduna de peste tot rugând: ~ *pecuniam* a cerși bani, ~ *auxilia ab sociis* a aduna trupe ajutătoare de la aliați. 2. (spec.) a invita.

corrūgō (I) *vt.* a zbârci, a încreți: *mappa sordida corrugat nares* șervetul murdar te face să strâmbi din nas.

corrumpō, *ere, rūpi, ruptum vt.* 1. a distruge de tot, a nimici, a ruina: ~ *frumentum incendio* a distruge grâul prin foc, ~ *libertatem* a distruge libertatea. 2. a strica, a corupe: ~ *sanguinem* a strica sângele, ~ *civitatis mores* a corupe moravurile cetății, ~ *tabulas* a falsifica registrele.

corruō, *ere, rui vi.* a se prăbuși, a cădea la pământ: *aedes corruerunt* casa s-a prăbușit.

corruptē *adv.* stricat, greșit.

corruptēla, *ae f.* corupere, stricăciune, depravare.

corruptiō, *ōnis f.* stricare, corupere.

corruptor, *ōris m.* corupător.

corruptrix, *icis f.* corupătoare.

corruptus (3) *p.pf. v.* **corrumpō**. // *adj.* stricat, corupt.

cortex, *icis m. și f.* 1. scoarță, coajă: ~ *fagi* scoarța fagului, ~ *ovorum* coajă de ouă. 2. plută: *levior cortice* mai ușor ca pluta.

cortina, *ae f.* 1. căldare. 2. (spec.) trepiedul Pythiei (profetesa lui Apollo la Delphi); (fig.) oracolul lui Apollo. 3. spațiu în jur, cerc.

corulus *v.* **corylus**.

coruscō (I) *vt. și vi.* 1. a agita, a scutura: ~ *hastam* a agita sulita. 2. a scăpăra, a fulgera: *flamma inter nubes coruscat* fulgerul scapără printre nori.

coruscus (3) *adj.* 1. tremurător. 2. scânteietor, strălucitor.

corvus, *i m.* corb; (mil.) spărgător de ziduri (mașină de război).

Corybantēs, *um (ium) m.pl.* coribanți (preoți ai Cybelei).

cōrycus, *i m.* sac de nisip (la care se antrenau pugiliștii).

corylētum (corulētum), *i n.* aluniș.

corylus (corulus), *i f.* alun.

corymbus, *i m.* corimb (ciorchine) (atribut al lui Bacchus).

coryphaeus, *i m.* căpetenie, fruntaș.

cōrytus, *i m.* tolbă.

cōs, *cōtis f.* piatră, gresie.

Cōs (Coōs, Cous), *i f.* (insula) Cos.

// **Cōus** (3) *adj.* din Cos. // **Cōum**, *i n.* 1. vin de Cos. 2. mătase de Cos.

costa, *ae f.* coastă.

costum, *i n.* nard (plantă aromată).

cōtēs *v.* **cautes**.

cothurnātus (3) *adj.* încălțat cu coturni; (fig.) pășind pe coturni; solemn, pompos.

cot(h)urnus, *i m.* coturn (încălțămintă înaltă a actorului de tragedie); (fig.) stil solemn; tragedie.

cotidiānus (cottidiānus) (3) *adj.* zilnic; (fig.) obișnuit, de toate zilele.

cotidiē (cottidiē) *adv.* zilnic.

cōturnix, *icis f.* prepeliță.

covinnārius, *ii m.* soldat pe care de luptă prevăzute cu coase.

covinnus, *i m.* car de luptă (al bretonilor și belgilor) prevăzut cu coase.

coxa, *ae f.* coapsă.

crābrō, *ōris m.* bondar.

crāpula, *ae f.* beție, mahmureală.

crās *adv.* mâine.

crassitūdō, *inis f.* 1. grosime. 2. densitate.

crassus (3) *adj.* 1. gros. 2. des. 3. dens, greu; (fig.) greoi, grosolan.

crāstinus (3) *adj.* de mâine, din ziua următoare. // **crāstinum**, *i n.* ziua de mâine: *in crāstinum* pe a doua zi.

crātēr, *ēris m. și crātēra, ae f.* 1. crater (vas mare pentru vin sau ulei). 2. crater (de vulcan); (fig.) prăpastie.

crătēs (**crātis**), *is f.* (*frecv. pl. crătēs, ium*) împletitură (de nuiete), leasă, țarc, coș.

creător, *ōris m.* creator, întemeietor, părinte.

creātrix, *icis f.* născătoare, mamă.

crēber, *bra, brum adj.* 1. des: *crebri ignes* fulgere dese; (*pred.*) *hostes crebri* cadunt dușmanii cad cu grămadă. 2. bogat în ceva, plin: ~ *procellis Africus* vântul de sud (bogat în furtuni).

crēb(r)escō, *ere, b(r)uī vi.* a se îndesi; a spori, a crește, a se întinde.

crēbritās, *ātis f.* desime, număr mare.

crēbrō *adv.* des.

crēdibilis (2) *adj.* de crezut: *vix credibile* greu de crezut.

crēdibiliter *adv.* demn de crezut, verosimil.

crēditor, *ōris m.* creditor.

crēditum, *i n.* datorie, împrumut: ~ *solvere* a-și plăti datoria.

crēdō, *ere, didi, ditum vt. și vi.* 1. a încredința: *mihi suam vitam credidit* mi-a încredințat viața lui; *se ~* a se lăsa în voia; *se ~ Neptuno* a se lăsa în voia valurilor; (*spec.*) a împrumuta: ~ *pecuniam sine faenore* a da bani fără dobândă. 2. a se încrede, a-și pune nădejdea: ~ *militibus* (D.) a se încrede în soldați, ~ *hastae* a-și pune nădejdea în sulită. 3. a crede, a da crezare: ~ *testibus* a da crezare martorilor, *mihi crede* crede-mă. 4. a crede, a socoti: *ego*

haud credo, sed certe scio eu nu cred, ci știu cu siguranță, *credas pluisse lapidibus* ai crede că ploua cu pietre. // **creditus** (3) *p.pf.* căruia i s-a dat crezare.

crēdulitās, *ātis f.* credulitate.

crēdulus (3) *adj.* încrezător.

cremō (I) *vt.* a arde, a da foc.

Cremōna, *ae f.* Cremona (*oraș în Gallia Cisalpină*). // **Cremōnēnsis** (2) *adj.* din Cremona.

creō (I) *vt.* 1. a crea, a naște, a produce: *natura creat res* natura creează lucrurile, *Maiā creatus* născut din Maia, ~ *dolorem* a produce durere. 2. a alege (într-o funcție), a numi: ~ *consulem* a alege un consul, *Tarquinius rex creatus est* Tarquinius a fost numit rege.

crepida, *ae f.* sandală.

crepidō, *inis f.* 1. soclu, pedestal. 2. (*spec.*) margine pietruită, dig, parapet, chei.

crepitō (I) *vi.* (*despre zgomote scurte și repetate*): a pârâi, a trosni, a sfârâi, a clănțăni, a durui; a chiorâi etc. **crepitus**, *ūs m.* (*despre zgomote*): zăngănit, trosnet, dudit, scârțâit, zornăit; chiorăit.

crepō, *āre, uī, itum vi. și vt.* 1. a scoate un sunet. 2. a vorbi tot timpul despre ceva: *crepat pauperiem* vorbește neconținut despre sărăcie.

crepundia, *ōrum n.pl.* 1. sfârlează, titirez. 2. castaniete.

crepusculum, *i n.* înserare, apus.

crēscō, *ere, crēvī, crētum vi.* 1. a crește: *arbores crescunt* arborii cresc.

2. a se transforma, a deveni: *brachia in ramos crescunt* brațele se transformă în ramuri. 3. (*fig.*) a se ridica, a deveni mai puternic: ~ *in dignitate* a se înălța în demnitate. // **crētus** (3) *p.pf.* născut: *Troiano sanguine* ~ născut din neamul troian.

Crēta, *ae* (**Crētē, ēs**) *f.* (insula) Creta. // **Crētēnsis**, *is m.* cretan. // **Cressa**, *ae f.* cretană. // **Crētēnsis** (2) și **Crēticus** (3) *adj.* cretan.

crēta, *ae f.* cretă, lut alb.

crētātus (3) *adj.* albit cu cretă.

crētiō, *ōnis f.* acceptarea unei moșteniri.

cretōsus (3) *adj.* bogat în cretă.

crētula, *ae f.* 1. cretă. 2. argilă albă (pentru pecetluit scrisorile).

Creūsa, *ae f.* 1. soția lui Aeneas, fiica lui Priam și a Hecubei. 2. a doua soție a lui Iason.

cribrum, *i n.* ciur, sită.

crimen, *inis n.* învinuire, acuzație: ~ *falsum* acuzație neîntemeiată, ~ *proditionis* acuzație de trădare, ~ *defendere* a respinge o acuzație, *in crimen vocari* a fi învinuit; (*expr.*) *rem alicui crimini dare* a pune un lucru pe seama cuiva, a învinui pe cineva de un lucru, *res crimini est alicui* i se aduce cuiva învinuirea de un lucru.

criminātiō, *ōnis f.* învinuire nedreaptă, calomnie.

criminător, *ōris m.* calomniator.

crimīnor, *ārī, ātus sum vt. dep.* a învinui, a acuza, a reproșa: *crimīnatur filium* îl acuză pe fiul său.

crimīnōsē *adv.* în chip acuzator (de-făimător).

crimīnōsus (3) *adj.* plin de acuzații, insultător, calomniator: *crimīnosa oratio* un discurs plin de acuzații.

crīnālis (2) *adj.* de păr: *vittae crīnales* panglici care leagă părul. // **crīnāle**, *is n.* ac de păr; pieptene; diademă.

crīnis, *is m.* păr (*al capului*), plete; (*spec.*) coada cometei.

crīnitus (3) *adj.* pletos, cu părul lung.

crispō (I) *vt.* 1. a încreți, a bucla: ~ *capillum* a bucla părul. 2. a scutura, a agita, a azvârli: ~ *bina hastilia* a arunca două sulii.

crispus (3) *adj.* (*despre păr*) încrețit, frezat, ondulat; (*despre marmură, frunze*) cu vinișoare.

crīsta, *ae f.* creastă; smoc de păr; panăș (*la un coif, la cai*).

crīstātus (3) *adj.* cu creastă, cu panaș. **criticus**, *i m.* critic.

croceus (3) *adj.* 1. de șofran. 2. galben ca șofranul.

crocodilus, *i m.* crocodil.

crocus, *i m.* și **crocum**, *i n.* 1. șofran. 2. galben de șofran.

Croesus, *i m.* Croesus (*bogatul rege al Lydiei*).

crotalum, *i n.* castanietă.

cruciāmentum, *i n.* chinuire, tortură.

cruciātus, *ūs m.* chin, tortură.

cruciō (1) *vt.* a chinui, a tortura.
crūdēlis (2) *adj.* crud, neîndurător.
crūdēlitās, ātis *f.* cruzime.
crūdēliter *adv.* crud, cu cruzime.
crūdescō, ere, duī *vi.* a se înăspri, a deveni mai crud.
crūdītās, ātis *f.* indigestie.
crūdus (3) *adj.* 1. necopt: *caro cruda* carne crudă, *cruda poma* poame crude, *crudum vinum* vin nou, *cruda puella marito* fată care încă nu-i de măritat, *corium crudum* piele netăbăcită; (*fig.*) *servitium crudum* sclavie recentă, *cruda senectus* o bătrânețe încă verde. 2. cu stomacul plin (de alimente nemistuite): ~ *ad prandium venit* vine la masă cu stomacul plin. 3. (*fig.*) crud, dur, nemilos.
cruentō (1) *vt.* 1. a stropi cu sânge, a pângări: ~ *templum* a stropi cu sânge templul. 2. (*fig.*) a răni până la sânge: *haec te cruentat oratio* discursul acesta te rănește până la sânge.
cruentus (3) *adj.* 1. însângerat, mânjit de sânge: ~ *gladius* sabie plină de sânge. 2. sângeros, crud: *cruenta victoria* o victorie care a costat sânge, ~ *Mars* crudul Marte.
crumēna (crumina), ae f. pungă de bani; (*fig.*) bani.
cruor, ōris *m.* sânge (*care curge dintr-o rană*); (*fig.*) vărsare de sânge.
cruppellării, ōrum *m.pl.* luptători cu platoșă.

crūs, ūris *n.* 1. picior (*de la genunchi în jos*). 2. picior; coapsă.
crūsta, ae f. coajă, solzi, pojghiță: ~ *panis* coajă de pâine, ~ *piscium* solzii peștilor. 2. (*tehn.*) placaj, înveliș, mozaic, incrustație.
crūstulum, ī n. pastilă de zahăr, bomboană.
crūstum, ī n. prăjitură.
crux, crucis *f.* cruce; răstignire pe cruce: *aliquem in crucem tollere* (*agere*) a răstigni pe cineva.
cryptoporticus, ūs *f.* galerie acoperită.
crystallinus (3) *adj.* de cristal. // **crystallinum, ī n.** (vas de) cristal.
crystallus, ī f. (vas de) cristal.
cubiculāris (2) *adj.* de dormitor.
cubiculārius, ii *m.* camerist (*sclav care se îngrijea de odaia de dormit*).
cubiculum, ī n. 1. odaie de dormit. 2. odaie, cameră.
cubile, is *n.* culcuș, locuință.
cubital, ālis *n.* pernă (de sprijinit cotul).
cubitālis (2) *adj.* de un cot.
cubitō (1) *vi.* a ședea culcat, a se culca (de obicei).
cubitus, ī n. și **cubitus, ī m.** 1. cot (al mâinii). 2. cot (*măsură de lungime* = 0,443 m).
cubō, āre, uī, itum *vi.* 1. a ședea culcat, a zăcea în pat. 2. a sta la masă.
cucūlus¹ (cucullus), ī m. glugă.

cuculus² (cucūlus), ī m. cuc; (*fig.*) prost, leneș.
cucumis, is (cucumis, eris) *m.* castravete.
cucurbita, ae f. dovleac.
cūdō, ere, dī, sum *vt.* a bate la nicovală: ~ *nummos* a bate monede; (*fig.*) ~ *versus* a făuri versuri.
cūiās, ātis *pron.* din ce țară?
culcita, ae f. saltea, pernă.
culeus (culleus), ī m. sac de piele (*în care erau închiși paricizii pentru a fi înecați*).
culex, icis *m.* țânțar.
culina, ae f. 1. bucătărie. 2. (*fig.*) bucate, masă.
culmen, inis *n.* culme, vârful.
culmus, ī m. pai (de cereale); (*fig.*) stuf.
culpa, ae f. vină, greșală.
culpō (1) *vt.* a învinui, a acuza, a da vina pe.
cultē *adv.* îngrijit, ales, elegant.
cultellus, ī m. cuțitaș.
culter, tri *m.* cuțit: ~ *tonsorius* brici.
cultiō, ōnis *f.* cultivare: ~ *agri* agricultură.
cultor, ōris *m.* 1. cultivator: ~ *terrae, vitis* cultivator al pământului, al viței; (*spec.*) țaran. 2. locuitor: ~ *nemorum* locuitor al pădurilor. 3. (*om care cinstește și practică ceva*) iubitor, partizan, adorator: ~ *veritatis* prieten al adevărului, ~ *imperii Romani* partizan al statului roman, ~ *deorum* adorator al zeilor.

cultrix, icis *f.* 1. cultivatoare. 2. locuitoare.
cultūra, ae f. 1. îngrijire, cultivare; ~ *agri* cultura pământului, ~ *animi* cultivarea spiritului.
cultus, ūs *m.* 1. îngrijire, cultivare: *loci humano cultu vacantia* locuri care nu cunosc mâna omului. 2. (*fig.*) practicare, cultivare: ~ *litterarum* cultivarea literaturii. 3. fel de viață; ~ *modicus, rusticus* fel de viață modest, țărănesc. 4. îmbrăcăminte; fel de a se îmbrăca: ~ *militaris* îmbrăcăminte militară. 5. lux, eleganță, podoabă, strălucire: ~ *muliebris* eleganță femeiască.
cūlus, ī m. dos, șezut.
cum¹ prep. (cu Abl.) cu, împreună cu, odată cu: *venio ~ amico* vin cu prietenul, *constituere ~ legatis* a stabili împreună cu solii, *proficisci ~ prima luce* a pleca odată cu zorile.
cum² conj. I. (cu Ind.): 1. când: *eo tempore* ~ în acel timp, când. 2. de când: *decem anni sunt ~ in Italia fui* sunt zece ani de când am fost în Italia. 3. ori de câte ori: ~ *nostri vicerunt, magnum gaudium est* ori de câte ori ai noștri au învins e mare bucurie. 4. când iată că: *ver appetebat, ~ Hannibal ex hibernis movit* se apropia primăvara, când iată că Hannibal porni din tabăra de iarnă. 5. când (*prin faptul că*): *te, ~ isto animo es, laudare non possum* pe tine, când (*prin faptul că*)

ai un asemenea suflet, nu te pot lăuda. **II.** (*cu Conj.*) **1.** (*la impf.*) pe când; (*la m.m.c.pf.*) după ce: ~ *ille pugnaret* pe când acela lupta, ~ *ille vicisset* după ce acela învinsese. **2.** cum, deoarece: *quae cum ita sint* deoarece aceste lucruri stau așa, *cum praesertim* mai ales că, *quippe cum* deoarece. **3.** deși; *refugere ~ posset, perire maluit* deși putea să scape, a preferat să moară. **4.** pe când; dimpotrivă; în vreme ce: *nostri quinque milia equitum habebant, ~ hostes non amplius octingentos haberent* ai noștri aveau cinci mii de călăreți, pe când dușmanii nu aveau mai mult de opt sute. **III.** *cum primum* îndată ce, *cum maxime* mai ales, *cum... tum* dacă... apoi mai ales (nu numai..., ci mai ales).

Cūmae, *arum f.pl.* Cumae (oraș în Campania). // **Cūmānus** (**Cumāneus**) (3) *adj.* de la Cumae. // **Cūmānum**, *i n.* proprietate (a lui Cicero) la Cumae.

cumba, *ae f.* luntre, barcă.

cumera, *ae f.* coș.

cuminum, *i n.* chimion.

cumulatē *adv.* din plin.

cumulātus (3) *p.pf. v. cumulō. // adj.* desăvârșit.

cumulō (I) *vt.* **1.** a aduna grămadă: ~ *aurum, nivem* a aduna aur, zăpadă. **2.** a spori, a mări: ~ *invidiam* a spori invidia, ~ *aes alienum usuris*

a spori datoria prin dobânzi. **3.** a umple, a încărca, a copleși: ~ *aras donis* a încărca altarele cu daruri, ~ *amicos muneribus* (*Abl.*) a copleși prietenii cu daruri. **4.** a împlini, a desăvârși: *ad cumulandum gaudium* spre încoronarea bucuriei. **cumulus**, *i m.* **1.** grămadă: ~ *armorum* grămadă de arme, ~ *aquarum* potop de ape. **2.** adaos; culme, punct culminant.

cūnābula, *orum n.pl.* leagăn, cuib; (*fig.*) copilărie; început.

cūnae, *arum f.pl. v. cūnābula.*

cunctābundus (3) *adj.* șovăitor.

cūnctāns (1), *antis p.pr. v. cūnctor. // adj.* șovăitor, care întârzie; (*fig.*) tenace, îndărătnic.

cūnctātiō, *ōnis f.* șovăială, întârziere.

cūnctātor (1), *ōris adj.* care nu se pripește, lent. // *m.* Cunctator (*cognomen* al lui Q. Fabius Maximus).

cūnctor, *ārī, ātus sum vi. dep.* **1.** a șovăi: *inter metum et iram cunctatus* oscilând între frică și mânie.

2. a întârzia, a tergiversa: *sedendo et cunctando bellum gerebat* purta războiul șezând pe loc și amânând.

cūnctus (3) *adj.* tot, în întregime: *cuncta Gallia* toată Gallia, *cuncti cives* toți cetățenii laolaltă, *cuncta terrarum* pământul întreg.

cuneātim *adv.* ca un unghi, în formă de cui.

cuneātus (3) *adj.* în formă de cui, ascuțit.

cuneus, *i m.* **1.** cui, piron. **2.** (*mil.*) formație de luptă în unghi. **3.** șiruri de spectatori în amfiteatru între două coridoare transversale; (*fig.*) spectatori.

cuniculus, *i m.* **1.** iepure de casă.

2. galerie subterană, mină; canal.

cūpa (**cuppa**), *ae f.* poloboc; butoi. **cūpēdia** (**cuppēdia**), *ae f.* poftă de mâncăruri gustoase. // (*pl.*) **cūpēdiae**, *arum* dulciuri, bunătăți.

cupidē *adv.* cu lăcomie, cu ardoare, cu pasiune.

cupiditās, *ātis f.* **1.** dorință mare, poftă, lăcomie: ~ *bellandi* dorință de a lupta, ~ *gloriae* poftă de glorie. **2.** patimă, pasiune: *imperare cupiditatibus* a porunci pasiunilor.

cupidō, *inis f.* dorință, poftă, patimă.

Cupidō, *inis m.* Cupidon (zeul iubirii). // (*pl.*) **Cupidinēs**, *um m.* iubirile, amorașii (din suita Venerei).

cupidus (3) *adj.* **1.** doritor, avid: ~ *pecuniae* doritor de bani, ~ *audiendi* doritor de a asculta, ~ *iudex* judecător lacom de bani. **2.** devotat, care ține la ceva: *homines nostri* (G.) *cupidissimi* oameni care țin foarte mult la mine.

cupiēns (1), *ntis p.pr. v. cupiō. // adj.* doritor: ~ *liberorum* doritor de copii.

cupiō, *ere, ivi (ii), itum vt.* **1.** a dori: ~ *nuptias* a dori căsătoria. **2.** a voi binele cuiva: ~ *alicui*, ~ *alicuius causā* a fi de partea cuiva, a fi pentru cineva, *ego Fundanio non cupio?*

nu sunt eu de partea lui Fundanius? *qui istius causā cupiunt omnia* aceștia sunt cu totul pentru el.

cupitor, *ōris m.* doritor: ~ *matrimonii* cel dornic de căsătorie.

cupressētum, *i m.* dumbravă de chiparoși.

cupress(e)us (3) *adj.* de chiparos.

cupressifer, *era, erum adj.* plantat cu chiparoși.

cupressus, *i (ūs) f.* **1.** chiparos. **2.** cutie din lemn de chiparos.

cūr *adv.* pentru ce? de ce?: ~ *haec dicis?* pentru ce spui acestea?, *non est* ~ nu este motiv ca, *quid est* ~ de ce să, *non habeo* ~ nu am de ce să.

cūra, *ae f.* **1.** grijă (îngrijorare, chin): *curae leves loquuntur, ingentes stupent* grijile ușoare vorbesc, cele mari sunt mute, *te istā curā libero* te eliberez de acest chin, *curae edaces* grijile care rod. **2.** grijă (îngrijire, preocupare): ~ *corporis* îngrijirea trupului. **3.** administrare, conduce-re: ~ *annonae* conducerea aprovizionării, ~ *rerum publicarum* grija treburilor publice. **4.** (*poet.*) iubire (*ca obiect al afecțiunii*): *tua cura, Lycoris* dragostea ta, Lycoris.

cūralium *v. cōrallium.*

cūrātē *adv.* cu grijă.

cūrātiō, *ōnis f.* **1.** îngrijire: ~ *corporum* îngrijirea corpurilor. **2.** tratament: *medici periculosas curationes adhibent* doctorii aplică tratamente

periculoase. 3. administrare: ~ *annonae* sarcina aprovizionării.

cūrătōr, *ōris m.* administrator (însărcinat cu supravegherea): ~ *viarum* inspector al drumurilor, ~ *legibus* (D.) *agrariis* comisar pentru legile agrare.

cūrātus (3) *adj.* 1. bine îngrijit: *bene curata cute* cu pielea bine îngrijită. 2. insistent: *curatissimis precibus* cu rugămințile cele mai insistente.

curculiō, *ōnis m.* gărgăriță.

cūria, *ae f.* 1. clădirea senatului: ~ *Hostilia* senatul. 2. curie (*diviziune a celor trei triburi patriciene: Ramnes, Tities și Luceres; trib = zece curii; curie = zece ginți*).

cūriālis, *is m.* cel din aceeași curie.

cūriātīm *adv.* pe curii.

cūriātus (3) *adj.* de curie, curiat: *comitia curiata* adunări pe curii, *lex curiata* lege votată în comițiile curiate.

cūriō, *ōnis m.* curion (*preot al unei curii*).

cūriōsē *adv.* 1. cu grijă, cu atenție. 2. afectat, căutat.

cūriōsītās, *ātis f.* dorința de a ști.

cūriōsus (3) *adj.* 1. grijuliu, scrupulos: ~ *ad investigandum* grijuliu în a cerceta, ~ *famae* (G.) *suae* preocupat de reputația sa. 2. doritor să cunoască; curios, indiscret: *homines curiosissimi* oamenii cei mai doritori să știe.

Curius (3) *adj.* 1. Curius (*nume gentilic roman*). 2. M. Curius Dentatus (*învingătorul samniților și al lui Pirus, model de virtuți antice*).

cūrō (I) *vt.* 1. a se îngriji, a purta grijă: ~ *negotia aliena* a se îngriji de treburile altora, *pontem faciendum curat* se îngrijește de facerea unui pod. 2. a îngriji, a se ocupa: ~ *vites* a îngriji via, ~ *pellem* a îngriji pielea, ~ *funus* a se ocupa de înmormântare. 3. a conduce: ~ *bellum* a conduce un război, ~ *provinciam* a administra o provincie. 4. (*med.*) a îngriji o boală, a trata: ~ *vulnus* a trata o rană. 5. (*spec.*) a se îngriji de o plată, a achita: *pro eo frumento pecunia Romae legatis curatur* pentru acest grâu se achită la Roma o sumă solilor.

curriculum, *i n.* 1. cursă, alergare; (*fig.*) curs: ~ *solis, lunae, vitae* cursul soarelui, al lunii, al vieții. 2. car de curse.

currō, *ere, cucurri, cursum vi. și vt.* 1. a alerga, a fugi: *amnes in aequora currunt* apele se varsă în mare, *aetas currit* timpul fuge. 2. a străbate: *vastum currimus aequor* străbatem întinsul nesfârșit.

currus, *ūs m.* car; car triumfal; (*poet.*) triumf.

cursim *adv.* în goană, în grabă.

cursitō (I) *vi.* a alerga încoace și încolo.

cursō (I) *vi.* a alerga neconținut, a alerga dintr-o parte în alta.

cursor, *ōris m.* alergător la curse; (*spec.*) vestitor, mesager.

cursus, *ūs m.* 1. fugă, goană: ~ *equorum* goana cailor, *magno cursu* în mare goană. 2. (*despre aștri, ape, corăbii*) curs, drum, călătorie (pe mare): ~ *stellarum, navium* cursul stelelor, al corăbiilor, *cursum conficere* a face o călătorie, *de suo cursu demovere* a abate din mersul său; (*fig.*) carieră: ~ *honorum* scara demnităților, *cursum illius impedivit* a amenința cariera aceluia.

curtō (I) *vt.* a scurta.

curtus (3) *adj.* 1. scurtat, mutilat, stricat. 2. (*spec.*) castrat, circumcis.

curūlis (2) *adj.* 1. de car. 2. curul; *sella* ~ scaunul înalților demnitari (*consuli, pretori, edili, cenzeni, dictatori*).

curvāmen, *inis n.* curbură, boltă.

curvātūra, *ae f.* curbură.

curvō (I) *vt.* a îndoi, a curba: ~ *genua* a îndoi genunchii; (*fig.*) a îndupleca.

curvus (3) *adj.* 1. îndoit, curbat. 2. scobit, boltit, adânc: *curvae cavernae* scorburi adânci.

cuspis, *idis f.* 1. vârf: ~ *hastae* vârful suliței. 2. armă ascuțită (lance, suliță, țeapă); (*spec.*) trident al lui Neptun.

custōdia, *ae f.* 1. pază; ~ *urbis* paza orașului. 2. (*frecv. pl.*) gardă, san-

tinelă: *domum custodiis saepsit* a înconjurat casa cu gărzi. 3. post de gardă; pichet. 4. închisoare. 5. (*rar*) arestat, deținut.

custōdiō (IV) *vt.* 1. a păzi, a apăra, a lua seama: ~ *corpus domumque* a păzi persoana și casa, ~ *poma a dracone insomnia* a apăra fructele de balaurul neadormit, *nobis custodiendum est ut (ne)* trebuie să luăm seamă ca (să nu). 2. a păstra: ~ *modum* a păstra măsura, ~ *praecepta* a respecta învățăturile. 3. a ține secret, a reține arestat: ~ *codicillos* a ține secret un testament, ~ *obsides* a reține în închisoare ostatici.

custōditē *adv.* cu băgare de seamă.

custōs, *ōdis m.* 1. păzitor, paznic: ~ *carceris* paznic al închisorii. 2. apărător: ~ *libertatis* apărătorul libertății. 3. supraveghetor: *Dumnorigi custodes ponit* îi pune lui Dumnox supraveghetori.

cutis, *is f.* piele; (*fig.*) pojghiță.

cyathus, *i m.* vas (cu care se turna vin în pahare), pocal.

cybaea, *ae f.* navă de transport.

Cybelē (Cybēlē) *ēs și ae f.* Cybele (*zeiță phrygiană, mama zeilor*). //

Cybelēius (3) *adj.* al Cybelei.

Cycladēs, *um f. pl.* (insulele) Ciclade.

cyclicus (3) *adj.* ciclic.

Cyclōps, *ōpis m.* Ciclop (*urias cu un singur ochi*). // **Cyclōpius** (3) *adj.* ciclopic.

cycnēus (cygnēus) (3) *adj.* de lebădă.

cycnus (cygnus), *i m.* lebădă (pasăre consacrată lui Apollo).

Cydonia, *ae f.* Cydonia (port în Creta ai cărui locuitori erau arcași vestiți). // **Cydoniatae**, *arum m.pl.* locuitori ai Cydoniei. // **Cydonius** (Cydonēus) (3) *adj.* cydonian, cretan. // (malum) **Cydonium** *n.* gutuie.

cylindrus, *i m.* cilindru, vălătuc.

Cyllenē, *ēs (Cyllēna, ae) f.* munte în Arcadia (locul de naștere al lui Mercur). // **Cyllenius** (Cyllenēus) (3) *adj.* cyllenian.

cymba *v.* cumba.

cymbalum, *i n.* [frecv. *pl.*] instrument muzical (două discuri metalice care se izbesc unul de altul), chimval.

cymbium, *ii n.* ceașcă (în formă de barcă).

Cymē, *ēs f.* 1. *v.* Cumae. 2. oraș în Etolia. // **Cymaeus** (3) *adj.* din Cumae.

Cynicus (3) *adj.* aparținând școlii filozofice a cinicilor, cinic. // **Cynicus**, *i m.* filozof cinic.

cynoccephalus, *i m.* cinocefal, babuin (specie de maimuță).

Cynthus, *i m.* Cynthus (munte în Delos, locul de naștere al lui Apollo și al Dianei). // **Cynthius** (3) *adj.* din Cynthus, cynthian.

cyparissus (cypressus) *v.* cupressus.

Cypros (Cyprus), *i f.* (insula) Cipru (renumită prin cultul Venerei, prin minele de cupru și prin lemnul pentru construcția corăbiilor). //

Cyprius (3) *adj.* din Cipru. // **dea Cypria** Venus.

Cyrus, *i m.* Cyrus (numele unor regi ai persilor) 1. Cyrus cel Bătrân. 2. Cyrus cel Tânăr.

Cythēra, *orum n.pl.* Cythera (insulă în Marea Egee, consacrată Venerei). // **Cythērē**, *ēs (Cytherēa, Cytherēia, ae) f.* Venus din Cythera. // **Cytherēias** (1), *adis (Cytherēis [1], idis) adj.* aparținând Venerei. // **Cytherēius** (Cytheriacus) (3) *adj.* din Cythera.

cytissus, *i f. și m.* trifoi, drob.

Cyzicus (Cyzicos), *i f.* Cyzic (oraș în Phrygia). // **Cyzicēnus** (3) *adj.* din Cyzic.

D

D (în prescurtări) 1. = Decimus (prenume). 2. **d.** = dies. 3. **a.d.** = ante diem înainte de ziua de. 4. **d.d.d.** = dat, donat, dedicat dă, dăruiește și dedică. 5. = 500.

Dăcia, *ae f.* Dacia. // **Dăci**, *orum m.pl.* dacii. // **Dăcicus** (3) *adj.* dacic.

dactylicus (3) *adj.* dactilic.

dactylus, *i m.* dactil (vers dactilic). **daedalus**¹ (3) *adj.* artist, meșter; ingenios.

Daedalus², *i m.* Dedal (arhitect și meșter legendar, constructorul labirintului din Creta). // **Daedalēus** (3) *adj.* al lui Dedal, dedalic.

Dalmatia (Delmatia), *ae f.* Dalmația (provincie la țărmul de est al Mării Adriatice). // **Dalmatae** (Delmatae), *arum m.pl.* dalmații. // **Dalmaticus** (Delmaticus) (3) *adj.* dalmatic.

dăma (dămma), *ae f. și (rar) m.* ciută, căprioară.

damnatio, *ōnis f.* condamnare.

damnatorius (3) *adj.* de condamnare.

damno (I) *vt.* a condamna: ~ *capitis* a condamna la moarte, ~ *de vi* a condamna pentru violență, ~ *in metallum* a condamna la muncă silnică în mină; (spec.) *damnare aliquem votis* a împlini dorințele cuiva, *voti damnari* a-și vedea dorințele împlinite.

damnōsē *adv.* păgubitor.

damnōsus (3) *adj.* dăunător, păgubitor, ruinător.

damnum, *i n.* pagubă, daună, pierdere; (spec.) amendă: ~ *inferre* (sau *afferre*, *dare*) alicui a pricinui o daună cuiva, ~ *facere* (sau *accipere*, *contrahere*) a suferi o pagubă, *leges damno coercent* legile îi constrâng prin amenzi.

Dāmoclēs, *is [voc. -e] m.* Damocles (favorit al lui Dionysius cel Bătrân, regele Syracusei).

Danaē, *ēs f.* Danae (mama lui Perseu).

Danaī, *orum (um) m.pl.* grecii.

Danaus, *i m.* Danaus (rege în Argos, tatăl Danaidelor). // **Danaidēs**, *um f.pl.* Danaidele (fiicele lui Danaus).

Dānubius (Dānuvius), *ii m.* Dunărea (obișnuit cea de sus și de mijloc până la Porțile de Fier).

Daphnē, *ēs f.* Daphne (nimfă, metamorfozată de Apollo în laur).

daps, *dapis [frecv. pl. dapēs, um] f.* 1. ospăț. 2. mâncare, bucate.

Dardanus, *i m.* Dardanus (fiul lui Zeus și al Electrei, întemeietorul orașului Dardania lângă Troia, strămoș al troienilor). // **Dardanidēs**, *ae m.* urmaș al lui Dardanus (Aeneas). // **Dardanis**, *idis f.* urmașă a lui

Dardanus (Creusa). // **Dardanidae**, *arum m.pl.* troienii. // **Dardanius** (**Dardanus**) (3) *adj.* dardan, troian.

Darēus (**Darius**), *i m.* Darius (nume de regi persani, dintre care cel mai vestit este Darius al lui Hystaspe, tatăl lui Xerxes).

datiō, *ōnis f.* dare, transmite.

dator, *ōris m.* dător.

Daunus, *i m.* Daunus (rege mitic în Apulia). // **Daunius** (3) *adj.* (născut) din Daunus, apulic: ~ *heros* Turnus (fiul lui Daunus), *Daunia gens* neamul rutulilor.

dē prep. (cu *Abl.*) **I.** (*sens de separare*) **1.** (*spațiu*) din, de la: *movere* ~ *senatu* a îndepărta din senat, ~ *digito anulum detrahare* a smulge inelul din deget; (*după verbele auzi, scire, accipere etc.*) de la: ~ *patre meo audivi* am aflat de la tatăl meu.

2. (*origine*) din, de pe: *Argolicā* ~ *gente* din neam grecesc. *Libycā* ~ *rupe leones lei* de pe țărmul libyan, *homo* ~ *plebe* om din popor. **3.** (*partitiv*) din, dintre: ~ *servis fidelissimus* cel mai credincios dintre sclavi. **4.** (*materie*) de, din: *templum* ~ *marmore ponere* a clădi un templu de marmură, ~ *flore corona* o cunună de flori. **5.** (*mijlocul*) din: ~ *manubiis ludos fecit* a dat jocuri din prăzile de război, ~ *meo* dintr-al meu, ~ *alieno* dintr-al altuia. **6.** (*adverbia*) *de integro* din nou, *de improviso* pe neașteptate. **II.** (*sens tem-*

poral) încă în cursul, de cu, de prin: *de die* de cu zi, *de nocte* de cu noapte, ~ *tertia vigilia* de pe la vechia a treia, ~ *mense Decembri* de prin luna decembrie. **III.** (*alte sensuri*) **1.** (*cauza*) din, de: *mihi* ~ *vento condoluit caput* m-a durut capul din cauza vântului, *gravi* ~ *causa* dintr-un motiv serios, *eādem* ~ *causa* din aceeași cauză. **2.** (*obiectul*) despre, în ce privește: ~ *amicitia dicere* a vorbi despre prietenie, ~ *virtute iudicare* a judeca despre virtute, *liber* „*De vita beata*” cartea „Despre viața fericită”. **3.** (*conformitatea*) ~ *amicorum consilio* după sfatul prietenilor, ~ *more vetusto* după un străvechi obicei, *ludi qui* ~ *nomine Augusti Augustales vocabantur*, jocuri care, după numele lui Augustus, erau numite Augustale.

dea, *ae f.* [*D. pl. deābus*] zeiță.

dealbō (I) *vt.* a vărui, a tencui.

deambulō (I) *vi.* a se plimba.

dearmō (I) *vt.* a dezarma.

dēbacchor, *ārī, ātus sum vi. dep.* a se înfuria, a se dezlanțui.

dēbellātor, *ōris m.* învingător.

dēbellō (I) *vt.* **1.** a înfrânge în luptă.

2. a termina războiul (lupta): *cum Ferentanis uno proelio debellatum est* războiul cu ferentanii s-a terminat printr-o singură bătălie.

dēbeō, *ēre, uī, itum vt.* **1.** a datora, a fi dator: ~ *pecuniam alicui* a datora o sumă cuiva, *se debere fatentur*

recunosc că sunt dator. // **dēbentēs**, *ium m.pl.* datornici. // **debitus** (3) *p.pf.* datorat, cuvenit: *honores debiti* onorurile cuvenite. **2.** (*urmat de Inf.*) a trebui: *debes eum colere* trebuie să-l respecti, *beneficium oblivisci non debetis* nu trebuie să uitați binele făcut. **3.** (*pas.*) a fi sortit, a fi destinat: *cui regnum Italiae debetur* căruia îi e sortită conducerea Italiei, *debemur morti nos nostraque* suntem sortiți morții noi și toate ale noastre.

dēbilis (2) *adj.* lipsit de putere, slab, neputincios.

dēbilitās, *ātis f.* slăbiciune.

dēbilitātiō, *ōnis f.* slăbire.

dēbilitō (I) *vt.* **1.** a slăbi: ~ *audaciam militum* a slăbi curajul soldaților.

2. a mutila, a zdrobi: *hiems debilitat mare* furtuna sparge valurile, *debilitatus dolore* zdrobit de durere.

dēbitiō, *ōnis f.* datorare (a unei sume).

dēbitor, *ōris m.* datornic, îndatorat.

dēbitum, *i n.* datorie: *naturae debitum solvere* a plăti naturii tributul cuvenit (a muri).

dēcantō (I) *vt.* **1.** a cânta neîncetat.

2. (*fig.*) a repeta întruna.

dēcēdō, *ere, cessi, cessum vi.* **I.** a se retrage, a pleca, a se depărta: ~ (*ex*) *Italiā* a pleca din Italia, ~ *pugnā* a se retrage din luptă. **II.** (*fig.*) **1.** a muri: ~ *vitā* (sau *de vitā*): *pater decedens tres reliquit filias* tatăl, murind, a lăsat trei fete. **2.** a se abate: ~ *de*

officio a se abate de la datorie. **3.** a renunța ~ *de omnibus bonis* a renunța la toate bunurile. **4.** a dispărea, a înceta, a apune: *decedentia tempora* vremurile care dispar, *ira decessit* mânia a dispărut. **5.** a se da la o parte: *si nescis, decede peritis* dacă nu știi, lasă loc celor ce știu.

decem num. indecl. zece.

December, *bris, bre adj.* al lui decembrie. // **December**, *bris m.* (luna) decembrie.

decempeda, *ae f.* prăjină de zece picioare (*măsură de lungime*).

decempedātor, *ōris m.* măsurător.

decemplex (1), *plicis adj.* înzecit.

decemprimi, *ōrum m.pl.* primii zece decurioni (ai senatului unui municipiu).

decemvir, *i m.* decemvir. // **decemviri**, *ōrum m.pl.* decemviri (comisie de zece magistrați cu însărcinări speciale).

decemvirālis (2) *adj.* decemviral.

decemvirātus, *ūs m.* decemvirat (*funcția de decemvir*).

dēcēns (1), *ntis adj.* **1.** potrivit, cuvenit. **2.** ales, plăcut, încântător, draguț.

decenter adv. potrivit, convenabil.

decentia, *ae f.* utilitate, conveniență; bună-cuviință.

deceō, *ēre, uī vt.* a sta bine, a se potrivi: *te (Ac.) decet toga picta* o togă brodată ție îți stă bine, *omnis Aristippum decuit color* orice culoare îi venea bine lui Aristip; (*impers.*)

se cuvine, se cade, este potrivit: *gaudere decet* se cuvine să te bucuri, *oratoreminime irasci decet* nu este deloc potrivit ca un orator să se înfurie.

dēcernō, *ere, crēvī, crētum* vt. 1. a decide, a rezolva: ~ *rem dubiam* a rezolva o situație neclară. 2. (*despre autorități*) a judeca, a hotărî, a decreta: *Druides de hereditate decernunt* druidii judecă referitor la moștenire, *senatus decrevit* senatul a hotărât, ~ *honores alicui* a decreta onoruri cuiva. 3. (*mil.*) a decide (pe calea armelor), a lupta: ~ *ferro* a se lupta cu sabia, ~ *acie* a combate în linie de bătaie, ~ *pro salute reipublicae* a se lupta pentru salvarea statului.

dēcerpō, *ere, cerpsi, cerptum* vt. a culege: ~ *pomum arbore* a culege un fruct din pom; (*fig.*) a extrage, a scoate: ~ *fructus* a dobândi rezultate, ~ *aliquid ex gravitate* a știrbi ceva din gravitate.

dēcertātiō, *ōnis* f. luptă decisivă.

dēcertō (I) vi. a se lupta, a da o luptă decisivă.

dēcessiō, *ōnis* f. 1. plecare. 2. scădere, diminuare.

dēcessor, *ōris* m. predecesor (într-o funcție).

dēcessus, *ūs* m. 1. plecare: *post eius decessum* după plecarea lui; (*fig.*) moarte: ~ *amicorum* moartea prietenilor. 2. retragere, scădere: ~ *Nili*

retragerea (apelor) Nilului, ~ *febris* scăderea febrei.

dēcidō¹, *ere, cidi* vi. 1. a cădea: ~ *ex arbore* a cădea din pom, *ad pedes* a cădea la picioare, ~ *in turbam praedonum* a cădea (a nimeri) într-o bandă de tâlhari. 2. (*fig.*) ~ (*e*) *spe* a-și pierde speranța.

dēcidō², *ēre, cidi, cīsum* vt. 1. a tăia: ~ *ramos* a tăia ramurile. 2. (*fig.*) a tranșa, a aranja (o afacere): *post decisa negotia* după aranjarea treburilor.

deciē(n)s num. de zece ori.

decima (**decuma**), *ae* (*subînt. pars*) f. 1. zecime (din prada de război închinată zeilor), ofrandă. 2. dijmă, zeciuială. 3. (*subînt. hora*) ora a zecea.

decimānus¹ (**decumānus**) (3) adj. 1. (*despre pământ*) impus la dijmă. 2. (*mil.*) (soldat) aparținând legiunii a zecea; *porta decumana* poarta principală a lagărului; (*fig.*) foarte mare.

decimānus² (**decumānus**), *i* m. perceptor al dijmei.

decimum adv. pentru a zecea oară.

decimus (3) num. al zecelea.

dēcipiō, *ere, cēpi, ceptum* vt. a înșela, a amăgi: ~ *expectationes* a înșela așteptările; (*fig.*) a scăpa, a rămâne neobservat: *insidiae decēpēre consulem* cursele rămaseră neobservate de consul.

dēcisiō, *ōnis* f. aranjament, tranșare (a unei chestiuni).

dēclāmātiō, *ōnis* f. declamație (exercițiu oratoric), subiect de exerciții retorice.

dēclāmātor, *ōris* m. retor (profesor de retorică).

dēclāmātōrius (3) adj. retoric, de școală retorică.

dēclāmitō (I) vi. și vt. 1. a face neînțecat discursuri, a se exercita retoric. 2. a declama.

dēclāmō (I) vi. 1. a ține discursuri, a trata un subiect în public. 2. a declama.

dēclārātiō, *ōnis* f. exprimare, înfățișare.

dēclārō (I) vt. 1. a arăta clar: *dii praesentiam suam declaraverunt* zeii și-au arătat clar prezența, *vocabula idem declarantia* cuvinte care înseamnă același lucru. 2. a numi (oficial), a anunța public, a proclama: ~ *aliquem consulem* a proclama pe cineva consul.

dēclinātiō, *ōnis* f. depărtare, ferire, deviație.

dēclinō (I) vt. și vi. 1. a abate, a întoarce: *se* ~ a se abate, ~ *atomum* a devia atomul. 2. a înclina, a coborî: ~ *lumina somno* a închide ochii spre somn. 3. a evita: ~ *invidiam* a evita invidia. 4. a se abate, a se depărta: ~ *de via* a se abate din drum, ~ *a Capua* a se depărta de Capua.

dēclivis (2) adj. înclinat, povârnit, în pantă. // **dēclive**, *is* n. loc povârnit.

dēclivitās, *ātis* f. pantă.

dēcoctor, *ōris* m. om ruinat, cel care și-a tocat averea.

dēcolor (1), *ōris* adj. 1. decolorat. 2. înnegrit, mânjit.

dēcolōrō (I) vt. a schimba culoarea.

dēcoquō, *ere, coxī, coctum* vt. 1. a fierbe bine. 2. a (se) topi, a (se) mistui, a (se) pierde; (*fig.*) a ruina (avea): *hunc alea decoquit* pe acesta jocul de noroc îl ruinează.

decor, *ōris* m. 1. trăsătură potrivită: *suus cuique ~ est* fiecare are trăsătura sa potrivită. 2. farmec, frumusețe, podoabă: *divini signa decoris* semnele unui farmec divin, *ovibus sua lana decori est* oilor lâna le este podoabă.

dēcorē adv. potrivit, cum se cuvine, frumos.

decorō (I) vt. a împodobi; (*fig.*) a onora, a cinsti: ~ *urbem monumentis* a împodobi orașul cu monumente, ~ *animas supremis muneribus* a onora sufletele cu darurile supreme.

decōrus (3) adj. 1. potrivit: ~ *sermo* vorbire potrivită. 2. frumos, încântător, strălucitor: *decora facies* o față încântătoare, *decorum est* este frumos.

dēcrepitus (3) adj. istovit de bătrânețe.

dēcrēscō, *ere, crēvi, cretum* vi. a micșora, a descrește, a dispărea treptat.

dēcrētōrius *adj.* decisiv.

dēcrētum, *i n.* hotărâre (a unei autorități): ~ *praetoris* decretul pretorului; (*filoz.*) principiu, dogmă.

decuma v. **decima**.

decumānus v. **decimānus**.

dēcumbō, *ere, cubui, cubitum* vi. a se prăbuși, a cădea.

decuria, *ae f.* 1. decurie (*grup de zece persoane: soldați, judecători*). 2. diviziune a unei bresle; secțiune a senatului.

decuriātiō, *ōnis f.* și **decuriātus**, *ūs m.* împărțire în decurii.

decuriō¹ (*I*) *vt.* 1. a împărți în decurii. 2. a forma cete.

decuriō², *ōnis m.* 1. decurion, comandantul unei decurii. 2. membru al senatului (într-un municipiu sau colonie).

dēcurrō, *ere, curri (cucurri), cursum* vi. și *vt.* 1. **a)** a coborî în goană: ~ *ex arce in Capitolium* a coborî în goană din cetate pe Capitoliu; **b)** (*despre ape*) a se vărsa: ~ *in mare* a se vărsa în mare; **c)** (*despre corăbii*) a pluti: *classis in portum decurrit* flota plutește spre port. 2. a alerga: ~ *rus* a alerga la țară: (*mil.*) a face manevre militare. 3. a recurge la, a ajunge la: ~ *ad preces* a recurge la rugăminți. 4. a străbate, a continua până la capăt, a parcurge:

~ *spatium* a străbate o distanță, ~ *laborem inceptum* a continua munca începută; (*lit.*) a trata: *ista quae breviter decursa sunt* acestea care au fost tratate pe scurt.

dēcursiō, *ōnis f.* și **dēcursus**, *ūs m.*

1. coborâre în goană. 2. străbater. 3. alergare; (*mil.*) defilare, trecere în revistă.

dēcurtātus (*3*) *p.pf.* v. **dēcurtō**. // *adj.* mutilat.

dēcurtō (*I*) *vt.* a scurta.

decus, *oris n.* 1. podoabă: ~ *capitis* podoabă a capului. 2. frumusețe: ~ *oris* frumusețe a chipului. 3. (*fig.*) glorie, onoare, fală: *Pompeius ~ populi Romani* Pompeius, fala poporului roman. 4. faptă strălucită: *decora belli* faptele eroice în război. 5. demnitate: *decus conservare* a-și păstra demnitatea.

decussis, *is f.* monedă de zece ași (*purând semnul X*).

decussō (*I*) *vt.* a așeza în formă de X, a încrucișa.

dēcutiō, *ere, cussī, cussum* *vt.* a da jos scuturând, a scutura; a abate.

dēdeceō, *ēre, uī vi.* [*frecv. impers.*] a nu se potrivi, a nu se cuveni.

dēdecorō (*I*) *vt.* a dezonoara, a mânji.

dēdecōrus (*3*) *adj.* dezonorant, rușinos.

dēdecus, *oris n.* rușine, dezonoare, ticăloșie: *dedecori est parentibus* e o rușine pentru părinți, ~ *admittere* a comite o ticăloșie.

dēdicātiō, *ōnis f.* inaugurare, consacrare.

dēdicō (*I*) *vt.* 1. a dedica, a închina: ~ *aedem Saturno* a-i închina un lăcaș lui Saturn, ~ *librum* a dedica o carte, ~ *deum* a ridica un templu (altar) în cinstea unui zeu: *Iuno dedicata* Iunona căreia i s-a ridicat un templu. 2. (*rar*) a face cunoscut.

dēdignor, *āri, ātus sum* *vt. dep.* a respinge disprețuind, a refuza.

dēdiscō, *ere, didici* *vt.* a uita (cele învățate), a se dezobișnui de.

dēditicius (*3*) *adj.* supus, care s-a predat.

dēditiō, *ōnis f.* supunere, predare: *in deditionem venire* sau *facere deditionem* a se preda, *in deditionem accipere* a accepta capitularea cuiva.

dēditus (*3*) *p.pf.* v. **dēdō**. // *adj.*

1. devotat: ~ *populo Romano* devotat poporului roman. 2. dat, robit: ~ *voluptatibus* robit plăcerilor.

dēdō, *ere, didi, ditum* *vt.* 1. (*mil.*) a preda: ~ *hostibus oppidum* a preda dușmanilor cetatea. 2. a lăsa în voia cuiva, a expune: ~ *aliquem omnibus periculis (D.)* a expune pe cineva tuturor primejdiilor. 3. (*refl.*) a se dedica, a se consacra; a se lăsa pradă, a se robi: *se ~ studio (D.) litterarum* a se dedica studiului literaturii, *se ~ aegritudini* a se lăsa pradă mâhnirii, *se ~ voluptatibus* a se robi plăcerilor.

dēdoceō, *ēre, cui, ctum* *vt.* a dezvăța. **dēdoleō**, *ēre, uī vi.* a pune capăt durerii.

dēducō, *ere, dūxi, ductum* *vt.* I. a face să coboare, a trage în jos, a trage: ~ *lunam caelo* a face să coboare luna de pe cer, ~ *naves in aquam* a trage corăbiile la apă, ~ *vela* a întinde (coborând de pe antenă) pânzele, ~ *filum* a toarce un fir, ~ *fossam ab oppido in locum* a construi (a trage) în continuare un șanț din cetate până la poziție, (*fig.*) ~ *versus, carmina* a compune versuri, poezii, ~ *nomen* a-și trage numele.

II. 1. a duce undeva: ~ *copias in aequum locum* a duce trupele pe un loc plan, ~ *coloniam* a întemeia o colonie. 2. a conduce: ~ *patronum domum* a-l conduce pe patron acasă, ~ *virginem in domum coniugis* a o conduce pe mireasă la casa soțului. III. 1. a scoate (din starea obișnuită), a abate: ~ *legiones ex hibernis* a scoate legiunile din tabăra de iarnă, ~ *aquam* a abate o apă, ~ *de sententia* a abate de la o părere. 2. a atrage: ~ *in insidias* a atrage în curse, ~ *in bellum civile* a atrage într-un război civil. 3. (*despre sume de bani*) a scădea, a retrage: ~ *de capite* a scădea din capital.

dēductiō, *ōnis f.* 1. ducere. 2. (*spec.*) înființare (a unei colonii). 3. scoatere (dintr-o posesiune). 4. reduce-re (a unei sume).

dēductor, *ōris m.* însoțitor al unui candidat.

dēductus (3) *p.pf. v. dēducō. // adj.* simplu, modest.

deerrō (I) *vi.* a se rătași, a se abate.

dēfatigātiō, *ōnis f.* oboseală, sleire.

dēfatigō (I) *vt.* a obosi, a osteni.

dēfectiō, *ōnis f. (mil.)* trădare, trecere la inamic. 2. slăbire, sleire: ~ *virium* sleire a forțelor, ~ *solis* eclipsă de soare.

dēfectus¹ (3) *p.pf. v. dēficiō. // adj.* 1. lipsit: ~ *pilis* lipsit de păr. 2. slăbit, sleit: *defectum corpus* trupul slăbit, ~ *annis* sleit de bătrânețe.

dēfectus², *ūs m.* 1. defecțiune: ~ *Spartanorum* defecțiune făcută de spartani. 2. lipsă; scădere: ~ *animi* scăderea curajului. 3. (*spec.*) eclipsă: ~ *lunae* eclipsă de lună.

dēfendō, *ere, fendī, fēsum vt.* 1. a apăra: ~ *urbem ab hoste* a apăra orașul de dușmani. 2. a respinge, a împiedica, a sta în cale, a opri: *ad defendendos ictus* spre a împiedica loviturile, ~ *crimen* a respinge acuzația, *vitis defendit solis ardore* vița oprește arșița soarelui. 3. a susține (o poziție, un rol, o părere): ~ *vicem poetae* a susține rolul unui poet; (*spec.*) a spune în apărare: *nihil habeo quod defendam* nu am de spus nimic în apărare.

dēfensiō, *ōnis f.* apărare.

dēfensitō (I) *vt.* a obișnui să apere.

dēfensō (I) *vt.* a apăra îndârjit, a apăra continuu.

dēfensor, *ōris m.* 1. apărător. 2. cel care respinge.

dēferō, *ferre, tulī, lātum vt.* 1. a aduce (dintr-un loc mai înalt): *ramalia tecto detulit* aduse niște vreascuri de pe acoperiș, *aedes in planum* ~ a-și muta casa la șes. 2. a duce (contra voinței): *error detulit iaculum in Idan* greșeala duse săgeata către Ida, ~ *ad castra* a ajunge lângă tabără, *aestus defert naves ad terram* valurile mână corăbiile spre țărm. 3. a duce (a transporta): ~ *consulem lectică* a-l duce pe consul în lectică, ~ *litteras ad Caesarem* a aduce o scrisoare lui Caesar. 4. (*fig.*) a acorda: ~ *imperium* a acorda comanda supremă. 5. a prezenta (oral sau în scris), a înfățișa, a împărtăși un lucru cuiva: ~ *rem senatui* (sau *ad senatum*) a preda o chestiune senatului, ~ *nostra consilia ad adversarios* a descoperi planurile noastre adversarilor. 6. (*jur.*) a se plânge, a denunța: *nomen alicuius* ~ (subînt. *ad praetorem*) a acuza pe cineva.

dēfervescō, *ere, servi (ferbui) vi.* a înceta să fiarbă; (*fig.*) a se potoli.

dēfessus (3) *adj.* obosit, sleit.

dēficiō, *ere, fecī, sectum vi. și vt.* 1. a trece de partea cealaltă: ~ *a patribus ad plebem* a trece din partidul senatorial la plebe, ~ *ad Poenos* a trece de partea punilor; (*abs.*) civi-

tates quae defecerant cetățile care trădaseră. 2. a lipsi, a nu fi îndejuns, a dispărea: *deficit pecunia* lipsesc bani, *ignis deficit* focul se stinge, *progenies deficit in Nerone* neamul se stinge odată cu Nero, *fontis aquae deficiunt* apele izvorului seacă, *luna deficit* luna se întuneacă; (*spec.*) ~ (*animo*) a-și pierde curajul. 3. a nu se mai menține, a fi sleit: *multi tot bellis defecerant* mulți erau sleiți de atâtea războaie. 4. a părăsi, a începe să lipsească: *vires me deficiunt* forțele mă lasă, *tela nostros defecerunt* săgețile începură să lipsească alor noștri.

dēfigō, *ere, fixī, fixum vt.* 1. a înfige: ~ *sudes* a înfige țărushi. 2. a fixa: ~ *oculos in terra* a-și fixa ochii în pământ, ~ *sententiam in mente* a-și întipări o idee în minte. 3. (*fig.*) a încremeni, a înlemni: *stupor omnes defixit* mirarea i-a încremenit pe toți, *defixus ob metum* încremenit de frică.

dēfingō, *ere, finxi, fictum vt.* a forma, a modela.

dēfiniō (IV) *vt.* 1. a mărgini: *fundum oleae definiunt* niște măslini mărginesc terenul. 2. a stabili, a fixa: ~ *praemia* a stabili recompense; (*fig.*) a defini: ~ *sic voluptatem* a defini astfel plăcerea. 3. a limita, a restrânge: ~ *orationem* a încheia discursul.

dēfinītē *adv.* hotărât, precis.

dēfinitiō, *ōnis f.* definiție.

dēfinitus (3) *p.pf. v. dēfiniō. // adj.* precis, determinat.

dēfiō, *dēfieri (v. dēficiō) vb. pas.* a lipsi: *lac mihi defit* îmi lipsește laptele.

dēflagrātiō, *ōnis f.* ardere completă, nimicire prin foc.

dēflagrō (I) *vi.* 1. a arde complet, a pieri în foc: *domus deflagavit* casa a pierit în flăcări. 2. (*fig.*) a se potoli: *ira deflagrat* mânia se potolește.

dēflectō, *ere, flexī, flexum vt. și vi.* 1. a întoarce, a abate: ~ *oculos a rege in scribam* a întoarce ochii de la rege spre secretar, ~ *navem a cursu* a abate o corabie din mers. 2. a se abate, a se depărta: ~ *de viā* a se abate din drum, ~ *a veritate* a se abate de la adevăr.

dēfleō, *ere, flēvī, flētum vt.* a deplânge: ~ *mortem alicuius* a deplânge moartea cuiva; (*poet.*) a povesti plângând: *haec ubi deflevit* după ce spuse acestea plângând.

dēflōrēscō, *ere, flōruī vi.* a se veșteji.

dēfluō, *ere, flūxī vi.* 1. a curge la vale: *flumen in Rhenum defluit* fluviul se varsă în Rin. 2. (*fig.*) a cădea lunecând, a aluneca, a se depărta pe nesimțite: *coronae defluebant* coroanele cădeau, *oratio ab aliqua re defluxit ad aliam* vorba a alunecat de la un lucru la altul. 3. a se scurge,

a se termina: *vires defluxere* puterile s-au scurs, *color defluit* culoarea se pierde.

dēfodiō, *ere, fōdi, fossum* vt. a îngropa.

dēfōrmatiō, *ōnis f.* desfigurare, degradare.

dēfōrmis (2) *adj.* urât, respingător, hidos.

dēfōrmitās, *ātis f.* 1. urâtenie. 2. dezonoare, infamie.

dēfōrmiter *adv.* 1. urât. 2. rușinos, nedemn.

dēfōrmō¹ (I) *vt.* a desfigura, a urâți; (*fig.*) a degrada, a dezonora, a înjosi.

dēfōrmō² (I) *vt.* a schița, a zugrăvi.

dēfraudō (I) *vt.* a lipsi pe cineva de ceva, a frustra, a înșela: ~ *aliquem fructu victoriae suae* a lipsi pe cineva de roadele victoriei lui.

dēfrēnātus (3) *adj.* neînfrânat, dezlănțuit.

dēfricō, *āre, fricui, frictum (fricātum)* *vt.* a freca.

dēfringō, *ere, frēgi, frāctum* *vt.* a rupe, a frânge, a sparge.

dēfrutum, *i n.* must, vin dulce.

dēfugiō, *ere, fūgi* *vt.* și *vi.* 1. a fugi de ceva, a evita: ~ *proelium* a se da în lături de la luptă. 2. a fugi, a se retrage: *quo sinistrum cornu defugit* unde s-a retras aripa stângă.

dēfundō, *ere, fūdī, fūsum* *vt.* a turna, a vărsa.

dēfungor, *fūngi, fūctus sum* *vi. dep.* a se achita, a îndeplini, a trece cu bine: ~ *imperio (Abl.)* a îndeplini

ordinul, ~ *bello, periculis, morbis* a trece cu bine (a scăpa) de război, de primejdii, de boli, ~ *poenā* a-și îndeplini pedeapsa, ~ *vitā* a muri.

dēgener (1), *eris adj.* 1. degenerat, inferior, care a decăzut. 2. (*fig.*) nedemn, josnic; nevolnic.

dēgenerō (I) *vi.* și *vt.* 1. a degenera, a decădea. 2. a corupe, a înjosi.

dēgō, *ere, dēgi* *vt.* a petrece (viața, timpul, bătrânețea), a trăi: ~ *vitam in egestate* a-și duce viața în sărăcie, *in urbibus degentes* cei care trăiesc în orașe.

dēgravō (I) *vt.* a încovoia (sub o greutate), a îngreua, a împovăra.

dēgredior, *gredi, gressus sum* *vi. dep.* a coborî: ~ *colle* a coborî de pe o colină, ~ *ex arce in urbem* a coborî din cetățuie în oraș.

dēgrunniō, *ire* *vi.* a guița.

dēgūstō (I) *vt.* a gusta, a atinge ușor; (*fig.*) a încerca.

dehinc *adv.* 1. (*loc*) de aici. 2. (*timp*) apoi, după aceea, în viitor.

dehiscō, *ere* *vi.* a se deschide, a se întredeschide, a se desface.

dehonestāmentum, *i n.* 1. pocire, desfigurare. 2. (*fig.*) dezonorare, înjosire.

dehonestō (I) *vt.* a dezonora, a înjosi.

dehortor, *ārī, ātus sum* *vt. dep.* a îndemna să nu facă ceva, a opri, a ține departe.

Dēianira, *ae f.* Deianira (soția lui Hercule, care l-a otrăvit fără voie

cu haina îmbibată în sângele lui Nessus).

dēiciō, *ere, iēcī, iectum* *vt.* 1. a arunca jos: ~ *aliquem de ponte* a arunca pe cineva de pe pod, ~ *sortes* a arunca zarurile; (*fig.*) ~ *iugum servile* a arunca jugul sclaviei. 2. a prăvăli, a culca la pământ: ~ *arbores* a prăvăli copaci, ~ *feram* a omorî o fiară, ~ *vultum in terram* a-și pironi privirile în pământ. 3. a alunega, a goni dintr-un loc, a arunca, a îndepărta: ~ *hostem loco* a-l arunca pe dușman de pe poziție, *naves tempestate deiciuntur* navele sunt aruncate de furtună, *oculos de isto nunquam deiecit* nu și-a luat o clipă ochii de pe el; (*fig.*) a lipsi de speranța dobândirii unui lucru: *deiectus aedilitate* înșelat în speranța de a ajunge edil.

dēiectus¹ (3) *adj.* 1. (*despre un loc*) jos, scufundat. 2. (*fig.*) descurajat, abătut.

dēiectus², *ūs m.* 1. prăvălire, cădere. 2. pantă abruptă.

dein *adv.* apoi.

deinceps *adv.* 1. după aceea. 2. la rând, unul după altul.

deinde *adv.* după aceea, apoi.

dēiungō, *ere, iūnxī, iūnctum* *vt.* a dejuca, a deshăma.

dēlābor, *lābī, lāpsus sum* *vi. dep.* 1. a aluneca în jos, a cădea: ~ *ex caelo* a cădea din cer, ~ *de manibus* a aluneca din mâini. 2. (*fig.*) a ajunge

(rătăcind), a aluneca: ~ *in vitium* a ajunge la viciu, *medios delapsus in hostes* ajungând din greșeală în mijlocul dușmanilor.

dēlāmentor, *ārī* *vt. dep.* a deplânge, a jeli.

dēlassō, *āre* *vt.* a obosi de tot, a istovi.

dēlātiō, *ōnis f.* denunț, acuzare.

dēlātor, *ōris m.* delator; denunțator, acuzator.

dēlectābilis (2) *adj.* agreabil, plăcut.

dēlectāmentum, *i n.* distracție.

dēlectātiō, *ōnis f.* încântare, desfătare, plăcere.

dēlectō (I) *vt.* a încânta, a desfăta.

dēlectus *v. dilēctus.*

dēlēgātiō, *ōnis f.* delegație, procură.

dēlēgō (I) *vt.* 1. a încredința: *infans delegatur ancillae* copilul este încredințat unei slujnice, ~ *spes suas fortunae* a-și încredința norocului speranțele. 2. a atribui, a pune pe seama cuiva: ~ *alicui crimen* a pune pe seama cuiva o acuzație. 3. a trimite, a îndrepta spre: ~ *studiosos ad illud volumen* a îndrepta pe studioși la acel volum.

dēlēmimentum, *i n.* 1. îmblânzire, potolire. 2. (*peior.*) momeală.

dēlēniō (IV) *vt.* 1. a potoli, a îmblânzi. 2. a atrage, a momi.

dēlēmītor, *ōris m.* 1. îmblânzitor. 2. cel care farmecă pe cineva.

dēlēō, *ēre, ēvī, ētum* *vt.* a distruge, a face să dispară; (*spec.*) a șterge:

~ *maculam* a șterge o pată, *et notat et delet* tot scrie și șterge.

dēlētrix, *īcis* f. cea care distruge.

Dēlia, **Dēliacus** v. **Dēlos**.

dēliberābundus (3) *adj.* cufundat în gânduri.

dēliberātiō, *ōnis* f. chibzuire; examinare, consultație.

dēliberātor, *ōris* m. cel care chibzuiește.

dēliberō (I) 1. *vi.* a chibzui: *tempus deliberandi* răgaz de chibzuială, ~ *de bello* a se sfătui asupra războiului. 2. (*frecv. pas.*) a lua o hotărâre, a hotărî: *mihi deliberatum est omnia dicere* am luat hotărârea să spun tot. 3. (*spec.*) a consulta un oracol: *Delphos deliberatum missi sunt* au fost trimiși la Delphi ca să consulte oracolul.

dēlibō (I) *vt.* a lua puțin din ceva, a culege.

dēlibrō (I) *vt.* a jupui, a coji.

dēlibūtus (3) *adj.* uns; năclăit, îmbibat.

dēlicātē *adv.* cu finețe, delicat; (*peior.*) fără energie.

dēlicātus (3) *adj.* 1. încântător, delicios. 2. fin, gingaș. 3. (*peior.*) a) fără vlagă; b) desfrânat; c) năzuos, pretențios.

dēliciae, *ārum* f.pl. plăceri, desfătări; (*fig.*) dragoste: *Alexis, deliciae domini* Alexis, dragostea stăpânului.

dēliciolae, *ārum* f.pl. iubire: *Tulliola, deliciolae nostrae* Tulliola, scumpa mea.

dēlictum, *ī* n. greșeală.

dēligō¹ (I) *vt.* a lega: ~ *naves ad ripam* a lega corăbiile de țărm.

dēligō², *ere*, *lēgī*, *lēctum* 1. a alege: ~ *uvam maturam* a alege strugurii copti. 2. (*fig.*) a alege, a fixa: ~ *locum castris idoneum* a fixa un loc potrivit pentru tabără, ~ *diem* a fixa o zi. 3. a alege separând, a separa, a despărți: ~ *senes ac matres* a da la o parte pe bătrâni și pe femei. // **delectus** (3) *p.pf.* ales, de frunte: *delecta manus* o trupă aleasă, *delecti militum* cei mai buni dintre soldați.

dēlinquō, *ere*, *liquī*, *lictum* *vi.* și *vt.* a greși, a se face vinovat: *quid tibi deliqui?* cu ce ți-am greșit? ~ *maiora* a se face vinovat de lucruri mai mari.

dēliquēscō, *ere*, *licuī* *vi.* a se topi.

dēliquiō, *ōnis* f. lipsă.

dēlirāmentum, *ī* n. aiureală.

dēlirātiō, *ōnis* f. aiurare, nebunie, sminteală.

dēlirō (I) *vi.* a aiura, a fi nebun.

dēlirus (3) *adj.* smintit, nebun.

dēlitēscō, *ere*, *lituī* *vi.* a se ascunde: ~ *in silvis* a se ascunde în păduri; (*fig.*) ~ *in alicuius auctoritate* a se pune sub autoritatea cuiva.

dēlitigō, *āre* *vi.* a face gălăgie; a ocări.

Dēlius v. **Dēlos**.

Dēlos, *ī* f. (insula) Delos (din Marea Egee, patria lui Apollo și a Dianei).

// **Dēlius** (**Dēliacus**) (3) *adj.* din Delos (al lui Apollo, al Dianei). // **Dēlius**, *īī* m. Apollo. **Dēlia**, *ae* f. Diana.

Delphi, *ōrum* m.pl. localitate în Focida (la poalele Parnasului, renumită prin oracolul lui Apollo). // **Delphicus** (3) *adj.* delphic, de la Delphi. // **Delphicus**, *ī* m. Apollo.

delphinus, *ī* (**delphin**, *īnis*) m. delfin.

dēlūbrum, *ī* n. templu, sanctuar.

dēlūdō, *ere*, *lūsī*, *lūsum* *vt.* a-și bate joc, a înșela: ~ *corvum hiantem* a-și râde de corbul rămas cu gura căscată.

dēlumbō (I) *vt.* a deșela, a istovi.

dēmadēscō, *ere*, *maduī* *vi.* a se umezi.

demandō (I) *vt.* a încredința: *curam eorum legatis demandavit* grija lor a încredințat-o ofițerilor.

dēmānō (I) *vi.* a curge, a se revărsa.

dēmēns (1), *ntis* *adj.* nebun, fără judecată.

dēmēnter *adv.* nebunește.

dēmēntia, *ae* f. nebunie.

dēmereor, *ērī*, *itus* *sum* *vt. dep.* și **dēmereō**, *ēre*, *uī*, *itum* *vt.* a câștiga, a-și atrage: ~ *beneficio civitatem* a și-i atrage pe cetățeni printr-o binefacere.

dēmergō, *erē*, *mersī*, *mersum* *vt.* a scufunda, a afunda: ~ *naves* a scufunda corăbiile; (*fig.*) *plebs aere*

alieno demersa poporul înecat în datorii.

dēmētior, *metīrī*, *mēnsus* *sum* *vt. dep.* a măsura: *verba demensa* cuvinte măsurate.

dēmetō, *ere*, *messuī*, *messum* *vt.* a secera, a recolta, a tăia, a culege: ~ *frumentum* a secera grâu, ~ *caput* a tăia capul, ~ *flores* a culege flori.

dēmigrātiō, *ōnis* f. emigrare.

dēmigrō (I) *vi.* a pleca, a se muta: ~ *in urbem ex agris* a se muta de la țară la oraș.

dēminuō, *ere*, *minuī*, *minūtum* *vt.* 1. a micșora; (*fig.*) a slăbi; ~ *vectigalia* a micșora birurile, ~ *potes-tatem alicuius* a slăbi puterea cuiva.

2. a lua, a răpi din ceva: ~ *aliquid de libertate* a răpi ceva din libertate, *capite diminuti* lipsiți de drepturi cetățenești.

dēminūtiō, *ōnis* f. 1. micșorare, scădere. 2. luare, răpire: ~ *capitis* retragerea drepturilor cetățenești.

dēmīror, *ārī*, *ātus* *sum* *vt. dep.* a se minuna, a se mira, a admira.

dēmīssē *adv.* 1. (*pre*)jos. 2. (*fig.*) umil.

dēmīssiō, *ōnis* f. lăsare în jos, coborâre: ~ *storiarum* lăsarea perdelelor; (*fig.*) ~ *animi* descurajare sufletească.

dēmīssus (3) *p.pf.* v. **dēmīttō**. // *adj.*

1. lăsat în jos: ~ *demisso capite* cu capul lăsat în jos, *demissa loca* locuri joase. 2. (*fig.*) modest,

umil, descurajat. 3. coborător, trăgându-se din.

dēmitigō (I) vt. a îmblânzi.

dēmittō, ere, mīsi, missum vt. 1. a trimite (în jos); ~ *imbrem caelo* a trimite ploaie din cer, ~ *in vallem* a trimite în vale. 2. a lăsa în jos, a coborî, a vârfi: ~ *caput* a lăsa capul în jos, *se ~ in locum iniquum* a se coborî într-un loc neprielnic: (fig.) *se ~ ad adulationem* a se coborî până la lingușire, *hoc animo tuo demitte* vârfă-ți aceasta în minte.

dēmiurgus, i m. 1. conducătorul cetății (în unele orașe grecești). 2. Creatorul lumii.

dēmō, ere, dēmpsi, dēptum vt. a lua, a înlătura: ~ *iuga bobus* a scoate boilor jugul: (fig.) ~ *iugum servile* a înlătura jugul sclaviei.

Dēmocritus, i m. Democrit din Abdera (filozof materialist).

dēmōlior, iri, itus sum vt. dep. a dărâma, a da jos.

dēmōlitiō, ōnis f. dărâmare.

dēmōnstrātiō, ōnis f. 1. descriere. 2. înfățișare.

dēmōnstrātivus (3) adj. demonstrativ.

dēmōnstrātor, ōris m. cel care arată.

dēmōnstrō (I) vt. 1. a arăta; (fig.) *ut supra demonstravimus* după cum am arătat mai sus. 2. a dovedi: *hoc istius cupiditatem demonstrat* aceasta dovedește lăcomia lui.

dēmoriōr, mori, mortuus sum vi. dep. a muri (dispărând dintr-un grup,

colegiu, funcție): *in locum demortui* în locul dispărutului; (fig.) a muri (de foame, de dragoste).

dēmoror, āri, ātus sum 1. vt. dep. a împiedica, a ține în loc, a opri: ~ *agmen* a ține în loc convoiul. 2. vi. (rar) a șovăi, a zăbovi.

Dēmōsthenēs, is m. Demosthene (marele orator atenian).

dēmoveō, ēre, mōvi, mōtum vt. 1. a îndepărta, a da la o parte: ~ *populum Romanum de suis possessionibus* a înlătura poporul roman din posesiunile lui, ~ *aliquem loco* a clinti pe cineva din loc. 2. (oc.) a scoate dintr-o funcție, din rang: ~ *aliquem ordine senatorio* a scoate pe cineva din clasa senatorială.

dēmūgitus (3) adj. plin de mugete.

dēmūlceō, ēre, mulsi, mulctum vt. a mângâia, a dezmiarda.

dēmum adv. în sfârșit; tocmai.

dēmurmurō, āre vt. a murmura: ~ *carmen* a murmura un cântec.

dēmūtātiō, ōnis f. schimbare.

dēmūtō (I) vt. a schimba.

dēnārius¹ (3) adj. de zece.

dēnārius², ii m. dinar (monedă de argint valorând la început zece ași, apoi șaisprezece ași sau patru sesterți).

dēnarrō (I) vt. a povesti amănunțit.

dēnegō (I) vt. 1. a tăgădui (cu totul): *datum esse id denegant* ei tăgăduiesc cu totul că acest lucru a fost dat.

2. a refuza: *natura ei ingenium denegavit* natura i-a refuzat talentul.

dēni, ae, a num. câte zece; (poet.) zece.

dēnique adv. 1. în sfârșit. 2. într-un cuvânt.

dēnōminō (I) vt. a numi (după cineva): *ab Lamio Lamias ferunt denominatos* se zice că după Lamius ele au fost numite lamii.

dēnormō (I) vt. a știrbi, a face să aibă o formă neregulată: ~ *agellum* a știrbi o bucată de pământ.

dēnotō (I) vt. a însemna, a deosebi (printr-un semn), a indica: ~ *pedes venalium cretā* a însemna cu cretă picioarele sclavilor de vânzare; (fig.) *neque pulvere denotari possunt* din cauza prafului nu se pot deosebi, ~ *cives trucidandos* a-i indica pe cetățenii care trebuie să fie uciși.

dēns, ntis m. dinte; (fig.) dintele plugului, dintele pieptenului; (fig.) dintele invidiei, dintele timpului etc.

dēnsē adv. dens, strâns, des.

dēnsēō, ēre vt. 1. a îngroșa: *tenebrae densentur* întunericul se îngroșă. 2. a îndesi: ~ *ictus* a îndesi loviturile.

dēnsō (I) vt. a îngrămădi, a condensa, a îndesi.

dēnsus (3) adj. des: *silva densa* pădure deasă, *locus arboribus densus* loc plin de arbori.

dentālia, ium n.pl. talpa plugului (fără roți) (la capătul căreia se fixa brăzdarul).

dentātus (3) adj. 1. dințat. 2. cu dinți mari; (spec.) *dentata charta* hârtie netezită cu colț de mistreț.

dēnūbō, ere, nūpsi, nūptum vi. a se mărita.

dēnūdō (I) vt. 1. a dezgoli, a despuia; (fig.) ~ *scientiam ornatu suo* a despuia știința de podoaba ei. 2. a descoperi, a destăinui: *denudavit mihi consilium suum* mi-a destăinuit planul său.

dēnūntiātiō, ōnis f. declarație, anunțare, vestire: ~ *belli* declarație de război, ~ *periculi* vestirea primejdiei.

dēnūntiō (I) vt. 1. a declara: *bellum* ~ a declara război. 2. a ordona: *dictator magistro equitum denuntiavit* ut dictatorul a ordonat șefului cavaleriei ca. 3. a prevesti: *portentis bellum populo Romano denuntiabatur* prin minuni se prevestea război poporului roman. 4. a declara formal, a amenința: *ille mihi inimicitias denuntiavit* mi-a declarat formal dușmănie. 5. (jur.) a cita: ~ *alicui testimonium* a-l cita ca martor pe cineva.

dēnuō adv. din nou.

dēonerō (I) a descărca; (fig.) a lua o parte din (ceva).

deorsum (deorsus) adv. în jos, jos.

dēpaciscor v. dēpeciscor.

dēpāscō, *ere, pāvī, pāstum vt.* 1. (*de spre păstori*) a da de păscut. 2. (*de spre vite*) a paște; (*fig.*) *altaria depasta* altarele golite.

dēpāscor, *pāscī, pāstum sum vt. dep.* a mânca, a consuma: *anguis depascitur artus* șarpele mușcă din trup; (*fig.*) *febris depascitur artus* febra sleiește mădulele.

dēpeciscor, *pecisci, pectus sum vt. dep.* a stabili printr-o învoială, a conveni: *~ cum aliquo partem suam praedae* a stabili cu cineva prin învoială partea sa de pradă.

dēpectō, *ere, pexum vt.* a pieptăna.

dēpeculātor, *ōris m.* jefuitor.

dēpeculor, *ārī, ātus sum vt. dep.* a jefui, a răpi.

dēpellō, *ere, puli, pulsum vt.* a goni, a îndepărta: *~ oppidanos muris* a-i goni pe orașeni de pe ziduri, *~ dolorem* a îndepărta durerea; (*poet.*) a mâna la vale: *~ ovium fetus Mantuam* a mâna micii spre Mantua.

dēpendeō, *ēre vi.* 1. a atârna, a sta atârnat: *amictus dependet ex humeris* haina atârână de pe umeri. 2. (*fig.*) a depinde.

dēpendō, *ere, endī, ēsum vt.* 1. a plăti: *~ poenas* a ispăși pedeapsa. 2. (*fig.*) a cheltui.

dēperdō, *ere, didi, ditum vt.* a pierde cu totul: *~ colorem* a pierde culoarea, *~ folia* a-și pierde frunzele.

dēperditus (3) *p.pf. v. dēperdō. // adj.* distrus: *~ amore* distrus de iubire.

dēpereō, *īre, īi vi.* a pieri: *magna pars exercitus deperiit* o mare parte din armată a pierit.

dēpingō, *ere, pīnxi, pictum vt.* a zugrăvi, a reprezenta.

dēplangō, *ere, planxi, planctum vt.* a jeli, a boci.

dēplōrō (I) *vi. și vt.* 1. a se plânge: *~ de miseriis suis* a se plânge de necazurile sale. 2. a jeli, a deplânge: *~ libertatem* a deplânge libertatea pierdută.

dēpōnō, *ere, posui, positum vt.* 1. a pune jos: *~ onus* a pune jos o greutate, *~ corpora sub ramis* a-și întinde trupurile sub ramuri. 2. a pune bine (la loc sigur): *~ sua omnia in silvis* a-și duce toate ale lor în păduri, *~ pecuniam apud amicum* a pune bine banii la un prieten. 3. a părăsi, a renunța la ceva; *~ timorem* a lăsa la o parte frica, *~ consilium* a renunța la un plan. // **depositus** (3) *p.pf.* părăsit ca să moară (în ceasul morții).

dēpopulātiō, *ōnis f.* jefuire, pustiire.

dēpopulātor, *ōris m.* jefuitor.

dēpopulor, *ārī, ātus sum vt. dep.* a jefui, a pustii: *~ fana, urbes* a jefui templele, a pustii orașele.

dēportō (I) *vt.* 1. a duce, a transporta: *~ argentum ex oppido ad mare* a duce argintul din cetate la țărmul mării. 2. a aduce (acasă): *~ exercitum victorem* a aduce acasă armata învingătoare. 3. a deporta: *Sere-*

nus in insulam deportatur Serenus e deportat într-o insulă.

dēpōscō, *ere, popōsci vt.* 1. a cere stăruitor: *~ pugnam* a cere stăruitor să se dea lupta, *~ caedem alicuius* a cere moartea cuiva; *sibi* ~ a-și rezerva. 2. a cere să fie predat cineva: *~ ducem in poenam* a cere să fie predat comandantul ca să fie pedepsit.

dēpositum, *i n.* depunere (de bani, bunuri) spre păstrare.

dēpraedātiō, *ōnis f.* jefuire.

dēpraedor, *ārī, ātus sum vt. dep.* a jefui.

dēprāvātē *adv.* rău, greșit.

dēprāvātiō, *ōnis f.* sucire, strâmbare; (*fig.*) alterare, corupere.

dēprāvō (I) *vt.* a strâmba; (*fig.*) a strica, a corupe.

dēprecābundus *adj.* rugător.

dēprecātiō, *ōnis f.* 1. îndepărtare (a unui rău) prin rugăciune. 2. rugămintă, scuză. 3. blestem.

dēprecātor, *ōris m.* cel care intervine pentru cineva: *eo deprecatore* la intervenția lui.

dēprecōr, *ārī, ātus sum vt. dep.* 1. a căuta să îndepărteze prin rugăminți: *~ periculum* a îndepărta o primejdie. 2. a se ruga, a interveni: *~ pro amico* a se ruga pentru un prieten, *deprecōr ne irascatur* mă rog să nu se mânie. 3. a cere rugător: *~ pacem ab hostibus* a cere pace dușmanilor.

dēprehendō (**dēprēndō**), *ere, endī, ēsum vt.* 1. a prinde: *duas naves deprehendunt* prind două corăbii. 2. a descoperi (ceva rău), a surprinde: *~ scelus, coniurationem* a descoperi crima, conspirația, *~ aliquem in ipso scelere* a surprinde pe cineva asupra crimei. 3. (*fig.*) a descoperi (cu mintea), a pricepe, a sesiza: *~ conscientiae notas in ore* a descoperi pe față semnele vinovăției.

dēprehēnsiō, *ōnis f.* prindere asupra faptului, descoperire.

dēpressus (3) *p.pf. v. dēprimō. // adj.* (așezat mai) jos.

dēprimō, *ere, pressī, pressum vt.* 1. a apăsa în jos, a afunda: *~ aratrum* a apăsa plugul, *~ classem hostium* a scufunda flota dușmanilor. 2. (*fig.*) a înăbuși, a oprima: *~ libertatem* a înăbuși libertatea, *~ vocem* a potoli glasul.

dēproelior, *ārī vi. dep.* a se lupta (numai la Part.): *venti deproeliantes aequore* vânturile care se luptă cu valurile.

dēprōmō, *ere, prōmpsi, prōmptum vt.* a scoate: *~ pecuniam ex arca* a scoate bani din casetă.

dēproperō (I) *vi. și vt.* 1. a se grăbi. 2. a face în grabă.

depsō, *ere, suī, stum vt.* a pisa, a freca, a frământa.

dēpūgnō (I) *vi.* a se lupta (cu înverșunare).

dēpulsīō, *ōnis f.* respingere.

dēpulsor, *ōris m.* cel care îndepărtează.

dēputō (I) *vt.* 1. (*arh.*) a curăța de crengi. 2. a considera, a socoti.

dērādō, *ere, rāsī, rāsum vt.* a rade.

dērelictō, *ōnis f.* părăsire; (*fig.*) ne-socotire.

dērelinquō, *ere, liqui, lictum vt.* a părăsi (complet): *derelictus spe* lipsit de speranță.

dērepentē *adv.* deodată.

dērēpō, *ere, rēpsī vi.* a coborî, a se strecura în jos.

dērīdeō, *ere, risī, risum vt.* a lua în răs.

dēridiculum, *i n.* batjocură: *deridiculo esse* a fi de batjocură, (*concr.*) ~ *corporis* diformitatea trupului.

dēridiculus (3) *adj.* ridicol.

dērigēscō, *ere, rigui vi.* a încremeni, a înțepeni.

dēripiō, *ere, ripui, reptum vt.* a înșfăca, a smulge; a răpi.

dērīsor, *ōris m.* 1. cel care ia în răs. 2. măscărici; parazit.

dērīsus, *ūs m.* luare în răs, bătaie de joc.

dērīvātiō, *ōnis f.* derivare.

dērīvō (I) *vt.* a abate, a deriva: ~ *aquam ex flumine* a abate apa din râu; (*fig.*) ~ *culpam* a abate vina; ~ *verba* a deriva cuvinte.

dērogō (I) *vt.* 1. (*jur.*) a înlătura o poziție dintr-o lege, a deroga: *derogatur legi* se derogă de la o lege. 2. (*fig.*) a lua, a nu acorda, a retrage:

~ *fidem alicui* a retrage cuiva încrederea.

dēruncinō (I) *vt.* a da la rindea; (*fig.*) a înșela.

dēruō, *ere, ui, utum vt.* a prăvăli.

dēruptus (3) *adj.* 1. rupt. 2. (*fig.*) prăpăstios.

dēsaeviō (IV) *vi.* a fi furios; a bântui.

dēscendō, *ere, scendi, scēsum vi.*

1. a coborî: ~ (*de*) *caelo* a coborî din cer, ~ *in forum* a coborî în for.

2. a pătrunde: *ferrum descendit in corpus* săgeata pătrunde în corp.

3. (*fig.*) a ajunge, a recurge la: ~ *ad contumelias* a ajunge la jigniri, ~ *ad vim* a recurge la forță.

dēscēnsiō, *ōnis f.* coborâre.

dēscēnsus, *ūs m.* coborâre, coborâș.

dēsciscō, *ere, scivi (scii), scitum vi.*

a se despărți, a se depărta de ceva (trecând în altă parte): *Praeneste a Latinis ad Romanos descivit* Praeneste se despărți de latini, trecând de partea romanilor, ~ *a veritate* a se depărta de adevăr, ~ *a vitā* a renunța la viață.

dēscribō, *ere, scripsi, scriptum vt.*

1. a transcrie, a copia. 2. a înscrie, a desena: ~ *formas in pulvere* a desena figuri în praf, ~ *carmina in cortice fagi* a săpa versuri în scoarța fagului. 3. (*fig.*) a descrie, a reprezenta: ~ *pugnam* a descrie o luptă, ~ *hominum mores* a înfățișa moravurile oamenilor. 4. a fixa, a hotărî, a stabili: ~ *rationem belli* a fixa tac-

tica războiului, *haec legibus descripta sunt* acestea au fost hotărâte prin legi, ~ *annum in duodecim menses* a împărți anul în douăsprezece luni.

dēscriptiō, *ōnis f.* 1. reproducere, plan. 2. desen. 3. descriere: ~ *caeli* descrierea cerului. 4. fixare, hotărâre, împărțire: ~ *centuriarum* împărțire în centurii.

dēscriptus (3) *p.pf.* v. **dēscribō**. // *adj.* regulat, armonios.

dēsecō, *āre, secuī, sectum vt.* a tăia (îndepărtând), a rețeza.

dēserō, *ere, serui, sertum vt.* a părăsi: ~ *amicum* a părăsi un prieten; (*fig.*) a neglija, a renunța la, a abandona: ~ *officium* a neglija datoria, ~ *ius suum* a renunța la dreptul său.

dēsertor, *ōris m.* 1. dezertor. 2. cel care părăsește, cel care abandonează.

dēsertum, *i n.* și **dēserta**, *ōrum n.pl.* pustiiuri, deșert: *Libyae deserta* pe-ragro străbat pustiiurile Libyei.

dēsertus (3) *p.pf.* v. **dēserō**. // *adj.* pustiu.

dēserviō, *īre vi.* a se servi cu zel, a se consacra, a se îngriji de: ~ *amicis (D.)* a se consacra prietenilor, ~ *corpori* a se îngriji de corp.

dēses (1), *sidis adj.* leneș.

dēsideō, *ēre, sēdī, sessum vi.* a șede (într-un loc).

dēsiderābilis (2) *adj.* de dorit.

dēsiderātiō, *ōnis f.* dorință.

dēsiderium, *īi n.* 1. dorință; dragoste, dor. 2. regret.

dēsiderō (I) *vt.* 1. a dori, a cere: ~ *pacem, libertatem* a dori pace, libertate. 2. a simți lipsa; (*pas.*) a lipsi: *perpaucis desideratis quin omnes caperentur* foarte puțin lipsind să fie prinși cu toții, *totum mensem desideror* mă las așteptat toată luna. 3. a pierde: *in eo proelio ducentos milites desideravit* în acea luptă a pierdut două sute de soldați.

dēsidia, *ae f.* lene; ședere.

dēsidiōsus (3) *adj.* leneș.

dēsīdō, *ere, sēdī vi.* a cădea în jos, a se lăsa în jos: *terra desidit* pământul se scufundă; (*fig.*) a decădea: *mores desidentes* moravuri decadente.

dēsīgnātiō, *ōnis f.* 1. indicare; ~ *personarum* indicarea persoanelor. 2. orânduire, ordine, plan: ~ *librorum* planul cărților. 3. desemnare (*într-o funcție*): ~ *consulatus* desemnare la consulat.

dēsīgnātor, *ōris m.* 1. plasator (*la teatru*). 2. organizator (al ceremoniilor funebre, al jocurilor publice).

dēsīgnō (I) *vt.* 1. a însemna, a indica: ~ *moenia sulco* a trasa pe pământ linia pentru ziduri, ~ *oculis* a indica din ochi. 2. a desemna: *consul designatus* consul desemnat.

dēsiliō, *īre, silui, sultum vi.* a sări jos, a coborî: ~ *ab equo* a sări de pe cal,

~ *de raeda* a coborî din car, *ad pedes desiluerunt* a căzut la picioare.
dēsīnō, *ere, siī, situm vi.* a înceta, a se termina: *imbres desierunt* ploile au încetat, *desine quaerere* nu mai cerceta.
dēsipiō, *ere vi.* a-și ieși din minți. // **dēsipiēns** (1), *ntis p.pr.* și *adj.* nebun.
dēsistō, *ere, stitī vi.* 1. a se opri, a renunța: ~ *itinere* a se opri din mers, ~ *hoc conatu* a renunța la această încercare. 2. a înceta: ~ *timere* a nu se mai teme.
dēsōlō (I) *vt.* a pustii. // **dēsōlātus** (3) *p.pf.* și *adj.* părăsit.
dēspectō, *āre vt.* 1. a privi de sus: ~ *ex alto aethere terras* a privi din eterul cel înalt pământurile. 2. (*fig.*) a privi cu dispreț, a disprețui.
dēspectus, *ūs m.* 1. vedere (de sus în jos): ~ *in mare* vedere spre mare. 2. (*fig.*) dispreț: *ei despectui est* este disprețuit de el.
dēspēranter *adv.* cu desperare.
dēspērātiō, *ōnis f.* desperare.
dēspērō (I) *vt.* și *vi.* a pierde speranța, a pierde încrederea, a despera: ~ *de exercitu* a-și pierde speranța în privința armatei, ~ *pacem* a nu mai avea speranță de pace, ~ *sibi* a-și pierde încrederea în sine. // **dēspērātus** (3) *p.pf.* și *adj.* despearat, fără scăpare.
dēspicātus (3) *adj.* disprețuit.
dēspicientia, *ae f.* dispreț.

dēspiciō, *ere, spexī, spectrum vi.* și *vt.*
 1. a privi în jos: ~ *de vertice montis in valles* a privi din vârful muntelui în văi; (*rar*) a privi în altă parte. 2. (*fig.*) a disprețui: ~ *homines* a disprețui oamenii, ~ *deos* a-i disprețui pe zei, *despiciens sui* disprețuindu-se pe sine. // **dēspicien-dus** (3) *adj.* de disprețuit.
dēspoliō (I) *vt.* a prăda, a despuia.
dēspondeō, *ēre, spondi, spōnsum vt.*
 1. a promite, a rezerva; ~ *imperium Romanis* a promite romanilor stăpânirea. 2. (*fig.*) a promite în căsătorie (o fată): ~ *filiam alicui* a promite cuiva pe fiica sa. 3. (*spec.*) ~ *animum* (sau *animos*) a pierde curajul.
dēspūmō (I) *vt.* și *vi.* 1. a lua spuma, 2. a înceta să fiarbă; (*fig.*) a se potoli.
dēspuō, *ere, uī, ūtum vt.* a scuipa; (*fig.*) a respinge.
dēstillō, *āre vi.* a picura.
dēstinātiō, *ōnis f.* hotărâre, stabilire.
dēstinātus (3) *v. dēstinō.* // *adj.* hotărât: ~ *ad mortem* hotărât să moară. // **dēstinātum**, *i n.* scop, plan.
dēstinō (I) *vt.* a fixa, a hotărî: ~ *alicui diem* a fixa cuiva o zi, ~ *animo* a lua hotărârea, ~ *rates ancoris* a fixa plutele cu ancoră.
dēstituō, *ere, tuī, tūtum vt.* 1. a depune, a aduce: *ante tribunal regis destitutus* adus înaintea tribunei regelui. 2. a lăsa, a părăsi: ~ *urbem* a

părăsi orașul. 3. a înșela: ~ *spem* a înșela speranța.
dēstitutiō, *ōnis f.* 1. părăsire. 2. înșelare.
dēstringō, *ere, strinxī, strictum vt.*
 1. a scoate, a trage: ~ *gladium* a trage sabia. 2. a atinge; a zgâria: ~ *aequora alis* a atinge apa cu aripile, ~ *corpus* a zgâria corpul. 3. (*fig.*) a critica: ~ *scripta alicuius* a critica scrierile cuiva.
dēstrūctiō, *ōnis f.* distrugere, ruinare.
dēstruo, *ere, strūxī, strūctum vt.* a distruge, a dărâma.
desubitō *adv.* deodată.
dēsūdō (I) *vi.* a asuda; (*fig.*) a se trudi cu ceva (*in aliqua re*).
dēsuefiō, *fieri, factus sum vi.* a se dezobișnui.
dēsuefūdō, *inis f.* dezobișnuință.
dēsuetus (3) *adj.* 1. neobișnuit, care nu se mai obișnuiește. 2. dezobișnuit (de un lucru).
dēsultor, *ōris m.* călăreț (care sare de pe un cal pe altul).
dēsultōrius (3) *adj.* de circ (*despre cai*); (*fig.*) nestatornic.
dēsūm, *esse, fui vi.* 1. a lipsi, a fi lipsă: *occasio defuit* a lipsit ocazia. 2. a nu fi prezent, a nu fi în sprijinul cuiva: *convivio* ~ a nu fi prezent la banchet, ~ *amicis* a nu fi alături de prieteni, ~ *officio* a nu-și face datoria.
dēsūmō, *ere, sūmpsī, sūmptum vt.* a-și lua, a-și alege.
dēsuper *adv.* de sus.
dēsurgō, *ere, surrēxī, surrēctum vi.* a se ridica: ~ *cenā* a se scula de la masă.
dētegō, *ere, tēxī, tēctum vt.* a descoperi.
dētendō, *ere, tendi, tēsum vt.* a strânge: ~ *tabernacula* a strânge corturile.
dētergeō, *ēre, tersī, tersum vt.* a șterge, a curăța: ~ *lacrimas* a șterge lacrimile, ~ *cloacam* a curăța canalul; (*fig.*) a zdrobi, a strica: ~ *remos* a zdrobi vâslele.
dēterior (1), *ius adj. comp.* mai rău, inferior; (*superl.*) **dēterrīmus** (3) cel mai rău, foarte rău.
dēterminātiō, *ōnis f.* sfârșit, capăt.
dēterminō (I) *vt.* a fixa limite, a hotărâni; (*fig.*) a fixa.
dēterō, *ere, trivī, tritum vt.* a roade (prin frecare): *collum detritum a catena* gâtul ros de lanț, ~ *frumentum* a pisa grâul, ~ *vestem* a uza o haină. 2. (*fig.*) a știrbi, a micșora, a reduce, a slăbi: ~ *laudes Caesaris culpā ingenii* a scădea meritele lui Caesar din lipsă de talent.
dēterreō, *ēre, uī, itum vt.* a îndepărta (înfricoșând), a opri, a împiedica: ~ *a bello* a opri de la război, ~ *vim a censoribus* a împiedica un atac asupra cenzorilor.
dētēstābilis (2) *adj.* respingător, îngrozitor.
dētēstātiō, *ōnis f.* blestem, detestare.

dētēstor, *ārī, ātus sum vt. dep.* 1. a blestema, a dori să cadă o nenorocire: *Ambiorigem detestatus* blestemându-l pe Ambiorix, ~ *pericula in caput eorum* a-i blestema să cadă primejdiile pe capul lor. 2. a îndepărta: *o! dii, detestamini hoc omen* o! zei, alungați această prevestire.

dētēxō, *ere, textui, textum vt.* a termina de țesut, a țese; (*fig.*) a termina.

dētineō, *ēre, tinui, tentum vt.* 1. a împiedica, a opri: *detinet nos de nostro negotio* ne împiedică de la treaba noastră. 2. a reține, a ocupa: ~ *oculos* a reține (a atrage) privirile.

dētondeō, *ēre, tondī, tōnsum vt.* a tunde, a tăia părul; (*fig.*) a face să cadă: *frondes frigore detonsae* frunze căzute de frig.

dētonō, *āre, uī vi.* 1. a tuna tare, a detuna. 2. a înceta să tune.

dētorqueō, *ēre, torsi, tortum vt.* 1. a suci, a întoarce: ~ *cervicem* a întoarce capul. 2. (*fig.*) a îndrepta în altă parte, a abate, a deforma: *voluptates animos a virtute detorquent* plăcerile abat sufletele de la virtute, ~ *verba* a deforma sensul cuvintelor.

dētractiō, *ōnis f.* luare (din ceva).

dētractor, *ōris m.* cel care micșorează, (*fig.*) cel care înjosește, detractor.

dētrahō, *ere, trāxi, tractum vt.* 1. a trage jos, a da jos: ~ *aliquem de curru* a da pe cineva jos din car, ~ *stramenta de mulis* a lua păturile de

pe catări. 2. a smulge: ~ *anulum e digito* a smulge inelul din deget.

3. a târî, a duce: ~ *aliquem in iudicium* a târî pe cineva la judecată.

4. (*fig.*) a lua (din ceva), a micșora: ~ *laudem* a știrbi gloria, *detrahit sollicitudines philosophia* filozofia micșorează grijile.

dētrectātiō, *ōnis f.* refuz, respingere.

dētrectātor, *ōris m.* detractor.

dētrectō (I) *vt.* 1. a respinge, a refuza. 2. a deprecia, a micșora, a critica.

dētrimentōsus (3) *adj.* păgubitor, dăunător.

dētrimentum, *i n.* pagubă, pierdere, neajuns; (*mil.*) înfrângere: ~ *capere* (*accipere*) a suferi o pierdere, ~ *in-ferre* a pricinui o pagubă.

dētrūdō, *ere, sī, sum vt.* 1. a împinge cu forța (în jos): ~ *ad Stygias undas* a împinge spre apele Styxului; (*fig.*) a amâna: ~ *comitia in adventum Caesaris* a împinge alegerile până la venirea lui Caesar. 2. a izgoni, a alunga (de pe un loc): ~ *de agro* a alunga de pe pământul său; (*fig.*) a clinti: ~ *aliquem de sententia* a clinti pe cineva de la o părere.

dētruncō (I) *vt.* a tăia, a reteza.

dētrurbō (I) *vt.* 1. a da jos, a răsturna, a arunca (jos): ~ *statuam* a da jos o statuie, ~ *in mare* a arunca în mare. 2. a izgoni, a alunga: ~ *nostros de vallo* a-i alunga pe ai noștri din întăritură; (*fig.*) *deturbari ex spe* a fi dezamăgit.

dēturpō (I) *vt.* a urâți; (*fig.*) a pângări.

Deucaliōn, *ōnis m.* Deucalion (*fiul lui Prometeu și rege al Thessaliei*).

deūrō, *ere, ūssī, ūstum vt.* a arde de tot, a pârjoli.

deus, *i m.* 1. zeu. 2. (*fig.*) om important, mărime.

deūtor, *ūtī, ūsus sum vi. dep. (cu Abl.)* a se purta rău cu cineva, a abuza.

dēvāstō (I) *vt.* a pustii, a jefui.

dēvehō, *ere, vēxi, vectum vt.* a duce, a transporta: *exercitus Rheno de- vectus* armata transportată pe Rin.

dēvelō, *āre vt.* a dezveli.

dēveneror, *ārī, ātus sum vt. dep.* a onora, a venera.

dēveniō, *īre, vēnī, ventum vi.* a ajunge: ~ *in victoris manus* a ajunge în mâinile învingătorului; (*poet. vt.*) *devenere locos* au ajuns în niște locuri.

dēversor¹, *ārī, ātus sum vi. dep.* a poposi, a se opri în drum.

dēversor², *ōris m.* oaspete.

dēversōrium, *iī n.* loc de poposit; sălaș; han.

dēverticulum, *i n.* 1. ocol, ocoliș. 2. birt, han; sălaș.

dēvertō (*arh. dēvortō*), *ere, vertī, versum vi.* 1. a se abate (din mers), a poposi: ~ *ab Aegypto in Africam* a se abate din Egipt spre Africa, ~ *in (ad) villam* a poposi la fermă. 2. (*fig.*) a se depărta de la subiect: *redeamus illuc unde devertimus* să

ne întorcem acolo unde ne-am abătut (de la subiect).

dēvexitās, *ātis f.* povârniș, pantă.

dēvexus (3) *adj.* înclinat, în pantă, care coboară.

dēvinciō, *īre, vinxi, vinctum vt.* 1. a lega strâns, a înlănțui: ~ *servum* a lega cu lanțuri un sclav, *devinctus Domitiae nuptiis* înlănțuit prin căsătorie cu Domitia. 2. a atașa, a uni: *sibi* ~ *homines benevolentia* a-și atrage oamenii prin bunăvoință.

dēvincō, *ere, vici, victum vt.* a înfrânge, a supune: (*poet.*) a termina victorios (un război): ~ *Poenos classe* a-i învinge pe cartaginezi printr-o luptă navală, *devicta bella* războaiele victorioase.

dēvitō (I) *vt.* a evita, a se feri de.

dēvius (3) *adj.* lăaturalnic, ocolit: *devium iter* drum lăaturalnic; (*fig.*) care se abate de la drumul drept, rătăcit.

dēvocō (I) *vt.* a chema (să coboare, să vină), a face să vină: ~ *suos ab tumulto* a face să coboare pe ai săi de pe o înălțime, ~ *Iovem caelo* a-l implora pe Iupiter din cer, ~ *aliquem in certamen* a chema pe cineva la luptă.

dēvolō (I) *vi.* a zbura (în jos), a coborî.

dēvolvō, *ere, volvi, volutum vt.* a rostogoli, a prăvăli: ~ *saxa* a prăvăli stânci; (*fig.*) a răsuci (lâna).

dēvorō (I) *vt.* a înghiți, a mânca: *ne canes nos vivos devorent* ca să nu ne mănânce câinii de vii; (*fig.*) ~

hereditatem a mânca o moștenire,
~ *lacrimas* a-și înghiți lacrimile,
~ *libros* a sorbi cărțile.

dēvortium, *ii n.* înconjur.

dēvortō *v.* dēvertō.

dēvōtiō, *ōnis f.* 1. legământ religios, jertfă. 2. (*pl.*) blesteme, vrăji.

dēvōtus (3) *adj.* 1. devotat, credincios. 2. blestemat.

dēvoveō, *ēre, vōvī, vōtum vt.* 1. a dedica, a închina, a consacra: ~ *filiam Dianae* a-i închina Dianei fiica, *se* ~ a se devota, ~ *pro salute populi* a se devota binelui poporului. 2. a blestema: ~ *scelerata arma* a blestema războiul criminal, *devota arbor* copac blestemat.

dexter, *tra, trum (tera, terum) adj.* 1. drept, care e la dreapta. 2. (*fig.*) a) dibaci; b) favorabil, potrivit.

dextera (dextra), *ae f.* mână dreaptă, mână: *ad dextram* la dreapta, *a dextrā laevāque* din dreapta și din stânga, *dare dextram* a întinde o mână de ajutor, *dextra invicta bello* braț neînvins în război, *datā dextrā* dându-și mâna (*ca semn al luării unui angajament*).

dexterē (dextrē) *adv.* cu dibăcie.

dexteritās, *ātis f.* iscusință, dibăcie.

dextrōrsus (dextrōrsus) *adv.* spre dreapta.

diadēma, *ātis n.* diademă.

diaeta, *ae f.* 1. dietă, regim. 2. cameră, locuință.

dialectica, *ae f.* arta de a argumenta.

dialecticē *adv.* potrivit cu regulile argumentării.

dialecticus (3) *adj.* logic, al argumentării. // **dialecticus**, *i m.* logician. // **dialectica**, *ōrum n.pl.* probleme referitoare la arta argumentării.

Diālis (2) *adj.* al lui Iupiter. // **Diālis**, *is m.* preot al lui Iupiter.

dialogus, *i m.* dialog.

Diāna, *ae f.* Diana (fiica lui Iupiter și a Latonei, zeita Lunii și a vânătorii). // **Diānius** (3) *adj.* al Dianei.

diāria, *ōrum n.pl.* rație zilnică, porție.

diārium, *ii n.* jurnal.

dica, *ae f.* proces: *dicam scribere alicui* a intenta un proces cuiva; *dicas sortiri* a trage la sorți judecătorii.

dicācitās, *ātis f.* ironie.

dicāx (1), *ācis adj.* ironic, mușcător.

diciō, *ōnis [N. nefolosit] f.* putere, stăpânire, autoritate.

dicis causā (*adverbial*) de formă.

dicō¹ (I) *vt.* 1. a dedica, a consacra: ~ *donum Iovi* a-i închina un dar lui Iupiter. 2. a declara: *se ~ in servitute alicui* a se da ca sclav cuiva, *se ~ in aliam civitatem* a se face cetățeanul altei cetăți.

dicō², *ere, dixī, dictum vt.* 1. a zice, a spune: *ut supra diximus* după cum am mai spus; a) a pronunța: *aliquis rho dicere nequit* cutare nu-l poate pronunța pe „r”; b) a afirma: *dicebant, ego negabam* ei ziceau, eu tăgăduiam. 2. a vorbi, a rosti (un

discurs): ~ *apud populum* a vorbi în fața poporului, *ars dicendi* arta de a vorbi, ~ *pro aliquo* a pleda un proces, ~ *sententiam* a-și spune părerea. 3. a numi: ~ *aliquem dictatorem* a-l numi pe cineva dictator, ~ *nomine* a chema pe nume. 4. (*in expr.*) *dico* adică: *illi veteres, Herodotum et Thucydidem* ~ cei vechi, adică (mă refer la) Herodot și Thucydide. 5. a cânta, a descrie, a povesti. 6. a stabili, a fixa: ~ *diem* a fixa o zi. 7. a arăta: ~ *alicui viam* a arăta cuiva drumul.

dictāta, *ōrum n.pl.* text dictat, lecții; reguli, indicații.

dictātor, *ōris m.* 1. dictator (*magistrat numit de senat, investit cu puteri extraordinare pe timp de șase luni*). 2. primul magistrat în unele orașe.

dictātōrius (3) *adj.* al unui dictator, de dictator.

dictātūra, *ae f.* dictatură.

dictiō, *ōnis f.* 1. rostire, pronunțare: ~ *sententiae* rostirea părerii, *iuris* ~ dreptul de a judeca, ~ *causae* pledoarie. 2. convorbire: *dictiones semotae* convorbiri secrete. 3. mod de a vorbi, vorbire: ~ *forensis* vorbirea din for.

dictitō (I) *vt.* a spune mereu, a repeta, a obișnui să spună.

dictō (I) *vt.* 1. a dicta. 2. a compune: ~ *versus, carmina* a compune ver-

suri, poezii, ~ *testamentum* a face un testament.

dictum, *i n.* vorbă, cuvânt, spusă.

Didō, *ōnis și ūs f.* Didona (*regina Carthaginei*).

didō, *ere, dididi, diditum vt.* a răspândi.

didūcō, *ere, dūxī, ductum vt.* 1. a deschide, a desface: ~ *vestem* a desface haina. 2. a împărți, a despărți: ~ *assem in centum partes* a împărți un as în o sută de părți; (*fig.*) ~ *vulgum* a dezbină poporul. 3. (*mil.*) a desfășura, a întinde: ~ *copias* a desfășura trupele.

diductiō, *ōnis f.* 1. separare. 2. întindere, extensiune.

diēcula, *ae f.* ziulică; termen scurt.

diēs, *ei m. și f. [la pl. numai m.]* 1. zi: *hodiernus dies* ziua de astăzi, *cum die* de cu ziua, *de die* pe zi, *diem ex die* zi după zi, *in dies* în fiecare zi, *postero die*, *altero die*, *postridie eius diei* a doua zi. 2. dată: *ad certam diem* la o anumită zi (dată), *die constituta* la ziua hotărâtă, *diem statuere* a hotărî o zi. 3. (răs)timp: *diem sumere ad deliberandum* a-și rezerva un răstimp pentru a chibzui. 4. timp (*in general*): ~ *levat luctum* timpul ușurează jalea, *carpe diem!* bucură-te de orice zi! / bucură-te de ziua de azi!

Diēspiter, *tris m.* Iupiter.

diffāmō (I) *vt.* a defăima; a răspândi zvonuri urâte.

differentia, *ae f.* deosebire.

differō, ferre, distulī, dilātum vt. și **vi.** 1. a răspândi, a risipi: ~ *ignem* a răspândi focul, ~ *nubila* a risipi norii, *differri dolore* a se agita în toate părțile de durere. 2. a răspândi prin vorbe; (*peior.*) a vorbi de rău: *cum de me ista differs* când răspândești astfel de vorbe despre mine, ~ *dominos* a-i vorbi de rău pe stăpâni. 3. a amâna. 4. (*fără pf. și supin*) a diferi, a se deosebi: *inter se differunt* se deosebesc între ei; (*impers.*) *differt* este deosebire: *multum, plurimum differt* este mare, foarte mare deosebire, *nil differt* nu-i nici o deosebire. // **differēns** (1), *ntis p.pr.* și **adj.** diferit.

differtus (3) **adj.** plin, înțesat.

difficilis (2) **adj.** greu (*cu dificultăți*): ~ *res* o chestiune grea, *difficile dictu, intellectu* lucru greu de spus, de înțeles, ~ *vallis* vale greu de trecut, *difficile tempus anni* un anotimp greu. 2. (*despre caracter*) aspru, urșuz; încăpățânat, neînduplecat.

difficiliter adv. cu greu.

difficultās, ātis f. 1. greutate, dificultate: ~ *navigandi* dificultatea navigării. 2. lipsă, strâmtoare: ~ *rei frumentariae* lipsa proviziilor. 3. (*despre persoane*) rea dispoziție; aroganță.

difficulter adv. cu greutate.

diffidēns (1), *ntis p.pr.* v. **diffidō**. // **adj.** neîncrezător.

diffidenter adv. cu neîncredere.

diffidentia, ae f. neîncredere.

diffidō, ere, fisis sum vi. *semidep.* a nu se încrede, a nu avea încredere: ~ *sibi* a nu se încrede în sine, ~ *virtuti militum* a nu avea încredere în vitejia soldaților.

diffindō, ere, fidī, fissum vt. a despică, a tăia, a sparge: ~ *ramum* a despica o ramură, ~ *saxum* a sparge un bolovan; (*jur.*) ~ *diem* a amâna un termen (de judecată).

diffingō, ere, finxī, fictum vt. a da altă formă, a schimba, a transforma.

diffluō, ere, fluxī vi. a se revărsa: *extra ripas diffluentes* revărsându-se peste maluri; (*fig.*) a se risipi, a se dizolva, a se topi; a pieri: *per socordiam vires diffluxere* din lașitate forțele s-au risipit, ~ *luxuriā* a se consuma într-o viață de desfrâu.

diffugiō, ere, fugī, fugitum vi. a fugi în toate părțile, a se risipi; a dispărea: *repente diffugimus* deodată o luăm la fugă; *diffugere nives* au dispărut zăpezile.

diffugium, ii n. fugă, împrăștiere.

diffundō, ere, fūdī, fūsum vt. a răspândi, (*despre lichide*) a împrăștia: *sanguis per venas diffunditur* sângele se răspândește prin vene; (*fig.*) *lux caelo diffusa* lumina revărsată pe cer, *morbus diffunditur* boala se extinde, ~ *dolorem* a risipi durerea.

diffusē adv. împrăștiat.

diffusus (3) *p.pf.* v. **diffundō**. // **adj.** întins, vast, larg.

digerō, ere, gessi, gestum vt. 1. a despărți, a distribui: *stercoris pars in prata digerenda* o parte din bălegar care trebuie să fie răspândit pe pășuni, ~ *populum in classes* a împărți poporul în clase, ~ *cibos* a digera alimentele. 2. a pune în ordine, a orându-i; (*fig.*) a expune ordonat: ~ *capillos* a aranja părul, ~ *bibliothecam* a orândui biblioteca, *digerit omnia Calchas* Calchas explică prevestirile una după alta. **digestiō, ōnis f.** orânduire, distribuire; (*med.*) digestie.

digitulus, ī m. degetel.

digitus, ī m. 1. deget. 2. deget (*măsură de lungime, a șaisprezecea parte dintr-un pes „picior”*).

digladiō, āri, ātus sum vi. *dep.* a se bate (pe viață și pe moarte).

dignatiō, ōnis f. stimă; cinste, rang, onoare.

dignē adv. 1. demn. 2. cum se cuvine.

dignitās, ātis f. 1. merit: *honores patent dignitati* onorurile sunt deschise meritului, *pro dignitate* potrivit meritului. 2. demnitate, onoare: *cum dignitate cadere* a cădea cu demnitate. 3. frumusețe, distincție, prestanță, strălucire: *magna dignitas corporis* o mare distincție fizică, ~ *urbis* strălucirea orașului, ~ *verborum* distincția vocabularului. 4. rang: ~ *equestris* rangul de cavaler, *ad summam dignitatem*

pervenire a ajunge la rangul cel mai înalt.

dignō (I) (*frecv. dignor, āri, ātus sum vt. dep.*) 1. a socoti demn de ceva, a învrednici pe cineva cu ceva: *haud tali me dignor honore* nu mă învrednicesc de o astfel de cinste. 2. a consimți, a se învoi.

dignōscō, ere, nōvī vt. a deosebi, a distinge.

dignus (3) **adj.** 1. demn, care merită: ~ *laude* demn de laudă, *digna (indigna) pati* a suferi cele meritate (nemeritate). 2. potrivit: *poena digna factis* o pedeapsă potrivită cu faptele.

digredior, gredi, gressus sum vi. *dep.* a se depărta, a se despărți, a pleca: *digredimur paulum* ne depărtăm puțin, ~ *ex eo loco* a pleca din acest loc; (*fig.*) a se abate: ~ *a causā* a se depărta de chestiune.

digressiō, ōnis f. și **digressus, ūs m.** depărtare, despărțire; (*fig.*) digresiune.

diiudicō (I) **vt.** 1. a judeca, a decide: ~ *causam* a judeca o pricină, *diudicatā fortunā belli* soarta războiului fiind decisă. 2. a distinge, a deosebi: ~ *vera a falsis* a deosebi adevărul de neadevăr.

dilābor, lābi, lāpsus sum vi. *dep.* 1. a se împrăștia, a se risipi: *dilabuntur in oppida* se împrăștie prin cetăți. 2. a se nărui, a pieri: *monumenta dilapsa* monumente năruite, *omnis*

invidia dilabitur orice invidie se stinge.

dilacerō (I) *vt.* a sfărteca.

dilaniō (I) *vt.* a sfâșia.

dilargior, *īri, itus sum vt. dep.* a risipi, a dărui din plin: ~ *pecuniam* a risipi bani în dreapta și în stânga.

dilatio, *ōnis f.* amânare.

dilatō (I) *vt.* a mări, a lărgi: ~ *fundum* a mări o proprietate; (*fig.*) ~ *argumentum* a dezvolta o temă.

dilator, *ōris m.* cel care amână.

dilaudō (I) *vt.* a lăuda peste tot.

dilēctus¹, *ūs m.* 1. alegere: *sine dilectu* fără alegere. 2. (*mil.*) recrutare: *dilectum habere* a face recrutare; (*fig.*) contingent: ~ *recens* un contingent proaspăt.

dilectus² (3) *p.pf.* v. **diligō**. // *adj.* iubit, drag: *Atys dilectus Iulo* Atys, drag lui Iulus.

diligēns (1), *ntis adj.* [*opus lui neglegens*] 1. atent, grijuliu, conștiincios, îngrijit, zelos: *diligentior esse coepit* începu să fie mai atent, ~ *in omnibus rebus* conștiincios în toate lucrurile, ~ *compositionis* îngrijit în privința compoziției. 2. econom, gospodar.

diligenter *adv.* atent, grijuliu, conștiincios.

diligentia, *ae f.* 1. atenție, grijă, conștiinciozitate. 2. spirit de economie.

diligō, *ere, lēxi, lēctum vt.* a iubi, a prețui: ~ *matrem* a-și iubi mama,

a *bonis viris diligī* a fi prețuit de oamenii buni.

dilōricō (I) *vt.* a sfâșia (un veșmânt care acoperă pieptul).

dilūceō, *ēre vi. (fig.)* a fi clar pe deplin.

dilūcēscō, *ere, lūxī vi.* a se lumina de ziuă; (*impers.*) *dilucescit* se face ziuă.

dilūcidē *adv.* limpede, clar.

dilūcidus (3) *adj.* limpede, clar.

dilūculum, *i n.* zori de zi.

diluō, *ere, luī, lūtum vt.* 1. a spăla, a îmbiba: ~ *vulnus aceto* a spăla rana cu oțet, *tellus sanguine diluitur* pământul se îmbibă de sânge. 2. a dizolva, a topi: ~ *venenum* a dizolva o otrăvă, ~ *unguenta lacrimis* a topi fardul cu lacrimile, ~ *vinum* a dilua vinul (cu apă). 3. (*fig.*) a risipi, a slăbi: ~ *molestias mero* a îneca necazurile în vin, ~ *crimen* a risipi o acuzație, ~ *eius auctoritatem* a-i slăbi autoritatea.

diluvies, *ēi f.* și **diluvium**, *ī n.* inundație, potop.

dimānō (I) *vi.* a se revărsa, a se răspândi.

dimēnsiō, *ōnis f.* măsură, dimensiune.

dimētior, *mētiri, mēnsus sum vt. dep.* a măsura.

dimētō, *āre* și **dimētor**, *ārī vt. dep.* a măsura, a hotărâni.

dimicātiō, *ōnis f.* luptă, bătălie.

dimicō (I) *vi.* a se lupta, a se bate.

dimidiātus (3) *adj.* tăiat în două, pe jumătate; jumătate.

dimidium, *īi n.* jumătate: *dimidio plus* mai mult de jumătate.

dimidius (3) *adj.* (pe) jumătate.

diminuō, **diminūtiō** v. **dēminuō**, **dēminūtiō**.

dimissiō, *ōnis f.* eliberare, concediere.

dimittō, *ere, misī, missum vt.* 1. a trimite în toate părțile: ~ *litteras circum municipia* a trimite peste tot scrisori către orașe. 2. a lăsa să plece: a) a concedia: ~ *legiones* a concedia legiunile; b) a pune capăt unei adunări, a termina: *senatum* ~ a ridica ședința senatului, ~ *concilium* a încheia o întrunire, ~ *ludos* a termina jocurile; c) a trimite (de lângă sine): ~ *milites in oppidum* a trimite soldați în cetate, ~ *uxorem* a-și izgoni soția, ~ *creditorem* a achita pe creditor. 3. a lăsa să scape, a lăsa să cadă: ~ *librum e manibus* a lăsa să cadă cartea din mâini. 4. a renunța la, a părăsi: ~ *oppugnationem* a părăsi asediul, ~ *libertatem* a renunța la libertate.

dimoveō, *ēre, mōvī, mōtum vt.* 1. a îndepărta: ~ *turbam* a îndepărta mulțimea. 2. a tăia, a despica, a scurma: ~ *terram aratro* a despica pământul cu plugul, ~ *cinerem* a scurma cenușa.

dinōscō v. **dignōscō**.

dinumerātiō, *ōnis f.* numărare, calcul.

dinumerō (I) *vt.* a număra, a socoti; (*spec.*) a achita (o sumă de bani).

Diogenēs, *is m.* Diogene din Sinope (*filozof cinic*).

diōta, *ae f.* amforă cu două toarte.

diplōma, *atis n.* act oficial (*permis de călătorie, brevet etc.*).

dirae, *ārum f.pl.* 1. blesteme. 2. prevestiri rele. // **Dirae**, *ārum f.pl.* Furiile (*zeițe ale răzbunării*).

Dircē, *ēs f.* Dirce (*izvor în preajma Thebei*). // **Dircaeus** (3) *adj.* dirceic, theban.

dirēctē *adv.* drept, fără înconjur.

directō *adv.* v. **dirēctē**.

dirēctus (3) *adj.* drept, în linie dreaptă; (*fig.*) direct.

diremptus, *ūs m.* separare.

direptiō, *ōnis f.* jefuire.

direptor, *ōris m.* jefuitor.

diribeō, *ēre vt.* a pune de o parte și de alta, a socoti (voturile).

diribitiō, *ōnis f.* numărare (a voturilor).

diribitor, *ōris m.* cel care numără voturile.

dirigō (**dērigō**), *ere, rēxī, rēctum vt.*

1. a îndrepta, a alinia: ~ *arbores* a alinia copaci. 2. a îndrepta spre: ~ *equum in hostem* a-și îndrepta calul spre dușman, ~ *cursum ad litora* a îndrepta mersul spre țărmuri. 3. (*fig.*) a ordona, a regla, a potrivi; a raporta: ~ *vitam ad normam* a ordona viața după o normă,

~ *utilitatem honestate* a raporta utilitatea la ce este moral.

dirimō, *ere, ēmi, emptum vt.* 1. a despărți: *urbs dirempta flumine* oraș despărțit printr-o apă. 2. a întrerupe (împiedicând), a pune capăt: ~ *colloquium* a întrerupe o convorbire, ~ *bellum* a pune capăt războiului, ~ *controversiam* a pune capăt unei neînțelegeri.

diripiō, *ere, ripui, reptum vt.* 1. a trage într-o parte și în alta, a smulge, a sfărteca: ~ *insigne ex capite* a smulge diadema de pe cap, ~ *membra* a sfărteca mădulele. 2. a jefui: ~ *urbes* a jefui orașele.

diritās, *ātis f.* sălbăticie, cruzime.

dirumpō (**dirumpō**), *ere, rūpi, ruptum vt.* a sfâșia, a rupe; (*fam.*) a crăpa de ciudă, a plesni de necaz; a se strica de răs.

diruō, *ere, uī, utum vt.* a dărâma; (*fig.*) a distruge.

dirus (3) *adj.* sinistru, înspăimântător, groaznic.

dis (1), *tis adj. v. dives.* // **Dis**, *tis m.* Pluton (zeul Infernului).

discēdo, *ere, cessī, cessum vi.* 1. a se despărți, a se depărta, a pleca: *diversi discesserunt* s-au despărțit, luând-o fiecare în altă parte; (*spec.*) ~ *in alicuius sententiam* a se alătura la părerea cuiva, a vota propunerea cuiva (în senat): *a foribus non discedebat* nu se depărta de ușă, ~ *e curia* a pleca din senat, ~ *ab*

armis a arunca armele, ~ *a duce* a-l trăda pe comandant, *exercitus discessit ex hibernis* armata a plecat din tabăra de iarnă, ~ *a bello* a pleca de pe câmpul de luptă. 2. a ieși învingător (înving) dintr-o luptă: *victor (superior) discessit* a ieși învingător. 3. (*fig.*) a dispărea: *sol discedit* soarele dispăre, *memoria discessit* amintirea a dispărut. 4. a părăsi, a renunța: ~ *ab oppugnatione* a părăsi asediarea, ~ *a sua sententiā* a renunța la părerea sa.

disceptātiō, *ōnis f.* 1. dezbateri, discuție. 2. (*rar*) hotărâre.

disceptātor, *ōris m.* arbitru, judecător.

disceptō (I) *vi. și vt.* 1. a dezbate (în justiție), a discuta: ~ *de controversiis* a dezbate neînțelegerile. 2. a judeca, a pronunța o judecată.

discernō, *ere, crēvī, crētum vt.* 1. a separa, a despărți: *improbi muro discernantur a nobis* ticăloșii să fie despărțiți de noi prin zid. 2. a distinge, a deosebi: ~ *diem noctemque* a deosebi ziua de noapte.

discerpō, *ere, cerpsī, cerptum vt.* 1. a sfâșia; (*fig.*) ~ *verbis* a insulta. 2. (*despre vânturi*) a risipi, a distruge.

discessiō, *ōnis f.* plecare; (*spec.*) votare.

discessus, *ūs m.* plecare: ~ *eorum* plecarea acestora, ~ *e vitā* moarte.

discidium, *ii n.* 1. despărțire: *desiderium discidii non ferre* a nu suporta dorul despărțirii. 2. dezbinare: ~ *civile* vrajbă între cetățeni.

discinctus (3) *p.pf. v. discingō.* // *adj.* (*fig.*) nepăsător; dezmațat.

discindō, *ere, scidī, scissum vt.* a sfâșia, a tăia, a rupe.

discingō, *ere, cīnxī, cīnctum vt.* a descinge.

disciplina, *ae f.* 1. învățătură: *disciplinae causā* pentru a învăța. 2. știință, sistem, doctrină, școală: ~ *militaris* știința militară, ~ *Stoicorum* doctrina (școala) stoicilor. 3. educație, fel de a se purta: *veteris disciplinae decus* o podoabă a vechii educații.

discipula, *ae f.* elevă.

discipulus, *i m.* elev, școlar.

disclūdo, *ere, clūsī, clūsum vt.* a despărți, a separa.

discō, *ere, didicī vt.* 1. a învăța: ~ *litteras Graecas* a învăța literatura greacă. 2. a înțelege: *didicerunt se esse perituros* au înțeles că vor pieri. 3. a afla: *quod ubi didicit* după ce a aflat aceasta. // **discentēs**, *ium m.pl.* școlari.

discolor (1), *ōris adj.* 1. de altă culoare. 2. diferit.

disconveniō, *ire vi.* a nu se potrivi; (*impers.*) nu este potrivire: *disconvenit inter me et te* nu e potrivire (este dezacord) între mine și tine.

discordia, *ae f.* neînțelegere, dezbinare. // **Discordia**, *ae f.* Eris (zeița răzbunării).

discordō, *āre vi.* 1. a fi în dezacord: ~ *secum* a nu fi în acord cu sine. 2. a se deosebi.

discors (1), *cordis adj.* în dezacord, în conflict, în luptă: *homines discordes* oameni în luptă, *arma discordia* arme vrăjmașe.

discrepantia, *ae (discrepātiō, ōnis) f.* dezacord, nepotrivire; neînțelegere.

discrepō, *āre, āvi (ui) vi.* 1. a suna altfel, a distona. 2. (*fig.*) a nu fi de acord, a nu se potrivi, a fi deosebit: *facta cum dictis discrepant* faptele nu sunt în acord cu vorbele; (*impers.*) *discrepat* nu există un acord: *discrepat inter scriptores* e nepotrivire între scriitori.

discribō, *ere, scripsī, scriptum vt.* 1. a repartiza. 2. a distribui.

discrimen, *minis n.* 1. linie de separație; interval, distanță; *duo maria pertenui discrimine separantur* două mări sunt separate printr-un spațiu foarte mic. 2. (*frecv.*) deosebire, diferență: *amat omnes, nam ~ non facit* îi iubește pe toți, căci nu face deosebire, *nullo discrimine* fără nici o deosebire. 3. moment decisiv; punct culminant: *socios destituere in ipso discrimine periculi* a-i părăsi pe aliați tocmai în momentul critic al primejdiei. 4. primejdie, risc: *offerre se in ~ pro aliquo* a se pune

- în primejdie pentru cineva, *res est in summo discrimine* situația este în cel mai mare pericol.
- discriminō** (I) *vt.* a separa, a deosebi: *via discriminat agros* un drum separă ogoarele.
- discriptiō**, *ōnis f.* repartizare, orânduire.
- discrucio** (I) *vt.* a tortura, a chinui.
- discumbō**, *ere, cubui, cubitum vi.* 1. a se așeza la masă. 2. (*rar*) a se culca.
- discurrō**, *ere, (cu)curri, cursum vi.* a alerga în toate părțile, a se răspândi în goană: *~ per omnes silvas* a se răspândi prin toate pădurile.
- discursus**, *ūs m.* alergare în toate părțile, răspândire: *Fabii vallem discursibus implent* Fabii umplu valea, răspândindu-se peste tot.
- discus**, *i m.* disc (de aruncat).
- discutiō**, *ere, cussi, cussum vt.* 1. a sparge, a crăpa, a sfărâma: *murum discutiunt ei* sparg zidul. 2. a risipi, a înlătura: *~ noctem, caliginem* a risipi întunericul, ceața.
- disertē** *adv.* 1. clar, lămurit. 2. elocvent.
- disertus** (3) *adj.* 1. elocvent; talentat; cu artă. 2. clar, lămurit.
- disicio**, *ere, iēcī, iectum vt.* 1. a împrăștia, a risipi. 2. răsturna, a distruge; (*fig.*) *~ pacem compositam* a zădărnici pacea încheiată. // **disiectus** (3) *p.pf.* risipit, împrăștiat: *aedificia disiecta* clădiri împrăștiate, *urbs spatio disiecta* oraș întins pe o mare suprafață.
- disiunctiō**, *ōnis f.* despărțire; (*gram.*) disjuncție.
- disiunctus** (3) *p.pf. v. disiungō. // adj.* 1. depărtat unul de altul: *duobus in locis disiunctissimis* în două locuri foarte depărtate unul de altul. 2. opus.
- disiungō**, *ere, iūnxī, iunctum vt.* a separa, a despărți.
- dispālor**, *ārī, ātus vi. dep.* a rătăci.
- dispār** (1), *aris adj.* neegal; diferit: *disparet viribus fratres* frați neegali în puteri, *disparet motus* mișcări diferite.
- disparilis** (2) *adj. v. dispar.*
- disparō** (I) *vt.* a despărți, a separa.
- dispellō**, *ere, puli, pulsum vt.* a împrăștia (împingând în părți diferite), a risipi: *naves turbo dispulerat* furtuna împrăștiase corăbiile, *nebula sole dispulsa* negura risipită de soare; (*fig.*) *~ caliginem ab animo* a risipi ceața din suflet.
- dispendium**, *iī n.* cheltuială, risipă, pierdere.
- dispensātiō**, *ōnis f.* distribuire; (*spec.*) administrare.
- dispensātor**, *ōris m.* administrator.
- dispensō** (I) *vt.* 1. a distribui, a împărți (egal): *~ pecuniam* a distribui o sumă de bani. 2. a orându, a pune în ordine: *~ annum mensibus intercalaribus* a orându anul prin luni intercalate. 3. a administra, a con-

- duce: *~ res domesticas* a conduce treburile casnice.
- disperdō**, *ere, didi, ditum vt.* a distruge, a ruina.
- dispereo**, *ire, peri vi.* a pieri, a fi distrus; (*fam.*) *dispeream si (nisi)* să mor dacă (nu).
- dispergō**, *ere, spersi, spersum vt.* a răspândi, a împrăștia, a risipi: *~ rumorem* a răspândi un zvon, *~ vitam in auras* a risipi viața în văzduh (a-și da duhul).
- dispersē** *adv.* împrăștiat, în mai multe părți, ici și colo.
- dispartiō** (IV) *vt.* a împărți, a repartiza, a distribui.
- dispartitiō**, *ōnis f.* împărțire.
- dispicio**, *ere, spexi, spectrum vt.* și *vi.* 1. a distinge cu ochii, a zări. 2. a distinge (cu mintea), a înțelege, a pătrunde: *quid Pompeius velit, non dispicio* nu înțeleg ce vrea Pompeius. 3. a examina, a lua în considerație.
- displiceō**, *ere, cui, citum vi.* a nu plăcea, a nu fi pe placul cuiva: *sibi ~ a fi* nemulțumit de sine.
- displōsus** (3) *adj.* care crapă, care explodează.
- disponō**, *ere, posui, positum vt.* 1. a pune în părți separate, a dispune: *~ custodias ad ripas* a dispune posturi de pază pe maluri. 2. a orându: *~ libros* a orându cărțile.
- dispositē** *adv.* ordonat.
- dispositiō**, *ōnis f.* orânduire, aranjare.
- dispositus**, *ūs m. v. dispositiō.*
- disputātiō**, *ōnis f.* discuție (savantă), dezbateri.
- disputātor**, *ōris m.* argumentator.
- disputō** (I) *vt.* a examina, a discuta, a dezbate.
- disquirō**, *ere vt.* a cerceta.
- disquisitiō**, *ōnis f.* cercetare.
- disrumpo** *v. dirumpō.*
- dissaepiō**, *ire, psi, ptum vt.* a despărți (ca printr-un gard, hotar etc.).
- dissēminō** (I) *vt.* a răspândi, a împrăștia.
- dissēnsiō**, *ōnis f.* deosebire de păreri, divergență, neînțelegere.
- dissensus**, *ūs m. v. dissēnsiō.*
- dissentiō**, *ire, sēnsi, sēsum vi.* a nu fi de aceeași părere, a diferi, a se deosebi: *soles ~ a me* obișnuiești să nu fii de aceeași părere cu mine, *inter se dissentiunt* diferă între ei, *non oratione vita dissentiat* felul de trai să nu se deosebească de vorbă.
- disserō**¹, *ere, sēvi, situm vt.* a semăna; a împrăștia.
- disserō**², *ere, serui, sertum vi.* și *vt.* a discuta, a vorbi, a trata: *~ de omnibus rebus* a vorbi despre toate lucrurile, *~ haec subtilius* a trata aceste lucruri mai subtil.
- dissertō** (I) *vt.* și *vi.* a trata, a discuta.
- dissideō**, *ere, sēdi, sessum vi.* a nu se potrivi, a nu fi de acord, a se deosebi, a diferi: *~ a Pompeio* a nu

fi de acord cu Pompeius, *leviter inter se dissident* se deosebesc puțin între ei, ~ *verbis, non re* a diferi în formă, nu în fapt.

dissignātiō v. **dēsignātiō**.

dissignātor v. **dēsignātor**.

dissigno (I) vt. 1. a despecetlui; (fig.) a dezvălui: *quid non ebrietas dissignat?* ce nu dezvăluie beția? 2. a orându-i.

dissiliō, *ire, siluī, sultum* vi. a se sparge, a se face țandări, a crăpa: *ensis dissiluit* sabia se făcu țandări, *solum dissiluit* pământul crapă; (fig.) ~ *risu* a crăpa de râs.

dissimilis (2) adj. neasemănător, diferit: *artificium dissimile ceterorum* meșteșug diferit de celelalte; *exitus ~ initii* (D.) un sfârșit neasemănător cu începutul, *dissimiles inter se* diferiți între ei.

dissimiliter adv. în mod diferit.

dissimilitūdō, *inis* f. neasemănare, deosebire.

dissimulanter adv. într-ascuns, fără să se observe.

dissimulantia, *ae* f. disimulare.

dissimulātiō, *ōnis* f. mascare, prefăcătorie, aparență.

dissimulātor, *ōris* m. cel care maschează ceva.

dissimulō (I) vt. și vi. 1. a ascunde: ~ *metum* a-și ascunde teama. 2. a se prefăce: *quid dissimulas?* de ce te prefaci? 3. a trece sub tăcere, a lăsa

neobservat: ~ *consulatum* a trece sub tăcere consulatul.

dissipābilis (2) adj. care se împrăștie ușor.

dissipātiō, *ōnis* f. împrăștiere, risipire.

dissipō (I) vt. 1. a răspândi, a risipi, a împrăștia: ~ *ignem* a împrăștia focul; (fig.) ~ *passim bellum* a împrăștia peste tot războiul. 2. a zdrobi, a distruge, a sfărâma: ~ *statuam* a sfărâma o statuie; (fig.) a distruge.

dissociābilis (2) adj. 1. care nu se poate uni, incompatibil. 2. care desparte.

dissociātiō, *ōnis* f. despărțire, separare.

dissociō (I) vt. a desface, a despărți, a separa: ~ *amicitias* a desface prietenii; (fig.) ~ *animos civium* a dezbină sufletele cetățenilor.

dissolūbilis (2) adj. care se poate desface, separabil.

dissolūtē adv. 1. neglijent, fără energie. 2. josnic, corupt.

dissolūtiō, *ōnis* f. desfacere (a părților componente); (fig.) destrămare, distrugere, ruinare.

dissolūtus (3) p.pf. v. **dissolvō**. // adj. 1. neglijent, nepăsător, fără energie. 2. desfrânat, stricat.

dissolvō, *ere, solvī, solūtum* vt. 1. a desface, a descompune, a dezlega: ~ *pontem* a tăia un pod, ~ *nodos* a dezlega nodurile, ~ *frigus* a dezmoțî gerul. 2. (fig.) a destrăma, a nimici, a ruina: ~ *amicitiam* a destră-

ma prietenia, ~ *acta Caesaris* a anula actele lui Caesar, ~ *crimina* a spulbera acuzațiile. 3. a achita: ~ *aes alienum* a plăti o datorie.

dissonus (3) adj. 1. care sună diferit; confuz. 2. diferit.

dissuādēō, *ēre, suāsī, suāsum* vt. și vi. a sfătui să nu se facă, a se opune, a combate: ~ *legem* a combate o lege, ~ *de captivis redimendis* a se opune la răscumpărarea prizonierilor.

dissuāsiō, *ōnis* f. combatere, opoziție.

dissuāsor, *ōris* m. opozant.

dissultō, *āre* vi. a sări în toate părțile, a se sparge în bucăți, a plesni; (poet.) a pocni.

dissuō, *ere, suī, sūtum* vt. a descoase; (fig.) a destrăma.

distantia, *ae* f. depărtare, diferență.

distendō, *ere, tendī, tentum* vt. 1. a întinde desfăcând: ~ *bracchia* a întinde brațele, ~ *hominem* a răstigni un om; (mil.) ~ *aciem* a desfășura frontul; a distrage: ~ *copias hostium* a distrage atenția trupelor dușmanilor. 2. a umple, a umfla: ~ *cellas nectare* a umple fagurele cu nectar.

distentus¹ (3) p.pf. v. **distendō**. // adj. umflat, plin.

distentus² (3) p.pf. v. **distineō**. // adj. ocupat.

distermīnō (I) vt. a despărți.

distillō v. **destillō**.

distinctē adv. 1. distinct, diferit. 2. clar, ordonat.

distinctiō, *ōnis* f. deosebire, distincere.

distinctus, *ūs* m. diferență, deosebire.

distineō, *ēre, tinuī, tentum* vt. 1. a ține despărțit, a depărta, a despărți: *legiones distinebat flumen* pe legiuni le despărțea o apă, *duae sententiae senatum distinebant* două păreri divizau senatul. 2. a opri, a împiedica, a reține: *nisi quid te distinet* dacă nu te împiedică ceva, *negotiis distineri* a fi reținut de treburi.

distinguō, *ere, tīnxī, tinctum* vt. 1. a deosebi, a distinge: ~ *verum falso* a distinge adevărul de minciună. 2. a orna: ~ *pocula gemmis* a împodobi cupele cu pietre scumpe. 3. a colora felurit, a varia: *autumnus distinguet racemos* toamna va colora felurit ciorchinii.

distō, *āre* vi. 1. a fi la distanță unul de altul, a fi depărtat: *distantibus locis* în locuri depărtate unul de altul, *distant multum inter se sidera* stelele sunt la mare distanță unele de altele. 2. a fi deosebit, a se deosebi: *distat vita hominum a cultu bestiarum* viața oamenilor se deosebește de felul de trai al animalelor; (impers.) *distat* este deosebite: *distat liber an servus sit* este o deosebire dacă e liber sau sclav.

distorqueō, *ēre, torsi, tortum* vt. 1. a răsuci. 2. a tortura.

distortiō, *ōnis f.* răsucire.
distortus (3) *p.pf. v.* **distorqueō**. // *adj.* strâmb, diform.
distractiō, *ōnis f.* 1. despărțire, divizare. 2. (*fig.*) dezbinare, opoziție.
distrahō, *ere, trāxī, tractum vt.* 1. a trage în părți diferite, a sfâșia, a rupe, a smulge, a strica: *distractus turbatis equis* sfârțecat de caii speriați, ~ *membra* a smulge membrele, ~ *vallum* a strica întăritura; (*fig.*) ~ *matrimonium* a strica o căsnicie. 2. a împărți, a despărți: *animi in contrarias partes distrahuntur* spiritele se împart în direcții opuse; (*fig.*) a ține în nehotărâre; *cura Tiberium distrahebat* grija îl făcea nehotărât pe Tiberius. 3. (*spec.*) a vinde cu bucata.
distribuō, *ere, buī, būtum vt.* a repartiza, a distribui.
distribūtiō, *ōnis f.* împărțire, distribuire.
distringō, *ere, strīnxī, strictum vt.* 1. a trage în părți diferite, a întinde; (*fig.*) a tortura: *sollicitudine districtus* torturat de grijă. 2. a risipi forțele (dușmanului); a împărți: *ad distringendos Romanos* pentru a-i împărți pe romani. 3. a ține ocupat, a împiedica: *tot bellis districtus* ținut în loc de atâtea războaie.
disturbātiō, *ōnis f.* risipire, nimicire.
disturbō (I) *vt.* 1. a pune pe fugă, a împrăștia: ~ *contionem* a împrăștia o adunare. 2. a distruge: ~ *domum*

a dărâma o casă, ~ *legem* a viola o lege.
ditēscō, *ere vi.* a se îmbogăți.
dithyrambus, *i m.* ditiramb (*cântec liric în onoarea unui zeu sau a unui erou*). // **dithyrambicus** (3) *adj.* ditirambic.
dītor, **dītissimus** *adj. v. dives.*
dītō (I) *vt.* a îmbogăți.
diū *adv.* [*comp. diūtius; superl. diūtissimē*] 1. mult timp: *iam diu* de mult timp. 2. în timpul zilei: *diu noctuque* ziua și noaptea.
diurnus (3) *adj.* 1. de zi: *tempus diurnum et nocturnum* timpul de zi și de noapte. 2. o zi, de fiecare zi, zilnic: *quaestus* ~ câștigul de fiecare zi, ~ *cibus* rația zilnică.
dīus (3) *adj.* (*arh. și poet.*) divin.
diūtinus sau **diutinus** (3) *adj.* de lungă durată.
diūturnitās, *ātis f.* durată lungă; (*abs.*) trecerea timpului.
diūturnus (3) *adj.* care durează multă vreme, de durată.
dīva, *ae f.* zeiță.
divāricō (I) *vt.* a desface picioarele.
divellō, *ere, velli (vulsī), vulsum vt.* 1. a sfâșia, a rupe: ~ *corpus* a sfâșia trupul; (*fig.*) *divellor dolore* sunt sfâșiat de durere. 2. a smulge, a despărți: ~ *liberos a parentum complexu* a smulge copiii din brațele părinților.
divendō, *ere, didī, ditum vt.* a vinde (împărțind, cu bucata).

diverberō (I) *vt.* a despica, a spinteca.
diverbium, *iī n.* dialog (în piesele de teatru).
diversē (*arh. divorsē*) *adv.* în sens opus, diferit.
diversitās, *ātis f.* 1. diversitate, varietate. 2. divergență, contradicție.
diversus (*arh. divorsus*) (3) *adj.* în direcții opuse, în părți diferite, la o parte, diferit, opus: *diversa itinera* drumuri în direcții opuse, *diversa oppida* cetăți mai lăturalnice, *diversi interrogabantur* erau anchetați fiecare în parte, *diversissimis locis* în locurile cele mai diferite, *diversa acies* frontul opus (inamic).
dives, *itis adj.* [*comp. dītor și divitior; superl. dītissimus și divitissimus*] bogat.
divexō (I) *vt.* 1. a smuci în toate părțile. 2. a pustii, a ruina.
dividō, *ere, vīsī, vīsum vt.* 1. a despărți, a separa: *Rhenus dividit Helvetios a Germanis* Rinul îi desparte pe helveți de germani. 2. a împărți, a tăia: *Gallia est divisa in partes tres* Gallia este împărțită în trei părți, *hunc liberta divisit medium* pe acesta o libertă l-a tăiat în două, ~ *muros* a sparge zidurile. 3. a împărți (dând fiecăruia o parte din întreg), a distribui: ~ *praedam militibus* a împărți pradă soldaților, *animum dividit nunc huc, nunc illuc* își îndreaptă gândul când aici, când colo.
dividuus (3) *adj.* 1. divizibil. 2. despărțit, separat.
divinātiō, *ōnis f.* 1. prevestire, ghicire. 2. (*jur.*) dezbateră prin care se hotărăște acuzatorul (în cazul mai multor postulante).
divinē *adv.* 1. divin; (*fig.*) perfect, genial. 2. ghicind.
divinitās, *ātis f.* 1. divinitate. 2. (*fig.*) perfecțiune.
divinitus *adv.* 1. prin voia zeilor. 2. (*fig.*) în chip minunat, extraordinar.
divinō (I) *vt.* a ghici, a prezice.
divinum, *i n.* jertfă adusă zeilor.
divinus¹ (3) *adj.* 1. divin; (*fig.*) extraordinar, minunat. 2. inspirat de zei, profetic.
divinus², *i m.* profet, ghicitor.
divisiō, *ōnis f.* împărțire, distribuire.
divisor, *ōris m.* împărțitor, distribuitor; (*spec.*) cel care împarte bani alegătorilor (ca să le cumpere voturile).
divisus, *ūs m.* împărțire.
divitiae, *ārum f.pl.* bogății, bunuri.
divolgo *v. divulgo*.
divorsus *v. diversus*.
divortium, *iī n.* 1. divorț. 2. despărțire; loc de despărțire (a drumurilor, a apelor).
divulgō (*arh. divolgō*) (I) *vt.* a face cunoscut, a răspândi în public.
divum, *i n.* cerul liber: *sub divo* sub cerul liber.
divus¹ (3) *adj.* divin.
divus², *i m.* zeu.

dō, *are, dedī, datum* vt. 1. (*sens general*) a da, a oferi, a acorda: ~ *librum alicui* a da o carte cuiva. 2. (*sensuri speciale*): ~ *litteras* a trimite o scrisoare, ~ *poenas* a fi pedepsit, ~ *operam* a-și da silința, ~ *nomen* a se înrola (în armată), ~ *terga* a o lua la fugă, *se ~ doctrinae* a se dedica unei învățături, *da mihi* spune-mi, arată-mi, ~ *verba* a înșela cu vorbe goale, *date hoc precibus meis* acordăți aceasta rugămintelor mele, ~ *crimini* a face o imputare.

doceō, *ēre, cui, ctum* vt. 1. a învăța pe cineva: ~ *puerum artem* a-l învăța pe copil arta, ~ *aliquem Latine loqui* a-l învăța pe cineva să vorbească latinește. 2. a informa, a încunoștința, a arăta: ~ *senatum* a informa senatul; *ut supra docuimus* după cum am arătat mai sus. 3. (*despre o piesă*) a aduce pe scenă: ~ *fabulam* a reprezenta o piesă.

docilis (2) *adj.* 1. care învață ușor. 2. docil, ascultător.

docilitās, *ātis* f. ușurință la învățatură.

doctē *adv.* cu iscusință, în mod savant.

doctor, *ōris* m. profesor, maestru.

doctrina, *ae* f. 1. învățătură, instrucțiune, cultură. 2. știință, teorie; metodă.

doctus (3) *p.p.f.* v. **doceō**. // *adj.* învățat, cultivat, știutor.

documentum, *i* n. 1. învățătură. 2. dovadă, exemplu.

Dōdōna, *ae* f. Dodona (localitate în Epir, unde se afla un străvechi oracol al lui Zeus).

dōdrāns, *antis* m. trei pătrimi (dintr-un întreg): *heres ex dodrante* moștenitor a trei pătrimi din avere.

dolābra, *ae* f. bardă, topor.

dolenter *adv.* dureros, penibil.

doleō, *ēre, uī* vi. și vt. 1. a dura: *oculi mihi dolent* mă dor ochii, *dolet mihi quod* mă doare că. 2. a fi îndurerat, a suferi: *difficile est tacere, cum doleas* e greu să taci când suferi, ~ *ex commutatione rerum* a fi îndurerat din cauza schimbărilor. 3. a deplânge, a regreta: ~ *interitum viri* a deplânge moartea unui om.

dōliolum, *i* n. butoiuș.

dolium, *iī* n. butoi.

dolō¹ (I) vt. a ciopli.

dolō(n)², *ōnis* m. 1. pumnal. 2. țepușă. 3. pânză mică de corabie.

Dolopēs, *um* m.pl. dolopi (neam din Thessalia). // **Dolopia**, *ae* f. ținutul dolopilor.

dolor, *ōris* m. durere; (*ret.*) patos.

dolōsē *adv.* cu viclenie.

dolōsus (3) *adj.* înșelător, viclean.

dolus, *i* m. viclenie, înșelătorie.

domābilis (2) *adj.* care poate fi îmblânzit.

domestici, *ōrum* m.pl. membrii familiei; prietenii casei.

domesticus (3) *adj.* 1. de casă, casnic: ~ *vestitus* îmbrăcăminte de casă. 2. particular, propriu, personal: *do-*

mesticae opes mijloace proprii. 3. național, indigen, al țării: *mos domesticus* obiceiul pământului, *bellum domesticum* război civil.

domicilium, *iī* n. locuință, casă; se diu: ~ *imperii* sediul puterii.

domina, *ae* f. stăpână (a casei).

1. (*poet.*) iubită. 2. doamnă (din familia imperială).

dominātiō, *ōnis* f. 1. stăpânire. 2. putere absolută.

dominātor, *ōris* m. stăpânitor.

dominātus, *ūs* m. conducere, putere absolută.

dominium, *iī* n. posesiune, drept de proprietate.

dominor, *āri, ātus* sum vi. *dep.* a domina, a domni, a fi puternic, a avea cea mai mare putere: ~ *in urbe* a domina în oraș, ~ *inter cives* a fi cel mai puternic printre cetățeni.

dominus, *i* m. stăpân; conducător; gazdă.

domitō, *āre* vt. a îmblânzi, a supune.

domitor, *ōris* m. 1. îmblânzitor, cel care potolește. 2. învingător, cuceritor.

domitrix, *icis* f. 1. îmblânzitoare. 2. învingătoare.

domitus, *ūs* m. îmblânzire, potolire, supunere.

domō, *āre, uī, itum* vt. 1. a îmblânzi, a dresa. 2. a potoli, a supune: ~ *Samnites armis* a-i supune pe samniți prin forța armelor; (*fig.*) ~ *terram rastris* a netezi pământul cu grebla.

domus, *ūs* [D. domui (*rar* domo); Abl. domo; pl. G. domuum și domorum; Ac. domos (*rar* domus)] f.

1. casă, locuință. 2. familie: ~ *Assaraci* familia lui Assaracus; (*spec.*) sectă filozofică. 3. patrie: *domō emigrare* a pleca din patrie. 4. (*adverbial*) a) *domi* acasă: *cum sedem domi* cum ședeam acasă, *non solum domi, sed tota Sicilia nobilis* vestit nu numai în orașul său, ci în toată Sicilia, *domi bellique, belli domique, domi belloque* în timp de pace și în timp de război, *domum se contulit* s-a dus acasă; b) *domo* de-acasă, din patrie: *profugus domo* fugit din patrie.

dōnārium, *iī* n. 1. ofrandă, dar. 2. altar, templu.

dōnātiō, *ōnis* f. dăruire, dar.

dōnativum, *i* n. răsplată în bani (făcută de împărat soldaților).

dōnec (*arh. dōnicum*) *conj.* 1. (*cu Ind.*) a) până ce: ~ *rediit Marcellus, silentium fuit* a fost tăcere până ce s-a întors Marcellus; b) cât timp: ~ *eris felix, multos numerabis amicos* cât timp vei fi fericit, vei avea mulți prieteni. 2. (*cu Conj.*) până (ce) să: *Danubius plures populos adit, ~ in mare erumpat* Dunărea trece pe la mai multe popoare, până să se verse în mare.

dōnicum v. **dōnec**.

dōnō (I) vt. 1. a dărui: ~ *candelabrum Iovi* a-i dărui un candelabru lui

Iupiter; (cu *Abl. instr.*) a dăruir pe cineva cu ceva: *eum libertate donavit* l-a dăruit cu libertatea, ~ *militum coronis* i-a dăruit pe soldați cu cununi. 2. a da posibilitate, a îngădui: *divinare mihi donat Apollo* Apollo îmi îngăduie să prezic. 3. a lăsa la o parte, a renunța, a sacrifica: ~ *inimicitias reipublicae* a renunța la dușmăni de dragul republicii, *culpa precibus donatur* vina e iertată de hatârul rugămintilor.

donum, *i* n. dar.

Dōrēs, *um* m.pl. dorienii. // **Dōricus** (3) *adj.* doric; (poet.) grecesc. //

Dōrius (3) *adj.* dorian.

Dōris, *idis* f. Dorida (fiica lui Oceanus și a zeiței Thetis).

dormiō (IV) *vi.* a dormi; (fig.) a sta degeaba.

dormitō (I) *vi.* a dormita, a moșăi de somn.

dormitōrius (3) *adj.* de dormit.

dorsum, *i* n. spate, dos.

doryphorus, *i* m. dorifor (soldat înarmat cu sulită).

dōs, *dōtis* f. 1. zestre, dotă. 2. (fig.) însușire: *dotes ingenii* darurile minții.

Dossēnnus, *i* m. Dossennus (numele unui personaj de comedie cocoșat, șiret și mâncăcios).

dōtalis (2) *adj.* de zestre.

dōtō (I) *vt.* a dota.

drachma (arh. **drachuma**), *ae* f. drahmă (monedă de argint grecească, egală cu aproape un dinar roman.)

dracō¹, *ōnis* m. balaur.

Dracō², *ōnis* m. Dracon (legislator atenian).

dracōnigena, *ae* m. și f. și **dracōnigenus** (3) *adj.* născut dintr-un balaur.

Drepanum, *i* (**Drepana**, *ōrum*) n. Drepanum (oraș în nord-vestul Siciliei; azi, *Trapani*).

dromas, *adis* m. dromader.

Druidae, *ārum* (**Druidēs**, *um*) m.pl. druizi (preoți ai gallilor).

Dryadēs, *um* f.pl. driade (nimfe ale pădurilor).

dubiē *adv.* îndoielnic.

dubitanter *adv.* șovăitor.

dubitatio, *ōnis* f. 1. îndoială. 2. șovăire.

dubitō (I) *vi.* 1. a se îndoii: ~ *de fide praefecti* a se îndoii de buna-credință a prefectului; (*pas.*) *de hac re dubitatur* referitor la acest lucru există o îndoială, *auctor dubitatur* nu se cunoaște sigur autorul, *nemo dubitat quin* nimeni nu se îndoiește că. 2. a sta la îndoială, a șovăi: *hoc facere non dubito* nu șovăi să fac aceasta. 3. *vt.* (*rar*) a pune la îndoială: *res non dubitanda* lucru neîndoios.

dubium, *ii* n. 1. îndoială: *sine dubio* fără îndoială, *procul dubio* departe de orice îndoială. 2. primejdie: *libertas in dubio est* libertatea este în primejdie.

dubius (3) *adj.* 1. nesigur, nehotărât, șovăitor. 2. primejdios, critic: *res dubiae* situație primejdioasă.

ducēni, *ae*, *a* num. câte două sute.

ducentēsimus (3) num. al două sutele; *ducentesima (pars)* a doua suta parte (impozit de 0,5%).

ducenti, *ae*, *a* num. două sute.

ducentiē(n)s num. de două sute de ori.

dūcō, *ere*, *dūxī*, *ductum* *vt.* I. a duce.

1. a duce (după sine): ~ *puerum manu* a duce un copil de mână, ~ *ad mortem* a duce la moarte, ~ *in ius* a târî la judecată. 2. a conduce: ~ *choros*, *ludos* a conduce dansul, jocurile; (*mil.*) ~ *exercitum in Asiam* a duce armata în Asia; (*fără compl. dir.*) *Fabius ad hostem ducit* Fabius conduce armata împotriva dușmanului. 3. a lua în căsătorie: *duxit in matrimonium filiam regis* a luat-o în căsătorie pe fiica regelui, ~ (*uxorem*) a-și lua soție. II. a trage. 1. a trage (după sine): *qua vix singuli carri ducerentur* pe unde cu greu putea fi tras câte un singur car. 2. a trage afară, a scoate: ~ *ferrum vaginā* a scoate sabia din teacă, ~ *suspiria pectore* a scoate suspine din piept. 3. a) a trage la sine, a atrage: *magnes ferrum ducit* magnetul atrage fierul; (fig.) *imagine ductus* sedus de chipul [lui]; b) a prinde, a căpăta: *formam* a căpăta formă, ~ *colorem* a prinde culoare; c) a trage: ~ *aerem spiritu* a trage aer res-

pirând; (fig.) ~ *pocula* a trage (a bea) pahare, ~ *somnos* a dormi; d) a se trage (derivând): ~ *nomen* a-și trage numele, ~ *originem* a-și trage originea. 4. a trage desenând (formând), a trasa, a duce: ~ *lineam*, *orbem* a trage (a duce) o linie, un cerc. 5. (*despre tors, țesut*) a trage: ~ *filum* a trage un fir, ~ *lanam* a toarce lână. 6. (fig.) a plăsmui: ~ *versus* a compune versuri, ~ *carmina* a crea poezii. 7. a trage în linie dreaptă, a construi: ~ *murum*, *parietem*, *viam*, *fossam* a trage un zid, un perete, un drum, un șanț. 8. a prelungi, a amâna: ~ *bellum* a prelungi războiul, ~ *diem ex die* a amâna zi după zi. 9. a petrece: ~ *aetatem in litteris* a-și petrece viața studiind, ~ *noctem sermonibus* a petrece noaptea în discuții. III. a socoti, a considera: ~ *aliquem in numero hostium* a socoti pe cineva în rândul dușmanilor, ~ *rem magni, parvi, pro nihilo* a socoti un lucru (ca fiind) de mare valoare, de mică valoare, fără valoare.

ductō (I) *vt.* a conduce, a comanda.

ductor, *ōris* m. conducător, comandant.

ductus, *ūs* m. 1. ducere, trage; trășătură: ~ *muri* trasarea unui zid, ~ *aquarum* construirea unui apeduct, ~ *oris* trășăturile feței. 2. conducere, comandă: *ductu Fabii* sub comanda lui Fabius.

dūdum *adv.* 1. de multă vreme (*frecv. cu iam*) *iam* ~ *te hortor* de multă vreme te îndemn. 2. mai înainte, de curând.

duellum, *i n.* (*arh.*) război.

Duilius sau **Duillius**, *ii m.* Duilius (*vestit consul roman, primul învingător al cartaginezilor pe mare*).

dulce *adv.* plăcut.

dulcēdō, *dinis f.* dulceață: ~ *vini dulceața vinului*; (*fig.*) farmec, plăcere: ~ *gloriae* farmecul gloriei.

dulcēscō, *ere vi.* a se face dulce, a se îndulci.

dulciculus (3) *adj.* dulcișor.

dulcis (2) *adj.* dulce, plăcut.

dulciter *adv.* plăcut.

dulcitūdō, *dinis f.* dulceață, plăcere.

dum *conj.* 1. (*frecv. cu Ind. prez.*) în timp ce: ~ *haec geruntur* în timp ce se întâmplă aceste lucruri. 2. (*cu Ind.*) cât timp: ~ *civitas erit, fient iudicia* cât timp va exista cetatea, vor fi judecăți. 3. (*cu Ind. și Conj.*) până (ce): *delibera hoc, ~ ego redeo* gândește la aceasta până mă întorc eu, *multa passus est, ~ conderet urbem* multe a suferit până să întemeieze orașul. 4. numai să (*frecv. cu modo*): *oderint, ~ metuant* urască-mă, numai să se teamă; (*negat.*) *dum ne* sau *dummodo ne* numai să nu: *dum ne sit te ditior alter* numai să nu fie altul mai bogat ca tine. **dūmētum**, *i n.* stufiș, măraciniș.

dummodo (**dum modo**) *conj.* numai să.

dūmōsus (3) *adj.* acoperit cu stufiș.

dumtaxat *adv.* 1. numai: *potestas ~ annua* o putere numai anuală. 2. cel puțin: *pulchriora sint, ~ aspectu* să fie mai frumoase cel puțin ca aspect.

dūmus, *i m.* stufiș.

duo, *ae, o num.* doi; (*spec.*) cei doi: *cum duobus Rosciis* cu cei doi Roscii.

duodeciē(n)s *num.* de douăsprezece ori.

duodecim *num.* doisprezece.

duodecimus (3) *num.* al doisprezecelea.

duodēni, *ae, a num.* câte doisprezece.

duodēquadrāgintā *num.* treizeci și opt. // **duodēquadrāgēsimus** (3) *num.* al treizeci și optulea.

duodētrigintā *num.* douăzeci și opt.

duodēviginti *num.* optsprezece.

duoetvicē(n)simus (3) *num.* al douăzeci și doilea. // **duoetvicē(n)simānī**, *ōrum m.pl.* soldați din legiunea a XXII-a.

duovir v. **duumvir**.

duplex (1), *icis adj.* dublu, îndoit: ~ *murus* un zid dublu; (*poet.*) amândoi: *duplices oculi* amândoi ochii. 2. (*fig.*) prefăcut, șiret. ~ *Ulysses* șiretul Ulysse.

uplicārius, *ii m.* soldat care primește rație dublă.

uplicō (I) *vt.* 1. a dubla: ~ *numerus* a dubla numărul. 2. (*fig.*) a mări, a spori: ~ *sollicitudinem* a spori îngrijorarea. 3. a îndoi, a curba: ~ *corpus* a îndoi trupul.

duplus (3) *adj.* dublu, îndoit. // **duplum**, *i n.* dublul, îndoitul.

dupondius, *ii m.* (monedă de) doi ași.

dūrābilis (2) *adj.* durabil.

dūrē *adv.* 1. dur, aspru. 2. grosolan, greoi.

dūrēscō, *ere, ruī vi.* a se întări.

dūrīter *adv.* cu asprime.

dūrītia, *ae (rar dūrītīēs, ēī) f.* 1. tărie: ~ *ferri* duritatea fierului. 2. asprime, duritate: ~ *legum* asprimea legilor; (*fig.*) fel aspru de viață.

dūriusculus (3) *adj.* cam aspru, cam dur.

dūrō (I) *vt. și vi.* 1. a întări: ~ *has-tam igne* a întări o sulită prin foc; (*spec.*) a usca: ~ *pisces sole* a usca peștii la soare; (*fig.*) a căli, a oțeli: *hoc se labore durant* se călesc prin acest efort. 2. a se întări; (*fig.*) a se

îndârji. 3. a dura, a se menține, a rezista: ~ *unam horam* a dura un singur ceas, ~ *in eodem habitu corporis* a se menține în aceeași poziție.

dūrus (3) *adj.* aspru, dur; greoi; sălbatic; greu: ~ *homo* om aspru, *aliquid durum et rusticum* ceva greoi și țărănesc, *dura regio* ținut sălbatic, *dura servitus* o grea sclavie, *durum iter* un drum greu, *durum est* este greu.

duumvir (**duovir**), *virī m.* duumvir (*membri al unei comisii formate din două persoane*).

duumvirātus, *ūs m.* duumvirat (*funcția de duumvir*).

dux, *cis m.* 1. conducător, comandant: ~ *hostium* comandantul dușmanilor. 2. călăuză: ~ *itineris* călăuză la drum.

dynastēs, *ae m.* prinț.

Dyrr(h)achium, *ii n.* Dyrrachium (*port pe coasta adriatică, în Epir; azi, Durazzo*).

E

ē v. **ex**.

eā adv. pe acolo.

eādem adv. (*subînț. via*) pe același drum.

eātenus adv. 1. până acolo. 2. până atunci; până în așa măsură: *eātenus... quoad* într-atât..., încât.

ebeneus (3) adj. de abanos.

ebenum, *i* n. (lemn de) abanos.

ebenus, *i* f. abanos.

ēbibō, *ere, bibi, bibitum* vi. a bea până la fund, a goli; a secătui.

ēblandior, *īri, itus sum* vt. dep. a obține prin măguliri, a atrage.

ēbrietās, *ātis* f. beție.

ēbriōsitās, *ātis* f. înclinație spre băutură.

ēbriōsus (3) adj. bețiv.

ēbrius (3) adj. beat.

ēbulliō (IV) vi. și vt. 1. a da pe dinafară clocotind. 2. (*fig.*) a vărsa în valuri, a revărsa: ~ *animum* a-și da duhul.

ebulum, *i* n. și **ebulus**, *i* f. boz.

ebur, *oris* n. fildeș; obiect lucrat în fildeș.

eburneolus v. **eburneus**.

eburneus (**eburnus**) (3) adj. de fildeș.

ēcastor interj. pe Castor! (*formulă de jurământ folosită de femei*).

Ecbatana, *ōrum* n.pl. Ecbatana (*capitala Mediei*).

ecce interj. iată!

ecclēsia, *ae* f. 1. adunare (a poporului). 2. biserică.

echidna, *ae* f. 1. viperă, năpârcă.

2. Echidna (*monstru al Infernului, jumătate femeie, jumătate șarpe, din care s-au născut Sfinxul, Scylla, Cerberul, Himera, Hidra din Lerna*).

// **Echidnēus** (3) adj. echidnian.

echinus, *i* m. arici; arici-de-mare.

ēchō, *ūs* f. 1. ecou. 2. Echo (*nimfă a pădurii*).

ecquandō adv. oare vreodată, dacă vreodată.

ecquī, *ecquae* (*ecqua*), *ecquod* adj. interog. care? oare ce (fel)? *ecquae seditio fuit in qua non ille princeps* oare ce răskoală a existat în care acela n-a fost capul? **ecquis**, **ecquid** pron. interog. oare cine? oare ce?

ecquisnam, *quaenam, quodnam* pron. interog. care, ce fel? *ecquonam modo?* oare în ce fel?

ecquō adv. oare încotro?

eculeus v. **equuleus**.

edācitās, *ātis* f. lăcomie la mâncare, voracitate.

edāx (1), *ācis* adj. mănecios; (*fig.*) care roade, care distruge, devorant: *curae edaces* griji care rod.

edepol interj. pe Pollux! (*formulă de jurământ folosită de bărbați*).

edera v. **hedera**.

ēdicō, *ere, dixi, dictum* vt. 1. a declara (public): ~ *pro contione* a declara în fața adunării. 2. a ordona, a fixa, a proclama: ~ *diem comitiis* a stabili ziua pentru adunări, ~ *senatum* a fixa ședința senatului, ~ *iustitium* a decreta doliu.

ēdictum, *i* n. ordin, proclamație, edict.

ēdiscō, *ere, didici* vt. a învăța (pe de rost).

ēdisserō, *ere, serui, sertum* vt. a arăta amănunțit, a expune, a explica.

ēdissertō v. **ēdisserō**.

ēditicius (3) adj. propus de acuzat.

ēditio, *ōnis* f. dare la iveală, publicare; numire; reprezentare.

ēditus (3) p.pf. v. **edō**². // adj. înalt, ridicat: *loca edita* locuri înalte; (*fig.*) superior: *editior viribus* superior ca forță.

edō¹, *ere* (*esse*), *ēdi, ēsum* [Ind. prez. pers. 2. sg. *edis* sau *es*; pers. 3. sg. *edit* sau *est*; Inf. prez. *edere* sau *esse*]. 1. a mânca: ~ *olus* a mânca legume. 2. (*fig.*) a roade, a mistui, a distruge: *cura animum* edit grija roade sufletul, *ignis carinas* edit focul mistuie corăbiile.

ēdō², *ere, didi, ditum* vt. 1. a da afară, a scoate: ~ *animam* a-și da sufletul, ~ *gemitum* a scoate un geamăt, ~ *voces* a pronunța vorbe. 2. a naște: ~ *geminum partum* a naște doi

gemeni; *Maecenas edite regibus* Maecenas, tu cel născut din regi.

3. a produce: ~ *fructus* a produce roade. 4. a publica, a răspândi: ~ *librum* a publica o carte, *opinio edita in vulgus* părere răspândită în popor. 5. a da la iveală, a face cunoscut, a descoperi, a spune, a arăta: *talia edidit placido ore* astfel spuse cu fața liniștită, *ede tuum nomen* spune care ți-e numele. 6. a face, a săvârși, a pricinui, a da: ~ *scelus* a săvârși o crimă, ~ *ruinam* a pricinui ruina, ~ *proelium* a da o luptă, ~ *exemplum* a da un exemplu, ~ *ludos* a da jocuri.

ēdoceō, *ēre, docui, doctum* vt. 1. a învăța pe cineva, a instrui: ~ *puerum omnes artes* a-l învăța pe copil toate științele. 2. a informa: *quid fieri vellet, edocui* i-a informat care îi e planul, *edoctus per legatos* informat prin soli.

ēdomō, *āre, domui, domitum* vt. a potoli de tot, a înfrânge.

ēdormiō (IV) vi. și vt. 1. a termina de dormit. 2. a pune capăt la ceva dormind.

ēducātiō, *ōnis* f. educație, creștere.

ēducātor, *ōris* m. învățător; crescător.

ēducō¹ (I) vt. a crește, a forma; a instrui.

ēducō², *ere, duxi, ductum* vt. 1. a scoate: ~ *gladium e vaginā* a scoate sabia din teacă, ~ *sortem* a trage la

sorti. 2. a duce: ~ *copias in aciem* a duce trupele în linie de bătaie; (și *abs.*) *Caesar ex hibernis eduxit* Caesar și-a scos trupele din tabăra de iarnă, ~ *aliquem in ius* a cita pe cineva la judecată. 3. a înălța, a construi; (*fig.*) a crește: *severā disciplinā educatus* crescut într-o severă disciplină.

edūlis (2) *adj.* bun de mâncat.

edūrō, *āre vi.* a dura.

edūrus (3) *adj.* dur de tot.

effarciō *v.* **efferciō**.

effātum, *i n.* spusă, prevestire.

effectiō, *ōnis f.* îndeplinire, realizare.

effector, *ōris m.* creator, plăsmuitor.

effectrix, *icis f.* creatoare, plăsmuitoare.

effectus, *ūs m.* 1. îndeplinire: ~ *consiliorum* îndeplinirea planurilor. 2. urmare, efect, rezultat: ~ *herbarum* efectul ierburilor.

effēminātē *adv.* molatic, ca o femeie.

effēminātus (3) *p.pf. v.* **effēminō**. // *adj.* molatic, fără valgă.

effēminō (1) *vt.* 1. (*rar*) a feminiza.

2. (*fig.*) a moleși, a vlăgui de puteri.

effērātus (3) *p.pf. v.* **effērō**¹. // *adj.* sălbatic, crud.

efferciō, *ire, fersi, fertum vt.* a umple. // **effertus** (3) *p.pf. și adj.* plin, bogat.

effērō¹ (1) *vt.* a sălbătic.

effērō², *efferre, extuli, ēlātum vt.*

1. a scoate: ~ *vexilla e castris* a scoate steagurile din tabără; (*spec.*) a)

~ *pedem* sau *se* ~ a se depărta: *non*

~ *pedem domo* a nu scoate piciorul

din casă; b) a duce la groapă, a în-

mormânta: *vix reliquerat qui effe-*

retur de-abia lăsase cu ce să fie în-

gropat. 2. a) a exprima: ~ *suaves*

sententias inconditis verbis a exprima

idei agreabile în cuvinte neșle-

fuite; b) a divulga, a răspândi vorba:

~ *clandestina consilia* a divulga

planurile ascunse. 3. a produce: *agri*

fertiles plus effertunt ogoarele fer-

tile produc mai mult, *virtus fruc-*

tum effert virtutea își produce roa-

dele. 4. a duce, a târî (dincolo de

țintă); *Furium cursus longius extu-*

lit pe *Furius* goana calului l-a dus

mai departe; (*fig., despre pasiuni*)

elatus cupiditate gloriae purtat de

dorința de glorie. 5. a) a ridica, a

înălța: ~ *dextram* a ridica brațul, ~

caput undis a înălța capul dintre

valuri, ~ *animos eorum* a le stimu-

la curajul; b) (*fig.*) a lăuda: ~ *ali-*

quem summis laudibus a lăuda pe

cineva cu cele mai mari elogii.

6. (*frecv. pas. sau refl.*) a se mândri,

a deveni orgolios: *victoriā se effe-*

rens mândrindu-se cu victoria, *his*

honoribus elatus îngâmfat de ace-

ste onoruri.

efferus (3) *adj.* sălbatic, fioros.

effervescō, *ere, ferbui (servi) vi.* a

clocoti, a fierbe; a se revărsa clo-

cotind.

effervō, *ere v.* **effervescō**.

effētus (3) *adj.* slăbit, sleit.

efficacitās, *ātis f.* eficacitate, putere.

efficaciter *adv.* cu eficacitate, cu succes.

efficāx (1), *ācis adj.* care are putere; care are succes, eficace.

efficiēns (1), *ntis adj.* care creează, care produce.

efficiō, *ere, feci, sectum vt.* 1. a face, a realiza, a crea, a săvârși, a îndeplini: ~ *pontem* a face un pod,

~ *panes ex hordeo* a face pâini din

orz, ~ *facinora* a săvârși ticăloșii,

Mosa insulam efficit Mosella

formează o insulă, ~ *classem* a

forma (a aduna) o flotă; (*agr.*) a

produce: *ager plurimum efficit*

ogorul produce foarte mult; (*despre*

sume) a face, a da: *efficit viginti*

milia face în total douăzeci de mii;

(*cu Ac. pred.*): ~ *aliquem consulem*

a face pe cineva consul. 2. a

pricinui, a produce: ~ *timorem* a

pricinui frică, ~ *commutationes* a

pricinui schimbări, ~ *clamores* a da

naștere la strigăte, *ex quo efficitur*

ut din care (lucru) rezultă că.

effigiēs, *ēi f.* chip, imagine; (*fig.*) sta-

tuie, portret.

effingō, *ere, finxi, fictum vt.* 1. a

reprezenta, a închipui, a imita: ~

lineamenta oris a reprezenta trăsă-

turile feței. 2. (*rar*) a șterge

(*frecând*), a îndepărta.

efflāgitātiō, *ōnis f.* cerere insisten-

tă, stăruință.

efflāgitātus, *ūs m.* stăruință.

efflāgitō (1) *vt.* a cere stăruitor, a solicita.

effligō, *ere, flixi, flictum vt.* a zdrobi, a omorî.

efflō (1) *vt.* a da afară suflând, a vărsa

sufând: ~ *ignes ore* a vărsa flăcări

pe gură, ~ *animam (vitam)* a-și da

duhul (a muri).

efflōrēscō, *ere, flōruī vi.* a înflori, a

se dezvolta.

effluō, *ere, flūxī vi.* 1. a se scurge:

amnis effluit in mare râul se scurge

în mare, *vita unā cum sanguine ef-*

fluit viața se scurge odată cu sân-

gele. 2. (*fig.*) a aluneca, a cădea:

manibus effluit telum arma îi alu-

necă din mâini. 3. a trece, a dispă-

rea: *effluxit tempus* a trecut timpul.

effluvium, *ii n.* scurgere.

effodiō (**ecfodiō**), *ere, fōdī, fossum vt.*

1. a scoate (săpând), a extrage: ~ *au-*

rum a scoate aur, ~ *oculum* a scoate

un ochi. 2. a forma (săpând): ~ *por-*

tum, lacum a forma un port, un lac.

3. a răsturna, a scotoci: ~ *domos* a

scotoci casele.

effor, *effārī, effātus sum vt. dep.* a

spune: *haec effatus* spunând ace-

tea; (*spec.*) a destina: *locus templo*

effatus loc destinat ca spațiu sfânt.

effrēnātē *adv.* fără frâu, neînfrânat.

effrēnātiō, *ōnis f.* neînfrânare, des-

frânare.

effrēnātus (3) *adj.* fără frâu, fără mă-

sură, neînfrânat.

effrēnus (3) *adj.* **effrēnātus**.

effringō, *ere, frēgi, frāctum vt.* a sparge, a zdrobi: ~ *ianuam* a sparge ușa, ~ *crura* a rupe picioarele.

effugiō, *ere, fugi, fugitum vi. și vt.* a scăpa (fugind): ~ *ex vinculis* a scăpa din lanțuri, ~ *de manibus alicuius* a scăpa din mâinile cuiva; (*fig.*) ~ *mortem* a scăpa de moarte.

effugium, *ii n.* scăpare, loc de scăpare; ieșire.

effulgeō, *ēre, fulsi vi.* a străluci.

effultus (3) *adj.* rezemat, sprijinindu-se.

effundō, *ere, fūdī, fūsum vt.* 1. a vărsa, a revărsa: ~ *lacrimas* a vărsa lacrimi; (*fig.*) ~ *iram* a-și vărsa mânia, ~ *animam* a-și da sufletul.

2. (*fig.*) a trimite, a arunca: ~ *sacos nummorum* a arunca saci de bani, ~ *tela* a arunca o ploaie de săgeți. 3. a mâna (în afară, răspândind), a răspândi: ~ *currus in hostes* a mâna carele împotriva dușmanilor, *omnis multitudo se effundit* toată mulțimea se răspândește, ~ *incendium* a răspândi focul; (*fig.*) a risipi: ~ *patrimonium* a risipi averea. 4. (*pas. și refl.*) a se lăsa cu totul; a se pierde: *effundi in luxuriam* a se pierde în desfrâu, ~ *in vinum* a se deda cu totul vinului.

effusē *adv.* 1. răspândit, risipit în lung și lat. 2. din belșug, generos; fără măsură.

effusiō, *ōnis f.* 1. răspândire, revărsare. 2. risipă.

effusus (3) *p.pf. v. effundō. // adj.* 1. întins, larg: *mare late effusum* marea care se întinde până departe, *effusae habenae* frâul liber. 2. risipit, răspândit, în dezordine: *effusae comae* pletele în vânt, *effusum agmen* trupă în debandadă. 3. risipitor, larg, generos. 4. fără măsură: *effusa laetitia* veselie fără margini.

effūtiō (IV) *vi.* a flecări, a spune vorbe fără rost.

ēgelidus (3) *adj.* 1. călduț, dezmoțit. 2. (*poet.*) răcoros.

egēns (1), *ntis p.pr. (v. egeō)* lipsit: ~ *omnium rerum* lipsit de toate lucrurile, *insulae cultorum egentes* insule lipsite de locuitori. // *adj.* sărac, sărman: *locupletes ex egentibus fecerat* îi făcuse bogați din săraci ce erau.

egēnus (3) *adj.* 1. lipsit: ~ *spei* lipsit de speranță, ~ *omnium rerum* lipsit de toate. 2. mizer, nefericit.

egeō, *ēre, uī vi.* 1. (*rar*) a fi sărac, a trăi în sărăcie. 2. a avea nevoie, a fi lipsit de ceva: ~ *consilio* (*Abl.*) sau *consilii* (*G.*) a avea nevoie de un sfat, ~ *omnibus rebus* a fi lipsit de toate lucrurile.

Ēgeria, *ae f.* Egeria (*nimfă a izvoarelor pe care o consulta Numa*).

ēgerō, *ere, gessi, gestum vt.* a scoate, a goli, a îndepărta: ~ *pecuniam ex aerario* a scoate bani din vistierie, ~ *nivem* a îndepărta zăpada.

egestās, *ātis f.* 1. sărăcie: *vitam in egestate degere* a-și duce viața în sărăcie. 2. lipsă: ~ *frumenti* lipsă de grâu.

ēgestiō, *ōnis f.* îndepărtare, golire.

ego, *mei, mihi, mē, mē pron.* eu.

egomet, *meimet, mihimet, mēmet pron.* eu însumi.

ēgredior, *gredi, gressus sum vi. și vt. dep.* 1. a ieși, a părăsi: ~ *ex urbe* a ieși din oraș, ~ *fines provinciae* a părăsi teritoriul provinciei; **a**) (*despre trupe*) a pleca: ~ *ex castris* a pleca din tabără, ~ *ad bellum* a porni la război; **b**) (*despre corăbieri*) a debarca: ~ *in terram* a debarca pe uscat. 2. a trece dincolo, a depăși, a întrece: ~ *flumen* a depăși râul, ~ *modum* a depăși măsura, ~ *veritatem* a exagera.

ēgregiē *adv.* deosebit, distins, ales.

ēgregius (3) *adj.* ales, deosebit, excelent.

ēgressus, *ūs m.* ieșire; (*spec.*) debarcare; (*ret.*) digresiune.

ēheu sau **eheu** *interj.* vai!

ēia! (**hēia!**) *interj.* ei! (*mirare*), haide! (*încurajare*).

ēiaculor, *āri, ātus sum vt. dep.* a azvârli, a rezezi cu putere.

ēiciō, *ere, iēcī, iectum vt.* 1. a arunca, a azvârli: ~ *vestimenta* a-și arunca hainele, ~ *naves in terram* a azvârli corăbiile pe țarm; (*vi.*) *se eicere* a se rezezi. 2. a alunga, a izgoni: ~ *uxorem* a-și alunga soția, ~ *aliquem*

de senatu a alunga pe cineva din senat. 3. a respinge: ~ *Cynicorum rationem* a respinge doctrina cini-cilor.

ēiectāmentum, *i n.* obiect aruncat, rebut.

ēiectiō, *ōnis f.* alungare, izgonire.

ēiectō (I) *vt.* a arunca mereu.

ēiectus¹ (3) *p.pf. v. ēiciō.*

ēiectus², *ūs m.* naufragiat.

ēierō *v. ēiūrō.*

ēiulātiō, *ōnis f. și ēiulātus, ūs m.* plânsete, bocete.

ēiulō (I) *vt.* a boci, a se jeli.

ēiūrō (**ēierō**) (I) *vt.* a refuza; a respinge, a recuza.

ēiusdemmodi [*G.*] *adv.* tot de acest fel.

ēiusmodi (**ēiuscemodī**) [*G.*] *adv.* de acest fel.

ēlābor, *lābī, lāpsus sum vi. și vt. dep.*

1. a aluneca, a scăpa: *anguilla est: elabitur* e un Țipar: îți scapă din mâini, *gladius e manibus elapsus* sabia scăpându-i din mâini, *sol elabitur* soarele scapătă; (*fig.*) a dispărea: *spes elapsa est* speranța s-a dus. 2. (*despre persoane*) a scăpa (de ceva): ~ *de manibus alicuius* a scăpa din mâinile cuiva, ~ *e vinculis*, *e proelio* a scăpa din lanțuri, din luptă, ~ *telis* (*D.*) *Achivum* a scăpa de săgețile aheilor, ~ *pugnam* a fugi din luptă.

ēlabōrō (I) 1. *vi.* a se strădui: ~ *in litteris* a se strădui cu literatura,

~ *ut (ne)* a se strădui ca (să nu).

2. vt. (frecv. pas.) a lucra cu îngrijire, a realiza (prin străduință): *opus tam elaboratum* o lucrare atât de îngrijit făcută.

elāmentābilis (2) adj. jalnic.

ēlanguēscō, ere, langui vi. a tânji, a lăncezi.

ēlātē adv. înalt; (*fig.*) nobil, trufaș.

ēlātiō, ōnis f. ridicare; (*fig.*) înălțare, noblețe; (*ret.*) amplificare, hiperbolă.

ēlātrō, āre vt. a lătra; a urla.

ēlātus (3) p.pf. efferō. // adj. 1. înalt, nobil, măreț. **2.** mândru, trufaș.

Elea, ae f. Elea sau Velia (*oraș în Lucania, locul de naștere al filozofului Parmenide*). // **Eleāticus (3) adj.** din Elea.

ēlēctē adv. cu alegere; (*fig.*) ales, îngrijit.

ēlēctiō, ōnis f. alegere.

Electra, ae f. Electra (*fiica lui Agamemnon și a Clytaemnestrei, sora lui Oreste*).

electrum, i n. 1. chihlimbar. **2.** aliaj de aur și argint.

ēlēctus (3) p.pf. v. eligō. // adj. ales, de seamă.

ēlēgāns (1), ntis adj. fin, distins, ales.

ēlēganter adv. fin, distins, ales.

ēlēgantia, ae f. distincție, ținută, eleganță.

elegi, ōrum m.pl. versuri elegiace.

elegia, ae f. elegie.

elementum, i n. element; materie de bază; (*frecv. pl.*) **elementa, ōrum** noțiuni de bază.

elephantus, i (poet. elephās, ntis) m. elefant; (*fig.*) fildeș.

Eleusin (Eleusis), inis f. Eleusis (*oraș în Attica, centru al cultului zeiței Ceres*). // **Eleusinus (3) adj.** din Eleusis.

ēlevō (I) vt. 1. (rar) a ridica, a înălța: ~ *tectum* a ridica acoperișul. **2. (fig.)** a ușura, a micșora, a slăbi: ~ *aegritudinem* a ușura mahnirea, ~ *auctoritatem alicuius* a slăbi autoritatea cuiva.

ēliciō, ere, licui, licitum vt. 1. a atrage, a ademeni: ~ *optimum quemque ex civitate* a-i ademeni pe toți cei mai buni din cetate; (*spec.*) a chema, a invoca (prin vrăji): ~ *inferorum animas* a chema sufletele celor din Infern. **2.** a scoate: ~ *ferrum e terrae cavernis* a scoate fierul din măruntăile pământului, *verbum ex eo* ~ *non potui* n-am putut să scot o vorbă din gura lui. **3.** a provoca: ~ *iram regis* a provoca mânia regelui.

ēlidō, ere, si, sum vt. 1. a face să iasă cu forța, a smulge, a scoate: ~ *oculos* a scoate ochii, ~ *vina prelis* a stoarce struguri cu teascul, ~ *sonum* a scoate un sunet. **2.** a sparge, a zdrobi, a distruge: ~ *caput* a sparge capul, ~ *naves* a zdrobi corăbiile, ~ *angues manu* a sugruma șerpilor cu

mâna; (*fig.*) *elidi aegritudine* a fi zdrobit de durere.

ēligō, ere, lēgi, lēctum vt. 1. a alege: ~ *virum, locum* a alege un om, un loc. **2. (rar)** a scoate, a plivi: ~ *steriles herbas* a plivi buruienile.

ēliminō (I) vt. a da afară; (*fig.*) a scoate din casă: ~ *dicta foras* a duce vorbele în afară.

ēlimō (I) vt. a pili; (*fig.*) a cizela.

ēlinguis (2) adj. fără grai, mut; (*fig.*) fără darul vorbirii.

Ēlis, idis f. Elida (*provincie în vestul Peloponnesului, unde se găsea localitatea Olympia, celebră prin jocurile ei*). // **Ēlēus (Ēlius) (3) adj.** din Elida.

Elisa (Elissa), ae f. alt nume al Didonei.

ēlix, icis m. rigolă.

ēlixus (3) adj. fiert.

elleborum (-us) i v. helleborum.

ēloco (I) vt. a închiria, a arenda.

ēlocūtiō, ōnis f. exprimare, fel de exprimare, stil; (*ret.*) elocuțiune.

ēlogium, ii n. 1. inscripție funerară, epitaf. **2.** notiță, codicil la un testament.

ēloquēns (1), ntis adj. care vorbește frumos, elocvent.

ēloquenter adv. elocvent.

ēloquentia, ae f. elocvență.

ēloquium, ii n. vorbire.

ēloquor, loqui, locutus sum vi. și vt. dep. 1. a vorbi, a se exprima: ~ *ornate* a vorbi cu eleganță, ~ *Graecis*

verbis a se exprima în cuvinte grecești. **2.** a spune, a expune: ~ *rem, ut facta est* a expune un fapt așa cum s-a întâmplat, *unum eloquar* îți voi spune un singur lucru.

ēlūceō, ēre, lūxi vi. a străluci; (*fig.*) a se arăta clar, a se vădi: *saeva eius natura eluxit* natura lui crudă a ieșit la iveală.

ēluctor, āri, ātus sum vi. și vt. dep.

1. a-și croi drum cu greu, a ieși cu greutate: *verba elucantia* cuvinte care ies greu. **2.** a birui: ~ *nives, locorum difficultates* a birui zăpezile, greutatea locurilor.

ēlūcubrō (I) vt. a lucra noaptea (la lumânare), a lucra străduindu-se și noaptea.

ēlūcubror, āri, ātus sum v. ēlūcubrō.

ēlūdō, ere, lūsi, lūsum vt. 1. a se feri de o lovitură; a dejuca un atac; a scăpa de: ~ *vim legis* a dejuca autoritatea legii. **2.** a-și bate joc: *eludet, ubi te victum senserit* când te va simți învins, își va bate joc de tine.

ēlūgeō, ēre, lūxi vt. a jeli, a-l plânge pe cineva.

ēlumbis (2) adj. deșelat; (*fig.*) neputincios, fără vlagă.

ēluō, ere, lui, lūtum vt. a spăla, a curăța: ~ *corpus* a spăla corpul; (*fig.*) a îndepărta: ~ *maculas furtorum* a îndepărta rușinea furturilor. // **ēlūtus (3) p.pf. și adj.** spălăcit, diluat, slab.

ēluviēs, ēī f. 1. revărsare (de ape). 2. mlaștină, băltoacă; (fig.) scursori, lături.

ēluviō, ōnis f. revărsare de ape, inundare.

Ēlysium, īī n. Elysium (ținutul fericit în care trăiau sufletele eroilor și ale oamenilor virtuoși). // **Ēlysius (3) adj.** din Elysium.

em interj. iată!

emācītās, ātis f. mania de a cumpăra.

ēmancipātiō, ōnis f. emancipare.

ēmancipō (I) vt. 1. a elibera un fiu de sub tutela părintească. 2. a da în puterea altuia, a ceda: *Romanus emancipatus feminae* un roman dat sclav unei femei.

ēmānō (I) vi. I. (rar) a se scurge; (fig.) a proveni, a decurge: *nostra mala istinc emanant* nenorocirile noastre provin de aici. 2. a se răspândi: *malum emanabat latius* răul se răspândea mai departe.

Ēmathia, ae f. Emathia (ținutul din sudul Macedoniei și nordul Thessaliei); (poet.) Macedonia. // **Ēmathius (3) adj.** emathian; macedonean. // **Ēmathidēs, um f.pl.** Pieridele (Muzele).

ēmātūrēscō, ere, tūruī vi. a se coace deplin; (fig.) a se îndulci, a se îmblânzi.

emāx (1), ācis adj. doritor de a cumpăra.

emblēma, atis n. 1. ornament în relief pe un obiect. 2. mozaic.

embolium, īī n. intermezzo (pantomimă jucată între acte); episod.

ēmendābilis (2) adj. care se poate îndrepta.

ēmendātē, adv. fără greșală, corect.

ēmendātiō, ōnis f. corectare, îndreptare.

ēmendātor, ōris m. îndreptător, corector.

ēmendātrix, icis f. îndreptătoare, corectoare.

ēmendātus (3) p.pf. v. ēmendō. // adj. fără pată, curat, desăvârșit.

ēmendō (I) vt. a îndrepta, a corecta.

ēmentior, īrī, itus sum vt. dep. 1. a născoci (mințind), a inventa: ~ *tantam rem!* a inventa un lucru atât de mare! 2. a minți, a spune minciuni: *ementiti sunt in eos quos oderant* au spus minciuni împotriva celor pe care îi urau. 3. a simula: ~ *vocem alicuius* a simula vocea cuiva.

ēmentitus (3) p.pf. v. ēmentior. // adj. născocit, fals.

ēmercor, ārī, ātus sum vt. dep. a cumpăra.

ēmereō, ēre, uī, itum vt. 1. a merita, a câștiga: ~ *honores* a câștiga onoruri. 2. a termina: *emeritis stipendiis* terminându-și serviciul militar.

ēmereor, ērī, itus sum vt. dep. a-și termina serviciul militar.

ēmergō, ēre, mersī, mersum vi. a ieși la lumină, a ieși, a se ridica: ~ *ex palude* a ieși din mlaștină, ~ *ex mendicitate* a ieși din mizerie, ~ *ad*

summas opes a se înălța la cea mai mare putere.

ēmeritus, ī m. soldat care și-a terminat serviciul militar; veteran.

ēmētior, metīrī, mēnsus sum vt. dep.

1. a măsura de la un cap la altul, a parcurge: ~ *ingens spatium* a parcurge o mare distanță. 2. (fig.) a trăi, a vedea: *quinque principes emensus* după ce a trăit sub cinci împărați. 3. a da o părțică, a oferi.

ēmetō, ere vt. a secera, a recolta.

ēmicō, āre, micū vi. a scăpăra, a țâșni, a zvâcni, a sări, a izbucni, a se înălța: *fulgura emicant* fulgerele scapără, *cruor emicat* alte sângele țâșnește în sus, *cor emicat* inima zvâcnește, *telum nervo emicat* săgeata zboară din arc, *scopulus emicat* gurgite o stâncă se înălță drept din valuri; (fig.) a străluci: *inter ceteros gloriā emicuit* a strălucit printre ceilalți prin glorie.

ēmigrō (I) vi. a pleca din, a părăsi: ~ *domo* a părăsi patria, ~ *ex vita* a deceda.

ēminēns (1), ntis p.pr. v. ēmineō. // adj. care stă (e) mai sus, mai înalt, proeminent: ~ *statura* statură înaltă, *eminentes oculi* ochi proeminenți; (fig.) eminent, de seamă, remarcabil: *auctores eminentes* autori de seamă.

ēminentia, ae f. înălțime, superioritate.

ēmineō, ēre, minū vi. 1. a se înălța: *rupes aequare eminent* stâncile se înălță din mare; (fig.) *Demosthenes eminet inter oratores* Demosthene e cel dintâi dintre oratori. 2. a se arăta clar, a se distinge, a se vădi: *toto ex ore crudelitas eminebat* din întregul lui chip se vădea cruzimea.

ēminus adv. de departe.

ēmīror, ārī vt. dep. a rămâne uimit de ceva, a se minuna de ceva.

ēmissārium, īī n. canal de scurgere.

ēmissārius, īī m. emisar, agent.

ēmissiō, ōnis f. azvârlire, aruncare, slobozire.

ēmīttō, ere, mīsi, missum vt. 1. a trimite, a da drumul, a arunca, a slobozi: ~ *equites in hostem* a-i trimite pe călăreți asupra dușmanului, ~ *sagittas* a arunca săgeți, ~ *lacrimas* a da drumul lacrimilor; (fig.) ~ *aliquid dignum suo nomine* a da (a publica) ceva demn de numele său. 2. a elibera, a lăsa să scape: ~ *servum e carcere* a elibera un sclav din închisoare, ~ *scutum de manibus* a lăsa să-i scape scutul din mâini.

emō, ere, ēmī, ēmptum vt. a cumpăra.

ēmodulor, ārī vt. dep. a modula.

emolliō (IV) vt. 1. a muia. 2. (fig.) a) a îmblânzi: ~ *mores* a îmblânzi moravurile; b) a moleși: *quos pax emollierat* pe care pacea îi moleșise.

ēmōlumentum, ī n. câștig, folos, avantaj: *emolumento esse alicui* a fi

de folos cuiva, *emolumenta pacis* avantajele păcii.

ēmoriōr, *mōrī, mortuus sum* vi. dep. a muri, a se stinge.

ēmoveō, *ēre, mōvī, mōtum* vt. a mișca din loc; a scoate; a goni: ~ *portas cardine* a scoate ușile din tâțani, ~ *multitudinem e foro* a goni mulțimea din for.

Empedoclēs, *is* m. Empedocle din Agrigent (*filozof, poet și medic grec*).

empiricus, *i* m. medic empiric.

emporium, *iī* n. piață de mărfuri; antrepozit.

ēmtiō, *ōnis* f. cumpărare; (fig.) cumpărătură.

ēmtitō (I) vt. a cumpăra.

ēmtor, *ōris* m. cumpărător.

ēmungō, *ere, mūnxi, mūnctum* vt. 1. a șterge nasul; (fig.) *senex emunctae naris* bătrân cu nasul fin. 2. (fig.) a escroca, a șterpeli ceva cuiva: ~ *aliquem auro* a escroca pe cineva de bani.

ēmūniō (IV) vt. a întări; (*spec.*) a deschide un drum prin.

ēn interj. 1. iată: ~ *illa libertas* iată faimoasa libertate! 2. (*interog.*) oare: ~ *umquam?* oare vreodată?

ēnārrābilis (2) adj. care se poate descrie.

ēnārrō (I) vt. a înfățișa amănunțit, a descrie, a explica.

ēnāscor, *nāscī, nātus sum* vi. dep. a crește, a se înălța: *rami in latitu-*

dinem enati ramuri crescute în lățime, *insula alveo enata* o insulă ridicată în albia râului.

ēnatō (I) vi. a scăpa de la înec; (fig.) a scăpa, a se salva.

ēnāvīgō (I) vi. și vt. 1. a ajunge (cu bine) la țarm: ~ *properant* se grăbesc să ajungă la țarm. 2. a străbate navigând: *unda enaviganda* apă care trebuie să fie străbătută.

Enceladus, *i* m. Enceladus (*gigant trăsnit de Jupiter, care răsturnase peste el muntele Etna*).

Endymiōn, *ōnis* m. Endymion (*fiul lui Zeus, iubit de Diana, zeița Lunii, care l-a scufundat într-un somn veșnic*).

ēnecō (**ēnicō**), *āre, necuī, nectum* vt. a ucide, a omorî; (fig.) a chinui, a aduce la pieire.

ēnervis (2) adj. fără vlagă.

ēnervō (I) vt. a slăbi de puteri.

enim I. adv. de fapt, într-adevăr.

II. conj. căci; *quid enim?* ce oare? **enimvērō** adv. într-adevăr, de fapt; (*ironic*) de bună seamă.

ēniteō, *ēre, tui* vi. a străluci; (fig.) a se arăta în toată strălucirea.

ēnitescō, *ere, tui* vi. a începe să strălucească, a străluci: *virtus Catonis in bello enituit* virtutea lui Cato s-a arătat în toată strălucirea în război.

ēnitor, *itī, nixus (nisus) sum* vi. și vt. dep. 1. a se sili să ajungă la capăt, a se sili, a se strădui: ~ *in verticem montis* a se sili să ajungă în vârful

muntelui. 2. a naște, a făta: *coniux sex partus enixa* o soție care a născut șase copii.

ēnixē adv. cu efort, din răsputeri.

ēnixus (3) adj. stăruitor.

Ennius, *iī* m. Ennius (*vechi poet latin*).

ēnō (I) vi. și vt. 1. a scăpa de la înec, a ajunge la țarm; (*poet.*) a ajunge în zbor. 2. a străbate.

ēnōdātiō, *ōnis* f. descurcare, lămurire, explicare.

ēnōdis (2) adj. (*poet.*) fără noduri, neted; (*despre stil*) clar, curgător.

ēnōdō (I) vt. a deznoda; (fig.) a lămurii, a descurca, a explica.

ēnormis (2) adj. 1. neregulat. 2. peste măsură de mare, enorm.

ēnormiter adv. 1. neregulat. 2. peste măsură, enorm.

ēnōtēscō, *ere, notuī* vi. a se face (a deveni) cunoscut.

ēnotō (I) vt. a nota.

ēnsifer (**ēnsiger**), *era, erum* adj. purtător de sabie.

ēnsis, *is* m. sabie.

ēnūbō, *ere, nūpsī, nūptum* vi. a se mărita cu cineva din afară (*de altă stare, din altă localitate*): *Virginia e patribus enupserat* Virginia își luase bărbat dintre patricieni.

ēnucleātē adv. lămurit, curat; simplu.

ēnucleātus (3) adj. lămurit, simplu; curat.

ēnucleō (I) vt. a scoate sâmburele; (fig.) a lămuri, a explica.

ēnumerātiō, *ōnis* f. enumerare.

ēnumerō (I) vt. 1. a număra, a calcula. 2. (fig.) a înșira, a înfățișa la rând, a povesti.

ēnūntiātiō, *ōnis* f. și **ēnūntiātum**, *i* n. expunere, enunțare: (*gram.*) propoziție.

ēnūntiō (I) vt. 1. a expune, a enunța. 2. a divulga, a destăinui.

ēnūptiō, *ōnis* f. măritș unei femei cu un bărbat de altă condiție (*din altă clasă socială, localitate*).

ēnūtriō (IV) vt. a crește un copil.

eō¹ adv. 1. (*loc.*) acolo: *eo pervenit* a ajuns acolo, *usque eo...* ut până acolo..., încât; (fig.) până la acel (asemenea) grad: *eo furoris venit* a ajuns până la asemenea grad de nebunie. 2. (*timp*) atâta timp (*precedat de usque și urmat de dum, donec, quoad*): *usque eo timui, donec ad iudices venimus* m-am temut numai până am ajuns la judecători. 3. (*aditiv*) la aceasta: *eo accedit quod* la aceasta se adaugă că. 4. (*cauzal*) de aceea, din acest motiv: *eo dico quod* (sau *quia*) de aceea spun, fiindcă, *eo... ut (ne)* de aceea... ca să (ca să nu). 5. (*urmat de comp.*) cu atât: *eo magis* cu atât mai mult, *eo minus* cu atât mai puțin; (*în corelație*) *quo... eo* cu cât..., cu atât. **eō**², *ire, iī (ivī), itum* vi. 1. a merge, a se duce: ~ *domum* a merge acasă, ~ *ad forum* a merge spre for, ~ *in exsilium* a pleca în exil. 2. (fig.) a trece (de partea cuiva); a porni; a

se preface în: (*pedibus*) *ire in sententiam alicuius* a se alătura la propunerea cuiva (votând-o), ~ *in poenas* a porni la pedepsirea cuiva, ~ *in lacrimas* a izbucni în lacrimi, *sanguis it in sucos* sângele se preface în sucuri, *it dies* ziua trece, *incipit res melius ire* treaba începe să meargă mai bine.

eodem *adv.* în același loc, tot aici: ~ *convenerunt* s-au adunat în același loc.

Eōs sau **Eōs** *f.* [numai *nom.*] Aurora. // **Ēōus** sau **Eōus** (3) *adj.* de la răsarit. // **Ēōus** sau **Eōus**, *i m.* steaua-dimineții.

Epaminōndās, *ae m.* Epaminonda (*general theban*).

ephēbus, *i m.* efeb (*tânăr în vârstă de șaisprezece-douăzeci de ani, la greci*).

ephēmeris, *idis f.* jurnal, însemnări zilnice.

Ephesus, *i f.* Ephes (*oraș ionian în Asia Mică, renumit printr-un templu al Dianei*). // **Ephesius** (3) *adj.* din Ephes.

ephippium, *ii n. șa*. // **ephippiātus** (3) *adj.* cel care călărește pe cai înșeuati.

ephorus, *i m.* efor (*unul dintre cei cinci magistrați supremi la spartani*).

Ephyra, *ae (Ephyrē, ēs) f.* Ephyra (*vechiul nume al Corintului*). // **Ephyrēius** (3) *adj.* de Corint.

Epicharmus, *i m.* Epicharmus (*autor grec de comedii*).

Epicūrus, *i m.* Epicur din Samos (*filozof grec*). // **Epicūrēus** (3) *adj.* epicurian. // **Epicūrēi**, *ōrum m.pl.* adepți ai lui Epicur.

epicus (3) *adj.* epic.

Epidaurus, *i f.* Epidaurus (*localitate în Argolida, celebră printr-un templu al lui Aesculap*). // **Epidaurius**, *ii m.* Aesculap.

Epigonī, *ōrum m.pl.* urmașii „celor șapte împotriva Thebei“.

epigramma, *atis n.* 1. inscripție. 2. epigramă.

epilogus, *i m.* epilog, încheiere a unui discurs.

Ēpirus, *i f.* Epir (*provincie muntoasă pe coasta vestică a Greciei*). // **Ēpirōtēs**, *ae m.* epirot.

epistola (epistula), *ae f.* scrisoare.

epitaphius, *ii m.* discurs funebru.

epitoma, *ae (epitomē, ēs) f.* rezumat, extras.

epōdos (epōdus), *i m.* 1. vers mai scurt ce urmează după unul mai lung. 2. poezie scrisă în asemenea versuri, epodă: *Epodon liber* cartea de epode (a lui Horatius).

epos (indecl.) n. poezie eroică, epos. **ēpōtō**, *āre, āvi, ātum vt.* a bea până la capăt, a înghiți.

epulae, *ārum f.pl.* 1. mâncare, bucate. 2. ospăț, banchet.

epulāris (2) *adj.* de ospăț.

epulō, *ōnis m.* 1. preot (care organiza ospetele în cinstea zeilor). 2. chefliu, bețivan.

epulor, *ārī, ātus sum vi. dep.* a benchetui, a se ospăta.

epulum, *i n.* ospăț public.

equa, *ae f.* iapă.

eques, itis m. 1. călăreț. 2. cavaler, din clasa cavalerilor.

equester, tris, tre adj. de cavalerie, al cavalerilor: *copiae equestres* trupe de cavalerie, *ordo* ~ clasa cavalerilor.

equidem *adv.* într-adevăr, de fapt.

equinus (3) *adj.* de cal.

equitābilis (2) *adj.* (*despre un loc*) potrivit pentru cavalerie.

equitātus, ūs m. 1. cavalerie, călărime. 2. clasa cavalerilor.

equitō (I) vi. a merge călare, a călări.

equuleus (eculeus), *i m.* 1. mânăz. 2. instrument de tortură.

equus, i m. cal; (*fig.*) cavalerie: *equi virique* călărimea și pedestrimea, *merere equo* a face serviciul la cavalerie.

era (hera), *ae f.* stăpână.

ērādō, *ere, rāsī, rāsum vt.* a rade, a șterge; (*fig.*) a îndepărta, a face să dispară.

Eratō, *ūs f.* Erato (*muza poeziei de dragoste*); (*fig.*) muză.

Eratosthenēs, *īs m.* Eratosthene (*matematician și geograf grec, șeful bibliotecii din Alexandria*).

Erebus, *i m.* Erebus (*întemeietorul Infernului*); Infernul; zeul Infernului.

ērēctus (3) *p.pf. v. ērigō. // adj.* 1. înălțat în sus, drept: *incessus* ~ mers drept; (*fig.*) nobil: *magnus animus et* ~ suflet mare și nobil. 2. încrezător. 3. încordat, atent. 4. trufaș.

ērēpō, *ere, psī, ptum vi. și vt.* 1. a ieși târându-se. 2. a urca.

ēreptiō, *ōnis f.* răpire.

ēreptor, *ōris m.* răpitor.

ergā prep. (*cu Ac.*) (*despre persoane*) față de: ~ *amicos* față de prieteni; (*despre lucruri*) în privința: ~ *pecuniam* în privința banilor.

ergastulum, *i n.* închisoare (pentru sclavi).

ergō I. (rar) prep. (*precedată de G.*) din cauza, pentru: *virtutis ergo* pentru vitejie. **II. (freqv.) conj.** așadar, prin urmare.

ēricius (hēricius), *ii m.* arici; (*mil.*) bârnă cu țepi de fier.

Ēridanus, *i m. (poet.)* râul Pad.

ērigō, *ere, rēxī, rēctum vt.* 1. a ridica, a înălța: ~ *iacentem* a-l ridica pe cel care zace, ~ *scalas* a ridica scările, ~ *oculos* a ridica ochii, *insula erigitur* se ridică o insulă. 2. a construi, a clădi: ~ *turres* a construi turnuri, ~ *pyram* a ridica un rug. 3. (*fig.*) a spori curajul, a încuraja, a înviora: *tuis litteris se erexit* prin scrisoarea ta, a prins din nou curaj, ~ *se ad spem* a căpăta speranță; (*mil.*) ~ *agmen* a urca în coloană.

erilis (herilis) (2) *adj.* al stăpânului.
Erinyes, yos f. Erinya, Furia (zeița răzbunării); (*fig.*) blestem, furie.

eripiō, ere, ripuī, reptum vt. 1. a smulge, a răpi, a lua: ~ *ferrum vaginā* a smulge sabia din teacă, ~ *ornamenta urbis* a răpi podoabele orașului, ~ *pellem iuvenco* a lua pielea de pe juncan; (*fig.*) ~ *orationem ex ore alicuius* a lua vorba din gura cuiva, *hunc mihi timorem eripe!* înlătură-mi această temere! 2. a sustrage, a scăpa: *eum ex manibus hostium eripuit* l-a scăpat din mâinile dușmanilor; (*vi.*) *se eripere* a se sustrage, a scăpa de: *se ~ morti (D.) fugā* a scăpa de moarte prin fugă, *se eripuit pugnae* a fugit din luptă.
ērōdō, ere, ōsī, ōsum vt. a roade, a mânca.

ērogātiō, ōnis f. distribuire, plată.
ērogō (I) vt. a plăti, a face cheltuieli: ~ *pecuniam in classem* a cheltui bani cu pregătirea flotei.

errābundus (3) adj. rătăcitor; (*despre plante*) care se întinde peste tot.

errātiō, ōnis f. rătăcire, ocol.

errātum, ī n. greșeală.

errātus, ūs m. rătăcire.

errō¹ (I) vi. 1. a rătăci: *erramus tempestatibus acti* rătăcim mânați de furtuni, *stellae errantes* stele rătăcitoare. 2. a greși: *fateor me errasse* mărturisesc că am greșit.

errō², ōnis m. vagabond.

error, ōris m. 1. rătăcire: *ex longo errore* după o lungă rătăcire; (*fig.*) nesiguranță, îndoială: ~ *nominum* nesiguranță cu privire la nume.

2. greșeală: **a)** greșirea drumului: *nos huc appulit error* ne-a adus aici greșirea drumului; **b)** greșeală (în judecată), eroare, neștiință: *in errore perseverare* a stăruî în eroare, *per errorem* din neștiință; **c)** (*moral*) greșeală: *errorem reticere* a ascunde (tăcând) o greșeală; **d)** înșelăciune, amăgire, orbire (a minții), iluzie: *hic latet error* aici se ascunde o înșelăciune, ~ *mentis* rătăcire a minții.

ērubescō, ere, buī vi. (*fig.*) a roși, a se rușina.

ērūca, ae f. 1. omidă. 2. (un fel de) varză.

ēructō (I) vt. a vărsa pe gură, a vomita.

ērudīō (IV) vt. a cultiva, a instrui, a învăța, a forma.

eruditē adv. în mod savant, ca un om învățat.

ēruditiō, ōnis f. 1. instrucție, educare, cultivare. 2. cultură, știință.

ēruditus (3) p.pf. v. ērudīō. // adj. priceput, cunoscător, învățat, luminat, ales: ~ *litteris* priceput în literatură, *saecula erudita* veacuri luminate, *erudita oratio* cuvântare aleasă.

ērumpō, ēre, rūpī, ruptum vi. și vt. 1. a se repezi, a năvăli, a izbucni; (*fig.*) a ieși la lumină: ~ *inter tela*

hostium a se repezi printre săgețile dușmanilor, *seditio erupit* a izbucnit răscoala, *milites erumpunt ex castris* soldații năvălesc din tabără, *omnia erumpunt* toate ies la lumină. 2. a sfârși, a termina, a duce: *haec quo sint eruptura timeo* mă tem unde vor duce toate acestea. 3. (*rar*) a lăsa să iasă, a revărsa: *portis se erumpunt* se revărsă pe porți, *ne erumpant stomachum in me* ca să nu-și verse mânia pe mine.

ēruō, ere ruī, rutum vt. 1. a scoate (răscolind pământul): ~ *aurum* a scoate din pământ aur, ~ *radicem* a smulge rădăcina; (*fig.*) ~ *oculos* a scoate ochii; *venti eruunt segetem* vânturile smulg grânele. 2. a răscoli, a scormoni: *sata eruta ore suis* semănături răscolite de râțul porcului, ~ *humum* a scormoni pământul; (*fig.*) *aquam remis* a răscoli apa cu vâslele. 3. a face una cu pământul, a distruge din temelii ~ *urbem* a distruge un oraș. 4. a scoate la lumină, a descoperi: ~ *causam* a descoperi cauza.

ēruptiō, ōnis f. 1. ieșire cu forța. 2. izbucnire.

erus v. herus.

ervum, ī n. linte (*plantă leguminoasă*).

Erymanthus, ī m. Erymant (*munte în Arcadia, unde Hercule a omorât un mistreț urias*). // **Erymanthius (3) adj.** al Erymantului.

Eryx, ycis m. 1. Eryx (*fiu al Venerei, ucis de Hercule*). 2. Eryx (*munte și oraș în Sicilia, renumiți prin cultul Venerei*). // **Erycinus (3) adj.** al muntelui Eryx. // **Erycina, ae f.** Venus.

esca, ae f. 1. hrană. 2. momeală.

ēscendō, ere, scendi, scēsum vi. și vt. a se sui, a se urca: ~ *in equum* sau *equum* a se urca pe cal.

ēscēsiō, ōnis f. debarcare.

ēscēsus, ūs m. asalt.

ēsculentus (3) adj. (bun) de mâncare.

Esquiliae, ārum f.pl. Esquiliae (*cartier al Romei, colina esquilină*).

Esquilinus, ī m. Esquilin (*una dintre cele șapte coline ale Romei*). / **Esquilinus (3) adj.** esquilin.

essedārius, īi m. luptător (de pe un car de luptă).

essedum, ī n. 1. car de luptă (la galli). 2. trăsură.

essuriō (ēsurīō) (IV) vi. și vt. 1. a fi înfometat. 2. a pofti.

et I. conj. 1. și; (*în corelație*): *et...* et pe de o parte..., pe de alta. 2. (*după negație*) ci: *non deficiam et perferam* nu mă voi lăsa, ci voi duce la capăt. 3. (*după expresii care arată egalitate sau asemănare*: *par, idem, similis, alius, aequae etc.*) ca (și), decât: *aeque amicos et nosmet ipsos amemus* să ne iubim prietenii ca pe noi înșine, *aliud et altfel* decât. **II. adv.** chiar și: *et ille* chiar

(și) el, *timeo Danaos et dona ferentes* mă tem de greci chiar și când aduc daruri.

etenim *adv.* într-adevăr.

etēsiae, ārum *m.pl.* vânturi de vară (în timpul caniculei).

ēthologus, ī *m.* actor (care imită caracterele), mim.

etiam **I.** *conj.* chiar (și); *etiam nunc* chiar (și) acum, ba chiar: *multo ~ minus* ba chiar cu mult mai puțin.

II. *adv.* **1.** încă: *dic ~ clarius* spune și mai limpede, *~ atque ~* de repetate ori. **2.** da: *~ aut non respondere* a răspunde „da” sau „nu”.

etiamnum (etiamnunc) *adv.* chiar (și) acum.

etiamsi (etiam si) *conj.* chiar dacă.

Etrūria, ae *f.* Etruria (provincie romană; azi, Toscana).

Etrūscus (3) *adj.* etrusc.

etsi *conj.* **1.** (în *prop. subord.*) deși, chiar dacă. **2.** (în *prop. coord.*) la drept vorbind, de fapt, cu toate acestea.

eu *interj.* bine! frumos! bravo!

Euboea, ae *f.* Euboea (insulă din Marea Egee lângă coasta Atticii; azi, Evvia). // **Euboicus (3)** *adj.* euboic. *Euboica urbs* orașul euboic Cumae (colonie a Euboeii), *Euboicum carmen* profeția Sibyllei de la Cumae.

Euclidēs, is *m.* Euclide (celebru matematician din Alexandria).

euge sau **eugae, eugepae** *interj.* foarte bine!

Euhius (Euius), ī *m.* alt nume al lui Bacchus. // **Euhias, adis** *f.* bacantă, menadă.

euhoē (euoe) *interj.* iuha! (*strigătul bacantelor*).

Eumenides, dum *f.pl.* Eumenidele (nume eufemistic dat Furiilor).

eunūchus, ī *m.* eunuc.

Euphrātēs, is *m.* Eufrat (fluviu).

Euripidēs, is *m.* Euripide (celebru dramaturg grec). // **Euripidēs (3)** *adj.* euripidian.

Eurīpus, ī *m.* Euripus (strâmtoare între Beoția și Euboea).

eurīpus, ī *m.* canal, strâmtoare.

Eurōpa, ae (Eurōpē, ēs) *f.* **1.** Europa (fiica regelui Agenor; iubită de Zeus). **2.** (continentul) Europa. // **Europaeus (3)** *adj.* european.

Eurōtās, ae *m.* Eurotas (râu care străbate Laconia, udând Sparta; azi, Evrotos).

eurus, ī *m.* eurus (vânt cald de sud-est, care aduce ploaie).

Eurydicē, ēs *f.* Euridice (soția lui Orfeu).

Euterpē, es *f.* Euterpe (muza muzicii, inventatoarea flautului).

Euxīnus (Pontus), ī *m.* Pontul Euxin (Marea Neagră).

ēvādō, ere, vāsī, vāsum *vi. și vt.* **1.** a ieși: *~ ex balneis* a ieși din baie, *~ oppido* a ieși din cetate, *~ in terram* a debarca, *flumen in mare*

evadit fluviul se varsă în mare. **2.** a se urca: *~ in muros* a se urca pe ziduri. **3.** a scăpa: *~ e manibus hostium* a scăpa din mâinile dușmanilor. **4.** a ajunge, a deveni, a sfârși: *perfectus Epicureus evasit* a ajuns un epicurian desăvârșit, *huc evaserunt beneficia* la aceasta au dus binefacerile, *aliter evasit* a ieșit altfel. **5.** a străbate, a trece de: *~ tot urbes* a străbate atâtea orașe, *evaserant castra* trecuseră de tabără. **6.** a scăpa: *~ necem* a scăpa de moarte.

ēvāgor, āri, ātus *sum* **1.** *vi.* a alerga încoace și încolo; (*fig.*) a se răspândi; *praedatores evagantur* tâlharii aleargă în toate părțile, (*fig.*) *vis morbi evagata est* violența molimii s-a răspândit. **2.** *vt.* a depăși: *~ ordinem rectum* a depăși ordinea cuvenită.

evalēscō, ere, valui *vi.* **1.** a crește, a se dezvolta: *adiutā curā natura magis evalescit* cu îngrijiri, natura se dezvoltă mai bine; (*fig.*) a căpăta trecere, a domina. **2.** a fi în stare, a putea: *medicari ictum non evaluit* n-a reușit să vindece rana.

ēvānēscō, ere, vānuī *vi.* a se evapora, a dispărea, a pieri.

ēvānidus (3) *adj.* fără putere; efemer.

ēvāstō (I) *vt.* a devasta.

ēvehō, ere, vēxī, vectum *vt.* **1.** a duce, a transporta: *~ curru* a duce cu carul. **2.** a ridica, a înălța: *~ ad consu-*

latum a ridica la rangul de consul. // **evectus (3)** *p.pf.* (cu *Ac.*) care întrece, care depășește: *opes privatum modum evectae* bogății care depășesc măsura unui particular. **ēvellō, ere, velli (vulsī), vulsum** *vt.* a smulge, a îndepărta.

ēveniō, ire, vēnī, ventum *vi.* **1.** a se produce, a se întâmpla: *in vita multa eveniunt* în viață multe se întâmplă; (*impers.*) *evenit* se întâmplă: *quod plerumque evenit* ceea ce se întâmplă de cele mai multe ori, *bene evenit quod* a fost bine că. **2.** a cădea la sorți, a reveni: *provincia consuli (sorte) evenit* provincia a căzut la sorți consulului.

ēventum, ī *n.* **1.** rezultat, efect. **2.** eveniment.

ēventus, ūs *m.* **1.** rezultat, reușită, sfârșit: *~ belli* rezultatul războiului, *nec eventus defuit* n-a lipsit succesul, *eventu horum deterritus* îngrozit de sfârșitul acestora. **2.** întâmplare, soartă: *~ navium* soarta corăbiilor.

ēverberō (I) *vt.* a lovi tare, a bate.

ēverriculum, ī *n.* **1.** mătură. **2.** plasă, năvod.

ēverrō, ere, verri, versum *vt.* a mătura, a curăța; (*fig.*) a jefui totul.

ēversiō, ōnis *f.* răsturnare; (*fig.*) distrugere, ruinare.

ēversor, ōris *m.* dărâmtor, distrugător.

ēvertō, ere, verti, versum *vt.* **1.** a răsturna. **2.** a dărâma. **3.** (*fig.*) a dis-

truge, a nimici: ~ *amicitiam, leges, testamenta* a distruge prietenia, legile, testamentele. 4. a izgoni: ~ *aliquem bonis* a izgoni pe cineva din bunurile sale (a deposeda).

ēvestigātus (3) *adj.* descoperit (prin cercetări).

ēvidēns (1), *ntis adj.* vizibil, clar, evident.

ēvidenter *adv.* în mod evident, clar.

ēvigilō (I) *vi. și vt.* 1. a sta de veghe noaptea. 2. a se strădui neîncetat, a purta grija. 3. a elabora (lucrând noaptea): ~ *libros* a alcătui cărți.

ēvilēscō, ere, vīlū *vi.* a deveni fără importanță.

ēvinciō, ire, vīnxī, vinctum (IV) *vt.* a lega, a încinge: *caput foliis evinctus olivae* cu capul încins cu frunze de măsline.

ēvincō, ere, vīcī, victum *vt.* 1. a învinge de tot, a birui: *evicit omnia miles* soldații au biruit toate greutatețile. 2. (fig.) a îndupleca: *lacrimis evicta meis* înduplecată prin lacrimile mele. 3. a obține (prin stăruință), a dobândi: ~ *instando* a obține prin insistență.

ēviscerō (I) *vt.* a scoate măruntaiele; a spinteca, a sfășia.

ēvitābilis (2) *adj.* evitabil.

ēvitō (I) *vt.* a se feri de ceva, a evita.

ēvocātor, ōris m. cel care cheamă la arme, răzvrătitor.

ēvocō (I) *vt.* 1. a chema afară; *eum e curia evocat* îl cheamă afară din

senat, ~ *Metellos ab inferis* a evoca sufletele Metellilor din infern. 2. (fig.) a stârni, a atrage după sine: ~ *iram, misericordiam* a stârni mânia, mila. 3. (fig.) a chema, a convoca: ~ *ad eum senatum, magistratus* a chema la el senatul, a convoca magistrații.

ēvocātus (3) *p.pf. v. ēvocō. // ēvocātus, ī m.* veteran rechemat în serviciu.

evoe *v. euhoe*

ēvolō (I) *vi.* 1. a zbura: *aquila e quercu evolat* vulturul zboară de pe stejar. 2. a fugi, a scăpa: ~ *e carcere* a fugi din închisoare, ~ *ex vinculis* a scăpa din lanțuri.

ēvolūtiō, ōnis f. desfășurare (a unui sul, volum); lectură.

ēvolvō, ere, volvī, volūtum *vt.* 1. a rostogoli, a răsuci: ~ *saxa* a rostogoli bolovani, ~ *fusos* a răsuci fusele; (*pas. și refl. despre ape*) a se rostogoli, a se vărsa, a ajunge: *Danubius evoluitur in pontum* Dunărea se varsă în mare, *dicta ad aures evolvebantur* vorbele ajungeau la urechi. 2. a desfășura, a desface, a citi (desfășurând sulul, volumul); a descurca, a deșira: *matrona vestes evoluit* stăpâna despăturăște hainele, *anguis evoluitur* șarpele se descolățește, ~ *librum* a citi o carte, *quae postquam deus evoluit* după ce zeul le descurcă, *Parcae evolunt saecula* Parcele deșiră vre-

mile. 3. (fig.) a lămuri, a zugrăvi, a înfățișa: ~ *rem* a lămuri un lucru. 4. a desfășura în minte, a reflecta asupra: *evoluit secum femineos dolos* cugetă în sine la vicleniile femeiești.

ēvomō, ere, vomuī, vomitum *vt.* a vărsa (pe gură), a da afară: ~ *ignem* a vărsa foc pe gură.

ēvulgō (I) *vt.* a face cunoscut, a des-tăinui.

evulsus (3) *p.pf. v. ēvellō.*

ex sau **ē** *prep. (cu Abl.) I. (sens spațial)* din, de pe, de la: *ex urbe* din oraș, *ex essedis desilire* a sări din care; *frumentum ex area* grâu de pe câmp, *audio ex amico* aflu de la un prieten. **II. (alte sensuri).** 1. (partitiv) dintre, din: *maximus natu ex liberis* cel mai mare dintre copii, *nemo ex Belgis* nimeni dintre belgi. 2. (materia) din, de: *statua ex aere facta* statuie făcută din aramă, *popula ex auro* pahare de aur. 3. (starea din care provine) din: *ex beato miser factus est* din fericit ce era, a devenit nenorocit, *amicus ex hoste* din dușman, prieten. 4. (motivul) de pe urma, din cauza: *Liger ex nivibus creverat* Loara crescuse de pe urma zăpezilor, *ex vulnere mori* a muri în urma unei răni, *ex quo fit* din care cauză se întâmplă. 5. (conformitatea) potrivit cu, după: *ex senatus consulto* potrivit cu hotărârea senatului, *ex lege* după lege, *ex com-*

posito după învoială, *e meā (tuā, suā, eius) re* în avantajul meu (al tău, al său, al lui). 6. (adverbial) *ex parte* parțial, *magna ex parte* în mare parte, *ex improviso* pe neașteptate, *e contrario* sau *ex adverso* dimpotrivă, *ex integro* din nou, *e vestigio* imediat, *ex vero* într-adevăr. **III. (sens temporal)** 1. (momentul de când începe o acțiune) din: *ex illo tempore (ex illo)* din acel moment, *sextus mensis est ex quo* e a șasea lună de când. 2. după, îndată după: *ex consulatu* îndată după consulat, *ex ira corda residunt* după mânie, inimile se potolesc, *diem ex die expectare* a aștepta zi după zi (în fiecare zi), *aliud ex alio* una după alta.

exacerbō (I) *vt.* a întărâta.

exāctiō, ōnis f. 1. scoatere cu sila. 2. percepere de impozite, dări; impunere. 3. izgonire: ~ *regum* alungarea regilor.

exāctor, ōris m. 1. receptor, încasator. 2. supraveghetor sever. 3. izgonitor.

exāctus (3) *p.pf. v. exigō. // adj.* exact, precis.

exacuō, ere, acui, acūtum *vt.* 1. a ascuți. 2. a atâta.

exadversum (exadversus) **I. adv.** în față: ~ *est fabrica* în față e un atelier. **II. prep. (cu Ac.)** în față: ~ *Athenas* în fața Atenei.

exaedificātiō, ōnis f. construcție.

exaedificō (I) *vt.* a construi.
exaequātiō, *ōnis f.* nivelare, egalizare; (*fig.*) egalitate.
exaequō (I) *vt.* 1. (*rar*) a nivela. 2. a egala, a face egal: *gloria nos exaequat caelo* (D.) gloria ne face egali cu cerul.
exaestuō (I) *vi.* și *vt.* 1. a clocoti, a fierbe. 2. a revărsa în clocote.
exaggerātiō, *ōnis f.* înălțare.
exaggerō (I) *vt.* 1. a înălța (un teren prin pământ cărat). 2. (*fig.*) a spori, a mări.
exagitātor, *ōris m.* 1. urmăritor. 2. cenzor neîndurător.
exagitō (I) *vt.* 1. a urmări (ca pe o fiară), a goni, a hărțui: *exagitatus a tota Graecia* urmărit de toată Grecia. 2. (*fig.*) a ataca, a critica. 3. a ațâța: ~ *plebem* a ațâța poporul, ~ *odium* a ațâța ura.
exalbescō, *ere, buī vi.* a se face alb, a păli.
exāmen, *inis n.* 1. roi: ~ *apum* roi de albine, ~ *locustarum* nor de lăcuste; (*fig.*) mulțime: ~ *iuvenum* roi de tineri. 2. (*rar*) limba unei balanțe; (*fig.*) cântărire, cercetare.
exāminō (I) *vi.* și *vt.* 1. a roi. 2. a cântări; (*fig.*) a măsura, a examina, a judeca.
exanclō (**exantlō**) (I) *vt.* a îndura, a suferi.
exanimātiō, *ōnis f.* sufocare; (*fig.*) spaimă.
exanimis (2) *adj.* fără suflare, mort.

exanimō (I) *vt.* 1. (*numai pas.*) a nu mai putea respira, a se sufoca: *militēs cursu exanimati* soldați care nu mai puteau respira de fugă. 2. a omorî, a ucide; (*pas.*) a-și da duhul. 3. (*fig.*) a ucide, a scoate din minți: *metus me exanimat* frica mă omoară.
exanimus (3) *adj.* *v.* **exanimis**.
exantlō *v.* **exanclō**.
exārdescō, *ere, ārsī, ārsum vi.* 1. a se aprinde: *materies exarsit* lemnul s-a aprins. 2. (*fig.*) a) a se aprinde, a se inflăcăra: ~ *amore, desiderio* a se aprinde de iubire, de dor, ~ *in aliquem* a se îndrăgosti de cineva, ~ *ad spem libertatis* a se aprinde de speranța libertății; b) a izbucni.
exārēscō, *ere, āruī vi.* a se usca, a seca; (*fig.*) a dispărea.
exarmō (I) *vt.* a dezarma.
exarō (I) *vt.* 1. a ara; (*fig.*) a brăzda: ~ *terram* a ara pământul, ~ *frontem rugis* a brăzda fruntea cu riduri. 2. a scoate din pământ, a dezgropa; (*fig.*) a câștiga din lucrarea pământului: ~ *radices* a scoate din pământ rădăcinile, ~ *sepulcra* a dezgropa mormintele, ~ *tantum frumenti* a scoate (a recolta) atâtă grâu. 3. a însemna pe tăblițe; a scrie, a redacta: ~ *librum* a scrie o carte.
exasperō (I) *vt.* a înăspri, a irita.
exauctōrō (I) *vt.* (*mil.*) a scoate din serviciu, a concedia; (*fig.*) *verba exauctorata* cuvinte scoase din uz.

exaudiō (IV) *vt.* 1. a auzi clar, a distinge, a auzi: *maxima voce, ut omnes exaudire possent* cu un glas foarte puternic, ca toți să poată auzi clar. 2. a da ascultare, a asculta: ~ *preces* a asculta rugămintile.
exaugurātiō, *ōnis f.* profanare.
exaugurō (I) *vt.* a anula sfințenia (unei persoane sau a unui loc), a profana.
excaecō (I) *vt.* 1. a orbi. 2. a înfun-da (un canal).
excalceō (I) *vt.* a descălța.
excandēscētia, *ae f.* aprindere.
excandescō, *ere, dui vi.* a se aprinde.
excantō (I) *vt.* a aduce, a evoca prin descântece.
excarnificō (I) *vt.* a sfâșia carnea, a supune la torturi; (*fig.*) a chinui, a tortura.
excavō (I) *vt.* a scobi.
excēdō, *ere, cessī, cessum vi.* și *vt.* 1. a se retrage, a ieși, a pleca: ~ *pugnā* a se retrage din luptă, ~ (*e*) *vitā* a muri, ~ *e memoriā* a dispărea din minte, ~ *patriā* a pleca din patrie. 2. a trece (în afară), a depăși, a ajunge: *Archias ex pueris excessit* Archias a trecut de vârsta copilăriei, ~ *usque Aegyptum* a pătrunde până în Egipt, *res ad patres excessit* chestiunea ajunsese la senatori. 3. a părăsi: ~ *urbem* a părăsi orașul. 4. a depăși: ~ *modum* a depăși măsura.
excellēns (I), *ntis p.pr. v. excellō. // adj.* distins, ales, deosebit.
excellenter *adv.* ales, deosebit.
excellētia, *ae f.* superioritate, înălțime.
excellō, *are* (I) *vi.* a se distinge, a fi superior: ~ *iustitiā* a se distinge prin dreptate, ~ *omnibus* (D.) a fi superior tuturor, ~ *praeter ceteros* a se distinge față de ceilalți.
excelsē *adv.* înalt, sus.
excelsitās, *ātis f.* înălțime: ~ *animi* înălțime sufletească.
excelsum, *i n.* loc ridicat, înălțime; (*fig.*) rang înalt.
excelsus (3) *adj.* înalt, ridicat; (*fig.*) nobil.
exceptiō, *ōnis f.* 1. limitare, restricție, rezervă; condiție. 2. (*jur.*) drept de a reclama: *exceptionem dare alicui* a acorda cuiva dreptul de a reclama.
exceptō, *āre* (I) *vt.* a trage la sine, a primi.
excernō, *ere, crēvī, crētum vt.* a separa, a tria, a pune deoparte.
excerpō, *ere, psī, ptum vt.* 1. a extrage, a alege, a culege: ~ *semina* a alege semințele: ~ *ex ipsis, si quid est boni* a culege din ele tot ce-i bun; (*abs.*) a face extrase: *lego et excerpo* citesc și fac extrase. 2. a da la o parte, a separa: ~ *quod boni est excerpis* ce-i bun dai la o parte, ~ *se vulgo* a se separa de mulțime, *se ~ numero* a se scoate din număr.
excessus, *ūs m.* 1. (ieșire din viață) moarte: *ab excessu divi Augusti* de

la moartea divinului Augustus. 2. (ret.) diversiu.

excetra, *ae f.* șarpe; (fig.) viperă.

excidium, *ii n.* distrugere, nimicire; (poet.) ruine: *excidia Troiae* ruinele Troiei.

excidō¹, *ere, cidi vi.* 1. a cădea: ~ *curru* a cădea din car, ~ *in fluvium* a cădea în râu; (fig.) ~ *regno* a cădea de la domnie. 2. a scăpa: ~ *verbum ex ore* a scăpa o vorbă din gură, *victoria e manibus excidit* îi scapă victoria din mâini; ~ *memoriā* (sau *animo*), a uita; *mihi ista exciderunt* astea mi-au scăpat, *non excidit mihi scripsisse me* îmi amintesc bine că am scris. 3. a dispărea, a pieri: *spes, luctus excidit* speranța, jalea dispăre.

excidō², *ere, cidi, cisum vt.* 1. a tăia. 2. a distruge, a nimici. 3. (fig.) a extirpa, a scoate: ~ *iram animis* a scoate mânia din suflete, ~ *aliquem numero* (Abl.) *civium* a scoate pe cineva din rândul cetățenilor.

excieō v. exciō.

excindō v. excindō.

exciō (IV) *vt.* 1. a face să iasă, a scoate: ~ *suem latebris* (Abl.) a scoate mistrețul din vizuină; (fig.) (ex) *somno excitus* trezit din somn. 2. a chema, a atrage: ~ *principes Romam* a-i chema pe fruntași la Roma, *mercede exciti* atrași de răsplată. 3. a provoca: ~ *lacrimas alicui* a provoca lacrimi cuiva. 4. a scoate

din minți, a tulbura: *excita mens* minte tulburată.

excipiō, *ere, cēpi, ceptum vt. I.* 1. a prinde: ~ *amicum labantem* a-l prinde pe prietenul care alunecă, ~ *servos* a-i prinde pe sclavi; (spec.) *se excipere* a se înălța: ~ *pedibus* (Abl.) a se ridica pe picioare. 2. a prinde (cu urechea), a surprinde, a auzi, a nota (în scris): ~ *rumores* a auzi zvonuri, ~ *orationem* a-și nota discursul. 3. a primi: ~ *onus tergo* a primi o povară pe spate, ~ *aliquem benigne* a primi pe cineva cu bunăvoință, ~ *aliquem domo* a primi pe cineva în casă. 4. a susține, a susține: ~ *impetum hostium* a susține atacul dușmanilor. 5. a urma imediat: *hunc exceptit Labienus* acestuia îi urmă Labienus. II. 1. a scoate din, a extrage, a smulge: ~ *dentes* a scoate dinții. 2. a scoate din socoteală; (jur.) a excepta, a dispune în mod special: *hos ego homines excipio* pe acești oameni eu îi scot din număr, *neminem excepti* n-am exceptat pe nimeni, *lex excipit ut* legea dispune în mod special ca.

excisiō, *ōnis f.* distrugere.

excitō (I) *vt.* 1. a face să vină, a chema: ~ *cives omnibus ex agris* a chema cetățenii de pe toate ogoarele, ~ *testem* a chema ca martor. 2. a stârni, a trezi: ~ *risum* a stârni râsul, ~ *e somno* a trezi din somn.

3. a înălța: ~ *turres* a înălța turnuri.

4. (fig.) a încuraja, a îmbărbăta: ~ *animos* a spori curajul, ~ *cunctantes* a-i încuraja pe șovăitori.

exclāmātiō, *ōnis f.* exclamație.

exclāmō (I) *vi. și vt.* a striga.

exclūdō, *ere, si, sum vt.* 1. a ține departe de, a nu primi, a îndepărta: ~ *hostes moenibus* (Abl.) a-i ține pe dușmani departe de ziduri, ~ *aquam* a îndepărta apa. 2. a scoate, a da afară; ~ *oculum* a scoate ochiul. 3. a împiedica: *tempore exclusus* împiedicat de timp.

excōgitātiō, *ōnis f.* născocire, imaginare.

excōgitō (I) *vt.* a născoci, a inventa.

excolō, *ere, colui, cultum vt.* 1. a cultiva cu grijă: ~ *puerum* a cultiva (a educa) un copil, ~ *deos* a-i venera pe zei. 2. a împodobi: ~ *parietes marmoribus* a împodobi pereții cu plăci de marmură.

excoquō, *ere, coxi, coctum vt.* 1. a topi: ~ *ferrum* a topi fierul; (fig.) *sol terram excoquit* soarele pârlăște pământul. 2. a purifica (prin foc).

excors (I), *rdis adj.* lipsit de minte, nebun.

excrēscō, *ere, crēvī, crētum vi.* a crește ridicându-se.

excruciō (I) *vt.* a tortura, a chinui.

excubiae, *ārum f.pl.* 1. veghe, veghere. 2. gardă, post de gardă.

excubitor, *ōris m.* paznic, cel care face de gardă.

excubō, *āre, cubui, cubitum (vi.)* 1. a veghea, a sta treaz. 2. a face de gardă.

excūdō, *ere, cūdi, cūsum vt.* 1. a scoate (izbind): ~ *scintillam silici* a scoate scânteie din cremene. 2. a făuri, a lucra (în metal).

exculcō (I) *vt.* 1. a scoate afară pisând: ~ *furfures* a scoate târâțele. 2. a pisa, a bătuți.

excurrō, *ere, (cu)curri, cursum vi.*

1. a porni în grabă, a alerga; (mil.) a năvăli: *excurrat aliquis qui nuntiet* să alerge cineva care să anunțe, *in fines Romanos excurrunt* năvălesc asupra ținuturilor romane. 2. (geogr.) a porni, a întinde: *fons ex monte excurrrens* un izvor care pornește din munte, *paeninsula excurrit* se întinde o peninsulă. 3. (fig.) a se desfășura, a se întinde: *oratio longius excurrit* cuvântarea s-a întins prea mult.

excursiō, *ōnis f.* 1. (mil.) atac, invazie, năvală. 2. (ret.) digresiune.

excursus, *ūs m.* 1. cursă, alergare. 2. atac, năvală. 3. ieșire. 4. (ret.) digresiune.

excūsābilis (2) *adj.* de iertat, scuzabil.

excūsātiō, *ōnis f.* scuză.

excūsō (I) *vt.* 1. a scuza pe cineva: *velim me excuses apud amicum* (sau *amico*) aș vrea să mă scuzi față de prietenul meu. 2. a aduce ca

scuză: ~ *valetudinem* a aduce ca scuză starea sănătății.

excutiō, ere, cussi, cussum vt. 1. a arunca (scuturând): ~ *lapides fundis* a arunca pietre cu praștia: ~ *tela* a arunca săgeți, *excussus equo* azvârlit de pe cal. 2. a scutura: ~ *caesariem* a scutura pletele, ~ *somno* a scutura din somn (a trezi). 3. a alunga, a goni: ~ *metum de corde* a alunga teama din inimă. 4. a scoate, a smulge: ~ *agnum ore lupi* a smulge mielul din gura lupului, ~ *lacrime alicui* a smulge lacrimi cuiva, ~ *risum* a face să râdă. 5. a scotoci, a cerceta, a examina: *non excutio te* nu te cercetez.

exedō, ere, ēdī, ēsum vt. a mânca; (fig.) a consuma, a roade, a distruge.

exedra, ae f. cameră de primire, salon.

exemplar, āris n. 1. exemplu, model, icoană. 2. copie, exemplar. // **exemplāres (libri), ium m.pl.** exemplare (ale unei lucrări).

exemplum, ī n. 1. exemplu. 2. model, tip. 3. copie: ~ *epistulae* copie a scrisorii.

exēō, īre, īī (ivī), itum vi. 1. a ieși, a pleca: ~ *e balneis* a ieși din baie, ~ *e patria* a pleca din patrie, ~ *castris* a ieși din tabără, ~ *vitā* a deceda, *fons ex solo exit* un izvor iese din pământ, *fama exierat* ieșise zvonul. 2. a se sfârși: *hieme exunte* la sfârșitul iernii. 3. a se înălța: *arbor ad caelum exit* copacul se

înălță până la cer. 4. (vt.) a trece dincolo de, a depăși: ~ *valles* a trece de văi, ~ *modum* a depăși măsura.

exequiae, exequor v. exequiae, exsequor.

exerceō, ēre, uī, itum vt. 1. a pune în mișcare, a pune la treabă: *homines qui agrum colunt et qui eos exercent* oamenii care lucrează pământul și cei care-i pun să lucreze, ~ *tauros* a pune taurii la muncă, ~ *tellurem* a răsturna brazdele. 2. (fig.) a chinui, a munci: *ambitio animos exercet* ambiția chinuie sufletele. 3. a exersa: ~ *corpus, memoriam, ingenium* a exersa corpul, memoria, spiritul. 4. a se ocupa continuu de ceva, a exercita, a practica: ~ *medicinam* a exercita medicina: ~ *iudicium* a conduce dezbaterele, ~ *inimicitias cum aliquo* a purta dușmănie cuiva, *non iuventus arma exercet* tineretul nu se mai ocupă de exercițiile militare, ~ *pacem* a păstra pacea.

exercitātiō, ōnis f. 1. exercițiu, îndemânare. 2. exercitare, practicare.

exercitātus (3) p.pf. v. exercitō. // adj. 1. format, experimentat, deprins: ~ *bello* deprins cu războiul, ~ *in armis* experimentat la luptă. 2. chinuit, muncit.

exercitium, īī n. exercițiu.

exercitō (I) vt. a exercita; a forma.

exercitus¹, ūs m. armată; (fig.) mulțime: ~ *corvorum* un nor de corbi.

exercitus² (3) p.pf. v. exerceō. // adj.

1. chinuit, frământat: ~ *curis* muncit de griji. 2. greu, plin de necazuri: *aestas exercita* vară grea. 3. încercat, meșter: ~ *ad omne flagitium* meșter la orice ticăloșie.

exhālātiō, ōnis f. exalare, duhoare.

exhālō (I) vi. și vt. 1. a exala: ~ *animam* a-și da sufletul. 2. a duhni.

exhauriō, īre, hausī, haustum vt.

1. a goli (sugând, secătuiind, scoțând): ~ *fossas* a goli șanțurile, ~ *poculum vini* a goli un pahar de vin, ~ *terram manibus* a scoate pământul cu mâinile. 2. a lua, a răpi: ~ *dolorem* a lua durerea, ~ *sibi vitam* a-și lua viața. 3. a secătui: ~ *aerarium, provincias, vires* a secătui tezaurul, provinciile, puterile. 4. a îndura, a suferi: ~ *pericula* a îndura primejdii. 5. a împlini: ~ *mandata* a îndeplini însărcinările, ~ *aes alienum* a-și plăti datoria.

exhērēdō (I) vt. a dezmoșteni.

exhērēs, ēdis m. și f. dezmoștenit(ă).

exhibeō, ēre, hibui, hibitum vt. 1. a prezenta, a arăta: ~ *rationes* a prezenta conturile. 2. a dovedi, a face dovadă de: ~ *clementiam* a dovedi blândețe. 3. a produce, a pricinui: ~ *alicui negotium* a produce necazuri cuiva.

exhilarō (I) vt. a înveseli.

exhorrēscō, ere, horruī vi. și vt. 1. a se îngrozi. 2. a se înfricoșa de.

exhortātiō, ōnis f. îndemn, încurajare.

exhortor, āri, ātus sum vt. dep. a îndemna, a încuraja.

exigō, ere, ēgi, āctum vt. 1. a face să iasă, a scoate, a goni, a izgoni: ~ *uxorem* a-și goni soția: (poet.) ~ *ensem per costas* a vâri sabia printre coaste. 2. a duce la capăt, a termina; (despre timp) a parcurge, a trece, a duce: ~ *monumentum* a termina un monument, *ante exactam hiemem* înainte de sfârșitul iernii, ~ *vitam* (sau *aetatem*) a-și duce viața, ~ *tempus* a petrece timpul. 3. a scoate (bani), a încasa: ~ *tributa* a încasa dările. 4. a cere, a reclama: ~ *frumentum* a cere grâu, *ut res exigat* după cum cere situația. 5. a măsura, a cântări, a judeca: *opus ad vires* ~ a măsura lucrarea (în raport) cu puterile. 6. a discuta cu cineva, a trata, a stabili: ~ *de his rebus* a trata despre aceste lucruri, ~ *tempus modumque* a stabili timpul și modul, *non satis exactum est utrum... an...* nu s-a stabilit îndeajuns dacă... sau...

exiguē adv. puțin; redus, pe scurt.

exiguitās, ātis f. micime, număr mic, puținătate.

exiguus (3) adj. mic, neînsemnat, slab, redus.

exilis (2) adj. subțire, slab, mic; (fig.) sărac, jalnic.

prințator. 2. deprins: ~ *laborem* de-prins cu sfortările.
experientia, ae f. 1. încercare: ~ *fidei* încercarea buneî-credinței. 2. experiență, iscusință, pricepere: *vir longa experientia* om cu o lungă experiență.

experimentum, i n. încercare, probă.

expertior, ivi, pertus sum vl. dep. 1. a pune la încercare, a încerca, a proba: ~ *vim veneni in servo* a încerca

puterea otrăvii asupra sclavului; (*spec.*) a se măsura în luptă: ~ *Ro-manos* a se întrece în luptă cu ro-

manii; (*iur.*) a se lupta: ~ *iudicio* a se lupta într-un proces. 2. a încerc-

ca (să realizeze): ~ *omnia* a încerca totul. 3. a cunoaște din experiență,

a suferi: ~ *inconstantiam fortunae* a cunoaște nestatornicia sorții, ~ *mag-*

nos labores a suferi mari chinuri. (*1*), *is adj.* în afară de, lipsit de, fără de: ~ *periculi* în afara pri-

mejdiei, ~ *consilii* fără judecată; (*rar cu Abl.*) ~ *fama atque fortu-*

nis fără nume și avere.

expertus (3) *p.pf. v. expetior. // adj.* 1. (*act.*) experimentat: ~ *belli* cu ex-

periență în ale războiului. 2. (*pas.*) încercat, probat de multe ori: *vir*

experiae virtutis om de o virtute încercată.

expeto, ere, petivi, petitum vl. și vi. 1. a căuta, a dori: ~ *divitias* a căuta

bogații, *videre te expeto* doresc să te văd, ~ *poenas ab aliquo* a cere

pedepsirea cuiva. 2. a cădea asupra cuiva, a-l ajunge pe cineva (o nenoro-

ciocire): *clades belli expectant in eum* nenorocirile războiului să cadă asu-

expatiō, ōnis f. ispășire.

expilatio, ōnis f. despuiere, jefuire.

expilator, ōris m. jefuitor, tâlhar.

expilo (1) *vl.* a jefui, a despuia.

expingo, ere, pinxi, pictum vl. a pic-

ta, a zugrăvi.

expio (1) *vl.* 1. a ispăși: ~ *scelus* a ispăși o crimă. 2. a purtifica: ~ *fo-*

rum a purtifica forul. 3. a îmblânzi prin jertfe, a potoli: ~ *iram deorum*

a îmblânzi mânia zeilor. *expiro v. expiro.*

explantē adv. lămurit.

explantio, ōnis f. explicație, lămu-

rire.

explanator, ōris m. comentator.

explano (1) *vl.* a explica, a lămuri.

explico, ere, plevi, pletum vl. 1. a um-

ple: ~ *paludem aggere* a umple o

bală cu pământ; (*fig.*) ~ *amicos*

divitis a-i coplesii pe prieteni cu

bogații. 2. a împlini, a îndeplini: ~ *munus* a îndeplini o îndatorire.

3. a potoli, a sătura: ~ *sitim* a potoli

setea, ~ *dolorem lacrimis* a-și po-

toli durerea prin lacrimi.

expietus (3) *p.pf. v. expio. // adj.* de-

săvârșit, perfect.

explicatio, ōnis f. 1. deslășurare:

~ *nudentis* deslășurarea funiei. 2. lă-

murire, explicare: *verborum expli-*

explicator, ōris m. lămuritor.

explicatus, us m. deslășurare; (*fig.*)

explicație, expunere.

explicitus (3) *adj.* lesnicios, ușor,

simplic.

explico, are, avi (*cuti, alim* (*citum*)

(1) *vl.* 1. a deslășura, a desface: ~

volumen a deslășura un sul, ~ *alas*

a desface arpile, ~ *aciem* a

deslășura frontul. 2. a descurga: ~

capillum pecine a descurga părul

cu pieptenele; (*fig.*) ~ *rationes* a

descurga socotelile, ~ *periculosum*

bellum a duce la capăt un război

periculos. 3. a lămurii, a expune: ~

sententiam suam a-și lămurii păr-

erea, ~ *vitas imperatorum* a expune

viețile împăraților.

explodo (*explaudo*), *ere, plōsi, plo-*

sum vl. a alunga de pe scenă cu flu-

ierături, cu huiiduieli; (*fig.*) a res-

pinge, a condamna.

exploratio, ōnis f. cercetare, spionare.

explorator, ōris m. iscodă, cercetaș.

exploratus (3) *p.pf. v. exploro. //*

adj. sigur, neîndoielnic; *explorata*

victoria victorie sigură, *exploratum*

est e sigur, *pro explorato* (*explora-*

tum) *habere* a ști sigur.

exploro (1) *vl.* 1. a cerceta, a căuta

să afle: ~ *locum idoneum castris* a

cerceta un loc bun pentru tabără.

2. a încerca: ~ *gusta* a gusta.

expolio (IV) *vl.* a șlefui, a netezi; (*fig.*)

a instrui, a cultiva.

expolito, ōnis f. netezire, șlefuire,

lustruire.

expōnō, ere, posui, positum vl. 1. a

scoate la vedere, a expune: ~ *her-*

bam in sole a expune iarbă la soare.

2. (*spec.*) (a scoate din corabie) a

debarca: ~ *milites ex navibus in ter-*

ram a-i debarca pe soldați din co-

răbii pe țarm, *quarta hora exponti-*

mur la ora a patra suntem debarcați.

3. (*frecv. pas.*) a expune (unei pri-

mejdii): *ad ictus expositus* expus la

lovitură. 4. a expune (în scris sau ver-

bal), a înfățișa, a descrie, a povesti:

rem breviter exponam voi expune

pe scurt chestiunea.

exportatio, ōnis f. 1. export. 2. de-

portare.

exporto (1) *vl.* a duce în afară, a scoa-

te: ~ *aurum ex oppido* a scoate

aurul din cetate.

expōscō, ere, popōsci, poscitur vl.

1. a cere (stăruitor): ~ *opem alicuius*

a cere ajutorul cuiva. 2. a reclama

(predarea cuiva): *Hannibalem ex-*

poscebant cereau să le fie predat

Hannibal.

expositio, ōnis f. expunere.

expositus v. expōnō. // adj. deschis;

la îndemână, accesibil; (*peior*) banal.

expostulatio, ōnis f. 1. cerere (insis-

tență). 2. reclamație, plângere.

expostulo (1) *vl.* și *vi.* 1. a cere insis-

tenț, a pretinde: ~ *primas partes* a

alienum a plăi o datorie, ~ *promissa* a împlini promisiunile, ~ *poenas* a ispași pedeapsa.

exsominis (2) *adj.* fără somn, meru treaz.

exsorbeo, ere, bui vi. a înghiți, a suges. **exsors** (1), *rtis adj.* 1. lipsit de, în

afară: ~ *dulcis vitae* (C.) lipsit de viață plăcută, ~ *periculi* în afara primejdiei. 2. aparte, deosebit de alții: ~ *honos* onoare deosebită.

expasior, art, alius sum vi. dep. a ieși din drumul obișnuit, (*despre ape*) a se revărsa.

expectatio, onis f. 1. așteptare: *contra ira omnium expectationem* contra așteptării tuturor. 2. curiozitate, ne-

rabdare: ~ *visendi* curiozitatea de a vedea. **expectatus** (3) *p.p.f.* v. **expecto**. //

expecto (1) *vi.* 1. a aștepta: *expecto quid tribunus cogitet* aștept să văd ce gândeste tribunul, *expectabant*

si nostri paludem transirent așteptau să vadă dacă ai noștri trec mlaș-

tina. 2. a se aștepta la: ~ *poenam* a se aștepta la pedeapsă. 3. (*poet.*) a

cere: *morbis lenta remedia expectat* boala cere leacuri ușoare. **expes** [*inuiat N.*] *adj.* fără speranță:

~ *vitae* (C.) fără speranță de viață. **expiratio, onis f.** răsufiară. **ex(s)piro** (1) *vi.* și *vi.* 1. a da afară

(prin suflul), a vărsa, a exala: ~ *odorem gravem* a exala un miros greu.

2. (*fig.*) a-și da suflul, a se sfârși, a muri: ~ *inter verbera* a muri în

expio (1) *vi.* a prăda, a despuia, a răpi; (*fig.*) a lipsi de ceva: ~ *alli-*

expuo, ere, spu, spui, spuium vi. a scuipa; (*fig.*) a vărsa, a azvârli, a alunga: ~ *sanguinem* a scuipa sânge, *quod*

mare le expuit? ce mare te-a azvârli? ~ *miseriam animo* a alunga necazul din suflet.

exterio (1) *vi.* a scoate din fire, a îngrozi, a tulbura.

exstillesco v. exstillo. **exstillo, are vi.** a se scurge picătură cu picătură.

exstimulator, oris m. atățător, instigator. **ex(s)tinguo, ere, stinx, stinctum vi.**

1. a stinge: ~ *incendium* a stinge un foc. 2. a ucide, a răpune; (*pas.*) a

muri: *fortuna iuvenem exstinxit* soarta l-a răpus pe tânăr, *rex exstinctus*

pară, a anula, a nimici: ~ *furorem* a potoli nebunia.

exstipo (1) *vi.* a smulge din rădă-

cina; (*fig.*) a extripa.

ex(s)ulto (1) *vi.* 1. a sări: *taurus in*

herba exsultans taurul zburdând prin iarbă, *sanguis alto exsultans* sân-

gele tășnind în sus; (*despre ape*) a clocoți: *vada exsultant* vadurile clo-

cotesc. 2. (*fig.*) a tresăla, ~ *gaudio* a sări în sus de bucurie, a jubila.

3. a se tăli, a fi arogant, a-și ieși din minți, a nu mai cunoaște măsura: *successus exsultans* fălindu-se cu

succesul. **exsuperabilis** (2) *adj.* care poate fi biruit.

exsuperantia, ae f. superioritate. **exsupero** (1) *vi.* a se ridica deasupra;

(*fig.*) a depăși, a înțece, a învinge. **exsurdo, are vi.** a asurzi: ~ *aures* a

asurzi urechile; (*fig.*) a face insensibil. **exsurgo, ere, surrexi, surrectum vi.**

a se ridica, a se înălța: *paulisper exsurge* ridică-te puțin, ~ *in colles*

a se urca pe coline; (*fig.*) a se ridica din nou, a se refăce: *respublica exsurget* republica se va întări

iarăși. **exsuscito** (1) *vi.* a trezi din somn; (*fig.*) a aprinde, a provoca: ~ *animos* a

aprinde sufletele; ~ *magnum incendium* a stârni un mare foc. **exta, orum n.pl.** măruntaie (plămâni,

inimă, ficat). **extabescō, ere, tabui vi.** a se usca, a

se slei; (*fig.*) a pieri. **extemplo adv.** pe dată, imediat.

exsto, are, iti vi. 1. a fi ridicat dea-

supra, a se înălța: *scopulus aquis exstet* o stâncă se înălța din valuri.

2. a se vedea, a exista: *exstet res timonium* există o mărturie; (*impers.*)

există este sigur. 3. a mai exista, a dăinui: *exstant orationes* cuvân-

tările există încă, *exstat memoria huius rei* amintirea acestui lucru

dăinuie. **ex(s)tructio, onis f.** construire; clă-

dire. **ex(s)truo, ere, struxi, structum vi.**

1. a înălța, a ridica: ~ *rogum* a ridica un rug. 2. a ridica clădind, a con-

strui: ~ *lheatrum* a construi un teatru. 3. a încălca: ~ *mensas dapibus*

a încălca mesele cu bucate, *exstructa canistra* paneterele pline (cu mân-

căruri). **exsūdō** (1) *vi.* și *vi.* a lăsa să se scurgă (picurând): *arbor exsudat succum*

a asuda copacul își pierde seva; (*fig.*) a asuda din greu la o treabă, a susține mun-

cind din greu: ~ *causas* a susține asudând procesele. **ex(s)ul, ulis m.** exilat.

ex(s)ulio (1) *vi.* a fi exilat, a trăi în exil;

(*fig.*) a fi departe, a rătăci. **exsultanter adv.** cu mare bucurie.

exsultatio, onis f. 1. (*rar.*) săritură:

agnus exsultatione macescit mielul

de-atăta sărit slăbește. 2. (*fig.*) bu-

curie fără răzarmeni. **exsultum adv.** săritind.

exululo (1) *vl.* și *vl.* a scoate urlete, a urla.
exundo (1) *vl.* a se revărsa.
exuro, *ere, ussi, ustum vl.* 1. a arde (de tot): ~ *vicos* a face scrum cartice-re. 2. (*fig.*) a) a usca, a pășoli, a secătuți: *sol exurit lacus* soarele se-cătuiește lacurile, *loca exusta sole* locuri pășolite de soare; b) a înfier-bânta, a încege.
exustio, *onis f.* ardere, consumare prin ardere.
exuvia, *arum f.pl.* lucruri luate (hai-ne, piele, arme); pradă (*v. exuo*).

extrinsecus adv. din afară.

extritus v. exterio.

extrudo, *ere, si, sum vl.* a da afară.

extruo v. exstruo.

extundo, *ere, ludi vl.* 1. a scoate în relief (bătând cu ciocanul), a cizela: ~ *ancilia* a cizela scuturile sfinte. 2. a bate, a lovi: *asinus calcibus fruntea leului* cu copitele. 3. (*fig.*) a scoate cu efort, a obține, a făuri, a crea: ~ *novas artes* a făuri arte noi. **exturbo** (1) *vl.* a pune pe fugă, a iz-goni.

exubero (1) *vl.* 1. a fi prea plin, a da pe dinafară. 2. a fi din abundență.

exul, exulo v. exsul, exsulo.

exulceratio, onis f. rană; (*fig.*) iritare.

exulcerō (1) *vl.* a face răni, a răni;

(*fig.*) a irita.

exulto v. exsulto.

extollo, *ere, extuli vl.* a ridica, a înal-

ta: ~ *pugionem* a ridica pușmălul; (*fig.*) ~ *animos* a sporti curajul, *se* ~ a se lăuda, ~ *aliquid in manus* a exa-

gera, ~ *liberos* a-și crește copii.

extorqueo, *ere, torxi, tortum 1.* a ră-

suci membrele, a tortura. 2. a smulge.

extorris (2) *adj.* izgonit din țară, fugar.

extra 1. adv. în afară: ~ *et intus* în

afară și înăuntru, ~ *quam si* afară doar dacă, ~ *quam qui* afară de cel

care. II. *prep.* (cu *Ac.*) 1. afară din,

în afară: ~ *urbem* afară din oras, ~ *periculum* în afară primejdiei.

2. afară de, cu excepția, fără de:

omnes ~ duces toți, în afară de co-

mandant, ~ *locum* fără glumă.

extraordnarius (3) *adj.* 1. extraor-

dinar, fără seamăn. 2. suplimentar.

extrēmītas, atis f. extremitate, capăt.

extrēmus (3) *adj. superl.* (*v. exter*)

1. cel mai îndepărtat: *extremae gen-*

tes neamurile cele mai îndepărtate. 2. ultim: *extrema pars epistulae* ul-

tima parte a scrisorii, *extrēmus pons* capătul podului. 3. (*fig.*) extrem, des-

perat: *in extrēmis suis rebus* în situ-

ție de desperată, *ad extrēmum* în cele

din urmă. // **extrēmum**, *i n.* capăt.

extrico (1) *vl.* a descurca.

extemporalis (2) *adj.* nepregătit,

improvizat.

extendo, *ere, tendi, tensum (tentum)*

vl. 1. a întinde: ~ *manum* a întinde

mâna. 2. (*fig.*) a mări, a sporti, a lărgi.

3. a prelungi: ~ *pugnam ad noctem*

a prelungi lupta până noaptea.

extenuatio, onis f. micșorare, slăbire,

atenuare.

extenuo (1) *vl.* a micșora, a subția,

a răți; (*fig.*) a slăbi.

exter(us), *era, erum adj.* din afară,

străin: *externae gentes* neamurile

străine. // **exterī, orum m.pl.** străini.

extergeo, *ere, tersi, tersum vl.* a cu-

rața, a șterge.

exterior (1), *ius adj. comp.* (*v. exter*)

mai din afară, exterior: *extiores*

munitiones înăuntrurile exterioare.

exteriorus adv. (mai) în afară, mai de-

partea.

extermīno (1) *vl.* a izgoni, a îndepărta.

externus (3) *adj.* din afară, străin. //

externi, orum m.pl. străini.

extero, *ere, trivi, ritum vl.* a scoate

prin frecare, pisare) a pisa, a bate,

a zdrobi.

exterro, *ere, rui, ritum vl.* a împai-

mănta, a îngrozi.

exterus v. exter.

extimēscō, *ere, timui vl.* 1. a se

speria. 2. a se teme.

extimus (extimus) (3) *adj. superl.*

(*v. exter*) cel mai dinafară, cel mai

departat.

extin- v. exstin-

ceva în stăpânirea sa. 6. *[facere + Conf. sau facere ut (ne) + Conf.]* a face în așa fel ca, a-și da silința ca: *fac cogites* da-ți silința să te gândești, gândește-te, *faciendum putavi ut ad te scriberem* am socotit că te-buie să fac cumva și să-ți scriu. 7. *(cu un Part.)* a reprezenta, a-și închipui: *Xenophon fecit Socratem disputantem* Xenophon l-a reprezentat pe Socrate discutând, *fecit sermonem inter nos habitum* mi-am închipuit o discuție care s-a purtat între noi. 8. *(urnai de prop. inf.)* a presupune, a admite: *fac ita esse alias res gerere* să admitem că eu fac alte lucruri. 9. a prețui, a considera ceva (*Ac.*) de o anume valoare (*G.*): *~ aliquem* (sau *aliquid*) *magni (pluris, maximi, parvi, minimi, nihili) a considera* pe cineva (ceva) de mare (de mai mare, de foarte mare, de foarte mic, de nici un) preț. 10. a practica o meserie: *~ argentariam a face zăvălie, ~ medicinam a practica medicina*. II. vi. 1. a face, a acționa, a se purta: *bene fecisti quod ai facut* bine că, *amice ~ a se purta prietenește, e publica ~ a acționa în interesul statului*. 2. *[facere cum aliquo* (sau *ab aliquo*)] a fi de partea cuiwa, a ține cu cineva: *omnes mecum faciunt* toți sunt de partea mea, *hoc facit a me* acest lucru e de partea mea. 3. a aduce jertfa: *faciam*

spre război. 4. binevoitor, afabil, prietenos: *aves faciles* urechi binevoitoare, *comi faciliq̃ue natura* de o fire blândă și prietenoasă. 5. *facilitas, ais f.* 1. ușurință (de a face ceva). 2. afabilitate, bunătate, bunăvoință. 3. *facinorosus* (3) *adj.* nelegiuit, criminal, ticălos. 4. *facinus, oris n.* 1. (*rar*) fapță, ispravă. 2. ticăloșie, crimă. 5. *facio, ere, feci, factum* I. vi. 1. a face, a realiza, a produce, a crea, a construi: *~ pontem* a face un pod, *~ classem* a alcătui o flotă, *~ castra* a așeza tabăra. 2. (*fig.*) a face, a săvârși, a executa: *~ iter* a face un drum, *~ finem* a pune capăt, *~ iussa* a executa poruncile, *~ verba* a vorbi, *quid huic facias?* ce să-i faci acces-tuia? 3. a pricinui, a cauza, a da: *~ spem* a da speranță, *~ animos* a da curaj, *~ moram* a pricinui întârziere, *~ alicui fidem* a da garanții (sau *derimentum*) a suferi o pagubă (o pierdere). 5. a face (ca) să devină, a) (*cu doua Ac.*) *~ aliquid* *quem consulem* a alege pe cineva consul, *aliquem ~ heredem* a face pe cineva moștenitor, *~ aliquem disertum* a face pe cineva bun vorbitor, (*expr.*) *~ aliquid missum* a lăsa ceva la o parte, *~ reliquum aliquid a rezerva ceva*, b) (*cu G. pos.*) *~ aliquid dictionis suae* a face să ajungă

e lungă, *~ Aesopi fabula* lui Aesop. 3. piesă de teatru: *fabulam agere* a juca o piesă, *fabulam docere* a pune în lucru (a da) o piesă, *fabulam dare* a da o reprezentatie teatrală. 4. *fabulator, aris m.* povestitor. 5. *fabulose* *adv.* în chip fabulos, ca în povestii. 6. *fabulosus* (3) *adj.* legendar, fabulos. 7. *faceo, ere, ivi (ii), itum* vi. și vi. I. a îndeplini, a face, a pricinui: *~ iussa* a îndeplini poruncile, *~ negotium* a face greutăți cuiwa. 2. a se departa, a se retrage: *~ (ex) urbe* a se retrage din oraș, *faceo hinc!* pleacă de-aici! 3. *facete* *adv.* plăcut, spiritual, elegant. 4. *facetiæ, arum f.pl.* glume, spiritie, vorbe de duh. 5. *facetus* (3) *adj.* plăcut, spiritual, elegant. 6. *facies, ei f.* înfățișare, față; formă, aspect; chip; (*poet.*) frumusețe. 7. *facile* *adv.* ușor. 8. *facilis* (2) *adj.* 1. ușor (de făcut): *~ assensus* urcus ușor. 2. potrivit: *terra facilis pecori* pământ potrivit pentru turmă. 3. apăsător, înclinat, favorabil: *homo facilis bello* om înclinat

F

fabra, ae f. bob (*legum.*). 1. *fabalis* (2) *adj.* de bob. 2. (mică) piesă de teatru. 3. *faber¹, bri m.* meșter, lucrător; (*fig.*) lucrător. 4. *faber², bra, brum* *adj.* (*poet.*) artistic, lucrat cu meșteșug. 5. *Fabius, ii m.* Fabius (*nume gentilic* din gens roman). 6. *Fabius* (3) *adj.* din gens Fabia (căreia îi aparțineau Q. Fabius Maximus Cunctator). 7. *fabre* *adv.* meșteșugit. 8. *fabrefacio, ere, feci, factum* vi. a face; a lucra artistic. 9. *fabrica, ae f.* 1. atelier (de fierărie). 2. meșteșug, artă, îmbinare meșteșugită; (*fig.*) înșelătorie. 10. *fabricatio, onis f.* construcție. 11. *fabricator, oris m.* meșter, lucrător. 12. *Fabricius, ii m.* Fabricius (*nume gentilic* din gens Fabria). 13. *fabricio* (1) vi. a face, a construi; a lucra meșteșugit.

familiaritas, alis f. prietenie intimă.
famōsus (3) *adj.* 1. faimos, vestit.
famulus, *ar.* **famulus**, *us m.* sclavie.
famulus, *m.* sclav, slujitor, servitor.
famulus (3) *adj.* inspirat, exaltat, în
 delir.
fandus (3) *adj.* (v. *for*) 1. care se poate
 spune. 2. permis, legiuit, drept.
fanum, *n.* lăcaș sfânt, sanctuar, tem-
 plu.
far, faris n. 1. grâu. 2. făină.
farcio, ire, farsi, fartum v. a umple,
 a îndesa.
fartina, ae f. făină.
farrago, inis f. 1. amestec de nutreț,
 2. amestecătură.
farreum, n. turtă (de făină de grâu).
farreus (3) *adj.* de făină de grâu.
fartor, oris m. cârnățar.
fas n. [indecl.] 1. lege divină: *contra
 ius fasque* împotriva legii omenești
 și a celei divine. 2. ceea ce este per-
 mis (de zei): *omne fas et nefas* tot
 ce e permis și nepermis de zei, *fas
 est* este permis.
fascia, ae f. fașă, fașie.
fasciculus, m. pachetel, mănunchi.
fasciō (1) *v.* a decochi, a face far-
 mece.
fascinum, n. decochi, fermecare.

falx, cis f. 1. seceră; coasă. 2. cosor.
 3. cange.
fama, ae f. 1. (ceea ce se vorbește)
 zvon, veste, vorbă: ~ *venerat* ve-
 nise vestea, *ne quidem fama* acce-
 perunt nici din auzite n-au aflat,
fama est se zice. 2. părere generală,
 faimă (bună, rea): ~ *eloquentiae*
 faimă elocinței.
famelicus (3) *adj.* infometat, hăme-
 sit.
fames, is f. 1. foamă. 2. foamete.
 3. (fig.) poftă: *auri sacra* ~ bleste-
 mata sete de aur.
familia, ae f. 1. familie (*totalitate*
membrilor dintr-o casă sau gină):
pater (mater) familias (sau *fami-
 liae*) capul (matroana) familiei.
 2. sclavi unei case: *familiam ar-
 mare* a-i înarma pe sclavii săi.
 3. ceață, trupă: ~ *gladiatorum* trupă
 de gladiatori.
familiaris (2) *adj.* 1. de casă, al casei:
Lar familiaris zeul casei. 2. al fami-
 liei, de familie: *res familiaris* ave-
 re, mijloace proprii. 3. bine cunos-
 cut, intim, apropiat: *familiarissimus*
mih foarte apropiat mie, ~ *praetori*
 intim cu pretorul; (*subst.*) prieten
 intim: ~ *meus* prietenul meu. 4. prie-
 tenos, amical, familiar: ~ *sermo*
 vorbire prietenoasă, ~ *domus* casa
 familiară. // **familiaris, is m.** slu-
 jitor, servitor: *quidam familiarium*
 unul dintre servitori.

falarica (phalarica), ae f. suflă în-
 cendiară (*invelita* cu căli și unsă
 cu smoală).
falcarius, m. meșter care fabrică
 coase și seceri.
falcatus (3) *adj.* 1. prevăzut cu coa-
 se. 2. în formă de coasă, încovoial.
falcifer, era, erum adj. (poet.) pur-
 tând o coasă.
Falerii, orum m.pl. Falerii (oras în
Etruria).
Falerius (3) *adj.* falerin (al tinu-
 lui *deluros* din Campania, *renumit*
prin ville lui): *ager* ~ tinutul falerin.
Falerium, n. (vinum) vinul fa-
 lerin, falerinul.
Faliscus (3) *adj.* falisc, aparținând
 orașului Falerii: *Faliscia terra* pă-
 mântul falisc. // **Falisci, orum m.pl.**
 faliscii (popor în Etruria).
Fallacia, ae f. înșelăciune, înșelato-
 rie, viclenie.
Fallaciter adv. înșelător, viclean.
Fallax, acis (1) *adj.* înșelător.
fallo, ere, fefelli, falsum v. 1. a în-
 șela: ~ *spem* a înșela speranțele,
nisi me fallo dacă nu mă înșel; (pas.)
fallo a se înșela: *nisi fallo* dacă
 nu mă înșel. 2. a rămâne neobser-
 vat, a scăpa: *non eum fefellere* *insti-*
diae cursule nu i-au rămas neobser-
 vate.
falsus (3) *adj.* 1. fals, neadevărat.
 2. mincinos, înșelător.

vitula pro frugibus voi aduce jert-
 fa o vițea pentru un rod bogat. 4. a
 se potrivei, a folosi, a face de: *non
 facit capiti meo* nu se potrivește
 capului meu.
factio, onis f. 1. intrigă, uneltire.
 2. cârdășie. 3. partid (politic).
factiosus (3) *adj.* care are partizani,
 influent, întreprinzător.
factio (1) *v.* 1. a face obșnuit un
 lucru, a practica: ~ *delationem* a prac-
 tica delațiunea. 2. a-l face pe cine-
 va ceva: ~ *heredem aliquem* a face
 pe cineva moștenitor.
factum, n. 1. faptă, acțiune: *dicta fac-*
taque vorbele și faptele, *rectum fac-*
tum un lucru corect.
facultas, alis f. 1. posibilitate, putin-
 ță, capacitate: ~ *fugae* puțința de a
 fugi; ~ *ingenii* capacitatea talentu-
 lui. 2. abundență, mulțime; (pl.) mij-
 loace (materiale): ~ *omnium rerum*
 mulțime de toate cele, *pro faculta-*
tibus dare a da după mijloacele
 fiecăruia.
facunde adv. meșteșugit la vorbă, cu
 elocvență.
facundia, ae f. talent al vorbirii, elo-
 cința.
facundus (3) *adj.* meșter la vorbă,
 elocvent.
faen-v. fen-
faex, cis f. drojdie; (fig.) resturi, lepa-
 dături.
lagineus (laginus) (3) *adj.* de lag.
lagus, i f. lag.

fatigabat deos Galba căuta să-i în-
duplece pe zei.
fatillogua, *ae f.* prezicătoare.
fatiscō, *ere vl.* 1. a se căsca, a se cră-
pa, a se desface. 2. a obosi, a-și pier-
de puterile: *sedilio fatiscit* răscoala
fatum, *i n.* 1. prezicere a sortii, ora-
col: *fata Sibyllina* oracolele sibiline.
2. destin, soartă, fatalitate; (*expr*)
fato (*D.*) *cedere* a deceda; *fato* (*Abl.*)
perfunctus (sau *functus*) (implimin-
du-și căt i-a fost dat) mort.
fatuus (3) *adj.* 1. prost, neghibob.
2. simțit.
fauces, *iun f.pl.* [sg. *numai Abl.*
fauce] 1. gât, gâteli; gură: *os fauce*
haerebat osul sta înfipt în gât, *eri-*
pere ex faucibus lupi a smulge din
gura lupului, *faucibus premere* a
strânge de gât. 2. (fig.) trecătoare
strămtă, strămoare; gură (*canal*).
Faunus, *i m.* Faunus (zeul roadelor
bogate și al turmelor, *confundat ul-*
terior cu Pan).
Fauni, *orum m.pl.* fauni (*divinități*
ale pădurilor).
fauste *adv.* cu noroc.
faustus (3) *adj.* aducător de noroc,
norocos, fericit.
fautor, *oris m.* susținător, apărător,
partizan.
fautrix, *icis f.* susținătoare, apără-
toare.
faveō, *ere, favi, fautum vl.* a fi favo-
rabil, a favoriza, a susține: ~ *Sullanis*
felicitas, *atis f.* 1. rodnicie: ~ *terrae*
rodnicia pământului. 2. (fig.) ferci-
re. 3. noroc, succes, rezultat fericit.

partibus (*D.*) a fi favorabil partidu-
lui lui Sulla, *turba faventium* mulți-
mea celor care-l susțin, *favere ore*
(sau *linguis, lingua*) a păstra
tăcerea.

favilla, *ae f.* cenușă (fierbinte).

Favonius, *ii m.* zefirul.

favor, *oris m.* simpatie, iubire.

favorabilis (2) *adj.* 1. (act.) simpa-

tic, atrăgător: *oratio* ~ cuvăntare

atrăgătoare. 2. (pas.) iubit, plăcut:

eum favorabilem fecerunt l-au fa-

cut plăcut.

favus, *i m.* fagure de miere.

fax, *cis f.* torță, facă; (fig.) meteor;

flăcări, foc.

faxim, *faxo = fecerim, fecero v.* facio.

febricula, *ae f.* febră ușoară.

febriculosus (3) *adj.* care are febră.

febris, *is f.* febră, friguri.

februa, *orum n.pl.* purificați.

Februarius (3) *adj.* de februarie. //

Februarius, *ii m.* (luna) februarie.

fecunde *adv.* din belșug.

fecunditas, *atis f.* rodnicie, fecundi-

tate; (fig.) belșug.

fecundo (1) *vl.* a fertiliza.

fecundus (3) *adj.* 1. rodnic, fertil, fe-

cund. 2. bogat, abundent.

fellis *v.* fallo.

fel, *fellis n.* fiere.

felēs (*felis*), *is f.* pisică.

felicitas, *atis f.* 1. rodnicie: ~ *terrae*

rodnicia pământului. 2. (fig.) ferci-

re. 3. noroc, succes, rezultat fericit.

fasciola, *ae f.* fascioară.

fascis, *is m.* 1. legăturică, snop, mă-

nunchi; sarcină: ~ *lignorum* o le-

gătură de vreascuri. 2. (pl.) fascie

(*mandunchi de nuiele în care era*

inscripta o secur, simbol al autorită-

ti, purtat de lictorii care-i însoțeau

pe inaltii magistrati). 3. (fig.) con-

sulat, demnitatele cele mai înalte.

fassus (3) *p.pf. v.* fateor.

fasti, *orum v.* fastus?

fastidio (IV) *vl.* și *vl.* 1. a-i fi scărba,

a-i fi silă: ~ *vinum* a-i fi silă de vin.

2. a respinge cu dispreț, a disprețui:

~ *amicitiam alicuius* a respinge pri-

etenia cuiwa.

fastidiosus (3) *adj.* 1. dezgustat, dis-

preț,

fastidiosus *adv.* cu dezgust, cu dis-

preț,

ros. 2. (rar) care face silă.

fastidium, *ii n.* 1. silă, scărba: ~ *cibi*

silă de mâncare. 2. dispreț, trufie,

ingâmfare: *esse in fastidio* a fi dis-

prețuit, *fastidia alicuius pati* a su-

porta aroganța cuiwa.

fastigat *adv.* în pantă.

fastigatus (3) *adj.* 1. care se ridică în

pantă. 2. cu vârf, vârșuit.

fastigium, *ii n.* 1. punctul cel mai

înalt, înălțime, vârf, culme: ~ *mon-*

tis vârful muntelui: ~ *aquae* nivelul

cel mai ridicat al apei; (*spec.*) fron-

tispiciul unei clădiri. 2. pantă, în-

clinare: *lenui fastigio vergere* a se

aplica într-o înclinare ușoară. 3. (fig.)

fastigō (I) *vl.* a ridica, a înălța.

fastus, *us m.* dispreț, aroganță.

fastus (3) *adj.* [pe lângă *dies*] zi

în care sunt permise judecățile. //

1. **fasti**, *orum m.pl.* calendar (în

care se notau zilele de sărbătoare,

jocurile, evenimentele mai însem-

nate). 2. anale. 3. liste ale înălților

demnitarilor, faste: ~ *consulares* sau

Capitolini (caci se păstrau în Ca-

pitolii), *praetorii, triumphales* faste

consulare, pretoriene, triumfale.

fatalis (2) *adj.* 1. hotărât de destin,

fatal. 2. aducător de moarte, nefe-

ricit, funest. 3. profetic: *fastales libri*

cartile destinului (sibiline).

fataliter *adv.* după hotărârea desti-

nului.

fateor, *eri, fassus sum vl. dep.* 1. a

mărturis. 2. a arăta.

faticanus, **faticinus** (3) *v.* fatidicus.

fatidicus (3) *adj.* prezicător. //

fatid-

fater, *era, erum adj.* (poet.) aduca-

tor de moarte.

fatigatio, *onis f.* oboseală.

fatigō (I) *vl.* 1. a obosi: *itinere fati-*

gati obosiți de drum. 2. a chinui, a

nu da răgaz, a răscoli, a căuta să

miște: *fatigati inopia aquae* chinuiți

de lipsa de apă, ~ *aliquem precibus*

a copleși pe cineva cu rugăminți,

~ *silvas* a răscoli pădurile, *Galba*

animus dicere formas suffectu mā
indeamna să cânt formele. 2. (pas.)
a fi dus, a se repezi, a se îndrepta
în goană: *aper in hostes fertur* mis-
treiul se repede asupra dușmanilor.
3. a duce cu sine, a răpi: *omnia fert*
aetas timpul duce totul cu sine.
ferocia, *ae f.* 1. sălbăticie, violență.
2. curaj, semeție.
ferocitas, *avis f.* 1. sălbăticie. 2. curaj.
ferociter *adv.* neînfricat, violent.
ferox (1), *ocis adj.* 1. neînfricat, dăr,
semeț. 2. sălbatic, violent, insolent.
ferreamenta, *orum n.pl.* unelte de
fier, armă.
ferrarius (2) *adj.* de fier. // **ferraria**,
ae f. mină de fier.
ferratus (3) *adj.* acoperit cu fier, în
fier.
ferreus (3) *adj.* 1. de fier. 2. (fig.) ca
fierul: a) neînduplecat, dur, crud,
inuman; b) robust, solid, neobosit.
ferrugineus (3) *adj.* ruginiu; întu-
necat la culoare.
ferrugo, *inis f.* 1. rugină. 2. culoare
ruginie, roșu-închis.
ferrum, *i n.* 1. fier. 2. obiect de fier
(sabie, pumnal, lance, suflă, fierul
plugului).
fertilis (2) *adj.* roditor, fertil, bogat.
fertilitas, *avis f.* rodnicie, belșug.
ferula, *ae f.* 1. vargă, nua. 2. (rar)
plantă cu tulpină lungă; trestie.
ferus (3) *adj.* sălbatic. // **ferus**, *i m.*
animal (sălbatic).

a ridica pe cineva în slavă prin elo-
giu. 2. a arăta clar, a vădi: ~ *nolus*
perurbationis a vădi semne de tul-
burare. 3. a suporta: ~ *famem*, *fri-*
gus a suporta foamea, frigul, *vix*
ferendus greu suportabil. 4. a răs-
pândi vorba (prin viu *grai sau scris*),
a cita, a lauda, a spune, a declara:
cuius scripta feruntur ale cărui scri-
eri sunt citate de toți, *nobilis inter*
aequales ferebatur era laudat ca
nobil printre semenii, *ut ferunt* după
cum spun, *fertur* se zice, *ferunt*
[+ *prop. inf.*] se zice că: ~ *aliquem*
gător. 5. a scoate de la cineva, a
obține, căștiga, a primi: ~ *praemi-*
um a căștiga răsplătă, ~ *responsum*
a primi răspuns. II. 1. a aduce:
~ *epistolam* a aduce o scrisoare,
~ *munera templis* a aduce daruri la
temple, ~ *tributum populo Romano*
a da bir poporului roman. 2. a vesti,
a anuța: ~ *hussa* a anuța ordinea.
3. a aduce o lege, a propune: ~ *le-*
gem a propune o lege, ~ *ad popu-*
lum a aduce un proiect de lege în
fața poporului. 4. a produce, a pri-
cinni: ~ *fruges* a produce roade,
~ *luctum lacrimasque* a aduce jale
și lacrimi. 5. a cere, a preînde: *Throae*
sic fata ferebant așa cereau des-
tinele Troiei. III. 1. a duce, a mână:
iter fert ad portum drumul duce la
port, *incerti sumus quo fata ferant*
nu știm unde ne duce soarta, *fert*

pe în același timp. 2. de cele mai
multe ori, de regulă, obișnuie: *fit* ~
se întâmplă obișnuie.

ferentarius, *ii m.* soldat ușor înar-
mat.

Feretrius, *ii m.* Feretrius (*epitet al*
lui Iupiter, *cărui i se aduceau pe*
o targă cele mai alese prăzi ale duș-
manului invids).
feretrum, *i n.* targă.

feriae, *arum f.pl.* zile de sărbătoare,
sărbători; vacanță.

feriatus (3) *adj.* de sărbătoare; de
(in) vacanță.

ferinus (3) *adj.* de animal sălbatic.
// **ferina**, *ae* (subînț. *caro*) *f.* carne

de animal sălbatic.
ferio, *ire vt.* 1. a izbi, a lovi; (*expr.*)
~ *foedus* a încheia o alianță. 2. a sa-

crifica, a culca la pământ: ~ *agnum*
a jertfi un miel, ~ *hostem* a doborî
un dușman.

feritas, *avis f.* sălbăticie, cruzime.
ferme *adv.* 1. aproape: *ducunt* ~ a-

proape două sute. 2. de obicei, mai
toldeauna.

fermentum, *i n.* aluat de dospit, fer-
ment; (fig.) băutură fermentată (bere,

must).

fero, *ferre*, *huli*, *latum vt.* 1. 1. a purta:
~ *onus humeris* (Abl.) a purta o po-
vară pe umeri, ~ *arma contra ali-*

quem a purta armele contra cuiwa,
~ *nomen alicuius* a purta numele
cuiwa, ~ *auxilium* a da ajutor, ~
aliquem ad caelum laudibus (Abl.)

feliciter *adv.* fericit, cu rezultat fe-
ricit.

felix (1), *icis adj.* 1. roditor. 2. feri-

cit, plin de succese.
femen, *inis n.* femur.

femina, *ae f.* femeie; femelă.
femineus (3) *adj.* femeiesc, de femeie;

(fig.) feminin, slab.
femur, *oris n.* partea de sus a picio-

ruului, coapsă.
fenebris (2) *adj.* de (spre) camătă.

fenestratio, *onis f.* împrumut cu camă-

ta, cămătărie.
fenestrator, *oris m.* cămătar.

fenestror, *ari*, *avis sum vt. dep.* a îm-

prumuta cu camătă.
fenestra, *ae f.* fereastră; (fig.) des-

chizătură.
fenilia, *ium n.pl.* șopron de fan.

fenum, *i n.* fan.
fenus, *oris n.* 1. dobândă, camătă.

2. datorii. 3. capital, bani.
fera, *ae f.* animal sălbatic, fiară.

feralis (2) *adj.* al mortului; funebru;

(fig.) lugubru. // **Feralia** (*sacra*),
ium n.pl. sărbătoarea mortilor

(21 februarie).
ferax, *acis adj.* rodnic, bogat, îm-

belșugat.
ferculum, *i n.* 1. targă (de purtat chi-

purile zeilor). 2. tavă (de servit mân-
care); (fig.) fel de mânncare.

ferē *adv.* [rev. *postpus cuvântului*
la care se referă] 1. aproape, cam:
centum ~ homines aproape o sută
de oameni, *eodem ~ tempore* aproa-

fervefactus (3) *adj.* clocotit; înroșit

în foc.

fervens (1), *nis p.pr. v. ferveo. //*

adj. înfierbântat, fierbinte.

ferventer *adv.* cu multă căldură, cu

patimă.

ferveo, ere, ferui vi. a fierbe, a clo-

coti, a arde: *feruet mustum* fierbe

mustul, *sol feruet* soarele arde; (*fig.*)

a fi plin de, a mișuna, a clocoti: *mare*

feruet piratis marea colcăie de pi-

rați, *pectus avaritia feruet* inima e

frământată de patima lăcomiei.

fervesco, ere vi. a clocoti, a fierbe;

a se aprinde.

fervidus (3) *adj.* 1. care fierbe, care

clocotește: *aqua fervida* apă care

fierbe. 2. arzător, înfierbântat: ~ ven-

ius vânt fierbinte; (*fig.*) înfocat,

înflăcărat.

fervo v. ferveo.

fervor, oris n. clocotire; (*freqv. pl.*)

aprinde, arșiță; (*fig.*) văpăi, căl-

duri.

Fescenninus (3) *adj.* fescenin, din

Fescennia (*oras in Etruria*): *versus*

Fescennini versuri fescenine (*sa-*

lirice).

fessus (3) *adj.* obosit, sleit de putere.

festinanter *adv.* în grabă.

festinatio, onis f. grabă.

festinatio *adv.* în grabă.

festino (1) *vi.* 1. a se grăbi: *festinare!*

grăbiți-vă! 2. (*poet. vi.*) a zori, a grăbi,

a face ceva în grabă: ~ *fugam* a zori

plecarea, ~ *vestes* a grăbi pregătirea

veșmintelor.

festinus (3) *adj.* grăbit.

festive *adv.* plăcut, dragut, încântă-

tor.

festivitas, atis f. 1. bună dispoziție,

veselie, glumă. 2. (*rel. pl.*) zorzoa-

ne, podobe scipitoare.

festivus (3) *adj.* plăcut, dragut, în-

cântător, spiritual.

festuca, ae f. 1. pai. 2. vargă (cu care

pretorul atingea capul sclavului,

când îl declara liber).

festum, i n. sărbătoare.

festus (3) *adj.* 1. de sărbătoare. 2. bu-

curos.

fetialis, is m. fețial (*unul dintre cei*

doandeci de proși care declarau

razboi, pace, armistițiu și redactau

tratale). // **fetialis** (2) *adj.* fețial.

fetura, ae f. 1. făt. 2. împerechere.

3. pui, prăsilă.

fetus¹ (3) *adj.* 1. (*despre o femeie*)

însărcinată, grea. 2. (*despre ogoa-*

re) bogat, roditor: *terra festa frugibus*

pământ bogat în roade. 3. plin: *ma-*

china festa armis calul (troian) plin

de oșteni. 4. care a făt.

fetus², us m. 1. naștere. 2. produse

(*roade, fructe, vâslar, odrasla, pra-*

sila).

fibra, ae f. fibră, viță, (*pl.*) măr-un-

taie; (*med.*) lobi.

fibula, ae f. 1. agrafă, încheietoare.

2. scoabă.

fictē *adv.* prefăcut, aparent.

fictile, is n. vas de pământ.

fictilis (2) *adj.* de argilă, de pământ.

fictio, onis f. plasmuire; (*rel.*) ficțiune.

fictor, oris m. meșter, făuritor, plas-

mutor; sculptor.

fictrix, icis f. făuritoare.

fictum, i n. neadevăr, născocire, plas-

muire.

fictus (3) *p.pf. v. fingō. //* *adj.* min-

cinos, prefăcut, fățarnic.

ficulnus (ficulneus) (3) *adj.* de smo-

chin.

ficus, i (ficus, us) f. 1. smochin.

2. smochină.

fidelis (2) *adj.* 1. de încredere, de-

votat, sincer. 2. sigur, de nădejde,

durabil.

fideltas, atis f. credință, statomnie.

fideliter *adv.* 1. fidel. 2. solid, sta-

tornic.

fidens (1), *nis p.pr. v. fido. //* *adj.*

încercător, sigur.

fidenter *adv.* cu curaj, îndrăzneț.

fidencia, ae f. încredere în sine, si-

guranță.

fidēs¹, ei f. 1. credință, crezare, în-

credere: *res fidem habuit* lucrul a

găsit crezare, *fidem tribuere* a da

crezare, *ei maximam fidem habebat*

în el avea cea mai mare încredere.

2. credit: ~ *concidit* creditul a scă-

zut. 3. bună-credință, cinste: *fidem*

colere a cultiva cinstea. 4. garanție, fi-

dem dare a da garanție, *fidem vio-*

lare a-și calca cuvântul. 5. apărare,

protecție: *fidem deorum implorare*

a implora sprijinul zeilor, în *fide*

populi Romani esse a fi sub pro-

tecția poporului roman; (*expr.*) *pro*

deum hominumque fidem! în nu-

mele zeilor și al oamenilor!

fidēs², ium f.pl. liră.

fidicen, ins m. cântăreț din liră; (*fig.*)

poet liric.

fidicula, ae f. liră mică.

Fidius (dus, deus), i m. zeul bunei-

credințe: *me dius fidius (subin-*

juvet) așa să-mi ajute zeul (bunei-

credințe).

fido, ere, fisis sum vi. semidep. 1. a

se încrede, a avea credință că, a-și

pune nădejdea: ~ *exercitui* a se în-

crede în armată, ~ *fuga* a-și pune

nădejdea în fugă. 2. (*cu inf.*) a avea

curajul: *fidit pugnam comitere* în-

drăznește să dea lupta.

fiducia, ae f. încredere, siguranță.

fiduciarius (3) *adj.* încredințat pro-

vizoriu.

fidus (3) *adj.* sigur, de încredere.

figlinum, i m. vas de pământ.

figlinus (3) *adj.* de lut; de olar.

figo, ere, fixi, fixum vi. 1. a înfige, a

fixa, a pironi: ~ *pila in terram* a

înfige lăncile în pământ, ~ *oculos*

in terram a pironi ochii în pământ.

2. a străpunge: ~ *cervam telo* a stră-

punge o ciută cu săgeata. 3. (*fig.*)

a așșa, a publica: ~ *legem* a așșa

o lege.

figulus, i m. olar.

figura, *ae f.* formă, înfățișare.

figuro (I) *vl.* a forma, a modela.

filia, *ae f.* fiică, fată.

filioia, *ae f.* feciță.

filiolus, *i m.* copilăș.

filius, *i m.* fiu.

filix, *icis f.* ferigă.

filum, *i n.* fir.

finum, *i n.* și **finus**, *i m.* bălegar;

(*fig.*) noroi, mociță, murdărie.

findo, *ere, fidi, fissum vl.* a despică,

a crăpa.

tingo, *ere, finxi, fictum vl.* a forma,

a modela, a plăsmui, a face, a închi-

a pui: ~ *pocula ex argilla* a plăsmui

pahare din argilă, *aves nidos fin-*

gunt păsările își fac cuiburi, ~ *car-*

mina a face poezii, *se ~ a se pre-*

face, ~ *ex natura sua ceteros* a-și

închipui și pe ceilalți după firea sa.

finio (IV) *vl.* 1. a stărși, a termina,

a pune capăt: ~ *dolores* a pune ca-

păt durerilor, (*rar vl.*) a se stărși,

a muri: *sic Tiberius finivit* așa s-a

stărșit Tiberius. 2. a mărgini, a limi-

ta: *Rhenus finit imperium populi*

Romani Rînul mărginește stăpâni-

rea poporului roman. 3. a stabili, a

fixa: ~ *diem, locum* a stabili ziua,

locul.

finis, *is m.* 1. hotar, graniță, limită:

~ *loci* hotarul unui loc. 2. (*pl.*) ținuț,

țară, teren (propriu): *in finibus Ebu-*

ronum în ținutul eburonilor. 3. stăr-

șit, capăt: ~ *vitae* sfârșitul vieții,

~ *laborum* capătul suferințelor, *finem*

facere a pune capăt; (*fig.*) țintă,

scop: *ad eum finem* cu acest scop.

finitimus (3) *adj.* vecin, învecinat;

(*fig.*) apropiat.

finitor, *oris m.* măsurător, hotarnic.

fito, *fiert, factus sum* 1. a fi făcut, a

se face: *pons fit* a se face un pod,

fit clamor se ridică un strigăt. 2. a

se întămpla: *ut plerumque fit* după

cum se întămplă de obicei, *fieri*

potest ut se poate întămpla ca. 3. a

deveni: *ossa lapidis sunt* oasele de-

vin piatră, ~ *ex mendico dives* a

deveni din cerșetor bogătaş. 4. (*cu*

G.) a fi prețuit: *plurimum fiebat a me*

era foarte prețuit de mine.

firmamentum, *i n.* întărire, sprîjin.

firmē *adv.* cu putere, solid.

firmitas, *atis f.* tărie, putere.

firmiter *adv.* cu putere, cu tărie.

firmitudo, *inis f.* tărie, soliditate.

firmo (I) *vl.* 1. a întări: ~ *locum mu-*

nitionibus a întări un loc prin for-

tificații. 2. (*fig.*) a încuraja: ~ *anti-*

num a îmbărbăta sufletul, *firmatus*

animi (sau *animus*) foarte hotărât în

sine. 3. a confirma, a întări: ~ *pacem*

foedere a consfinți pacea printr-un

tratat.

firmus (3) *adj.* tare, puternic, solid;

(*fig.*) statornic, ferm.

fiscella, *ae f.* coșuleț.

fiscina, *ae f.* panerăș.

fiscus, *i m.* 1. coș, paner. 2. casetă,

tezaur (al împăratului).

fissilis (2) *adj.* care se poate despică.

fissio, *onis f.* despicare.

fissum, *i n.* tăietură.

fissus (3) *p.pf.* v. **findo**.

fistuca, *ae f.* mai (*de bātiōriti*).

fistula, *ae f.* 1. nai, fluiet. 2. țevă (de

scurgere); (*med.*) fistulă.

fistulator, *oris m.* cântăreț din fluiet.

fissus (3) *p.pf.* v. **fido**.

fixus (3) *p.pf.* v. **figo**. // *adj.* fix, hotă-

rât, neclintit.

habellum, *i n.* evantai.

habilis (2) *adj.* aerian, ca un suflu.

habra, *orum n.pl.* suflarea vântului.

hacescō, *ere vl.* a se înmuia, a se

veșteji.

haccus (3) *adj.* moale; cu urechile

blegi. // **Flaccus** Flaccus (*poreclă*

romana).

hagello (I) *vl.* a biciui.

hagellum, *in.* 1. bici. 2. curea. 3. căr-

cel (*la vița-de-vie*).

hagitatio, *onis f.* cerere stăruitoare.

hagitator, *oris m.* cel care cere stă-

ruitor.

hagitiosus (3) *adj.* rușinos, scandalos.

scandalos.

hagitium, *ii n.* necinste, ticăloșie,

infamie.

hagito (I) *vl.* 1. a cere stăruitor: ~ *id*

ab eo a-i cere acest lucru, ~ *fru-*

mentum *Haeduos* a cere insistent

grâu haeduilor. 2. a întreba, a dori

să știe.

hagrans (I), *ntis p.pr.* v. **hagro**. // *adj.*

arzător, înflăcărat.

hagranter *adv.* arzător, înflăcărat.

hagro (I) *vl.* a arde: *flagrantes naves*

corăbilele care ard; (*fig.*) a fi înflă-

cărat: ~ *amore* a fi înflăcărat de

iubire.

hāmen¹, *inis m.* preot (al unei divi-

nități): ~ *Dialis* preot al lui Iupiter,

~ *Quirinalis* preot al lui Romulus.

hāmen², *inis n.* suflare a vântului,

vânt.

Flāminia via (**Flāminia**, *ae f.* Ca-

lea Flāminia (*intre Roma și Arimi-*

num)

flāminica, *ae f.* soția unui flāmen.

flāmma, *ae f.* flăcăară, foc; (*fig.*) foc

(*al unei pasiuni*).

flāmmens (3) *adj.* de foc.

flāmmifer, *era, erum adj.* (*poet.*) ar-

zând, aprins.

flāmmo (I) *vl.* a aprinde; (*poet.*) a arde.

flāmmula, *ae f.* flăcăruie.

flatus, *us m.* 1. suflare, suflu: ~ *Bo-*

reae suflarea crivăului. 2. (*fig.*) vânt:

~ *aestivus* vânt de vară, ~ *fortunae*

vântul sorții. 3. (*poet.*) aere, trufie:

flatus remittat! să lase aerele!

flavēns (I), *ntis adj.* galben.

flavescō, *ere vl.* a se face galben.

flavus (3) *adj.* galben (galben-auriu,

blond, galben roșcat).

flebilis (2) *adj.* 1. (*pas.*) demn de

plâns, jălnic: ~ *status* stare jălnică.

2. (*act.*) plângător: ~ *vox* voce plân-

gătoare.

flecto, *ere, flexi, flexum vl.* și *vl.* 1. a

îndoii, a încovoia, a suci: ~ *membra*

foedō (I) *vt.* a mânji, a desfigura, a mutila; (*fig.*) a pângări.

foedus¹ *adj.* urât, hidos, îngrozitor; (*fig.*) rușinos, nedemn.

foedus², *eris n.* tratat de alianță, pact de convenție: ~ *facere* (sau *ferire*) a încheia o alianță, ~ *rumpere* (sau *violare*) a încălca un tratat.

foen- *v. fen-*

foetidus (3) *adj.* care pute, împutit.

folium, *ii n.* frunză, foaie.

folliculus, *i m.* săculeț (de piele); bășică, minge.

follis, *is m.* foale, burduf.

fōmenta, *ōrum n.pl.* 1. oblojeli, catapasmă, pansament. 2. (*fig.*) calmant, leac.

fōmes, *itis m.* materiale de aprins focul (iască, surcele, așchii).

fōns, *ntis m.* 1. izvor. 2. (*fig.*) apă: *ignem restinguere fontibus* a stinge focul cu apă. 3. (*fig.*) izvor, origine, cauză: ~ *miseriarum* originea nenorocirilor.

fontānus (3) *adj.* de izvor.

fonticulus, *i m.* izvoraș.

for, *fārī, fātus sum vt. dep. (poet.)* a vorbi: *haec fatus* spunând aceasta, *fando* din zvon.

forābilis (2) *adj.* care poate fi străpuns.

forāmen, *inis n.* deschizătură, gaură.

forās *adv.* [după *vb. de mișcare*] afară, în afară: ~ *proicere* a arunca afară.

forceps, *cipis m. și f.* clește.

fore = *futurum esse*; **forem** = *essem v. sum.*

forēnsis (2) *adj.* de (din) for, public.

foris¹, *is [frecv. pl.] fōres, ium f.* ușă (cu două canaturi); (*fig.*) intrare.

foris² *adv.* afară, în (din) afară.

fōrma, *ae f.* 1. formă, chip, imagine, figură; fel. 2. chip frumos, frumusețe. 3. apariție.

fōrmātor, *ōris m.* meșter care cizelează, creator.

Formiae, *ārum f.pl.* Formiae (oraș în sudul Latiumului). // **Formiānus** (3) *adj.* formian. // **Formiānum**, *i n.* proprietate la Formiae.

formica, *ae f.* furnică.

formidābilis (2) *adj.* înspăimântător.

formidātus (3) *p.pf.* (v. **formidō**) temut: ~ *nautis Apollo* Apollo temut de corăbieri.

formidō¹ (I) *vt.* a se teme, a tremura de frică: ~ *fures* a tremura de frica hoților.

formidō², *inis f.* teamă, spaimă: ~ *calamitatis* teamă de nenorocire; (*fig.*) sperietoare.

formidolōsē *adv.* înspăimântător.

formidolōsus (3) *adj.* 1. înfricoșător, înspăimântător. 2. (*rar*) fricos, temător.

fōrmō (I) *vt.* 1. a da o formă, a modela: ~ *ceram* a modela ceara. 2. a aranja: ~ *capillos* a-și aranja părul. 3. (*fig.*) a forma: ~ *puerum praeceptis* a educa un copil prin precepte. 4. a plăsmui, a crea, a com-

pune: ~ *classem* a forma o flotă, ~ *signum* a plăsmui o statuie, ~ *librum* a compune o carte.

formōsitās, *ātis f.* frumusețe.

fōrmōsus (3) *adj.* frumos.

fōrmula, *ae f.* normă, regulă; (*jur.*) formulă judiciară; proces, contract.

fornāx, *ācis f.* cuptor.

fornicātus (3) *adj.* boltit.

fornix, *icis m.* 1. boltă. 2. arc de triumf.

fors *f.* [numai *N.* și *Abl. sg.*] întâmplare, soartă: *forte* din întâmplare.

forsan *v. forsitan.*

forsitan *adv.* poate că.

fortāsse *adv.* poate că, probabil.

fortāssis *adv.* poate că.

forticulus (3) *adj.* destul de curajos.

fortis (2) *adj.* 1. tare, robust, viguros: ~ *taurus* taur puternic. 2. hotărât, curajos, brav, energic: ~ *homo* om curajos.

fortiter *adv.* 1. tare, cu putere. 2. cu curaj, energic, vitejește.

fortitūdō, *inis f.* curaj, bravură, vitejie.

fortuitō *adv.* întâmplător.

fortuitus (3) *adj.* întâmplător.

fortūna, *ae f.* 1. soartă, întâmplare: ~ *prospera* întâmplare fericită. 2. noroc, șansă: *filius Fortunae* fiu al norocului, *fortunam sibi ipse facit* el singur își face norocul, *fortunas amittere* a pierde șansele. 3. condiție socială, stare: *homines omnis fortunae* oameni de toate

clasele. 4. (*frecv. pl.*) bunuri, averi: *fortunas omnes perdidit* și-a pierdut toate averile.

fortūnātē *adv.* în chip fericit.

fortūnātus (3) *adj.* 1. fericit. 2. bogat.

fortūnō (I) *vt.* a face să fie cu noroc, a binecuvânta.

forum, *i n.* for, piață publică; (*fig.*) viață publică: *in foro esse* a participa la viața politică, *foro decedere* a ieși din viața politică, ~ *agere* a ține o judecată.

forus, *i (la pl. fori, ōrum) m.* 1. punte de corabie. 2. rând de bănci la circ. 3. celule ale fagurelui.

fossa, *ae f.* șanț, groapă.

fossiō, *ōnis f.* săpare.

fossor, *ōris m.* săpător, țaran.

fovea, *ae f.* groapă.

foveō, *ere, fōvī, fōtum vt.* 1. a menține (a întreține) cald, a încălzi: *pulli a matribus foti* pui încălziți de mamele lor, ~ *aras ignibus* a ține calde altarele prin foc. 2. a obloji: ~ *genua calido aceto* a obloji genunchii cu oțet cald. 3. (*fig.*) a ține locul cald, a sta lipit locului, a nu părăsi un moment: ~ *castra* a sta tot timpul în tabără. 4. a ține lipit la sân, a îmbrățișa, a dezmiarda: *Dido puerum gremio foveit* Dido îl ține strâns la piept pe copil. 5. a dezmiarda un gând, a medita mereu la: ~ *bella* a se gândi numai la războaie. 6. a îngriji, a sprijini, a susține: ~ *matrem*

a o îngriji cu căldură pe mama, ~ *Romanos* a ține la romani, ~ *spem alicui* a susține speranța cuiva.
frāctus (3) *p.pf.* v. **frangō**. // *adj.* zdrobit, slăbit, fără putere, șubred.
frāga, *ōrum n.pl.* **fragi**.
fragilis¹ (2) *adj.* (v. **frangō**) care se rupe ușor, fragil, șubred; (*fig.*) efemer, pieritor, trecător.
fragilis² (2) *adj.* (v. **fragor**) care plesnește, care trosnește.
fragilitās, *ātis f.* fragilitate, slăbiciune.
fragmen, *inis n.* țăndără, frântură.
fragmentum, *i n.* bucată.
fragor, *ōris m.* 1. (*rar*) ruptură, spărtură. 2. (*frecv.*) zgomot, trosnet, pârâit.
fragōsus (3) *adj.* 1. zgomotos. 2. aspru, abrupt.
fragrō, *āre vi.* a mirosi frumos.
framea, *ae f.* lance (la germani).
frangō, *ere, frēgi, frāctum vt.* 1. a frânge, a sparge, a sfărâma, a zdrobi, a rupe: ~ *ramos* a frânge ramuri, ~ *patinam* a sparge o farfurie, ~ *glebas* a sfărâma brazdele, ~ *cerebrum* a zdrobi capul, ~ *granum* a pisa grâu, ~ *bracchium* a rupe brațul, ~ *foedus* a rupe un tratat. 2. (*fig.*) a înfrânge, a doborî, a nimici: ~ *cupiditates* a înfrânge poftete, *frangi dolore* a fi doborâte de durere, ~ *opes* a distruge puterea. 3. a îndupleca, a frânge: *te ut ulla res frangat?* e posibil să te înduplece vreun

lucru? ~ *animum* (sau *animos*) a frânge curajul.
frāter, *tris m.* 1. frate. 2. *frater patruelis* văr.
frāternē *adv.* frățește.
frāternitās, *ātis f.* frăție.
frāternus (3) *adj.* frățesc, de frate, al fratelui.
frātricida, *ae m.* ucigaș al fratelui.
fraudātiō, *ōnis f.* înșelătorie.
fraudātor, *ōris m.* înșelător.
fraudō (I) *vt.* 1. a face înșelătorii, a înșela, a defrauda: ~ *creditores* a-i înșela pe creditori, ~ *stipendium equitum* a delapida solda călăreților. 2. a deposea, a lipsi, a jefui: ~ *milites praedā* a-i deposea pe soldați de pradă, *fraudare se victu* a se lipsi de hrană.
fraudentus (3) *adj.* înșelător.
fraus, *fraudis f.* 1. înșelătorie: *aut vi aut fraude* sau cu forța sau prin înșelătorie. 2. înșelare proprie, greșeală: *in hanc fraudem incidi* am căzut în această greșeală. 3. pagubă, daună: *id mihi fraudem tulit* a-ceasta mi-a adus o pagubă. 4. crimă, delict: *fraudem comittere* a comite o crimă.
fraxineus (3) *adj.* de frasin.
fraxinus, *i f.* frasin; (*fig.*) săgeată (de frasin).
frēgi v. **frangō**.
fremebundus (3) *adj.* fremătând.

fremitus, *ūs m.* freamăt, murmur, zumzet.
fremō, *ere, uī, itum vi.* 1. a necheza; a urla; a vui; a mugi; a murmura. 2. a cere fremătând.
fremor, *ōris m.* freamăt.
frendō, *ere, frē(n)sum vi.* și *vt.* 1. a scrâșni din dinți. 2. a mesteca în dinți.
frēnō (I) *vt.* 1. a pune în frâu: *frenati equi* cai puși în frâu. 2. (*fig.*) a înfrâna, a ține în frâu: ~ *cupiditates* a înfrâna poftete.
frēnum, *i n.* [*pl. frēnī, ōrum m.* și *frēna, ōrum n.*] frâu; (*rar*) zăbală.
frequēns (1), *ntis adj.* 1. în număr mare, numeros: ~ *senatus* senatul în număr mare. 2. plin de lume, populat, plin de: *loca frequentia aedificiis* (*Abl.*) locuri pline cu clădiri, *frequentissimo teatro* în teatrul înțesat de lume. 3. des, frecvent, obișnuit, continuu: ~ *auditor* auditor frecvent, *frequentes honores* onoruri dese.
frequentatio, *ōnis f.* număr foarte mare.
frequenter *adv.* 1. des, frecvent. 2. în mare număr.
frequentia, *ae f.* număr mare, mulțime.
frequentō (I) *vt.* 1. a frecventa, a vizita des: ~ *domum Catilinae* a frecventa casa lui Catilina. 2. a celebra, a sărbători: ~ *dies, festos Quin-*

quatuor a celebra sărbătorile Quinquatriilor. 3. a aduna în masă: ~ *populum* a aduna poporul. 4. a popula (un loc părăsit): ~ *urbes* a popula orașe. 5. a întrebuița des, a repeta: *exempla frequentata apud Graecos* exemple folosite des la greci, ~ *commercium litterarum* a întreține un des schimb de scrisori.
fretēnsis (2) *adj.* de strâmtoare.
fretum, *i n.* 1. strâmtoare, canal. 2. (*fig.*) val de mare, apa mării.
frētus¹ (3) *adj.* bizuindu-se, care se bizuie.
fretus², *ūs m.* v. **fretum**.
fricō, *āre, fricuī, frictum vt.* a freca.
frictus (3) *p.pf.* v. **frigō**.
frigeō, *ēre vi.* 1. a fi rece, a îngheța; (*fig.*) a încremeni: *iudicia frigent* judecățile încremenesc. 2. a nu avea succes: *tibicen friget ad populum* flautistul n-are succes la popor.
frigēscō, *ere vi.* a îngheța.
frigida, *ae f.* apă rece.
frigidarius (3) *adj.* de răcit.
frigidē *adv.* rece; (*fig.*) fără energie, slab, moale.
frigidus (3) *adj.* 1. rece. ~ *imber* ploaie rece, *frigida loca* locuri reci, *sub Iove frigido* sub cerul rece. 2. încremenit, înghețat: *frigida sedet* a stat încremenită. 3. răcoros: *frigida umbra* umbră răcoroasă. 4. (*fig.*) fără energie, slab, moale, inert: *frigida dextra* un braț slab, *frigida*

solacia slabe mângâieri, *frigida virgo* o fată insensibilă.

frīgō, *ere, frīxī, frīctum (frīxum)* vt. a frige.

frīgus, *oris n.* 1. frig: *vis frigoris calorisque* puterea frigului și a căldurii, *frigore* pe frig, iarna; (*pl.*) *frigora* ger, climă rece: *frigora tolerare* a îndura gerul. 2. (*poet.*) răcoare: ~ *amabile* răcoare plăcută. 3. (*fig.*) (fiori de) groază: *membra solvuntur frigore* de groază trupul se moaie. 4. (*oc.*) primire rece, răceală, indiferență.

frīvolus (3) *adj.* fără valoare, neseorios.

frondātor, *ōris m.* (*poet.*) cel care curăță pomii (vița).

frondeō, *ēre vi.* a fi înfrunzit. // **frondēs** (1), *ntis p.pr.* și *adj.* înfrunzit.

frondescō, *ere vi.* a înfrunzi.

frondeus (3) *adj.* acoperit de frunze; de frunze.

frondōsus (3) *adj.* frunzos.

frōns¹, *frondis f.* 1. frunziș, frunze. 2. (*fig.*) ghirlandă de frunze.

frōns², *frontis f.* 1. frunte: *frontem contrahere* a încrunta fruntea. 2. înfățișare, față, vedere: *fronte laetus* vesel la vedere, *primā fronte* la prima vedere. 3. partea dinainte: ~ *castrorum* partea dinainte a taberei, *a fronte et a tergo* din față și din spate, *mille pedes in fronte* o mie de picioare în lățime, *in fron-*

tem derigere a scoate în linie de luptă; (*la cārți*) margine: *gemmae frontes* cele două margini.

frontālia, *ium n.pl.* placă de metal aplicată pe fruntea cailor.

frontō, *ōnis m.* om cu fruntea lată.

// **Fronto**, *onis m.* Fronto (*nume roman*).

frūctuōsus (3) *adj.* rodnic; (*fig.*) folositor: *fructuosum est* e folositor.

frūctus, *ūs m.* 1. rod, roadă, fruct.

2. (*fig.*) câștig, folos, răsplată.

frūgālis (2) *adj.* cumpătat, chibzuit, econom.

frūgālītās, *ātis f.* cumpătare, chibzuință în cheltuieli.

frūgālīter *adv.* cumpătat, cu economie.

frūgēs, *um f.pl.* roade ale pământului, grâne.

frūgī [*indecl.*] *adj.* cumpătat, econom, chibzuit, cumsecade.

frūgīfer, *era, erum adj.* bogat în roade, rodnic; (*fig.*) folositor.

frūgīlegus (3) *adj.* (*poet.*) strângător de boabe (furnica).

frūmentārius (3) *adj.* de grâne. // **frūmentārius**, *īi m.* negustor de grâne.

frūmentātiō, *ōnis f.* 1. aprovizionare cu grâne. 2. (*pl.*) distribuire de grâu (făcută poporului).

frūmentātor, *ōris m.* 1. negustor de grâne. 2. soldat trimis după grâne.

frūmentor, *āri, ātus sum vi. dep.* a aduna grâne.

frūmentum, *ī n.* 1. grâu. 2. (*pl.*) grâne.

fruor, *frui, fructus (fruitus) sum vi. dep.* 1. a se bucura: ~ *otio* (*Abl.*) a se bucura de odihnă. 2. a se folosi: ~ *fructibus* (*Abl.*) a se folosi de roade.

frūstrā *adv.* în zadar, fără rezultat.

frūstrātiō, *ōnis f.* înșelare, amăgire, stratagemă.

frūstrō v. **frūstror**.

frūstror, *āri, ātus sum vi. dep.* a înșela, a amăgi.

frūstum, *ī n.* bucată, îmbucătură.

frutex, *cis m.* arbust, tufiș; (*colectiv*) crengi, vreascuri.

fruticētum, *ī n.* tufiș, crâng.

fruticōsus (3) *adj.* plin de tufișuri (arbuști).

frūx, *frūgis f.* roadă, fruct.

fūcō (I) *vt.* a vopsi, a boi; (*fig.*) a sulimeni, a falsifica.

fūcōsus (3) *adj.* fals, prefăcut.

fūcus¹, *ī m.* vopsea roșie (înlocuind purpura); (*fig.*) sulimeneală, prefăcătorie, înșelăciune.

fūcus², *ī m.* (*la albine*) trântor.

fuga, *ae f.* 1. fugă: *in fugam conicere* (sau *vertere*) a pune pe fugă, *fugae terga dare*, *fugae se mandare* (sau *dare*), *fugam capere* a o lua la fugă. 2. scăpare: *fugam reperire* a găsi o scăpare. 3. plecare din țară, exil: ~ *Aristidis* plecarea din țară a lui

Aristide. 4. evitare: ~ *periculi* evitarea primejdiei.

fugāx (1), *ācis adj.* care fuge, iute la fugă; (*fig.*) trecător.

fugiō, *ere, fūgī, fugitum I. vi.* 1. a fugi ~ *ex proelio* a fugi din luptă. 2. (*fig.*) a zbura: *navis fugit per undas* corabia zboară pe valuri. 3. a dispărea: *fugiunt cum sanguine vires* odată cu sângele dispar și puterile. II. *vt.* 1. a fugi de ceva, a evita: ~ *iudicium* a fugi de judecată, *fuge quaerere!* nu cerceta! 2. a scăpa, a rămâne neobservat: *multa me fugiunt* multe lucruri îmi scapă, *de Dionysio fugit me ad te scribere* despre Dionysius am uitat să-ți scriu.

fugitivus (3) *adj.* fugar. // **fugitivus**, *ī m.* sclav fugar.

fugitō, *āre vi.* și *vt.* 1. a fugi în goană. 2. a evita.

fugō (II) *vt.* 1. a pune pe fugă: ~ *copias hostium* a pune pe fugă trupele dușmanilor. 2. (*fig.*) a alunga, a îndepărta: *fugat astra Phoebus* soarele alungă stelele, ~ *a proposito* a îndepărta de la o intenție.

fulciō, *ire, fulsi, fultum* (IV) *vt.* a sprijini, a susține.

fulcrum, *ī n.* rezemătoare.

fulgeō, *ēre, fulsi vi.* 1. a scăpăra: *fulsere ignes* scăpărare fulgere. 2. (*fig.*) a străluci: *Lucifer fulget* luceafărul strălucește, *virtus fulget* virtutea strălucește.

fulgidus (3) *adj.* strălucitor.
fulgor, *ōris m.* 1. fulger. 2. strălucire.
fulgur, *uris n.* fulger, trăsnet; (*fig.*)
 luminează vie.
fulgurō, *āre vi.* a fulgera.
fulica, *ae f.* lișiță.
fuligō, *inis f.* funingine, fum des.
fullo, *ōnis m.* 1. piuar. 2. curățitor de
 pete.
fulmen, *inis n.* fulger; trăsnet.
fulmineus (3) *adj.* de fulger, ca ful-
 gerul.
fulminō, *āre* a fulgera; a trăsni.
fulsi *v. fulcio* și *fulgēō*.
fultūra, *ae f.* sprijin, proptea.
fulvus (3) *adj.* arămiu, roșcat, roșu
 galben, rumen.
fūmeus (3) *adj.* 1. afumat. 2. fume-
 gând.
fūmidus (3) *adj.* fumeșgând, care fu-
 megă.
fūmifer, *era, erum (poet.) adj.* care
 face fum.
fūmificus (3) *adj.* care scoate fum.
fūmō (I) *vi.* a scoate fum, a fumeșga.
fūmōsus (3) *adj.* plin de fum; afumat.
fūmus, *i m.* fum.
fūnālis (2) *adj.* 1. de funie, legat cu
 funie. // **fūnāle**, *is n.* 1. frânghie.
 2. torță; candelabru.
fūntiō, *ōnis f.* executare, săvârșire.
functus (3) *p.pf. v. fungor*.
funda, *ae f.* praștie; (*fig.*) plasă.
fundāmen, *inis n.* temelie.

fundāmentum, *i n.* temelie, funda-
 ment: ~ *iacere* a pune temelia.
fundātor, *ōris m.* întemeietor.
funditor, *ōris m.* aruncător cu praștia.
funditus *adv.* din temelie, de tot.
fundō (I) *vt.* 1. a funda, a întemeia.
 2. (*fig.*) a așeza solid, a stabili, a asi-
 gura.
fundō, *ere, fūdī, fūsum vt.* 1. a vărsa:
 ~ *vinum paterā* a vărsa vin din cupă,
 ~ *lacrimas* a vărsa lacrimi; (*refl.* și
pas.) *se fundere* sau *fundi* a se re-
 vărsa; (*spec.*) a topi metale: ~ *aes*
 a topi arama. 2. (*fig.*) a răspândi, a
 împrăștia: ~ *copias hostium* a împrăștia
 trupele dușmanilor, ~ *voces inanes*
 a răspândi cuvinte deșarte. 3. a culca
 la pământ: *fusus humi* culcat pe pământ,
corpora fusa iacebant zăceau corpurile
 culcate (la pământ).
fundus, *i m.* 1. fund. 2. proprietate,
 domeniu: *ante fundum eius* înaintea
 proprietății lui.
fūnebris (2) *adj.* funebru, de înmormân-
 tare; (*fig.*) mortal.
fūnereus (3) *adj.* 1. de înmormân-
 tare. 2. fatal.
fūnerō (I) *vt.* a înmormânta, a duce
 la groapă.
fūnestō (I) *vt.* a pângări (prin omor).
fūnestus (3) *adj.* aducător de moarte,
 sinistru, funest, fatal, nenorocit.
fungor, *fungī, fūntus sum vi. dep.*
 a îndeplini, a duce la capăt, a îm-

plini: ~ *officio (Abl.)* a-și îndeplini
 datoria, ~ *vitā* a muri, ~ *periculis*
 a trece prin primejdii.
fungus, *i m.* ciupercă, burete; (*fig.*)
 muc de feștilă.
fūniculus, *i m.* frânghiuță, sfoară.
fūnis, *is m.* funie, frânghie.
fūnus, *eris n.* 1. înmormântare, cere-
 monie de înmormântare. 2. leș, ca-
 davru: ~ *lacerum* leșul sfărțecut.
 3. moarte, pieire, nenorocire: *funeris*
auctor autorul uciderii.
fūr, *fūris m.* hoț.
furāx (1), *ācis adj.* înclinat spre furt.
furca, *ae f.* 1. furcă, instrument de
 tortură (*par terminat cu o crăcană*
în formă de V în care se vâra gru-
mazul sclavului, spre a fi biciuit).
furcifer, *erī m.* spânzurat; (*fig.*) ti-
 călos.
furcula, *ae f.* 1. proptea. 2. trecătoare,
 pas: *Furculae Caudinae* pasul de la
 Caudium.
furenter *adv.* cu furie.
furfur, *uris m.* tărâțe.
furia, *ae f.* furie; (*fig.*) spirit rău; pa-
 coste.
Furiae, *ārum f.pl.* Furiile (zeițele
 răzbunării).
furiālis (2) *adj.* 1. de furie. 2. furios,
 turbat, nebun.
furiāliter *adv.* turbat.
furibundus (3) *adj.* furios, apucat,
 nebun.
furiō (I) *vt.* a turba.

furiōse *adv.* cu turbare, cu furie.
furiōsus (3) *adj.* turbat, nebun.
furnus, *i m.* cuptor.
furō, *ere vi.* 1. a fi nebun, a-și ieși din
 minți, a turba de furie, a delira.
 2. (*fig.*) a fi furios: *furit ventus* vântul
 bate cu furie.
furor¹, *ōris m.* 1. furie, turbare, nebu-
 nie, patimă. 2. inspirație, delir.
fūror², *ārī, ātus sum vt. dep.* 1. a fura.
 2. (*poet.*) a sustrage: ~ *oculos labori*
 a-și lua ochii de la treabă.
fūrtim *adv.* pe furiș.
fūrtivē *adv.* în ascuns.
fūrtivus (3) *adj.* 1. ascuns, secret.
 2. furat, de împrumut: *colores fur-*
tivi culori de împrumut.
fūrtum, *i n.* 1. furt: *furtum facere* a
 săvârși un furt. 2. (*fig.*) obiect furat:
furta deportare a duce în alt loc
 obiectele furate. 3. înșelătorie: *furta*
mariti înșelătoriile soțului, *furto*
non proelio opus est e nevoie de o
 stratagemă, nu de luptă.
fūrunculus, *i m.* mic pungaș.
furvus (3) *adj.* negru, întunecat.
fuscina, *ae f.* furcă (cu trei dinți), tri-
 dent.
fuscus (3) *adj.* întunecat.
fūsē *adv.* peste tot, abundent.
fūsilis (2) *adj.* topit, moale.
fūsiō, *ōnis f.* revărsare, răspândire.
fūstis, *is m.* ciomag.
fūstuārium, *ii n.* bătaie cu bățul, cio-
 măgeală.

fusus¹ (3) *p.pf. v. fundō. // adj. 1. întins: campi fusi câmpii întinse.*

2. larg, liber: *toga fusa* togă prea largă, *fusi crines* pletele în vânt.

3. (*despre stil*) abundent, revărsat.

fusus², *i m. fus.*

futilis (*sau futtilis*) (2) *adj. 1. fără temeii, fără valoare. 2. (poet.) care nu ține, fragil.*

futilitās (*sau futtilitās*), *ātis f. lipsă de temeii.*

futūrus (3) *p.viit. act. v. sum. // adj. viitor: futura prospicere a prevedea cele ce vor veni. // futūrum, i n. viitor: securus futuri fără grijă de viitor.*

Gabii, *ōrum m.pl. Gabii (oraș în Latium).*

Gādēs, *ium f.pl. Gades (colonie feniciană în Hispania; azi, Cadix). // Gāditānus* (3) *adj. din Gades.*

Gaetūli, *ōrum m.pl. gaetuli (popor nomad în nord-vestul Africii). // Gaetūlus* (3) *adj. gaetul, african.*

Gāius (*Cāius*) *m. Gaius (prenume roman, prescurtat C.).*

Galatēa, *ae f. Galatea (fiica lui Nereus, nimfă a mării).*

Galatia, *ae f. Galatia (provincie în Asia Mică). // Galatae, ārum m.pl. galații (neam celtic).*

galbaneus (3) *adj. de rășină.*

galbanum, *i n. rășină.*

galea, *ae f. coif, cască.*

galeatus (3) *adj. cu coif.*

galērum, *i n. și galērus, i m. bonetă de piele, căciulă.*

galla, *ae f. gogoasă de ristic.*

Galli, *ōrum m.pl. gallii, locuitorii Galliei.*

Gallia, *ae f. Gallia (Franța, Belgia și nordul Italiei): Gallia ulterior Gallia Transalpină (Gallia de dincolo de Alpi), Gallia citerior Gallia Cisalpină (Gallia de dincoace de Alpi).*

// **Gallicus** (3) *adj. gallic. // Gallicē adv. ca gallii; în limba gallică.*

G

gallica, *ae f. încălțăminte (purtată de galli), botină.*

gallina, *ae f. găină.*

gallināceus (3) *adj. de găină, de cocoș.*

gallus, *i m. cocoș.*

gānea, *ae f. cârciumă, tavernă.*

gāneō, *ōnis m. destrăbălat.*

gangaba, *ae m. hamal.*

Gangēs, *is m. Gange (fluviu în India).*

Ganymēdēs, *is m. Ganymede (fiul regelui Tros, furat de vulturul lui Iupiter și devenit paharnic al zeilor).*

Garamantēs, *um m.pl. garamanți (locuitori din interiorul Africii).*

Gargānus, *i m. Garganus (peninsulă și munte în Apulia).*

gārriō (IV) *vi. a trāncāni, a flecări; (rar) a orăcăi, a ciripi.*

gārrulitās, *ātis f. trāncāneală, flecărit.*

gārrulus (3) *adj. 1. care trāncānește, trāncānitor. 2. care cântă neîncetat (care ciripește, murmură, orăcăie).*

garum, *i n. sos de pește marinat.*

Garumna, *ae f. Garona (râu în Gallia).*

gaudeō, *ēre, gāvīsus sum vi. semidep. a se bucura, a fi bucurous: gaudeo quod mă bucur că.*

gaudium, *i n. 1. bucurie. 2. plăcere, mulțumire.*

gausape, *is n. 1. stofă păroasă, aba. 2. ștergar, față de masă.*

gaza, *ae f.* comoară, tezaur.

Gela, *ae f.* Gela (*oraș pe coasta de sud-vest a Siciliei*). // **Gelōus** (3) *adj.* din Gela; *Gelōi campi* câmpiile de la Gela (bogate în grâne). // **Gelēnsēs**, *ium m.pl.* locuitori din Gela.

gelidē *adv.* rece.

gelidus (3) *adj.* înghețat.

Gelōnī, *orum m.pl.* geloni (*popor scitic*).

gelū, *ūs n.* [frecv. *la Abl.*] ger.

gemebundus (3) *adj.* suspinător, care oftează.

gemellipara, *ae f.* (*despre Latona*) mamă a doi gemeni.

gemellus (3) *adj.* geamăn.

geminātiō, *ōnis f.* dublare.

geminō (I) *vt.* 1. a dubla, a repeta succesiv: *geminata victoria* victorie repetată. 2. a împreuna, a împerechea: *~ serpentes avibus* a împreuna șerpilor cu păsările.

geminus (3) *adj.* 1. geamăn: *gemi pueri* copii gemeni. 2. doi, amândoi: *geminæ manus* amândouă mâinile. 3. aidoma, în totul asemenea. // **geminī**, *orum m.pl.* frați gemeni. // **gemina**, *ae f.* soră geamănă.

gemitus, *ūs m.* 1. geamăt. 2. zgomot surd.

gemma, *ae f.* 1. piatră scumpă, perlă; (*poet.*) obiect încrustat cu nestemate. 2. mugur; ochi (*la viță-de-vie*).

gemmaus (3) *adj.* împodobit cu pietre scumpe.

gemmeus (3) *adj.* 1. împodobit cu pietre scumpe. 2. scânteietor, strălucitor (ca o nestemată).

gemmifer, *era, erum adj.* care poartă pietre prețioase.

gemma (I) *vi.* 1. a înmuguri. 2. a fi împodobit cu pietre prețioase, a scânțea de pietre prețioase.

gemō, *ere, uī, itum vi.* și *vt.* 1. a geme, a suspina: *gemuere iuveni* juncanii gemură. 2. a deplânge, a se plânge: *~ tristem vicem fortunæ* a se plânge de trista schimbare a sorții.

Gemōniae, *arum f.pl.* (*subînt. scălae*) Gemonii (*scările de pe care se aruncau cu cângile, în Tibru, cadavrele celor executați în închisoare*).

gena, *ae f.* [frecv. *pl. genae, arum*] 1. obraz. 2. pleoape. 3. ochi, orbită.

Gēnabum, *i n.* Genabum (*oraș în Gallia, capitala carnuților; azi, Orléans*). // **Gēnabēnsis** (2) *adj.* din Genabum. // **Gēnabēnsēs**, *ium m.pl.* locuitori ai orașului Genabum.

Genava, *ae f.* Genava (*oraș al allobrogilor; azi Geneva*).

genealogus, *i m.* genealogist.

gener, *erī m.* ginere.

generālis (2) *adj.* comun, general, universal.

generāliter *adv.* în general.

generātīm *adv.* 1. pe neamuri. 2. pe clase, pe categorii. 3. în comun, laolaltă.

generātor, *ōris m.* producător, nascător.

generō (I) *vt.* a naște, a procrea; a produce, a crea.

generōsē *adv.* demn, nobil.

generōsus (3) *adj.* de neam bun, ales, nobil.

genetivus (*genitivus*) (3) *adj.* de naștere, natural; (*gram.*) genitiv.

genetrix (*genitrix*), *icis f.* născătoare, mamă.

geniālis (2) *adj.* 1. de nuntă, nupțial.

2. de sărbătoare, vesel, înveselitor.

geniāliter *adv.* vesel.

geniculātus (3) *adj.* cu noduri.

geniculum, *i n.* 1. genunchi. 2. nod (la un vrej).

genista, *ae f.* (*bot.*) ginistru.

genitābilis (2) *adj.* dător de viață.

genitālis (2) *adj.* 1. dător de viață, care naște, care zămislește. 2. natal.

genitor, *ōris m.* tată: *~ deorum* tatăl zeilor (*Jupiter*).

genitrix *v.* **genetrix**.

genius, *i m.* 1. spiritul propriu, suflet. 2. divinitate protectoare, geniu tutelar.

genō *v.* **gignō**.

gens, *ntis f.* neam, familie: *~ inimica mihi* neam dușman mie, *~ Fabia* familia Fabia, *ubinam gentium sumus?* în ce țară suntem?

genticus (3) *adj.* al neamului.

gentilicius (3) *adj.* de familie, de neam.

gentilis (2) *adj.* 1. propriu familiei, de familie: *gentile nomen* nume de familie. 2. al neamului (național).

gentilis, *is m.* rudă, compatriot: *~ tuus* ruda ta.

gentilitās, *ātis f.* 1. înrudire. 2. rubedenie.

genū, *ūs n.* genunchi.

Genua, *ae f.* Genua (*oraș în Liguria; azi Genova*).

genuālia, *ium n.pl.* genunchere.

genui *pf. v.* **gignō**.

genuinē *adv.* sincer.

genuinus¹ (3) *adj.* natural, din naștere; (*fig.*) adevărat.

genuinus², *i m.* sau **genuinus dens**, *i m.* dinte molar.

genus, *eris n.* 1. neam, familie: *summo genere natus* născut dintr-un neam foarte ales. 2. fel, mod, speță, categorie: *~ humanum* specia umană, *tria genera auditorum* trei categorii de auditori.

geōmetrēs, *ae m.* geometru; hotarnic.

geōmetria, *ae f.* geometrie.

geōmetricus (3) *adj.* geometric.

Gergovia, *ae f.* Gergovia (*oraș în țara arvernilor*).

Germānia, *ae f.* Germania, țara germanilor. // **Germānus** (3) *adj.* german.

Germānus, *i m.* german. // **Germānicus** (3) *adj.* germanic, din Germania.

germānitās, *ātis f.* frăție, înrudire.

germānus (3) *adj.* bun, adevărat. // **germānus**, *i m.* frate (bun). // **germāna**, *ae f.* soră (bună).

germen, *inis* n. sămânță, germen, mugure, mlădiță.

germinō (I) vi. și vt. 1. a încolți, a înmuguri. 2. a produce.

gerō, *ere*, *gessī*, *gestum* vt. 1. a purta: ~ *sceptrum dextrā* a purta în mână sceptrul, ~ *vestem* a purta o haină; (fig.) a avea, a arăta: ~ *animum fortem* a arăta un suflet brav, ~ *amicitias cum aliquo* a avea legături de prietenie cu cineva; *se gerere* a se purta, a se arăta: ~ *se honeste* a se purta frumos, ~ *se pro cive* a se arăta ca un cetățean. 2. a săvârși, a face; (*pas.*) a se petrece, a se întâmpla: ~ *res magnas* a săvârși lucruri mari, *rem* (sau *negotium*) *bene* (*male*) ~ a îndeplini treaba bine (rău), *res gestae* faptele săvârșite, *bellum* ~ a purta război, ~ *magistratum* (sau *imperium*) a exercita o demnitate, a avea comanda, *dum haec Romae geruntur* în timp ce acestea se petrec la Roma, *alicui morem* ~ a face pe plac cuiva.

gerrae, *arum* f.pl. fleacuri.

gerulus, *i* m. hamal.

Gēryōn, *onis* (*Gēryonēs*, *ae*) m. Geryon (*urias* cu trupul întreit).

gesta, *orum* n.pl. fapte vitejești, isprăvi.

gestāmen, *inis* n. 1. ceea ce poartă cineva (îmbrăcăminte, arme, poveri). 2. mijloc de transport: ~ *lecticae* transportul cu lectica.

gestātiō, *ōnis* f. transportul cu lectica (cu trăsura).

gestātor, *ōris* m. 1. cel care duce o lectică. 2. cel care se plimbă cu lectica.

gesticulātiō, *ōnis* f. mișcare, gesticație.

gestiō¹, *ōnis* f. îndeplinire.

gestiō² (IV) 1. vi. a sări în sus de bucurie. 2. vt. a dori arzător: ~ *omnia scire* a arde de dorința de a ști totul.

gestō (I) vt. a purta.

gestus¹ (3) p.pf. v. gerō.

gestus², *ūs* m. 1. ținută, atitudine. 2. gest, mimică.

Geta (*Gētes*), *ae* m. get; (*pl.*) *Getae*, *arum* geți. // **Geticus** (3) adj. getic. // **Geticē** adv. ca geții.

Gigās, *antis* m. gigant, urias; (*frecv. pl.*) **Gigantēs**, *um* m. Gigantii (fiii Pământului și ai Tartarului). // **Gigantēus** (3) adj. de gigant.

gignō, *ere*, *genuī*, *genitum* vt. a naște, a crea, a produce.

gilvus (3) adj. galben-deschis, șarg (culoare la cai).

glaber, *bra*, *brum* adj. fără păr; chel; spân.

glaciālis (2) adj. (*poet.*) înghețat.

glaciēs, *ēi* f. gheață.

glaciō (I) vt. și vi. a îngheța.

gladiātor, *ōris* m. gladiator, luptător la circ: *gladiatores dare* a da lupte de gladiatori.

gladiātōrium, *iī* n. sumă plătită unui gladiator.

gladiātōrius (3) adj. de gladiator.

gladiātūra, *ae* f. meseria de gladiator.

gladius, *iī* m. sabie: *gladium stringere* (sau *educere*) a scoate sabia; (fig.) omor: *impunitas gladiatorum* nepedepsirea omorurilor.

glæba, *ae* f. bulgăr de pământ; brazdă.

glæbula, *ae* f. bulgăraș; brazdă mică.

glæsum, *i* n. chihlimbar.

glandifer, *era*, *erum* adj. (*poet.*) purtător de ghindă.

glāns, *glandis* f. 1. ghindă. 2. proiectil sferic (de plumb sau de pământ ars, aruncat cu praștia).

glārea, *ae* f. pietriș, prund.

glāreōsus (3) adj. plin cu pietriș.

glaucus (3) adj. verzui, albastru-verzui.

glēba v. glæba.

gliscō, *ere* vi. a crește, a spori.

globōsus (3) adj. rotund, sferic.

globus, *i* m. 1. sferă, glob: ~ *lunae* globul lunii. 2. masă de oameni, grămadă, ceată: ~ *armatorum* ceată de soldați; (*peior.*) clică: ~ *nobilitatis* clică nobilimii.

glomerō (I) vt. a strânge ghem, a aduna, a îngământă: ~ *lanam in orbem* a strânge lâna în gheme, ~ *manum bello* (D.) a aduna o trupă pentru război, *apes glomerantur* albinele se îngământădesc.

glomus, *eris* n. ghem.

glōria, *ae* f. 1. glorie, faimă: ~ *divitiarum* faima bogăției. 2. fală, mân-

drie, podoabă: ~ *Troianae gentis* fala neamului troian.

glōriātiō, *ōnis* f. fălire.

glōrior, *ārī*, *ātus sum* vi. dep. a se făli, a se lăuda: ~ *victoriā suā* a se făli cu victoria sa, ~ *de beneficiis* a se lăuda cu binefacerile.

glōriōse adv. 1. glorios. 2. cu fală, fălos.

glōriōsus (3) adj. 1. glorios. 2. fălos, lăudăros.

glūbō, *ere*, *psī*, *ptum* vt. a jupui, a beli.

glūten, *inis* (*glūtinum*, *i*) n. clei.

Gnaeus v. Cnaeus.

gnārus (3) adj. 1. (*act.*) cunoscător, știutor, știind bine: ~ *loci* cunoscător al locului, *satis* ~ (+ *Inf.*) știind bine că. 2. (*rar*, *pas.*) cunoscut.

gnāta v. nāta.

gnātus v. nātus.

gnāviter (*nāviter*) adv. cu hărnicie, cu zel.

gnāvus (*nāvus*) (3) adj. harnic, zelos.

Gnidus v. Cnidus.

Gnōssus (*Gnōsus* sau *Cnōssus*), *i* f. Cnossos (*oraș pe coasta de nord a insulei Creta, reședința lui Minos*). // **Gnōsius** (*Gnōsiacus*) (3) adj. din Cnossos, cretan. // **Gnōsias**, *adis* (*Gnōsis*, *idis*) f. Cretana (*Ariadna*). **Gordium**, *iī* n. Gordium (*oraș în Phrygia*).

Gordius, *iī* m. Gordius (*rege în Phrygia*) // **Gordius** (3) adj. gordian.

Gorgō(n), *onis* f. Gorgonă, Meduza. // (*frecv.*) **Gorgonēs**, *um* f.pl.

Gorgonele (Stheino, Euryale, Medusa — *monștri înfricoșători care îi împietreau pe cei care îi priveau*).

// **Gorgoneus** (3) *adj.* de Gorgonă, de Meduză.

Gortȳna, *ae f.* Gortyna (*oraș în Creta*). // **Gortȳnius** (**Gortȳniacus**) (3) *adj.* gortynic, cretan.

gōrȳtus v. **cōrȳtus**.

grabātus, *i m.* pat (de om sărac).

Gracchus, *i m.* Gracchus (*cognomen al familiei Sempronia: Tiberius și Caius Gracchus*) // **Gracchānus** (3) *adj.* al Gracchilor.

gracilis (2) *adj.* 1. subțire, zvelt, delicat: *crura gracilia* picioare subțiri. 2. slab, sărac: *graciles vindemiae* slabă recoltă de struguri; (*ret.*) simplu. **gracilitās**, *ātis f.* zveltețe, subțirime, slăbiciune; (*ret.*) simplitate, eleganță.

grāculus, *i m.* (*ornit.*) gaiță.

gradātīm *adv.* treptat, pas cu pas.

gradātiō, *ōnis f.* treaptă; (*fig.*) gradatie.

gradior, *gradī, gressus sum vi. dep.* a păși, a merge.

Grādīvus (3) *adj.* Gradivus (*epitet dat zeului Marte*).

gradus, *ūs m.* 1. pas, mers: *citado gradu* în pas grăbit, *gradum sistere* a se opri din mers, *gradum conferre* a se apropia, *gradum revocare* a o lua înapoi. 2. treaptă; (*fig.*) rang: *in gradibus Concordiae* pe treptele templului Concordiei, *gradu post*

me sedet uno stă cu o singură treaptă mai jos de mine (la teatru), *honorum gradus* rangurile onorurilor.

3. (*spec.*) poziție (în luptă): (*de moveri gradu* a fi scos de pe poziție, *in gradu stetimus* am stat neclintiți).

Graecē *adv.* în limba greacă, grecește.

Graeci, *ōrum m.pl.* grecii. // **Graecus** (3) *adj.* grecesc.

Graecia, *ae f.* Grecia: *magna (maior) ~ Grecia Mare (Italia de sud)*.

graecor, *ārī vi. dep.* a trăi după moda grecească.

Graeculus (3) *adj.* (*peior.*) grec.

Grāiugena, *ae m.* grec (din naștere).

Grāii (**Grāi**), *ōrum m.pl.* grecii (*din vremuri legendare*).

Grāius (3) *adj.* grec(esc).

grāmen, *inis n.* iarbă, pajiște; (*fig.*) plantă, buruiună.

grāmineus (3) *adj.* de iarbă, plin de iarbă; (*spec.*) de trestie.

grammatica, *ae (grammaticē, ēs) f.* gramatică.

grammaticē *adv.* gramatical.

grammaticus¹ (3) *adj.* al gramaticii, gramatical. // **grammatica**, *ōrum n.pl.* știința gramaticii.

grammaticus², *i m.* grămătic; profesor de limbă și literatură; om de litere.

grānārium, *ii n.* [*frecv. pl.*] hambar.

grandaevus (3) *adj.* (*poet.*) bătrân.

grandifer, *era, erum adj.* foarte fertil.

grandiloquus (3) *adj.* pompos; grandios.

grandinat *vb. impers.* bate grindina.

grandis (2) *adj.* mare (*ca proporții, ca vârstă*), considerabil, puternic, însemnat, înalt.

granditās, *ātis f. (ret.)* grandoare, elevație.

grandō, *inis f.* grindină.

Grānicus, *i m.* Granicus (*râu în Phrygia minor*).

grānifer, *era, erum adj.* care transportă grăunte.

grānum, *i n.* grăunță, grăunte; sâmbure.

graphium, *ii n.* condei (metalic).

grassător, *ōris m.* haimana, tâlhar.

grassor, *ārī, ātus sum vi. dep.* 1. a merge, a umbla: *~ hoc gradu* a merge în acest pas. 2. a hoinări, a vagabonda: *iuventus grassans* tineretul hoinărind. 3. a porni spre: *~ ad gloriam virtutis viā* a porni spre glorie pe calea virtuții. 4. (*fig.*) a proceda: *~ iure non vi* a proceda legal, nu cu forța.

grātē *adv.* 1. cu plăcere, bucuros.

2. cu recunoștință.

grātēs *f.pl.* [*fără G.*] mulțumiri: *~ agere* a aduce mulțumiri, *~ habere* a fi recunoscător, *~ referre* a-și arăta recunoștința, *~ persolvere* a răsplăti.

grātia, *ae f.* 1. farmec, frumusețe, grație: *~ formae* frumusețea chipului, *plenus gratiae* (G.) plin de grație. 2. simpatie, prietenie, iubire: *magnā gratiā esse apud aliquem* a

fi în marea simpatie a cuiva, *gratiam sibi conciliare* a-și câștiga prietenia, *in gratiam redire cum aliquo* a se împăca cu cineva. 3. trecere, vază: *gratiā plurimum poterat* putea foarte mult prin trecerea lui. 4. favoare, hatâr, iertare: *gratiam petere* a cere o favoare, *in gratiam amicitiae facio* o fac de hatârul prieteniei, *delicti gratiam facere* a ierta o greșeală; *gratiā (Abl.)* pentru, de dragul: *hereditatis gratiā* de dragul moștenirii, *placandi gratiā* pentru a-l potoli. 5. mulțumire, recunoștință: *gratias agere* a mulțumi, *gratias habere* a fi recunoscător, *gratias alicui referre* a-și arăta recunoștința.

Grātia, *ae f.* [*frecv. Grātiae, ārum f.pl.*] Grația, Grații (Euphrosyne, Aglaia, Thalia — *fiicele lui Iupiter*).

grātificātiō, *ōnis f.* favoare.

grātificor, *ārī, ātus sum vi și vt. dep.*

1. a se arăta binevoitor. 2. a acorda ca favoare.

grātiis v. **grātis**.

grātiōsus (3) *adj.* 1. cu trecere, influent. 2. (*rar*) afabil, binevoitor.

grātis (**grātiis**) *adv.* pe degeaba, gratis.

grātor, *ārī, ātus sum (poet.) v. grātulor.*

grātuitō *adv.* gratuit, degeaba.

grātuitus (3) *adj.* gratuit, degeaba, inutil, fără motiv.

grātulābundus (3) *adj.* (*cu D.*) feliicitând, care feliicită.

gratulatiō, *ōnis f.* 1. bucurie, manifestare de bucurie: *cum summa gratulatione civium* cu cea mai mare bucurie a cetățenilor. 2. felicitări: ~ *fit* se fac felicitări. 3. mulțumiri de recunoștință: *mihi gratulationem decrevistis* mi-ați acordat mulțumiri.

gratulor, *ārī, ātus sum vi. dep.* 1. a felicita: ~ *alicui de aliquā re (aliquam rem)* a felicita pe cineva pentru un lucru. 2. a mulțumi bucuros. **grātus** (3) *adj.* 1. plăcut, agreabil. 2. recunoscător.

gravātē *adv.* cu greu, fără plăcere. **gravātim** *adv.* cu greutate, fără plăcere. **gravēdinōsus** (3) *adj.* cu guturai. **gravēdō**, *inis f.* greutate în trup; guturai.

graveolens, *ntis adj.* greu mirositor, cu miros urât.

gravēscō, *ere vi.* 1. a se îngreuiua. 2. a se înrăutăți.

graviditās, *ātis f.* graviditate.

gravidus (3) 1. greu, încărcat, plin. 2. îngreuiat; (*despre o femeie*) gravidă.

gravis (2) *adj.* 1. greu: *grave onus* povară grea, ~ *cibus* mâncare grea, ~ *hiems* iarnă grea. 2. grav, cu greutate, important, sever: ~ *vox* voce gravă, *testis* ~ martor serios, ~ *vir* om important. 3. încărcat, copleșit: ~ *praedā* încărcat de pradă, ~ *annis* copleșit de ani.

gravitās, *ātis f.* 1. greutate: ~ *armorum* greutatea armelor. 2. violență,

asprime: ~ *belli* violența războiului. 3. gravitate, seriozitate, forță, noblețe: ~ *personae* gravitatea persoanei. 4. îngreunare, greutate mare: ~ *membrorum* greutatea trupului.

graviter *adv.* greu, tare, grav: ~ *ferre* a suporta greu, ~ *angi* a fi tare chinuit.

gravō (I) *vt.* 1. a îngreuiua, a împovăra. 2. a agrava, a spori.

gravor, *ārī, ātus sum vi. dep.* 1. a găsi pricină, a se împotrivi, a se lăsa greu: *primo coepit gravari quod* mai întâi începu să găsească pricină că. 2. (*rar*) a suporta cu greu.

gregālis (2) *adj.* de turmă, de rând. // **gregālis**, *is m.* camarad, soldat de rând, tovarăș.

gregārius (3) *adj.* de rând.

gregātim *adv.* în turmă, în masă.

gremium, *ii n.* sân, piept; (*fig.*) interior, parte lăuntrică.

gressus¹ (3) *p.pf. v. gradior.*

gressus², *ūs m.* mers; (*poet*) pas.

grex, *gregis m.* turmă; (*fig.*) ceată, grămadă.

gruis *v. grus.*

grunditus, *ūs m.* grohăit.

grunniō (IV) *vi.* a grohăi.

grūs, *gruis f., (rar) m.* cocor.

Grynium, *ii n.* Grynium (oraș în Aeolia, cu un templu al lui Apollo).

// **Grynēus** (3) *adj.* grynian, al lui Apollo.

grȳps, *ypis m.* grifon (*monstru fabulos înaripat, cu trup de leu și cap de vultur*).

gubernāculum (gubernāclum), *i n.* cârmă; (*fig.*) conducere.

gubernātiō, *ōnis f.* conducere a unei corăbii; (*fig.*) conducere.

gubernātor, *ōris m.* cârmaci al unei corăbii, pilot; (*fig.*) conducător.

gubernātrix, *icis f.* cârmuitoare.

gubernō (I) *vt.* a cârmui, a conduce.

gula, *ae f.* gâtlej, gât (*fig.*) gură.

gurges, *itis m.* vârtoare, adânc (de ape); (*fig.*) prăpastie.

gurgustium, *ii n.* bojdeucă, colibă.

gūstātus, *ūs m.* gust.

gūstō (I) *vt.* a gusta, a mânca ușor; (*fig.*) a se apropia de ceva.

gūstus, *ūs m.* 1. gustat. 2. gust.

gutta, *ae f.* picătură; (*spec.*) pată.

guttur, *uris n.* gâtlej, gât.

guttus (gūtus), *i m.* vas cu gâtul strâmt.

Gyās, *ae m.* Gyas (*urias cu o sută de mâini*).

Gȳgēs, *is (ae) m.* Gyges (*rege al Lydiei*).

gymnasiarchus, *i m.* conducător al unui gimnaziu.

gymnasium, *ii n.* loc de exerciții gimnastice; gimnaziu.

gymnicus (3) *adj.* gimnastic, de lupte.

gynaecēum (gynaeciūm), *ēi (ii) n.* gineceu (*odaia femeilor*).

gynaecōnītis, *idis f.* gineceu.

gypsō (I) *vt.* a acoperi cu gips.

gȳrus, *i m.* cerc.

H .

H (în prescurtări HS) v. sestertius.

habēna, ae f. [frecv. pl.] 1. hățuri, frâu; *habenas dare* (effundere, immitere) a da frâu liber, *habenas adducere* (premere) a strânge frâul. 2. (rar) curea, bici.

habeō, ēre, uī, itum vt. I. a avea: ~ *febre* a avea friguri, ~ *fiduciam* a avea încredere, *nihil habeo quod scribam* n-am ce să-ți scriu. II. 1. a ține: ~ *aliquem in vinculis* a ține pe cineva în lanțuri. 2. a conține, a cuprinde: ~ *difficultatem* a conține o greutate. 3. a trata: ~ *aliquem bene* a trata bine pe cineva. 4. a socoti, a considera: ~ *aliquem pro amico* a socoti pe cineva prieten, *habebatur filius eius* era considerat fiul lui. 5. a ține, a face: ~ *senatum* a ține o ședință a senatului, ~ *dilectum* a face o recrutare, ~ *quaestionem* a face o anchetă, ~ *orationem* a ține un discurs. 6. (refl.) a se afla, a sta: *res ita se habet* astfel stau lucrurile. III. 1. a avea în stăpânire, a poseda: ~ *hortum* a avea o grădină, *hostis habet muros* dușmanul e stăpân pe oraș. 2. a ști, a cunoaște: *habes consilia nostra* acum știi planurile mele, *sic habeto* așa să știi.

habilis (2) adj. 1. ușor de purtat, ușor de mânuit: ~ *gladius brevitae* sabie ușoară prin scurtimea ei. 2. (fig.) potrivit: ~ *aetas bello* vârstă potrivită pentru război.

habitābilis (2) adj. de locuit.

habitātiō, ōnis f. locuință.

habitātor, ōris m. locatar, cel care locuiește într-o casă.

habitō (I) vt. și vi. 1. a locui, a ocupa: ~ *silvas* a locui în pădure. 2. a locui: ~ *Athenis* a locui la Atena: ~ *ea parte urbis* a locui în acea parte a orașului. 3. (oc.) a sta mereu, a rămâne, a stăruie: *habitabit gloria nominis* va stăruie gloria numelui.

habitus, ūs m. aspect, ținută; fel de a fi; stare.

hāc adv. pe aici.

hāctenus adv. 1. până aici, până acum: ~ *potui* până aici am putut. 2. doar atât: ~ *respondit* i-a răspuns doar atât.

Hadria, ae f. 1. Marea Adriatică. 2. Hadria (oraș în ținutul veneților). // **Hadriaticus** (Hadriacus) (3) adj. adriatic.

Hadrūmētum, ī n. Hadrumentum (oraș în Africa, la sud de Carthagina).

haedilia, ae f. căpriță.

haedinus (3) adj. de capră, de țap.

Haedui, ōrum v. Aedui, ōrum.

haedulus, ī m. ied mic.

haedus, ī m. țap, ied.

Haemonia, ae f. Haemonia (vechi nume al Thessaliei). // **Haemonius** (3) adj. thessalian.

Haemus, ī m. Haemus (munte în Thracia; azi, Balcanii).

haereō, ēre, haesi, haesum vi. 1. a se fixa, a sta fixat, a sta: *haeret os fauce* un os stă înfipt în gât, *navis haeret litore* corabia stă fixată la țărm. 2. a stăruie, a rămâne mereu, a nu se dezlipi: *imago haeret in mente* chipul stăruie în minte, ~ *in obsidione urbis* a sta pe loc la asediul orașului, ~ *in tergo hostium* a nu-l slăbi pe dușmanul în fugă. 3. a se opri: *vox faucibus haesit* vorba i se opri în gât. 4. a șovăi, a fi încurcat: *haereō quid faciam* nu știu ce să fac.

haesitābundus (3) adj. șovăitor.

haesitantia, ae f. șovăială.

haesitātiō, ōnis f. încurcătură, șovăială.

haesitātor, ōris m. (om) nehotărât, șovăitor.

haesitō (I) vi. a șovăi, a fi încurcat.

hālēc (hālēc), ēcis f. și n. saramură de pește.

Halicarna(s)sus, ī f. Halicarnas (capitala Cariei).

hālitus, ūs m. 1. suflare, suflu. 2. emanație, duhoare.

hālō (I) vi. 1. a sufla. 2. a scoate miros, a exala.

hālūcinor (hālūcinor), āri vi. dep. a aiura.

hamadryas, adis f. hamadriadă (nimfă a pădurilor).

hāmātus (3) adj. 1. cu cârlig. 2. încărligat.

Hamilcar, aris m. Hamilcar (general cartaginez).

Hammōn, ōnis m. Amon (cel mai mare zeu la egipteni).

hāmus, ī m. 1. cârlig. 2. undiță.

Hannibal, alis m. Hannibal (general cartaginez).

Hannō, ōnis m. Hanno (om politic cartaginez).

hara, ae f. cocină.

harēna v. arēna.

hariola, ae f. ghicitoare.

hariolor, āri, ātus sum vi. dep. 1. a prezice viitorul. 2. a aiura.

hariolus, ī m. ghicitor.

harmonia, ae f. armonie.

harpagō, ōnis m. cange, harpon.

harpē, es f. (poet.) sabie încovoiată.

Harpŷia, ae f. Harpie (monstru răpitor, jumătate femeie, jumătate pasăre).

harund- v. arund.

haruspex, icis m. prezicător, ghicitor (după măruntaiele victimelor).

haruspicina, ae f. arta prezicerii (după măruntaiele victimelor).

Hasdrubal, alis m. Hasdrubal (nume cartaginez).

hasta, *ae f.* sulită: ~ *pura* sulită fără vârful de fier; (*fig.*) licitație: *sub hastā vendere* a vinde la licitație.

hastātus (3) *adj.* înarmat cu sulită: *ordo* ~ companie de lăncieri. // **hastāti**, *orum m. pl.* lăncieri.

hastile, *is n.* 1. prăjină, par. 2. lemnul sulitei. 3. sulită.

haud (*hau*) *adv.* nu (tocmai): ~ *procul* nu departe, ~ *facile* nu tocmai ușor, ~ *scio an* nu știu dacă.

hauddum *adv.* nu încă.

haudquāquam *adv.* deloc, nicidecum.

hauriō, *ire, hausī, haustum vt.* 1. (*despre lichide*) a scoate: ~ *aquam de puteo* a scoate apă din puț; (*fig.*) a scoate: *aurum ex gazis Syriae* a scoate aurul din comorile Syriei. 2. a înghiți, a bea; (*fig.*) a gusta, a sorbi: ~ *venenum* a bea otrăvă, *naves mari haustae* corăbii înghițite de mare, ~ *voluptatem* a gusta plăcerea, ~ *dolorem* a suferi o durere. 3. (*poet.*) a străpunge: ~ *pectora ferro* a străpunge pieptul cu sabia.

haustus, *ūs m.* 1. (*rar*) scosul apei. 2. înghițitură (*fig.*) gură: ~ *vinī* o gură de vin.

hebdomas, *adis f.* 1. ziua a șaptea. 2. săptămână.

Hēbē, *ēs f.* Hebes (*zeița tinereții, fiica lui Iupiter*).

hebeō, *ēre vi.* a fi tocit; (*fig.*) a fi fără putere, a fi încremenit.

hebes (1), *etis adj.* 1. tocit: *gladii hebetes* săbii tocite. 2. (*fig.*) slab, obosit: *ures hebetiores* urechi cam obosite, ~ *exercitus* armată lăncedă. 3. prost, tâmpit: *non sum ita hebes* nu sunt așa de prost.

hebescō, *ere vi.* a-și pierde puterea, a slăbi; (*fig.*) a se tâmpi.

hebetō (I) *vt.* 1. a toci. 2. (*fig.*) a slăbi, a face să se întunece.

Hebraeus (3) *adj.* iudaic, ebraic.

Hebrus, *i m.* Hebrus (*râu în Thracia; azi, Marița*).

Hecatē, *ēs f.* Hecate (*zeița farmecelor; pe cer apare ca zeiță a Lunii, în păduri ca Diana, în Infern ca Proserpina*). // **Hecatēius** (3) *adj.* al Hecatei.

Hector, *oris m.* Hector (*fiul lui Priam, ucis de Achille*). // **Hectoreus** (3) *adj.* al lui Hector.

Hecuba, *ae f.* Hecuba (*soția lui Priam*).

hedera, *ae f.* iederă.

hederōsus (3) *adj.* bogat în iederă.

hei *interj.* vai!

heia *interj.* ei, hai!

Helena, *ae (Helenē, ēs) f.* Elena (*fiica lui Iupiter și a Ledei, soră a lui Castor și Pollux, soția lui Menelau*).

Helenus, *i m.* Helenus (*fiu al lui Priam*).

Hēliadēs, *um f. pl.* Heliadele (*fiicele Soarelui, surorile lui Phaeton*).

Helicōn, *ōnis f.* Helicon (*munte în Beoția, consacrat lui Apollo și mu-*

zelor). // **Helicōnius** (3) *adj.* al Heliconului; (*fig.*) al muzelor.

hēliocamīnus, *i m.* cameră așezată spre soare.

Hellē, *ēs f.* Helle (*fiica lui Athamas, sora lui Phrixus*).

helleborus, *i m.* și **helleborum**, *i n.* elebor, spânz (*leac contra bolilor mintale*).

Hellēspontus, *i m.* Helespont (*strâmtoarea Dardanele*). // **Hellespontiacus** (3) *adj.* hellespontic.

hēlluō (**hēluō**), *ōnis m.* lacom, mândru.

hēlluor (**hēluor**), *ārī, ātus sum vi.* dep. a fi mândru, a se îndopa: (*fig.*): ~ *libris* a se îndopa cu cărți.

Hēlōtae (**Hilōtae**, **Ilota**), *ārum m. pl.* iloti (*sclavi ai cetății la Sparta*).

Helvētīi, *orum m. pl.* helveți (*neam gallic*).

hem *interj.* ei!

hēmerodromus, *i m.* curier.

hēmicyclium, *īi n.* 1. semicerc. 2. banchetă semicirculară. 3. amfiteatru în semicerc.

hendecasyllabus, *i m.* endecasilab (*vers de unsprezece silabe*).

hera (**era**), *ae f.* stăpâna casei, doamnă.

Hēraclēa (**Hēraclia**), *ae f.* 1. Heraclia (*numele mai multor orașe, purtând numele lui Herakles / Hercules*). 2. Heraclea (*oraș în Italia, în golful de Tarent*).

Hēraclītus, *i m.* Heraclit din Efes (*mare filozof grec*).

herba, *ae f.* 1. iarbă. 2. pai (verde). 3. (*pl.*) ierburi, buruieni.

herbescō, *ere vi.* (*despre iarbă*) a încolți.

herbidus (3) *adj.* cu iarbă, ierbos.

herbifer, *era, erum adj.* bogat în iarbă.

herbōsus (3) *adj.* v. **herbifer**.

herbula, *ae f.* ierbușoară.

herciscō, *ere vt. (jur.)* a împărți moștenirea (averea).

hercle (**hercule**) *adv.* pe Hercule! (*formulă de jurământ*).

herctum, *i n.* ciere *vt.* v. **herciscō**.

Herculāneum, *i n.* Herculaneum (*oraș în Campania, lângă Neapolis, distrus de erupția Vezuviului în anul 79*).

Herculānēnsis (2) și **Herculāneus** (3) *adj.* din Herculaneum.

hercule v. **hercle**.

Hercules, *is m.* Hercule (*fiul lui Iupiter și al Alcmenei, erou legendar, vestit prin forța și curajul său*): **Herculis columnae** coloanele lui Hercule (Gibraltarul). // **Hercules!** pe Hercule! // **Herculeus** (3) *adj.* al lui Hercule, herculean.

Hercynius (3) *adj.* hercynic: **Hercynia silva** Pădurea Hercynică (*azi, Pădurea Neagră*).

here v. **heri**.

hērēditārius (3) *adj.* de moștenire, moștenit.

hērēditās, *ātis f.* moștenire.

hērēdium, *ii n.* proprietate moștenită, moștenire.

hērēs, *edis m.* și *f.* moștenitor, moștenitoare: ~ *ex asse* legatar universal.

herī (**here**) *adv.* ieri.

hēricius, *ii v.* ēricius.

herilis *v.* erilis.

Hermæ, *arum m.pl.* busturi ale lui Hermes (*pilaștri cu patru muchii, care se terminau cu un cap al lui Hermes*); busturi.

Hermionē, *ēs f.* Hermiona (*fiica lui Menelau și a Elenei*).

Hērōdēs, *is m.* Irod (*rege al Iudeii*).

Hērodotus, *i m.* Herodot din Halicarnas (*celebru istoric grec*).

hērōicus (3) *adj.* eroic, mitic, de epopee: *versus* ~ hexametru.

hērōis, *idis f.* semizeită.

hērōs, *ōis m.* 1. semizeu. 2. om celebru, erou.

hērōus (3) *adj.* eroic, de epopee.

herus (**erus**), *i m.* stăpân (al casei).

Hēsiodus, *i m.* Hesiod (*poet grec*).

// **Hēsiodius** (**Hēsiodēus**) (3) *adj.* hesiodic.

Hesperia, *ae f.* ținutul de apus (*Italia, rar Hispania*). // **Hesperus**, *i m.*

1. Hesperus (*fiul Aurorei și al lui Atlas*). 2. luceafărul de seară. // **Hesperius** (3) *adj.* de apus. // **Hesperidēs**, *um f.pl.* Hesperide (*fiicele lui Atlas, care păzeau împreună pomul cu mere de aur*).

hesternus (3) *adj.* de ieri, din ajun.

heu *interj.* vai!

heus *interj.* hei!

hexameter, *tri m.* hexametu.

hexēris, *is f.* corabie (cu șase rânduri de vâslași).

hiātus, *ūs m.* 1. deschizătură, căscare: ~ *oris* deschizătura gurii, ~ *terrae* deschizătură de pământ. 2. (*fig.*) dorință arzătoare, sete: ~ *praemiorum* dorință arzătoare de răsplată. 3. (*gram.*) hiat.

Hibēria, *ae f.* Hiberia (*Hispania*). // **Hibēricus** (**Hibērus**) (3) *adj.* spaniol. // **Hibēri**, *orum m.pl.* hiberi.

hiberna, *orum (subînf. castra) n.pl.* tabără de iarnă.

hibernāculum, *i n.* baracă (cantona-ment) de iarnă.

hibernō (I) *vi.* a ierna.

hibernus (3) *adj.* de iarnă.

Hibērus, *i m.* Ebru (*râu în Hispania citerior*).

hibiscum, *i n.* nalbă mare.

hic¹, **haec**, **hōc** *pron.* acesta (*referindu-se la ceea ce este foarte apropiat de vorbitor*): *haec urbs* acest oraș (al nostru), ~ *clemens*, *ille ferox habebatur* acesta era socotit om blând, acela un om crud; (*expr.*) *hoc est* adică; *hic* (*v. talis*) astfel: *hic situs est ut este* o astfel de așezare, încât.

hic² *adv.* 1. (*loc*) aici: *hic... illic* aici... acolo. 2. (*temp*) în acest moment, atunci: *hic illi rogare coeperunt* atunci ei au început să ceară.

hice, **haece**, **hōce** *v. hic, haec, hoc.*

hīcine, **haecine**, **hōcine** *pron.* oare acesta?

hiemālis (2) *adj.* de iarnă.

hiemō (I) *vi.* 1. a petrece iarna, a ierna: ~ *in Urbe* a petrece iarna la Roma. 2. (*impers.*) a fi frig, a fi vreme rea: *hiemat* e vreme rea, e frig. 3. (*despre mare, vânt*) a fi furios: *mare hiemat* marea e furioasă. 4. (*rar vt.*) a îngheța.

Hiempsal, *alis m.* Hiempsal (*rege al Numidiei*).

hiems, *hiemis f.* 1. iarnă; timp rău; frig: *hieme et aestate* iarna și vara. 2. furtună: *navem ex hieme servare* a salva corabia din furtună.

hilarē *adv.* vesel.

hilaris (2) și **hilarus** (3) *adj.* vesel, voios.

hilaritās, *ātis f.* voioșie, bună dispoziție.

hilarō (I) *vt.* a înveseli.

hilla, *ae f. (dim.)* intestin.

Hilōtae *v. Hēlōtae.*

hilum, *i n.* firicel; (*fig.*) cel mai neînsemnat lucru, nimica toată.

hinc *adv.* 1. (*loc*) de aici: ~ *Romā* de aici de la Roma, *hinc... hinc* (sau *illinc*) de o parte... de alta. 2. (*temp*) de acum înainte, după aceasta, apoi: ~ *obliviscere Graios* de acum înainte îi uită pe greci, ~ *accingor rursus ferro* după aceasta iau din nou sabia. 3. (*cauză*) dintr-aceasta, de aceea: ~ *falsa testamenta* din această cauză, testamentele false.

hinnīō, *īre vi.* a necheza.

hinnitus, *ūs m.* nechezat.

hinnuleus, *i m.* 1. catâr tânăr. 2. pui de cerb.

hinnus, *i m.* catâr.

hiō (I) *vi.* 1. a sta deschis, a se căsca, a fi crăpat: *concha hians* scoică ce stă deschisă, *ore hianti* cu gura căscată, *tellus hiat aestu* pământul crăpă de arșiță. 2. (*fig.*) a sta cu gura căscată: **a**) (*de poftă*) a umbla cu gura căscată după ceva: *hians corvus* un corb lacom; **b**) (*de mirare*) a se minuna: ~ *ad magnitudinem* a se minuna de mărime. 3. a avea goluri, a nu se îmbina (*în vorbire*).

hippocentaurus, *i m.* centaur.

Hippocratēs, *is m.* Hippocrate din Cos (*celebru medic al Antichității*).

Hippocrēnē, *ēs f.* Hippocrene (*izvorul muzelor pe Helicon*).

Hippodamē, *ēs (Hippodamia, ae) f.* 1. Hippodamia (*soția lui Pelops, mama lui Atreu și Thyeste*). 2. Hippodamia (*soția lui Pirithous*).

hippodromus, *i m.* hipodrom.

Hippolytē, *ēs f.* Hippolyta (*regina amazoanelor, fiica lui Marte, soția lui Theseu*).

Hippolytus, *i m.* Hippolyt (*fiul lui Theseu și al Hippolytei*).

hippomanes, *is n.* mică excrescență carnoasă (pe fruntea unor mânji) (*folosită la vrăji*).

hippotōxota, *ae m.* arcaș călare.

hira, *ae f.* intestin.

hircinus (*hirquinus*) (3) *adj.* de țap.
hircus, *i m.* țap.
hirsutus (3) *adj.* țepos; (*fig.*) necio-plit, grosolan.
hirtus (3) *v.* **hirsutus**.
hirūdō, *inis f.* lipitoare.
hirundō, *inis f.* rândunică.
hiscō, *ere vi.* și *vt.* 1. a se căsca.
 2. a deschide gura; (*poet.*) a vorbi, a cânta.
Hispania, *ae f.* Hispania (*împărțită în: ~ citerior sau Tarracōnēnsis și ~ ulterior, cuprinzând Lusitania și Baetica*).
Hispaniae, *arum f.pl.* ambele provincii ale Spaniei, întreaga Hispanie. // **Hispanus** (**Hispanicus**) (3) și **Hispaniēnsis** (2) *adj.* din Hispania, spaniol.
hispidus (3) *adj.* țepos, aspru; (*fig.*) grosolan.
Hister (**Ister**), *tri m.* Dunărea (*cursul inferior al fluviului*).
historia, *ae f.* 1. istorie. 2. povestire, poveste. // **historiae**, *arum f.pl.* operă istorică.
historicē *adv.* ca un istoric.
historicus (3) *adj.* istoric.
Histria (**Istria**), *ae f.* Istria (*peninsulă din nordul Mării Adriatice, la hotarul cu Illyria*). // **Histri** (**Istri**), *orum m.pl.* istrienii. // **Histricus** (3) *adj.* istrian.
histriō, *ōnis m.* comediant, dansator, actor.
histriōnālis (2) *adj.* de comediant, actorească.

hiulcē *adv.* bolovănos, grosolan.
hiulcus (3) *adj.* 1. spart. 2. lacom.
 3. (*despre stil*) bolovănos.
hodiē *adv.* astăzi.
hodiernus (3) *adj.* de azi.
hol- *v.* **ol-**.
Homērus, *i m.* Homer. // **Homēricus** (3) *adj.* al lui Homer, homeric.
homicida, *ae m.* ucigaș, omorător de oameni.
homicidium, *ii n.* omor, omucidere.
homō, *inis m.* om: *homo Romanus* un roman, *homo es!* ești un om și jumătate! *genus hominum* neamul omenesc.
homunciō, *ōnis m.* omuleț.
homunculus, *i m.* omuleț.
honestāmentum, *i n.* podoabă.
honestās, *ātis f.* 1. onoare, bun nume: *honestatem amittere* a-și pierde bunul nume; (*pl.*) a) demnitate; b) notabilitate, mărimi: *omnes honestates civitatis* toate mărimile orașului. 2. demnitate, prestigiu, onorabilitate; (*fig.*) frumusețe.
honestē *adv.* 1. cu cinste, glorios.
 2. cinstit, onorabil.
honestō (I) *vt.* a lăuda, a da o distincție, a înnobila, a înfrumuseța.
honestum, *i n.* virtute, bine (moral).
honestus (3) *adj.* 1. onorabil, demn de stimă: *~ eques Romanus* un onorabil cavaler roman. 2. cinstit, moral, cuviincios: *honestā vita* o viață cinstită. 3. frumos, ales: *honestā facie* cu chip frumos.

honor (**honōs**), *ōris m.* 1. cinste, cin-
 stire, onoare, stimă: *in Iunonis honorem* în cinstea Iunonei, *magno honore esse* a fi în mare cinste, *honorem habere alicui* a-și arăta stima față de cineva, *honoris causā* (*gratiā*) din mare stimă, din respect pentru cineva. 2. (*frecv. pl.*) demnitate, funcție înaltă, mărire: *cupiditas honorum* dorința de mărire, *cursus honorum* treptele demnităților, *honorebus* (*Abl.*) *perfunctus* după ce a avut funcții înalte. 3. frumusețe, podoabă: *~ silvarum* podoaba pădurilor. 4. (*spec.*) ofrandă, jertfă, recompensă: *aris imponere honorem* a aduce jertfe la altare.
honōrābilis (2) *adj.* demn de cinste.
honōrārius (3) *adj.* onorific, de fa-
 voare; gratuit.
honōrātē *adv.* cu cinste.
honōrātus (3) *p.pf. v.* **honōrō**. // *adj.* ales, distins, ilustru.
honōrificē *adv.* cu cinste.
honōrificus (3) *adj.* care aduce lau-
 dă, de laudă: *honorifica verba* cu-
 vinte de laudă.
honōrō (I) *vt.* a onora, a cinsti.
honōrus (3) *adj.* de laudă.
hōra, *ae f.* oră, ceas: *prima hora* pri-
 ma oră (*cam între 6 și 7 dimineața*),
~ sexta amiază, *~ undecima* cu o
 oră înainte de apusul soarelui, *~ no-*
vissima ultimul ceas al vieții, *in*
horam ceas de ceas.
Hōrae, *arum f.pl.* Orele (*zeițele vre-*
mii și ale anotimpurilor).

Horātius, *ii m.* 1. Horatius (*nume de familie roman*). 2. Q. Horatius Flac-
 cus (*vestit poet roman*).
hordeum, *i n.* orz.
hōrnōtinus (3) *adj.* din acest an.
hōrnus (3) din acest an.
horrendus (3) *adj.* îngrozitor, în-
 spăimântător.
horreō, *ēre, uī vi.* și *vt.* 1. (*rare*) a sta
 zbârlit. 2. (*frecv.*) a tremura (de frig,
 de frică), a se înfiora: *corpus horret*
 corpul tremură de frig. 3. a se teme,
 a se îngrozi: *~ ursos* a se teme de
 urși, *~ mortem* a se îngrozi de moar-
 te, *horreo dicere* mă îngrozesc să
 spun.
horrēscō, *ere, horruī vi.* și *vt.* 1. a se
 zbârli. 2. (*frecv.*) a se înfiora, a se
 îngrozi.
horreum, *i n.* hambar, magazie.
horribilis (2) *adj.* înspăimântător, în-
 grozitor.
horridē *adv.* țepos; (*fig.*) aspru; ne-
 îngrijit.
horridulus (3) *adj.* cam țepos, cam
 aspru.
horridus (3) *adj.* 1. țepos, aspru:
horrida barba barbă țepoasă; (*fig.*)
horrida oratio vorbire bolovănoa-
 să. 2. (*frecv.*) înspăimântător, îngro-
 zitor: *horridum bellum* război
 îngrozitor.
horrifer, *era, erum adj.* înspăimân-
 tător, înfiorător.
horrificē *adv.* în chip înspăimântător.
horrificō (I) *vt.* a înspăimânta.
horrificus (3) *adj.* înspăimântător.

horrisonus (3) *adj.* sunând îngrozitor.
horror, *ōris m.* fior; spaimă, groază.
hortāmen, *inis* (**hortāmentum**, *i n.*) îndemn, încurajare.
hortātiō, *ōnis f. v. hortāmen.*
hortător, *ōris m.* sfătuitoare, cel care îndeamnă; (*peior.*) instigator.
hortātus, *ūs m.* îndemn.
hortor, *ārī, ātus sum vt. dep.* 1. a îndemna, a sfătui. 2. (*mil.*) a îmbărbăta.
hortulus, *i m.* grădiniță.
hortus, *i m.* grădină; (*pl.*) parc.
hospes, *itis m.* 1. gazdă, cel care primește oaspeți. 2. oaspete, musafir. 3. călător, străin.
hospita, *ae f.* 1. gazdă. 2. oaspete. 3. străină, călătoare.
hospitālis (2) *adj.* 1. de oaspeți: ~ *mensa* masă de oaspeți. 2. ospitalier: *domus maxime* ~ casă foarte ospitalieră.
hospitālītās, *ātīs f.* ospitalitate.
hospitālīter *adv.* ospitalier.
hospitium, *ii n.* 1. legături de ospitalitate: *hospitii iura* legile ospitalității. 2. ospitalitate, găzduire: *aliquem hospitio recipere* a găzdui pe cineva. 3. casă de oaspeți; adăpost, loc de popas.
hospitus (3) *adj.* 1. primitor, ospitalier. 2. călător.
hostia, *ae f.* animal de jertfă; jertfă.
hosticus (3) *adj.* dușman. // **hosticum**, *i n.* teritoriu inamic.

hostilis (2) *adj.* 1. al dușmanului, dușman: *naves hostiles* corăbiile dușmanului. 2. dușmănos: *animo hostili* cu suflet dușmănos.
hostis, *is m.* 1. dușman, inamic. 2. (*arh.*) străin.
hūc *adv.* 1. (*după verbe de mișcare*) aici: *huc et illuc* încoace și încolo. 2. la aceasta: *huc* (sau *ad hoc*) *accedit quod* la aceasta se adaugă că, *huc arrogantiae* (*G.*) *venerat ut* ajunsesse până la atâta aroganță, încât.
hūcine *adv.* aici oare? până aici?
hui *interj.* pf(u)j!
hūiscemodī (**hūiusmodī**) *adv.* de acest fel.
hūmānē *adv.* 1. omenește. 2. cu bunăvoință, amabil.
hūmānītās, *ātīs f.* 1. a) omenie, natură omenească; b) omenie, sentiment de om: *humanitatem exuere* a renunța la sentimentul de om. 2. bunăvoință, bunătate, amabilitate: *pro tua humanitate* pentru bunătațea ta. 3. cultură, civilizație, educație aleasă: *vir humanitate politior* un om mai șlefuit prin cultură.
hūmānīter *adv.* 1. omenește. 2. agreabil, draguț.
hūmānītus *adv.* 1. potrivit cu natura omenească. 2. binevoitor.
hūmānus (3) *adj.* 1. omenesc, de om: *genus humanum* neamul omenesc, *caput humanum* cap de om. 2. binevoitor, blând, omenos. 3. cultivat, civilizat, ales: *homo humanissimus*

om foarte cultivat: ~ *cultus* trai civilizat.
humātiō, *ōnis f.* înmormântare.
hūmectō (I) *vt.* a uda, a umezi.
hūmectus (3) *adj.* umed.
hūmeō, *ēre vi.* a fi umed; (*frecv. p.pr.*) **hūmēns**, *ntis* umed.
humerus, *i m.* umăr.
hūmescō, *ere vi.* a se umezi.
hūmidus (3) *adj.* umed. // **hūmidum**, *i n.* loc umed (mlăștinis).
hūmifer, *era, erum adj.* umed.
humilis (2) *adj.* 1. jos, scund, pitic: ~ *domus* casă joasă, ~ *vitis* viță pitică. 2. (*fig.*) de jos, de rând, umil, modest: *humili loco natus* născut dintr-o familie modestă, *potentiores humiliores expellunt* cei puternici îi izgonesc pe cei de jos. 3. abătut, descurajat.
humilitās, *ātīs f.* 1. înălțime mică, micime. 2. (*fig.*) stare de jos, modestie. 3. neputință, umilință.
humiliter *adv.* 1. jos. 2. umil, josnic.
humō (I) *vt.* a îngropa.
hūmor, *ōris m.* lichid, umezeală.
humus, *i f.* pământ, sol: *humi iacere* a zăcea pe pământ.
hyacinthus, *i m.* zambilă.
Hyadēs, *um f.pl.* Hiade (fiicele lui Atlas și surorile Pleiadelor, preschimbate într-o constelație aducătoare de ploaie).
hyaena, *ae f.* hienă.
hyalus, *i m.* sticlă (de culoare verde-închis).
Hybla, *ae f.* Hybla (oraș și munte în Sicilia). // **Hyblaeus** (3) *adj.* din Hybla.
hydra, *ae f.* balaur cu mai multe capete; (*spec.*) hidra din Lerna.
hydraulus, *i m.* orgă hidraulică.
hydria, *ae f.* urcior, cană.
hydrōpicus (3) *adj.* hidropic.
hydrōps, *ōpis m.* hidropizie (dropică).
hydros (**hydrus**), *i m. v. hydra.*
Hymēn (*numai N. și V.*) *m.* Hymen (zeul căsătoriei).
hymenaeus, *i m.* 1. cântec nupțial. 2. (*frecv. pl.*) căsătorie.
Hymētus, *i m.* Hymettus (munte în Attica, vestit prin marmura și miera lui). // **Hymētius** (3) *adj.* de Hymettus.
Hypanis, *is m.* Hypanis (râu în Sarmatia; azi, Bug).
Hyperborēi, *ōrum m.pl.* hiperboreeni (popor legendar din ținuturile nordice). // **Hyperboreus** (3) *adj.* nordic.
Hyperiōn, *onis m.* 1. titanul Hyperion (tatăl Soarelui, al Lunii și al Aurorii). 2. zeul Soarelui.
hypocaustum, *i n.* cameră subterană de încălzire, cuptor.
Hycānia, *ae f.* Hyrcania (ținut la sud-estul Mării Caspice). // **Hycānus** (**Hycānius**) (3) *adj.* hyrcanian.

I

Iacchus, *i m.* Iacchus (*epitet al lui Bacchus*); (*fig.*) vin.

iaceō, *ēre, uī vi.* 1. a zăcea, a sta întins, a fi culcat la pământ: ~ *humi* a zăcea la pământ, ~ *in lecto* a sta întins în pat, *graviter* ~ a zăcea greu. 2. (*geogr.*) a) a se întinde, a se afla: *campus iacet in medio* la mijloc se întinde o câmpie; b) a fi mai jos: *loca iacentia* locuri mai joase. 3. a zăcea în nelucrare, a stagna, a înceta: *studia iacent* studiile vegetează. 4. a fi cufundat, a fi abătut, a fi doborât: ~ *in maerore* a sta cufundat în durere, *animi iacentes* suflete abătute, *pretia iacentia* prețuri reduse. 5. a fi fără putere; *iustitia iacet* dreptatea e fără putere.

iaciō, *ere, iēcī, iactum vt.* 1. a arunca, a azvârli: ~ *ancoram* a arunca ancora; (*fig.*) ~ *contumeliam* a arunca o ocară. 2. a construi, a înălța: ~ *molem* a construi un dig, ~ *fundamenta* a pune temeliiile. 3. a arunca vorba, a spune.

iactanter *adv.* cu fală, ostentativ.

iactantia, *ae f.* laudă de sine, trufie.

iactātiō, *ōnis f.* 1. zgâlțâire, zdruncinare, agitație. 2. fală, paradă.

iactātus, *ūs m.* scuturare, zdruncinare.

iactō (*I*) *vt.* 1. a arunca, a azvârli: ~ *hastas* a azvârli sulițe, ~ *minas* a arunca amenințări. 2. a vorbi mereu, a dezbate, a aminti: *ea in senatu saepe iactata sunt* aceste lucruri au fost adesea discutate în senat, *fabulā iactaris in urbe* ești de poveste în oraș. 3. a arăta cu fală, a lăuda: ~ *vires regni* a lăuda forțele domniei, *se iactare* a se lăuda. 4. a scutura, a agita, a arunca încoace și încolo: ~ *comas* a scutura pletele, *iactari tempestate* a fi aruncat în toate părțile de furtună; (*fig.*) *iactari aestu febrigue* a fi chinuit de călduri și de friguri, *iactari inter spem metumque* a se zbate între speranță și teamă.

iactūra, *ae f.* 1. aruncare în mare a încărcăturii vasului. 2. pagubă, pierdere, sacrificiu.

iactus, *ūs m.* aruncare, azvârlire, aruncătură.

iaculābilis (*2*) *adj.* de azvârlit.

iaculātiō, *ōnis f.* azvârlire.

iaculātor, *ōris m.* aruncător; (*mil.*) aruncător de lănci.

iaculātrix, *īcis f.* aruncătoare de lănci (*Diana*).

iaculor, *ārī, ātus sum vi. și vt. dep.*

1. a arunca săgeți: *laudem consequi iaculando* a câștiga laude prin aruncarea săgeților. 2. a arunca: ~ *saxa, ignem in hostes* a arunca bolovani, foc contra dușmanilor. 3. a vâna, a lovi: ~ *cervos* a vâna cerbi, ~ *aëra disco* a lovi aerul cu discul.

iaculum, *i n.* armă de aruncat (săgeată, lance).

iam *adv.* acum, (în) curând, tocmai, deja, iată, (în *prop. neg.*) mai: *iam intelleges* acum vei înțelege, *iam te premet nox* curând te va acoperi întunericul, *iam tum* deja de-atunci, *cum iam advesperasceret* cum tocmai se însera, *nullus iam est* nu mai e nimeni, *iam... iam* acum (*sau când*)... acum (*sau când*).

iambus, *i m.* iamb, vers iambic. // **iambicus** (*3*) *adj.* iambic.

iamdūdum *adv.* încă de mult; (*poet.*) în sfârșit.

iamiam *adv.* acuş-acuş, îndată.

iampridem *adv.* încă de mult.

Iāniculus (*3*) *adj.* consacrat zeului Ianus. // **Mons Iāniculum**, *i n.* colină din Roma (pe malul Tibrului).

iānitor, *ōris m.* portar.

iānuā, *ae f.* intrare, ușa de la intrare.

Iānuārius (*3*) *adj.* al lui ianuarie: *Kalendae Ianuariae* calendele lui ianuarie (*1 ianuarie*). // **Iānuārius**, *īi* (luna) ianuarie.

iānus, *i m.* boltă (în for, unde se aflau prăvălii și zarafi). // **Iānus**, *i m.*

1. (zeul) Ianus. 2. templul lui Ianus.

Iapetus, *i m.* Iapet (titan, tatăl lui Prometeu).

Iāpyx, *ygis m.* Iapyx (fiul lui Daedalus). // *adj.* iapygian, din Apulia (de sud). // *subst.* vânt de nord-vest.

Iāsōn, *ōnis m.* Iason (conducătorul argonauților).

iaspis, *idis f.* jasp (piatră prețioasă).

Ibēr, **Ibēria**, **Ibērus** v. **Hibēr**, **Hibēria**, **Hibērus**.

ibi sau **ibi** *adv.* 1. acolo. 2. atunci.

3. cu (la, în) aceasta (acestea).

ibidem sau **ibidem** *adv.* 1. tot acolo.

2. tot atunci; tot prin aceasta.

ibis, *is f.* (pasărea) ibis (consacrată zeiței Isis).

Ibycus, *i m.* Ibycus (poet liric grec).

Īcarus, *i m.* Icar (fiul lui Daedalus, care s-a prăbușit din zbor în Marea Egee —, *icariană*). // **Īcarius** (*3*) *adj.* icarian.

ichneumōn, *ōnis m.* șoarece (din Egipt).

icō (iciō), *ere, ici, ictum vt.* a izbi: *lapide ictus* lovit cu o piatră; (*spec.*) ~ *foedus* a încheia un tratat.
ictus, *ūs m.* 1. lovitură, izbire. 2. bătaia măsurii.

Īda, *ae* (Īdē, ēs) *f.* 1. Ida (munte în Creta unde s-a născut Zeus). 2. Ida (munte împădurit la sud-est de Troia, pe care-și păștea turmele Paris). // **Idaeus** (3) *adj.* al Idei.

Īdaliūm, *iī n.* Idaliūm (oraș în Cipru, vestit prin cultul Venerei). // **Idalius** (3) *adj.* idalian, al Venerei.

idcircō *adv.* de aceea.

idem, *eadem, idem pron.* 1. același: *eodem die* în aceeași zi, *eadem de causā* din același motiv. 2. în același timp, de asemenea, și pe deasupra: *satrapes Ioniae idemque gener regis* satrap al Ioniei și în același timp ginerele regelui, *quidquid honestum est, idem est utile* ceea ce e moral e de asemenea util.

identidem *adv.* de repetate ori, mereu.

ideō *adv.* de aceea.

idiōta, *ae m.* necunoscător, ignorant.

idōlum (idōlon), *i n.* 1. chip, reprezentare. 2. fantomă.

idōneus (3) *adj.* potrivit, convenabil, apt: *locus castris* (D.) ~ un loc potrivit pentru tabără.

Īdūs, *uum f.pl.* ide (ziua de 15 în lunile martie, mai, iulie, octombrie și ziua de 13 în celelalte luni).

iecur, *iecoris (iecinoris) n.* și **iocur**, *iocinoris n.* ficat.

iecusculum, *i n.* ficățel.

ieiūnitās, *ātis f.* uscăciune; lipsă, sărăcie.

ieiūnium, *iī n.* post; (*fig.*) foame.

ieiūnus (3) *adj.* flămând; (*fig.*) sărac, uscat, slab.

iens *p.pr. v. eō.*

iētāculum, *i n.* gustarea de dimineață.

igitur *conj.* deci, prin urmare, așadar.

ignārus (3) *adj.* 1. necunoscător, neștiutor: ~ *loci* necunoscător al locului, *omnibus ignaris* fără știrea nimănui. 2. (*rar*) necunoscut: *ignara regio* ținut necunoscut.

ignāvē (**ignāviter**) *adv.* lănced, molatic.

ignāvia, *ae f.* lăncezeală, trândăvie, nevolnicie.

ignāvus (3) *adj.* 1. leneș, lănced: ~ *homo* om trândav. 2. fricos, nevolnic, laș: ~ *miles* soldat fricos. 3. moleșitor, care te amorțește: ~ *aestus* arșiță moleșitoare, *ignavum frigus* ger care te amorțește.

ignēscō, *ere vi.* a se aprinde.

igneus (3) *adj.* de foc, arzător, înflăcărât.

igniculus, *i m.* focușor, scânteie, scăpărare.

ignifer, *era, erum adj.* arzător, înflăcărât.

ignipotēns (1), *ntis adj.* stăpân al focului (zeul Vulcan).

ignis, *is m.* 1. foc. 2. fulger: *Iovis* ~ fulgerul lui Iupiter. 3. torță: *armatus ignibus* înarmat cu torțe. 4. stea: *luna inter ignes minores* luna printre stelele mai mici. 5. strălucire, văpaie, arșiță; (*fig.*) focul unei pasiuni: ~ *siderum* strălucirea stelelor, ~ *solis* arșița soarelui, *caeco carpitur igni* e mistuită de o patimă ascunsă, *meus* ~ iubirea mea.

ignōbilis (2) *adj.* 1. necunoscut, obscur. 2. de jos, de rând, nevrednic.

ignōbilitās, *ātis f.* 1. lipsă de renume. 2. stare de jos, origine obscură.

ignōminia, *ae f.* rușine, dezonoare, ocară, înfierare.

ignōminiōsus (3) *adj.* plin de rușine, rușinos; (*fig.*) pătat, stigmatizat.

ignōrābilis (2) *adj.* necunoscut.

ignōrantia, *ae f.* necunoaștere, neștiință.

ignōratiō, *ōnis f.* necunoaștere, necunoștință.

ignōrō (I) *vt.* a nu ști, a nu cunoaște. **ignōscō**, *ere, gnōvī, gnōtum vi.* a ierta: *mihi ignoscite!* iertați-mă!

ignōtus (3) *adj.* 1. necunoscut. 2. (*rar*) neștiutor.

ilex, *icis f.* (specie de) stejar (cu frunzele persistente).

ilia¹, *ium n.pl.* măruntaie.

Īlia², *ae f.* Rhea Silvia (fiica lui Numitor, mama lui Romulus și Remus).

Īliacus (3) *adj.* iliac, troian.

Īliadēs¹, *ae m.* fiul Iliei (Romulus sau Remus).

Īliadēs², *ae m.* 1. troian. 2. Ganymede.

Īlias, *adis f.* 1. troiană. 2. Iliada.

ilicet *adv.* imediat, pe dată.

ilicō (illicō) *adv.* pe dată, pe loc.

Īliēnsēs, *ium m.pl.* troieni.

ilignus (3) *adj.* de gorun, de stejar.

Īlithyia, *ae f.* zeița nașterilor (*la romani* Lucina).

Īlium (Īlion), *i n.* Troia. // **Īlius** (3) *adj.* troian.

illā *adv.* pe acolo.

illabefactus (3) *adj.* neclintit, tare.

illābor, *lābī, lāpsus sum vi. dep.* a aluneca în, a pătrunde în; (*spec.*) a cădea (asupra).

illabōrātus (3) *adj.* 1. nelucrat. 2. fără osteneală.

illabōrō, *are vi.* a lucra la ceva, a se munci cu.

illāc *adv.* pe acolo.

illaccessitus (3) *adj.* neprovocat.

illacrimābilis (2) *adj.* 1. neînduplecat. 2. (*pas.*) neplâns.

illacrimō (I) *vi.* a lăcrima, a plânge, a deplânge: ~ *morti eius* a plânge moartea acestuia.

illacrimor, *ārī v.* **illacrimō.**

illaesus (3) *adj.* nevătămat, neatins.

illaetābilis (2) *adj.* întristător, trist.

illaqueō (I) *vt.* a prinde în laț.

illaudātus (3) *adj.* fără glorie, rușinos, nedemn.

ille, *illa, illud pron.* 1. acela, aceea: *hic... ille* acesta... acela. 2. (*emfatic*) acel vestit, faimos: *hic est ille*

Demosthenes acesta este vestitul Demosthene.

illecebra, *ae f. (freqv. pl.)* momeală; farmece; (*fig.*) mreajă.

illepidē *adv.* nedelicat; fără gust.

illepidus (3) *adj.* neatrăgător, grosolan.

ilibātus (3) *adj.* intact, neştirbit.

illiberālis (2) *adj.* nedemn (de un om liber), vulgar, josnic, meschin.

illiberālītās, *ātis f.* zgârcenie, meschinărie.

illiberālīter *adv.* nedemn, josnic, meschin.

illīc *adv.* 1. acolo (în acel loc). 2. (*rar*) în acel moment.

illicio, *ere, lēxi, lectum vt.* a momi, a atrage în laț.

illicitător, *ōris m.* fals licitator (spre a urca prețul).

illicitus (3) *adj.* nepermis.

illicō *v. illicō.*

illido, *ere, si, sum vt.* a izbi, a zdrobi.

illigō (I) *vt.* 1. a lega, a prinde, a fixa: ~ *antennas funibus* a lega antenele cu funii, *amicitiā illigati* legați prin prietenie. 2. a încurca, a împiedica: *illigari bello* a fi încurcat într-un război, *illigatus praedā* ținut locului de pradă.

illimis (2) *adj.* fără mâl; neîntinat.

illinc *adv.* de acolo: ~ *huc veni* de acolo am venit aici, *illinc... hinc* din partea aceea... din partea aceasta, ~ *cupiditas pugnat, hinc veritas* de

partea aceea luptă lăcomia, de partea aceasta adevărul.

illinō, *ere, lēvi, litum vt.* 1. a da cu unsoare, a unge, a mânji: *navis bitumine illita* corabie unsă cu smoală, ~ *chartis (D.)* a mângăli pe hârtie. 2. a întinde un strat: *bruma illinet nives agris* iarna va întinde strat de zăpadă pe câmpuri.

illiterātus (3) *adj.* necultivat, neînvațat.

illō *adv.* acolo, în acel loc.

illōtus (*illautus, illūtus*) (3) *adj.* nespălat, neșters.

illūc *adv.* acolo.

illūcēscō, *ere, lūxi vi.* a începe să lumineze; (*impers.*) *illucescit* se luminează de ziuă.

illūdō, *ere, lūsi, lūsum vi. și vt.* 1. a se juca: ~ *chartis (D.)* a se distra scriind; (*spec.*) *vestes illusas auro* veșminte bătute în aur. 2. a-și bate joc de cineva, a lua în bătaie de joc, a râde de cineva: *certant ~ capto (D.)* se întrec să-și bată joc de cel prins, ~ *in nos* a râde de noi, ~ *praecepta* a râde de sfaturi. 3. a înșela, a amăgi: *fortuna illusit Neroni* norocul l-a înșelat pe Nero. 4. (*fig.*) a-și bate joc, a prăpădi, a distruge: ~ *pecuniae (D.)* a-și bate joc de bani.

illūminātē *adv.* luminos, clar.

illūminō (I) *vt.* a lumina; (*fig.*) a înfrumuseța.

illūsiō, *ōnis f.* ironie, bătaie de joc.

illūstris (2) *adj.* 1. luminos, clar. 2. vestit, însemnat, ilustru.

illūstrō (I) *vt.* 1. a lumina: *sol cuncta illustrat* soarele luminează totul. 2. a scoate la lumină, a lămuri, a explica: *omnia illustrantur* toate sunt date pe față, ~ *verum* a explica adevărul. 3. a împodobi, a înfrumuseța: ~ *Capitolium templis* a împodobi cu temple Capitoliul; (*pas.*) a deveni celebru.

illuviēs, *ēi f.* murdărie, slin.

Illyrii, *ōrum m.pl.* illyri (neam din nord-vestul Peninsulei Balcanice). // **Illyricus** (3) *adj.* illyric. // **Illyricum**, *i n.* țara illyrilor (*Dalmatīa și Albania*).

Ilōtae *v. Hilōtae.*

imāginārius (3) *adj.* imaginar, fictiv.

imāginātiō, *ōnis f.* închipuire, vis.

imāginor, *ārī, ātus sum vt. dep.* a-și închipui.

imāgō, *inis f.* chip, imagine; reproducere, copie; aparență; (*spec. pl.*) portrete ale strămoșilor, păstrate în atrium sau purtate la înmormântare (*semne de noblețe*).

imbēcillītās, *ātis f.* slăbiciune: ~ *valetudinis* slăbirea sănătății, ~ *animi* lipsă de curaj, lașitate.

imbēcillus (3) *adj.* slab, neputincios.

imbellis (2) *adj.* 1. nerăzboinic, incapabil de luptă, slab, nevolnic. 2. pașnic, liniștit.

imber, *bris m.* 1. ploaie, furtună cu ploaie. 2. (*poet.*) apă.

imberbis (2) și **imberbus** (3) *adj.* (*despre tineri*) fără barbă.

imbibō, *ere, bibi vt.* a absorbi; (*fig.*) a concepe, a-și propune: ~ *malam opinionem* a concepe o părere rea, *imbibit petere fasces* își puse în gând să câștige demnități.

imbrex, *icis f.* țiglă, olan.

imbrifer, *era, erum adj.* aducător de ploaie, ploios.

imbuō, *ere, bui, būtum vt.* 1. a îmbiba, a muia în ceva; (*fig.*) a umple: ~ *lanam coloribus* a îmbiba lăna cu culori, ~ *ures promissis* a umple urechile cu promisiuni. 2. a obișnui, a deprinde, a forma: ~ *adulescentes litteris* a-i deprinde pe tineri cu literatura.

imitābilis (2) *adj.* care se poate imita. **imitāmen**, *inis (imitāmentum, i) n.* imitație.

imitātiō, *ōnis f.* imitare.

imitător, *ōris m.* imitator.

imitātrix, *icis f.* imitatoare.

imitor, *ārī, ātus sum vt. dep.* a imita, a reda imitând.

immadēscō, *ere, madui vi.* a se umezi.

immānis (2) *adj.* 1. groaznic, îngrozitor. 2. năprasnic; uriaș.

immānitās, *ātis f.* sălbăcie, grozăvie.

immānsuētus (3) *adj.* nepotolit, furios.

immātūrītās, *ātis* 1. necoacere. 2. pripeală.

immātūrus (3) *adj.* necopt, înainte de vreme, prematur.

- immedicabilis** (2) *adj.* de nevindecat.
- immemor** (1), *oris adj.* care nu-și amintește: ~ *parentum* uitând de părinți.
- immemorabilis** (2) *adj.* care nu se poate descrie, de nedescris.
- immemoratus** (3) *adj.* nemaîntâlnit, cu totul nou.
- immēnsitās**, *ātis f.* nemărginire.
- immēnsus** (3) *adj.* nemăsurat, nesfârșit, imens. // **immēnsus**, *i n.* imensitate, nesfârșire.
- immerēns** (1), *ntis adj.* nevinovat.
- immergō**, *ere, mersi, mersum vt.* a cufunda; a vârfi.
- immeritō** *adv.* pe nedrept.
- immeritus** (3) *adj.* 1. nevinovat. 2. (*pas.*) nemeritat, nedrept: *immeritae laudes* laude nemeritate.
- immersābilis** (2) *adj.* care nu poate fi scufundat.
- immētātus** (3) *adj.* fără hotare, nemăsurat.
- immigrō** (I) *vi.* a pătrunde venind.
- immineō**, *ēre vi.* 1. a se înălța deasupra, a atârna deasupra: *populus imminet antro* (D.) un plop se înălța deasupra peșterii. 2. a amenința, a urmări amenințator: *fortuna ei imminet* soarta îl urmărește. 3. a pândi (să apuce), a căuta să prindă: ~ *occasionei* a pândi ocazia, ~ *imperio* a căuta să ia puterea.
- imminuō**, *ere, ui, ūtum vt.* a micșora, a scutura, a slăbi.
- imminūtiō**, *ōnis f.* scădere, diminuare, slăbire.
- immisceō**, *ēre, mīscuī, mīxtum vt.* a amesteca: ~ *pedites equitibus* (D.) a amesteca pedestrașii cu călăreții, *se immiscere* a se amesteca; (*fig. refl.*) a se pierde: *se ~ nocti* a dispărea în noapte.
- immiserābilis** (2) *adj.* neînduplecat, fără milă.
- immisericors** (1), *rdis adj.* nemilos.
- immissiō**, *ōnis f.* trimitere, lăsare.
- immitis** (3) *adj.* crud, aspru.
- immittō**, *ere, mīsī, missum vt.* 1. a trimite asupra (în), a azvârli, a arunca, a vârfi, a introduce: ~ *servos in tecta nostra* a trimite sclavi asupra caselor noastre, *se immisit in undas* s-a aruncat în valuri. 2. a lăsa în voie, a lăsa slobod; ~ *habenas* a lăsa în voie frâul (a da frâu liber), ~ *vitem* a lăsa vița să crească în voie, *immissa barba* barbă crescută în voie.
- immō** *adv.* dimpotrivă; *immo etiam* ba chiar.
- immōbilis** (2) *adj.* nemișcat, neclintit.
- immoderātiō**, *ōnis f.* lipsă de măsură.
- immoderātus** (3) *adj.* nemăsurat, fără măsură.
- immodestē** *adv.* fără măsură.
- immodestia**, *ae f.* lipsă de măsură: *îndrăzneală*, *nerușinare*.
- immodestus** (3) *adj.* necumpătat.
- immodicē** *adj.* fără măsură.

- immodicus** (3) *adv.* nemăsurat, necumpătat.
- immodulātus** (3) *adj.* rău ritmat, fără armonie.
- immolātiō**, *ōnis f.* sacrificiu, jertfă.
- immolātor**, *ōris m.* sacrificator.
- immōlitus** (3) *adj.* construit pe ceva.
- immolō** (I) *vt.* a sacrifica, a aduce jertfă.
- immorior**, *mori, mortuus sum vi. dep.* a-și da duhul asupra (în), a muri: ~ *sorori* a-și da sufletul pe trupul surorii sale.
- immoror**, *ārī, ātus sum vi. dep.* (cu D.) a rămâne timp îndelungat, a stăruia, a insista.
- immorsus** (3) *adj.* mușcat; (*fig.*) afățat.
- immortālis** (2) *adj.* nemuritor, veșnic. // **immortālēs**, *ium m.pl.* zei.
- immortālītās**, *atis f.* nemurire.
- immortālīter** *adv.* veșnic.
- immōtus** (3) *adj.* nemișcat, neclintit.
- immūgiō**, *īre vi.* a mugi, a răsuna.
- immulgeō**, *ēre vt.* a mulge.
- immundus** (3) *adj.* murdar.
- immūniō** (IV) *vt.* a construi (o fortificație).
- immūnis** (2) *adj.* 1. scutit, liber de, lipsit de, neatins: ~ *militiā* scutit de serviciul militar, *urbs ~ belli* oraș neatins de război. 2. scutit de bir: *immunes agros arare* a lucra ogoare scutite de bir.
- immūnitās**, *ātis f.* scutire.
- immūnitus** (3) *adj.* nefortificat; (*despre drum*) impracticabil.
- immurmurō**, *āre vi.* a șopti, a murmura.
- immūtābilis** (2) *adj.* neschimbător.
- immūtābilitās**, *ātis f.* imposibilitatea schimbării, neschimbare.
- immūtātiō**, *ōnis f.* schimbare.
- immutātus** (3) *p.pf. v.* **immūtō**. // *adj.* neschimbat.
- immūtēscō**, *ere, mūtūi vi.* a amuți, a tăcea.
- immūtō** (I) *vt.* a schimba, a modifica.
- impācātus** (3) *adj.* nepotolit.
- impār** (1), *aris adj.* 1. inegal: *impares pedes* picioare inegale. 2. inferior, mai prejos, incapabil: ~ *tibi miles* soldat inferior ție, ~ *dolori* incapabil să suporte durerea.
- imparātus** (3) *adj.* nepregătit.
- impāstus** (3) *adj.* nemâncat, flămând.
- impatiēns** (1), *ntis adj.* 1. incapabil să suporte: ~ *oneris* incapabil să suporte povara. 2. nestăpânit: ~ *irae* nestăpânit la mânie.
- impatienter** *adv.* nestăpânit, nerăbdător.
- impatientia**, *ae f.* neputință de a suporta; (*fig.*) impasibilitate.
- impavidē** *adv.* neînfricat.
- impavidus** (3) *adj.* neînfricat, curajos.
- impedimentum**, *i n.* 1. piedică. 2. bagaj. // (*mil.*) **impedimenta**, *ōrum pl.* bagaje ale unei trupe, provizii, mâșini de război, care.

impediō (IV) *vt.* 1. a împiedica: ~ *vinculis* a prinde cu lanțuri, *lacrimae eum impediunt loqui* lacrimile îl împiedică să vorbească. 2. a înfășura: ~ *caput myrto* (Abl.) a încununa fruntea cu mirt, *se impedire* a se încurca; *se iam impedivit in plagas* s-a încurcat în lațuri.

impeditus (3) *p.pf. v.* **impediō**. // *adj.* 1. anevoios, dificil: *impeditum iter* drum anevoios. 2. (mil.) împovărat de bagaje (muniții): *milites impediti* soldați încărcăți cu bagaje.

impellō, *ere, puli, pulsum vt.* 1. a împinge (înainte), a pune în mișcare: ~ *navem remis* a face să înainteze corabia cu vâslele, ~ *pecus* a mânia o turmă, ~ *hostem* a-l respinge pe dușman, ~ *in fugam* a pune pe fugă. 2. a izbi, a culca la pământ: ~ *montem cuspide* a izbi muntele cu lancea. 3. (fig.) a împinge, a îndemna, a îmboldi, a ațâța: ~ *ad studium* a îndemna la studiu.

impendeō, *ēre vi.* 1. a sta atârnat deasupra: *gladius impendet cervicibus* (D.) sabia stă atârnată deasupra capului. 2. a amenința, a fi aproape: *tempestas impendens* furtună care amenință.

impendiō *adv.* [pe lângă *comp.*] cu prisosință, cu mult: ~ *magis* cu mult mai mult, *leges ~ acerbiores* legi cu mult mai aspre.

impendium, *ii n.* 1. cheltuială, pierdere, pagubă. 2. (spec.) dobânzi.

impendō, *ere, pendī, pēnsū vt.* 1. a cheltui. 2. (fig.) a întrebuința, a sacrifica: ~ *operam, pecuniam* a cheltui muncă, bani, ~ *biennium libris componendis* a consacra doi ani cu compunerea cărților, ~ *vitam* a-și sacrifica viața.

impenetrābilis (2) *adj.* de nepătruns. **impēnsa**, *ae f.* cheltuială; (fig.) sacrificiu: *sine impensā* fără cheltuială, *impensā sanguinis* prin sacrificiu de sânge.

impēnsē *adv.* 1. (rar) cu mare cheltuială. 2. foarte mult, stăruitor; (*comp.*) *impensius* și mai vârtos, și mai mult.

impēnsus (3) *p.pf. v.* **impendō**. // *adj.* 1. mare, ridicat, scump (ca preț): *impensō pretiō* cu preț mare, *impensō* scump. 2. (fig.) mare, mult: *impensa cura* mare grijă, *impensō labore* cu multă strădanie.

imperātor, *ōris m.* 1. conducător; (mil.) comandant, general. 2. împărat.

imperātōrius (3) *adj.* 1. al comandantului, de comandant. 2. de împărat, imperial.

imperātrix, *icis f.* cea care comandă, stăpână.

imperātum, *i n.* poruncă, ordin: *imperata facere* a executa ordinele.

imperceptus (3) *adj.* neobservat, nedescoperit.

imperditus (3) *adj.* nedistrus, scăpat cu viață.

imperfectē *adv.* rău.

imperfectus (3) *adj.* neterminat.

imperfossus (3) *adj.* nestrăpuns.

imperiōsus (3) *adj.* 1. stăpân, care domină. 2. poruncitor, despot, tiranic.

imperitē *adv.* fără pricepere.

imperitia, *ae f.* nepricepere, necunoaștere.

imperitō (I) *vt. și vi.* 1. a porunci, a comanda: ~ *aequam rem* a porunci un lucru drept, ~ *oppido* (D.) a comanda cetății. 2. a stăpâni: ~ *late* a stăpâni pe o mare distanță.

imperitus (3) *adj.* necunoscător, nepriceput: ~ *rerum* necunoscător al lucrurilor.

imperium, *ii n.* 1. poruncă, ordin: *imperio Iovis* din porunca lui Iupiter. 2. dreptul de a porunci, conduce, putere; (mil.) comandă: *imperio eius* sub conducerea lui, *esse cum imperio* a fi investit cu putere oficială, *summa imperii* comanda supremă. 3. funcție înaltă, demnitate: *cives mandant imperia* cetățenii acordă demnitățile; (*pl.*) autorități, oficialități: *provincia plena erat lictorum et imperiorum* provincia era plină de gărzi și de oficialități. 4. stăpânire, stat, imperiu: *fines imperii propagavit* a mărit hotarele stăpânirii sale.

impermisus (3) *adj.* nepermis.

imperō (I) *vt. și vi.* 1. a porunci, a ordona, a impune: ~ *militibus* a porunci soldaților, ~ *obsides* a impune

ostatici, *me imperante* la porunca mea. 2. a conduce, a avea comanda: *recusabat imperare* refuza să conducă.

imperspicuus (3) *adj.* ascuns, de nepătruns.

imperterritus (3) *adj.* neînfricoșat.

impertiō (IV) *vt.* a împărți cu altul, a împărtași, a da, a acorda: ~ *partem oneris* a împărți o parte a povării, ~ *dolorem suum alicui* a-și împărtași cuiva durerea, ~ *civitatem hominibus* a acorda cetățenie oamenilor, ~ *se talem* a se arăta astfel.

imperturbātus (3) *adj.* netulburat.

impervius (3) *adj.* de nestrăbătut.

impestrābilis (2) *adj.* ușor de obținut.

impestrō (I) *vi. și vt.* a obține, a reuși să obțină; (*cu de + Abl.*) a reuși în.

impetus, *ūs m.* 1. pornire violentă, violență, elan: ~ *vulgi* pornirea mulțimii, ~ *fluminis* violența râului, ~ *orationis* elanul cuvântării. 2. (frecv.) atac, asalt.

impexus (3) *adj.* nepieptănat, stufos.

impiē *adv.* nelegiuit.

impietās, *ātis f.* impietate, lipsă de respect, nelegiuire.

impiger, *gra, grum adj.* harnic, fără preget, neobosit.

impigrē *adv.* fără preget, harnic, neobosit.

impigritās, *ātis f.* promptitudine.

impingō, *ere, pēgi, pactum vt.* 1. a izbi, a da (izbind): ~ *pugnum in os* a da un pumn în față, ~ *caput parieti*

a da cu capul de pereți. 2. a impune, a aplica, a da cu sila. 3. a arunca, a împinge: ~ *hostes in vallum* a-i arunca pe dușmani în întăritură.
impius (3) *adj.* nelegiuit.
implacabilis (2) *adj.* neîndurător.
implacatus (3) *adj.* nepotolit.
implacidus (3) *adj.* nepotolit.
implectō, ere, plexi, plexum *vt.* a împleti, a înălțui.
impleō, ēre, plēvi, plētum *vt.* 1. a umple: ~ *fossam* a umple un șanț: (fig.) a sătura, a potoli: ~ *dolorem lacrimis* a potoli durerea prin lacrimi. 2. a împlini, a completa: ~ *cohortes* a completa cohortele: *luna impleverat orbem* luna își împlinise cursul. 3. a îndeplini: ~ *officium* a-și îndeplini datoria.
implicātiō, ōnis *f.* împletire, înălțuire; (fig.) încurcătură.
implicatus (3) *p.p.f. v. implicō. // adj.* încurcat, complicat.
implicō, āre, āvi (uī), ātum (itum) *vt. și vi.* 1. a încolăci, a împreuna, a uni, a încinge: *hedera arborem implicat* iedera înălțuie copacul, ~ *brachia collo* (D.) a încolăci brațele după gât, ~ *crinem auro* a împleti șuvițele de păr cu fir de aur. 2. a amesteca, a angaja, a încurca: *se implicare bello* (Abl.) a se angaja în război, *implicari rebus alienis* a se lăsa prins de treburile altora.
implorātiō, ōnis *f.* invocare, implorare.

implorō (I) *vt.* a implora.
implūmis (2) *adj.* fără pene.
impluō, ere, uī *vi.* a ploua deasupra.
impluvium, ii *n.* impluvium (bazin în mijlocul atriumului, în care se aduna apa de ploaie).
impolitē *adv.* neșlefuit.
impolitus (3) *adj.* neșlefuit, necioplit.
impōnō, ere, posuī, positum *vt.* 1. a pune în (pe, asupra), a așeza: ~ *in carrum* a pune în car, ~ *in rogum* a pune pe rug, ~ *dona aris* a pune daruri pe altare, ~ *exercitum* (in *naves*) a îmbarca armata (pe corăbii), ~ *finem* a pune capăt. 2. a impune, a face să suporte: ~ *stipendium victis* a impune tribut învinșilor, ~ *alicui iniuriam* a face cuiva o nedreptate. 3. (rar) a impune cuiva, a lua ochii: *imposuit populo* (D.) a înșela poporul.
importō (I) *vt.* 1. a importa: ~ *frumentum* a importa grâu. 2. (fig.) a provoca, a aduce: ~ *alicui damnum* a aduce pagubă cuiva.
importūnē *adv.* la timp nepotrivit.
importūnitās, ātis *f.* atitudine nesuferită, insolentă; necuviință.
importūnus (3) *adj.* 1. nepotrivit (ca așezare), neavorabil: ~ *locus* loc nepotrivit. 2. chinuitor, supărător: ~ *morbus* boală supărătoare. 3. crud, brutal, obraznic; nepăsător: ~ *hostis* dușman crud.
importuōsus (3) *adj.* (despre mare, țarm) fără porturi.

impos (1), *potis* *adj.* care nu e stăpân.
impotēns (1), *ntis* *adj.* 1. nestăpânit, care nu se poate stăpâni: ~ *irae* (G.) nestăpânit la mânie. 2. neputincios, slab: *salus impotentium* salvarea celor neputincioși. 3. fără măsură, necumpătat, violent: ~ *laetitia* veselie fără margini, ~ *homo* om necumpătat.
impotenter *adv.* necumpătat; fără putință de stăpânire.
impotentia, ae *f.* 1. (rar) neputință. 2. nestăpânire, necumpătare.
impraesentiārum *adv.* deocamdată.
imprāsus (3) *adj.* nemâncat.
imprecor, āri, ātus *sum* *vt. dep.* a ruga pe zei pentru binele (răul) cuiva; (frecv.) a blestema.
impressiō, ōnis *f.* 1. presiune, apăsare. 2. atac, asalt. 3. impresie.
imprimis (in primis) *adv.* mai înainte de toate, mai întâi.
imprimō, ere, pressī, pressum *vt.* 1. a apăsa asupra, a împlânta: ~ *pollicem* a apăsa degetul, ~ *aratrum muris* (D.) a trece cu plugul peste ziduri. 2. a întipări, a imprima: ~ *anulum epistulae* (D.) a imprima sigiliul pe scrisoare; (fig.) ~ *in animo* a-și întipări în suflet.
improbātiō, ōnis *f.* neaprobare, respingere.
improbē *adv.* 1. rău, ticălos, nerușinat. 2. (rar) enorm, peste măsură.
improbitās, ātis *f.* răutate, ticăloșie, nerușinare.
improbō (I) *vt.* a dezaproba, a respinge.
improbis (3) *adj.* 1. rău: *improbae merces* mărfuri proaste. 2. (frecv.) ticălos, necinstit, nerușinat: *homines boni et improbi* oamenii cinstiți și cei ticăloși, *improba carmina* poezii licențioase. 3. (rar) fără măsură, enorm: ~ *labor* muncă neînțetată.
imprōcērus (3) *adj.* mic de statură.
imprōmptus (3) *adj.* care se mișcă greu.
improperātus (3) *adj.* lent.
improprius (3) *adj.* impropriu.
improsper(us), era, erum *adj.* fără succes, nefericit.
improsperē *adv.* fără succes.
imprōvidē *adv.* nechibzuit.
imprōvidus (3) *adj.* 1. care nu se așteaptă: *civitas improvida huius mali* cetatea care nu se așteaptă la această nenorocire. 2. neprevăzător, nechibzuit: *improvidae mentes* minți nechibzuite.
imprōvisō *adv.* pe neașteptate.
imprōvisus (3) *adj.* neașteptat: *de* (sau *ex*) *improviso* pe neașteptate.
imprūdēns (1), *ntis* *adj.* 1. neștiutor: ~ *legis* necunoscător al legii. 2. fără a se aștepta, surprins: *hostes imprudentes aggredi* a-i ataca pe dușmanii care nu se așteaptă. 3. nechibzuit: *sapiens ab imprudenti differt* înțeleptul se deosebește de nechibzuit.

imprudentia, *ae f.* necunoaştere, neştiinţă.

impūbēs (1), *eris* şi **impūbis** (2) *adj.* nevârstnic. // *m.* copil.

impudēns (1), *ntis adj.* neruşinat.

impudenter *adv.* cu neruşinare.

impudentia, *ae f.* neruşinare.

impudicitia, *ae f.* desfrânare.

impudicus (3) *adj.* desfrânat, depravat.

impūgnātiō, *ōnis f.* atac.

impūgnō (I) *vt.* a ataca.

impulsiō, *ōnis f.* impuls, ciocnire.

impulsor, *ōris m.* sfătuitor, cel care îndeamnă; (*peior.*) instigator.

impulsus, *ūs m.* 1. impuls, îndemn: *impulso meo* la îndemnul meu. 2. izbire.

impūne *adv.* 1. fără pedeapsă, nepedepsit. 2. fără primejdie, fără teamă.

impūnitās, *ātis f.* nepedepsire, libertate nestânjenită.

impūnitē *adv.* cu toată libertatea.

impūnitus (3) *adj.* nepedepsit; (*fig.*) fără frâu, fără margini.

impūrē *adv.* urât, ruşinos: ~ *facere* a se purta urât.

impūritās, *ātis f.* murdărie.

impūrus (3) *adj.* 1. necurat, murdar.

2. (*fig.*) stricat, depravat, ruşinos.

imputātus (3) *adj.* necurăţat de ramurile de prisos.

imputō (I) *vt.* 1. a pune pe socoteala cuiva, a atribui: ~ *mortem annis* a pune moartea pe seama vârstei. 2. a socoti.

imus (3) *adj. superl. (v. inferus)* cel mai de jos: ~ *mons* poalele muntelui, *in imo mari* în fundul mării, *ima cauda* vârful cozii. // **imum**, *i n.* partea cea mai de jos, adâncul: *ab imo* din adânc, *ad imum* până la sfârşit.

in *prep. I. (cu Abl.)* 1. (*loc*) în, pe, la: *in urbe vivere* a trăi în oraş, *in mensā ponere* a pune pe masă, *in Sequanis* la sequani. 2. (*timp*) în timpul: *in vitā* în timpul vieţii, *in decem annis* (în) timp de zece ani. 3. (*situaţie*): *esse in armis* a fi sub arme, *in pabulatione* la strânsul nutreţului. 4. printre, între: *numerare aliquem in bonis civibus* a socoti pe cineva printre cetăţenii buni. **II. (cu Ac.)** 1. (*loc*) în, către, spre: *in patriam redeo* mă întorc în patrie, *in caelum spectare* a privi spre cer. 2. (*timp*) până în, pentru: *bellum in hiemem ducere* a continua războiul până în iarnă, *in omne tempus* pentru totdeauna. 3. către, asupra, faţă de, contra: *amor in patriam* iubire faţă de patrie; *impetus in hostem* atac contra duşmanului. 4. (*scop*) pentru, spre: *in luctum familiae* spre jalea familiei, *in speciem* de formă. 5. (*mod.*) în: *servilem in modum* în chipul sclavilor. 6. (*alte sensuri*): *in altitudinem* în înălţime, *mutare in lapidem* a transforma în piatră, *dividere in tres*

partes a împărţi în trei părţi, *in has leges* cu aceste condiţii.

inaccessus (3) *adj.* neatins; inaccesibil.

inadūstus (3) *adj.* nears.

inaedificō (I) *vt.* 1. a construi pe, a se ocupa cu construcţii. 2. a zidi, a închide trecerea.

inaequābilis (2) *adj.* inegal, neregulat.

inaequālis (2) *adj.* neegal, neregulat; (*fig.*) schimbător.

inaequālītās, *ātis f.* inegalitate, varietate.

inaequālīter *adv.* neegal.

inaequō, *āre vt.* a egala, a nivela.

inaestimābilis (2) *adj.* 1. care nu se poate calcula. 2. fără seamăn, fără preţ.

inaestuō, *āre vi.* a se aprinde.

inaffectātus (3) *adj.* neafectat.

inamābilis (2) *adj.* nesuferit.

inamārēscō, *ere vi.* a deveni amar.

inambitiōsus (3) *adj.* fără pretenţii.

inambulātiō, *ōnis f.* plimbare.

inambulō (I) *vi.* a se plimba.

inamoenus (3) *adj.* neplăcut.

inanimus (3) *adj.* neînsufleţit.

ināniō (IV) *vt.* a goli.

inānis (2) *adj.* gol; (*fig.*) deşert, zadarnic, fără rost. // **ināne**, *is n.* vidul.

inānitās, *ātis f.* gol; (*fig.*) deşertăciune, zădărnicie.

inānīter *adv.* în gol, fără rost.

inarātus (3) *adj.* nearat.

inārdēscō, *ere, ārsi vi.* a lua foc, a se aprinde.

inārēscō, *ere, āruī vi.* a se usca; (*fig.*) a seca.

inassuētus (3) *adj.* neînvăţat.

inattenuātus (3) *adj.* neslăbit.

inaudāx (1), *ācis adj.* fără curaj, timid.

inaudiō (IV) *vt.* a auzi, a afla.

inauditus (3) *adj.* 1. neauzit, nemiauzit. 2. neascultat.

inaugurō (I) *vi.* şi *vt.* 1. a observa zborul păsărilor; (*Abl. abs.*) *inaugurato* după luarea auspiciilor. 2. a sfinti, a consacra.

inaurō (I) *vt.* a auri; a umple de aur.

inauspiciātus (3) *adj.* fără consultarea auspiciilor.

inausus (3) *adj.* neîncercat.

incaeduus (3) *adj.* netăiat.

incalēscō, *ere, calui vi.* a se încălzi; (*fig.*) a se aprinde.

incalfaciō, *ere vt.* a încălzi, a încinge.

incallidē *adv.* fără pricepere.

incallidus (3) *adj.* nepriceput.

incandēscō, *ere, candui vi.* a se aprinde.

incānēscō, *ere, cānuī vi.* a se face alb.

incantō (I) *vt.* a lega prin farmece.

incānus (3) *adj.* albit, cărunt.

incassum *adv.* în zadar.

incastigātus (3) *adj.* nedojenit.

incautē *adv.* fără prevedere, fără teamă.

incautus (3) *adj.* 1. care nu se așteaptă, netemător, neprevăzător. 2. nesigur, primejdios.

incēdō, ere, cessī, cessum *vi.* și *vt.* 1. a merge, a se îndrepta, a păși: ~ *ad templum* a se îndrepta spre templu, ~ *superbe* a călca trufaș. 2. a pătrunde; (*fig.*) a cuprinde: ~ *maestos locos* a pătrunde în locuri triste, *patres timor incessit* pe senatori i-a cuprins frica.

incelebrātus (3) *adj.* neamintit, nepomenit.

incendiārius, ii *m.* incendiator.

incendium, ii *n.* foc; (*fig.*) patimă.

incendō, ere, cendī, censum *vt.* a aprinde, a da foc; (*fig.*) a ațâța: ~ *faces* a aprinde torțe, ~ *odium* a ațâța ura.

incēnsiō, ōnis *f.* incendiere.

incēnsus¹ (3) *p.pf.* *v.* **incendō.**

incēnsus² (3) *adj.* nerecenzat.

inceptō (I) *vt.* a începe.

inceptum, i *n.* 1. început. 2. plan.

inceptus, ūs *m.* început.

incernō, ere, crēvī, crētum *vt.* a presăra deasupra.

incertus (3) *adj.* 1. nesigur, neprecis. 2. șovăitor, nehotărât: (*in expr.*) *in incerto est* nu se știe.

incessō, ere, cessī (cessivī) *vt.* a ataca.

incessus, ūs *m.* 1. mers. 2. năvală.

incestō (I) *vt.* a pângări.

incestum, i *n.* incest.

incestus¹ (3) *adj.* spurcat, necurat.

incestus², *ūs* *m.* incest.

inchoō (I) *vt.* a începe.

incidō¹, *ere, cidī* *vi.* 1. a cădea în (la, asupra): ~ *in foveam* a cădea în groapă, ~ *capitibus* (D.) *nostris* a cădea asupra capetelor noastre; (*fig.*) ~ *in morbum* a cădea bolnav. 2. a veni, a se întâmpla: ~ *periculum* a surveni o primejdie, *forte incidit ut* întâmplător se nimeri că.

incidō², *ere, cidī, cisum* *vt.* 1. a tăia; ~ *arborem* a tăia copacul; (*fig.*) ~ *spem* a lua speranța, ~ *ludum* a întrerupe jocul. 2. (*spec.*) a grava.

incingō, ere, cīnxī, cīnctum *vt.* a încinge.

incipiō, ere, cēpī, ceptum *vt.* și *vi.* a începe; (*poet.*) a începe să vorbească (să cânte).

incisē (incisim) *adv.* (*despre stil*) în propoziții scurte.

incisiō, ōnis *f.* și **incisum, i** *n.* tăiere; (*ret.*) inciză.

incitāmentum, i *n.* imbold, stimulent.

incitātē *adv.* repede, în grabă, pripit.

incitātiō, ōnis *f.* 1. repeziciune.

2. îmboldire, excitare.

incitātus (3) *p.pf.* *v.* **incitō.**

incitō (I) *vt.* 1. a mișca (a mâna) repede: *equo incitato* în goana calului. 2. (*fig.*) a îmboldi, a excita, a ațâța.

incitus (3) *adj.* iute.

inclāmō (I) *vt.* și *vi.* a striga, a chema.

inclārēscō, ere, clārui *vi.* a deveni celebru.

inclēmēns (1), *ntis* *adj.* aspru, fără îndurare.

inclēmēnter *adj.* fără milă, aspru.

inclēmēntia, ae *f.* neîndurare, asprime.

inclinātiō, ōnis *f.* 1. înclinare, aplecare: ~ *animi* aplecare a sufletului.

2. schimbare: ~ *temporum* schimbarea vremurilor.

inclinātus (3) *p.pf.* *v.* **inclinō.** // *adj.* slăbit; scăpătat.

inclinō (I) *vt.* și *vi.* a apleca, a înclina.

inclitus *v.* **inclutus.**

inclūdō, ere, clūsi, clūsum *vt.* 1. a închide, a împiedica: ~ *servum in carcerem* a închide sclavul în temniță, ~ *spiritum* a opri respirația. 2. (*fig.*) a vârî, a băga, a introduce: *id includam orationi meae* voi introduce aceasta în discursul meu; (*spec.*) a încrusta.

inclutus (inclitus) (3) *adj.* vestit, renumit.

incōgitō, āre *vt.* a plănui (contra cuiva).

incōgnitus (3) *adj.* 1. necunoscut. 2. (*jur.*) necercetat: *incognitā re* chestiunea nefiind cercetată.

incola, ae *m.* locuitor.

incolō, ere, uī, cultum *vt.* și *vi.* a locui.

incolumis (2) *adj.* teafăr, în bună stare, intact.

incolumitās, ātis *f.* nevătămare, conservare, existență (asigurată).

incomitātus (3) *adj.* neînsoțit, fără însoțitori.

incommendātus (3) *adj.* expus.

incommodē *adv.* nepotrivit, rău, neplăcut.

incommoditās, ātis *f.* neplăcere, neajuns.

incommodō, āre *vi.* a provoca suferință (cuiva).

incommodum, i *n.* 1. neplăcere, neajuns. 2. pagubă; (*milit.*) înfrângere.

incommodus (3) *adj.* neplăcut, suferințos.

incommūtābilis (2) *adj.* neschimbător.

incomparābilis (2) *adj.* neasemuit.

incompertus (3) *adj.* nedescoperit, necunoscut.

incompositē *adv.* în dezordine, dezordonat.

incompositus (3) *adj.* neorânduit, în neorânduială, dezordonat.

incomprehēnsibilis (2) *adj.* 1. care nu se poate prinde. 2. de necuprins.

incōmptus (3) *adj.* nepieptănat, neîngrijit; (*fig.*) simplu.

inconcessus (3) *adj.* nepermis, interzis.

inconcinnus (3) *adj.* nearmonios, neциоплит.

inconcussus (3) *adj.* nezdruncinat, nestrămutat.

inconditē *adv.* dezordonat, grosolan.

inconditus (3) *adj.* 1. în neorânduială, dezordonat; *multitudo incondita* mulțime în neorânduială. 2. groso-

lan, fără farmec: *carmina incondita* poezii grosolane. **3.** neîngropat.
incongruēns (1), *ntis adj.* nepotrivit.
incōnsiderātē *adv.* fără chibzuială.
incōnsiderātus (3) *adj.* nechibzuit.
incōnsolābilis (2) *adj.* inconsolabil; (*fig.*) ireparabil.
incōnstāns (1), *ntis adj.* schimbător, capricios.
incōstanter *adv.* schimbător, inconsistent.
incōnstantia, *ae f.* nestatornicie.
incōnsultē *adv.* nechibzuit.
incōnsultus¹ (3) *adj.* 1. nechibzuit, fără socoteală. 2. neconsultat.
incōnsultus², *ūs m.* [numai la *Abl.*] neconsultare: *inconsultu meo* fără consultarea mea.
incōnsūptus (3) *adj.* neconsumat.
incontāminātus (3) *adj.* neprihănit.
incontinēns (1), *ntis adj.* nestăpănit.
incontinenter *adv.* necumpătat.
incontinentia, *ae f.* nestăpănire.
inconveniēns (1), *ntis adj.* nepotrivit, diferit.
incoquō, *ere, coxi, coctum vt.* a fierbe în (la un loc cu): ~ *cruorem herbis* a fierbe sânge la un loc cu buruieni.
incorruptē *adv.* nealterat, corect.
incorruptus (3) *adj.* necorupt, nestricat, corect.
incrēb(r)escō, *ere, crēb(r)ui vi.* a crește, a se răspândi.
incrēdibilis (2) *adj.* de necrezut, extraordinar.

incrēdibiliter *adv.* de necrezut, extraordinar.
incrēdulus (3) *adj.* care nu dă crezare, incredul, neîncrezător.
incrēmentum, *i n.* creștere, dezvoltare, sporire; (*poet.*) germen, mlădiță.
increpitō (1) *vi. și vt.* 1. a striga la cineva, a dojeni, a obiecta cuiva ceva. 2. a încuraja, a îndemna.
increpō, *āre, crepuī (crepāvī), crepitum (crepātum) vi. și vt.* 1. a răsună: *arma increpuere* armele răsunară. 2. a se auzi: *increpuit suspicio* s-a răspândit bănuiala. 3. a face să răsună: ~ *lyram* a face să răsună lira. 4. a mustra, a dojeni: ~ *ignaviam civium* a mustra lenevia cetățenilor. 5. a îndemna: ~ *cunctantes* a-i stimula pe cei șovăitori.
incrēscō, *ere, crēvī vi.* a crește, a spori.
incrētus (3) *p.pf. v. incernō.*
incruentātus (3) *adj.* nepătat de sânge.
incruentus (3) *adj.* fără vărsare de sânge.
incrūstō, *āre vt.* a acoperi cu o coajă.
incubō, *āre, ui, itum vi.* 1. a sta culcat pe; ~ *stramentis* a sta culcat pe paie. 2. (*fig.*) a se așterne: ~ *ponto nox incubat* întunericul se așterne asupra mării. 3. a cloci; (*fig.*) a păzi nemișcat: ~ *auro* (*D.*) a nu se mișca de pe grămada de aur.
inculcō (1) *vt.* 1. a vârfi, a intercala: ~ *verba Graeca* a intercala cuvinte

grecești. 2. (*fig.*) a vârfi (în minte, în suflet), a întâpări: ~ *memoriae alicui* a vârfi în minte cuiva.
inculpātus (3) *adj.* fără cusur, ireproșabil.
incultē *adv.* grosolan.
incultus¹ (3) *adj.* necultivat, neîngrijit, sălbatic. // **inculta**, *ōrum m.pl.* locuri sălbatic.
incultus², *ūs m.* necultivare.
incumbō, *ere, cubuī, cubitum vi.* 1. a se rezema, a se sprijini: ~ *olivae* (*D.*) a se sprijini de un măslin. 2. a se apleca; (*fig.*) a închina; *laurus incumbens arae* (*D.*) un laur aplecat peste altar. 3. a se repezi, a se năpusti: ~ *in hostem* a se năpusti asupra dușmanului. 4. (*fig.*) a porni spre ceva, a se strădui: ~ *omni studio* a porni cu tot elanul.
incūnābula, *ōrum n.pl.* 1. scutece, leagăn. 2. (*fig.*) copilărie, început, origine.
incūrātus (3) *adj.* neîngrijit.
incūria, *ae f.* lipsă de grijă, nepăsare.
incūriōsē *adv.* fără grija cuvenită, cu neglijență.
incūriōsus (3) *adj.* fără grija cuvenită, neglijent, nepăsător.
incurrō, *ere, curri (rar cucurri), cursum vi.* 1. a se repezi: ~ *in columnas* a se repezi în stâlpi. 2. a da peste cineva (ceva), a întâlni, a cădea, a ajunge: ~ *in morbum* a cădea bolnav, ~ *in aliquem* a întâlni pe cineva, ~ *in aliquam difficultatem*
a da peste o oarecare greutate, *incurrunt tempora cum vin vremuri* când.
incursiō, *ōnis f.* incursiune, năvală.
incursō (1) *vi. și vt.* 1. a se repezi spre, a se izbi de; (*fig.*) a izbi: ~ *rupibus* a se izbi de stânci, ~ *oculis* a izbi ochii. 2. a năvăli asupra: ~ *in agmen* a năvăli asupra coloanei.
incursus, *ūs m.* 1. năvală: ~ *undarum* potopul apelor. 2. atac, ciocnire: *primo incursu* la prima ciocnire. 3. (*fig.*) pornire.
incurvēscō, *ere vi.* a se îndoi.
incurvō (1) *vt.* a încovoia, a îndoi.
incurvus (3) *adj.* încovoiat.
incūs, *ūdis f.* nicovală.
incūsatio, *ōnis f.* învinuire.
incūsō (1) *vt.* a învinui, a se plânge de.
incussus, *ūs m.* izbire, ciocnire.
incustōditus (3) *adj.* nepăzit, neprivegheat.
incūsus (3) *adj.* încrustat, gravat.
incutiō, *ere, cussī, cussum vt.* 1. a lovi, a izbi, a zvârli: ~ *colaphum alicui* a da o palmă cuiva. 2. (*fig.*) a vârfi, a pricinui: ~ *formidinem animo* (*D.*) a vârfi frica în suflet.
indāgatiō, *ōnis f.* cercetare.
indāgātor, *ōris m.* cercetător.
indāgātrix, *icis f.* cercetătoare.
indāgō¹ (1) *vt.* a cerceta (urma).
indāgō², *inis f.* 1. urmărire (a vânatului), cursă. 2. (*freqv.*) cercetare.

inde *adv.* 1. (*loc*) de acolo. 2. (*timp*) din acest moment, apoi. 3. dintr-acestea, de aici.

indēbitus (3) *adj.* nedatorat, neme-ritat.

indecēns (1), *ntis adj.* nepotrivit, urât, indecent.

indecenter *adv.* urât, nerușinat.

indecet, *ēre vb. impers.* a fi nepotrivit.

indēclinātus (3) *adj.* neschimbat, nestrămutat.

indecōrē *adv.* necuviincios, nedemn.

indecoris (2) *adj.* 1. nepotrivit, necuviincios. 2. nedemn, rușinos.

indecorō (I) *vt.* a desfigura, a poci; (*fig.*) a pângări.

indecōrus (3) *adj.* nedemn, urât, rușinos.

indēfensus (3) *adj.* fără apărare.

indēfessus (3) *adj.* neobosit.

indēflētus (3) *adj.* neplâns.

indēlēbilis (2) *adj.* de neșters, nepieritor.

indēlibātus (3) *adj.* neatins.

indēmnnātus (3) *adj.* necondamnat, nejudecat.

indeplōrātus (3) *adj.* nejelit.

indēprēnsus (3) *adj.* neobservat.

indēstrictus (3) *adj.* nezgâriat, neatins.

indētōnsus (3) *adj.* netuns.

indēvitātus (3) *adj.* neevitat.

index, *icis m. și f.* 1. arătător, indicator; (*spec.*) denunțător, trădător. 2. (*fig.*) a) semn, dovadă; b) titlu, inscripție, catalog.

Indī, *ōrum m.pl.* indieni.

India, *ae f.* India. // **Indus** (**Indicus**) (3) *adj.* indian.

indicēns, *ntis (in + p.pr. v. dicō).* // **indicente mē** (*expr.*) fără s-o spun eu.

indiciūm, *iī n.* 1. arătare, informare; denunțare. 2. indiciu, semn, mărturie.

indicō¹ (I) *vt.* a indica, a descoperi, a denunța.

indicō², *ere, dixi, dictum vt.* a declara (oficial), a anunța (public); (*spec.*) a fixa, a impune (o pedeapsă, un bir): ~ *bellum* a declara război, ~ *concilium* a anunța o adunare, *mors indicta* moarte impusă.

indictus (3) *adj.* 1. nespus. 2. (*spec.*) nepledat: *causā indictā* cauza nefind pledată.

indidem *adv.* tot de-acolo.

indifferēns (1), *ntis adj.* indiferent.

indigena, *ae adj. m. și f.* băștinaș.

indigentia, *ae f.* nevoie, lipsă.

indigeō, *ēre, uī vi.* 1. a fi lipsit de: ~ *pecuniā* a fi lipsit de bani. 2. a avea nevoie de: ~ *defensionis* (G.), *auxilio* (Abl.) a avea nevoie de apărare, de ajutorare. // **indigentēs**, *ium m.pl.* cei lipsiți, sărmanii.

indiges (1), *etis adj.* băștinaș. // **Indigetēs**, *um m.pl.* zeități romane.

indigestus (3) *adj.* neorânduit, confuz.

indigitāmenta, *ōrum n.* colecție de formule pentru invocarea zeilor (*atribuită regelui Numa*).

indignābundus (3) *adj.* indignat.

indignāns (1), *ntis adj.* 1. indignat, furios. 2. care nu poate suporta.

indignātiō, *ōnis f.* indignare.

indignātiuncula, *ae f.* ușoară indignare.

indignē *adv.* 1. nedemn. 2. cu greu: ~ *ferre* a suporta cu greutate. 3. pe nedrept.

indignitās, *ātis f.* 1. nedemnită, faptă nedemnă, ticăloșie. 2. indignare.

indignor, *ārī, ātus sum vt. dep.* 1. a se indigna, a se înfuria. 2. a respinge cu indignare.

indignus (3) *adj.* 1. nedemn. 2. nemeritat. 3. neomenos, groaznic.

indigus (3) *adj. (cu G. și Abl.)* având nevoie, ducând lipsă.

indiligēns (1), *ntis adj.* neatent, fără grijă.

indiligenter *adv.* neglijent.

indiligentia, *ae f.* neglijență, nepăsare.

indipiscor, *dipisci, deplus sum vt. dep.* a dobândi, a apuca, a atinge.

indireptus (3) *adj.* nejeftuit.

indiscrētē *adv.* fără deosebire.

indiscrētus (3) *adj.* neseplat, ne- deosebit.

indisertē *adv.* fără talent (al vorbirii).

indisertus (3) *adj.* lipsit de talent (al vorbirii).

indispositē *adv.* fără rânduială.

indispositus (3) *adj.* neorânduit.

indissolūbilis (2) *adj.* de nedespărțit, indisolubil.

indistinctē *adv.* nedistinct, neclar.

indistinctus (3) *adj.* nedistinct, încurcat, neclar.

indivīduus (3) *adj.* 1. indivizibil. 2. inseparabil.

indō, *ere, didi, ditum vt.* 1. a pune în: ~ *salem in aquam* a pune sare în apă. 2. a aplica, a da, a vârî: ~ *nomen* a da un nume, ~ *pavorem* a vârî frica.

indocilis (2) *adj.* 1. care nu poate învăța. 2. neînvățat, neștiutor. 3. necultivat, neșlefuit.

indoctē *adv.* fără meșteșug, nepri-ceput.

indoctus (3) *adj.* neînvățat, neculti-vat; grosolan; nepriceput.

indolentia, *ae f.* lipsă de durere; insensibilitate la durere.

indolēs, *is f.* fire, înclinație naturală.

indolēscō, *ere, dolui vi.* a simți du-rere, a fi îndurerat.

indomitus (3) *adj.* nesupus, neîm-blânzit.

indormiō (IV) *vi.* a dormi pe: ~ *sac-cis* (D.) a dormi pe saci.

indōtātus (3) *adj.* fără zestre; (*fig.*) fără podoabe.

indubitātus (3) *adj.* neîndoielnic, nepus la îndoială.

indubitō, *āre vi. (cu D.)* a se îndoide.

indubius (3) *adj.* neîndoios.

indūcō, *ere, dūxi, ductum vt.* 1. a duce în (contra, spre): ~ *exercitum in Macedoniam* a duce armata în

Macedonia. 2. a aplica: ~ *varias plumas* a aplica pene felurite. 3. a acoperi: ~ *scuta pelli* (*Abl.*) a acoperi scuturile cu piei. 4. a aduce, a introduce: ~ *aliquem ad misericordiam* a-l face pe cineva să-i fie milă, ~ *in errorem* a induce în eroare, ~ *in rationes* a introduce în registre. 5. (*spec.*) a aduce pe scenă, a reprezenta: ~ *senem* a reprezenta un bătrân.

inductiō, *ōnis f.* aducere, introduce.

indulgēns, *ntis adj.* indulgent, binevoitor.

indulgenter *adv.* binevoitor, îngăduitor.

indulgentia, *ae f.* bunăvoință, bună-tate, îngăduință.

indulgeō, *ēre, dulsī, dultum vi* și *vt.*

1. a fi îngăduitor: ~ *sibi* a fi îngăduitor cu sine. 2. a se deda, a se dedica: ~ *vino* a se deda beției, ~ *valetudini* a se dedica îngrijirii sănătății. 3. a acorda: ~ *arbitrium* a permite alegerea.

induō, *ere, dui, dūtum vt.* 1. a pune ceva pe cineva, a îmbrăca: ~ *Hectori tunicam* a-i pune o tunică lui Hector, ~ *galeam* a pune un coif. 2. (*fig.*) a-și lua un rol, a împrumuta: ~ *personam philosophi* a-și însuși masca unui filozof. 3. *se induere* a se încurca.

indūrēscō, *ere, dūruī vi.* a se întări, a se împietri.

indūrō (*I*) *vt.* a întări.

Indus (3) *adj.* indian. // **Indus**, *i m.* fluviul Indus.

industria, *ae f.* hărnicie, străduință: *de* (sau *ex*) *industriā* dinadins, anume.

industriē *adv.* sânguincios.

industrius (3) *adj.* harnic, sânguincios.

indūtiae, *ārum f.pl.* armistițiu, răgaz.

indūtus, *ūs m.* [numai *D.*] îmbrăcămintă.

inedia, *ae f.* lipsă de hrană, foame, foamete.

inēditus (3) *adj.* nedat la iveală, nepublicat.

inēlegāns (1), *ntis adj.* fără finețe.

inēleganter *adv.* fără gust.

inēluctābilis (2) *adj.* de neînălăturat, inevitabil.

inēmior, *morī vi. dep.* a muri la: ~ *spectaculo alicui rei* a muri la vederea unui lucru.

inēmptus (3) *adj.* necumpărat.

inēnārrābilis (2) *adj.* de nedescris, de nespus.

inēnōdābilis (2) *adj.* de nedescurcat.

inēō, *ire, iī, itum vi.* și *vt.* 1. a intra: ~ *in urbem* a intra în oraș. 2. a pătrunde, a intra: ~ *domum* a pătrunde în casă. 3. a începe, a porni: ~ *bellum* a începe războiul. 4. (*fig.*) a începe să facă, a întreprinde, a face: ~ *numerum* a face calculul, ~ *rationem* a face socoteala, ~ *consilium* a lua o hotărâre, ~ *societatem*

a face o tovărășie, ~ *consulatum* a intra în consulat, ~ *suffragium* a vota, ~ *somnum* a adormi, ~ *gratiam ab omnibus* a câștiga recunoștința tuturor.

ineptē *adv.* fără rost, nepotrivit, prostete.

ineptiae, *ārum f.pl.* prostii, neghiobii.

ineptus (3) *adj.* neghiob, prost.

inequitābilis (2) *adj.* impropriu pentru cavalerie.

inermis (2) și **inermus** (3) *adj.* neîarmat.

inerrāns (1), *ntis adj.* fix.

inerrō (*I*) *vi.* a rățăci prin: ~ *montibus* (*D.*) a rățăci prin munți.

iners (1), *ertis adj.* 1. incapabil, neputincios, prost. 2. leneș, nevolnic, fără vlagă, inert.

inertia, *ae f.* 1. neputință. 2. lănezeală, trândăvie.

inēruditē *adv.* fără pricepere.

inēruditus (3) *adj.* 1. necultivat. 2. grosolan.

inēscō (*I*) *vt.* a momi, a prinde în cursă.

inēvitābilis (2) *adj.* inevitabil.

inexcitatus (3) *adj.* (*poet.*) netulburat, pașnic.

inexcūsābilis (2) *adj.* de nescuzat.

inexercitatus (3) *adj.* neexercitat, neînvățat.

inexhaustus (3) *adj.* nesecătuit.

inexōrābilis (2) *adj.* de neînduplecat.

inexperrēctus (3) *adj.* netrezit.

inexpertus (3) *adj.* 1. nepriceput, neștiutor. 2. neîncercat.

inexpiābilis (2) *adj.* neîmpăcat, înverșunat.

inexplēbilis (2) *adj.* de nepotolit, nesătul.

inexplētus (3) *adj.* nepotolit.

inexplicābilis (2) *adj.* care nu se poate descurca; (*fig.*) de nebiruit, imposibil de dus la capăt.

inexplōrātus (3) *adj.* necercetat, necunoscut. // **inexplōrātō** *adv.* fără a face cercetări, fără a lua informații.

inexpūgnābilis (2) *adj.* de necucerit, de neînving.

inexpectātus (3) *adj.* neașteptat.

inextinctus (3) *adj.* nestins.

inexsuperābilis (3) *adj.* de netrecut, de neînving.

inextricābilis (2) de nedescurcat.

infabrē *adv.* grosolan, fără artă.

infabricātus (3) *adj.* necioplit, brut.

infacētus (**inficētus**) (3) *adj.* fără spirit, necioplit.

infācundus (3) *adj.* greoi în vorbire, lipsit de darul vorbirii.

infāmia, *ae f.* dezonoare, ocară, rușine.

infāmis (2) *adj.* cu nume rău, ticălos, rușinos.

infāmō (*I*) *vt.* a face de ocară, a defăima.

infandus (3) *adj.* 1. de negăit: *renovare infandum dolorem* a reîmprosăta o durere de negăit. 2. îngro-

zitor: *infandum bellum* război îngrozitor.
infāns (1), *ntis* *adj.* 1. care nu vorbește, mut. 2. micuț, de vârstă fragedă. // *m.* copil (până la șapte ani).
infantia, *ae f.* 1. copilărie, vârstă fragedă. 2. neputința de a vorbi.
infatigabilis (2) *adj.* neobosit.
infatuō (I) *vt.* a prosti, a zăpăci la minte.
infaustus (3) *adj.* nenorocos, nefericit.
infector, *ōris m.* vopsitor.
infectus (3) *p.pf. v.* **inficiō**. // *adj.* nelucrat, nefăcut.
infecunditās, *ātis f.* nerodnicie.
infecundus (3) *adj.* neroditor, sărac.
infelicitās, *ātis f.* 1. nefericire, nenorocire. 2. sterilitate.
infelicitē *adv.* 1. din nenorocire. 2. fără succes.
infelix (1), *icis* *adj.* 1. nefericit, nenorocit. 2. (*agr.*) neroditor.
infensē *adv.* dușmănos.
infensō (I) *vt.* a pustii, a devasta; (*rar*) a se porni dușmănos.
infensus (3) *adj.* (*cu D.*) pornit contra, potrivnic.
inferciō, *ire, fersī, fertum vt.* a vâri (spre a umple), a umple.
inferī, *ōrum m.pl.* zeii de jos; Infernul.
inferiae, *ārum f.pl.* ofrande (aduse sufletelor morților).

inferior (1), *ius adj. comp.* (*v.* **inferus** și **infrā**) mai jos, mai mic, inferior, mai prejos.
infernus (3) *adj.* 1. de jos. 2. (*fig.*) subpământean, al Infernului.
inferō, *inferre, intulī, illātum vt.* și *vi.* 1. a duce în, a pune în, a aduce: ~ *ligna in ignem* a pune lemne pe foc, ~ *corpus tabernaculo* a aduce corpul în cort; *se inferre* a se duce, a se îndrepta: ~ *in turbam* a se vâri în mulțime. 2. (*euf.*) a îngropa: ~ *corpus eodem* a îngropa corpul tot acolo. 3. (*mil.*) ~ *signa in hostem* a porni la atac, ~ *bellum (arma)* a porni război, ~ *pedem* a porni. 4. (*fig.*) a aduce, a pricinui: ~ *molestiam* a pricinui întristare, ~ *spem alicui* a da speranțe cuiva, ~ *crimina* a învinovăți, ~ *vim* a ataca.
inferus (3) *adj.* de jos, inferior.
infestē *adv.* dușmănos.
infestō (I) *vt.* a ataca, a pustii, a devasta, a distruge.
infestus (3) *adj.* 1. (*act.*) potrivnic, dușmănos, contrar. 2. (*pas.*) expus (primejdiilor), primejdut.
inficiō, *ere, fecī, sectum vt.* 1. a vopsi, a colora; (*fig.*) a îmbina. 2. a corupe, a strica; a otrăvi.
infidelis (2) *adj.* în care nu poți avea încredere, necredincios.
infidelitās, *atis f.* rea-credință, nesinceritate.
infideliter *adv.* cu rea-credință, neleal.

infidus (3) *adj.* 1. necredincios, nesincer. 2. nesigur.
infigō, *ere, fixī, fixum vt.* a înfige; (*fig.*) a fixa, a întipări adânc.
infimus (3) *adj. superl.* (*v.* **inferus**) 1. cel mai de jos: ~ *mons* poalele muntelui. 2. (*fig.*) cel mai umil. // **infimum**, *i n.* partea cea mai de jos.
infindō, *ere, fidi, fissum vt.* a despică, a tăia.
infinitās, *ātis f.* infinitate, imensitate.
infinitē *adv.* fără margini, fără sfârșit.
infinitus (3) *adj.* nesfârșit, nemărginit.
infirmē *adv.* slab.
infirmitās, *ātis f.* slăbiciune, neputință.
infirmō (I) *vt.* 1. a slăbi: ~ *legiones commeatibus* a slăbi legiunile prin învoiri. 2. a respinge: ~ *res leves* a respinge lucruri neserioase. 3. a anula: ~ *leges* a anula legi.
infirmus (3) *adj.* slab, neputincios.
infīt și **infīt** *vb. impers.* începe (să vorbească).
**infitiās ire vt. a tăgădui: *quod nemo it infitias* ceea ce nimeni nu tăgăduiește.
infitiātiō, *ōnis f.* tăgăduire.
infitiātor, *ōris m.* tăgăduitor; (*spec.*) rău platnic.
infitiōr, *ārī, ātus sum vt. dep.* a nega, a tăgădui.
inflammātiō, *ōnis f.* aprindere, incendiere; (*med.*) inflamare.
inflammō (I) *vt.* a aprinde, a incendia; (*fig.*) a înflăcăra, a aprinde, a ațâța.**

inflātē *adv.* umflat, exagerat.
inflātus¹ (3) *adj.* 1. umflat. 2. (*fig.*) îngâmfat, înfumurat.
inflātus², *ūs m.* suflat, suflu.
inflectō, *ere, flexī, flexum vt.* 1. a îndoi: ~ *ferrum* a îndoi fierul. 2. (*despre voce*) a mlădia: ~ *vocem* a-și mlădia glasul. 3. a schimba, a altera: ~ *suum nomen ex Graeco* a-și schimba numele din cel grecesc. 4. (*fig.*) a îndupleca: *aliquem precibus* a îndupleca pe cineva prin rugăminți.
inflētus (3) *adj.* neplâns.
inflexibilis (2) *adj.* inflexibil, invariabil.
inflexiō, *ōnis f.* îndoire.
inflexus, *ūs m.* 1. cotitură. 2. modulare (a vocii).
infigō, *ere, flixī, flictum vi.* și *vt.* 1. a izbi (în ceva): ~ *caput parietibus (D.)* a da cu capul de pereți. 2. a pricinui (ceva rău): ~ *plagam* a face o rană, ~ *detrimentum* a pricinui o pagubă.
inflō (I) *vt.* 1. a umfla: *amnis inflatus aquis* râu umflat de ape. 2. (*spec.*) a sufla (într-un instrument), a face să răsună, a cânta cu: ~ *tubam, tibias, calamos* a face să răsună trompeta, a cânta din flaut, din fluier. 3. (*fig.*) a înflăcăra, a inspira: ~ *spem* a înflăcăra speranța.
influō, *ere, flūxī, flūxum vi.* 1. a se vărsa, a se revărsa: *fluvius in Pontum influit* râul se varsă în Marea

Neagră, *copiae in Galliam influunt* trupele se revarsă asupra Galliei.

2. (fig.) a pătrunde (pe nesimțite), a se strecura: ~ *in animos* a pătrunde în suflete.

infodiō, *ere, fōdī, fossum* vt. a îngropa.

informātiō, *ōnis* f. 1. idee, noțiune. 2. plan, schiță.

informis (2) *adj.* 1. fără formă. 2. (fig.) urât, nesuferit, hidos: *informes hie-mes* iernile urâte.

informō (I) *vt.* a forma, a plăsmui; (fig.) a reprezenta.

infortūnātus (3) *adj.* nefericit.

infortūnium, *ii n.* nenorocire, nefericire.

infrā *adv.* și *prep.* (cu *Ac.*) 1. mai jos, dedesubt; (fig.) mai prejos: *partes quae sunt* ~ părțile care sunt dedesubt, ~ *eum locum* mai jos de acest loc, ~ *ingenium eius* mai prejos decât talentul lui. 2. (spec.) ~ *aliquem accumbere* a sta la masă mai jos decât altul (la dreapta lui), *Homerus non infra Lycurgum fuit* Homer nu i-a fost posterior lui Lycurg.

infractiō, *ōnis* f. frângere.

infragilis (2) *adj.* care nu se poate sparge; (fig.) neînfrânt.

infremō, *ere, uī* vt. a mugii, a vui.

infrēnātus (3) *p.pf.* (v. **infrēnō**) ținut în frâu. // *adj.* fără frâu.

infrendō, *ere* vt. a scrâșni.

infrēnis (2) și **infrēnus** (3) *adj.* fără frâu.

infrēnō (I) *vt.* 1. a înhăma. 2. a frâna, a înfrâna.

infrequēns (1), *ntis* *adj.* 1. în număr mic, rar. 2. nefrecventat.

infrequentia, *ae* f. număr mic; (spec.) lipsă de locuitori.

infringō, *ere, frēgī, frāctum* vt. 1. a frânge, a rupe, a zdrobi: ~ *hastam* a frânge sulița. 2. (fig.) a înfrânge, a abate: ~ *conatus adversariorum* a înfrânge încercările adversarilor.

infrōns (1), *ndis* *adj.* (poet.) fără frunze; fără arbori.

infructuōsus (3) *adj.* neroditor, neproductiv; (fig.) nefolositor, fără succes.

infucātus (3) *adj.* vopsit, fardat.

infula, *ae* f. fâșie de lână (care încingea capul preoților și al victimelor aduse jertfă); (fig.) podoabă sfântă.

infulciō, *ire, fulsī, fultum* vt. a vâri, a băga.

infundō, *ere, fūdī, fūsum* vt. 1. a vărsa în, a introduce (vărsând): ~ *aquam in vas* a vărsa apă într-un vas. 2. a da să bea cuiva: ~ *venenum* a da otrăvă cuiva. 3. a revărsa, a răspândi: *amnis litori infusus* râu revărsat peste mal. 4. a stropi, a muia: ~ *olivās aceto* a stropi măslinile cu oțet.

infuscō (I) *vt.* a înnegri, a întuneca; (fig.) a altera, a strica.

ingeminō (I) *vt.* și *vi.* 1. a repeta, a dubla: ~ *ictus* a îndoi loviturile. 2. a spori, a se mări: *ingeminat clamor* strigătele sporesc.

ingemiscō (**ingemescō**), *ere, gemui* *vi.* și *vt.* 1. a scoate un geamăt, a geme: ~ *urbis ruinis* (D.) a geme pe ruinele (în fața ruinelor) orașului. 2. a jeli, a deplânge: ~ *eius interitum* a deplânge moartea lui.

ingemō, *ere, ui* *vi.* a geme.

ingenerō (I) *vi.* a sădi, a împlânta sămânță.

ingeniōsē *adv.* cu talent, ingenios.

ingeniōsus (3) *adj.* 1. (poet.) dotat de la natură. 2. inteligent, ingenios, dibaci.

ingenitus (3) *p.pf.* v. **ingignō**. // *adj.* înăscut, de la natură.

ingenium, *ii n.* 1. fire, natură, caracter. 2. spirit, talent, inteligență.

ingēns (1), *ntis* *adj.* uriaș, foarte mare, extraordinar.

ingenuē *adv.* 1. ales: ~ *educatus* frumos crescut. 2. sincer, deschis: ~ *confitebor* îți voi mărturisii deschis.

ingenuitās, *ātis* f. 1. origine liberă, noblete a originii. 2. (fig.) onestitate, sinceritate.

ingenuus (3) *adj.* 1. (rar) indigen, natal. 2. (frecv.) născut din părinți liberi, de familie bună: ~ *puer* copil de familie bună. 3. (fig.) nobil, ales: *artes ingenuae* studiile alese. 4. sincer, deschis, cinstit. 5. modest. // **ingenui**, *ōrum* m.pl. oameni liberi.

ingerō, *ere, gessī, gestum* vt. 1. a vâri în, a băga în, a căra în: ~ *ligna foco* a pune lemne pe vatră; (refl.) ~ *se periculis* (D.) a se vâri în primejdii.

2. a arunca; (fig.) a azvârli în față: ~ *saxa* a arunca pietre, ~ *contumelias* a arunca insulte. 3. a aplica: ~ *verbera* a aplica vergile, ~ *osculum* a da o sărutare.

ingignō, *ere, genui, genitum* vt. a sădi (o sămânță).

inglōriōsus (3) *adj.* fără glorie, obscur.

inglōrius (3) *adj.* neînsemnat, obscur.

ingluviēs, *ēi* f. 1. gușă. 2. (fig.) lăcomie (la mâncare).

ingrātē *adv.* 1. neplăcut. 2. nerecunoscător.

ingrātiis (**ingrātis**) *adv.* fără voie.

ingrātus (3) *adj.* 1. neplăcut, dezagreabil: *non ingrata oratio* un discurs care nu displace. 2. nerecunoscător: ~ *homo* om nerecunoscător. 3. (fig.) ingrat, care nu răsplătește efortul: ~ *ager* pământ sterp.

ingravescō, *ere* *vi.* a se îngreui; (fig.) a deveni mai greu, a spori.

ingravō (I) *vt.* a împovăra, a agrava, a spori (în rău).

ingredior, *gredi, gressus sum* vt. și *vi. dep.* a intra, a porni: ~ (in) *urbem* a intra în oraș, ~ *viam* a porni la drum, ~ *orationem* a începe discursul.

ingressiō, *ōnis* f. intrare; (fig.) mers. **ingressus**, *ūs* m. 1. intrare. 2. început. 3. mers.

ingruō, *ere, ui* *vi.* a se năpusti.

inguen, *inis* n. vintre, partea de jos a pântecelui.

ingurgitō (I) *vt.* a înfunda: (*refl.*) *se* ~ a se afunda; (*fig.*) a înghiți lacom.
ingūstātus (3) *adj.* negustat, neatins.
inhabilis (2) *adj.* 1. nepotrivit, greoi: *inhabilis magnitudinis navis* corabie de o mărime nepotrivită. 2. incapabil: ~ *studiis* (D.) incapabil de studii.
inhabitābilis (2) *adj.* de nelocuit.
inhabitō (I) *vt.* a locui (în).
inhaerēō, ēre, haesi, haesum vi. a sta fixat: ~ *ad saxa* a sta prins de stânci; (*fig.*) a stărui: ~ *studiis* (D.) a stărui asupra studiului.
inhaerescō, ere, haesi vi. a se prinde, a se fixa.
inhālō (I) *vt.* a duhni, a exala.
inhibeō, ēre, buī, bitum vt. 1. a opri, a ține în loc: ~ *equos* a opri caii. 2. a exercita, a aplica: ~ *imperium* a exercita puterea.
inhiō (I) *vi.* 1. a sta cu gura căscată; (*fig.*) a dori cu înfocare: ~ *dominationi* a dori puterea. 2. a se minuna: *turba inhiat* mulțimea se minunează.
inhonestē adv. în mod necinstit.
inhonestō, āre vt. a dezonora.
inhonestus (3) *adj.* necinstit. 2. rușinos, respingător.
inhonōrātus (3) *adj.* neonorat.
inhonōrus (3) *adj.* fără podoabe, fără onoruri.
inhorreō, ēre, ui vi. 1. a fi zbârlit. 2. (*frecv.*) a sta înțepenit (nemișcat).

inhorrēscō, ere, horruī vi. 1. a se zbârli. 2. a tremura de frică, a se înfiora.
inhospitālis (2) *adj.* neospitalier, nelocuit, sălbatic.
inhospitālītās, ātis f. neospitalitate.
inhospitus (3) *adj.* neospitalier, nelocuit, pustiu.
inhūmānē adv. crud, neomenos, grosolan.
inhūmānitās, ātis f. 1. neomenie, cruzime, sălbăcie. 2. grosolanie, impolitețe.
inhūmāniter adv. nepoliticos.
inhūmānus (3) *adj.* 1. crud, barbar, neomenos. 2. grosolan, necultivat, nepoliticos.
inhumātus (3) *adj.* neîngropat.
iniciō, ere, iēcī, iectum vt. 1. a arunca în (pe, peste): *ignem castris* a arunca foc în tabără, ~ *pontem flumini* a construi un pod peste râu; (*refl.*) *se ~ in medios hostes* a se azvârli în mijlocul dușmanilor, *catenas alicui* ~ a pune în lanțuri pe cineva; ~ *manum alicui* a se face stăpân pe cineva. 2. (*fig.*) a pricinui (un sentiment, o stare), a provoca, a insufla: ~ *spem* a insufla speranță.
iniectus, ūs m. aruncare asupra.
inimicē adv. dușmănos, neprieteneste.
inimicitia, ae f. (frecv. pl.) dușmănie, sentimente de dușmănie.
inimicō (I) *vt.* a asmuți, a atrage dușmănie.

inimicus (3) *adj.* 1. dușman, dușmănos. 2. (*despre lucruri*) vătămător, nepotrivit. // **inimicus, ī m.** dușman (personal) // **inimica, ae f.** dușmancă.
inimitābilis (2) *adj.* inimitabil.
iniquē adv. 1. în mod nedrept. 2. cu greu.
iniquitās, ātis f. 1. inegalitate (a terenului). 2. greutate, dificultate. 3. nedreptate.
iniquus (3) *adj.* 1. (*despre teren*) inegal, accidentat: *loco iniquo* într-un loc accidentat. 2. nepotrivit, nefavorabil, dezavantajos: *iniquo tempore* la un moment nepotrivit, *iniqua sors* soarta nefavorabilă. 3. crâncen, nemilos: ~ *sol*, *iniqua hiems* soare crâncen, iarnă nemiloasă. 4. nedrept, pornit, dușmănos, răuvoitor: ~ *iudex* judecător nedrept.
initiō (I) *vt.* a introduce (într-o taină), a iniția.
initium, īi n. început; (*Abl.*) *initiō* la început, *ab initio* de la început.
iniūcunditās, ātis f. ceea ce displace.
iniūcundus (3) *adj.* neplăcut.
iniūdicātus (3) *adj.* nejudecat, nedecis: *id iniudicatum relinquo* las acest lucru nedecis.
iniungō, ere, iūnxī, iūnctum vt. 1. a uni (cu ceva), a lega cu: ~ *aggerem muro* (D.) a uni parapetul cu zidul. 2. (*fig.*) a aplica, a impune: ~ *tributum* a impune bir.
iniūrātus (3) *adj.* care n-a jurat.

iniūria, ae f. 1. nedreptate; (*Abl.*) *iniuriā* pe nedrept. 2. pagubă, jignire.
iniūriōsē adv. nedrept, jignitor.
iniūriōsus (3) *adj.* nedrept; (*poet.*) brutal.
iniūrius (3) *adj.* nedrept.
iniussū (numai Abl.) fără ordin: ~ *consulis* fără ordinul consulului, ~ *meo* fără porunca mea.
iniussus (3) fără ordin, de la sine.
iniūstē adv. în mod nedrept, pe nedrept.
iniūstus (3) *adj.* 1. nedrept. 2. peste măsură.
innābilis (2) *adj.* de nestrăbătut (plutind).
innāscor, nāscī, nātus sum vi. dep. a se naște în (pe). // **innātus** (3) *p.pf.* și *adj.* înnăscut.
innatō (I) *vi.* și *vt.* a pluti pe (în), a înota peste (în): *undam innatat albus* albia plutește pe valuri.
innāvigābilis (2) *adj.* nenavigabil.
innectō, ere, nexuī, nexum vt. 1. a împleti, a încolăci, a lega: ~ *comas* a împleti părul. 2. (*fig.*) a inventa, a născoci: ~ *causas morandi* a născoci motive de zăbovire.
innitor, nītī, nīxus (nīsus) sum vi. dep. a se sprijini: ~ *baculō* a se sprijini în toiag.
innō (I) *vt.* și *vi.* a pluti pe, a înota pe.
innocēns (1), *ntis adj.* 1. nevinovat. 2. cumsecade, cinstit.
innocenter adv. cinstit; fără pagubă.
innocentia, ae f. nevinovăție, cinste.

innocuus (3) *adj.* nevătămător. 2. nevătămat, neatins.
innōtescō, *ere*, *nōtūi vi.* a deveni cunoscut.
innoxiē *adv.* nevătămător.
innoxius (3) *adj.* 1. nevătămător, neprimejdios: *innoxia potio* băutură nevătămatoare. 2. nevinovat, cinstit: ~ *homo* om nevinovat. 3. (*pas.*) nevătămat, intact, în afara primejdiilor.
innuba, *ae f.* necăsătorită.
innūbō, *ere*, *nūpsī*, *nūptum vi.* a intra ca soție într-o familie.
innumerābilis (2) *adj.* nenumărat.
innumerābilitās, *ātis f.* infinitate.
innumerābiliter *adj.* de nenumărate ori, la nesfârșit.
innumerus (3) *adj.* nenumărat.
innuō, *ere*, *nūi vi.* a face semn (din cap).
innūpta, *ae f.* necăsătorită, fecioară.
innūtriō (IV) *vt.* a crește, a hrăni.
Īnō, *ūs (ōnis) f.* Ino (*fiica regelui Cadmus*).
inoblitus (3) *adj.* care nu uită.
inobrutus (3) *adj.* necopleșit.
inobservātus (3) *adj.* neobservat.
inoffēnsus (3) *adj.* neatins, netulburat.
inolēscō, *ere*, *ēvī*, *itum vi.* și *vt.* (*despre plante*). 1. a se prinde, a prinde rădăcini. 2. a sădi, a împlânta.
inōminātus (3) *adj.* blestemat, sinistru.
inopertus (3) *adj.* neacoperit.

inopia, *ae f.* 1. lipsă; ~ *navium* lipsă de corăbii. 2. lipsuri, sărăcie, nevoi.
inopināns (1), *ntis adj.* fără a se aștepta.
inopinātus (3) *adj.* neașteptat, nebănuț: *ex inopinātō* pe neașteptate.
inopinus (3) *adj.* neașteptat.
inops (1), *opis adj.* 1. sărac. 2. lipsit: ~ *amicorum* lipsit de prieteni. 3. neputincios, incapabil.
inōrātus (3) *adj.* neexpus, neexprimat.
inōrdinātus (3) *adj.* în dezordine.
inōrnātus (3) *adj.* neîmpodobit.
inquam, *inquis*, *inquit vb.* *def.* zic, zici, zice.
inquiēs (1), *ētis adj.* neliniștit, tulburat.
inquiētō (I) *vt.* a tulbura, a chinui.
inquiētus (3) *adj.* neliniștit, agitat.
inquilinus (3) *adj.* locatar, chirias; (*fig.*) venetic.
inquinātē *adv.* murdar.
inquinātus (3) *p.pf. v.* **inquinō**. // *adj.* murdar.
inquinō (I) *vt.* a murdări; (*fig.*) a pângări.
inquirō, *ere*, *sīvī*, *sītum vt.* și *vi.* 1. a cerceta, a căuta. 2. (*jur.*) ~ *in aliquem* a face o anchetă despre cineva, a face o cercetare.
inquisitiō, *ōnis f.* cercetare, căutare.
inquisitor, *ōris m.* cercetător.
insalūber, *bris*, *bre adj.* nesănătos.
insalūtātus (3) *adj.* nesalutat.

insānābilis (2) *adj.* de nevindecat, incurabil.
insānē *adv.* nebunește, ca un nebun.
insānia, *ae f.* nebunie, sminteală.
insāniō (IV) *vi.* și *vt.* a fi nebun, a se sminti, a fi turbat, a-și pierde mințile: *homo insaniebat* omul era nebun, *insaniens Bosporus* Bosforul turbat; (*poet.*) ~ *errorem* a fi atins de o rătăcire a minții.
insānitās, *ātis f.* lipsă de sănătate; sminteală.
insānus (3) *adj.* 1. nebun, smintit, care aiurează: ~ *homo* om nebun, *insana vates* profetesă în delir. 2. furios, peste măsură: ~ *fluctus* val furios, *insana vitis* viță care crește nebună (peste măsură).
insatiābilis (2) *adj.* 1. de nesăturat, nesățios. 2. de care nu te mai sature.
insatiābiliter *adv.* fără a se sătura.
insaturābilis (2) *adj.* nesățios.
insaturābiliter *adv.* de nesăturat.
inscendō, *ere*, *scendi*, *scēnsu vt.* a urca pe: ~ *scaenam* a urca pe scenă.
insciēns (1), *ntis adj.* neștiutor.
inscienier *adv.* fără știință, prosteste.
inscientia, *ae f.* neștiință.
inscitē *adv.* fără pricepere, prost, rău.
inscītia, *ae f.* necunoaștere, ignoranță.
inscītus (3) *adj.* ignorant, prost, stupid.
inscius (3) *adj.* neștiutor.
inscribō, *ere*, *psī*, *ptum vt.* 1. a scrie pe, a grava: ~ *nomen monumento* a scrie numele pe un monument. 2. a intitula, a afișa: *liber inscri-*

bitur... cartea se intitulează... 3. a atribui, a adresa: ~ *sibi nomen* a-și atribui numele, ~ *epistulam patri* a adresa tatălui o scrisoare.
inscriptio, *ōnis f.* înscriere, inscripție, titlu.
insculpō, *ere*, *psī*, *ptum vi.* și *vt.* a grava, a întipări.
insecō, *āre*, *secuī*, *sectum vt.* a tăia, a spinteca.
insectātiō, *ōnis f.* urmărire, atacuri înverșunate.
insectător, *ōris m.* urmăritor, adversar.
insector, *āri*, *ātus sum vt.* *dep.* a urmări, a ataca.
insenēscō, *ere*, *senuī vi.* a îmbătrâni în: *libris* ~ a îmbătrâni pe cărți.
insepultus (3) *adj.* neîngropat.
insequor, *sequī*, *secūtus sum vt.* 1. a urma (îndată): *clamor insequitur* urmează îndată un strigăt. 2. a urmări: ~ *hostem gladio* a urmări dușmanul cu sabia.
inserō¹, *ere*, *sēvī*, *sītum vt.* a planta, a altoi; (*fig.*) a împlânta, a întipări.
inserō², *ere*, *servī*, *sertum vt.* a vâri, a introduce, a amesteca: ~ *rostrum lagōnae* a vâri ciocul în carafă, ~ *se bello* a se amesteca în război; (*spec.*) a pune în rândul: *me vatibus inseris* mă pui în rândul poezilor.
insertō (I) *vt.* a vâri.
inserviō (IV) *vi.* și *vt.* a se pune în slujba cuiva, a se apleca asupra, a se dedica: ~ *plebi* a se pune în

slujba poporului, ~ *artibus* a se dedica artelor.

insibilō, *āre* vi. (poet.) a şuiera.

insideō, *ēre*, *sēdī*, *sessum* vi. şi vt.

1. a şede pe, a fi aşezat pe: ~ *equo* (D.) a şede pe cal. 2. (fig.) a sta fixat: *dolor insidet pedibus* durerea stăruie în picioare. 3. a ocupa: ~ *ar-cem* a ocupa cetăţuia, ~ *ea loca* a locui în acest ţinut.

insidiae, *ārum* f.pl. cursă, înşelăciune: *insidias parare alicui* a pregăti o cursă cuiva, *per insidias* prin înşelăciune.

insidiator, *ōris* m. înşelător, pânditor.

insidior, *ārī*, *ātus* sum vi. dep. 1. a întinde curse. 2. a pândi: ~ *tempori* a pândi momentul.

insidiōsē adv. viclean, perfid.

insidiōsus (3) adj. înşelător, viclean, perfid.

insidō, *ere*, *sēdī*, *sessum* vi. 1. a se aşeza, a se fixa: *apes floribus* (D.) *insidunt* albinele se aşază pe flori.

2. (mil.) a ocupa: *saltus insessus ab hoste* defileu ocupat de duşman.

insigne, *is* n. 1. semn distinctiv; semnal. 2. podoabă; emblemă.

insigniō (IV) vt. a distinge (printr-un semn), a deosebi, a scoate în evidenţă.

insignis (2) adj. deosebit, remarcabil.

insignitē (Insigniter) adv. în mod deosebit.

insiliō, *īre*, *siluī* vi. şi vt. a sări (asupra, în): ~ *in equum* a sări pe cal; (poet.) ~ *ramis* (D.) a sări pe ramuri, ~ *undas* a sări în valuri.

insimulatiō, *ōnis* f. învinuire.

insimulō (I) vt. a învinui, a acuza.

insincērus (3) adj. necurat, stricat.

insinuō (I) vt. şi vi. a vârî, a introduce (în, pe lângă): *se* ~ a se strecura, a pătrunde prin: *se* ~ *in sermonem* a se băga în vorbă, *flumen se insinuat inter valles* râul pătrunde prin văi, *Augusto* (D.) *insinuatus est* a fost introdus pe lângă Augustus.

insipiēns (1), *ntis* adj. necugetat, nechibzuit.

insipienter adv. necugetat, prosteste.

insipientia, *ae* f. nechibzuinţă, prostie.

insistō, *ere*, *stītī* vi. şi vt. I. 1. a se aşeza, a sta: ~ *in iugo* a se aşeza pe jug, ~ *in pedem* a sta într-un picior. 2. a urmări, a nu slăbi: ~ *hostibus* (D.) a-i urmări pe duşmani. 3. a se apuca (cu ardoare) de ceva, a se pune pe: ~ *studiis* a se apuca de studii. 4. a stăru, a insista: *ei rei insistendum est* trebuie să stăru asupra acestui lucru. II. 1. a merge pe, a călca pe: ~ *viam* a bate un drum, ~ *vestigis* a călca pe urmele. 2. a urma, a urmări: ~ *rationem* a urma un plan.

insitiō, *ōnis* f. altoire.

insitivus (3) adj. altoit; (fig.) străin, adoptiv.

insociabilis (2) adj. nesociabil.

insolābiliter adv. fără consolare.

insolēns (1), *ntis* adj. 1. neobişnuit.

2. nemăsurat. 3. obraznic, neruşinat.

insolenter adv. 1. neobişnuit. 2. nemăsurat. 3. neruşinat.

insolentia, *ae* f. 1. necunoaştere, neobişnuinţă, lipsă de experienţă: ~ *itineris* necunoaşterea drumului. 2. lipsă de măsură, dezmăţ, neruşinare: ~ *saeculi* dezmăţul epocii, ~ *virī* neruşinarea omului. 3. noutate, ciudăţenie: ~ *verborum* noutatea cuvintelor.

insolēscō, *ere* vi. a se îngâmfa.

insolidus (3) adj. firav, fără putere.

insolitus (3) adj. neobişnuit.

insomnia, *ae* f. insomnie.

insomnis (2) adj. fără somn.

insomnium, *īi* n. vis.

insonō, *āre*, *uī* vi. şi vt. 1. a scoate un sunet (a şuiera, a vâjâi, a tuna, a pocni). 2. a face să răsun.

insōns (1), *ntis* adj. 1. nevinovat: ~ *fraterni sanguinis* nevinovat de uciderea fratelui. 2. inofensiv.

insōpitus (3) adj. neadormit.

inspectiō, *ōnis* f. examinare, cercetare.

inspectō (I) vt. a cerceta, a privi (de regulă numai *p.pr. act.* în *Abl. abs.*): *inspectante praetore* sub ochii pretorului, *nobis inspectantibus* sub ochii noştri.

inspērāns (1), *ntis* adj. care nu speră, fără a se aştepta: *mihi insperanti* împotriva aşteptărilor mele.

inspērātus (3) adj. nesperat, neaşteptat: *ex insperato* împotriva aşteptărilor, în chip nesperat.

inspergō, *ere*, *spersi*, *spersum* vt. a presăra, a stropi.

inspiciō, *ere*, *spexī*, *spectum* vt. a privi (atent), a cerceta: ~ *speculum* a privi în oglindă, ~ *leges* a cerceta legile.

inspicō, *āre* vt. a ascuţi (ca pe un spic).

inspirō (I) vi. şi vt. a sufla în: ~ *conchae* (D.) a sufla într-o scoică, ~ *foramen* a sufla într-o gaură. 2. (fig.) a insufla, a inspira: ~ *amorem* a insufla iubire.

inspoliātus (3) adj. nejefuit.

instabilis (2) adj. 1. instabil, schimbător. 2. nesigur, şovăitor.

instāns (1), *ntis* adj. 1. ameninţător, iminent, presant. 2. prezent: *in instanti* în prezent.

instanter adv. stăruitor.

instantia, *ae* f. 1. apropiere, prezenţă. 2. stăruinţă.

instar I. n. [indecl.] valoare, mărime: *esse* (sau *habere*, *obtinere*) *instar alicuius rei* a avea valoarea (mărimea) unui lucru: *terra* ~ *puncti* *obtinet* pământul are mărimea unui punct. II. adv. cât, ca: *equus* ~ *montis* cal cât un munte, *epistula* ~ *voluminis* o scrisoare cât o carte.

instaurātiō, *ōnis f.* reînnoire, reluare.
instaurō (I) *vt.* 1. a reînnoi, a relua; (*fig.*) ~ *animos* a înviora sufletul.
 2. a pregăti, a organiza: ~ *funus* a pregăti o înmormântare.
insternō, *ere, strāvi, strātum vt.* a aşterne peste, a acoperi.
instigātor, *ōris m.* instigator.
instigātrix, *īcis f.* instigatoare.
instigō (I) *vt.* a aţâţa, a asmuţi.
instillō (I) *vt.* a picura, a turna cu picătura.
instimulō (I) *vt.* a aţâţa.
instinctor, *ōris m.* instigator.
instinctus, *ūs m.* imbold.
instinguō, *ere, stīnxi, stinctum vt.* a împinge, a mâna; (*fig.*) a inspira.
instita, *ae f.* garnitură (la o haină femeiască).
institiō, *ōnis m.* oprire, repaus.
institor, *ōris m.* vânzător, negustor.
instituō, *ere, stitui, stitutum vt.* 1. a aşeza, a pune în: ~ *vestigia* a aşeza piciorul. 2. a dispune, a orândui, a pregăti, a face: ~ *duplicem aciem* a dispune o linie dublă de luptă, ~ *ludos* a orândui jocuri, ~ *pontem* a face un pod, ~ *amicos sibi* a-şi face prieteni. 3. (*fig.*) a începe, a întreprinde: ~ *negotium* a începe o treabă. 4. a hotărî, a stabili: *ut instituerat* după cum hotărâse. 5. a forma, a instrui: ~ *puerum litteris Graecis* a deprinde un copil cu literatura greacă.

institutiō, *ōnis f.* 1. orânduire. 2. învăţătură, educaţie. 3. principiu, sistem.
institutum, *i n.* 1. obicei, rânduială: *instituto suo* după obiceiul său. 2. subiectul propus, plan. 3. învăţătură, principiu: *instituta philosophiae* principiile filozofiei.
instō, *āre, stiti vi. şi vt.* 1. a sta deasupra, a sta pe (în): ~ *iugis* a sta la înălţimi. 2. a urmări, a presa: ~ *fugientibus* a-i urmări pe fugari. 3. (*fig., despre ceva rău*) a fi aproape, a ameninţa: *instat periculum* primejdia e aproape. 4. a stărui (asupra): ~ *operi* a stărui la treabă, ~ *rectam viam* a stărui pe drumul cel drept, ~ *poscere* a stărui în a cere.
instrātus (3) *adj.* neacoperit.
instrepō, *ere, uī, itum vi.* a scoate un zgomot.
instrūctē *adv.* pregătit.
instrūctiō, *ōnis f.* pregătire, orânduire.
instrūctus¹ (3) *p.pf. v. instruō. // adj.* prevăzut, înzestrat.
instrūctus², *ūs m.* 1. orânduire. 2. podoabă.
instrūmentum, *i n.* 1. unealtă, instrument. 2. (*fig.*) mijloace; ~ *oratoris* mijloacele oratorului. 3. podoabă. 4. haină.
instruō, *ere, strūxi, strūctum vt.* 1. a construi, a ridica, a înălţa: ~ *muros* a ridica ziduri. 2. a orândui, a pregăti, a dispune, a aranja: ~ *mensas*

a întinde mese, ~ *insidias* a pune curse, ~ *copias* a pregăti trupe, ~ *aciem* a aranja linia de lupte. 3. a prevedea cu, a echipa, a înarma: ~ *classem omnibus rebus* a echipa flota cu tot ce trebuie. 4. a instrui, a informa: ~ *adulscntes* a-i instrui pe tineri.
insuāvis (2) *adj.* neplăcut.
Insubrēs, *um m.pl.* insubri (*neam celtic*).
insūdō, *āre vi. (cu D.)* a asuda pe.
insuēfactus (3) *adj.* obișnuit, învățat cu.
insuēscō, *ere, suēvi, suētum vi. şi vt.* 1. a se obișnui: ~ *ad disciplinam* a se obișnui cu disciplina. 2. a obișnui: *pater hoc insuevit* tatăl meu obișnuia aceasta.
insuētus (3) *adj.* 1. neobișnuit, necunoscut: *insuetum iter* drum necunoscut. 2. neobișnuit cu ceva: ~ *labōris* neobișnuit cu munca.
insula, *ae f.* 1. insulă. 2. imobil (cu locuințe de închiriat).
insulānus, *i m.* locuitor al unei „insule” (imobil de închiriat).
insulsē *adv.* fără gust, prosteste.
insulsitās, *ātis f.* lipsă de gust.
insulsus (3) *adj.* fără gust; (*fig.*) nesărat, prost.
insultō (I) *vi. şi vt.* 1. a sări în (pe), a sălta ~ *aquis* a sări în apă, ~ *solo* a sălta pe loc, ~ *nemora* a străbate dansând pădurile. 2. (*fig.*) a-şi bate joc de, a insulta: ~ *casibus (D.) ali-*

cuius a-şi bate joc de nenorocirile cuiva, ~ *bonos* a-i insulta pe cei buni.
insum, *esse, fui vi.* a fi în, a se afla: *pisces insunt in aqua* peștii sunt în apă.
insūmō, *ere, sūmpsī, sūmptum vt.* a consuma, a cheltui.
insuō, *ere, suī, sūtum vt.* a coase în: ~ *vivum in culleum* a coase un om viu într-un sac.
insuper *adv.* 1. deasupra. 2. pe deasupra, în plus.
insuperābilis (2) *adj.* de neînvins, de netrecut.
insurgō, *ere, surrēxi, surrēctum vi.* a se ridica, a se înălţa.
insusurrō (I) *vt.* a șopti, a murmura.
intābescō, *ere, tābui vi.* a se topi; (*fig.*) a se stinge, a pieri.
intāctus (3) *adj.* neatins; (*despre o fată*) neprihănită.
intāminātus (3) *adj.* nepângărit.
intēctus (3) *adj.* neacoperit; (*fig.*) deschis, sincer.
integer, *gra, grum adj.* 1. neatins, intact; (*fig.*) curat, integru, cinstit: *integrum signum* semn neatins, ~ *homo* om cinstit. 2. întreg, nestirbit, neatins de: ~ *annus* un an întreg, ~ *a cladibus belli* neatins de dezastrul războiului, *in integrum restituere aliquem* a restabili pe cineva în totalitatea drepturilor, *mihi integrum non est* nu e în puterea mea. 3. nou, proaspăt: *cohortes integrae* cohorte proaspete, *integrum*

bellum un nou război, *de* (sau *ab*) *integro* din nou.

integō, *ere*, *tēxi*, *tēctum* *vt.* a acoperi.

integrē *adv.* 1. întreg. 2. cinstit, corect.

integritās, *ātis f.* 1. integritate, sănătate: ~ *corporis* sănătatea corpului. 2. cinste, curăţenie, corectitudine: ~ *viri* corectitudinea omului.

integrō (I) *vt.* a reînnoi, a restabili.

integumentum, *i n.* învelitoare, vâl, veşmânt.

intellēctus, *ūs m.* 1. înţelegere, cunoaştere. 2. sens, înţeles.

intelligēns (1), *ntis p.pr. v. intelligō*. // *adj.* priceput, cunoscător.

intelligenter *adv.* inteligent, cu pricepere.

intelligentia, *ae f.* pricepere, înţelegere, cunoaştere.

intelligō, *ere*, *lēxi*, *lēctum* *vt.* şi *vi.* a înţelege, a pricepe, a-şi da seama.

intemerātus (3) *adj.* neprihănit, nepângărit.

imemperāns (1), *ntis adj.* necumpătat, fără măsură.

imemperantia, *ae f.* lipsă de măsură, necumpătare.

imemperātē *adv.* fără măsură.

imemperātus (3) *adj.* nemăsurat, necumpătat.

imemperīēs, *ēi f.* 1. stricarea vremii, furtună, dezlănţuire, potop: ~ *anni* timpul rău al anului. 2. (fig.) dezordine, indisciplină: *propter unius*

imemperiem din cauza indisciplinei unui singur.

impestivē *adv.* la timp nepotrivit, nepotrivit.

impestivus (3) *adj.* la timp nepotrivit, nepotrivit.

impestus (3) *adj.* 1. nepotrivit, nesănătos. 2. (spec.) adânc: *impesta nox* noapte adâncă.

imptātus (**intentātus**) (3) *adj.* neatin, neîncercat; (poet.) necunoscut.

intendō, *ere*, *tendī*, *tentum* *vt.* I. 1. a întinde, a încorda: ~ *arcum* a încorda arcul, *se ~ a* se întinde. 2. a întinde deasupra, a acoperi, a pune: ~ *locum sertis* a acoperi locul cu ghirlande, ~ *vincula collo* a pune lanţuri pe grumaz. 3. (fig.) a încorda, a înăspri, a mări, a spori: ~ *curam* a spori grija, ~ *vocem* a ridica glasul, ~ *leges* a înăspri legile.

II. 1. a îndrepta: ~ *manus ad* a îndrepta mâinile spre, ~ *oculos (aciem oculorum)*, *aurēs* a-şi îndrepta ochii, a-şi pleca urechea, ~ *animum* a-şi îndrepta gândul spre, ~ *crimen in aliquem* a îndrepta o acuzaţie împotriva cuiva. 2. a se îndrepta, a tinde: *ut perveniat, quo intenderat* ca să ajungă unde tinsese. 3. (fig.) a intenţiona: *intenderunt petere salutem* au intenţionat să-şi caute scăparea. 4. a susţine: ~ *aliquid falsum* a susţine ceva neadevărat.

intentē *adv.* 1. cu încordare, din răsuputeri. 2. atent.

intentiō, *ōnis f.* încordare.

intentō (I) *vt.* a îndrepta: ~ *arma Poenis* a îndrepta armele împotriva punilor.

intentus¹ (3) *p.pf. v. intendō*. // *adj.* încordat, atent.

intentus², *ūs m.* întindere.

intepescō, *ere*, *tepuī* *vi.* a se încălzi.

inter *prep.* (cu *Ac.*) 1. între: *inter Sequanos et Helvetios* între sequani şi helveţi. 2. printre, în mijlocul: ~ *feras vivere* a trăi printre fiare. 3. ~ *se* între ei (ele), unii pe alţii: *amabant inter se* se iubeau unii pe alţii. 4. în timpul, în decursul: ~ *tot annos* timp de atâţia ani, ~ *hunc tumultum* în tot timpul acestei răzvrăţiri.

interaestuō (I) *vi.* a clocoti, a se sufoca din când în când.

interāmenta, *ōrum n.pl.* lemnăria interioară a corăbiei.

interārēscō, *ere vi.* a se usca de tot.

intercalāris (2) şi **intercalārius** (3) *adj.* intercalat, adăugat.

intercalō (I) *vt.* 1. a intercala (o zi, o lună) în calendar. 2. (fig.) a amâna.

intercapēdō, *inis f.* întrerupere.

intercēdō, *ere*, *cessī*, *cessum* *vi.* 1. a veni între, a fi la mijloc, a fi între: *silvae intercedebant* la mijloc erau nişte păduri. 2. (despre intervale de timp) a trece: *annus intercesserat* trecuse un an. 3. a interveni (pentru sau contra): ~ *pro aliquo* a interveni pentru cineva, ~ *legi* a se

opune unei legi. 4. a interveni (un fapt), a se întâmpla, a avea loc: *bellum inter eos intercessit* a intervenit între ei războiul.

interceptiō, *ōnis f.* sustragere, furt. **interceptor**, *ōris m.* cel care sustrage.

intercessiō, *ōnis f.* intervenţie, dreptul de intervenţie (*veto*) al tribunilor.

intercessor, *ōris m.* 1. cel care se opune. 2. mijlocitor.

intercīdō¹, *ere*, *cīdī*, *cīsum* *vt.* a tăia (întrerupând): *pontem* a tăia un pod.

intercīdō², *ere*, *cīdī* *vi.* 1. a cădea (între): *tela intercidunt inter arma corporaque* săgeţile cad între arme şi trupuri. 2. (fig.) a pieri, a dispărea, a fi uitat: *nomen intercidit annis* numele a dispărut din cauza anilor. 3. (rar) a se întâmpla între timp.

intercīnō, *ere* *vt.* a cânta între timp.

intercīpiō, *ere*, *cēpī*, *ceptum* *vt.* 1. a prinde (înainte de a ajunge la destinaţie), a intercepta: ~ *litteras* a prinde o scrisoare. 2. a sustrage, a răni: ~ *solem* a răpi lumina soarelui, *interceptus* (*morte*) răpit de moarte. 3. a tăia, a întrerupe: ~ *iter* a tăia drumul.

interclūdō, *ere*, *clūsī*, *clūsum* *vt.* a închide, a tăia (întrerupând), a împiedica: ~ *aditus* a tăia intrarea, ~ *nostros commeatu* a-i împiedica pe ai noştri de la aprovizionare. **interclūsiō**, *ōnis f.* împiedicare.

intercolumnium, *iī n.* spațiu între două coloane.

intercurrō, *ere, curri, cursum vi.*
1. a alerga la mijloc (între timp).

2. a se întrerupe, a se amesteca.

intercursō (I) *vi.* 1. a interveni. 2. a se întinde între.

intercursus, *ūs m.* intervenție.

intercus (I), *utis adj.* sub piele: ~ *aqua* hidropizie.

interdico, *ere, dixi, dictum vi. și vt.* a interzice: ~ *feminis usu purpurae* a interzice femeilor folosirea purpurei; (*expr.*) *interdici aquā et igni* a fi exilat.

interdictiō, *ōnis f.* interdicere, oprire de la ceva.

interdictum, *i n.* 1. interdicție, opreliște. 2. (*spec.*) hotărâre a pretorului.

interdiū *adv.* în timpul zilei.

interductus, *ūs m.* semn de despărțire, punctuație.

interdum *adv.* uneori, din când în când.

intereā *adv.* în vremea aceasta.

intereō, *ire, iī, itum vi.* a pieri, a dispărea, a muri.

interequitō, *āre vi. și vt.* 1. a călări la mijloc. 2. a străbate călare.

interfātiō, *ōnis f.* întrerupere (din vorbă).

interfector, *ōris m.* ucigaș, asasin.

interfetrīx, *īcis f.* ucigașă.

interficiō, *ere, fēcī, sectum vt.* a ucide, a nimici.

interfluō, *ere, fluxi vi. și vt.* a curge între.

interfor, *ārī, ātus sum vt. dep.* a întrerupe, a tăia vorba.

interfusus (3) *adj.* revărsat la mijloc, care curge printre.

interiaceō, *ēre, ui vi. și vt.* a se întinde la mijloc.

interiaciō (intericiō), *ere, iēcī, iectum vt.* a pune la mijloc, a interpune.

interiectus¹ (3) *p.pf.* (v. **interiaciō**) la mijloc, între.

interiectus², *ūs m.* interpunere; interval de timp, răstimp.

interim *adv.* în acest timp, între timp.

interimō, *ere, ēmi, emptum vt.* a răpune, a omorî.

interior (I), *ius adj. comp.* 1. interior, mai dinăuntru: *in interiore parte* în partea interioară. 2. (*fig.*) mai strâns, mai intim: ~ *amicitia* o prietenie mai strânsă, ~ *domus* înăuntrul casei; (*subst.*) **interiorēs**, *um m.pl.* cei dinăuntru (asediații).

interitus, *ūs m.* moarte, pieire.

interiungō, *ere, iūnxī, iūnctum vt.*
1. a uni. 2. a desăma; (*fig.*) a face pauză.

interius *adv.* mai înăuntru.

interlābor, *lābi, lāpsus sum vi. și vt. dep.* a se scurge, între.

interlegō, *ere, lēgī, lectum vt.* a culege de ici și de colo.

interlinō, *ere, lēvī, litum vt.* 1. a lipi (ungând). 2. a falsifica (un act) ștergând și adăugând deasupra.

interloquor, *i, cūtus sum vi. și vt. dep.* a tăia vorba, a întrerupe.

interlūceō, *ēre, lūxī vi.* a apărea când și când, a se zări.

interlūnium, *iī n.* lună nouă.

interluō, *ere vt.* a scălda, a uda.

intermēstruus (3) *adj.* dintre două luni.

interminātus¹ (3) *adj.* nelimitat.

interminātus² (3) *p.pf.* (v. **interminor**) interzis prin amenințare.

interminor, *ārī, ātus sum vt. dep.* a interzice prin amenințare, a amenința.

intermisceō, *ēre, miscui, mixtum vt.* a amesteca.

intermissiō, *ōnis f.* întrerupere.

intermittō, *ere, misi, missum vt.* 1. a lăsa la mijloc: *valle intermissā* lăsând la mijloc o vale. 2. a lăsa să treacă: ~ *noctem* a lăsa să treacă o noapte. 3. a întrerupe: ~ *iter* a întrerupe drumul. 4. a înceta: ~ *obsides dare* a înceta să dea ostatici.

intermoriōr, *morī, mortuus sum vi. dep.* a muri între timp; (*fig.*) a se stinge.

intermortuus (3) *adj.* amorțit, fără viață.

intermundia, *ōrum n.pl.* spații între corpurile cerești.

intermūrālis (2) *adj.* dintre ziduri.

internāscor, *nāscī, nātus sum vi. dep.* a se naște printre, a se ivi printre.

interneciō, *ōnis f.* distrugere completă, exterminare.

internecivus (3) *adj.* de exterminare.
internectō, *ere vt.* a uni la un loc, a prinde.

interniteō, *ēre vi.* a străluci printre.

internōdium, *iī n.* spațiu între două noduri.

internōscō, *ere, nōvī, nōtum vt.* a distinge, a deosebi.

internūntiō, *āre vt.* a parlamenta, a trimite mesageri dintr-o parte în alta.

internūntius, *iī m.* mijlocitor, intermediar.

internus (3) *adj.* intern, interior.

interō, *ere, trivī, tritum vt.* a fărâmița, a mărunți.

interpellātiō, *ōnis f.* întrerupere.

interpellātor, *ōris m.* întrerupător, tulburător.

interpellō (I) *vt.* 1. a întrerupe: *nihil te interpellabo* n-am să te întrerup deloc. 2. (*fig.*) a împiedica: *id interpellatum est morte* acest lucru a fost împiedicat de moarte.

interpōnō, *ere, posui, positum vt.*
1. a interpune, a intercala, a face să intervină, a amesteca. 2. a opune (între ei).

interpositiō, *ōnis f.* intercalare, introducere.

interpositus, *ūs m.* intercalare.

interpres, *pretis m. și f.* mijlocitor, interpret.

interpretātiō, *ōnis f.* explicare, lămurire.

interpretor, *ārī, ātus sum vt. dep.* a interpreta, a tâlmăci, a explica.

interpunctiō, *ōnis f.* și **interpunctum**, *i n.* semn de punctuație, pauză în vorbire.

interpungō, *ere, pūnxi, punctum vt.* a despărți prin punct (pauză), a întreretăia.

interquiescō, *ere, quiēvi vi.* a se odihni între timp, a face o pauză.

interrēgnum, *i n.* interregn (*timpul dintre moartea unui rege [consul] și alegerea altuia, nou*).

interrēx, *rēgis m.* locțiitorul regelui (consulului) (*până la alegerea altuia, nou*).

interritus (3) *adj.* neînfricoșat, neînfricat.

interrogātiō, *ōnis f.* întrebare.

interrogō (I) *vt.* a întreba: ~ *sententiam* a cere părerea; (*jur.*) a ancheta.

interrumpō, *ere, rūpi, ruptum vt.* a întrerupe, a tăia în două.

interruptē *adv.* cu întreruperi.

intersaepiō, *ire, saepsi, saeptum vt.* a stăvili, a bara, a opri.

interscindō, *ere, scidi, scissum vt.* a tăia (la mijloc): ~ *pontem* a tăia un pod, ~ *venas* a tăia vinele.

interscribō, *ere, scripsi, scriptum vt.* a scrie printre rânduri.

intenserō, *ere, serui, sertum vt.* a introduce, a amesteca.

intersistō, *ere, stiti vi.* a se opri la mijloc.

intersitus (3) *adj.* aflat la mijloc.

interspirātiō, *ōnis f.* pauză (de respirație).

interstinctus (3) *adj.* punctat, stins, nuanțat.

intersum, *esse, fui vi.* 1. a fi la mijloc, a fi între: *via perangusta intererat* era la mijloc un drum foarte îngust. 2. (*fig.*) a se deosebi, a fi deosebire: *multum interest* este mare deosebire. 3. a fi de față, a participa: ~ *convivio* (*D.*) a participa la ospăț. 4. (*impers.*) *interest* este în interesul: ~ *reipublicae* (*G.*) este în interesul statului, ~ *meā, tuā* este în interesul meu, al tău.

intertexō, *ere, texui, textum vt.* a întrețese.

intertrimentum, *i n.* pierdere, pagubă, uzură (a unui metal).

intervallum, *i n.* 1. distanță. 2. interval de timp: *sine intervallo* fără înțetare.

intervellō, *ere, vulsī (velli), vulsum vt.* a smulge de ici și de colo, a scoate.

intervenīō, *ire, venī, ventum vi.* 1. a veni între timp: *casu equites interveniunt* din întâmplare între timp apar călăreții, ~ *orationi* a veni în mijlocul discursului. 2. a interveni: *senatu interveniente* la intervenția senatului. 3. a întrerupe, a împiedica: *intervenit nox proelio* noaptea a întrerupt lupta.

interventus, *ūs m.* 1. sosire între timp. 2. intervenție.

intervertō, *ere, verti, versum vt.* 1. a da o altă direcție. 2. a deturna (o sumă), a fraudă.

intervisō, *ere, visi, visum vt.* a vizita din când în când.

intervolitō, *āre vi.* a zbura printre.

intestabilis (2) *adj.* blestemat, ticălos.

intestātus (3) *adj.* fără testament: *intestatō* fără a lăsa testament.

intestinus (3) *adj.* intern, interior. // **intestina**, *ōrum n.pl.* intestine.

intexō, *ere, texui, textum vt.* a țese în, a întrețese; (*fig.*) a împleti.

intibum (*intubum*), *i n.* cicoare.

intimē *adv.* din inimă, prietenește.

intimus (3) *adj.* cel mai dinăuntru; (*fig.*) cel mai intim.

intingō, *ēre, tīnxi, tinctum vt.* a înmuia.

intolerābilis (2) *adj.* intolerabil.

intolerandus (3) *adj. v. intolerābilis.* **intoleranter** *adv.* insuportabil.

intolerāns (1), *ntis adj.* 1. neînstare să suporte: ~ *laboris* neputând să suporte munca. 2. (*pas.*) nesuferit.

intolerantia, *ae f.* neîngăduință, intoleranță.

intonō, *āre, ui, itum vi. și vt.* a tuna; (*fig.*) a răsună, a face să se audă.

intōnsus (3) *adj.* 1. (*despre persoane, pomi*) netuns. 2. (*fig.*) grosolan, necioplit.

intorqueō, *ēre, torsi, tortum vt.* 1. a răsuca: ~ *funes* a răsuca funii, ~ *oculos* a întoarce ochii. 2. (*mil.*) a arunca: ~ *hastam* a arunca o suliță; (*fig.*) ~ *contumeliam* a arunca o insultă.

intrā I. *adv.* înăuntru. II. *prep.* (*cu Ac.*)

1. (*loc*) înăuntru: ~ *urbem* înăuntrul orașului. 2. (*timp*) până în (la), în mai puțin de: ~ *finem mensis* până la sfârșitul lunii, ~ *decem annos* în mai puțin de zece ani.

intrābilis (2) *adj.* în care se poate intra.

intractābilis (2) *adj.* de nepotolit, aspru.

intractātus (3) *adj.* nedomolit; nelucrat.

intremiscō, *ere, tremui vi.* a începe să tremure.

intremō, *ere vi.* a tremura.

intrepidē *adv.* neînfricat, curajos.

intrepidus (3) *adj.* neînfricat, calm.

intritus (3) *adj.* nezdorbit.

intrō¹ *adv.* (*arătând direcția*) înăuntru.

intrō² (I) *vi. și vt.* a intra (în), a pătrunde: ~ *in hortum* a intra în grădină, ~ *urbem* a pătrunde în oraș.

intrōducō, *ere, dūxi, ductum vt.* a introduce, a face să pătrundă.

intrōductiō, *ōnis f.* introducere.

introeō, *ire, ii, itum v. intrō².*

intrōferō, *ferre, tuli, lātum vt.* a duce (în).

intrōgredior, *i, gressus sum vi. dep.* a intra (înăuntru).

introitus, *ūs m.* intrare.

intrōmittō, *ere, misi, missum vt.* a introduce.

intrōrsum (*intrōrsus*) *adv.* înăuntru.

intrōrumpō, *ere, rūpī, ruptum vi.* a da buzna.

intrōspiciō, *ere, spexī, spectrum vt.* și *vi.* a privi cu atenție, a examina atent, a cerceta.

intrōvocō, *āre vt.* a introduce la.

intubum v. **intibum**.

intueor, *ērī, itus sum vt. dep.* a privi; (*fig.*) a lua în considerare, a considera.

intumescō, *ere, tumui vi.* 1. a se umfla. 2. (*fig.*) a) a se îngâmfa ~ *superbiā* a se îngâmfa de trufie; b) a se mânia.

intumulātus (3) *adj.* neîngropat.

inturbidus (3) *adj.* netulburat, liniștit.

intus *adv.* înăuntru.

intūtus (3) *adj.* 1. nepăzit. 2. nesigur.

inula, *ae f.* iarbă-mare.

inultus (3) *adj.* 1. nerăzbunat. 2. nepedepsit.

inumbro (I) *vt.* a acoperi de umbră, a umbri.

inundātiō, *ōnis f.* inundație.

inundō (I) *vt.* și *vi.* a inunda, a se revărsa.

inungō (**inunguō**), *ere, ūnxī, ūnctum vt.* a unge.

inurbānē *adv.* necioplit, fără eleganță.

inurbānus (3) *adj.* fără gust, grosolan.

inūrō, *ere, ūssī, ūstum vt.* a însemna cu fierul roșu, a marca; (*fig.*) a aplica.

inūsitatē *adv.* în chip neobișnuit.

inūsitātus (3) *adj.* neobișnuit.

inūtilis (2) *adj.* nefolositor.

inūtilitās, *ātis f.* inutilitate.

inūtilitēr *adv.* inutil.

invādō, *ere, vāsī, vāsum vi.* și *vt.* 1. a se repezi, a năvăli, a ataca: ~ (*in*) *aliquem* a se repezi la cineva, ~ *urbem* a năvăli asupra orașului. 2. a pătrunde, a cuprinde, a se face stăpân: ~ *castra* a pătrunde în tabără, *terror improbis invasit* pe ticăloși i-a cuprins groaza, ~ *consulatum* a pune mâna pe consulat. 3. (*fig.*) a porni la: ~ *viam* a porni la drum.

invalēscō, *ere, valui vi.* a prinde puteri.

invalidus (3) *adj.* fără putere, neputincios, slab.

invectiō, *ōnis f.* importare, import.

invehō, *ere, vexī, vectum vt.* 1. a aduce, a transporta: ~ *frumenta* a aduce grâne. 2. (*pas.*) a fi purtat, a merge: *invectus equo* mergând călare. 3. (*pas.*) a (se) porni contra cuiva: *invehitur in tribunos* se pornește contra tribunilor.

inveniō, *ire, vēnī, ventum vt.* 1. a găsi, a afla, a descoperi: ~ *venas auri* a găsi filoane de aur, ~ *ex captivis* a afla de la prizonieri, *inventa a maioribus* cele descoperite de strămoși, *quid agat non invenit* nu știe ce să facă, *inveniuntur qui* se găsesc oameni care. 2. a căpăta: ~ *nomen* (sau *cognomen*) *ex aliqua re* a-și căpăta numele (porecla) după ceva.

inventiō, *ōnis f.* descoperire; (*ret.*) invențiune.

inventor, *ōris m.* descoperitor.

inventrix, *icis f.* descoperitoare.

inventum, *i n.* descoperire.

invenustē *adv.* fără eleganță.

invenustus (3) *adj.* fără eleganță, fără farmec.

inverēcundē *adv.* fără rușine.

inverēcundus (3) *adj.* fără rușine, nerușinat.

invergō, *ere vt.* a vărsa, a turna pe: *fronti invergit vina* toarnă vin pe fruntea victimei.

inversiō, *ōnis f.* 1. ironie. 2. inversiune.

invertō, *ere, verti, versum vt.* a răsturna, a răsuici; (*fig.*) a răstălmăci, a denatura: ~ *solum* a răsturna brazda, ~ *mare* a răscoli marea, ~ *virtutes* a denatura virtuțile.

invesperāscit, *ere vb. impers.* se înserează.

investigātiō, *ōnis f.* cercetare.

investigātor, *ōris m.* cercetător, descoperitor.

investigō (I) *vt.* 1. a căuta urma. 2. (*fig.*) a cerceta. 3. a descoperi.

inveterāscō, *ere, rāvi vi.* 1. a se învechi, a îmbătrâni. 2. (*fig.*) a prinde rădăcini: *inveteravit consuetudo* s-a îndătinat obiceiul.

inveterātiō, *ōnis f.* învechire.

inveterātus (3) *p.pf.* v. **inveterō**. // *adj.* vechi, înrădăcinat: ~ *error* greșeală înrădăcinată.

inveterō (I) *vi.* a învechi; (*pas.*) a se învechi.

invicem *adv.* 1. în schimb, la rândul său. 2. pe rând, alternativ. 3. reciproc.

invictus (3) *adj.* neînvins.

invidentia, *ae f.* invidie.

invideō, *ēre, vidī, visum vi.* și *vt.* 1. a invidia, a privi cu ochi răi: ~ *amico honorem* a invidia pe un prieten pentru cinstirea lui, *id invidere dei* zeei au privit cu ochi răi aceasta. 2. a refuza: ~ *sepulturā* a refuza înmormântarea.

invidia, *ae f.* 1. invidie. 2. dușmănie, rea-voință, ură.

invidiōsē *adv.* cu răutate, cu invidie.

invidiōsus (3) *adj.* 1. invidios. 2. rău văzut, urât, detestat.

invidus (3) *adj.* invidios, dușmănos, răuvoitor.

invigilō (I) *vi.* a veghea asupra, a se îngriji de.

inviolābilis (2) *adj.* inviolabil.

inviolātē *adv.* nevătămat.

inviolātus (3) *adj.* nevătămat; (*fig.*) neprihănit.

invisitātus (3) *adj.* nemaivăzut.

invisō, *ere, visī, visum vt.* a merge să vadă, a vizita.

invisus¹ (3) *p.pf.* v. **invideō**. // *adj.* urât, nesuferit.

invisus² (3) *adj.* nevăzut.

invitāmentum, *i n.* atracție, momeală.

invitātiō, *ōnis f.* invitație.

invitātus, *ūs m.* invitare.

invitē *adv.* fără voie.

invitō (I) *vt.* 1. a invita. 2. (*fig.*) a atrage, a îndemna: ~ *praemiis* a atrage prin recompense.

invitus (3) *adj.* fără voie, în contra voinței: *mē, tē invitō* fără voia mea, a ta.

invius (3) *adj.* neumblat, nepătruns. // **invia**, *orum n.pl.* locuri de nepătruns.

invocātiō, *ōnis f.* invocare.

invocātus (3) *adj.* nechemat.

invocō (I) *vt.* a invoca, a chema.

involātus, *ūs m.* zbor.

involitō, *āre vi.* a zbura spre; (*fig.*) a fâlî pe.

involō (I) *vi.* și *vt.* a se năpusti asupra.

involūcrum, *i n.* învelitoare, vâl.

involutus (3) *p.pf. v.* **involvō**. // *adj.* încâlcit.

involvō, *ere, volvi, volūtum vi.* 1. a rostogoli: ~ *saxa* a rostogoli bolovanii. 2. a înfășura, a înveli, a acoperi: ~ *caput* a înfășura capul, *nox umbrā involvens terram* noaptea care învâluie pământul cu întunericul.

invulnerātus (3) *adj.* nerănit.

iō¹ *interj.* io! (*strigăt de bucurie sau de durere*).

iō², *ūs f.* Io (*fiica regelui Inachus, iubită de Iupiter, metamorfozată de Iunona în vacă*).

iocātiō, *ōnis f.* glumă.

iocor, *ārī, ātus sum vi.* și *vt. dep.* 1. a glumi. 2. a spune în glumă.

iocōse *adv.* în glumă, glumeț.

iocōsus (3) *adj.* glumeț, hazliu.

ioculāris (2) *adj.* glumeț. // **ioculāria**, *ium n.pl.* glume.

ioculor, *ārī vi. dep.* a face glume, a spune în glumă.

iocus, *i m.* 1. glumă. 2. bătaie de joc.

Īōnēs, *um m.pl.* ionienii. // **Īōnia**, *ae f.* Ionia. // **Īōnicus** (**Īōnius**) (3) *adj.* ionian.

īōta (*indecl.*) iota (*literă din alfabetul grec*).

Iphigenia, *ae f.* Iphigenia (*fiica lui Agamemnon*).

ipse, *ipsa, ipsum pron.* 1. (el) însuși, (ea) însăși, chiar el (ea): *dux ipse* comandantul însuși. 2. de la sine, singur: *veritas se ipsa defendit* adevărul se apără el singur. 3. prin sine, numai: *ipso nomine socios defendit* numai prin nume își apără aliații. 4. tocmai, precis: *triginta dies ipsi* treizeci de zile precis. 5. propriu: *mea ipsius domus* casa mea proprie, *ipsorum lingua Celtae appellantur* în limba lor proprie se numesc celți.

ira, *ae f.* mânie; (*pl.*) accese de mânie.

irācundia, *ae f.* irascibilitate, pornire mâniaoasă.

irācundē *adv.* cu mânie.

irācundus (3) *adj.* pornit spre mânie.

irāscor, *āscī, ātus sum vi. dep.* a se mânia: ~ *amico* (D.) a se mânia pe prieten.

irātē *adv.* cu mânie.

irātus (3) *adj.* mâniat, indignat.

Īris, *idis f.* Iris (*zeița curcubeului*).

irōnia, *ae f.* ironie.

irrationālis (2) *adj.* nerațional, mecanic.

irraucēscō, *ere, rausi vi.* a răguși.

irreligātus (3) *adj.* nelegat.

irreligiōsus (3) *adj.* lipsit de pietate.

irremeābilis (2) *adj.* fără întoarcere.

irreparābilis (2) *adv.* de neînlocuit.

irrepertus (3) *adj.* nedescoperit.

irrēpō (**inrēpō**), *ere, rēpsi, rēptum vi.* și *vt.* a se târî către; (*fig.*) a pătrunde pe nesimțite, a se strecura.

irreprehēsus (3) *adj.* ireproșabil.

irrequiētus (3) *adj.* fără odihnă, fără astâmpăr.

irresectus (3) *adj.* netăiat.

irresolūtus (3) *adj.* nedeșlegat.

irrētiō (**inrētiō**) (IV) *vt.* a prinde în laț, a înfășura, a încurca.

irretortus (3) *adj.* neîntors.

irreverēns (1), *ntis adj.* nerespectuos.

irreverenter *adv.* fără respect.

irreverentia, *ae f.* lipsă de respect.

irrevocābilis (2) *adj.* care nu se mai întoarce, irevocabil.

irrevocātus (3) *adj.* nechemat din nou.

irrīdeō, *ēre, rīsī, rīsūm vi.* și *vt.* 1. a râde, a glumi. 2. a râde de cineva (ceva).

irrīdiculē *adv.* fără haz.

irrigātiō, *ōnis f.* irigare.

irrigō (**inrigō**) (I) *vt.* a scălda, a uda:

Nilus Aegyptum irrigat Nilul scaldă

Egiptul, *sopor irrigat artus* somnul cuprinde trupul.

irriguus (**inriguus**) (3) *adj.* 1. (*pas.*) umed, scăldat. 2. (*act.*) care stropește.

irrisiō, *ōnis f.* luare în răs, bătaie de joc.

irrisor, *ōris m.* zeflemitor.

irrisus, *ūs m.* luare în răs, bătaie de joc.

irritābilis (2) *adj.* iritabil, susceptibil.

irritāmen, *inis* (**irritāmentum**, *i n.* zgândărire, ațâțare.

irritātiō, *ōnis f.* ațâțare, stimulare.

irritō (I) *vt.* a ațâța, a provoca.

irritus (3) *adj.* 1. nul, nevalabil: *pro irritō* drept nul. 2. zadarnic, fără succes: ~ *labor* efort zadarnic, *in irritum cadere* a nu ajunge la nimic.

irrogātiō, *ōnis f.* aplicare (a unei pedepse).

irrogō (I) *vt.* a aplica (o pedeapsă), a impune.

irrōrō (I) *vt.* a umezi cu rouă; (*fig.*) a stropi.

irrupō, *ere, rūpī, ruptum vt.* și *vi.* 1. a se repezi, a năvăli: ~ *in forum* a năvăli în for. 2. a pătrunde: ~ *domum eius* a pătrunde cu forța în casa lui.

irruō, *ere, rūi vi.* a se năpusti, a se repezi, a se arunca: ~ *in aciem hostium* a se năpusti asupra liniei dușmanilor.

irruptiō, *ōnis f.* năvală, atac.

irruptus (3) *adj.* nedesfăcut; indisolubil.

is, ea, id *pron.* el, ea; acesta, aceasta; *is* *qui* cel care: *ii qui hoc dicunt* cei care spun aceasta; astfel de: *non is es, ut gloriaris* nu ești un astfel de om, încât să te fălești; *id est* adică; *id temporis* într-un astfel de moment.

Īsis, is (idis) *f.* Isis (zeitate egipteană).

Ismarus, ī m. și Ismara, ōrum n.pl. Ismarus (munte în Thracia, unde locuia Orfeu).

Isocratēs, is m. Isocrate (retor atenian).

istāc *adv.* pe acolo.

iste, a, ud *pron.* [raportat la pers. a II-a] acesta, aceasta; ăsta, asta: *iste furor tuus* această nebunie a ta, *ista quae dicitis* aceste lucruri pe care le spuneți.

Ister v. Hister.

Isthmus, ī m. istm; (*spec.*) istmul Corint. // **Isthmi(c)us** (3) *adj.* istmic. // **Isthmia, ōrum n.pl.** jocurile istmice.

istic, istaec, istūc *v.* iste.

istic *adv.* acolo (unde ești tu).

istinc *adv.* de acolo (unde ești tu).

istō *adv.* *v.* istuc.

Istria v. Histria.

istūc *adv.* [după vb. de mișcare] acolo.

ita *adv.* astfel, așa (de).

Italia, ae f. Italia. // **Italus (Italius, Italicus)** *adj.* italic.

itaque I. *adv.* și astfel. **II.** *conj.* așa-dar, prin urmare.

item *adv.* de asemenea, la fel.

iter, itineris n. drum, călătorie: *se ad ~ parare* a se pregăti de drum; (*fig.*) *~ ad laudem* drumul spre glorie; (*mil.*) *maximis itineribus* prin marșuri forțate.

iterātiō, ōnis f. repetare.

iterō (I) *vt.* a repeta, a relua: *~ verba* a repeta cuvintele, *~ aequor* a relua mersul pe mare.

iterum *adv.* (pentru) a doua oară, din nou: *~ consul* pentru a doua oară consul.

Ithaca, ae (Ithacē, ēs) f. Ithaca (insulă în Marea Ionică, patria lui Ulise). // **Ithacus** (3) *adj.* din Ithaca. // **Ithacus, ī (Ithacēnsis, is) m.** ithacianul (Ulise).

itidem *adv.* tot astfel, la fel.

itiō, ōnis f. mers, venire.

iuba, ae f. coamă, creastă.

iubar, aris n. 1. strălucire, lumină. 2. (*fig.*) astru (soarele, luna).

iubātus (3) *adj.* cu coamă, cu creastă.

iubeō, ēre, iussī, iussum *vt.* 1. a porunci, a ordona: *pontem rescindi iubet* poruncește ca podul să fie tăiat, *militibus ~ ut resisterent* a porunci soldaților să reziste; (*pas.*) a primi ordinul: *consules iubentur scribere exercitum* consulii primesc ordinul să recruteze o armată, *quod iussi sunt faciunt* fac ce li s-a poruncit. 2. a îndemna: *amici sperare nos iubent* prietenii mă îndeamnă să sper. 3. a declara, a alege, a face:

~ consulem a alege consul, *~ legem, foedus* a face o lege, un tratat de alianță, *~ alicui provinciam* a atribui cuiva o provincie. 4. a spune, a dori (în semn de urare): *Dionysium iube salvere* spune-i sănătate lui Dionysios, *iubeo te salvere* doresc să fii sănătos.

iūcundē *adv.* plăcut, agreabil.

iūcunditās, ātis f. farmec, plăcere, amabilitate.

iūcundus (3) *adj.* plăcut, agreabil.

Iūdaea, ae f. Iudeea. // **Iūdaeus, ī m.** iudeu. // **Iūdaicus** (3) *adj.* iudaic.

iūdex, icis m. judecător; (*expr.*) *me iudice* după părerea mea.

iūdicātiō, ōnis f. 1. judecată. 2. cercetare.

iūdicātum, ī n. hotărâre, sentință.

iūdicātus, ūs m. funcția de judecător.

iūdicīālis (2) *adj.* judecătoresc, judiciar.

iūdicīārius (3) *adj.* privitor la judecăți.

iūdicium, īi n. 1. judecată, proces: *~ exercere* a conduce un proces, *~ dare* a da dreptul de acțiune, *in ~ vocare* a chema în judecată, *~ habere* a avea un proces, *~ furti* proces de furt, *~ de nece* proces de omor. 2. (*fig.*) judecată, părere, convingere: *~ de homine* judecata despre un om, *meo iudicio* după părerea mea.

iūdicō (I) *vt.* 1. a judeca. 2. a pronunța sentința: *~ capitis* a condamna la moarte. 3. (*fig.*) a judeca, a socoti, a considera: *male iudicas* judeci rău, *~ hominem ex habitu* a aprecia un om după haine.

iugālis (2) *adj.* 1. de jug. 2. conjugal, de nuntă.

iugātiō, ōnis f. legarea viței-de-vie.

iūgerum, ī n. iugăr (*cam 25 de ari, 1/4 de hectar*).

iūgis (2) *adj.* (*despre apă*) curgător, care nu seacă.

iūglāns, ndis f. 1. nucă. 2. nuc.

iugō (I) *vt.* a înjuga; (*fig.*) a uni prin căsătorie.

iugōsus (3) *adj.* de munte, muntos.

iugulō (I) *vt.* a înjunghia; (*fig.*) a ucide, a nimici.

iugulum, ī n. gâtleej, gât.

iugum, ī n. 1. jug; pereche de animale de jug. 2. (*fig.*) jugul (povara) cășniciei (sclaviei). 3. lanț de munți, înălțime, munte. 4. cumpăna balanței. 5. banca vâslașilor. 6. sul la războiul de țesut.

Iūlius (3) *adj.* 1. al Iuliilor (*familie patriciană din care făcea parte și C. Iulius Caesar*), iulian. 2. *Iulius mensis* (luna) iulie.

Iūlus, ī m. (același cu *Ascanius*) fiul lui Aeneas.

iūmentum, ī n. vită.

iunceus (3) *adj.* de papură, de trestie.

iuncōsus (3) *adj.* plin de papură.

iūnctiō, ōnis f. legătură, unire.

iūnctūra, *ae f.* legătură, încheietură.

iūncus, *i m.* papură, trestie.

iungō, *ere, iūnxi, iūnctum vt.* 1. a lega, a uni: ~ *naves* a lega corăbii; (*expr.*) ~ *pontem* a face un pod, ~ *foedus* a face o alianță, ~ *feminam conubio* a lua în căsătorie o femeie, ~ *amicitias* a face legături de prietenie; ~ *oscula* a săruta. 2. a înjuga, a înhăma: ~ *iuvencos* a pune la jug juncani.

iūnior *adj. comp. v. iuvenis.*

iūniperus, *i f.* ienupăr.

Iūnius, *iī m.* Iunius (nume gentilic roman). // **Iūnius** (3) *adj.* din gens Iunia (de exemplu, *M. și D. Iunius Brutus*). // **Iunius**, *iī m.* (luna) iunie.

Iūnō, *ōnis f.* Iunona (soția lui Iupiter). // **Iūnōnius** (3) *adj.* al Iunonei.

Iuppiter (Iūpiter), *Iovis m.* Iupiter (tatăl zeilor și al oamenilor, zeul luminii, al cerului); (*expr.*) *sub Iove* sub cerul liber.

iūrātus (3) *p.pf.* (v. **iūrō**) jurând, după ce a jurat. // *adj.* care a jurat.

iūrecōnsultus v. iūiscōnsultus.

iūrgium, *iī n.* ocară, ceartă.

iūrgō (1) *vi. și vt.* 1. a se certa. 2. a certa, a ocări.

iūridiciālis (2) *adj.* de drept.

iūiscōnsultus, *i m.* jurisconsult, cunoscător de legi.

iūrisdictiō, *ōnis f.* 1. împărțirea dreptății. 2. autoritate, jurisdicție.

iūrō (1) *vi. și vt.* a depune jurământ, a jura.

iūs¹, *iūris n.* 1. drept (omenesc), normă de drept, lege: ~ *et fas* dreptul omenesc și cel divin, ~ *civile, publicum, gentium* dreptul civil, public, al ginților, *iura humanitatis violare* a viola legile omeniei. 2. dreptate: ~ *dicere* a împărți dreptatea, ~ *petere* a cere dreptate; (*expr.*) *iure* pe drept. 3. drept (personal), drepturi: ~ *populi* drepturile poporului, ~ *conubii* dreptul de a se căsători, *ius suum recuperare* a-și recâștiga drepturile, *meo iure* după dreptul meu. 4. putere, autoritate: *iuris alicuius esse* a fi sub autoritatea cuiva, *in paucorum ius* sub stăpânirea câtorva. 5. judecată: *in ius vocare* (sau *trahere*) a chema (a târî) la judecată.

iūs², *iūris n.* sos, zeamă.

iūs iūrandum (iūsiūrandum) [*G. iūris iūrandi*] *n.* jurământ.

iussum, *i n.* poruncă.

iussus, *ūs m.* [numai *Abl.*] poruncă: *iussu tuō* la porunca ta.

iūsta, *ōrum n.pl.* cele cuvenite.

iūstē *adv.* pe drept, cu dreptate.

iūstitia, *ae f.* dreptate, spirit de dreptate.

iūstitium, *iī n.* suspendarea activității (în for).

iūstus (3) *adj.* drept 1. ~ *homo* om drept. 2. legiuit, în regulă, cuvenit, potrivit: *iusto cum imperio* cu auto-

ritatea legiuită, *iusta aetas* vârstă potrivită: (*mil.*) *iustum iter* etapă normală de marș (20-25 km pe zi); (*expr.*) *plus iusto* mai mult decât se cade.

iuvenālis¹ (2) tineresc, al tinerilor. // **Iuvenālia**, *iūm n.pl.* Iuvenalii (jocuri instituite de Nero).

Iuvenālis², *is m.* Decimus Iunius Iuvenalis (poet satiric roman).

iuvenca, *ae f.* 1. vițea. 2. (*fig.*) față tânără.

iuencus, *i m.* 1. juncan. 2. (*fig.*) tânăr.

iūvenēscō, *ere, nuī vi.* a se face tânăr, a întineri.

iūvenilis (2) *adj.* tineresc.

iūveniliter *adv.* tinerește.

iūvenis *adj.* [*comp. iunior*] tânăr. // **iūniōres**, *um m.pl.* ostașii activi (între 18 și 45 de ani).

iūvenor, *ārī vi. dep.* a face pe tânărul.

iūventa, *ae f.* tinerețe.

iūventās, *ātis f.* tinerețe.

iūventūs, *ūtis f.* 1. tinerețe. 2. tineret. **iūvō**, *āre, iūvī, iūtum vt.* 1. a ajuta: ~ *amicum pecuniā* a ajuta un prieten cu bani. 2. a face plăcere, a încânta; (*impers.*) a fi plăcut; *iuvat videre* e plăcut să vezi: *non omnes (Ac.) arbusta iuvant* nu tuturor le plac arbuștii.

iūxtā I. *adv.* 1. alături, aproape: *legio ~ constiterat* legiunea se așezase aproape. 2. (*fig.*) la fel, deopotrivă: *plebi patribusque ~ carus* la fel de drag plebei și senatorilor, ~ *atque* (sau *ac, et, quam, cum*) ca și. **II.** *prep.* (cu *Ac.*) 1. lângă, aproape de: ~ *murum* lângă zid. 2. (*fig.*) aproape până la: ~ *seditionem ventum est* s-a ajuns aproape până la răzvrătire. 3. imediat după.

Ixīōn, *onis m.* Ixion (regele lăpiților, condamnat de Iupiter să fie legat de spițele unei roți care se învârtea neconținut). // **Ixionidēs**, *ae m.* fiul lui Ixion (Pirithous).

K

Kalendae, *ārum f.pl.* calende (întâia zi a lunii; prescurtat: *Kal.*).

Karthāgō v. Carthāgō.

L

L (în prescurtări) 1. = Lucius (pre-nume). 2. = 50.

labāscō, *ere vi.* a fi gata să cadă.

lābēcula, *ae f.* pată mică.

labefaciō, *ere, fēcī, factum vt.* a clătina din loc, a zgudui, a zdruncina, a răsturna.

labefactō (I) *vt.* a zdruncina, a răsturna; (*fig.*) a distruge.

labellum¹, *i n.* buză, buzișoară.

lābellum², *i n.* vas mic (pentru libații).

Labeō, *ōnis m.* 1. Labeo (*cognomen al unei familii romane*). 2. Q. Antistius Labeo (*jurist vestit din timpul lui Augustus*).

Labici, *ōrum m.pl.* [**Labicum**, *i n.*] Labici (*vechi oraș la sud-est de Roma*). // **Labicānus** (3) *adj.* labican.

lābēs, *is f.* 1. cădere, prăvălire; (*fig.*) dezastru, nenorocire: ~ *terrae* surpare de pământ. 2. pată: *columbae sine labe* porumbei fără pată; (*fig.*) pată, rușine, ocară: *vita sine labe* viață fără pată.

labō (I) *vi.* a se clătina, a fi gata să cadă: *labant dentes* se clatină dinții; (*fig.*) a șovăi: *animi labant* curajul șovăie.

lābor¹, *lābī, lāpsus sum vi. dep.* 1. a aluneca în jos, a se scurge, a cădea:

gutta labitur ex oculis o lacrimă alunecă din ochi, *labuntur anni* se scurg anii, *labi in adulationem* a cădea în lingușire, *lapsus mente* sărit din minți. 2. a greși, a se înșela: ~ *in minimis rebus* a greși în cele mai mici lucruri. 3. a decădea, a dispărea, a pieri: *labente disciplina* disciplina decăzând.

labor², *ōris m.* 1. muncă, efort, ostenală. 2. chin, suferință: *Iliacos audire labores* a asculta suferințele troienilor; (*spec.*) ~ *solis (lunae)* eclipsă de soare (de lună).

labōrifer, *era, erum adj. (poet.)* trudit.

labōriosē *adv.* cu trudă, cu greutate.

labōriōsus (3) *adj.* 1. obositor, chinuitor. 2. chinuit, trudit.

labōrō (I) *vi.* și (*rar*) *vt.* 1. a munci, a se trudi, a se strădui, a se preocupa: ~ *sibi* a munci pentru sine, ~ *scire* a se strădui să știe, *nil laboro nisi ut salvus sim* nu mă preocupă nimic decât să fiu sănătos. 2. a fi chinuit, a fi în suferință, a suferi, a fi strâmtorat: ~ *ambitione* a fi chinuit de ambiție, ~ *morbo* a fi chinuit de boală, ~ *a re frumentaria* a suferi de lipsă de provizii.

labrum¹, *i n.* buză; (*fig.*) buza unui vas, margine.

lābrum², *i n.* vas mare, cadă; (*fig.*) baie.

lābrusca, *ae f.* lăuruscă (*viță sălbatică*).

Labyrinthus, *i m.* Labirintul. // **Labyrinthēus** (3) *adj.* al Labirintului.

lac, *lactis n.* 1. lapte. 2. suc lăptos (al unor plante).

Lacaena, *ae f.* lacedaemoniană, spartană.

Lacedaemōn, *onis f.* Sparta. // **Lacedaemonius** (3) *adj.* lacedaemonian, spartan. // **Lacedaemonius**, *ii m.* lacedaemonian.

lacer, *era, erum adj.* 1. sfâșiat, sfârtecat. 2. (*rar*) care sfârtecă.

lacerātiō, *ōnis f.* sfârtecăre.

lacerna, *ae f.* pelerină (de stofă groasă, cu glugă).

lacerō (I) *vt.* a sfâșia, a sfârteca, a rupe în bucăți; (*fig.*) a distruge, a prăpădi.

lacerta, *ae f.* șopârlă.

lacertōsus (3) *adj.* musculos, robust.

lacertus¹, *i m. (frecv. pl. lacerti, ōrum)* brațe; (*fig.*) forțe.

lacertus², *i m.* șopârlă.

laccessō, *ere, ivi (ii), itum vt.* 1. a hărțui; a provoca, a ataca. 2. a izbi, a bate.

Lachesis, *is f.* Lachesis (*una dintre cele trei Parce*).

lacinia, *ae f.* 1. poalele hainei, pulpană. 2. fâșie, căpețel.

Lacō, *ōnis m.* laconian, lacedaemonian, spartan. // **Lacōnica**, *ae (Lacōnicē, ēs) f.* Laconia (*ținut în sudul Peloponnesului*). // **Lacōnicus** (3) *adj.* laconian.

lacrima, *ae f.* lacrimă.

lacrimābilis (2) *adj.* de plâns, jalnic.

lacrimābundus (3) în lacrimi, plângând.

lacrimō (I) *vi.* a vărsa lacrimi, a plânge.

lacrimōsus (3) *adj.* care te face să lacrimi; plin de lacrimi; jalnic.

lacrimula, *ae f.* lăcrămioară.

lactāns (1), *ntis adj.* 1. care dă lapte. 2. care sugă.

lacteō, *ēre vi.* [*numai p.pr.*] **lactēns** (1), *ntis adj.* sugar, de țâță, fraged; (*fig., despre plante*) cu lapte, cu suc. **lactēscō**, *ere vi.* 1. a se face lapte.

2. a începe să dea lapte.

lacteus (3) *adj.* lăptos, de lapte, ca laptele: *lactea ubera* ugere lăptoase, *lacteam collum* gâtul alb ca laptele; *Via Lactea* Calea Lactee.

lactō (I) *vt.* a alăpta.

lactūca, *ae f.* lăptucă.

lacūna, *ae f.* 1. groapă, șanț; cavernă. 2. (*fig.*) lacună, lipsă.

lacūnar, *āris n.* plafon cu tăblii în pătrat, tavan.

lacūnō (I) *vt.* a căptuși, a împodobi.

lacūnōsus (3) *adj.* cu goluri.

lacus, *ūs m.* 1. cadă, hârdău. 2. lac, bazin; fântână.

laedō, *ere, sī, sum vt.* a izbi, a răni, a vătăma; (*fig.*) a jigni.

laena, *ae f.* manta.

Lāertēs, *ae m.* Laerte (*tatăl lui Ulișes*).

// **Lāertius** (3) *adj.* laertian. // **Lāertiadēs**, *ae m.* fiul lui Laerte (*Ulișes*).

laesiō, *ōnis f.* rănire.

Laestrygonēs, *um m.pl.* lestrigoni (*neam legendar de uriași care ar fi locuit în ținutul Formiae*). // **Laestrygonius** (3) *adj.* din ținutul Formiae.

laetābilis (2) *adj.* plăcut, îmbucurător.

laetātiō, *ōnis f.* bucurie.

laetē *adv.* 1. vesel, bucuros. 2. bogat, abundent.

laetificō (I) *vt.* 1. a bucura, a înveseli. 2. a face roditor.

laetificus (3) *adj.* (*poet.*) dătător de bucurii.

laetitia, *ae f.* 1. bucurie, veselie. 2. farmec, frumusețe. 3. rodnicie.

laetor, *ārī, ātus sum vi. dep.* a se bucura.

laetus (3) *adj.* 1. bucuros, vesel. 2. plăcut. 3. bogat (*în roade*), mănos.

laevē *adv.* stângaci, lipsit de istețime.

laevus (3) *adj.* 1. stâng: ~ *pes* piciorul stâng. // **laeva**, *ae f.* mâna stângă; partea din stânga, stânga: *a dextra levaque* din dreapta și din stânga, *laevam petere* a o lua la stânga.

2. prost, nepriceput: *o, ego, laevus!* o, nepriceputul de mine! 3. potrivnic, dușmănos: *laeva numina zei-*

tăți potrivnice. 4. (*în vorbirea augurilor*) favorabil, norocos: *laevum tonare* a tuna din stânga (*semn de noroc*).

laganum, *ī n.* clătită.

lagēos, *ēī f.* (un soi de) viță.

lagoena (**lagōna**), *ae f.* carafă.

lagōis, *idis f.* ieruncă.

laguncula, *ae f.* sticlută.

lāma, *ae f.* mocirlă.

lambō, *ere vt.* 1. a linge: ~ *manus* a linge mâinile, *flamma lambit tectum* flacăra atinge acoperișul, *Hydaspes lambit loca* Hydaspes udă locurile. 2. (*fig.*) a atinge.

lāmentābilis (2) vrednic de plâns, jalnic.

lāmentātiō, *ōnis f.* plânset, geamăt.

lāmentor, *ārī, ātus sum vi. și vt. dep.*

1. a se jeli: *satis lamentatus es* des-tul te-ai jelit. 2. a jeli, a deplânge: ~ *fratrem* a-și jeli fratele.

lāmentum, *ī n.* bocet.

lamia, *ae f.* (un fel de) vampir (cu care se speriau copiii), baubau.

lāmina (**lammīna** și **lāmna**), *ae f.* foaie (de metal), lamă, placă, tablă; (*fig.*) ban (de aur, de argint).

lampas, *adis f.* 1. torță, faclă; (*fig.*) lumină. 2. candelabru.

Lampsacus, *ī f.* Lampsacus (*oraș în Mysia*). // **Lampsacēnus** (3) *adj.* din Lampsacus.

lāna, *ae f.* 1. lână. (*fig.*) fir de lână. 2. lucratul lânii.

lānātus (3) *adj.* mișos, acoperit cu lână. // **lānātae**, *ārum f.pl.* oi.

lancea, *ae f.* lance.

lāneus (3) *adj.* de lână, pufos; (*fig.*) moale, delicat.

languēō, *ēre, guī vi.* a lâncezi, a fi moleșit.

languēscō, *ere, guī vi.* a slăbi, a se moleși, a se stinge.

languidē *adv.* lănced, slab, molatic.

languidulus (3) *adj.* cam prea obosit.

languidus (3) *adj.* lănced, obosit, slab, moale.

languor, *ōris m.* moleșeală, amorțeală, slăbiciune, lăncezeală.

laniātus, *ūs m.* sfășiere.

laniēna, *ae f.* măcelărie, tejghea de măcelărie.

lānificus (3) *adj.* (*poet.*) care lucrează lână; meșter la tors.

lāniger¹, *era, erum adj.* care poartă lână; *arbores lanigerae* arbuști de bumbac.

lāniger², *erī m.* berbec; miel.

lānigera, *ae f.* oaie.

laniō (I) *vt.* a sfășia.

lanista, *ae m.* șef (stăpân) de gladiator; (*fig.*) instigator.

lānitium, *ī n.* lână (*la animale*).

lanius, *ī m.* măcelar, casap.

lanterna (**lāterna**), *ae f.* lanternă.

lānūgō, *īnis f.* puf.

Lānuvium, *ī n.* Lanuvium (*oraș în Latium*). // **Lānuvinus** (3) *adj.* din Lanuvium.

lanx, *cis f.* tavă, taler.

Lāocoōn, *ontis m.* Laocoon (*preot al lui Apollo la Troia*).

Lāomedōn, *ontis m.* Laomedon (*tatăl lui Priam, regele Troiei*). //

Lāomedontēus (**Lāomedontius**)

(3) *adj.* al lui Laomedon (troian). //

Lāomedontiadēs, *ae m.* fiu sau descendent al lui Laomedon; (*pl.*) troieni.

lapathum, *ī n.* și **lapathus**, *ī f.* măcriș.

lapidida, *ae m.* cioplitor în piatră, pietrar.

lapicidīnae, *ārum f.pl.* carieră de piatră.

lapidārius (3) *adj.* de piatră. // **lapidārius**, *īī m.* tăietor de piatră.

lapidat (I) *vb. impers.* plouă cu pietre.

lapidātiō, *ōnis f.* bătaie cu pietre.

lapideus (3) *adj.* de (cu) piatră.

lapidōsus (3) *adj.* pietros, plin de piatră.

lapillus, *ī m.* pietricică; (*fig.*) piatră prețioasă.

lapis, *idis m.* 1. piatră: ~ *Pariis* marmură de Paros. 2. obiect de piatră.

3. piatră miliară (*pe marile drumuri, la fiecare o mie de pași, servind la marcarea distanței*). 4. piatră funerară. 5. piatră de hotar. 6. tribună de piatră.

Lapitha (**ēs**), *ae m.* (*frecv.*) **Lapithae**, (*ār*) *um m.pl.* lapit, lapiti (*neam din Munții Thessaliei care s-a luptat cu centaurii*).

lāppa, *ae f.* brustur, lipan.

lāpsiō, *ōnis f.* alunecare.

lāpsō, *āre vi.* a aluneca.
lāpsus, *ūs m.* alunecare, cădere: ~ *volucrum* zborul păsărilor, ~ *fluminum* cursul apelor.
laqueăria, *ium n.pl.* tavan (lambrizat cu tăblii de lemn).
laqueātus (3) *adj.* cu tăblii de lemn.
laqueus, *i m.* laț; (*fig.*) capcană.
Lār, *Laris m.* Lar (divinitate protectoare a căminului); (*fig.*) cămin, locuință: *Lare certo gaudens* bucurându-se de o locuință sigură.
lārdum (*lāridum*), *i n.* slănină.
largē *adv.* din belșug, generos.
largior, *īri, itus sum vt. dep.* a dărui, a împărți generos.
largitās, *ātis f.* dărnicie.
largiter *adv.* mult.
largitiō, *ōnis f.* dărnicie, distribuire de daruri.
largitor, *ōris m.* risipitor.
largus (3) *adj.* 1. darnic, generos. 2. bogat, abundent.
lāridum *v.* lārdum.
Lārīsa (*Lārīssa*), *ae f.* Larisa (oraș în Thessalia, loc de naștere al lui Achilles). // **Lārīsaēus** (3) *adj.* din Larisa (thessalian).
lārva, *ae f.* stafie, fantomă; (*fig.*) mască (a actorului).
lasanum, *i n.* oală.
lascīvia, *ae f.* 1. zburdare, joc, glumă. 2. dezîmăt, desfrânare.
lascīviō (IV) *vi.* a zburda, a se amuza.

lascīvus (3) *adj.* 1. zburdalnic, jucăuș, sprintar. 2. dezîmătat, desfrânat.
laserpicifer, *era, erum adj.* care produce laserpicu (o plantă aromată).
lassitūdō, *inis f.* oboseală.
lassō (1) *vt.* a obosi, a slei de puteri.
lassus (3) *adj.* obosit.
lātē *adv.* 1. departe, pe o mare distanță: *minus late* mai puțin departe, *quam latissime* cât mai departe, *longe lateque* în lung și-n lat. 2. pe larg.
latebra, *ae f.* ascunziș, ascunzătoare.
latebrōsus (3) *adj.* ascuns, retras, tainic.
latēns, *ntis p.pr. v. lateō. // adj.* ascuns.
latenter *adv.* în ascuns.
lateō, *ēre, uī vi.* 1. a sta ascuns; (*fig.*) a fi la adăpost: ~ *in silvis* a sta ascuns în păduri. 2. (*fig.*) a nu se cunoaște, a rămâne necunoscut: *latet causa* nu se știe motivul, *res Hannibalem latuit* lucrul i-a rămas necunoscut lui Hannibal.
later, *eris m.* cărămidă.
laterculus, *i m.* cărămidă (mai mică).
latericius (3) *adj.* de cărămidă. // **latericium**, *īi n.* construcție de cărămidă.
lāterna *v.* lanterna.
latex, *icis m.* lichid, apă: *latice fontis* apele izvorului.
Latiālis (*Latiāris*) (2) *adj.* din Latium (latin).

latibulum, *i n.* ascunzătoare.
Latinae, *ārum (subînf. feriae) f.pl.* sărbătorile latine.
Latinitās, *ātis f.* 1. limba latină normată. 2. egalitate în drepturi cu latinii.
Latinus¹ (3) *adj.* latin. // **Latīni**, *ōrum m.pl.* locuitorii vechi ai Latiumului.
Latinus², *i m.* Latinus (rege legendar al Latiumului).
lātiō, *ōnis f.* propunere, aducere.
latitō (I) *vi.* a sta ascuns, a se ascunde.
latitūdō, *inis f.* 1. lățime. 2. mărime, amploare: ~ *agrorum* mărimea ogoarelor.
Latium, *īi n.* Latium; *ius Latii* (sau *Latium*) dreptul latin.
lātōmiae *v.* lautumiae.
Lātōna, *ae f.* Latona (mama lui Apollo și a Dianei). // **Lātōnius** (**Lātōius**, **Lātōus**) (3) *adj.* latonian. // **Lātōis** (**Lētōis**), *idis f.* fiica Latonei (Diana). // **Lātōnigenae**, *ārum m.pl.* cei născuți din Latona (Apollo și Diana).
lātor, *ōris m.* propunător (al legii).
lātrātor, *ōris m.* lătrător.
lātrātus, *ūs m.* lătrat.
lātrīna, *ae f.* 1. baie. 2. latrină.
lātrō¹ (I) *vi.* și *vt.* 1. a lătra; (*fig.*) a spune tare. 2. a lătra la cineva (ceva); (*fig.*) a ocări, a vorbi de rău.
latrō², *ōnis m.* 1. tâlhar. 2. mercenar. 3. piatră (*la jocul de table*).
latrōcinium, *īi n.* tâlhărie; (*fig.*) bandă de tâlhari.

latrōcinor, *ārī, ātus sum vi. dep.* a face tâlhării.
latrunculus, *i m.* piatră de joc; pion.
latus¹, *eris n.* 1. coastă, coapsă, șold; (*fig.*) trup. 2. (*fig.*) latură.
lātus² (3) *adj.* 1. lat, larg. 2. (*fig.*) mare, întins, amplu.
lātus³ (3) *p.pf. v. ferō.*
laudābilis (2) *adj.* demn de laudă.
laudābiliter *adv.* în mod demn de laudă, onorabil.
laudātiō, *ōnis f.* lăudare, elogiare.
laudātor, *ōris m.* lăudător, elogiator.
laudātrix, *īcis f.* elogiatoare.
laudō (I) *vt.* a lăuda, a elogia; (*spec.*) a rosti un panegiric.
laurea, *ae f.* laur, ramură de laur; (*fig.*) cunună de lauri, lauri; victorie, triumf.
laureātus (3) *adj.* încununat cu lauri.
Laurentum, *i n.* Laurentum (vechi oraș în Latium, capitala regelui Latinus). // **Laurentēs**, *ium m.pl.* laurentini // **Laurentius** (**Laurentinus**) (3) *adj.* laurentin.
laureola, *ae f.* rămurea de laur, cunună de lauri.
laureus (3) *adj.* de lauri.
laurus, *i f. v. laurea.*
laus, *laudis f.* 1. laudă, elogi. 2. cinste, glorie, merit; preț.
lautē *adv.* somptuos, măreț, minunat, grozav.
lautia, *ōrum n.pl.* întreținere; ospitalitate (acordată trimișilor străini).
lautitia, *ae f.* lux, fast.

lautumiae (lātomiae), *arum f.pl.* carieră de piatră (*servind și ca închisoare pentru sclavi*).

lautus (3) *p.pf. v. lavō. // adj.* curat; (*fig.*) ales, elegant, distins.

lavācrum, *i n.* baie, încăpere de baie.

lavātiō, *ōnis f.* spălare, baie.

Lāvīnia, *ae f.* Lavinia (*fiica regelui Latinus și soția lui Aeneas*).

Lāvīnium, *ii n.* Lavinium (*oraș întemeiat de Aeneas în Latium*). //

Lāvīnius (Lāvīnus) (3) *adj.* lavinian.

lavō, *āre (ere) lāvī, lavātum (lautum) vt. și vi.* a spăla, a (se) scălda.

laxāmentum, *i n.* ușurare, îmblânzire; răgaz.

laxē *adv.* larg; liber.

laxitās, *ātis f.* largime.

laxō (I) *vt. și (rar) vi.* 1. a lăsa liber, a destinde, a lărgi, a desface: ~ *habenas* a slăbi hăturile, ~ *arcum* a destinde arcul, ~ *forum* a lărgi forul, ~ *nodos* a desface nodurile, ~ *claustra* a deschide zăvoarele. 2. (*fig.*) a ușura, a destinde: ~ *animum curis* a ușura sufletul de griji, ~ *animos iudicum* a îmblânzi sufletele judecătorilor, *annona haud multum laxaverat* mărfurile nu se ieftiniseră cu mult.

laxus (3) *adj.* larg desfăcut; (*fig.*) liber, slobod.

lea, *ae f.* leoaică.

leaena, *ae f. v. lea.*

Lēander, *dri m.* Leandru (*tânăr vestit pentru iubirea față de Hero, mort în valurile Hellespontului*).

lebēs, *ētis m.* lighean.

lectica, *ae f.* lectică, litieră (*mijloc de transport: un fel de pat portativ cu baldachin, dus pe umeri de sclavi*).

lecticārius, *ii m.* purtător de lectică.

lecticula, *ae f.* lectică mică.

lēctiō, *ōnis f.* 1. alegere. 2. citire, lectură.

lectisternium, *ii n.* lectisterniu (*os-păț oferit zeilor, reprezentați prin statuete așezate pe un pat în fața căruia se întindeau bucatele*).

lēctitō (I) *vt.* a citi de multe ori.

lēctiuncula, *ae f.* lectură mică.

lēctor, *ōris m.* cititor, lector.

lectulus, *i m.* pat, pătuț.

lectus¹, *i m.* pat, divan.

lēctus² (3) *p.pf. v. legō. // adj.* ales, distins.

Lēda, *ae (Lēdē, es) f.* Leda (*soția regelui Tindareus, mama lui Castor și a lui Pollux, a Elenei și a Clytaemnestrei*). //

Lēdaeus (3) *adj.* născut din Leda.

lēgātiō, *ōnis f.* 1. solie, misiune.

2. funcția de legat.

lēgātum, *i n.* dar lăsat prin testament.

lēgātus, *i m.* 1. sol, trimis. 2. (*mil.*) locțiitor al comandantului. 3. (*în epoca imperială*) trimis al împăratului, guvernator al unei provincii.

lēgifer, *era, erum adj.* dător de legi.

legiō, *ōnis f.* legiune (*mare unitate militară, de aproximativ șase mii de soldați, subdivizându-se în: zece cohorte, treizeci de manipule și șai-zece de centurii*).

legiōnārius (3) *adj.* din legiune: ~ *miles* soldat dintr-o legiune.

lēgitimus (3) *adj.* legiuit, legal, potrivit regulilor.

legiuncula, *ae f.* legiune mică.

lēgō¹ (I) *vt.* 1. a trimite în misiune. 2. a alege ca legat (locțiitor de comandant). 3. a lăsa ca danie.

lēgō², *ere, lēgī, lēctum vt.* 1. a culege, a aduna, a strânge: ~ *flores* a culege flori, ~ *vela* a strânge pânzele; ~ *fila* a depăna (firele); (*fig.*) ~ *sermonem* a (sur)prinde vorbele cuiva; ~ *adversos* a-i prinde cu privirea pe cei din față. 2. a urma în mers, a se ține de: ~ *oram Italiae* a se ține de țărmul Italiei, ~ *vestigia alicuius* a se ține pe urmele cuiva. 3. a alege: ~ *decem legatos* a alege zece soli. 4. (*frecv.*) a citi: ~ *poetas* a-i citi pe poeți.

lēgulēius, *i m.* tipicar.

legūmen, *inis n.* legumă.

lembus, *i m.* luntre.

lēmniscātus (3) *adj.* împodobit, cu panglici.

lēmniscus, *i m.* panglică (de împodobit cununi).

Lēmnius, *i f.* Lemnos (*insulă în Marea Egee*). //

Lēmnius (3) *adj.* din Lemnos; *Lemnius pater* Vulcan. //

Lēmniū, *orum m.pl.* locuitori din Lemnos.

lemurēs, *um m.pl.* sufletele morților, stafii, strigoi. //

Lemuria, *orum n.pl.* sărbătoare a morților.

lēna, *ae f.* codoașă.

Lēnaeus (3) *adj.* Lenaecus (*epitet al lui Bacchus*).

lēnimen, *inis (lēnimentum, i) n.* ușurare, mângâiere.

lēniō (IV) *vt.* a ușura, a potoli, a îmblânzi.

lēnis (2) *adj.* lin, ușor, blând, potolit.

lēnitās, *ātis f.* 1. blândețe. 2. încetineală, curs liniștit.

lēniter *adv.* lin, ușor, blând, potolit.

lēnitūdō, *inis f.* 1. blândețe. 2. ton potolit.

lēnō, *ōnis m.* codoș.

lēnōcinium, *ii n.* 1. codoșenie. 2. moameală, atracție, farmec.

lēnōcinor, *ārī, ātus sum vi. dep.* 1. (*cu D.*) a linguși. 2. a favoriza, a ajuta.

lēns, *ntis f.* linte.

lentē *adv.* 1. încet, cu greu. 2. liniștit, indiferent.

lentēscō, *ere vi.* a se face cleios.

lentiscus, *i f.* fistic.

lentitūdō, *inis f.* încetineală; (*fig.*) indiferență, apatie.

lentō (I) *vt.* a îndoi.

Lentulus, *i m.* Lentulus (*numele unei ramuri a familiei Cornelia*).

lentus (3) *adj.* 1. mlădios, flexibil, moale: ~ *ramus* ramură mlădioasă.

2. leneș, lent, lănced, greoi: ~ *passus*

pas lent. 3. tihnit, domol, liniștit: ~ *in umbra* tihnit la umbră. 4. indiferent, nepăsător: ~ *spectator* spectator indiferent. 5. care se ține strâns, care se desface greu: *lenta radix* rădăcină greu de scos.
lēnunculus, *i m.* luntrișoară, barcă.
leō, *ōnis m.* leu.
Leōnidās, *ae m.* Leonida (regele Spartei, care a murit la Thermopyle).
Leontinī, *ōrum m.pl.* Leontini (oraș la nord-vestul Syracusei). // **Leontinus** (3) *adj.* leontin.
lepidē *adv.* plăcut, drăguț; de minune, foarte bine.
lepidus (3) *adj.* plăcut, drăguț.
lepōs (lepor), *ōris m.* farmec, grație.
Leptis, *is f.* [Ac. -in (-im), Abl. -i] nume de oraș: *Leptis Magna* (oraș pe coasta de nord a Africii, între cele două Sirte); *Leptis Minor* (oraș la sud de Carthagina). // **Leptitānī**, *ōrum m.pl.* locuitori din Leptis.
lepus, *oris m.* iepure.
lepusculus, *i m.* iepuraș.
Lerna, *ae* (Lernē, *ēs*) *f.* Lerna (râu, mlaștină și localitate în Argos, unde Hercule a ucis hidra). // **Lernaeus** (3) *adj.* din Lerna.
Lesbos (Lesbus), *i f.* Lesbos (insulă în Marea Egee). // **Lesbius** (3) *adj.* din Lesbos.
lētālis (2) *adj.* aducător de moarte.
lēthargicus (3) *adj.* letargic. // **lēthargicus** *i m.* persoană în letargie.
lēthargus, *i m.* letargie.

Lēthē, *ēs f.* Lethe (râul uitării în Infern).
lētifer, *era, erum adj.* aducător de moarte.
lētō (I) *vt.* a omorî, a răpune.
lētum, *i n.* moarte.
Leucadia, *ae f.* (Leucas, *adis*) *f.* Leucadia (insulă în Marea Ionică, renumită prin templul lui Apollo). // **Leucadius** (3) *adj.* leucadian.
leucaspis (1), *idis adj.* care poartă un scut alb.
Leuctra, *ōrum n.pl.* Leuctra (localitate în Beoția, la sud de Theba). // **Leuctricus** (3) *adj.* de la Leuctra.
levāmen, *inis* (levāmentum, *i*) *n.* ușurare; (fig.) mângâiere.
levātiō, *ōnis f.* ușurare.
leviculus (3) *adj.* ușurel, neînsemnat.
levidēnsis (2) *adj.* ușor, subțire; (fig.) neînsemnat.
levis¹ (2) *adj.* 1. ușor. 2. (fig.) a) neînsemnat; b) neserios, ușuratic, nestatornic.
lēvis² (2) *adj.* neted, alunecos.
levitās¹, *ātis f.* 1. ușurință. 2. (fig.) ușurătate.
lēvitās², *ātis f.* netezime.
leviter *adv.* ușor; (fig.) puțin: ~ *eruditus* superficial instruit.
levō¹ (I) *vt.* 1. a ușura, a despovăra, a elibera: ~ *dolorem* a ușura durerea, ~ *aliquem onere, metu* a despovăra pe cineva de greutate, de frică, ~ *aere alieno* a elibera de datorii. 2. a ridica: ~ *naves tridenti* a ridi-

ca navele cu tridentul, se levavit cubito s-a ridicat în cot. 3. (fig.) a înviora, a încuraja: ~ *fessos artus* a înviora membrele obosite, *epistula tua me levabit* scrisoarea ta mă va încuraja.
lēvō² (I) *vt.* a netezi.
lēx, *lēgis f.* 1. lege: *legem ferre* (sau *rogare*) a propune o lege, *legem iubere* a aproba o lege. 2. condiție: *hac lege ut* cu această condiție ca. 3. regulă, normă: ~ *vitae* regulă de viață.
libāmen, *inis* (libāmentum, *i*) *n.* ofrandă.
Libanus, *i m.* muntele Liban.
libātiō, *ōnis f.* libație.
libella, *ae f.* 1. bănuț, para. 2. cumpană cu fir cu plumb.
libellus, *i m.* 1. cârtică. 2. anunț, biulet, scrisorică; caiețel.
libēns (arh. *lubēns*), *ntis p.pr. v.* libet. // *adj.* de bunăvoie, bucuros.
libenter *adv.* cu plăcere, bucuros.
liber¹, *brī m.* 1. (rar) coaja copacului (pe care se scria de demult). 2. (frecv.) carte; scriere.
liber², *era, erum adj.* liber, nestânjenit.
Liber³, *erī m.* Liber (divinitate a naturii identificată cu Bacchus); (fig.) vin.
Libera, *ae f.* Proserpina (fiica zeiței Ceres și soția lui Pluto).
Liberālia, *ium n.pl.* Liberaliile (sărbătoare în cinstea lui Bacchus, a

zeiței Ceres și a Proserpinei, la 17 martie).

liberālis (2) *adj.* 1. ales, distins, frumos: *liberale ingenium* fire aleasă, *liberales artes* studiile alese. 2. generos, larg: ~ *homo* om generos.
liberālītās, *ātis f.* 1. bunătate, afabilitate. 2. generozitate, dărnicie.
liberālīter *adv.* 1. ales, afabil. 2. generos, din belșug.
liberātiō, *ōnis f.* eliberare (de ceva).
liberātor, *ōris m.* eliberator.
liberē *adv.* liber, nestânjenit.
liberī, *ōrum m.pl.* copii.
liberō (I) *vt.* a elibera: ~ *servos* a elibera sclavi, ~ *culpā* a achita de o învinuire.
liberta, *ae f.* libertă (fostă sclavă).
libertās, *ātis f.* libertate.
libertina, *ae f.* fostă sclavă.
libertinus¹ (3) *adj.* de fost sclav: *libertina conditio* condiție de sclav eliberat.
libertinus², *i m.* libert (sclav eliberat).
libertus, *i m.* libert (fost sclav).
libet (arh. *lubet*), *ēre, libuit* (libitum est) *vb. impers.* place, face plăcere: *quod tibi libet idem mihi* ce-ți place ție îmi place și mie.
libidinōsē *adv.* 1. după poftă. 2. desfrânat.
libidinōsus (3) *adj.* 1. desfrânat. 2. capricios, arbitrar.
libidō, *inis f.* 1. poftă, dorință, plăcere. 2. bunul plac, capriciu.

Libitina, *ae f.* Libitina (zeița morții); (*fig.*) moarte; înmormântare.

libitinarius, *ii m.* cioclu.

libō (I) *vt.* 1. a oferi zeilor (ca ofrandă), a vărsa ca libație: ~ *pocula Bacchi* a vărsa cupe de vin, ~ *fruges* a oferi ca ofrandă roade ale pământului. 2. a atinge ușor, a degusta: *panem* a gusta din pâine, ~ *oscula natae* a săruta ușor copila.

libra, *ae f.* 1. balanță, cumpănă, *ad libram* la același nivel; (*expr.*) *librā et aere* în formă legiuită. 2. livră (măsură de greutate = 0,327 kg): *corona libra pondō* o coroană în greutate de o livră.

librālis (2) *adj.* de o livră.

librāmentum, *i n.* 1. greutate, contragreutate. 2. nivel, suprafață plană. 3. echilibru.

librarius (3) *adj.* de cărți: *taberna libraria* librărie. // **librarius**, *ii m.* copist, secretar. // **librarium**, *ii n.* cutie cu cărți, casetă.

librator, *ōris m.* 1. nivelator. 2. trăgător la mașinile de război.

librilis (2) *adj.* de o livră.

libritor *v.* **librator**.

librō (I) *vt.* 1. a cumpăni, a ține suspendat, a balansa: *tellus librata ponderibus* pământul ținut în echilibru prin greutate. 2. a azvârli, a arunca: ~ *iaculum* a arunca lancea.

libum, *i n.* pânișoară (adusă ca ofrandă).

Liburnia, *ae f.* Liburnia (coasta Illyriei, între Istria și Dalmația). //

Liburnus (**Liburnicus**) (3) *adj.* liburnian; **Liburna** (*navis*) vas ușor.

Libya, *ae* (**Libyē**, *ēs*) *f.* Libya (la greci toată Africa, la romani nordul Africii.) // **Libys**, *yos m.* (**Libyēs**, *um*) *m.pl.* libyeni. // **Libyus** (**Libycus**) (3) *adj.* libyan.

licēns, *ntis adj.* (prea) liber, fără frâu.

licenter *adv.* prea liber, dezmățat.

licentia, *ae f.* 1. îngăduință (de a face ceva), libertate, putere nelimitată: *licentiam dare* alicui a da libertate cuiva, ~ *vitae necisque* dreptul de viață și de moarte. 2. dezmăț, nerușinare, desfrânare: ~ *militum* dezmățul soldaților, ~ *linguae* nerușinarea în vorbă.

liceō, *ēre*, *cuī vi.* [cu *G.* sau *Abl.* *pretului*] a se vinde cu un preț, a valora.

liceor, *ēri*, *citius sum vt. dep.* a licita ceva, a oferi un preț la licitație.

licet¹, *ēre*, *cuit (citum est) vb. impers.* este permis, este îngăduit, se poate: *nemini* ~ nimănui nu-i este permis, ~ *ire* poți pleca, *licet nobis esse bonis* putem fi buni.

licet² *conj.* chiar dacă, oricât: ~ *dicat* oricât ar spune.

licitatiō, *ōnis f.* licitare, licitație.

licitator, *ōris m.* licitator.

licium, *ii n.* iță, fir.

licitor, *ōris m.* licitor (însoțitor al unui înalt magistrat).

liēn, *ēnis m.* splină.

ligāmen, *nis (ligāmentum, i) n.* legătură, bandă.

Liger, *eris m.* Liger (râu în Gallia; azi, Loara).

lignarius, *ii n.* 1. lemnar. 2. furnizor de lemne.

lignātiō, *ōnis f.* tăiatul lemnelor; adusul lemnelor.

lignātor, *ōris m.* tăietor de lemne.

lingneolus (3) *adj.* de lemn fin lucrat.

ligneus (3) *adj.* de lemn.

lignor, *āri*, *ātus*, *sum vi dep.* a aduce lemne.

lignum, *i n.* 1. lemn. 2. (*fig.*) a) trunchi de copac; copac; b) obiect de lemn: *suliță de lemn*; *tablă de legi*; *calul de lemn* (troian).

ligō¹ (I) *vt.* a lega, a uni.

ligō², *ōnis m.* sapă, cazma.

ligula *v.* **lingula**.

Liguria, *ae f.* Liguria (ținut în nord-vestul Italiei). // **Ligus**, *ūris m.* și **Ligurēs**, *um m.pl.* ligur, liguri. // **Ligusticus** (**Ligustinus**) (3) *adj.* liguric.

ligurriō (**ligūriō**) (IV) *vt.* a linge, a suge.

ligurrītiō (**ligurriō**), *ōnis f.* lăcomie (la mâncare).

ligustrum, *i n.* lemn câinesc.

lilium, *ii n.* crin.

Lilybaeum, *i n.* Lilybaeum (*promontoriu și oraș în vestul Siciliei*). // **Lilybaetānus** (**Lilybēius**) (3) *adj.* din Lilybaeum, lilybetan.

lima, *ae f.* pilă; (*fig.*) șlefuire, corectură.

limbus, *i m.* fâșie, tivitură.

limen, *inis n.* prag, intrare; (*fig.*) lăcaș; (*spec.*) barieră (la curse).

limes, *itis m.* 1. hotar, graniță. 2. drum, cale.

limō (I) *vt.* 1. a pili, a șlefui. 2. (*fig.*) a) a examina, a corecta, a perfecționa; b) a reduce, a restrânge.

limōsus (3) *adj.* noroios, nămolos.

limpidus (3) *adj.* limpede.

limus¹, *i m.* noroi, nămol.

limus² (3) *adj.* pieziș, cruciș.

limus³, *i m.* șorț (al sacrificatorului, tivit cu purpură).

linea, *ae f.* 1. linie: *lineam ducere* a trage o linie. 2. sfoară, fir cu plumb, fir: *ad lineam rectā lineā* la verticală, perpendicular, *lineam mittere* a arunca undița. 3. capăt, margine, limită: *transire lineas* a trece limitele, *mors ultima linea rerum* moartea este limita ultimă a lucrurilor.

lineāmentum, *i n.* trăsătură, linie.

lineus (3) *adj.* de in.

lingō, *ere*, *linxi*, *linctum vt.* a linge.

Lingonēs, *um m.pl.* lingoni (*populație gallică*).

lingua, *ae f.* 1. limbă; (*fig.*) limbă de pământ. 2. limbă, vorbă, vorbire: *linguam tenere* a tăcea, ~ *libera* vorbire slobodă, ~ *Latina* limba latină.

lingula (**ligula**), *ae f.* 1. limbă mică, limbuță. 2. lingură, linguriță.

liniger, *era, erum* *adj.* (poet.) îmbrăcat în in.

linō, *ere, lēvī* (*līvī*), *litum* *vt.* 1. a unge, a spoii, a acoperi cu un strat. 2. a mânji.

linquō, *ere, liquī* *vt.* 1. a lăsa în urmă, a lăsa: ~ *virus in corpore* a lăsa otrava în trup. 2. a părăsi: ~ *urbem* a părăsi orașul.

linteātus (3) *adj.* îmbrăcat în in.

linter (*lunter*), *tris* *f.* luntre.

lintheum, *i* *n.* pânză de in, ștergar; pânză de corabie.

lintheus (3) *adj.* de in.

linum, *i* *n.* 1. in. 2. obiecte făcute din in (stofă, fir; pânză de in; pânză de corabie; odgon; frânghie; plasă, mreajă).

Linus (*Linus*), *i* *m.* Linus (*fiul lui Apollo și al unei muze, cântăreț legendar*).

Lipara, *ae* *f.* Lipara (*cea mai mare dintre Insulele Lipare, la nordul Siciliei*). // **Liparaeus** (3) și **Liparēnsis** (3) *adj.* din Lipare, referitor la Lipare.

lippitūdō, *inis* *f.* scurgere din ochi, urdori.

lippus (3) *adj.* urduros.

liquefaciō, *ere, fēcī, factum* *vt.* a topi; (*fig.*) a moleși.

liqueō, *ēre, liquī* (*licuī*) *vi.* a fi lichid, (*frecv. p.pr.*) **liquēns**, *ntis* lichid, clar, limpede; (*impers.*) **liquet** este clar.

liquēscō, *ere* *vi.* a se topi; (*fig.*) a pieri.

liquidō *adv.* clar, hotărât, sigur.

liquidus (3) *adj.* 1. curgător, lichid: *aqua liquida* apă curgătoare. 2. limpede, clar, senin: *fontes liquidi* izvoare limpezi, *liquida nox* noapte senină, *ad liquidum* până la clarificare deplină. // **liquidum**, *i* *n.* apă.

liquō (I) *vt.* 1. a topi. 2. a limpezi, a strecura.

liquor¹, *ōris* *m.* 1. lichid. 2. apă.

liquor², *i* *vi.* *dep.* a curge, a se topi.

Liris, *is* *m.* Liris (*râu în Latium, la hotarul cu Campania*).

lis, *litis* *f.* proces; neînțelegere, ceartă.

litātiō, *ōnis* *f.* împlânzirea zeilor prin jertfe.

liticen, *cinis* *m.* cel care cântă din corn, trâmbișă.

litigātor, *ōris* *m.* împricinat, parte într-un proces.

litigiōsus (3) *adj.* plin de pricini, certăreț.

litigō (I) *vi.* a fi în ceartă, a avea proces cu cineva.

litō (I) *vi.* și *vt.* a aduce sacrificii (spre a împlânzi pe zei), a împlânzi zeii prin jertfe.

litorālis (2) *adj.* al țărmului.

litoreus (3) *adj.* de pe țărm.

littera, *ae* *f.* 1. literă: ~ *grandis*, *minuta* literă mare, mică; *ad litteram*: cuvânt cu cuvânt. 2. (*pl.*) **a)** scris: *litteris mandare* a încredința scrisului; **b)** scrisoare: *alicui litteras dare* a trimite cuiva o scrisoare, *per litteras* prin scrisori; **c)** acte, documente; *litterae publicae* acte ofi-

ciale: **d)** scrierile unui popor, literatură: *eruditus Graecis litteris* erudit în literatura greacă; **e)** știință, studiu, învățătură: *totum se litteris dare* a se dedica studiilor.

litterārius (3) *adj.* de scris și citit.

litterātē *adv.* 1. la literă, exact. 2. învățat, cultivat.

litterātor, *ōris* *m.* 1. învățat, gramatic. 2. învățător.

litterātūra, *ae* *f.* 1. scris, scriere. 2. gramatică, învățătură.

litterātus (3) *adj.* 1. însemnat cu litere. 2. învățat, cultivat: ~ *homo* om învățat.

litterula, *ae* *f.* 1. literă mică. 2. (*pl.*) **a)** scrisoare scurtă; **b)** studii modeste.

litūra, *ae* *f.* 1. ștersătură, corectură. 2. pată (la scris).

litus, *oris* *n.* țărm.

lituus, *i* *m.* 1. baston al augurului. 2. trâmbiță, corn al călăreților; (*fig.*) semnal.

liveō, *ēre* *vi.* a se învineți, a fi vânat; (*fig.*) a fi invidios, a privi cu ochi răi: *mihi livet* e invidios pe mine.

lividus (3) *adj.* vânat, livid; (*fig.*) invidios, răutăcios.

Livius, *ii* *m.* Livius (*nume gentilic roman*). // **Liviānus** (3) *adj.* al lui Livius.

livor, *ōris* *m.* 1. vinețeală. 2. (*fig.*) invidie.

lixa, *ae* *m.* cantinier (al unei trupe), bucătar, om de corvoadă (*care însoțea trupele*).

locātiō, *ōnis* *f.* 1. aranjare. 2. închiriere, arendare.

locō (I) *vt.* 1. a pune, a așeza, a plasa: ~ *cohortes in fronte* a așeza cohortele în față, ~ *fundamenta urbis* a pune temeliele orașului, ~ *insidias* a pune curse, ~ *pecuniam* a plasa bani. 2. a mărita ~ *puellam in matrimonium* a da o fată în căsătorie. 3. a închiria, a arenda: ~ *domos* a închiria case, ~ *vectigalia* a arenda dărilor.

Locris, *idis* *f.* Locrida (*ținut în centrul Greciei*). // **Locri**, *ōrum* (**Locrēnsēs**, *ium*) *m.pl.* locrieni.

loculus, *i* *m.* cutie, casetă; (*pl.*) pungă.

locuplēs (1), *ētis* *adj.* 1. bogat în pământuri, bogat: ~ *homo* om bogat. 2. (*fig.*) sigur, de încredere: ~ *auctor* autor demn de încredere.

locuplētō (I) *vt.* a îmbogăți, a înzestra: ~ *milites* a-i îmbogăți pe soldați, ~ *templum picturis* a înzestra templul cu tablouri.

locus, *i* *m.* (*pl.* **loci**, *ōrum* *m.* și *loca*, *ōrum* *n.*) **I.** 1. loc, poziție: *ultra eum locum* dincolo de acest loc, *se loco tenere* a se menține pe poziție. 2. loc, ținut, regiune: *loca frumentaria* locuri bogate în grâne, *devenire locos laetos* au ajuns în locuri roditoare, *ubi locorum?* unde? *ubicumque locorum* pretutindeni.

II. (fig.) 1. loc, ocazie: *locum suspicioni dare* a da loc la bănuială. 2. moment potrivit: *locus gaudendi* moment potrivit pentru bucurie, (in) *loco* la momentul potrivit. 3. (într-o înșirare) loc, rang: *primum locum obtinere* a avea locul de frunte. 4. rol, calitate: *loco parentis* în rolul de părinte. 5. situație, stare: *equestri loco natus* născut dintr-o familie de cavaleri. 6. pasaj (într-o carte), punct; chestiune: *multi loci poetarum* multe pasaje ale poezilor, *hunc locum praetereo* trec peste această chestiune.

lōcusta, *ae f.* lăcustă.

locūtīō, *ōnis f.* vorbire, exprimare.

lolium, *ii n.* neghină.

lolligō, *inis f.* sepie.

longaevus (3) *adj.* (poet.) bătrân.

longē *adv.* 1. (loc) departe: ~ *ab eo oppido* departe de acest oraș, *longius a foro* mai departe de for, *longe lateque* în lung și-n lat. 2. (în comparații) cu mult: ~ *sapientissimus* cu mult cel mai înțelept, ~ *aliter* cu totul altfel. 3. (timp) mult: *longius anno* mai mult de un an, ~ *ante* cu mult înainte, ~ *post* mult timp după aceea.

longinquitās, *ātis f.* 1. depărtare: ~ *locorum* depărtarea locurilor. 2. (fig.) durată lungă, lungime: ~ *aetatis* viață lungă.

longinquus (3) *adj.* 1. (loc.) depărtat, de departe: *longinqui loci*

locuri depărtate, ~ *nuntius* sol de departe, *ex longinquo* de departe. 2. (timp) lung, îndelungat: *longinqua oppugnatio* asediu îndelungat.

longitūdō, *inis f.* lungime.

longiusculus (3) *adj.* puțin mai lung.

longurius, *ii m.* prăjină.

longus (3) *adj.* 1. lung: *longa hasta* suliță lungă; (poet.) larg, întins: *ex aethere longo* din văzduhul larg.

2. lung, de durată: *in longum iacens* zăcând pentru multă vreme, *ex longo* de multă vreme, *longum est enumerare omnes* ar dura prea mult să-i înșir pe toți.

loquācitās, *ātis f.* vorbărie.

loquāciter *adv.* cu multe vorbe.

loquāx (1), *ācis adj.* vorbăreț, gureș.

loquēla (loquella), *ae f.* vorbire, vorbă.

loquor, *loquī*, *locūtus sum* *vi.* și *vt.* *dep.* 1. a vorbi: ~ *Latine* a vorbi latinește, ~ *libere* a vorbi deschis. 2. a spune: ~ *verum* a spune adevărul, *loquuntur* se spune (oamenii spun), *loquebantur eum male fecisse* se spunea că el a procedat rău. 3. a vorbi tot timpul despre: ~ *omnia magna* a vorbi numai despre lucruri mari. 4. a vesti, a înfățișa, a cânta: ~ *proelia lyrā* a cânta din liră luptele.

lōrātus (3) *adj.* legat cu curele.

lōrica, *ae f.* platoșă; (fig.) apărare, întăritură.

lōricātus (3) *adj.* împlătoșat.

lōrum, *i n.* curea; (fig.) frâu, bici.

lōtos (lōtus), *i f.* lotus (plantă și floare).

lubēns, *lubet*, **lubidō** *v.* **libēns**, **libet**, **libidō**.

lūbricum, *i n.* teren alunecos. // **lūbricus** (3) *adj.* alunecos; (fig.) primejdios, înșelător.

Lūca, *ae f.* Luca (oraș în Etruria).

Lūcānia, *ae f.* Lucania (ținut în sudul Italiei). // **Lūcānus** (3) *adj.* lucanian.

lūcānica, *ae f.* cârnat afumat.

lūcar, *āris n.* plata actorului.

lucellum, *i n.* câștig mic.

lūcēō, *ēre*, *lūxī vi.* 1. a fi strălucitor, a lucii, a străluci; (*impers.*) *lucet* se luminează de ziua, este lumină.

2. (fig.) a fi clar.

Lūcerēs, *um m.pl.* Luceres (unul dintre cele trei triburi ale străvechii populații a Romei).

Lūceria, *ae f.* Luceria (oraș în Apulia). // **Lūcerinus** (3) *adj.* lucerin.

lucerna, *ae f.* lampă, opaiț.

lūcēscō (lūciscō), *ere*, *lūxī vi.* a începe să strălucească; (*impers.*) *lucescit* începe să se lumineze de ziua.

lūcidē *adv.* luminos, limpede.

lūcidus (3) *adj.* 1. luminos, lucitor. 2. limpede.

lūcifer, *era*, *erum adj.* aducător de lumină. // **Lūcifer**, *erī m.* Luceafărul (zorile zilei).

lūcifugus (3) *adj.* care fuge de lumină.

Lūcilius, *ii m.* Lucilius (numele unei familii romane, din care făcea parte și poetul satiric C. Lucilius).

Lūcīna, *ae f.* 1. zeița nașterilor (*lunona*; *Diana*). 2. (fig.) naștere.

Lūcius, *ii m.* Lucius (prenume roman).

lucrātīvus (3) *adj.* aducător de câștig.

Lucrētīlis, *is m.* Lucretius (munte în ținutul sabin).

Lucrētīus, *ii m.* 1. Lucretius (nume gentilic roman). 2. Titus Lucretius Carus (mare poet roman).

Lucrinus (Iacus), *i m.* lacul Lucrin (în Campania, lângă Baiae).

lucror, *ārī*, *ātus sum vt.* *dep.* a câștiga, a dobândi.

lucrōsus (3) *adj.* rentabil, avantajos.

lucrum, *i n.* câștig, profit.

luctāmen, *inis n.* efort, luptă.

luctātīō, *ōnis f.* luptă încheștată.

lūctificus (3) *adj.* aducător de jale.

lūctisonus (3) *adj.* sunând jalnic.

luctor, *ārī*, *ātus sum vi.* *dep.* a se lupta; (fig.) a se chinui cu ceva.

lūctuōsē *adj.* jalnic, nenorocit.

lūctuōsus (3) *adj.* jalnic, nefericit, dureros.

lūctus, *ūs m.* jale, durere.

lūcubrātīō, *ōnis f.* muncă de noapte (la lumina opaițului), veghere noaptea.

lūcubrō (I) *vi.* a lucra noaptea (la lumina opaițului).

lūculentē (lūculenter) *adj.* excelent.

lūculentus (3) *adj.* 1. (rar) luminos. 2. (fig.) excelent, minunat.

Lūcullus, *i m.* Lucullus (*nume gentilic roman*). // **Lūculliānus** (3) *adj.* al lui Lucullus.
Lucumō (**Lucmō**), *ōnis m.* lucumon (*conducător la etrusci*).
lūcus, *i m.* dăbravă (consacrată unei divinități), pădurice.
lūcusta v. **lōcusta**.
lūdibrium, *ii n.* bătaie de joc, batjocură, obiect de distracție: *ludibrio esse* a fi de răs.
lūdibundus (3) *adj.* 1. în joacă, fără oboseală. 2. voios.
lūdicer, *cra, crum adj.* 1. distractiv, desfătător: *ludicra exercitatio* exercițiu distractiv. 2. teatral: *ludicra ars* arta dramatică.
lūdicrum, *i n.* 1. distracție, desfătare. 2. spectacol (*de teatru sau de circ*).
lūdificātiō, *ōnis f.* înșelare, mistificare.
lūdificō (I) *vt.* v. **lūdificor**.
lūdificor, *ārī, ātus sum vt. dep.* a râde de, a lua în bătaie de joc: ~ *mala alicuius* a-și râde de nenorocirile cuiva.
lūdiō, *ōnis (lūdius, ii) m.* comediant, histrion; dansator.
lūdō, *ere, sī, sum vi. și vt.* 1. a (se) juca: ~ *aleā* a juca în zaruri; (*fig.*) ~ *civem bonum* a juca (a face) pe cetățeanul cumsecade. 2. a se ocupa în joacă, a se distra: ~ *modis bucolicis* a se distra cu versuri pastorale. 3. a lua în răs, a-și bate joc: ~ *collegam* a-l lua în răs pe coleg. 4. a

amăgi, a înșela: ~ *custodes* a-i înșela pe paznici.
lūdus, *i m.* 1. joc; (*pl.*) *lūdī* jocuri publice, spectacol. 2. glumă, joacă: *per ludum* în glumă. 3. școală: ~ *litterarius* școală elementară, ~ *gladiatorius* cazarmă de gladiatori.
luēs, *is f.* molimă; (*fig.*) nenorocire.
Lugdūnum, *i n.* Lugdunum (*oraș în Gallia; azi, Lyon*). // **Lugdūnēnsis** (2) *adj.* lugdunian.
lūgeō, *ēre, lūxī, ctum vt. și vi.* a jeli, a deplânge, a fi îndurerat: ~ *mortem fratris* a jeli moartea fratelui, *senatus luget* senatul este îndurerat.
lūgubris (2) *adj.* 1. jalnic. 2. îndurerat, îndoliat.
lumbus, *i m.* șale, spate.
lūmen, *inis n.* 1. lumină: ~ *solis* lumina soarelui, ~ *accendere* a aprinde lumina. 2. lumina zilei; viață: *cassus lumine* lipsit de lumina zilei (mort). 3. zi: *lumine quarto* în a patra zi. 4. lumina ochilor, ochi, vedere: *lumina defixa tenere* a ține ochii pironiți. 5. podoabă, glorie: *Corinthus*, ~ *Graeciae* Corintul, podoaba Greciei.
lūminōsus (3) *adj.* luminos.
lūna¹, *ae f.* lună: ~ *plena* lună plină, *lunae labores* eclipsă de lună.
Lūna², *ae f.* Luna (*oraș în Etruria de nord; azi, La Spezia*). // **Lūnēnsis** (2) *adj.* din Luna.
lūnāris (2) 1. al lunii. 2. ca o semilună.

lūnō (I) *vt.* a îndoi (ca o semilună): ~ *arcum* a îndoi arcul. // **lūnātus** (3) *adj.* în formă de semilună.
lunter v. **linter**.
luō, *ere, lui vt.* a ispăși, a plăti.
lupa, *ae f.* lupoaică.
lupātus (3) *adj.* cu dinți de lup (cu țepi metalici). // **lupāta**, *ōrum n.pl.* zăbală cu țepi metalici.
Lupercus, *i m.* Lupercus (*zeu italic, izgonitor al lupilor, identificat cu Pan*). // **Luperci**, *ōrum m.pl.* preoți ai lui Pan Lycianul. // **Lupercal**, *ālis n.* grotă pe Palatin (închinată lui Pan). // **Lupercālia**, *ium n.pl.* Lupercalii (*sărbătoarea zeului Pan, la 15 februarie*).
lupīnus¹ (3) *adj.* de lup.
lupīnus², *i m.* și **lupīnum**, *i n.* lupin, iarba-lupului; bob de lupin (*folosit drept ban în jocurile copiilor*).
lupus, *i m.* 1. lup. 2. (*fig.*) a) pește de mare; b) zăbală; c) cange.
lūridus (3) *adj.* 1. vânat, galben-negru. 2. care învinețește.
luscinia, *ae f.* privilegioare.
luscus (3) *adj.* chior.
lūsiō, *ōnis f.* joc, joacă.
Lūsitānia, *ae f.* Lusitania (*provincie a Hispaniei, aproximativ Portugalia de azi*). // **Lūsitānus** (3) *adj.* lusitan.
lūsor, *ōris m.* 1. jucător. 2. poet șagalic: ~ *amorum* cântăreț șagalic al dragostelor.

lūsōrius (3) *adj.* 1. de joc. 2. artificial.
lūstrālis (2) *adj.* 1. purificator. 2. lustral (*care are loc din cinci în cinci ani*).
lūstrātiō, *ōnis f.* 1. purificare. 2. (*fig.*) curs, mers, parcurs.
lūstrō¹ (I) *vt.* a lumina: *sol cuncta lustrat* soarele luminează totul.
lūstrō² (I) *vt.* 1. a purifica: ~ *agrum* a purifica ogorul. 2. a cerceta, a examina, a trece în revistă: ~ *vestigia* a cerceta urmele, ~ *exercitum* a trece în revistă armata. 3. a străbate, a colinda: ~ *Aegyptum* a străbate Egiptul. 4. a face ocolul, a ocoli: ~ *ignem equis* a face călare ocolul rugului.
lustrum¹, *i n.* [*freqv. pl.*] 1. băltoacă, mocirlă; (*fig.*) desfrânare. 2. vizuină, tainită.
lustrum², *i n.* 1. sacrificiu purificator (*făcut de cenzori din cinci în cinci ani după terminarea recensământului*). 2. (*fig.*) lustru (*perioadă de cinci ani*).
lūsus, *ūs m.* joc, glumă, distracție.
lūteolus (3) *adj.* gălbui.
Lūtētia, *ae f.* Lutetia (*capitala parisiilor, populație gallică; azi, Paris*).
luteus¹ (3) *adj.* 1. de lut. 2. noroios. 3. fără valoare, de nimic.
lūteus² (3) *adj.* galben-roșcat.
lutulentus (3) *adj.* noroios; (*fig.*) murdar.

lutum¹, *i n.* lut; (*fig.*) mocirlă, murdărie.

lūtum², *i n.* 1. drobiță (plantă care colorează în galben). 2. culoare galbenă.

lūx, *lūcis f.* 1. lumină: ~ *solis* lumina soarelui, *prima luce* în zori de zi, *luce* sau *luci* pe lumină. 2. (*fig.*) viață: *luce privare* a lipsi de lumină zilei (de viață).

lūxuria, *ae (lūxuriēs, ēi) f.* 1. creștere fără măsură, belșug nemăsurat. 2. (*fig.*) exces, dezmăț, desfrânare.

lūxuriō (I) *vi.* 1. a crește fără măsură, a fi îmbelșugat. 2. a tresălta, a zburda.

lūxurior *v. lūxuriō.*

lūxuriōsē *adv.* fără frâu, fără măsură; (*fig.*) desfrânat, dezmățat.

lūxuriōsus (3) *adj.* 1. care crește fără măsură; exuberant; excesiv. 2. desfrânat, dezmățat.

lūxus, *ūs m.* 1. dezmăț, desfrânare. 2. fast, lux.

Lyaeus, *i m.* 1. Lyaeus (*alt nume al lui Bacchus*). 2. (*fig.*) vin. // **Lyaeus** (3) *adj.* de vin.

Lycāōn, *ōnis m.* Lycaon (*rege legendar al Arcadie, transformat de Iupiter în lup*).

Lycēum (Lycium), *i n.* Liceul (*gimnaziu la Atena, în care preda Aristotel*).

lychnūchus, *i m.* candelabru.

lychnus, *i m.* lampă.

Lycia, *ae f.* Lycia (*provincie în Asia Mică*). // **Lycius** (3) *adj.* lycian; ~ *deus Apollo*.

Lycūrgus, *i m.* Lycurg (*legislator la Sparta*).

Lȳdia, *ae f.* Lydia (*provincie în Asia Mică, cu capitala Sardes*). // **Lȳdus** și **Lȳdius** (3) *adj.* lydian; (*poet.*) etrusc.

lympa, *ae f. (poet.)* apă (limpede); (*pl.*) unde.

lymphaticus (lymphātus) (3) *adj.* în delir, nebun.

Lynceus, *eī m.* Linceus (*unul dintre argonauți, vestit pentru vederea lui pătrunzătoare*).

lynx, *ncis m.* și *f.* linx, râs.

lyra, *ae f.* 1. liră; (*fig.*) poezie lirică; poezie, cântec. 2. Lira (*constelație*).

lyricus (3) *adj.* liric, de liră.

Lȳsiās, *ae m.* Lysias (*vestit orator atenian*).

Lȳsippus, *i m.* Lysip (*vestit sculptor din vremea lui Alexandru cel Mare*).

M

M (*în prescurtări*) 1. **M.** = Marcus (*prenume*). 2. **M'.** = Manius (*prenume*). 3. **M** = 1 000.

Macedō, *onis m.* macedonean. // **Macedonicus (Macedonius)** (3) *adj.* macedonean. // **Macedonia**, *ae f.* Macedonia (*ținut în nordul Greciei*).

macellum, *i n.* piață (de carne, legume, pește).

macer, *cra, crum adj.* slab; (*despre pământ*) sterp, neroditor.

māceria, *ae f.* împrejmuire de văltuci, zid.

mācerō (I) *vt.* 1. a muia. 2. (*fig.*) a slei (de forțe), a măcina, a chinui.

machaera, *ae f.* sabie.

machaerophorus, *i m.* soldat (purător de sabie).

māchina, *ae f.* mașinărie, mașină; (*fig.*) artificiu, șiretlic.

māchināmentum, *i n.* mașinărie.

māchinātiō, *ōnis f.* mecanism; (*fig.*) artificiu, șiretlic.

māchinātor, *ōris m.* meșter; (*fig.*) uneltitor.

māchinor, *ārī, ātus sum vt. dep.* 1. a iscodi, a inventa: ~ *versum* a plăsmui un vers. 2. a pune la cale (ceva rău), a unelti: ~ *alicui necem* a pune la cale moartea cuiva.

maciēs, *ēi f.* 1. slăbiciune. 2. sterilitate, uscăciune.

macrēscō, *ere vi.* a slăbi, a se usca.

macte *v. mactus.*

mactō (I) *vt.* 1. a cinsti (prin daruri sau jefre): ~ *hospites honoribus* a-i cinsti pe oaspeți prin onoruri, ~ *Apolinem victimā* a-l cinsti pe Apollo printr-o jertfă. 2. (*frecv.*) a sacrifica, a aduce jertfă, a jertfi: ~ *taurum Neptuno* a-i jertfi un taur lui Neptun. 3. a omorî, a distruge: ~ *summo supplicio* a omorî prin cea mai mare tortură.

mactus (3) *adj.* preamărit, onorat: *macte virtute esto!* cinste ție! bravo!

macula, *ae f.* 1. pată: (*fig.*) rușine. 2. ochi (la o plasă).

maculō (I) *vt.* a păta: (*fig.*) a murdări, a pângări.

maculōsus (3) *adj.* pătat; (*fig.*) murdărit, pângărit.

madefaciō, *ere, fēcī, factum vt.* a înmuia, a îmbiba: ~ *gladios sanguine* a înmuia săbiile în sânge.

madefiō, *fieri, factus sum vi.* a se umezi, a fi îmbibat.

madēns (I), *ntis p.pr. v. madeō. // adj.*

1. îmbibat, plin de: ~ *sanguine* plin de sânge. 2. (*fig.*) beat.

madeō, *ēre, uī vi.* a fi umed, a fi îmbibată; (*fig.*) a fi plin de.

madescō, *ere, maduī vi.* a se umezi.

madidus (3) *adj.* 1. umed, îmbibată. 2. (*fig.*) beat.

Maeander (**Maeandrus**), *dri m.* Meandru (*râu din Asia Mică, vestit prin cursul său foarte întortocheat*); (*fig.*) cotitură, întorsătură.

Maecēnās, *ātis m.* Maecena (*om de stat, prieten al lui Augustus, protector al poezilor Vergilius, Horatius, Propertius*); (*fig.*) protector al artelor.

Maedi, *ōrum m.pl.* maedii (*neam thrac*).

maena, *ae f.* peștișor de mare, sardea.

Maenala, *ōrum n.pl.* și **Maenalus**, *i m.* Maenalus (*munte și oraș în Arcadia, consacrat lui Pan*). // **Maenalius** (3) *adj.* maenalian, arcadian: ~ *deus* zeul Pan.

maenas, *adis f.* menadă (*bacantă*).

Maeonia, *ae f.* Meonia (*Lydia, ținut în Asia Mică*). // **Maeonidēs**, *ae m.* poetul din Maeonia (*Homer*). // **Maeonius** (3) *adj.* maeonian; (*spec.*) al lui Homer, epic.

Maeōtae, *ārum m.pl.* maeoții (*popor scitic din jurul Mării Azov*). // **Maeōticus** (**Maeōtius**) (3) *adj.* maeotic. // **Maeotis**, *idis (idos) f.* Marea Azov. // *adj.* scitic.

maereō, *ēre, uī vi.* și *vt.* 1. a fi întristat, a fi mâhnit: ~ *alienis bonis* a se mâhni de bunurile altuia. 2. a plânge,

a deplânge ~ *mortem filii* a deplânge moartea fiului.

maeror, *ōris m.* tristețe, jale, durere.

maestitia, *ae f. v. maeror.*

maestus (3) *adj.* 1. abătut, îndurerat, trist. 2. de jale, jalnic.

māgālia, *ium n. v. mapālia.*

magicus (3) *adj.* magic, vrăjitoresc.

magis *adv.* 1. mai mult, mai: ~ *necessarius* mai necesar, *multo* (*Abl.*) ~ cu mult mai mult, *nihilo* ~ cu nimic mai mult, *eo* (sau *hoc, tanto*) ~ cu atât mai mult, ~ *magisque* din ce în ce mai mult, *non* ~ ... *quam* tot pe atât... pe cât. 2. mai degrabă.

magister, *trī m.* 1. conducător, comandant: ~ *equitum* comandant de călăreți. 2. învățător, maestru.

magisterium, *ii n.* 1. conducere. 2. îndrumare.

magistra, *ae f.* conducătoare, îndrumătoare.

magistrātus, *ūs m.* 1. funcție publică, magistratură. 2. demnitar, magistrat.

māgnanimitās, *ātis f.* noblețe sufletească, mărinimie.

māgnanimus (3) *adj.* nobil, generos.

Magnēs, *ētis adj.* din Magnesia. //

magnes (*lapis*) *m.* magnet. // **Magnēsia**, *ae f.* Magnesia (*ținut pe coasta de est a Thessaliei*). // **Magnētes**, *ūm m.pl.* locuitori ai Magnesiei.

māgnificē *adv.* măreț, strălucit.

māgnificentia, *ae f.* măreție, strălucire, noblețe.

māgnificus (3) *adj.* măreț, strălucitor, nobil.

māgniloquentia, *ae f.* 1. vorbire pompoasă, stil nobil. 2. fală, lăudăroșenie.

māgniloquus (3) *adj.* emfatic, lăudăros.

māgnitūdō, *inis f.* mărime: ~ *volu-minis* mărimea cărții, ~ *itineris* lungimea drumului, ~ *frigoris* puterea gerului, ~ *animi* măreție sufletească.

māgnopere (**māgnō opere**) *adv.* mult, foarte mult.

māgnus (3) *adj.* [*comp. māior, māius; superl. maximus*] mare: ~ *mons* munte mare, *magnam partem*, *magna parte* în mare măsură; *filius maior natu* fiul mai mare, *magno animo esse* a avea suflet nobil. // **māiōrēs**, *um m.pl.* strămoși.

Māgō, *ōnis m.* Magon (*general cartaginez*).

magus¹ (3) *adj.* de magie, vrăjitoresc.

magus², *i m.* mag, preot (*la perși*); vraci.

Māia, *ae f.* 1. Maia (*fiica lui Atlas, mama lui Mercur*). 2. Maia (*una dintre Pleiade*).

māiālis, *is m.* porc castrat.

māiestās, *ātis f.* maiestate, măreție; demnitate, onoare: *lex maiestatis* lege de lezmaiestate, *maiestatis damnare* a condamna pentru lezmaiestate.

māior, *māius v. māgnus.*

Māius (3) *adj.* de mai, al lunii mai; *Kalendae Maiiae* calendele lui mai.

// **Māius**, *i (subinf. mensis) m.* (luna) mai.

māiusculus (3) *adj.* puțin mai mare.

māla, *ae f.* 1. falcă; (*fig.*) gâtlej; dinți. 2. (*pl.*) obraji.

malacia, *ae f.* liniștea mării; (*fig.*) lăncezeală.

male *adv.* [*comp. pēius; superl. pessimē*] 1. rău (cum nu trebuie): ~ *olēre* a miroși rău, ~ *scribere* a scrie rău, ~ *cogitare de aliquo* a gândi rău despre cineva, ~ *esse alicui* a-i merge rău cuiva. 2. prea, peste măsură: ~ *superbus* prea tru-faș, *calceus* ~ *laxus* încălțăminte prea largă. 3. nu tocmai, nu prea: ~ *sanus* nu prea sănătos la minte. 4. strașnic, foarte mult: ~ *metuere* a se teme tare.

maledicē *adv.* bârfind.

maledicēns (1), *ntis adj. v. maledicus.*

maledicō, *ere, dixi, dictum vi.* a vorbi de rău, a bârfi: ~ *amico* (*D.*) a bârfi un prieten.

maledictiō, *ōnis f.* bârfire, insultă.

maledictum, *i n.* ocară, insultă.

maledicus (3) *adj.* [*comp. maledicentior; superl. maledicentissimus*] bârfitor, clevetitor.

malefactum, *i n.* faptă rea.

maleficium, *ii n.* 1. faptă rea, ticăloșie, răutate: *maleficia punire* a pedepsi ticăloșiile, *sine maleficio*

fără a aduce vreo daună. 2. (fig. pl.) vrăji.

maleficus (3) *adj. comp.* **maleficientior**; *superl.* **maleficientissimus** rău-făcător, rău, ticălos.

malesuādus (3) *adj.* care îndeamnă la rele.

malevolēns (1), *ntis* v. **malevolus**.

malevolentia, *ae f.* rea-voință, răutate, invidie.

malevolus (3) *adj.* [*comp.* **malevolentior**; *superl.* **malevolentissimus**] răuvoitor, invidios.

mālifer, *era, erum adj.* (poet.) bogat în mere.

malignē *adv.* 1. rău, răutăcios. 2. cu zgârcenie, puțin.

malignitās, *ātis f.* 1. răutate, invidie. 2. zgârcenie.

malignus (3) *adj.* 1. rău, răutăcios, perfid. 2. zgârcit, slab.

malitia, *ae f.* 1. răutate. 2. șiretenie, dibăcie.

malitiōsē *adv.* perfid, viclean.

malitiōsus (3) *adj.* viclean, perfid, înșelător.

malivolentia, **malivolus** v. **malevolentia**, **malevolus**.

malleolus, *i m.* 1. butaș (la vie). 2. săgeată incendiară.

malleus, *i m.* ciocan, mai; topor.

mālō, *mälle, mālui vt.* și *vi.* 1. a prefera, a iubi mai mult: ~ *pacem quam bellum* a prefera războiului pacea. 2. a favoriza, a fi favorabil: ~ *negotioribus* a-i favoriza pe oamenii de afaceri.

mālobathrum, *i n.* malobathron (*ar-bore care dă o esență parfumată*); esență (ulei).

mālum¹, *i n.* 1. măr (*fructul*): *ab ovo usque ad mala* de la ou (*aperitiv*) până la fructe (*desert*) = de la începutul până la sfârșitul mesei. 2. (fig.) gutuie, piersică, rodie, portocală, lămâie.

malum², *i n.* rău, nenorocire, pagubă: *bonum et malum* binele și răul, *mala corporis* relele trupului, ~ *maius* o nenorocire mai mare, *fama veterum malorum* faima vechilor ticăloșii. // *interj.* la naiba! drace!

malus¹ (3) *adj.* [*comp.* **pēior**; *superl.* **pessimus** (3)] rău; (*rar*) nenorocit: ~ *servus* un sclav rău, *mala pugna* o luptă nefericită, înfrângere.

mālus², *i m.* catarg, stâlp.

mālus³, *i f.* măr (*pomul*).

malva, *ae f.* nalbă.

Māmers, *rtis* v. **Mārs**.

mamma, *ae f.* țâță, sân.

manceps, *cipis m.* 1. cumpărător la licitație. 2. antreprenor (de impozite sau de lucrări publice).

mancipātiō, *ōnis f.* v. **mancipium**.

mancipium, *i n.* 1. cumpărare (cu forme legale): *mancipio* (*D.*) *dare* a vinde, *mancipio accipere* a cumpăra. 2. (fig.) deplină proprietate: *sui Mancipii esse* a fi deplin stăpân pe sine. 3. sclav (cumpărat): *man-*

cipia argento parare a-și procura sclavi pe bani.

mancipō (*arh.* **mancupō**) (1) *vt.* a ceda în deplină proprietate, a vinde.

mancus (3) *adj.* ciung, schilod; (*fig.*) necomplet, știrbit.

mandātum, *i n.* însărcinare, dispoziție, ordin: *meō mandatō* din însărcinarea mea.

mandātus, *ūs m.* [numai *Abl.*] v. **mandātum**.

mandō¹ (1) *vt.* 1. a da o însărcinare cuiva. 2. a încredința: ~ *alicui consulatum* a încredința cuiva consulatul, *se ~ fugae* (*D.*) a-și căuta salvarea fugind.

mandō², *ere, mandī, mānsum vt.* 1. a mesteca. 2. a mușca.

māne I. *n.* [*indecl.*] dimineată: ~ *clarum* o dimineată limpede. **II.** *adv.* de dimineată: *hodie* ~ azi-dimineață, *cras* ~ mâine dimineată.

maneō, *ere, mānsī, mānsum vi.* și *vt.* 1. a rămâne: ~ *domi* a rămâne acasă. 2. a exista încă, a dăinui, a persista: *omnia in suo statu manent* toate dăinuie în starea lor. 3. a aștepta ~ *adventum* a aștepta sosirea.

mānēs, *ium m. pl.* manii (*sufletele celor morți*); (*fig.*) lumea cealaltă, Infern: *apud manes* la cei din Infern.

mangō, *ōnis m.* negustor de sclavi.

manica, *ae f.* 1. mânecă lungă (acoperind și mâna). 2. mănușă. 3. cătușă (la mâini).

manicātus (3) *adj.* cu mâneci lungi.

manifestō¹ *adv.* clar, evident.

manifestō² (1) *vt.* a face evident, a arăta deschis.

manifestus (*arh.* **manufestus**) (3) *adj.* 1. evident, sigur, neîndoielnic. 2. dovedit vinovat: ~ *sceleris* dovedit de crimă. 3. trădând, lăsând să se vadă: ~ *offensionis* lăsând să se vadă ofensa.

manipulāris (2) *adj.* de simplu soldat, soldătesc. // **manipulāris**, *is m.* soldat într-un manipul, soldat simplu: ~ *meus* camaradul meu.

manipulātīm *adv.* pe manipule, pe pâlcuri.

manipulus, *i m.* 1. manipul (*mică unitate militară, compusă din două centurii*). 2. grămadă, maldăr.

Mānius, *i m.* Manius (*prenume roman, prescurtat M'*).

Manlius (3) *adj.* Manlius (*nume gentilic roman*).

mannus, *i m.* căluț.

mānō (1) *vi.* și *vt.* 1. a curge, a se revărsa: *lacrimae gaudio manant* curg lacrimi de bucurie. 2. (*fig.*) a decurge, a lua naștere: *peccata ex vitiis manant* greșelile provin din vicii. 3. a se răspândi, a se întinde: *malum per totam Italiam manavit* nenorocirea s-a răspândit asupra întregii Italii. 4. (*rar*) a vărsa, a picura: *lacrimas marmora manant* marmura lasă să curgă lacrimi.

mānsiō, *ōnis f.* oprire (într-un loc), popas.

mānsitō (I) *vi.* a locui continuu.
mānsuēfaciō, *ere, fēcī, factum vt.* a îmblânzi, a potoli.
mānsuēfiō, *fieri, factus sum vb. pas.* (v. **mānsuēfaciō**) a se îmblânzi.
mānsuēscō, *ere, suēvi, suētum vi.* a se îmblânzi, a se domoli.
mānsuētūdō, *inis f.* bunătate, blân-dețe.
mānsuētē *adv.* blând, domol.
mānsuētus (3) *adj.* blând, liniștit, domol.
mantēle, *is [mantēlium, ii] n.* ștergar.
mantica, *ae f.* desagă.
manuālis (2) *adj.* de mână.
manubiae, *arum f.pl.* 1. pradă de război. 2. bani proveniți din vânzarea prăzii de război.
manubrium, *ii n.* mâner, toartă.
manūmissiō, *ōnis f.* eliberare (a unui sclav de către stăpân).
manūmittō, *ere, misi, missum vt.* a elibera (sclavi).
manūpretium, *ii n.* prețul mâinii de lucru, salariu; răsplată.
manus, *ūs f.* 1. mână; *manum inicere alicui* a pune mâna pe cineva (oprindu-l); (*fig.*) *manum conferre* (sau *conserere*) a se încăiera, *in ~ venire* a ajunge la încăierare, *manum afferre* (sau *inferre*) alicui a ataca pe cineva, *manibus abstinere* a se abține de la încăierare, *aequā manū* fără rezultat (într-o luptă), *ad manum esse* a fi la îndemână, *in manibus esse* a fi sub dominația tuturor, *per*

~ din mână în mână. 2. trupă, ceată: *~ parva hostium* o mică trupă a dușmanilor, *~ fugitivorum* o ceată de sclavi fugari.

mapālia, *ium n.pl.* 1. colibe. 2. cătun.
mappa, *ae f.* 1. șervet. 2. fanion (*la curse, prin care se dădea semnalul de plecare*).

Marathōn, *ōnis m.* (localitatea) Marathon (*celebră prin înfrângerea persilor*). // **Marathōnius** (3) *adj.* de la Marathon.

Marcellus, *i m.* Marcellus (*nume gentilic roman*).

marceō, *ēre vi.* a fi veșted; (*fig.*) a fi fără putere, a fi lănced.

marcēscō, *ere vi.* 1. a se ofili, a se veșteji. 2. a amorți, a se slei de puteri.

marcidus (3) *adj.* 1. veșted, putred. 2. lănced, amorțit, slăbit.

marcor, *ōris m.* 1. putrezire. 2. lăncezeală, amorteală.

Mārcus, *i m.* Marcus (*prenume roman, prescurtat M.*).

mare, *is n.* mare: *~ nostrum* Marea Mediterană, *~ superum* Marea Adriatică, *~ inferum* Marea Tireniană, *terrā marique* pe uscat și pe mare.

margarita, *ae f.* și **margaritum**, *i n.* mărgăritar.

marginō (I) *vt.* a mărgini, a tivi.

margō, *inis m.* și *f.* margine.

marinus (3) *adj.* de mare.

marita, *ae f.* femeie măritată, soție.

maritalis (2) *adj.* conjugal.

maritimus (3) *adj.* maritim, de mare.
maritō (I) *vt.* a da (lua) în căsătorie; (*fig.*) a însoți.

maritus¹ (3) *adj.* conjugal, al soților.
maritus², *i m.* soț.

marmor, *oris n.* marmură; (*fig.*) luciul mării.

marmoreus (3) *adj.* de marmură, ca marmura.

Marō, *ōnis m.* Maro (*cognomen al lui Vergilius*).

Mārs, **Mārtis m.** Marte (*zeul războiului*); (*fig.*) luptă, bătălie: *~ secundus, adversus* luptă victorioasă, pierdută, *aequo* (sau *pari*) Marte într-o luptă nedecisă, *meo* (sau *tuo, suo*) Marte pugnare a lupta cu forțe proprii.

marsūpium, *ii n.* pungă.

Mārtialis (2) *adj.* 1. al lui Marte. 2. din legiunea lui Marte.

Mārtius (3) *adj.* 1. al lui Marte. 2. de război, sângeros.

mās (1), **maris** *adj.* de sex bărbătesc; (*fig.*) bărbătesc, curajos.

masculinus (3) *adj.* bărbătesc.

masculus (3) *adj.* bărbătesc, mascul; (*fig.*) bărbătesc, tare, curajos.

māssa, *ae f.* masă, grămadă, bulgăre.

Massicus, *i m.* Massicus (*înălțimi între Latium și Campania, vestite prin vinurile lor*). // **Massicus** (3) *adj.* de Massicus.

Massilia, *ae f.* Massilia (*oraș în Gallia Narboneză; azi, Marsilia*). // **Massiliēnsēs**, *ium m.pl.* massilienii.

matarā, *ae (mataris, is) f.* lance (la galli).

māter, *tris f.* mamă: *Magna Mater* zeița Cybele; (*fig.*) izvor, origine: *~ bonarum artium* izvorul bunelor deprinderi.

mātercula, *ae f.* măicuță.

māteria, *ae (māteriēs, ēi) f.* 1. materie: *~ rerum* substanța lucrurilor. 2. material (de construcție); (*spec.*) lemn; *~ arida* lemn uscat. 3. subiect, temă: *~ ad iocandum* subiect de glumă, *~ viribus aequa* o temă potrivită cu puterile. 4. motiv, pricină: *materiam criminibus praebere* a oferi motiv de acuzații.

māteriō (I) *vt.* a construi din lemn.
māterior, *ārī vi. dep.* a procura lemn de construcție.

māternus (3) *adj.* matern, de (la) mamă.

mātertera, *ae f.* mătușă după mamă.
mathēmaticus, *i m.* 1. matematician. 2. astrolog.

mātricida, *ae m.* ucigaș al mamei.

mātriciđium, *ii n.* uciderea mamei.

mātrimōnium, *ii n.* căsătorie; *in ~ ducere* a lua în căsătorie, *in matrimonium dare* (sau *collocare*) a mărita.

mātrīmus (3) *adj.* având mama în viață.

mātrōna¹, *ae f.* matroană (*stăpână a casei*).

Matrona², *ae f.* Matrona (*afluent al Senei; azi, Marna*).

mātrōnālis *adj.* (2) al unei matroane.
mātūrē *adv.* 1. la vreme potrivită: *satis* ~ destul de la timp. 2. de cu vreme: *biduo* (*Abl.*) *maturius* cu două zile mai devreme. 3. repede, curând: ~ *facto* (*Abl.*) *opus est* e nevoie să acționezi repede.

mātūrēscō, *ere, tūruī vi.* 1. a se coace. 2. a se dezvolta.

mātūrītās, *ātis f.* 1. coacere, dezvoltare deplină, maturitate. 2. timp potrivit.

mātūrō (*I*) *vt.* și *vi.* 1. a coace; (*pas.*) a se coace. 2. a (se) grăbi.

mātūrus (3) *adj.* 1. copt: ~ *fructus* fruct copt, *matura virgo viro* (*D.*) fată bună de măritat, ~ *imperio* apt pentru domnie. 2. în vârstă, înaintat: *matura aetas* vârstă înaintată. 3. deplin, împlinit, în plină forță: *matura seditio* răscoală gata să izbucnească, *matura lux* lumină deplină. 4. la timp potrivit: ~ *reditus* întoarcere la timp potrivit. 5. înainte de vreme, grăbit: *maturae hiemes* ierni pretimpurii.

mātūtīnus (3) *adj.* de dimineață, al dimineții.

Mauretānia, *ae f.* Mauritania (*ținut pe coasta de nord-vest a Africii*). // **Maurus** (3) *adj.* maur. // **Mauri**, *ōrum m.pl.* mauri, locuitori ai Mauretaniei.

Mausōlēum, *i n.* mormântul lui Mausolus; (*fig.*) mormânt grandios.

Māvors, *rtis m.* v. **Mārs**. // **Māvortius** (3) *adj.* a lui Marte.

maxilla, *ae f.* falcă.

maximē (*arh. maxumē*) *adv. superl.* (*v. magis*) 1. foarte mult, în cel mai înalt grad: ~ *idoneus* foarte potrivit, ~ *fidus* foarte credincios, *unus* ~ sau *unus omnium* ~ cel mai... dintre toți, *multo* ~ cu mult cel mai, *quam* ~ *potest* (sau *possunt*) cât mai mult posibil. 2. mai ales, mai cu seamă: *id* ~ *cupio* aceasta doresc mai ales, *cum* ~ mai ales, tocmai.

māzonomus, *i m.* farfurie adâncă; lighean.

meātus, *ūs m.* curs, zbor (al păsărilor), cale.

mēcator pe Castor! (*formulă de jurământ*).

Mēdēa, *ae f.* Medeea (*soția lui Iason*).

medēns, *ntis m.* medic.

medeor, *ērī vi.* și *vt. dep.* 1. a vindeca, a trata (medical), a îngriji: ~ *vulneri* a îngriji o rană. 2. (*fig.*) a tămădui, a ușura.

Mēdia, *ae f.* țara mezilor. // **Mēdus** (3) *adj.* med, persan. // **Mēdī**, *ōrum m.pl.* mezii.

mediastīnus, *i m.* sclav de casă.

mēdica, *ae f.* lucernă.

medicābilis (2) *adj.* vindecabil.

medicāmen, *minis n.* 1. medicament, doctorie, leac. 2. mijloc de înfrumusețare (vopsea, suliman). 3. otrăvă, băutură otrăvită.

medicāmentum, *i n.* v. **medicāmen**.

medicātus, *ūs m.* licoare folosită pentru farmece.

medicina, *ae f.* 1. medicină. 2. leac, doctorie.

medicō (*I*) *vt.* 1. a îngriji un bolnav. 2. a prepara cu meșteșug (amestecând într-un lichid): ~ *vinum* a prepara vinul, ~ *lanam* a vopsi lâna. 3. a vrăji.

medicor, *ārī, ātus sum vi.* și *vt. dep.* a îngriji, a trata.

medicus¹ (3) *adj.* tămăduitor.

medicus², *i m.* medic.

medimnum, *i n.* și **medimnus**, *i m.* măsură de capacitate la greci (*cam șase banițe*).

mediocris (2) *adj.* 1. mijlociu, obișnuit. 2. mic, neînsemnat.

mediocritās, *ātis f.* 1. cale de mijloc. 2. neînsemnatate, inferioritate.

mediocriter *adv.* 1. întrucâtva, binișor. 2. puțin: *non* ~ destul de mult.

Mediolānum, *i n.* Mediolanum (*oraș în Gallia Transpadană; azi, Milano*).

meditāmentum, *i n.* (*numai pl.*) exerciții, preparație.

meditātiō, *ōnis f.* 1. reflecție, meditație (asupra unui lucru). 2. pregătire, exerciții.

meditātus (3) *p.pf.* (*v. meditor*) pregătit, ticluit.

mediterrāneus (3) *adj.* înconjurat de pământuri.

meditor, *ārī, ātus sum vt.* și *vi. dep.* 1. a se gândi, a reflecta la ceva, a se preocupa: ~ *forum* a se gândi la

treburile din for, ~ *de libertate* a cugeta despre libertate. 2. a plănuși, a (se) pregăti, a exersa: ~ *fugam* a plănuși fuga, ~ *silvestrem Musam* a exersa un cântec pastoral.

medium, *iī n.* 1. mijloc, centru: *in medio campi* în mijlocul câmpului. 2. ceea ce este al tuturor, public, comun: *in* ~ *vocare* a chema în fața tuturor, *tabulae sunt in medio* registrele sunt sub ochii tuturor, *e medio pellere* a goni din rândul lumii.

medius (3) *adj.* 1. care se află la mijloc, de mijloc: *pars media urbis* partea de mijloc a orașului; (*partitiv*) *in medio foro* în partea de mijloc a forului (în mijlocul forului), *per medios hostes* prin mijlocul dușmanilor, *media aestate* la mijlocul verii. 2. (*fig.*) mediu, intermediar; obișnuit; neutru, imprecis; de-a curmezișul: *genus dicendi medium* gen de a vorbi potrivit, *medium paci se offere* a se oferi ca intermediar al păcii, *nihil medium, omnia immensa* nimic obișnuit, ci totul extraordinar, *medium agere* a se arăta neutru, *medium responsum* răspuns imprecis, ~ *occurrit* se pune de-a curmezișul.

medius Fidius cu siguranță; v. **Fidius**.

medulla, *ae f.* măduvă; (*fig. pl.*) adâncul inimii, inimă.

Mēdus v. **Mēdia**.

Medūsa, *ae f.* Medusa (*cea mai fioroasă dintre Gorgone; v. Gorgonēs*).

Megaera, *ae f.* Megaera (una dintre Furii).
Megalē(n)sia, *ium n.pl.* serbări în cinstea Cybelei.
Megara, *ōrum n.pl.* și (rar) **Megara**, *ae f.* Megara (oraș în Grecia, la vest de Atena). // **Megarēnsis** (2) și **Megaricus** sau **Megarēus** (3) *adj.* din Megara.
megistanēs, *um m.pl.* înalți demnitari.
mēhercule (**mēhercle** sau **mēherculēs**) pe Hercule! (*formulă de jurământ*).
mel, *mellis n.* miere; (*fig.*) încântare, farmec.
melancholicus (3) *adj.* melancolic.
Meleager (**Meleagros**), *grī m.* Meleagros (omorătorul mistrețului din Calydon, participant la expediția Argonauților).
melicus (3) *adj.* liric.
melimēlum, *ī n.* măr dulce.
melior *v.* bonus.
melius *v.* bonus și bene.
meliusculus (3) *adj.* bunișor.
mellifer, *era, erum adj.* (poet.) care face miere.
mellitus (3) *adj.* 1. îndulcit cu miere. 2. (*fig.*) dulce (ca mierea), drag.
melos *n.* (*N. și Ac.*) cânt.
Melpomenē, *ēs f.* Melpomene (muza tragediei și a poeziei lirice).
membrāna, *ae f.* 1. înveliș (subțire). 2. pergament.

membrātim *adv.* bucată cu bucată, punct cu punct, cu amănuntul.
membrum, *ī n.* 1. membru (al trupului). 2. (*fig.*) parte.
mēmet *v.* egomet.
memini, *isse vb. def.* 1. a-și aminti: *memini periculi* îmi amintesc de primejdie, *memineram beneficiorum* îmi aminteam de binefaceri. 2. a se gândi, a nu uita: *memento curare* nu uita să te îngrijești.
memor (1), *oris adj.* 1. care-și aminteste, care nu uită, amintindu-și: ~ *victoriae* (G.) care-și aminteste de victorie. 2. care aminteste ceva, evocator.
memorābilis (2) *adj.* demn de amintit, memorabil.
memorandus (3) *adj. v.* **memorābilis**.
memorātor, *ōris m.* povestitor.
memorātus, *ūs m.* povestire, amintire.
memoria, *ae f.* 1. memorie: ~ *bona* o bună memorie, *memoriā tenere* a ține minte. 2. amintire: ~ *miseriarum* amintirea nenorocirilor. 3. timp, epocă, vreme: *usque ad nostram memoriā* până în vremea noastră, *memoriā nostrā* pe vremea noastră. 4. informație transmisă, istorie: ~ *recentiorum temporum* istoria timpurilor mai noi.
memoriter *adv.* din minte, din amintire.

memorō (1) *vt.* 1. a aminti: ~ *amicitiam ac foedus* a aminti despre tratatul de prietenie. 2. a vorbi, a povesti, a spune: *quid Thesea memorum?* ce să mai spun de Theseu?, *memorant* (= *dicunt*) *te fugisse* ei zic că tu ai fugit, *incredibile memoratu* lucru de necrezut să-l spui, *verba priscis* (D.) *memorata* cuvintele folosite de cei vechi. // **memoratus** (3) *p.pf.* vrednic de amintit, vestit.
Memphis, *idis f.* Memphis (veche capitală a Egiptului, pe malul Nilului). // **Memphitēs** (**Memphiticus**) *adj.* din Memphis; (*fig.*) egiptean.
menda, *ae f. v.* **mendum**.
mendācium, *ī n.* minciună; (*fig.*) iluzie, poveste.
mendāciunculum, *ī n.* minciunică.
mendāx (1), *ācis adj.* mincinos, înșelător.
mendicitās, *ātis f.* sărăcie mare, calicie.
mendicō (1) *vt.* a cerși.
mendicus (3) *adj.* cerșetor, sărman.
mendōsē *adv.* cu defecte, cu greșeli.
mendōsus (3) *adj.* plin de defecte, incorect.
mendum, *ī n.* 1. greșală. 2. cusur, defect.
Menelāus, *ī m.* Menelau (*rege al Spartei, fratele lui Agamemnon, soțul Elenei*).

mēns, ntis f. 1. minte: *mente comprehendere* a cuprinde cu mintea. 2. spirit: *mentes civium* spiritele cetățenilor. 3. gând: *mentes omnium perspicere* a pătrunde gândurile tuturor. 4. părere: *mihi alia ~ est* eu am altă părere.
mēnsa, *ae f.* 1. masă. 2. tejghea, bancă (a zarafului).
mēnsārius (3) *adj.* financiar. // **mēnsārius**, *ī m.* bancher, zaraf.
mēnsiō, *ōnis f.* măsurare.
mēnsis, *is m.* lună.
mēnsor, *ōris m.* măsurător.
mēnstruus (3) *adj.* lunar, de o lună. // **mēnstruum**, *ī n.* provizii pentru o lună, rație lunară.
mēnsūra, *ae f.* 1. măsură. 2. mărime, lungime, grosime. 3. cantitate.
ment(h)a, *ae f.* mentă.
mentiō, *ōnis f.* 1. amintire. 2. propunere (în senat sau în adunare).
mentior, *īri, itus sum vi. și vt. dep.* 1. a minți. 2. a înșela. 3. a imita, a închipui, a simula. // **mentitus** (3) *p.pf.* mincinos, fals.
mentum, *ī n.* bărbie; (*fig.*) barbă.
meō (1) *vi.* a merge, a călători.
mephītis, *is f.* duhoare.
merācus (3) *adj.* neamestecat, curat.
mercātor, *ōris m.* negustor.
mercātūra, *ae f.* negustorie, comerț, cumpărătură.
mercātus, *ūs m.* 1. negoț, comerț. 2. piață, târg.
mercēdula, *ae f.* câștig mic.

mercennarius (**mercēnarius**) (3) *adj.* cu plată, plătit. // **mercenarius**, *ii m.* slujitor cu plată.
mercēs, *edis f.* 1. plată, răsplată; (*fig.*) preț; *mercedem accipere* a primi o plată, ~ *temeritatis* răsplata (pedeapsa) îndrăzelii. 2. venit: ~ *praedium* venitul pământurilor.
mercimōnium, *ii n.* marfă.
mercor, *ārī, ātus sum vt. și vi. dep.* 1. a cumpăra. 2. a face comerț. // **mercātus** (3) *p.pf.* cumpărat.
Mercurius, *ii m.* Mercur (*mesagerul zeilor, zeul comerțului și al elocinței, protectorul poezilor*). // **Mercuriālis** (2) *adj.* al lui Mercur. // **Mercuriālēs**, *ium m.pl.* colegiul negustorilor.
merda, *ae f.* balebă, excremente.
mereō, *ēre, uī (mereor, ērī, itus sum) vt. și vi.* 1. a câștiga: ~ *pecuniam* a câștiga bani. 2. (*mil.*) a face serviciul militar: ~ *stipendia* a sluji ca ostaș, ~ *equo* (sau *equis*), *peditibus* a sluji la cavalerie, la pedestri. 3. a merita: ~ *laudem* a merita laudă, ~ *odium* a-și atrage ura. 4. a-și câștiga merite, a face bune (rele) servicii cuiva: *bene (male) meruit de amico* a făcut bune (rele) servicii prietenului. // **merēns** (1), *ntis p.pr.* care merită: *laudare merentes* a-i lăuda pe cei care merită. // **meritus** (3) *p.pf. a)* (*sens pasiv*) meritat, cuvenit: *poena merita* pedeapsă

meritată; **b)** (*sens activ*) care a meritat, vrednic.
meretricius (3) *adj.* de curtezană, de prostituată.
meretricula, *ae f.* curtezană.
meretrix, *icis f.* prostituată, curtezană.
merges, *itis f.* snop.
mergō, *ere, mersī, mersum vt.* a afunda, a scufunda.
mergus, *i m.* cufundac (*pasăre de apă*).
meridiānus (3) *adj.* 1. de amiază. 2. de miazăzi.
meridiātiō, *ōnis f.* odihnă de după-amiază.
meridiēs, *ei f.* 1. amiază. 2. miazăzi.
meritō¹ *adv.* pe drept, cu bună dreptate.
meritō² (1) *vt.* a câștiga.
meritōrius (3) *adj.* închiriat, pe bani.
meritum, *i n.* 1. serviciu făcut, merit: *merita Ciceronis in rempublicam* meritele lui Cicero față de stat. 2. vină: *non meo merito* nu din vina mea.
Meropē, *ēs f.* Meropa (*fiica lui Atlas, soția lui Sisif, devenită stea în constelația Pleiadelor*).
mersō (1) *vt.* a scufunda.
mersus (3) *p.pf. v. mergō.*
merula, *ae f.* mierlă.
merum, *i n.* vin curat.
merus (3) *adj.* 1. curat, neamestecat; (*fig.*) veritabil, adevărat. 2. numai,

nimic decât: *merum bellum loqui* a vorbi numai de război.
merx, *mercis f.* marfă.
mesochorus, *i m.* conducător de cor.
Mesopotamia, *ae f.* Mesopotamia (*ținutul dintre Eufrat și Tigris*).
Messāla, *ae m.* Messala (*ramură a familiei Valeria, din care făcea parte și M. Valerius Messala Corvinus, orator și om de literă în timpul lui Augustus*).
Messāna, *ae f.* Messana (*vechi oraș în Sicilia; azi, Messina*). // **Messēnus** (3) *adj.* messanian.
Messēnē, *ēs (Messēna, ae) f.* Messena (*ținut în Peloponnes*). // **Messēnius** (3) *adj.* messenian.
messis, *is f.* recoltă, seceriș.
messor, *ōris m.* secerător.
messōrius (3) *adj.* de secerător.
messus (3) *p.pf. v. metō.*
mēta, *ae f.* 1. piramidă, con. 2. (*frecv.*) stâlp (*pus la ambele capete ale terenului de curse*). 3. (*fig.*) țel, capăt, limită.
metallum, *i n.* 1. metal. 2. (*pl.*) mină.
metamorphōsis, *is (eos) f.* metamorfoză.
Metapontum, *i n.* Metapontum (*oraș în sudul Italiei, pe coasta golfului Taranto*). // **Metapontinus** (3) *adj.* metapontinian.
mētātor, *ōris m.* măsurător.
Metaurus, *i f.* Metaurus (*râu din Umbria, care se varsă în Marea Adriatică*).

Metellus, *i m.* Metellus (*ramură a familiei Caecilia*).
Mēthymna, *ae f.* Methymna (*oraș pe coasta nordică a insulei Lesbos, renumit prin vinul său*). // **Methymnaeus** (3) *adj.* din Methymna.
mētior, *mētiri, mēnsus sum vt. dep.* 1. a măsura: ~ *agrum* a măsura ogorul. 2. a distribui: ~ *militibus frumentum* a distribui grâu soldaților. 3. (*poet.*) a străbate: ~ *Viam Sacram* a străbate Via Sacra. 4. (*fig.*) a cântări, a prețui: ~ *homines virtute* a cântări oamenii după virtute.
metō, *ere, messum vt. și vi.* a secera; a culege, a recolta.
mētor, *ārī, ātus sum vt. dep.* a măsura, a delimita.
metuēns (1), *ntis p.pr. v. metuō.* // *adj.* temător: ~ *deorum* temător de zei.
mētula, *ae f.* piramidă mică.
metuō, *ere, uī vt. și vi.* a se teme de: ~ *umbram suam* a se teme de propria umbră, ~ *de pueris* a se teme pentru copii.
metus, *ūs m.* teamă: ~ *deorum* teamă de zei.
meus (3) *pron.* al meu; (*pe lângă nume proprii*) dragul meu: *Cicero meus* dragul meu Cicero; *meum est (+ Inf.)* este de datoria mea să. // **meī** *m.pl.* ai mei, rudele mele. // **mea** *n.pl.* bunurile mele.
mī = *mihi*.
mīca, *ae f.* firimitură.

micō, *āre*, *uī* *vi.* 1. a tremura, a pal-pita: *cor micat timore* inima îmi bate de frică. 2. a scânteia, a sclipi, a licări: *micat sidus* steaua scân-teiază.

Midās, *ae m.* Midas (rege legendar al Phrygiei).

migrātiō, *ōnis f.* plecare (într-alt loc), trecere.

migrō (I) *vi.* 1. a se duce, a pleca. 2. a se muta.

mihi *D. de la ego.*

miles, *itis m.* soldat; (colectiv) sol-dați; (*spec.*) pedestraș.

Milēsius (3) *adv.* din Milet.

Milētus, *i f.* Milet (oraș în Asia Mică).

militāris (2) *adj.* militar, de soldat.

militāriter *adv.* soldățește.

militia, *ae f.* serviciu militar; cam-panie: *domi militiaeque* în timp de pace și de război.

militō (I) *vi.* a face serviciul militar, a sluji ca soldat; (*fig.*) a lupta.

milium, *ii n.* mei.

mille [*num. indecl.*]; (*pl.*) **millia**, *ium n.* o mie; mii.

millēsimus (3) *adj.* al o mielea.

milliārius (3) *adj.* de o mie. // **milli-ārium**, *ii n.* bornă miliară.

milliēs (**milliēns**) *num.* de o mie de ori.

Milō, *ōnis m.* Milo (*om politic roman*).

Miltiadēs, *is m.* Miltiade (general atenian, comandantul grecilor în lupta de la Marathon).

miluīnus (**milvinus**) (3) *adj.* de uliu.

mīluus (**mīlvus**), *i m.* uliu, erete.

mīma, *ae f.* comediantă.

mīmicus (3) *adj.* actoricesc.

Mimnermus, *i m.* Mimnerm (*poet elegiac grec*).

mīmula, *ae f.* mică actriță.

mīmus, *i m.* 1. mim, actor. 2. farsă, pantomimă.

mina, *ae f.* mină (*monedă grecească = 100 de drahme sau 100 de dinari romani*).

mināciter *adv.* amenințător.

minae, *arum f.pl.* amenințări.

minātiō, *ōnis f.* amenințare.

mināx (1), *ācis adj.* amenințător.

Minerva, *ae f.* 1. Minerva (*zeița inteligenței, protectoarea artelor*). 2. (*fig.*) prelucrarea lânii.

mingō, *ere*, *mī(n)xī*, *minctum* (*mic-tum*) *vi.* a urina.

miniātulus (3) *adj.* ușor colorat cu miniu.

miniātus (3) *adj.* colorat în roșu.

minimē, **minimus** *v.* **parum**, **par-vum**, **parvus**.

miniō (I) *vt.* a colora cu miniu (în roșu-închis).

minister, *tri m.* sclav de casă, slujitor; (*fig.*) unealtă.

ministerium, *ii n.* slujbă, treabă; (co-lectiv) slujbași.

ministra, *ae f.* slujitoare.

ministrātor, *ōris m.* slujitor, ajutor.

ministrātrix, *icis f.* ajutoare.

ministrō (I) *vt.* 1. a servi, a sluji: ~ *convivis pocula vini* a servi me-

senilor pahare de vin. 2. a oferi: ~ *pecuniam* a oferi bani. 3. a înde-plini: ~ *iussa medicorum* a îndepli-ni prescripțiile medicilor.

minitābundus (3) *adj.* amenințând, cu amenințări.

minitor, *ārī*, *ātus sum vi. dep.* a ame-nința întruna: ~ *alicui mortem* a amenința pe cineva cu moartea.

minium, *ii n.* miniu, roșu de plumb.

minor¹, *ārī*, *ātus sum vi. și vt. dep.* 1. a amenința pe cineva cu ceva: ~ *servo* (*D.*) *crucem* a amenința un sclav cu răstignirea, ~ *alicui virgis* (*Abl.*) a amenința pe cineva cu bătaia. 2. a promite: ~ *magna* a promite lucruri mari.

minor² *m. și f.* **minus** *n. v.* **parvus**, **parum**.

Minōs, *ōis m.* Minos (rege al Cretei, după moarte judecător în *Infern*). // **Minōius** (**Minōus**) (3) *adj.* al lui Minos, cretan.

Minōtaurus, *i m.* Minotaur (*monstru jumătate om, jumătate taur*).

Minturnae, *arum f.pl.* Minturnae (oraș în Latium, aproape de vărsa-rea râului Liris).

minuō, *ere*, *uī*, *ūtum vt.* a micșora; (*fig.*) a căuta să slăbească (să înlă-ture).

minus *v.* **parvus**, **parum**.

minuscus (3) *adj.* puțin mai mic.

minūtātīm *adv.* în bucățele, puțin câte puțin.

minūtē *adv.* mărunț, mărunțit.

minūtus (3) *adj.* mic, neînsemnat, mărunț.

Minyās, *ae m.* Minyas (*strămoș mi-tic al regilor din Orchomenos — Beoția —, renumit prin numărul mare al fiilor și fiicelor lui*). // **Minyēias**, *adis f.* fiica lui Minyas. // **Minyēius** (3) *adj.* al lui Minyas.

mirābilis (2) *adj.* minunat, uimitor, extraordinar.

mirābiliter *adv. v.* **mirābilis**.

mirābundus (3) *adj.* uimit, mirân-du-se.

mirāculum, *i n.* minune; *miraculo* (*D.*) *est* este uimitor.

mirandus (3) *adj.* minunat.

mirātiō, *ōnis f.* admirație, uimire.

mirē *adv.* minunat, uimitor.

mirificē *adv. v.* **mirē**.

mirificus (3) *adj. v.* **mirābilis**.

mirmillō, *ōnis m.* gladiator (înmarmat cu arme gallice).

miror, *ārī*, *ātus sum vt. dep.* 1. a se mira: ~ *stultitiam* a se mira de pros-tie. 2. a admira: ~ *tabulas pictas* a admira picturile.

mirus (3) *adj.* minunat, uimitor, extra-ordinar: *quid mirum?* și ce-i de mirare? *mirum* (*est*) (*e*) de mirare.

miscēō, *ēre*, *miscuī*, *mīxtum vt.* 1. a amesteca: ~ *aquam nectare* a ames-teca apa cu nectarul; ~ *iram cum luctu* a amesteca mânia cu jalea. 2. a uni: ~ *utile dulci* (*D.*) a uni utilul cu plăcutul; (*poet.*): ~ *proelia* (sau *manus*, *certamina*, *dextras*) a

se încăiera, ~ *vulnera inter se* a se răni unul pe altul. **3.** a pregăti (amestecând): ~ *mulsum* a pregăti vin îndulcit. **4.** a pricinui, a crea: ~ *incendia* a pricinui incendii. **5.** a răscoli, a umple: *domus luctu misce-tur* casa se umple de jale.

misellus (3) *adj.* biet, sărman.

miser, era, erum *adj.* nefericit, nenorocit.

miserabilis (2) *adj.* demn de milă, sărman, biet.

miserabiliter *adv.* de plâns, jalnic.

miserandus (3) *adj.* demn de milă, de plâns.

miseratio, ōnis f. compătimire.

miserē *adv.* **1.** nenorocit, jalnic. **2.** amarnic: ~ *discedere quaerens* căutând amarnic să scap.

misereor, ērī, itus sum *vi. dep.* a se înduioșa, a-i fi milă: *misereor sociorum* mi-e milă de aliați.

miserescō, ere *vi.* a-i fi milă, a se înduioșa.

miseret me *vb. impers.* [cu G.] mi-e milă de: ~ *patris* mi-e milă de tata.

miseria, ae f. nenorocire, nefericire, chin.

misericordia, ae f. milă, compătimire.

misericors (1), *rdis* *adj.* milos: ~ *in alios* milos față de alții.

miseror, āri, ātus sum *vt. dep.* a deplânge, a se înduioșa, a-i fi milă.

missile, is n. armă de aruncat (săgeată, lance).

missilis (2) *adj.* de aruncat, care se poate arunca.

missiō, ōnis f. **1.** trimitere: ~ *legatorum* trimiterea solilor. **2.** (*frecv.*) eliberare (a unui sclav, a unui soldat). **3.** încetare (a jocurilor, a luptei): *sine missione* pe viață și pe moarte.

missitō (I) *vt.* a trimite neconținut.

missus, ūs m. [numai *Abl.*] **1.** trimitere, însărcinare: *missu Caesaris* din însărcinarea împăratului. **2.** azvârlire, aruncare.

mitē *adv.* blând.

mitescō, ere *vi.* a se îmblânzi, a se înmuia; (*despre fructe*) a se coace.

Mithridatēs, is m. Mithridate (regele Pontului).

mitificō (I) *vt.* a înmuia: (*spec.*) a mistui.

mitigatio, ōnis f. îmblânzire, potolire.

mitigō (I) *vt.* **1.** a înmuia; (*spec.*) ~ *cibum* a fierbe mâncare; ~ *agrum* a afâna ogorul. **2.** (*fig.*) a îmblânzi, a potoli.

mitis (2) *adj.* blând, moale, dulce, (*fig.*) liniștit.

mitra, ae f. turban, bonetă.

mittō, ere, mīsi, missum *vt.* **1.** (*frecv.*) a trimite: ~ *legatos ad regem* a trimite soli la rege, ~ *auxilia Atheniensibus* a trimite trupe ajutoare atenienilor, ~ *in exsilium* a trimite în exil, ~ *exercitum sub iugum* a trece armata pe sub jug. **2.** a arunca:

~ *sagittas* a arunca săgeți, ~ *panem cani* a arunca pâine câinelui, ~ *aliquem in fabulas* a expune pe cineva la vorbe. **3.** a alunga, a da la o parte: *timorem mittite!* lăsați teama! **4.** a lăsa liber: *missum facere aliquem* a elibera pe cineva din slujbă. **5.** a renunța, a lăsa la o parte: *mitto haec omnia* las la o parte toate acestea, ~ *honores* a renunța la demnități.

Mitylēnē, es v. Mytilēnē.

mixtus (3) *p.pf.* v. *misceō.*

Mnēmosynē, ēs f. Mnemosyne (*ma-ma muzelor*); (*fig.*) amintire.

mobilis (2) *adj.* **1.** mobil, care se mișcă ușor: ~ *turris* turn mobil. **2.** iute, repede, ager. **3.** schimbător, nestatornic.

mōbilitās, ātis f. **1.** ușurință în mișcări, repeziciune: ~ *navium* repeziciunea corăbiilor. **2.** nestatornicie: ~ *fortunae* nestatornicia sorții.

mōbiliter *adv.* iute.

moderamen, inis n. (*poet.*) **1.** cărmă. **2.** conducere.

moderātē *adv.* cu măsură, moderat.

moderatiō, ōnis f. **1.** măsură, cumpătare. **2.** conducere.

moderātor, ōris m. conducător.

moderātrix, icis f. conducătoare.

moderātus (3) *p.pf.* v. **moderor.** // *adj.* moderat, măsurat, cumpătat.

moderor, āri, ātus sum *vi.* și *vt. dep.* **1.** a ține în frâu: ~ *irae* (*D.*) a-și înfrâna mânia. **2.** a păstra o limită.

3. a conduce un cal, ~ *frena imperii* a ține frânele conducerii.

modestē *adv.* cu măsură, cuviincios, modest.

modestia, ae f. **1.** măsură, cumpătare. **2.** modestie, cuviință, respect.

modestus (3) *adj.* măsurat, cuviincios, respectuos.

modicē *adv.* cu măsură, cumpătat.

modicus (3) *adj.* **1.** potrivit, măsurat, modest. **2.** neînsemnat, mic.

modificō (I) *vt.* a măsura bine, a orându-i.

modius, ii m. baniță (*la romani* = 8,75 l).

modo *adv.* **1.** (*timp*) de curând, mai înainte, (*rar*) curând: *milites* ~ *conscripti* soldați de curând înrolați, ~ *egens, nunc dives* mai înainte sărac, acum bogat, *vagabitur* ~ *nomen longe* numele se va răspândi în curând departe, *modo...* *modo* acum (*când*)... acum (*când*), *modo...* *tum* (*deinde*) acum... apoi. **2.** (*mod*) numai: *non modo...* *sed etiam* nu numai... dar și, *modo ut* (*ne*) numai să (*nu*), *veniat* ~ numai să vină.

modulātē *adv.* în tact, melodios.

modulātor, ōris m. (*poet.*) cântăreț.

modulor, āri, ātus sum *vt. dep.* **1.** a măsura bătând tactul. **2.** (*fig.*) a intona, a face să răsună: ~ *carmen* a intona un cântec, ~ *lyram* a face să răsună lira.

modulus, i m. măsură.

modus, *i m.* 1. măsură (de dimensiune, de cantitate): ~ *hastae* lungimea sulitei, *agri certus* ~ o anumită bucată de pământ. 2. (*frecv. pl.*) tact, ritm, melodie: *ad tibicinis modos saltare* a juca în ritmul flautistului, *flebiles modi* o melodie jalnică. 3. (*fig.*) limită, sfârșit: *praeter modum* peste măsură, *sine modo* fără măsură. 4. mod, fel, chip: ~ *vitae* mod de viață, *hoc modo* în acest fel, *in modum oratoris* în chip de (ca) mijlocitor.

moecha, *ae f.* târfă.

moenia, *ium n. pl.* ziduri ale orașului, fortificații; (*fig.*) oraș; (*poet.*) locuință, palat.

mola, *ae f.* 1. piatră de moară; (*pl.*) moară. 2. (*fig.*) ~ *salsa*, ~ *sacra*: făină de grâu amestecată cu sare (care se presăra pe capul victimelor la sacrificii).

molāris (2) *adj.* de moară.

mōlēs, *is f.* 1. masă uriașă: ~ *saxorum* blocuri de piatră, ~ *equi* namilă de cal. 2. construcție uriașă (dig, stavilă): *moles fluctibus opposita* dig care înfruntă valurile. 3. (*fig.*) greutate, povară: *mole sua ruere* a se prăvăli sub greutatea sa, ~ *imperii* povara conducerii.

molestē *adv.* 1. greu. 2. neplăcut, supărător.

molestia, *ae f.* greutate, supărare, chin.

molestus (3) *adj.* 1. greu, apăsător. 2. neplăcut, supărător.

mōlimentum, *i (mōlimen, inis) n.* efort, greutate.

mōlior, *iri, itus sum vt. și vi. dep.* 1. a smulge din loc, a smuci, a clătina, a răsturna: ~ *portas* a smulge porțile, ~ *ancoras* a trage ancora, ~ *fidem* a zdruncina credința; (*poet.*) a clătina, a arunca: ~ *fundamenta* a face să se clatine temeliiile, ~ *fulmina* a arunca fulgere. 2. a construi, a clădi, a duce la capăt (cu eforturi), a izbuti să facă: ~ *urbem* a clădi un oraș, ~ *classem* a alcătui o flotă, ~ *viam* a-și tăia drum. 3. (*fig.*) a pune la cale, a plănuși: ~ *insidias* a pune la cale curse, *moliens proficisci* punând la cale să plece. 4. a se pune în mișcare, a se strădui: *naves moliuntur a terra* corăbiile se deplasează de la țărm, ~ *de occupando regno* a se strădui să câștige domnia.

mōlitiō, *ōnis f.* 1. deplasare, răsturnare. 2. pregătire.

mōlitor, *ōris m.* constructor, creator; (*fig.*) urzitor.

mollēscō, *ere vi.* a se înmuia.

mollīō (IV) *vt.* a înmuia; (*fig.*) a îmbânzi.

mollis (2) *adj.* 1. moale: ~ *cera* ceară moale. 2. blând, delicat, gingaș: *molles aurae* adieri blânde. 3. domol: ~ *clivus* pantă lină, ~ *aestas* vară dulce. 4. plăcut: ~ *umbra* umbră plăcută. 5. sensibil: ~ *animus* suflet sensibil. 6. slab, fără energie:

~ *homo* om moale. 7. fricos, timid: ~ *sententia* părere timidă.

molliter *adv.* moale; (*fig.*) blând; gingaș; plăcut; fără energie, molatic.

mollitia, *ae f.* moliciune; (*fig.*) gingășie; slăbiciune.

mollitūdō, *inis f. v. mollitia.*

molō, *ere, uī, itum vt.* a măcina, a învârti pietre de moară.

mōmentum, *i n.* 1. mișcare (din loc), impulsie: *arbores levi momento impulsae* arbori împinși printr-o ușoară apăsare. 2. motiv, rațiune: *parva momenta* motive neînsemnate. 3. influență, importanță, greutate: *res parvi momenti* lucru de mică importanță, *magnum* ~ *facere* a influența mult. 4. schimbare: *momenta fortunae* schimbările sortii. 5. interval de timp; clipă, moment: *momento temporis* într-o clipă.

momordi *pf. v. mordeō.*

monēdula, *ae f.* stăncuță.

moneō, *ere, uī, itum vt.* 1. a face atent, a atrage atenția, a aminti: *oro ut eam de testamento moneatis* vă rog să-i amintiți despre testament. 2. a sfătui, a îndemna, a recomanda.

Monēta, *ae f.* Moneta: 1. mama muzelor. 2. epitet dat Iunonei (*Iuno Moneta*); (*fig.*) templul Iunonei în care se bătea monedă. // **monēta**, *ae f.* monetărie; monedă.

monile, *is n.* 1. colier, lanț la gât. 2. bijuterie.

monimentum *v. monumentum.*

monitiō, *ōnis f.* sfat, recomandare.

monitor, *ōris m.* cel care amintește de ceva; povățuitor, sfătuitor.

monitum, *i n.* recomandare, sfat.

monitus, *ūs m.* [*frecv. la Abl.*] îndemn, sfat; (*spec.*) prevestire, propovădă.

monogrammus (3) *adj.* schițat, conturat.

monopodium, *iī n.* măsută cu un picior.

mōns, *ntis m.* 1. munte. 2. înălțime stâncoasă.

mōnstrātor, *ōris m.* cel care arată (conduce).

monstrātus (3) *p. pf. v. mōnstrō.* // *adj.* care s-a vădit, semnalat.

mōnstrō (I) *vt.* a arăta, a semnala.

mōnstrum, *i n.* minune; arătare, ciudățenie.

mōnstruōsē *adv.* ciudat.

mōnstruōsus (3) *adj.* ciudat, nefiresc.

montānus (3) *adj.* de munte. // **montāna**, *ōrum n. pl.* locuri muntoase. // **montāni**, *ōrum m. pl.* locuitori de la munte, munteni.

monticola, *ae m.* locuitor de munte, muntean.

montivagus (3) *adj.* rătăcitor prin munți.

montuōsus (3) *adj.* muntos.

monumentum, *i n.* 1. semn evocator, amintire; monument. 2. monument scris (act, anale).

mora, *ae f.* 1. întârziere, amânare: *sine morā* fără întârziere; (*mil.*) pauză,

repaus. 2. durată: ~ *laboris* durată efortului, *morā* cu timpul. 3. piedică: (tu) *mora es* tu ești piedică.

mōrālis (2) *adj.* privitor la moravuri; moral.

morātor, *ōris m.* cel care trăgănea-ză, care ține în loc.

morātus (3) *adj.* 1. înzestrat cu moravuri: *bene* ~ cu bune moravuri, *male* ~ năvălit. 2. adaptat caracterelor, natural.

morbus, *i m.* boală; ~ *comitialis* epilepsie, ~ *regius* gălbinare.

mordāx (1), *ācis adj.* mușcător, care înțeapă; (*fig.*) caustic.

mordeō, *ēre, momordī, morsum vt.* 1. a mușca: *canes mordent* câinii mușcă. 2. (*fig.*) a pișca, a pârli, a înțepa: *frigora mordent* gerul pișcă, ~ *dictis* a înțepa prin vorbe. 3. a chinui, a face rău: *paupertas eum mordet* sărăcia îl chinuie.

mordicus *adv.* cu dinții; (*fig.*) cu îndârjire.

morētum, *i n.* mâncare țărănească (*amestec de legume, usturoi, brânză și vin*).

moribundus (3) *adj.* pe moarte, muribund.

mōrigeror, *ārī, ātus sum vi. dep.* a face cuiva pe plac.

mōrigerus (3) *adj.* ascultător.

Morini, *ōrum m.pl.* morini (*populație din nordul Galliei*).

mōriō, *ōnis m.* 1. nebun. 2. bufon.

morior, *mori, mortuus sum vi. dep.* a muri; (*fig.*) a se stinge, a pieri.

moror, *ārī, ātus sum vi. și vt. dep.*

1. a întârzia, a se opri, a zăbovi, a rămâne: ~ *in provincia* a se opri în provincie. 2. a opri, a împiedica: ~ *iter* a împiedica drumul; (*spec.*) *nihil moror* n-am nimic împotrivă.

3. a reține interesul, a încânta: ~ *spectatorem* a-l încânta pe spectator.

mōrōsē *adv.* ursuz, ciudat.

mōrōsitās, *ātis f.* aer posac.

mōrōsus (3) *adj.* ursuz, ciudat.

Morpheus, *eī m.* Morfeu (zeul vise-lor, fiul Somnului).

mors, *mortis f.* moarte.

morsus, *ūs m.* 1. mușcătură; (*fig.*) consumare, supărare. 2. atac. 3. tot ce fixează (dintele ancorei, cleștele etc.).

mortālis (2) *adj.* 1. muritor, supus morții. 2. omenesc, al omului: ~ *sors* soarta omului, *manus* ~ mână de om. // **mortālis**, *is m.* muritor, om. // **mortālia**, *ium n.pl.* lucrurile omenești.

mortālitās, *ātis f.* condiție muritoare, soartă de muritor.

mortifer, *era, erum adj.* aducător de moarte, fatal.

mortiferē *adv.* mortal.

mortuus (3) *p.pf.* (v. **morior**) mort.

// *adj.* fără viață; (*fig.*) fără putere.

// **mortuus**, *i m.* mortul.

mōrum, *i n.* dudă, mură.

mōrus, *i f.* dud, rug (*arbust*).

mōs, *mōris m.* 1. obicei, regulă; (*pl.*) moravuri: ~ *antiquus* obiceiul vechi, *sine more* fără regulă. 2. mod, fel: *in morem latronum* în felul hoților (ca hoții).

mōtiō, *ōnis f.* mișcare.

mōtō, *āre vt.* a mișca mereu.

mōtus, *ūs m.* 1. mișcare: ~ *remorum* mișcarea vâslelor, *terrae* ~ cutremur. 2. (*fig.*) a) agitație, tulburare, pornire; b) mișcare a mulțimii, răzvră-tire: ~ *servorum* răskoala sclavilor.

moveō, *ēre, mōvi, mōtum vt. I.* 1. a mișca (a muta) din loc: ~ *saxum* a mișca din loc un bolovan, ~ *castra* a muta tabăra. 2. a pleca: ~ *ab urbe* a pleca din oraș, ~ *ex eo loco* a pleca din acel loc, ~ *in arma* a pleca la război. 3. a îndepărta: ~ *de senatu* a îndepărta din senat, ~ *aliquem de sententia sua* a scoate pe cineva din părerea lui (a-l face să renunțe la părerea lui). II. 1. a pune în mișcare, a agita, a frământa: ~ *urnam* a agita urna, ~ *fluctus* a răscoli valurile, ~ *servitia* a-i răzvrăti pe sclavi, ~ (*animo*) *multa* a frământa multe gânduri în minte. 2. a începe: ~ *opus maius* a începe o lucrare mai mare. 3. a provoca, a stârni: ~ *risum* a stârni râsul. 4. a mișca (sufletește), a impresiona: ~ *animos iudicum* a impresiona inimile judecătorilor.

mox *adv.* 1. în curând. 2. după aceea.

Mūcius, *iī m.* Mucius (numele unei familii romane).

mucrō, *ōnis m.* 1. ascuțiș, tăiș. 2. (*fig.*) sabie.

mūginor, *ārī vi.* a ezita să facă ceva; (*fig.*) a reflecta mult.

mūgiō (IV) *vi.* a mugi; (*fig.*) a răsu-na, a bubui.

mūgītus, *ūs m.* muget, tunet, bubuit.

mūla, *ae f.* catârcă.

mulceō, *ēre, mulsi, mulsum vt.* 1. a netezi, a mângâia. 2. (*fig.*) a îmblânzi, a încânta.

Mulciber, *erī m.* (poet.) Mulciber (epitet al zeului Vulcan, topitorul de metale).

mulcō (I) *vt.* a izbi, a bate.

mulcta (**multa**), *ae f.* amendă, pedeapsă.

multātiō (**multātiō**), *ōnis f.* amendă, pedeapsă.

multō (**multō**) (I) *vt.* a pedepsi, a aplica o pedeapsă: ~ *morte* a pedepsi cu moartea.

mulctra, *ae f.* șiștar.

mulctrārium (**mulctrum**), *i n.* v. **mulctra**.

mulgeō, *ēre, mulsi, mulsum (mulctum) vt.* a mulge.

muliebris (2) *adj.* femeiesc.

muliebriter *adv.* femeiește, ca o femeie.

mulier, *eris f.* femeie.

mulierārius (3) *adj.* de femeie. //

mulierārius, *iī m.* afemeiat.

muliercula, *ae f.* 1. femeie sărmană.
2. femeiușcă.

mulierositās, *ātis f.* pasiune pentru femei.

mūliō, *ōnis m.* vizitiu (geambaș) de catări.

mūliōnius (3) *adj.* de vizitiu de catări.

mullus, *i m.* barbun (*pește*).

mulsi *pf. v.* mulceō și mulgeō.

mulsum, *i n.* vin îndulcit cu miere.

mulsus (3) *adj.* dulce, îndulcit cu miere.

multa, *ae v.* muleta.

multāticius (3) *adj.* de plată a amenzii.

multifāriam *adv.* în multe locuri.

multifidus (3) *adj.* despicat în mai multe părți.

multifōrmis (2) *adj.* cu multe forme, felurit.

multiugis (2) și **multiugus** (3) *adj.* înhamat cu mulți cai; (*fig.*) numeroși, felurit.

multimodis *adv.* în multe feluri.

multiplex (1), *plicis adj.* felurit, îmbinat felurit.

multiplicābilis (2) *adj.* care se multiplică.

multiplicātiō, *ōnis f.* creștere, sporire.

multiplicō (I) *vt.* a înmulți, a spori.

multitūdō, *inis f.* mulțime.

multō *v.* muleto.

multum *adv.* [*comp. plūs; superl. plūrimum*] mult.

multus (3) *adj.* [*comp. plūrēs, a; superl. plūrimī, ae, a*] mult: *ad*

multam noctem până noaptea târziu, *multo mane* dis-de-dimineață, *multo die* în toial zilei.

Mulucha, *ae f.* Mulucha (*râu între Numidia și Mauretania*).

mūlus, *i m.* catâr.

Munda, *ae f.* Munda (*oraș în Hispania, din apropiere de Cordoba*).

mundānus (3) *adj.* al lumii, al universului. // **mundānus**, *i m.* cetățean al universului.

mundē *adv.* curat.

munditia, *ae f.* 1. curățenie. 2. (*fig.*) grație, eleganță, rafinament.

mundus¹ (3) *adj.* 1. curat, șlefuit. 2. (*fig.*) elegant.

mundus², *i m.* lume, univers, pământ; (*fig.*) cer.

mūnerō (I) *vt.* a dărui, a recompensa.

mūneror, *ārī, ātus sum vt. dep.* a dărui, a face un dar.

mūnia, *ium n.pl.* sarcini, îndatoriri.

mūniceps, *cipis m.* 1. cetățean al unui municipiu. 2. concetățean.

mūnicipālis (2) *adj.* municipal, al municipiului.

mūnicipium, *iī n.* 1. oraș (*liber, ai cărui cetățeni aveau dreptul de cetățenie romană*). 2. oraș provincial.

mūnificē *adv.* darnic, generos.

mūnificentia, *ae f.* dărnicie, generozitate.

mūnificus (3) *adj.* darnic, larg, generos.

mūnimen, *inis (mūnimentum, i) n.* 1. întărire, fortificație: ~ *castrorum*

întărire a taberei. 2. (*fig.*) sprijin, apărare.

mūniō (IV) *vt.* 1. a face o fortificație, a construi: ~ *castra* a face o tabără întărită, ~ *viam* a construi un drum; (*fig.*) ~ *viam ad consulatum* a deschide drumul spre consulat, ~ *silvam* a deschide drum prin pădure. 2. a întări: ~ *urbem moenibus* a întări orașul cu ziduri. 3. a apăra, a lua măsuri de apărare: *se ~ adversus tela* a se apăra de săgeți.

mūnitiō, *ōnis f.* 1. întărire, fortificație. 2. construire: ~ *viarum* construire de drumuri.

mūnitō (I) *vt.* a deschide (un drum).

mūnitor, *ōris m.* 1. întemeietor, ziditor. 2. lucrător la fortificații (drumuri, mine).

mūnus, *eris n.* 1. sarcină, îndatorire, funcție: ~ *ducis* sarcina comandantului. 2. dar: ~ *deorum* dar al zeilor. 3. spectacol, jocuri publice (de gladiatori): *munera dare* a da (poporului) jocuri.

mūnusculum, *i n.* dar mic.

mūraena (*mūrēna*), *ae f.* (varietate de) țipar (*pește*).

mūrālis (2) *adj.* de ziduri: *corona ~* cununa cu care se încununa soldatul care sărea primul peste zidul dușman.

mūrex, *icis m.* 1. scoică cu țepi (din care se scotea purpura). 2. purpură.

3. stâncă ascuțită, ascuțiș.

muria, *ae f.* saramură.

murmur, *uris n.* 1. murmur. 2. vuiet, zumzet, tunet.

murmurō (I) *vi.* 1. a murmura. 2. a scoate un sunet (a vui, a vâjâi, a bâzâi).

murr- și **murt-** *v.* myrr- și myrt-.

mūrus, *i m.* zid.

mūs, *mūris m.* șoarece.

Mūsa, *ae f.* 1. muză. 2. (*fig.*) cânt, poezie.

musca, *ae f.* muscă.

mūscipula, *ae f.* și **mūscipulum**, *i n.* capcană de șoareci.

mūscōsus (3) *adj.* acoperit de mușchi.

mūsculus, *i m.* 1. șoricel. 2. (*anat.*) mușchi. 3. (*mil.*) baracă mobilă (*sub care se săpa zidul*).

mūscus, *i m.* mușchi (*plantă*).

Mūsēum, *i n.* lăcaș închinat muzelor.

mūsēus (3) *adj.* al muzelor, poetic, armonios.

mūsica, *ae f.* (**mūsicē**, *ēs f.*) muzică.

mūsicus (3) *adj.* al muzicii, muzical.

// **mūsicus**, *i m.* muzician.

mussitō (I) *vi.* și *vt.* 1. a mormăi în barbă. 2. a nu spune, a șovăi.

mussō (I) *vb.* *v.* mussitō.

mustāceum, *i n.* prăjitură.

mūstēla, *ae f.* nevăstuică.

musteus (3) *adj.* nou, proaspăt.

mustum, *i n.* must. // **musta**, *ōrum n.pl.* cules de vie.

mūtābilis (2) *adj.* schimbător.

mūtābilitās, *ātis f.* mobilitate; (*fig.*) nestatornicie.

mūtātiō, *ōnis f.* schimbare.

mutilō (I) *vt.* a mutila, a ciunti.

mutilus (3) *adj.* ciunt, ciut.

Mutina, *ae f.* Mutina (colonie romană în nordul Italiei; azi, Modena). // **Mutinēnsis** (2) *adj.* de la Mutina.

mūtō (I) *vt.* 1. a schimba: ~ vestem a schimba haina. 2. a îndepărta, a scoate: ~ *personam* a scoate masca.

mūtuātiō, *ōnis f.* împrumut.

mūtuē *adv.* mūtuō.

mūtuō *adv.* reciproc, cu schimb.

mūtuor, *ārī, ātus sum vt. dep.* a lua cu împrumut; a căpăta.

mūtus (3) *adj.* mut; (*fig.*) fără grai, tăcut.

mūtuum, *i n.* împrumut; (*Abl.*) *mutuō* cu împrumut.

mūtuus (3) *adj.* 1. cu împrumut: *pecuniam mutuam dare* a da bani cu împrumut. 2. reciproc.

Mycēnae, *ārum f.pl.* și **Mycēna**, *ae f.* Mycene (oraș în Argolida). //

Mycēnaeus (3) *adj.* mycenian. //

Mycēnēsēs, *ium m.pl.* mycenienii.

myoparō, *ōnis m.* corabie ușoară (de piraterie).

myrica, *ae (myricē, ēs) f.* tamarin (arbust din țările calde).

Myrmidonēs, *um m.pl.* myrmidoni (neam din Thessalia).

myrrha (*murra*), *ae f.* 1. arbore din care se extrage smirna. 2. smirna.

myrrheus (3) *adj.* galben ca smirna.

myrtētum (*murtētum*), *i n.* dumbravă de mirți.

myrteus (*murteus*) (3) *adj.* de mirt.

myrtus (*murtus*), *i f.* mirt (arbore veșnic verde, consacrat Venerei); (*fig.*) ramură de mirt, dumbravă de mirți.

Mysi, *ōrum m.pl.* misi (neam thrac din Mysia, arcași renumiți).

mystagōgus, *i m.* călăuză prin temple.

mystērīum, *i n.* 1. mister, taină. 2. (*pl.*) misterii (ceremonii religioase la care participau numai inițiații).

mysticus (3) *adj.* mistic.

Mytilēnē, *ēs f.* (**Mytilēnae**, *ārum*) Mytilene (oraș mare, capitala insulei Lesbos).

N

N (în prescurtări) Numerius (*pre-nume*).

Nabataei, *ōrum m.pl.* nabatei (popor în Arabia Petraea, cu capitala Petra). // **Nabataeus** (3) *adj.* nabateu; (*fig.*) arabic.

nae *v.* nē.

naenia *v.* nēnia.

Naevius, *ii m.* Cn. Naevius (însemnat poet epic și dramatic; a scris prima epopee romană, *Bellum Punicum*, în vers saturnin). // **Naeviānus** (3) *adj.* al lui Naevius.

naevus, *i m.* aluniță, neg.

Nāias, *adis (Nāis, idis) f.* naiadă (divinitate a izvoarelor și apelor).

nam *conj.* căci, de fapt; (*enclitic*) oare: *ubinam* unde oare.

namque *conj.* căci, și, de fapt.

nanciscor, *nanciscī, nactus (nactus) sum vt. dep.* 1. a da (întâmplător) peste, a afla, a găsi: ~ *idoneam tempestatem* a afla o vreme potrivită, *naviculam nactus eā profugit* gășind întâmplător o corabie mică, a fugit cu ea. 2. a ajunge la, a obține, a câștiga: ~ *portum* a ajunge în port, ~ *summam potestatem* a ajunge la puterea cea mai mare, ~ *spatium* a câștiga timp.

nānus, *i m.* pitic.

Nār, *āris m.* Nar (afluent al Tibrului; azi, Nera).

Nārbō, *ōnis m.* Narbona (oraș în Gallia). // **Nārbōnēnsis** (2) *adj.* narbonez.

narcissus, *i m.* narcisă (floare).

nardum, *i n.* și **nardus**, *i f.* nard (*parfum oriental*).

nāris, *is f.* nară; (*fig.*) simț ascuțit; finețe, gust.

nārrābilis (2) *adj.* de povestit.

nārrātiō, *ōnis f.* povestire.

nārrātor, *ōris m.* povestitor.

nārrātus, *ūs m.* *v.* nārrātiō.

nārrō (I) *vt.* a povesti; (*impers.*) *narrant (narratur)* se spune.

narthēcium, *ii n.* cutioară cu medicamente sau cu parfumuri.

nāscor, *nāscī, nātus sum vi.* 1. a se naște, a lua naștere: *natus est Athenis* s-a născut la Atena, ~ *loco nobili* a se naște dintr-o familie nobilă, *discordia nata est* s-a născut o neînțelegere. 2. (*despre lucruri*) a se găsi: *plumbum ibi nascitur* acolo se găsește plumb.

Nāsica, *ae m.* Nasica (ramură a familiei Scipionilor).

Nāsō, *ōnis m.* Naso (*cognomen* al poetului Ovidius).

nassa, *ae f.* vârsă (de prins pește); (*fig.*) cursă, laț.

nāsturtium (**nāsturcium**), *ii n.* hreniță (*plantă*).

nāsus, *i m.* nas.

nāsūtus (3) *adj.* cu nas mare; (*fig.*) cu nas fin, care are spirit.

nāta, *ae f.* fiică.

nātālēs, *ium m.pl.* origine.

nātālicia, *ae f.* masă dată de ziua de naștere.

nātālicius (3) *adj.* de naștere.

nātālis (2) *adj.* de naștere. // **nātālis**, *is m.* zi de naștere.

natātiō, *ōnis f.* înnot.

natātor, *ōris m.* înnotător.

natēs, *ium f.pl.* fese.

nātiō, *ōnis f.* neam.

nātīvus (3) *adj.* 1. născut. 2. înnăscut, de la natură, natural.

natō (I) *vi.* și *vt.* 1. a înota: *natant aequare pisces* peștii înoată în apă. // **natantes**, *ium m.pl.* peștii; (*poet. vt.*) a străbate înnot: *iuvēnis natat freta* tânărul străbate înnot valurile.

2. a se răspândi în valuri, a pluti, a tălăzui: *Tiberis natat campo* Tibrul inundă câmpul; (*fig.*) a înota în, a pluti în: ~ *vino* a înota în vin. 3. a nu fi sigur, a șovăi: *animus natat* sufletul șovăie, *lumina natantia* ochi care clipește de somn.

natrīx, *icis f.* șarpe de apă.

nātūra, *ae f.* 1. naștere: *frater naturā* frate din naștere. 2. (*frecv.*) natură. 3. fel.

nātūrālis (2) *adj.* 1. natural. 2. privitor la natură: ~ *historia* istorie naturală.

nātūrālīter *adv.* natural, potrivit cu natura.

nātus¹ (3) *p.pf. v.* nāscor născut. // *adj.* 1. destinat, potrivit de la natură: *imperio (D.)* ~ destinat să conducă *loca insidiis nata* locuri potrivite pentru curse. 2. în vârstă de: *viginti annos natus* în vârstă de douăzeci de ani.

nātus², *ūs m.* [numai la *Abl.*] vârstă: *maior natu* mai în vârstă, *minor natu* mai mic.

nātus³, *i m.* fiu.

nauarchus, *i m.* căpitan de vas.

naufragium, *ii n.* naufragiu; (*fig.*) ruinare.

naufragus (3) *adj.* 1. naufragiat. 2. (*fig.*) ruinat, sărăcit.

naumachia, *ae f.* reprezentație cu lupte navale.

nausea, *ae f.* rău de mare; greață.

nauseō (I) *vi.* 1. a avea rău de mare; a avea grețuri. 2. (*fig.*) a fi dezgustat.

nauseola, *ae f.* greață ușoară.

nauta (**nāvita**), *ae m.* corăbier.

nauticus (3) *adj.* de corăbier, nautic.

nāvāle, *is n.* doc de corăbii.

nāvālis (2) *adj.* de corăbii, naval.

nāvē (**gnāvē**) *adv.* cu zel.

nāvicula, *ae f.* corabie ușoară.

nāviculāria, *ae f.* 1. comerț maritim. 2. meseria de armator.

nāviculārius, *ii m.* închirietor de corăbii.

nāvifragus *v.* naufragus.

nāvīgābilis (2) *adj.* navigabil.

nāvīgātiō, *ōnis f.* navigație, călătorie pe apă.

nāvīgātor, *ōris m.* navigator.

nāvigiolum, *i n.* corabie mică.

nāvīgium, *ii n.* corabie, vas de navigat.

nāvīgō (I) *vi.* și *vt.* 1. a naviga, a călători pe mare. 2. a străbate navigând.

nāvis, *is f.* corabie.

nāvita *v.* nauta.

nāvītās (**gnāvītās**), *ātis f.* hărnicie, sârguință.

nāviter (**gnāviter**) *adv.* 1. cu hărnicie, zelos. 2. cu totul, deplin; înadins.

nāvō (I) *vt.* a îndeplini cu zel, a servi cu zel: ~ *operam* a-și da silința, ~ *republicam* a servi cu zel statul.

nāvus (**gnāvus**) (3) *adj.* harnic, zelos, activ.

nē¹ *conj.* să nu, ca să nu; (*concesiv*) admitând că nu, chiar dacă nu.

nē² (*enclitic*) 1. oare? *venitne frater tuus?* a venit oare fratele tău? 2. (*în prop. interrog. indir.*) dacă: *interrogavit liceretne mittere* a întrebat dacă e permis să trimită.

nē³ (*nae*) *adv.* da, desigur.

Neāpolis, *is f.* (orașul) Neapole. //

Nēapolitānus (3) *adj.* napolitan.

nebula, *ae f.* ceață, negură.

nebulō, *ōnis m.* om de nimic, fluieră-vânt, derbedeu.

nebulōsus (3) *adj.* încetoșat, neguros.

nec (**neque**) *conj.* și nu, nici; (*în corel.*)

nec (neque) ... nec (neque) ... nici ...

nici: nec spes ... nec metus nici spe-

ranță ... nici teamă; neque quisquam

și nimeni, *neque umquam* și nicio-

dată, neque usquam și nicăieri.

necdum (**nequedum**) *adv.* și încă nu.

necessāria, *ae f.* rudă, prietenă intimă.

necessāriō *adv.* de nevoie.

necessārius (3) *adj.* 1. necesar, tre-

buincios. 2. obligatoriu, inevitabil.

necessārius, *ii m.* rudă, prieten bun.

necesse est trebuie, este obligatoriu,

necesse habeo sunt dator, sunt obligat.

necessitās, *ātis f.* necesitate, nevoie.

necessitūdō, *inis f.* 1. legături strânse,

prietenie, rudenie. 2. forță a împr-

jurărilor, necesitate, obligație.

necne *conj.* sau nu.

necō (I) *vt.* a omori.

necopināns (1), *ntis adj.* care nu se

aștepta, fără să se aștepte.

necopinātō *adv.* pe neașteptate: *ex*

necopinato pe neașteptate.

necopinātus (3) *adv.* neașteptat.

necopinus (3) *adj.* 1. neprevăzut, ne-

așteptat. 2. fără grijă.

nectar, *aris n.* 1. nectar (*băutură*

dulce). 2. (*fig.*) dulceață.

nectareus (3) *adj.* de nectar.

nectō, ere, nexui (nexi), nexum vt. 1. a împleti, a lega, a înnoda, a înlănțui: ~ *coronam* a împleti o cunună, ~ *aliquem ob aes alienum* a pune în lanțuri pe cineva pentru datorii. 2. (fig.) a îmbina, a urzi, a plăsmui: ~ *verba* a îmbina cuvintele, ~ *dolum* a urzi o înșelătorie, ~ *causas* a plăsmui motive.

necubi conj. ca să nu... undeva.

necundē conj. ca să nu... de undeva.

nēdum conj. nicidecum, necum.

nefandus (3) adj. de nespus; nelegiuit, ticălos. // **nefandum, ī n.** ceea ce nu este permis, nelegiuire.

nefariē adv. nelegiuit, ticălos.

nefarium, ī n. nelegiuire, ticăloșie.

nefarius (3) adj. nelegiuit, ticălos.

nefas n. (indecl.) nelegiuire, ticăloșie, crimă.

nefastus (3) adj. 1. oprit de legea religioasă: ~ *dies* zi în care nu se puteau ține adunări sau judecăți. 2. nefericit; blestemat.

negatiō, ōnis f. negare, tăgăduire.

negitō (I) vt. a tăgădui tot timpul.

neglēcțiō, ōnis f. neglijare.

neglegēns (1), ntis adj. neglijent, nepăsător.

neglegenter adv. cu neglijență, nepăsător.

neglegentia, ae f. neglijență, nepăsare.

neglegō (negligō), ere, lēxi, lēctum vt. a neglijă, a nu se ocupa de, a nu lua în seamă.

negō (I) vi. 1. a spune nu: *ego aio, tu negas* eu spun da, tu spui nu. 2. a refuza: ~ *petitioni* a refuza cererea.

II. vt. 1. a spune că nu: *negat se id fecisse* spune că el n-a făcut aceasta. 2. a tăgădui: ~ *facinus* a tăgădui crima. 3. a refuza: ~ *opem* a refuza să-i dea ajutor.

negōtiātiō, ōnis f. neguțatorie, comerț.

negōtiātor, ōris m. mare comerciant, negustor.

negōtiolum, ī n. afacere mică.

negōtior, āri, ātus sum vi. dep. a face comerț, a face afaceri.

negōtiōsus (3) adj. ocupat, plin de treburi.

negōtium, ī n. 1. treabă, ocupație, activitate: *quid tibi hic negotii est?* ce treabă ai aici? *in negotio esse* a fi în activitate. 2. greutate: *sine negotio fără greutate, magnum negotium est Marcum defendere* este foarte greu să-l aperi pe Marcus. 3. afaceri, treburi: *negotia publica* treburile politice, *negotia bene gerere* a-și conduce bine afacerile.

Nemea, ae f. Nemea (vale împădurită în Argolida). // **Nemeaeus (3) adj.** ~ *leo* leul din Nemea (*ucis de Hercules*).

Nemesis, eos f. [Ac. -in (-im)] Nemesis (zeița răzbunării).

nēmō pron. [G. nullius; D. nemini] nimeni: ~ *amicorum* nimeni dintre prieteni, *non nemo* câțiva, *nemo*

non fiecare. // **adj.** nici un: ~ *civis* nici un cetățean.

memorōsus (3) adj. păduros, bogat în arbori: *silva nemorosa* pădure deasă.

nempe adv. desigur, firește.

nemus, oris n. dumbravă.

nēnia, ae f. 1. cântec de jale, bocet.

2. cântec de copii. 3. (pl.) fleacuri.

neō, ēre, ēvi, ētum vt. a toarce, a țese.

Neoptolemus, ī m. Neoptolem (fiul lui Achilles, numit și Pyrrhus).

nepa, ae f. scorpion.

nepōs, ōtis m. nepot; (fig.) risipitor.

neptis, is f. nepoată.

Neptūnus, ī m. Neptun (zeul mării).

// **Neptūnius (3) adj.** al lui Neptun, neptunian.

nēquam [indecl.] adj. [comp. nequior; superl. nequissimus] de nimic, ticălos: *homo* ~ un ticălos.

nēquāquam adv. întru nimic, deloc.

neque v. nec.

nequedum v. necdum.

nequeō, ire, ivi (iū), itum vi. a nu putea.

nēquiquam adv. în zadar.

nēquiter adv. rău, ticălos.

nēquitia, ae f. nevrednicie, ticăloșie, desfrânare.

nēquitīēs, ēi v. nēquitia.

Nēreus, ī m. Nereu (zeu al mării); (fig.) mare. // **Nērēis, idis (idos) f.** fiică a lui Nereu (nereidă, nimfă a mării). // **Nērēius (3) adj.** al lui Nereu.

Nerō, ōnis m. Nero (cognomen al familiei Claudia, din care făcea parte și împăratul Nero).

Nerva, ae f. Nerva (cognomen al familiilor Cocceia și Silia).

nervōsē adv. vânjos, viguros.

nervōsus (3) adj. vânjos, viguros.

nervulus, ī m. mușchi mic; (fig.) vigoare.

nervus, ī m. 1. coardă, tendon, vână:

a nervis artus continentur membrele sunt susținute de tendoane; (fig.) coardă (la un instrument muzical, la arc): *nervos pellere* a atinge coardele. 2. curele (de legat); (fig.) lanțuri, închisoare, *in nervis tenere* a ține în închisoare. 3. (pl.) tăiere, putere, forță: *omnibus nervis contendere* a se lupta din răspuțeri, ~ *coniurationis* tăria conspirației.

nēsciō (IV) vt. 1. a nu ști, a nu cunoaște: *nescio quomodo* nu știu în ce chip, ~ *artes* a nu cunoaște artele. 2. a nu putea: ~ *equo haerere* a nu putea să se țină pe cal.

nescius (3) adj. 1. neștiutor; necunoscător: ~ *sortis* neștiutor al sorții. 2. incapabil, neînstare: ~ *fallere* incapabil să înșele. 3. necunoscut: *non nescium habere* a nu-i fi necunoscut, a ști bine.

Nessus, ī m. 1. Nessus (râu în Thracia). 2. Nessus (centaur omorât de Hercule).

Nestor, *oris m.* Nestor (rege în Pylos, renumit prin înțelepciune și prin darul vorbirii).

neu v. **nēve**.

neuter, *tra, trum pron.* nici unul (dintre doi); nici unul, nici celălalt.

neutiquam *adv.* deloc, în nici un fel.

neutrō *adv.* în nici o parte.

nēve (**neu**) *conj.* și să nu: *neu... neu* nici să... și nici să.

nex, *cis f.* moarte (violentă).

nexilis (2) *adj.* împletit.

nexuī *pf.* v. **nectō**.

nexum, *i n.* (*jur.*) 1. înrobire din cauza datoriilor. 2. obligație, angajament.

nexus¹, *i m.* sclav (al creditorului până la achitarea datoriei).

nexus², *ūs m.* 1. legătură, înlănțuire. 2. (*jur.*) îndatorirea de a plăti: contract, obligație.

nī *conj.* dacă nu.

nīdor, *ōris m.* miros; aburi; fum.

nīdulus, *i m.* cuibușor.

nīdus, *i m.* cuib.

niger, *gra, grum adj.* negru; (*fig.*) întunecos, întunecat.

nigrāns (1), *ntis adj.* negru la culoare.

nigrēscō, *ere, grui vi.* a se înnegri.

nihil (**nil**) *I. n.* [*indecl.*] nimic: ~ *agere* a nu face nimic, ~ *periculi* nici un fel de pericol, ~ *est cur* (sau *quod, quamobrem*) nu e motiv ca, *non nihil* ceva, ~ *aliud nisi (quam)* nimic altceva (decât). **II.** *adv.* întru nimic, deloc.

nihildum *adv.* nimic încă.

nihilōminus (**nihilō minus**) *adv.* cu nimic mai puțin; cu toate acestea.

nihilum, *i n.* [*nefolosit la N. și D.*] nimic: *ex nihilo* din nimic, *pro nihilo* drept nimic, *nihili* de nimic, de nici o valoare, *de nihilo* din nimic, fără o bază; *nihilo minor* cu nimic mai mic.

nīl v. **nihil**.

Nilus, *i m.* (fluviul) Nil. // **Niliacus** (3) *adj.* al Nilului, egiptean.

nimbifer, *era, erum adj. (poet.)* aducător de ploaie.

nimbōsus (3) *adj.* înnorat, ploios.

nimbus, *i m.* 1. nor. 2. ploaie, furtună cu ploaie.

nimiō *adv.* cu mult.

nimiopere (**nimiō opere**) *adv.* peste măsură.

nimirum *adv.* fără îndoială, desigur.

nimis *adv.* prea (mult): ~ *altus* prea înalt, ~ *lucis* (G.) prea multă lumină.

nimum, *ii n.* prea (mult): *nimio plus* cu mult prea mult, ~ *quantum* e extraordinar cât.

nimius (3) *adj.* prea mare, fără măsură.

ningit (**ninguit**), *ere, ninxit vb. impers.* ninge.

Nioba, *ae f.* (**Niobē, ēs**) *f.* Niobe (fiica lui Tantal, metamorfozată în piatră).

nisi *conj.* dacă nu, afară numai dacă, afară doar, decât.

nīsus, *ūs m.* 1. sprijinire, proptire. 2. sfortare.

nītēdula, *ae f.* șoricel de câmp.

nītēns (1), *ntis p.pr.* v. **niteō**. // *adj.* strălucitor; arătând bine (frumos, sănătos, gras).

niteō, *ēre, uī vi.* a străluci; (*fig.*) a fi în floare, a prospera.

nītēscō, *ere vi.* a deveni strălucitor, a străluci.

nitidus (3) *adj.* 1. strălucitor. 2. (*despre animale*) bine hrănit; (*fig.*) frumos, elegant.

Nitiobrigēs, *um m.pl.* nitiobrigi (populație gallică).

nītor, *ōris m.* 1. strălucire. 2. frumusețe.

nītor, *nīti, nīsus (nīxus) sum vi. dep.*

1. a se sprijini, a se propti: ~ *baculo* (Abl.) a se sprijini în toiag; (*fig.*) *salus nititur concordia civium* salvarea se bizuie pe unirea dintre cetățeni. 2. a se ridica în sus, a se cățăra: ~ *saxis* a se cățăra pe stânci. 3. a se strădui, a face sfortări: ~ *pro libertate* a lupta pentru libertate.

nitrum, *i n.* sodă.

nivālis (2) *adj.* cu zăpadă; (*fig.*) alb ca zăpada.

niveus (3) *adj.* de zăpadă; (*fig.*) ca zăpada.

nivōsus (3) *adj.* bogat în zăpadă.

nix, *nivis f.* 1. zăpadă; (*fig.*) frigul iernii. 2. (*pl.*) fulgi de zăpadă; viscole cu zăpadă, zăpezi.

nīxor, *ārī v.* **nītor**.

nīxus v. **nīsus**.

nō (I) *vi.* a înota; (*fig.*) a zbura încoace și încolo.

nōbilis (2) *adj.* 1. cunoscut, vestit, celebru. 2. de neam ales, nobil.

nōbilitās, *ātis f.* 1. renume, faimă. 2. noblețe. 3. nobilime.

nōbilitō (I) *vt.* a face cunoscut, a face vestit.

nocēns (1), *ntis p.pr.* v. **noceō**. // *adj.* 1. dăunător, periculos. 2. vinovat, ticălos.

noceō, *ēre, uī, itum vi.* a dăuna, a face rău.

nocivus (3) *adj.* dăunător.

noctivagus (3) *adj. (poet.)* care răătăcește noaptea.

noctū *adv.* în timpul nopții.

noctua, *ae f.* bufniță, cucuvea.

noctuābundus (3) *adj.* care călătorește noaptea.

nocturnus (3) *adj.* de noapte, nocturn.

nōdō (I) *vt.* a înnodea.

nōdōsus (3) *adj.* noduros; (*fig.*) complicat.

nōdus, *i m.* nod; (*fig.*) legătură.

Nōla, *ae f.* Nola (oraș în Campania, în apropiere de Neapolis). // **Nōlānus** (3) *adj.* din Nola.

nōlō, *nōlle, nōlui vt.* 1. a nu voi; *non* ~ a dori bucurios. 2. (*Imper. noli + Inf. unui vb. arată o poruncă negativă*): *noli existimare* a nu socoti. 3. (*cu D.*) a nu fi favorabil cuiva.

nōmen, *inis n.* 1. nume: *fratri* ~ *est Gaio* (sau *Gaius*) fratele meu se

numește Gaius; (*spec.*) ~ dare a se înscrie la oaste. **2.** numire, titlu: ~ *regis* titlul de rege. **3.** renume, faimă: *magnum* ~ *habere* a avea mare renume. **4.** (*spec.*) datorie, datornic: ~ *solvere* a plăti o datorie. **5.** (*jur.*) persoană: *deferre nomen alicuius* a reclama în justiție pe cineva. **6.** (*Abl.*) *nomine*: **a)** cu numele, din nume; **b)** în numele; **c)** sub numele (titlul).

nōmēnclātor, *ōris m.* indicator (*sclav care avea sarcina de a-i indica stăpânului numele celor pe care-i întâlnea și de a-i anunța pe vizitatori*).

nōminātim *adv.* pe nume, cu numele fiecăruia.

nōminātiō, *ōnis f.* numire (în slujbă), propunere de numire.

nōminō (*I*) *vt.* **1.** a numi, a da nume. **2.** a numi (într-o funcție). **3.** a aminti, a menționa.

nomisma, *atis n.* monedă.

nōn *adv.* nu.

Nōnae, *ārum f.pl.* none (*a cincea zi a lunii, iar în martie, mai, iulie și octombrie a șaptea zi*).

nōnāgēsīmus (*3*) *num.* al nouăzecilea.

nōnāgiēs (**nōnāgiēs**) *adv.* de nouăzeci de ori.

nōnāgintā *num.* nouăzeci.

nōndum *adv.* încă nu.

nōngentēsīmus (*3*) *adj.* al nouă sutele.

nōngenti, *ae, a num.* nouă sute.

nōnne *adv.* **1.** (*interog. dir.*) oare nu? nu-i așa că? **2.** (*interog. indir.*) dacă nu.

nōnnēmō, *inis m. și f.* câte unul, vreunii.

nōnnihil *n. (indecl.)* câte ceva, întrucâtva.

nōnnūllus (*3*) *adj.* vreun anumit, destul de mare; (*pl.*) *nonnulli*, *ae, a* câțiva, unii, unele.

nōnnumquam *adv.* uneori.

nōnus (*3*) *num.* al nouălea.

Nōricum, *i n.* Noricum (*provincie romană între Raetia și Pannonia*).

// **Noricus** (*3*) *adj.* noric.

norma, *ae f.* **1.** riglă, măsurătoare. **2.** (*fig.*) regulă, normă.

nōs *pron.* [*G. nostrum, nostri; D.-Abl. nobis; Ac. nos*] noi.

nōscitō (*I*) *vt.* **1.** a cerceta, a observa. **2.** a recunoaște.

nōscō, *ere, nōvī, nōtum vt.* **1.** a cunoaște: ~ *se ipsum* a se cunoaște pe sine însuși. **2.** a recunoaște: ~ *res suas* a recunoaște lucrurile proprii.

3. a recunoaște, a admite: ~ *excusationem* a recunoaște ca îndreptățită scuza. **4.** (*jur.*) a examina (o pricină), a cerceta: ~ *causam* a cerceta procesul.

noster, *tra, trum pron.* al nostru. //

noster, *trī m.* compatriotul (ruda, prietenul, dragul) nostru.

nostrās (*1*), *ātis adj.* din țara noastră, de la noi.

nota, *ae f.* **1.** semn deosbitor; *notae locorum* semnele locurilor. **2.** marcă, etichetă, calitate: *vinum optimaee notae* vin de cea mai bună calitate. **3.** semn aplicat cu fierul roșu la vite, înfierare. **4.** (*fig.*) stigmat, pată (a infamiei). **5.** dojenire, admonestare (făcută de cenzor). **6.** notă, adnotare.

notābilis (*2*) *adj.* demn de notat, deosebit.

notābiliter *adv.* în mod remarcabil, deosebit.

notārius, *ii m.* secretar, stenograf.

notātiō, *ōnis f.* însemnare, observare, înfierare: ~ *ensoria* blamare de către cenzor.

nōtēscō, *ere, tuī vi.* a se face cunoscut.

nothus (*3*) *adj.* **1.** nelegitim. **2.** corcit, cu sânge amestecat. **3.** (*fig.*) fals, de împrumut.

nōtiō, *ōnis f.* **1.** cunoaștere, noțiune, idee. **2.** cercetare, luare la cunoștință.

nōtitia, *ae f.* cunoaștere, cunoștință.

notō (*I*) *vt.* **1.** a însemna, a nota, a marca: (*spec.*) a scrie: ~ *ea loca diligenter* a nota cu atenție aceste locuri; (*spec.*) *et notat et delet* tot scrie și șterge. **2.** a desemna, a arăta: ~ *aliquid verbis latinis* a arăta ceva prin cuvinte latinești. **3.** a observa, a zări: ~ *cantus avium* a observa cântecele păsărilor. **4.** (*fig.*) a înfiera, a blama: ~ *rem, non hominem* a înfiera fapta, nu omul.

nōtus¹ (*3*) *p.pf. v. nōscō. // adj.* **1.** cunoscut. **2.** obișnuit. **3.** vestit, faimos.

Notus², *i m.* vânt de sud (aducător de ploaie și furtuni); (*fig.*) furtună, vânt.

novācula, *ae f.* cuțit ascuțit, brici.

novālis, *is f. novāle, is n.* pârlomagă.

novātor, *ōris m.* înnoitor.

novātrix, *icis f.* înnoitoare.

novē *adv.* în chip nou; (*superl.*) *novissime* în cele din urmă; de foarte curând.

novellus (*3*) *adj.* tânăr; nou.

novem *num. (indecl.)* nouă.

November, *bris, bre adj.* de noiembrie. // **November**, *bris m.* (luna) noiembrie.

novendīālis (**novemdiālis**) (*2*) *adj.* de nouă zile.

novēnī, *ae, a num.* câte nouă.

noverca, *ae f.* mamă vitregă.

novercālis (*2*) *adj.* de mamă vitregă.

novicius (*3*) *adj.* nou; (*despre sclavi*) nou în casă; novice.

nōvī *pf. v. nōscō.*

noviē(n)s *num.* de nouă ori.

Noviodūnum, *i n.* Noviodunum (*nume de oraș în Gallia, Pannonia, Moesia inferior*).

novitās, *ātis f.* noutate.

novō (*I*) *vt.* **1.** a înnoi; (*fig.*) a reîmprospăta, a înviora: ~ *agrum* a ara din nou ogorul, ~ *ardorem* a reîmprospăta ardoarea. **2.** a schimba: ~ *fidem* a schimba cuvântul dat. **3.** a face din nou, a crea, a inventa: ~ *verba* a forma cuvinte noi, ~ *tecta*

a face palate noi, ~ *tela* a face alte arme.

novus (3) *adj.* 1. nou: ~ *amicus* prieten nou, *homo* ~ om fără strămoși nobili. 2. nemaipomenit, nemaiauzit: *novum scelus* o crimă nemaipomenită. 3. neînvățat: ~ *dolori* neînvățat cu durerea. 4. (*superl.*) *novissimus* cel mai din urmă, ultimul: *novissimum agmen* ariergardă, *novissima verba* ultimele cuvinte.

nox, *noctis f.* 1. noapte: (*de*) *nocte* de cu noapte, *dies noctesque* sau *diem noctemque* zi și noapte, *prima nocte* la ivirea nopții, *sub noctem* pe înserat, *media nocte* la miezul nopții, *ad multam noctem* până noaptea târziu. 2. (*fig.*) întuneric. **noxa**, *ae f.* 1. pagubă. 2. vină, greșală: *in noxa esse* a fi vinovat. 3. pedeapsă: *noxam alicui dare* a pedepsi pe cineva.

noxia, *ae f.* 1. pagubă. 2. vină, vinovăție.

noxius (3) *adj.* 1. dăunător, vătămător. 2. vinovat.

nūbēcula, *ae f.* norișor.

nūbēs, *is f.* 1. nor. 2. (*fig.*) a) mulțime, grămadă; b) vâl; c) furtună. 3. nenorocire.

nūbifer, *era, erum adj.* (*poet.*) aducător de nori, aducător de furtună.

nūbigena, *ae m.* (*poet.*) născutul din nori, fiul norilor.

nūbilis (2) *adj.* de vârsta măritişului.

nūbilum, *i n.* vreme întunecată; (*pl.*) nori.

nūbilus (3) *adj.* înnorat; (*fig.*) întunecat.

nūbō, *ere, nūpsī, nūptum vi.* (*cu D.*) a se mărita, a se căsători.

nucleus, *i m.* sâmbure, miez.

nudiūs *adv.* [*cu un num. ord.*] acum... zi, acum... zile: ~ *tertius* acum două zile (*alaltăieri*), ~ *quintus* acum patru zile.

nūdō (I) *vt.* 1. a lăsa gol, a goli, a dezgoli; ~ *partem corporis* a dezgoli o parte a trupului, ~ *gladium vaginā* a scoate sabia din teacă, ~ *murum defensoribus* a goli zidul de apărători. 2. (*fig.*) a jefui, a prăda: ~ *fanum ornamentis* a jefui templul de podoabe. 3. a descoperi, a scoate la iveală: ~ *consilia* a scoate la iveală planurile.

nūdus (3) *adj.* 1. gol (neacoperit): ~ *pes* picior gol, ~ *mons* munte golaș (lipsit de vegetație). 2. (*fig.*) lipsit de apărare, despuat, lipsit: *navis nuda remigio* corabie lipsită de vâslași. 3. simplu, neîmpodobit: *nuda verba* cuvinte neîmpodobite.

nūgae, *arum f.pl.* fleacuri.

nūgātor, *ōris m.* palavragiu, flecar.

nūgātōrius (3) *adj.* fără valoare, de nimic.

nūgor, *ārī, ātus vi. dep.* a flecări, a glumi.

nūllus (3) *adj.* 1. nici un, nici o: ~ *homo* nici un om; (*subst.*) nimeni.

amor nullius iubirea nimănui. 2. nici un fel: *miser cordia tibi nulla debetur* nu ți se cuvine niciun fel de milă. 3. de nimic, fără valoare, nul: *nullos iudices habemus* avem judecători de nimic.

nūllusdum, *nūlladum, nūllumdum adj.* încă niciunul până acum.

num *adv.* 1. (*interog. dir., cu răspuns negativ*) oare? poate că? cumva? 2. dacă cumva (nu).

Numa, *ae m.* Numa Pompilius (*al doilea rege al Romei*).

Numantia, *ae f.* Numantia (*oraș în Hispania*). // **Numantinus** (3) *adj.* numantin.

nūmen, *inis n.* 1. poruncă, voință. 2. putere divină. 3. (*fig.*) divinitate, zeu.

numerābilis (2) *adj.* care se poate număra.

numerō (I) *vt.* 1. a număra. 2. (*despre bani*) a plăti, a achita: ~ *stipendium militibus* a plăti soldaților solda. 3. a socoti printre, a considera: ~ *inter oratores* a socoti printre oratori, ~ *in beneficii loco* a considera ca o binefacere.

numerōsē *adv.* 1. în mare număr. 2. ritmic, cadențat.

numerōsus (3) *adj.* 1. numeros, în număr mare. 2. cadențat, ritmic.

numerus, *i m.* 1. număr: ~ *amicorum* numărul prietenilor, *ad numerum* în numărul cuvenit. 2. cantitate: *mag-nus* ~ *frumenti* mare cantitate de

grâu. 3. rând, categorie, rang: *in amicorum numero* în rândul prietenilor, *in aliquo numero esse* a fi într-o oarecare cinste. 4. tact, ritm, vers; melodie: *numeros memini* îmi amintesc tactul, *numeri impares* versuri inegale. 5. (*pl. mil.*) detașamente, subunități: *numeri legionum* detașamente ale legiunilor.

Numidia, *ae f.* Numidia (*ținut în nordul Africii*). // **Numida**, *ae m.* numid. // **Numidicus** (3) *adj.* numidic.

Numitor, *ōris m.* Numitor (*rege în Alba Longa, frate al lui Amulius, tatăl Rheii Silvia, bunic al lui Romulus și Remus*).

nummārius (3) *adj.* de bani, bănesc; (*fig.*) pe bani, venal.

nummātus (3) *adj.* plin de bani.

nummulus, *i m.* para, bănuț.

nummus, *i m.* 1. ban. 2. sestert (*monedă mică*), para.

numquam (*nunquam*) *adv.* nicio-dată; *non numquam* uneori.

nunc *adv.* acum: *nunc etiam* chiar și acum *nunc...* *nunc* când... când.

nūncupātiō, *ōnis f.* vestire (oficială), proclamare.

nūncupō (I) *vt.* a vesti (oficial), a anunța, a proclama.

nūndinae, *arum f.pl.* târg (din nouă în nouă zile); (*fig.*) târguială; trafic.

nūndinatio, *ōnis f.* târg, vânzare, negustorie.

nūndinor, *ārī, ātus sum vi. și vt. dep.*

1. a negocia, a trafica, a vinde (a cum-păra). 2. (*fig.*) a veni cu grămada (ca la târg).

nūndinus (3) *adj.* de nouă zile, din nouă în nouă zile; *trinum nundinum* timpul dintre trei nundine (zile de târg — în total cel puțin șapte-sprezece și cel mult douăzeci și patru de zile, termen prescris de lege); *comitia in trinum nundinum* indicare a fixa adunările peste trei nundine.

nūntia, *ae f.* vestitoare.

nūntiatiō, *ōnis f.* vestire, anunțare.

nūntiō (I) *vt.* a anunța, a vesti; (*pas.*) *nuntiatur, nuntiatum est* se anunță, s-a anunțat.

nūntius¹ (3) *adj.* vestitor, anunțător.

nūntius², *ii m.* 1. vestitor, curier, trimis. 2. veste; (*spec.*) însărcinare, ordin.

nūper *adv.* de curând.

nūpsi *pf. v.* nūbō.

nūpta, *ae f.* femeie măritată.

nūptiae, *ārum f. pl.* nuntă, căsătorie.

nūptialis (2) *adj.* de nuntă, conjugal.

nurus, *ūs f.* noră; (*poet.*) femeie tânără.

nūsquam *adv.* nicăieri.

nūtō (I) *vi.* 1. a se clătina, a se apleca; (*spec.*) a clătina din cap. 2. (*fig.*) a șovăi, a nu fi sigur.

nūtricius (3) *adj.* care crește (pe cineva), care educă.

nūtricō (I) **nūtrīcor**, *ārī, ātus sum vt. dep.* a hrăni, a crește, a întreține.

nūtricula, *ae f.* doică, crescătoare, hrănitoare.

nūtrimen, *inis (nūtrimentum, i) n.* hrană, aliment.

nūtriō (IV) *vt.* 1. a hrăni, a face să crească. 2. (*fig.*) a se îngriji de, a întreține: ~ *pacem* a se îngriji de pace.

nūtrix, *icis f.* doică, hrănitoare.

nūtus, *ūs m.* 1. clătinare; (*spec.*) cădere. 2. clătinare a capului, semn din cap, semn, ordin: *ad nutum* la un semn.

nux, *nucis f.* 1. nucă. 2. nume dat și altor fructe cu coajă tare și cu miez (alună, castană, migdală, ghindă). 3. nuc; migdal.

nympha, *ae f.* 1. nimfă (*divinitate a pădurilor, izvoarelor, râurilor*). 2. mireasă, femeie tânără.

O

ō *interj.* o!

Oaxēs, *is m.* Oaxes (*râu în Creta*).

ob *prep. (cu Ac.)* 1. (*rar*) dinaintea: ~ *oculos* dinaintea ochilor. 2. pentru, din cauza: ~ *eam rem* pentru acest lucru, *eam causam* din această cauză.

obaerātus (3) *adj.* împovărat de datorii. // **obaerātus**, *i m.* datornic.

obambulō (I) *vi.* 1. a se plimba, a umbla încoace și încolo. 2. a da târcoale.

obarmō (I) *vt.* a înarma (împotriva cuiva).

obarō (I) *vt.* a ara în jur.

obdō, *ere, didi, ditum vt.* 1. a pune înainte, a expune. 2. a pune (închizând), a astupa: ~ *ceram auribus* (D.) a-și astupa urechile cu ceară.

obdormiscō, *ere, mivi vi.* a adormi.

obducō, *ere, duxi, ductum vt.* 1. a pune (a trage) în față: ~ *aulaea lectis* a trage o perdea în fața paturilor, ~ *vestem corpori* a pune o haină pe el, ~ *fossam castris* (D.) a trage un șanț în fața taberei. 2. a acoperi: ~ *truncos cortice* a acoperi trunchiurile cu scoarță, *cicatrix obducitur* rana se cicatrizează, *frons obducitur* frunte întunecată. 3. a trage la

sine, a sorbi, a bea: ~ *potionem* a sorbi o băutură.

obductiō, *ōnis f.* acoperire.

obdūrēscō, *ere, rui vi.* a se întări, a se învârtoșa, a se oțeli.

obdūrō (I) *vi.* a rezista (învârtoșându-se).

obeō, *irē, ii (ivi), itum vi. și vt.* 1. a se duce: ~ *ad infera loca* a se duce la locurile din infern. 2. a apune, a pieri, a muri: *sidera obeunt* stelele apun. 3. a atinge în treacăt: ~ *omnes civitates oratione* a atinge în vorbire toate orașele. 4. a parcurge, a străbate: ~ *provinciam* a străbate provincia, ~ *omnia visu* a măsura totul cu privirea. 5. a lua parte: ~ *comitia* a lua parte la adunări, ~ *nundinas* a se duce la târg. 6. a înconjura, a învâlu: *mare terras obit* marea înconjoară pământurile, *pallor ora obit* paloarea învâluie fața. 7. (*fig.*) a înfrunta, a lua asupra sa: ~ *mortem* (sau *diem supremum*) a muri, ~ *negotium* a lua asupra sa o treabă.

obequitō (I) *vi.* a călări, a călări în jurul: ~ *castris* (D.) a călări în jurul taberei.

oberrō (I) *vi.* a rătăci în jurul, a merge încoace și încolo; (*spec.*) a greși.

obesus (3) *adj.* ghiftuit, gras; (*fig.*) fără finețe, grosolan.

obex (**obiex**), *icis n.* și *f.* bară, zăvor, dig, barieră.

obiaceō, *ere, uī vi.* a zăcea (a se afla) în față.

obicio, *ere, iēcī, iectum vt.* 1. a arunca înainte, a pune în față: ~ *corpus feris* a arunca fiarelor trupul, ~ *carros pro vallo* a pune carele în fața redutei. 2. (*pas.*) a se ivi, a se arăta: *obicitur difficultas* se ivește o greutate. 3. a expune: ~ *consulem morti* a-l expune pe consul morții, *se ~ periculis* a se expune primejdiilor. 4. a vârf: ~ *animo metum* a băga frica în suflet, ~ *hosti terrorem* a vârf groaza în dușman. 5. a obiecta, a imputa: ~ *alicui furtum* a imputa cuiva furtul.

obiectātiō, *ōnis f.* imputare.

obiectō (I) *vt.* 1. a pune înainte, a expune: ~ *caput periculis* a-și expune primejdiilor capul (viața). 2. a imputa, a reproșa.

obiectus (3) *p.pf.* v. **obicio**. // *adj.* așezat în față: *insula portui obiecta* insulă așezată în fața portului.

obirātus (3) *adj.* (*cu D.*) înverșunat împotriva, mâniaș pe cineva.

obiter *adv.* 1. în drum, în mers. 2. (*fig.*) în treacăt, întâmplător.

obitus, *ūs m.* apunere; moarte.

obiürgātiō, *ōnis f.* muștrare, dojană.

obiürgător, *ōris m.* care dojenește, muștră.

obiürgătorius (3) *adj.* dojenitor, plin de reproșuri.

obiürgō (I) *vt.* 1. a dojeni, a muștra. 2. a pedepsi.

oblanguēscō, *ere, languī vi.* a lăncezi.

oblātus (3) *p.pf.* v. **offerō**.

oblectāmen, *inis n.* v. **oblectāmentum**.

oblectāmentum, *i n.* (mijloc de) desfătare, mângâiere.

oblectātiō, *ōnis f.* desfătare, încântare.

oblectō (I) *vt.* a desfăta, a încânta, a distra; (*despre timp*) a petrece plăcut.

oblidō, *ere, lisī, lisum vt.* 1. a apăsa tare. 2. a strivi.

obligātiō, *ōnis f.* 1. legătură, piedică. 2. garantare, angajament.

obligō (I) *vt.* 1. a lega (cu ceva): ~ *vulnus* a lega o rană, ~ *oculos* a lega la ochi. 2. (*fig.*) a lega de sine, a îndatora: ~ *hostes beneficio* a-i îndatora pe dușmani prin binele făcut. 3. a da cu garanție, a pune zălog: ~ *praedia* a pune ca garanție pământurile, ~ *fidem pro aliquo* a garanta pentru cineva. 4. a face vinovat: *se ~ poenā* a se face vinovat de pedeapsă.

oblīmō (I) *vt.* a acoperi cu noroi, a îngloda; (*fig., despre avere*) a risipi: ~ *rem patris* a risipi averea tatălui.

oblinō, *ere, lēvī, litum vt.* 1. a unge, a mânji; (*spec.*) a smoli (un vas, o amforă). 2. (*spec.*) a șterge scrisul de pe o tăbliță cerată. 3. a impregna,

a încărca; a pângări: ~ *vitam libidine* a pângări viața prin desfrânare.

obliquē *adv.* pieziș, dintr-o parte; (*fig.*) pe departe.

obliquō (I) *vt.* a suci, a răsuci.

obliquus (3) *adj.* 1. pieziș, dintr-o parte.

2. cu ocolșuri, ocolit: ~ *cursus mers* ocolit. 3. (*fig.*) indirect, pe ocolite.

oblitēscō, *ere, lituī vi.* a se ascunde.

oblitterō (I) *vt.* a șterge (ceea ce s-a imprimat); (*fig.*) a face să se uite.

oblitus¹ (3) *p.pf.* v. **oblinō**.

oblitus² (3) *p.pf.* v. **obliviscor**.

obliviō, *ōnis f.* uitare; (*jur.*) amnistie.

obliviōsus (3) *adj.* 1. uituc. 2. (*poet.*) care te face să uiți.

obliviscor, *liviscī, litus sum vi. dep.* a uita: ~ *iniuriarum* (sau *iniurias*) a uita jignirile; (*fig.*) a nu mai ține seama: ~ *consuetudinis suae* a-și nesocoti obiceiul.

oblivium, *iī n.* [*frecv. pl. oblivia*] uitare.

oblongus (3) *adj.* prelung, lunguiet.

obloquor, *loquī, locūtus sum vi. dep.* a tăia vorba cuiva; a vorbi contra cuiva, a contrazice.

obluctor, *ārī, ātus sum vi. dep.* (*cu D.*) a lupta împotriva, a se împotrivi.

obmōlior, *irī, itus sum vt. dep.* a ridica în față (ca apărare): ~ *saxa, truncos* a ridica bolovani, trunchiuri de copaci.

obmurmurō (I) *vi.* (*cu D.*) a murmura împotriva.

obmūtēscō, *ere, tuī vi.* a amuți; (*fig.*) a înceta.

obnātus (3) *adj.* (*cu D.*) crescut lângă, alipit.

obnitor, *nitī, nixus (nisus) sum vi. dep.* (*cu D.*) 1. a se sprijini, a se propți de ceva. 2. a se lupta împotriva, a se opune.

obnixus (3) *p.pf.* v. **obnitor**. // *adj.* neștrămutat, statornic, hotărât.

obnoxie *adv.* 1. vinovat. 2. supus.

obnoxius (3) *adj.* 1. vrednic de pedeapsă pentru, vinovat de: ~ *pecuniae* (G.) *debitae* vrednic de pedeapsă pentru datorii, ~ *culpa* (D.) vinovat de greșeală. 2. supus, expus, robit: ~ *vobis* supus vouă, ~ *periculis* expus primejdiilor, ~ *amori* robit iubirii. 3. îndatorat; neputincios: ~ *Crasso* îndatorat lui Crassus, ~ *animus* suflet bicisnic.

obnūbilus (3) *adj.* înnorat.

obnūbō, *ere, nūpsī, nūptum vt.* a înveli, a acoperi.

obnūntiātiō, *ōnis f.* înștiințare a unei prevestiri rele, prevestire rea.

obnūntiō (I) *vi.* 1. a declara că auspiciile se opun. 2. a se opune: ~ *comitiis* a se opune ținerii adunării. 3. a anunța o veste rea.

oboediēns (1), *ntis p.pr.* v. **oboediō**. // *adj.* ascultător, supus.

oboedienter *adv.* supus, ascultător.

oboedientia, *ae f.* supunere, ascultare.

oboediō (IV) *vi.* a da ascultare, a se supune.

oborior, *irī, ortus sum vi. dep.* a apărea, a se naște, a se ivi.

obrēpō, *ere, rēpsī, reptum vi.* a se apropia pe nesimțite, a se strecura către (în).

obrigēscō, *ere, rigūi vi.* a înțepeni; (*fig.*) a se împietri.

obrogō (I) *vi.* a înlătura (schimbând) o lege prin alta: ~ *legibus Caesaris* a înlătura legile lui Caesar.

obruō, *ere, rūi, rutum vt.* 1. a acoperi: ~ *terrā* a acoperi cu pământ. 2. a îngropa: ~ *thesaurum* a îngropa o comoară. 3. (*fig.*) a face să se uite, a îngropa, a umbri: ~ *nomen* a îngropa numele, ~ *famam* a umbri faima. 4. a strivi, a doborî, a copleși: ~ *aliquem criminibus* a distruge prin acuzații pe cineva.

obrussa, *ae f.* proba de foc a aurului; probă.

obsaepiō, *ire, saepsi, saeptum vt.* a îngrădi, a stăvili.

obscēnē *adv.* cu nerușinare, indecent.

obscēnus (3) *adj.* 1. murdar, urât, scârbos: ~ *volucres* păsări respingătoare. 2. nerușinat, deșănțat: ~ *risus* râs deșănțat. 3. de rău augur, sinistru: ~ *cruor* sânge, rău prevestitor.

obscurātiō, *ōnis f.* întunecare, întuneric; eclipsă.

obscurē *adv.* 1. în (pe) ascuns. 2. (*fig.*) încurcat, neclar. 3. de neam de jos.

obscuritās, *ātis f.* 1. întuneric, întunecime. 2. (*fig.*) obscuritate, neclaritate. 3. (*despre origine, stare*) neînsemnatate, inferioritate.

obscurō (I) *vt.* 1. a întuneca. 2. (*fig.*) a acoperi, a ascunde: ~ *aliquid dicendo* a ascunde ceva prin vorbe. 3. a pune în umbră: ~ *laudes* a pune în umbră meritele.

obscurum, *i n.* întuneric.

obscurus (3) *adj.* 1. întunecos. 2. (*fig.*) neclar, neînțeles: *obscurum oraculum* oracol neclar. 3. tăinuit, secret: *obscurum odium* ură ascunsă. 4. necunoscut, neînsemnat: *obscurum nomen* nume necunoscut, *obscuro loco natus* născut dintr-o familie neînsemnată. 5. nesigur: *obscura spes* speranță nesigură.

obsecrātiō, *ōnis f.* rugăciune umilă, implorare.

obsecrō (I) *vt.* a implora.

obsecundō (I) *vi.* a face pe placul cuiva; a favoriza.

obsequēns (1), *ntis p.pf.* v. **obsequor**. // *adj.* ascultător, care face pe placul cuiva.

obsequenter *adv.* de hatârul cuiva, după placul cuiva.

obsequentia, *ae f.* v. **obsequium**.

obsequiōsus (3) *adj.* ascultător, supus.

obsequium, *i n.* împlinirea voii cuiva, supunere, ascultare.

obsequor, *sequi, secutus sum vi. dep.* a face pe plac cuiva, a se supune, a ceda.

obserō¹ (I) *vt.* a zăvorî.

obserō², *ere, sēvī, situm vt.* a semăna, a planta.

observāns (1), *ntis p.pr.* v. **observō**.

// *adj.* plin de atenție, respectuos față de cineva.

observantia, *ae f.* 1. stimare, respect. 2. observare.

observātiō, *ōnis f.* 1. observare: ~ *siderum* observarea stelelor. 2. scrupul.

observitō (I) *vt.* a observa cu atenție.

observō (I) *vt.* 1. a observa cu atenție, a lua seama la: ~ *motus stellarum* a urmări mișcările stelelor, ~ *greges* a lua seama la turme. 2. a ține seama, a respecta, a cinsti: ~ *leges* a respecta legile.

obses, *sidis m.* și *f.* 1. ostatic. 2. (*fig.*) zălog, garanție.

obsessiō, *ōnis f.* asediere, asediu.

obsessor, *ōris m.* asediator.

obsessus (3) *p.pf.* v. **obsideō** și **obsidō**.

obsideō, *ēre, sēdī, sessum vt.* 1. a ocupa, a ține în stăpânire: ~ *omnem Italiam* a ocupa toată Italia. 2. a asedia: ~ *oppidum* a asedia o cetate. 3. (*rar*) a pândi, a nu pierde din ochi.

obsidiō, *ōnis f.* asediere, asediu; (*fig.*) strâmtorare, primejdie.

obsidionālis (**obsidiālis**) (2) *adj.* de asediu: *corona* ~ cununa eliberării de asediu.

obsidium¹, *i n.* asediu.

obsidium², *i n.* zălog, ostatic.

obsidō, *ere, sēdī, sessum vt.* a ocupa, a lua în stăpânire.

obsignātor, *ōris m.* cel care-și pune pecetea.

obsignō (I) *vt.* a pecetlui, a pune sigiliul, a semna dedesubt.

obsistō, *ere, stitī vi.* a se pune în cale; (*fig.*) a se opune, a rezista.

obsitus (3) *p.pf.* v. **obserō**². // *adj.* acoperit de, plin de: *loca herbis obsita* locuri acoperite cu buruieni; (*poet.*) ~ *aevo* încărcat de ani.

obsolefiō, *fieri, factus sum vi. (pas.)* v. **obsolēscō**.

obsolēscō, *ere, lēvī vi.* a-și pierde valoarea, a decădea, a se trece.

obsolētē *adv.* ieșit din uz.

obsolētus (3) *p.pf.* v. **obsolēscō**. // *adj.* 1. uzat, căzut în desuetudine, învechit. 2. obișnuit, banal.

obsōnātor, *ōris m.* sclav care face piața.

obsōnium (**opsōnium**), *i n.* alimente, mâncare.

obsōnō (**opsōnō**) (I) *vt.* a cumpăra alimente, a face piața.

obstantia, *ium n.pl.* piedică, obstacol.

obstetrix, *icis f.* moașă.

obstinātē *adv.* dârz, cu dârzenie.

obstinātiō, *ōnis f.* dârzenie; încăpățănare.

obstinātus (3) *p.pf.* v. **obstinō**. // *adj.* dârz, neclintit, hotărât.

obstinō (I) *vi.* a stăruia cu dârzenie, a fi hotărât.

obstipēscō v. **obstupēscō**.

obstipus (3) *adj.* (poet.) aplecat într-o parte, înclinat.

obstō, arē, stitī vi. a sta în față, a se opune.

obstrepō, ere, strepuī, strepitum vi. și *vt.* 1. a vâjâi, a vui, a urla; a foșni, a murmura, a șopti. 2. a striga copleșind: *contio decemviro (D.) obstrepuit* adunarea a acoperit cu strigăte vorbele decemvirului. 3. a împiedica, a tulbura: ~ *alicui litteris* a tulbura pe cineva prin scrisori.

obstringō, ere, strinxī, strictum vt. 1. a lega strâns: ~ *follem ob gulam* a lega burduful la gură. 2. (fig.) a lega, a îndatora pe cineva: *se obstringere* a se obliga, ~ *milites sacramento* a-și asigura soldații prin jurământ. 3. a implica, a angaja.

obstruō, ere, struxī, strūctum vt. 1. a construi, a pune ceva în față. 2. a închide, a bara, a astupa, a împiedica.

obstupefaciō, ere, fēcī, factum vt. a face să încremenească, a uimi.

obstupescō, ere, stupui vi. 1. a încremeni. 2. a se minuna.

obsum, obesse, obfui vi. a sta împotriva; a dăuna.

obsuō, ere, uī, ūtum vt. a coase; (fig.) a închide.

obsurdescō, ere, surdū vi. a asurzi.

obtegō, ere, tēxī, tēctum vt. 1. a acoperi (apărând). 2. (fig.) a ascunde sub.

obtemperātiō, ōnis f. ascultare, supunere.

obtemperō (I) vi. a se supune, a da ascultare.

obtendō, ere, tendī, tentum vt. 1. a pune în față: ~ *scutum ori* a pune scutul în față. 2. a acoperi: ~ *diem* a acoperi lumina zilei. 3. (fig.) a aduce în apărare, a pretexta.

obtentus, ūs m. acoperire; (fig.) mijloc de acoperire, adăpost, pretext.

obterō, ere, trivī, tritum vt. 1. a strivi, a sfărâma, a zdrobi; *auriga obteritur* vizitiul e strivit. 2. (fig.) a călca în picioare, a nimici: ~ *libertatem populi* a călca în picioare libertatea poporului, ~ *alam hostium* a nimici un flanc al dușmanilor. 3. a înjosi, a deprecia: ~ *aliquem invidiā* a deprecia pe cineva din invidie.

obtestātiō, ōnis f. invocare a zeilor, rugămintă fierbinte.

obtestor, arī, ātus sum vt. dep. 1. a lua ca martori zeii. 2. a implora, a ruga în numele zeilor.

obtexō, ere, texui, textum vt. 1. a țese deasupra. 2. (fig.) a acoperi, a învălui.

obticescō, ere, ticui vi. a nu mai spune un cuvânt, a amuți.

obțineō, ere, tinui, tentum vt. și vi. 1. a avea în stăpânire, a avea: ~ *ea*

loca a avea în stăpânire aceste locuri, ~ *principem locum* a avea locul de frunte, ~ *regnum* a avea conducerea. 2. a obține: ~ *veniam ab aliquo* a obține iertarea de la cineva, *obtinuit ut* a reușit ca. 3. a ține, a păstra: ~ *silentium* a păstra tăcere. 4. a menține, a susține: ~ *duas sententias contrarias* a susține două păreri contrare. 5. a se menține: *eadem caligo obtinuit* s-a menținut aceeași ceață.

obtingō, ere, tigī vi. 1. a reveni fiecăruia: ~ *sorte* a cădea fiecăruia la sorți. 2. (impers.) a se întâmpla: *si quid mihi obtigerit* dacă mi se va întâmpla ceva.

obtorpescō, ere, pui vi. a amorți, a încremeni.

obtorqueō, ere, torsī, tortum vt. a răsuci.

obtrectātiō, ōnis f. 1. ponegrire. 2. pizmuire.

obtrectātor, ōris m. ponegritor, defăimător.

obtrectō (I) vi. și vt. a ponegri, a ataca: ~ *Zenoni* a-l ponegri pe Zenon.

obtrūdō, ere, trūsi, trūsum vt. a vâri îndesând.

obtruncō (I) vt. a măcelări, a tăia.

obtundō, ere, tūdi, tū(n)sum vt. 1. (rar) a izbi. 2. a slăbi, a toci: ~ *ures* a asurzi urechile, ~ *vocem* a răguși. 3. (fig.) a bate la cap, a obosi, a supăra: *non obtundam te diutius* n-am să te mai obosesc.

obturbō (I) vt. a tulbura.

obtūrō (I) vt. a astupa.

obtūsus (3) *p.pf. v. obtundō. // adj.* 1. tocit, slăbit. 2. nesimțitor; stupid, prost.

obtūtus, ūs m. privire.

obumbrō (I) vt. 1. a umbri, a întunece. 2. (fig.) a acoperi (o vină), a apăra.

obuncus (3) *adj.* (poet.) încovoiat.

obūstus (3) *adj.* ars.

obvallō (I) vt. a întări printr-o redută; (fig.) a întări.

obveniō, ire, vēnī, ventum vi. 1. a veni înaintea, a se prezenta cuiva: *obvenit occasio* s-a prezentat ocazia. 2. a-i reveni (ceva cuiva): *provincia alicui obvenit* provincia i-a revenit cuiva, *mihi hereditas obvenit* mi-a venit o moștenire.

obversor, arī, ātus sum vi. dep. 1. a se învărti prin, a umbla încoace și încolo: ~ *castris (D.)*, *in foro* a se purta de colo până colo prin tabără, prin for. 2. (fig.) a se arăta, a se înfățișa: ~ *ante oculos* a se arăta înaintea ochilor.

obvertō, ere, vertī, versum vt. a întoarce în altă direcție, a întoarce.

obviam adv. înainte, în cale, în întâmpinare: ~ *consuli venire* a veni înaintea consulului, ~ *ire* a înfrunta.

obvius (3) *adj.* 1. în cale, dimpotrivă: ~ *fieri* (sau *esse*) a ieși în cale, *montes itineri obvii* munții din calea drumului. 2. la îndemână: *quicquid obvium est* tot ce este la îndemână.

obvolvō, ere, volvi, volūtum vt. a înfășura.

occaecō (I) vt. 1. a orbi. 2. (fig.) a întunece: ~ *diem* a întunece lumina zilei. 3. a acoperi cu pământ: ~ *semen* a acoperi sămânța.

ocallēscō, ere, callui vi. a căpăta piele groasă, a se întări; (fig.) a se înăspri, a deveni nesimțitor.

occanō, ere, ui vi. a suna, a răsună.

occāsio, ōnis f. ocazie, prilej.

occāsus, ūs m. 1. (despre aștri) apunere, apus: ~ *solis* apusul soarelui. 2. (fig.) prăbușire, cădere: ~ *Troiae* căderea Troiei.

occātiō, ōnis f. grăpat.

occidēns (I), ntis p.pr. v. occido¹. // (sol) **occidens m.** apus: *in occidentem solem* spre apus, *ab oriente ad occidentem* de la răsărit la apus.

occidiō, ōnis f. măcel, masacru.

occido¹, ere, cidi, cāsum vi. 1. a cădea la pământ: *arbores alii super alios occidunt* copacii cad unii peste alții. 2. a muri, a pieri: ~ *in proelio* a muri în luptă. 3. (despre aștri) a apune. 4. a se pierde, a dispărea: *nomen occidit* numele s-a pierdut.

occido², ere, cidi, cīsum vt. 1. a ucide, a omorî: *Roscius occisus est* Roscius a fost ucis. 2. (fig.) a da gata: ~ *aliquem rogando* a da gata pe cineva prin cereri insistente.

occiduus (3) adj. 1. care apune, de apus. 2. (fig.) care se apropie de sfârșit.

occinō, ere, cecinī (cinui) vt. a cânta a pagubă, a ursi de rău.

occipiō, ere, cēpi, ceptum vi. a începe.

occipitium, ii n. partea dinapoi a capului, ceafă.

occisiō, ōnis f. omor.

occisor, ōris m. ucigaș.

occlūdō, ere, clūsi, clūsum vt. a închide, a încuia.

occō (I) vt. a grăpa.

occubō, āre, ui, itum vi. 1. (cu D.) a fi culcat alături de. 2. a zăcea mort.

occulcō, āre vt. a călca în picioare.

occulō, ere, cului, cultum vt. a ascunde.

occultātiō, ōnis f. ascundere.

occultātor, ōris m. tăinuitor.

occultē adv. pe ascuns.

occultō (I) vt. a ascunde.

occultus (3) adj. ascuns, tainic. // **occultum, i n.** 1. loc ascuns, ascunziș. 2. (pl.) secrete, taine.

occumbō, ere, cubui, cubitum vt. și vi. a se prăbuși, a muri: ~ *honeste* a muri eroic, ~ *mortem* (sau *morte, morti, neci*) a-și găsi moartea, a muri.

occupātiō, ōnis f. 1. ocupare. 2. ocupație, treburi.

occupātus (3) adj. ocupat, cu treabă.

occupō (I) vt. 1. a ocupa, a ține în stăpânire: ~ *urbem cohortibus* a ține în stăpânire orașul prin cohorte, ~ *loca superiora* a ocupa locuri mai înalte. 2. a lua în stăpânire, a pune stăpânire: ~ *naves* a pune mâna pe corăbii, ~ *regnum* a lua domnia,

~ *portum* a cuceri portul. 3. a cuprinde: *pavor exercitum occupat* spaima cuprinde armata. 4. a o lua înainte: *occupat Tullus in agrum Sabinum transire* Tullus o ia înainte, trecând în țara sabină, *occupor ab aliquo* cineva mi-o ia înainte. 5. (despre bani) a plasa: ~ *pecuniā grandi faenore* a plasa bani cu dobândă mare.

occurrō, ere, (cu)curri, cursum vi.

1. a ieși înaintea, a întâmpina, a merge împotriva: ~ *Caesari* a veni înaintea lui Caesar, ~ *duabus legionibus* a merge împotriva a două legiuni. 2. a lua parte: ~ *concilio* a lua parte la consfătuire. 3. (fig.) a se arăta, a-i veni în minte, a apărea: *nulla arbor occurrit* nici un copac nu se arată, *una defensio mihi occurrit* o singură cale de apărare îmi vine în minte. 4. a se împotrivi: ~ *alicuius consiliis* a se împotrivi planurilor cuiva. 5. a preîntâmpina, a preveni: ~ *morbo* a preîntâmpina boala.

occursātiō, ōnis f. întâmpinare prietenoasă; (pl.) felicitări, urări.

occursō (I) vi. 1. a ieși împotriva, a veni în calea: ~ *fugientibus* (D.) a ieși în calea celor ce fug. 2. a ataca: ~ *gladio* a se opri asupra-i cu sabia. 3. (fig.) a se arăta, a se înfățișa.

occursus, ūs m. întâmpinare, întâlnire.

ōceanus, i m. 1. ocean. 2. *Oceanos*, zeul mării.

ocellus, i m. 1. ochișor; (fam.) lumina ochilor. 2. (fig.) perlă.

ōcior (I), ius adj. comp. [superl. **ocissimus**] mai repede.

ōcius adv. comp. mai repede.

ocrea, ae f. carâmb; (pl.) jambiere.

ocreātus (3) adj. (luptător) care poartă carâmbi de piele.

octavāni, ōrum m.pl. soldați din Legiunea a VIII-a.

Octāvius, ii m. Octavius (nume gentilic roman). // **Octāvius (Octaviānus) (3) adj.** octavian. // **Octaviānus, i m.** Octavianus Augustus.

octāvum adv. pentru a opta oară.

octāvus (3) num. al optulea.

octiēs (octiēns) num. de opt ori.

octingentēsimus (3) num. al opt sutele.

octingenti, ae, a num. opt sute.

octō num. opt.

Octōber, bris, bre adj. de octombrie: *Kalendae Octobres* calendele lui octombrie. // **Octōber, bris m.** (luna) octombrie.

octōdecim num. optsprezece.

octōgēni, ae, a num.pl. câte optzeci.

octōgē(n)simus (3) num. al optzeci-lea.

octōgiē(n)s num. de optzeci de ori.

octōgintā num. optzeci.

octōni, ae, a adj. câte opt.

octōphoron, i n. lectică (purtată de opt sclavi).

octōphoros, on adj. purtat de opt persoane.

octuplicātus (3) *num.* mărit de opt ori.
octuplum, *i n.* sumă (amendă) de opt ori mai mare.
octuplus v. **octuplicātus**.
oculus, *i m.* 1. ochi. 2. (fig.) a) vedea, privire; b) mugur; c) perlă.
ōdī, *isse vt. def.* a urî, a nu suferi.
odiōsē *adv.* nesuferit.
odiōsus (3) *adj.* neplăcut, nesuferit.
odium, *ii n.* ură.
odor, *ōris m.* miros; (*freqv.pl.*) mirosme.
odōrātio, *ōnis f.* miros.
odōrātus, *ūs m.* miros, simțul mirosului.
odōrifer, *era, erum adj.* 1. parfumat. 2. producător de parfumuri.
odōrō (I) *vt.* a parfuma.
odōror, *ārī, ātus sum vt. dep.* a mirosi; (fig.) a adulmea.
odōrus (3) *adj.* 1. parfumat. 2. cu miros fin.
Odyssēa, *ae f.* Odiseea (epopeea lui Homer).
Oedipūs, *podis (i) m.* Oedip (rege al Thebei).
oenophorum, *i n.* vas de păstrat vinul.
Oenōtria, *ae f.* Oenotria (ținut în sudul Italiei). // **Oenōtrius** (3) *adj.* italic, roman.
oestrus, *i m.* tăun.
offa, *ae f.* 1. îmbucătură; (fig.) bucațică. 2. gălușcă.
offendiculum, *i n.* piedică mică.

offendō, *ere, fendī, fēsum vt. și vi.*
 1. a izbi, a lovi: *capite graviter offenso* capul fiind greu izbit. 2. (fig.) a răni, a jigni, a supăra: ~ *neminem* a nu jigni pe nimeni. 3. a da peste cineva (ceva), a afla, a găsi: *si te offendero in platea* dacă voi da peste tine în piață. 4. a se izbi de ceva, a se poticni: *naves in redeundo offenderunt* navele s-au poticnit la întoarcere. 5. (fig.) a eșua, a greși, a suferi o pagubă: ~ *apud plebem* a pierde încrederea în fața poporului.
offēnsa, *ae f.* supărare, nemulțumire, jignire.
offēnsātiō, *ōnis f.* izbire; (fig.) eșuare; greșală.
offēnsiō, *ōnis f.* 1. (rar) izbire. 2. (fig.) neplăcere, nemulțumire, indispoziție; antipatie.
offēnsiuncula, *ae f.* neplăcere mică.
offēnsō (I) *vt.* 1. a izbi. 2. (*spec.*) a se împiedica în vorbire.
offerō, *offerre, obtulī, oblātum vt.*
 1. a pune în față, a prezenta, a oferi: *cohorte fors offert* întâmplarea le scoate în față cohortele, ~ *pacem* a oferi pace. 2. a opune: *se ~ consulibus* a se opune consulilor. 3. a expune: ~ *caput suum periculis* a-și pune capul în primejdie. 4. a pricinui, a aduce: ~ *laetitiam* a pricinui bucurie.
officina, *ae f.* atelier.

officiō, *ere, fēcī, fectum vi.* 1. a sta în calea, a se opune, a împiedica: *umbra officiens soli* umbra care stă în calea soarelui, ~ *itineri hostium* a împiedica drumul dușmanilor. 2. a stingheri, a dăuna: *nil mi officit* nu mă stingherește întru nimic, ~ *no-mini* a dăuna bunului nume.
officiōsē *adv.* îndatoritor.
officiōsus (3) *adj.* 1. îndatoritor, servabil. 2. legitim, îndreptățit.
officium, *ii n.* 1. datorie, îndatorire. 2. ocupație, funcție.
offirmātē *adv.* cu hotărâre.
offirmātus (3) *adj.* hotărât, îndărăt-nic.
offirmō (I) *vt.* 1. a întări, a îmbărbăta. 2. a îndărji: *se ~* a se încăpățâna.
offulgeō, *ēre, fulsī vi.* a străluci în față, a se arăta.
offundō, *ere, fūdī, fūsum vt.* 1. a răspândi în față (în jur), a răspândi, a revărsa peste: ~ *noctem rebus* (D.) a răspândi întunericul asupra lucrurilor. 2. a eclipsa.
oh! v. **ō!**
ōhē *interj.* hei! stai!
olea, *ae f.* 1. măslină. 2. măslin.
oleāginus (3) *adj.* de măslin.
oleārius (3) *adj.* de ulei, de untdelemn. // **oleārius**, *ii m.* fabricant (negustor) de ulei.
oleaster, *trī m.* măslin sălbatic.
oleō, *ēre, uī vi. și vt.* a mirosi, a avea miros de; (fig.) a lăsa să se vadă, a

trăda: *hircum olet* miroase a țap, ~ *malitiam* a trăda răutate.
oleum, *i n.* ulei.
olfaciō, *ere, fēcī, factum vt.* a mirosi.
olidus (3) *adj.* (rău) mirositor.
olim *adv.* 1. odinioară, odată. 2. de mult timp. 3. câteodată, uneori. 4. odată (în viitor).
olitor, *ōris m.* grădinar, zarzavagiu.
olitōrius (3) *adj.* de legume.
oliva, *ae f.* 1. măslină. 2. măslin; (fig.) ramură (băt) de măslin.
olivētum, *i n.* loc plantat cu măslini, livadă de măslini.
olivifer, *era, erum adj.* (poet.) bogat în măslini, de măslini.
olivum, *i n.* ulei de măsline.
olla, *ae f.* oală.
ollus (3) (*arh.*) v. **ille**.
olor, *ōris m.* lebădă.
olōrinus (3) *adj.* de lebădă.
olus (**holus**), *eris n.* legumă, zarzavat.
olusculum (**holusculum**), *i n.* legumă mică.
Olympia, *ae f.* Olympia (ținut în Elida consacrat lui Zeus, unde se țin nou jocurile olimpice). // **Olympius** (**Olympiacus**, **Olympicus**) (3) *adj.* olimpic, de la Olympia. // **Olympia**, *ōrum n.pl.* jocuri olimpice. // **Olympias**, *adis f.* olimpiadă (interval de patru ani, după care se celebră jocurile olimpice). // **Olympionicēs**, *ae m.* învingător la jocurile olimpice. // **Olympium**, *ii n.*

templul lui Zeus de la Olympia. // **Olympus**, *i m.* (muntele) Olymp, locul zeilor; (*fig.*) cer.

omāsum, *i n.* măruntaie de bou.

ōmen, *minis n.* prevestire, augur, auspicii.

ōminor, *ārī, ātus sum vt. dep.* a prezice, a prevesti.

ōminōsus (3) *adj.* rău prevestitor, de rău augur.

omittō, *ere, mīsi, missum vt.* 1. a lăsa la o parte, a părăsi, a înceta: ~ *timorem* a lăsa la o parte teama, ~ *arma* a părăsi armele, *omitte mirari* încetează să te miri. 2. a trece cu vederea: *ut alia omittam* ca să trec cu vederea altele.

omnigenus (3) *adj.* de tot felul.

omninō *adv.* în total, cu totul; în general.

omniparēns (1), *ntis adj.* care creează totul, atotfăcător.

omnipotēns (1), *ntis adj.* atotputernic.

omnis (2) *adj.* 1. tot: *omnes homines* toți oamenii. 2. fiecare, orice: ~ *civis* orice cetățean. 3. întreg: ~ *Gallia* întreaga Gallie. 4. tot felul: *omnibus precibus* prin tot felul de rugăminți.

omnivagus (3) *adj.* peste tot rătăcitor.

onager (*onagrus*), *gri m.* măgar sălbatic.

onerāria, *ae f.* navă de transport.

onerārius (3) *adj.* de transport, de povară.

onerō (I) *vt.* a împovăra, a încălca, a îngreua.

onerōsus (3) *adj.* împovărat, greu.

onus, *eris n.* povară, greutate.

onustus (3) *adj.* împovărat, încărcat, plin.

onyx, *ychis m.* onix; (*fig.*) vas de onix.

opācitās, *ātis f.* întunecime, umbră.

opācō (I) *vt.* a umbri.

opācus (3) *adj.* umbros, umbrat; (*fig.*) întunecat: ~ *ilex* stejar umbros, în *opaco* la umbră, *opaca nox* noapte întunecoasă.

opella, *ae f.* mici treburi.

opera, *ae f.* 1. muncă, activitate; străduință, silință: *operam dare rei familiari* a se ocupa cu gospodăria, *operā meā* datorită mie, *operae pretium est* merită (să), *non operae est* nu face (să). 2. servicii: *operam suam polliceri* a promite serviciile sale. 3. (*spec.*) răgaz: *deest mihi* ~ îmi lipsește răgazul. 4. lucrător cu ziua, angajat: *operis nummos dividere* a împărți banii lucrătorilor angajați.

operārius (3) *adj.* de muncă (fizică). // **operārius**, *ii m.* muncitor (cu ziua), salahor.

operculum, *i n.* capac.

operimentum, *i n.* acoperitoare, înveliș.

operiō, *ire, ruī, rtum vt.* 1. a acoperi: ~ *corpus chlamyde* a acoperi trupul cu hlamida. 2. a închide. 3. a ascunde.

operator, *arī, ātus sum vi. dep.* a se ocupa cu ceva: ~ *capillis ornandis* a se ocupa cu aranjarea părului.

operōsē *adv.* cu trudă, cu îngrijire.

operōsus (3) *adj.* 1. activ, muncitor. 2. trudnic, care cere mare efort.

opēs, *um f. v. ops.*

opifer, *era, erum adj.* ajutător.

opifex, *ficis m.* artist, creator; meșter; meșteșugar.

ōpiliō, *ōnis m.* cioban.

opimē *adv.* din belșug.

opimus (3) *adj.* îmbelșugat, bogat; gras; (*fig.*) strășnic.

opinābilis (2) *adj.* închipuit, presupus.

opinātiō, *ōnis f.* închipuire, presupunere.

opiniō, *ōnis f.* părere, credință, gând, presupunere.

opīnor, *ārī, ātus sum vt. dep.* a socoti, a crede.

opiparē *adv.* din belșug, strășnic, extraordinar.

opiparus (3) *adj.* abundent, strășnic, extraordinar.

opitulator, *ārī, ātus sum vi. dep.* a da ajutor, a ajuta.

oportet, *ēre, uit vb. impers.* se cuvine, trebuie.

opperior, *irī, rtus sum vt. și vi. dep.* a aștepta.

oppetō, *ere, ivi (ii), itum vt.* a înfrunta: ~ *mortem* a înfrunta moartea.

oppidānus (3) *adj.* dintr-un oraș (de provincie). // **oppidānus**, *i m.* locuitor al orașului.

oppidō *adv.* foarte, cu totul.

oppidulum, *i n.* orașel.

oppidum, *i n.* oraș (întărit), cetate.

oppignerō (I) *vt.* a da ca zălog, a angaja.

oppilō (I) *vt.* a astupa.

oppleō, *ēre, ēvī, ētum vt.* a umple.

oppōnō, *ere, posuī, positum vt.* a pune în fața, a opune, a prezenta.

opportūnē *adv.* la timp.

opportunitās, *ātis f.* 1. situație potrivită, ocazie favorabilă. 2. avantaj.

opportūnus (3) *adj.* potrivit, prielnic, favorabil.

oppositus, *ūs m.* opunere.

oppressiō, *ōnis f.* apăsare, oprimare.

opprimō, *ere, pressī, pressum vt.* 1. a apăsa în jos, a doborî, a înăbuși, a nimici: ~ *classem* a scufunda flota, ~ *leonem* a doborî leul, ~ *iram* a-și înăbuși mânia. 2. a izbi pe neașteptate, a surprinde: *eum mors oppresit* moartea îl izbi pe neașteptate.

opprobrium, *ii n.* ocară, insultă.

oppugnātiō, *ōnis f.* asediu; (*fig.*) atac.

oppugnātor, *ōris m.* asediator, cel care atacă.

oppugnō (I) *vt.* a asedia, a ataca.

ops, *opis f.* 1. (*sg.* și *pl.*) putere, forță: *summa ope* din răspuțeri. 2. (*sg.*) ajutor: *opem ferre* a da ajutor. 3. (*pl.*)

mijloace, bogăție, putere: *cui tenues opes sunt* care are mijloace modeste, *opes regiae* bogății regești, *opes Atheniensium* puterea atenienilor. 4. Ops (zeița pământului roditor).

opsōnium v. **obsōnium**.

optabilis (2) *adj.* de dorit.

optātiō, *ōnis f.* puțință de a alege, alege.

optātō *adv.* după dorință.

optātum, *i n.* dorință.

optātus (3) *p.pf.* v. **optō**. // *adj.* plăcut.

optimās, *ātis m. (freqv. pl.)* aristocrat: *optimatium* (sau *optimatum*) fautor partizan al aristocraților.

optimē *adv. superl. (v. bene)* foarte bine, minunat.

optimus (*arh. optumus*) (3) *adj. superl. (v. bonus)* foarte bun.

optiō, *ōnis f.* puțință de a alege, alege.

optivus (3) *adj.* ales, dorit.

optō (I) *vt.* 1. (*rar*) a căuta, a alege; *externos optate duces* căutați conducători din afară. 2. a dori: ~ *otium* a dori liniștea.

opulēns (1), *ntis adj.* bogat.

opulenter *adv.* bogat, din plin.

opulentō (I) *vt.* a face bogat.

opulentus (3) *adj.* bogat, abundent, plin.

opus¹, *eris n.* lucrare, operă: *magno opere* v. **magnopere**.

opus² *n. [indecl.]* lucru trebuitor (necesar): *opus est* e nevoie, trebuie, *mihi opus est pecuniā* am nevoie de bani, *non opus est enumerare* nu e nevoie să enumăr.

opusculum, *i n.* lucrare mică.

ōra¹, *ae f.* 1. margine, extremitate: ~ *vestis* poalele hainei. 2. (*freqv.*) țarm: ~ *Italiae* țarmul Italiei. 3. țărâm, ținut (îndepărtat): *ab oris Troiae* de pe țărmurile Troiei.

ōra², *ae f.* odgon (care leagă corabia de țarm).

ōrāculum, *i n.* oracol, prezicere.

ōrātiō, *ōnis f.* 1. vorbire, vorbe. 2. discurs. 3. talent al vorbirii, elocință.

ōrātiuncula, *ae f.* mic discurs.

ōrātor, *ōris m.* 1. orator. 2. trimis, sol.

ōrātōriē *adv.* ca un orator.

ōrātōrius (3) *adj.* al oratorului, oratoric.

ōrātrix, *icis f.* mijlocitoare.

ōrātus, *ūs m.* rugămintă, cerere.

orbātor, *ōris m.* răpitor.

orbis, *is m.* 1. cerc. 2. *orbis terrarum* suprafața pământului, pământul întreg. 3. suprafață circulară (disc, scut, roată, orbită, rotulă, inel).

orbita, *ae f.* urma roții; (*fig.*) urme, cărare; orbită.

orbitās, *ātis f.* lipsă de copii; lipsă de părinți; (*fig.*) lipsă.

orbō (I) *vt.* a lipsi de copii (de părinți) pe cineva; (*fig.*) a lipsi: ~ *matrem filio* (*Abl.*) a o lipsi pe mamă

de fiul ei, ~ *urbem auxilio* a lipsi orașul de ajutor.

orbis (3) *adj.* lipsit de un membru al familiei (*mamă, tată, copil, soție*); (*fig.*) lipsit. // **orbis**, *i m.* orfan. // **orba**, *ae f.* orfană, văduvă.

orca, *ae f.* chiup (de păstrat pește sărat).

orchas, *adis f.* măslină (lunguiață).

Orcus, *i m.* 1. Orcus (zeul Infernului). 2. (*fig.*) Infern. 3. moarte.

ordinārius (3) *adj.* regulat, obișnuit.

ordinātim *adv.* în ordine, regulat.

ordinātiō, *ōnis f.* punere în ordine, orânduire.

ordinō (I) *vt.* a orândui.

ordior, *irī, ōrsus sum vt. dep.* a începe; a începe să vorbească.

ordō, *inis m.* 1. șir, rând: ~ *arborum* rând de arbori. 2. (*mil.*) rând (de soldați), linie: *ordines commutare* a schimba rândurile. 3. centurie: *miles eiusdem ordinis* soldat din aceeași centurie. 4. (rang de) centurion: *primis ordinibus convocatis* fiind convocați centurionii primelor centurii. 5. clasă socială, ordin: ~ *senatorius* ordinul senatorial. 6. (*fig.*) ordine: *nullo ordine* fără nici o ordine.

Orestēs, *ae (is) m.* Oreste (fiul lui Agamemnon și al Clytaemnestrei).

orgia, *ōrum n.pl.* ceremonii secrete, orgii.

orichalcum, *i n.* alamă.

oriēns (1), *ntis p.pr. v. orior.* // *m.* răsărit: *ab Oriente* de la răsărit.

origō, *inis f.* origine, obârșie, început. **Ōriōn**, *ōnis m.* Orion (vânător îndrăzneț, ucis de Diana și transformat într-o constelație aducătoare de furtuni).

orior, *irī, ortus sum vi. dep.* 1. a se naște: *humilibus parentibus ortus* născut din părinți modești. 2. a începe: *silva a finibus oritur* pădurea începe de la hotare. 3. a se ridica, a se înălța: *sol oritur* soarele răsare, *clamor oritur* se înalță un strigăt.

oriundus (3) *adj.* originar, trăgându-și originea: *oriundi ex Etruscis* trăgându-și originea din etrusci.

ornāmentum, *i n.* 1. podoabă; (*fig.*) distincție, cinste. 2. echipament.

ornātē *adv.* împodobit, cu artă, elegant.

ornātus¹ (3) *p.pf. v. ornō.* // *adj.* 1. înzestrat, prevăzut cu, echipat: *scutis ornati* prevăzuți cu scuturi. 2. ales, frumos, distins.

ornātus², *ūs m.* 1. înfrumusețare, împodobire. 2. podoabă, veșmânt, găteală.

ornō (I) *vt.* 1. a împodobi, a înfrumuseța; (*fig.*) a cinsti. 2. a echipa, a înzestra (cu cele necesare).

ornus, *i f.* frasin.

orō (I) *vt.* 1. a ruga, a cere rugându-se: ~ *veniam* a cere iertare. 2. a vorbi, a zice: *talibus orabat dictis*

cu astfel de cuvinte vorbea, ~ *causam* a pleda procesul.

Orontēs, *is* [Ac. -*en*] *m.* Orontes (*fluviu în Syria*).

Orpheus, *eī m.* Orfeu (*celebrul cântăreț din liră*).

ōrsa, *ōrum n.pl.* 1. început, proiecte. 2. vorbire, cuvinte.

ōrsus (3) *p.pf.* v. **ōrdior**.

ortus¹ (3) *p.pf.* v. **orior**.

ortus², *ūs m.* 1. naștere, început, origine. 2. răsărit (al astrilor).

Ortygia, *ae f.* 1. (*poet.*) numele insulei Delos. 2. numele insulei din fața Syracusei. // **Ortygius** (3) *adj.* ortygian: *Ortygia Dea Diana*.

orȳza, *ae f.* orez.

ōs¹, *ōris n.* 1. gură; (*la animale*) gât-lej, cioc, plisc: *oris hiatus* deschiderea gurii, ~ *lupi* gât-lejul lupului, ~ *cornicis* ciocul ciorii; (*fig.*) *ora navium* ciocurile corăbiilor, *in ore omnium esse* a fi în gura tuturor, *uno ore* într-un glas. 2. gura (unui râu), intrare: *in ore Tiberis* la gura Tibrului, *in ore portus* la intrarea în port. 3. vorbire, glas: *ora discordia sono* glasuri deosebite ca sunet. 4. față, privire: *ora oculosque convertere* a întoarce fețele și ochii, *ante ora parentum* sub ochii părinților. 5. figură; (*peior.*) mutră: ~ *molle* figură plăcută, ~ *impudens* mutră nerușinată.

os², *ossis n.* os.

ōscen, *cinis m.* pasăre prevestitoare (*corb, cioară, cucuvea*).

Osci, *ōrum m.pl.* osci (*ramură italică la sud de Latium*). // **Oscus** (3)

adj. osc. // **oscē** *adv.* în limba oscă.

ōscillum, *i n.* figurină (ca ofrandă lui Bacchus și Saturn).

ōscitāns (1), *ntis p.pr.* v. **ōscitō**. // *adj.* nepăsător, tembel.

ōscitanter *adv.* neglijent, nepăsător.

ōscitō (I) (**ōscitor**, *ārī*) *vi.* a căsca.

ōsculor, *ārī, ātus sum vt. dep.* a săruta; (*fig.*) a giugiuli.

ōsculum, *i n.* sărutare.

Osiris, *īs m.* (Ac. -*im*) Osiris (zeu egiptean, soțul zeiței Isis).

ostendō, *ere, tendi, tentum vt.* a arăta, a prezenta, a pune înaintea.

ostentātiō, *ōnis f.* scoatere la vedere, etalare, paradă.

ostentător, *ōris m.* cel care arată atrăgând atenția.

ostentō (I) *vt.* a arăta, a pune în față, a prezenta.

ostentum, *i n.* arătare, minune; (*fig.*) monstru.

ostentus, *ūs m.* etalare, punere în lumină, paradă.

ōstiārium, *iī n.* impozit după numărul ușilor.

ōstiārius, *iī m.* portar.

ōstiātīm *adv.* din ușă în ușă, casă de casă.

ōstium, *iī n.* 1. intrarea unei case, ușă. 2. gura unui râu, intrarea în port. 3. strâmtoare.

ostrea, *ae f.* și **ostreum**, *i n.* scoică, stridie.

ostreum, *i n.* v. **ostrea**.

ostrifer, *era, erum adj.* bogat în scoici, bogat în stridii.

ostrum, *i n.* 1. purpură. 2. (*fig.*) stofă vopsită în purpură.

Othō, *ōnis m.* Otho (*cognomen roman*: *M. Salvius Otho*, împăratul roman Otho).

ōtior, *ārī, ātus sum vi. dep.* a trândăvi.

ōtiōsē *adv.* în voie, în liniște, încet.

ōtiōsus (3) *adj.* 1. fără treabă, neocupat, liber: *otiosi sumus* n-avem trea-

bă. 2. pașnic, liniștit: *otiosa senectus* bătrânețe liniștită. 3. inutil, fără rost: ~ *sermo* discuție fără rost.

ōtium, *iī n.* 1. tihnă, răgaz, timp liber, liniște. 2. pace.

Ovidius, *iī m.* Publius Ovidius Naso (*poet roman*).

ovile, *is n.* staul de oi, țarc.

ovillus (3) *adj.* de oaie.

ovis, *is f.* oaie.

ovō, *āre vi.* 1. a sărbători triumful. 2. a jubila.

ōvum, *i n.* ou.

Oxus, *i m.* Oxus (*râu în Asia; se varsă în Marea Aral*).

P

P (în prescurtări) 1. Publius (*pre-nume*) 2. **P. C.** *patres conscripti* senatori. 3. **P. R.** *populus Romanus* poporul roman. 4. **S.P.Q.R.** *senatus populusque Romanus* senatul și poporul roman.

pābulātiō, *ōnis f.* pășunat; (*mil.*) aprovizionare cu furaje.

pābulător, *ōris m.* aducător de nutreț.

pābulor, *ārī, ātus sum vi. dep.* a strânge nutreț, a aproviziona cu nutreț.

pābulum, *i n.* 1. pășune, nutreț. 2. (*fig.*) hrană.

pācālis (2) *adj.* de pace, al păcii.

pācātus (3) *p.pf. v. pācō.* // *adj.* liniștit, pașnic.

pācifer, *era, erum adj.* aducător de pace.

pācificātiō, *ōnis f.* împăcare.

pācificător, *ōris m.* pacificator, împăciuitor.

pācificō (I) *vi. și vt.* 1. a face pace. 2. a potoli, a împăca.

pācificus (3) *adj.* iubitor de pace, pașnic.

paciscor, *paciscī, pactus sum vi. și vt. dep.* 1. a trata, a face o înțelegere: ~ *cum principibus* a trata cu conducătorii. 2. a stabili, a fixa: ~ *pretium* a stabili prețul. 3. (*poet.*)

a da în schimb, a angaja: ~ *vitam pro laude* a-și da viața pentru glorie.

pācō (I) *vt.* a potoli, a supune.

pacta, *ae f.* promisiă în căsătorie.

pactiō, *ōnis f.* înțelegere, convenție, contract: *pactionem cum aliquo facere* a face o convenție cu cineva.

Pactōlus, *i m.* Pactolus (*râu în Lydia cu nisip bogat în aur*).

pactor, *ōris m.* mijlocitor.

pactum, *i n.* 1. înțelegere, convenție, pact: *ex pacto* după înțelegere. 2. (*Abl.*) fel, chip: *quo pacto* în ce fel, *nullo pacto* în nici un fel.

pactus¹ (3) *p.pf. v. pangō.*

pactus² (3) *p.pf. (v. paciscor)* stabilit, convenit, promis: *pretium pactum* prețul convenit; (*Abl. abs.*) *pacto* făcându-se o convenție.

Pācuvius, *iī m.* Pacuvius (*poet roman, nepot al lui Ennius*).

Padus, *i m.* (râul) Pad.

Paeān, *ānis m.* 1. alt nume al lui Apollo. 2. imn de bucurie (*în onoarea lui Apollo sau a altui zeu*).

paedagōgium, *iī n.* 1. școală. 2. copiii unei școli.

paedagōgus, *i m.* sclav care-i conducea pe copii la școală; învățător, îndrumător.

paedor, *ōris m.* murdărie.

paelex (**pēlex**), *icis f.* concubină.

paelicātus, *ūs m.* concubinaj.

paene *adv.* aproape: *naves ~ inanes* corăbii aproape goale; (*cu pf. Ind.*) era cât pe ce să: ~ *dixi* era să zic.

paeninsula, *ae f.* peninsulă.

paenitentia, *ae f.* căință.

paeniteō, *ēre, uī vi.* 1. a-i părea rău, a regreta, a se căi: *ei paenitendum puto* cred că trebuie să-i pară rău. 2. (*impers.*) *paenitet me (Ac.)* *paenitet levitatis meae* îmi pare rău de ușurința mea, *me paenitet vixisse* regret că am trăit. // **paenitendus** (3) *adj.* de disprețuit: *magister haud paenitendus* învățător nu de disprețuit.

paenula, *ae f.* manta (cu glugă).

paenulātus (3) *adj.* îmbrăcat într-o manta.

Paeonia, *ae f.* Paeonia (*ținut în nordul Macedoniei*). // **Paeon**, *ōnis m.* locuitor al Paeoniei. // **Paeonis**, *idis f.* paeoniană.

Paestum, *i n.* Paestum (*oraș în Lucania, vestit prin trandafirii lui*). //

Paestānus (3) *adj.* din Paestum.

paetulus (3) *adj.* care se uită puțin cruciș.

paetus (3) *adj.* sașiu.

pāgānus (3) *adj.* sătesc, rural. // **pāgānus**, *i m.* țaran.

pāgātīm *adv.* sat de sat.

pāgella, *ae f.* foaie de hârtie.

pāgina, *ae f.* foaie, pagină.

pāgus, *i m.* 1. ținut, canton (*la galli și germani*). 2. sat.

pāla, *ae f.* 1. sapă, lopată. 2. partea inelului pe care e incrustată o piatră prețioasă.

Palaemōn, *onis m.* Palaemon (*zeitate marină, fiul lui Ino*).

palaestra, *ae f.* 1. palestră, gimnaziu (*loc de exerciții fizice*). 2. gimnastică, exerciții fizice, lupte. 3. școală, artă, măiestrie.

palaestricus (3) *adj.* gimnastic, exercitat.

palaestrita, *ae m.* maestru de gimnastică, luptător.

palam I. *adv.* în fața lumii, pe față, cunoscut de toți: ~ *oppidum compilavit* a jefuit orașul pe față, *palam est* e cunoscut de toți. **II.** *prep. (cu Abl.)* în fața cuiva: ~ *populo* în fața poporului.

Palātinus (3) *adj.* 1. al Palatinului, de pe Palatin. 2. imperial.

Palātium, *iī n.* 1. Palatin (*una dintre cele șapte coline ale Romei*). 2. palat (al împăratului).

palātum, *i n.* și **palātus**, *i m.* cerul gurii, palat; (*fig.*) gust.

palea, *ae f.* [*freqv. pl.*] pai, paie.

palear, *āris n.* [*freqv. pl.*] pielea care atârână la gâtul bouului.

Palēs, *is f.* Pales (*veche divinitate italică, protectoare a turmelor și păstorilor*). // **Palilia** (**Parilia**), *ium n.pl.* sărbătoare pastorală (la 21 aprilie).

palimpsestus, *i m.* palimpsest (*per-gament răzuit ca să se scrie din nou pe el*).

paliūrus, *i f.* spin.

palla, *ae f.* mantilă (lungă până la pământ).

Palladium, *ii n.* statuia zeiței Pallas.

Pallas, *adis (ados) f.* (zeița) Pallas (Minerva); *Palladis ars* torsul și țeșutul, *Palladis arbor* măsline, *Palladis ales* bufniță; (*fig.*) măsline, ulei de măsline. **Palladius** (3) *adj.* al zeiței Pallas.

pallēns (1), *ntis p.pr. v.* **palleō**. // *adj.* palid; galben-verzui; (*poet.*) care face palid.

palleō, *ēre, uī vi. și vt.* 1. a fi palid; *pallet fame* e palid de foame. 2. a păli, a se îngălbeni: *seges pallet* holda se îngălbeneste. 3. (*fig.*) a păli, a tremura de frică, a se teme de: *pater pallet pueris (D.)* tatăl tremură de frică pentru copii, *pallet pontum* se îngrozește de mare.

pallēscō, *ere, pallui vi.* a se îngălbeni, a deveni palid.

palliātus (3) *adj.* îmbrăcat în pallium.

pallidulus (3) *adj.* cam palid.

pallidus (3) *adj.* palid; (*fig.*) care face să pălești.

palliolum v. **pallium**.

pallium, *ii n.* 1. mantie lungă grecească. 2. cuvertură.

pallor, *ōris m.* paloare; (*fig.*) frică.

palma, *ae f.* 1. palmă; (*fig.*) mână; *palma concutere* a lovi cu palma,

vincula arcebant palmas lanțurile strângeau mâinile. 2. palmier, ramură de palmier; (*fig.*) victorie, premiu: *palma dare* a acorda victoria.

palmāris (2) *adj.* vrednic de premiu, minunat.

palmātus (3) *adj.* brodat cu ramuri de palmier.

palmes, *itis m.* lăstar, ramură, cârcel de viță.

palmētum, *i n.* plantație de palmieri.

palmifer, *era, erum adj.* bogat în palmieri.

palmōsus (3) *adj.* plin de palmieri.

palmula, *ae f.* capătul lat al vâslei; (*fig.*) vâslă.

pālor, *ārī, ātus sum vi. dep.* a umbra în toate părțile, a se împrăști; (*fig.*) a rătăci.

palpebra, *ae f.* [*frecv. pl.*] pleoapă.

palpitō (I) *vi.* a palpita, a se zbate.

palpor, *ārī, ātus sum vi. dep. și* **palpō** (I) *vi.* a dezmiarda, a linguși.

palūdāmentum, *i n.* manta (militară).

palūdātus (3) *adj.* îmbrăcat în manta militară.

palūdōsus (3) *adj.* mlăștinos.

palumbēs, *is m. și f.* porumbel, hulub.

pālus¹, *i m.* par, țaruș.

palūs², *ūdis f.* mlaștină, baltă.

palūster, *tris, tre adj.* mlăștinos. //

palūstria, *ium n.pl.* locuri mlăștinoase.

Pamphylia, *ae f.* Pamphylia (*ținut în Asia Mică*).

pampineus (3) *adj.* de viță; de (cu) frunze de viță.

pampinus, *i m.* frunză (frunziș) de viță-de-vie; coardă de viță.

Pān, *Pānos [Ac. Pāna] m.* Pan (zeul păstorilor).

panacēa, *ae f.* plantă medicinală (*bună pentru orice boală*).

pānārium, *ii n.* paner, coș de pâine.

Panchāia, *ae f.* Panchaia (*insulă legendară pe coasta Arabiei, bogată în parfumuri și metale*). // **Panchaeus** (**Panchāius**) (3) *adj.* panchaic.

Pandāteria, *ae f.* insulă mică în Marea Tireniană, loc de exil în epoca imperială.

pandō, *ere, pandi, passum vt.* 1. a desface: ~ *vela* a desface pânzele, *passis crinibus* cu părul despletit. 2. a deschide: ~ *viam* a deschide un drum. 3. (*fig.*) a dezvălui, da la iveală, a arăta: ~ *primordia rerum* a dezvălui începuturile lucrurilor.

pandus (3) *adj.* încovoiat.

panēgyricus (3) *adj.* elogios. // **panēgyricus**, *i m.* panegiric, elogiu.

Pangaea, *ōrum n.pl.* Pangaea (*munte în Macedonia, bogat în aur și argint*). // **Pangaeus** (3) *adj.* al Pangaeului.

pangō, *ere, pepigī (pānxi sau pēgī), pāctum vt.* 1. a înfige, a împlânta: ~ *clavum* a înfige un cui; (*poet.*) *oscula* ~ a da sărutări. 2. a stabili, a fixa, a conveni: *pacta dies* ziua

convenită, ~ *pacem* a încheia pace. 3. a compune, a cânta versuri: ~ *poemata* a compune poezii.

pānicum, *i n.* părinc (*specie de mei*).

pānis, *is m.* pâine.

pannōsus (3) *adj.* zdrențaros.

pannus, *i m.* bucată de stofă, fâșie, cârpă.

Pannonia, *ae f.* Pannonia (*provincie romană*). // **Pannonius** (3) *adj.* pannonic.

Panormus (**Panhormus**), *i f.* Panormus (*oraș în Sicilia; azi, Palermo*). // **Panormitānus** (3) *adj.* din Panormus.

panthēra, *ae f.* panteră.

pantomīmus, *i m.* pantomim, balerin.

papāver, *eris n.* mac.

papāvereus (3) *adj.* de mac.

Paphus (**Paphos**), *i f.* Paphos (*oraș în insula Cipru, vestit pentru cultul Venerei*). // **Paphius** (3) *adj.* de Paphos, al Venerei.

pāpiliō, *ōnis m.* fluture.

papilla, *ae f.* sfârc, sân; uger.

papula, *ae f.* bubă, coș.

papȳrifer, *era, erum adj.* care produce papirus.

papȳrus, *i f.* 1. papirus (*trestie din Egipt din care se făceau foi de scris*). 2. (*fig.*) hârtie. 3. scriere, carte.

pār (1), *paris adj.* 1. egal, asemănător: *pari intervallo* la distanță egală. 2. potrivit: *ut par est* după cum este potrivit. // *m. și f.* cel asemenea, semen, soț (soție). // *n.* pereche:

tria paria amicorum trei perechi de prieteni.

parābilis (2) *adj.* ușor de procurat.

paraphrasis, *is f.* parafrază, comentariu.

parasita, *ae f.* parazită.

parasitus, *i m.* invitat la masă; parazit.

parātē *adv.* pregătit dinainte, cu grijă.

parātiō, *ōnis f.* procurare, dobândire.

parātus, *ūs m.* pregătire, preparative; (*fig.*) lux, haine luxoase.

Parca, *ae f.* Parcă (*divinitate a destinului*); (*pl.*) Parcele (*Clotho, Lachesis, Atropos*).

parcē *adv.* cu economie, cu măsură.

parcimōnia *v.* parsimōnia.

parcō, *ere, peperci, parsum vi.* 1. a fi econom, a economisi: ~ *futuro* (*D.*) a economisi pentru ziua de mâine. 2. a cruța: ~ *valetudini* a-și cruța sănătatea, ~ *victis* a-i cruța pe cei învinși. 3. a se abține: ~ *lamentis* a se abține de la bocete; (*cu Inf., sens prohibitiv*) *parce scelerare manus* nu-ți pângări mâinile, *parcite procedere* nu mai înaintați.

parcus (3) *adj.* econom, măsurat; zgârcit.

pardalis, *is f.* panteră.

pārēns¹ (1), *ntis p.pr. v. pārēō. // adj.* supus, ascultător. // **pārētēs**, *ium m.pl.* supuși.

pārēns², *ntis m.* și *f.* 1. părinte (*tată, mamă*). 2. (*pl.*) strămoși. 3. (*rar*) rude.

Parentālia, *ium n.pl.* Parentaliile (*ziua morților, sărbătoarea morților, la 21 februarie*).

parentālis (2) *adj.* 1. de strămoși. 2. de sărbătoarea morților.

parentō (I) *vi.* 1. a face sacrificii pentru sufletul unui mort. 2. a potoli.

pārēō, *ēre, uī, itum vi.* 1. a apărea, a se vedea; (*impers.*) *paret* e clar. 2. a asculta, a se supune: ~ *legibus* a se supune legilor.

pāricida, **pāricidium** *v.* parricida, parricidium.

pariēs, *etis m.* perete.

parietinae, *ārum f.pl.* ziduri dărâmate, dărâmături.

Parilia *v.* Palēs.

parilis (2) *adj.* egal, asemănător.

parilitās, *ātis f.* egalitate, asemănare.

pariō, *ere, peperī, par(i)tum vt.* 1. a naște; (*fig.*) a crea: ~ *filium* a naște un fiu, ~ *sibi amicitias* a-și crea prietenii. 2. a procura, a câștiga: *male parta* bunuri câștigate necinstit. 3. a pricinui, a da loc: *invidia virtute parta* invidie rezultată de pe urma meritului (cuiva), ~ *fastidium* a pricinui greață, ~ *sibi letum manu* a-și pricinui moartea cu mâna sa.

Paris, *idis m.* Paris (*fiul lui Priam*).

pariter *adv.* 1. la fel, ~ *ac* (sau *atque, et*) la fel ca. 2. în același timp: ~ *cum luna* odată cu luna.

Parius (3) *adj.* de Paros.

parma, *ae f.* scut (mic, rotund).

parmātus (3) *adj.* înarmat cu scut.

Parmenidēs, *is m.* Parmenide (*filozof grec, șeful școlii eleate*).

parmula, *ae f.* scut mic.

Parnās(s)us, *i m.* Parnas (*munte în apropiere de Delphi, lăcașul lui Apollo și al muzelor*). // **Parnās(s)ius** (3) *adj.* parnasian, apollinic.

parō¹ (I) *vt.* 1. a pregăti, a se pregăti: ~ *naves* a pregăti corăbii, ~ *iter* a se pregăti de drum; (*cu Inf.*) *Apuliam proficisci parabat* se pregătea să plece în Apulia. 2. a procura, a dobândi: ~ *sibi frumentum* a-și procura grâu, ~ *sibi gloriam* a-și câștiga gloria.

parō², *āre, ātum vt.* a pune pe aceeași treaptă, a egala.

parochus, *i m.* furnizor; gazdă.

Paros (Parus), *i f.* Paros (*insulă vestită prin marmura ei*).

parricida, *ae m.* ucigaș, asasin (al unei rude de sânge).

parricidium, *ii n.* 1. ucidere (a unei rude de sânge). 2. crimă.

pars, *rtis f.* 1. parte: *magna* ~ o mare parte, *magnam partem* în mare parte, *pars... pars* unii... alții, *per partes* pe părți, *in utramque partem* în amândouă sensurile. 2. (*pl.*) *partes*: a) partid politic: *partes optimatum* partidul aristocraților; b) rol: *primas partes agere* a juca rolul principal, *partes imperatoris* rolul generalului; c) cote de participare la beneficii: *magnas partes habere* a avea mari cote de participare.

parsimōnia, *ae f.* economie.

Parthenōn, *ōnis m.* Parthenon (*templul zeiței Atena*).

Parthenopē, *ēs f.* Parthenope (*numele vechi al Neapolului*). // **Parthenopēius** (3) *adj.* parthenopian, na-politan.

Parthia, *ae f.* Parthia (*ținut la sudul Mării Caspice*). // **Parthus (Parthicus)** (3) *adj.* al parților. // **Parthus**, *i m.* part, persan.

particeps (1), *cipis adj.* părtaș: ~ *praemiorum* părtaș la răsplăți.

participō (I) *vt.* a împărți cu cineva, a împărtași.

particula, *ae f.* părticică, particulă.

particulātim *adv.* în bucățele.

partim *adv.* în parte, unii: *eorum* (sau *ex quibus*) ~ dintre aceștia o parte, *partim... partim* unii... alții.

partiō (IV) *vt.* a împărți.

partior, *iri, itus-sum vt. dep.* a împărți, a distribui.

partitē *adv.* sistematic.

partitiō, *ōnis f.* împărțire.

parturiō, *ire vi.* și *vt.* 1. a fi în durerile facerii, a se chinui să nască. 2. a naște.

partus, *ūs m.* 1. naștere. 2. copil, odraslă.

parum *adv.* prea puțin, puțin; (*comp.*) *minus* mai puțin, nu tocmai; (*superl.*) *minime* foarte puțin, deloc: ~ *habere* a nu se mulțumi, *rem* ~ *facere* a prețui puțin un lucru, ~ *saepe* rareori.

parumper *adv.* pentru puțin timp, puțin, o clipă.
parvulum *adv.* puținel.
parvulus (3) *adj.* mititel, micuț; *a parvulo* de copil.
parvum *adv.* puțin. // **parvum**, *i n.* puțin lucru: *parvo contentus* mulțumit cu puțin, *parvi aestimare* a socoti de puțin preț, *parvi esse* a avea puțină valoare.
parvus (3) *adj.* [comp. **minor**, **minus**; *superl. minimus*] mic.
pāscō, *ere, pāvi, pāstum vt.* 1. a mâna la păscut, a face să pască: ~ *oves* a mâna oile la pășune. 2. a paște: *vaccae pascebant Palatia* vacile pășteau pe Palatin. 3. (*fig.*) a hrăni, a alimenta: *fundus pascit erum* pământul îl hrănește pe stăpân; (*fig.*) ~ *amorem* a alimenta iubirea, ~ *spes inanes* a hrăni speranțe deșarte. 4. a lăsa să crească: ~ *barbam* a lăsa să-i crească barba.
pāscor, *pāscī, pāstus sum vi.* și *vt. dep.* a paște; (*fig.*) a se hrăni: ~ *per valles* a paște prin văi, ~ *nostro dolore* a se hrăni cu durerea noastră.
pāscuum, *i* [frecv. pl. **pāscua**, *ōrum*] *n.* pășune.
pāscuus (3) *adj.* de pășunat.
Pāsiphāe, *ēs f.* Pasiphae (fiica Soarelui, soția lui Minos, mama Phedrei, Ariadnei și a Minotaurului).
passer, *eris m.* 1. vrabie; (*fig.*) păsărică. 2. (un fel de) pește de mare.
passerculus, *i m.* vrăbiuță.

passim *adv.* 1. în toate părțile, pretutindeni. 2. laolaltă, amestecat.
passum, *i* (*subînt. vinum*) *n.* vin de struguri uscați la soare.
passus¹ (3) *p.pf.* (*v. pandō*) desfăcut; (*spec.*) expus la soare, uscat: *uvae passae* struguri uscați, *lac passum* lapte prins.
passus², *ūs m.* 1. pas. 2. pas (*măsură de lungime de circa 1,50 m.*).
pastillus, *i m.* 1. prăjiturică. 2. pilulă, pastilă (parfumată).
pāstiō, *ōnis f.* pășunat, pășune.
pāstor, *ōris m.* păstor, cioban.
pāstōrālis (2) *adj.* păstoresc.
pāstus, *ūs m.* hrană (a animalelor).
Patavium, *ii n.* (orașul) Patavium (*azi, Padova*). II. **Patavinus** (3) *adj.* din Patavium.
patefaciō, *ere, fēcī, factum vt.* a deschide; (*fig.*) a da la iveală: ~ *portas* a deschide porțile, ~ *verum* a da la iveală adevărul.
patefactiō, *ōnis f.* 1. deschidere. 2. (*fig.*) dezvăluire.
patefiō, *fierī, factus sum vb. pas. v. patefaciō.*
patella, *ae f.* farfurie întinsă, taler.
patēns (1), *ntis p.pr. v. pateō*. // *adj.* deschis; (*fig.*) evident, clar.
pateō, *ēre, uī vi.* 1. a fi deschis: *patent portae* porțile sunt deschise. 2. a se întinde (în spațiu): *silva late patet* pădurea se întinde până departe. 3. a sta la dispoziție: *maria terraeque patebant* mările și pământ-

turile stăteau la dispoziție. 4. a se vedea clar, a fi evident: *praestigiae patent* înșelătoriile se văd clar.
pater, *tris m.* 1. tată; (*pl.*) părinți, strămoși. 2. (*pl.*) *patres (conscripti)* senatori; patricieni. 3. *pater familias* capul familiei.
patera, *ae f.* cupă largă.
paternus (3) *adj.* părintesc, al tatălui.
patēscō, *ere, patui vi.* 1. a se deschide: *atria patescunt* se deschid încăperile. 2. a se întinde (în spațiu): *campus patescit* se întinde un câmp. 3. (*fig.*) a ieși la iveală: *insidiae patescunt* cursele ies la iveală.
patibilis (2) *adj.* 1. (*pas.*) suportabil. 2. (*act.*) dotat cu simțire.
patibulum, *i n.* furcă de spânzurat sclavi.
patiēns (1), *ntis p.pr. v. patior*. // *adj.* răbdător, care suportă, rezistent; ~ *laborum* rezistent la eforturi.
patienter *adv.* cu răbdare.
patientia, *ae f.* răbdare, puțință de a suporta.
patina, *ae f.* farfurie; tigaie.
patior, *patī, passus sum vt. dep.* 1. a suporta, a suferi: ~ *dolorem* a suporta durerea, ~ *repulsam* a suferi o înfrângere. 2. a îngădui: *ut tempus patitur* după cum îngăduie timpul.
patrātor, *ōris m.* executor.
patrātus (3) *p.pf. v. patrō*; **pater patrātus** mai-marele fețialilor (*preoții care declarau război sau pace, încheiau tratate etc.*).
patria, *ae f.* patrie, loc natal.
patricida, *ae m. v. parricida*.
patricius (3) *adj.* patrician. // **patricii**, *orum m.pl.* patricieni.
patrimōnium, *ii n.* avere (moștenită de la părinți), proprietate.
patrimus (3) *adj.* căruia îi trăiește tatăl.
patritus (3) *adj.* de la părinți.
patrius (3) *adj.* părintesc, strămoșesc.
patrō (I) *vt.* a săvârși, a duce până la capăt: ~ *facinus* a săvârși o crimă, ~ *promissa* a îndeplini promisiunile.
patrōcinium, *ii n.* patronaj, protecție, apărare.
patrōcinor, *ārī, ātus sum vi. dep. (cu D.)* a proteja, a apăra.
patrōna, *ae f.* ocrotitoare, apărătoare.
patrōnus, *i m.* 1. patron, protector (al clienților). 2. avocat, apărător.
patruēlis (2) *adj.* de văr bun (după tată). // **patruēlis**, *is m.* văr bun (după tată).
patruus, *i m.* unchi (după tată). // **patruus** (3) *adj.* al unchiului.
patulus (3) *adj.* 1. deschis. 2. desfăcut, întins, larg. 3. (*fig.*) la îndemâna tuturor, comun.
paucitās, *ātis f.* număr mic.
pauculus (3) *adj.* foarte puțin.
paucus (3) *adj.* [frecv. pl.] puțin (numeros): *pauci cives* câțiva cetățeni.
paul(1)ātim *adv.* puțin câte puțin.
paul(1)isper *adv.* puțin timp.

paul(l)ulus (3) *adj.* puțințel.

paulum *adv.* puțin.

paul(l)us¹ (3) *adj.* puțin: *paulo sumptu* cu puțină cheltuială. // **paulum**, *i n.* cantitate foarte mică, puținătate: *paulo (Abl.) liberius* cu puțin mai liber, *paulo post* (cu) puțin după aceea.

Paul(l)us², *i m.* Paulus (*cognomen roman*).

pauper (1), *eris adj.* sărac.

pauperculus (3) *adj.* sărac de tot.

pauperiēs, *ei f.* sărăcie.

pauperō (I) *vt.* a săraci, a păgubi (pe cineva).

paupertās, *ātis f.* sărăcie.

pausa, *ae f.* încetare, pauză.

Pausaniās, *ae m.* Pausanias (*general spartan*).

pausea (**pausia**), *ae f.* măslină (cărnoasă).

paveō, *ere, pāvī vi. și vt.* a fi înspăimântat, a se teme.

pavēscō, *ere vi. și vt.* a se înfricoșa, a se teme.

pavidē *adv.* cu frică.

pavidus (3) *adj.* fricos, temător, înspăimântat: *pavidae matres* mame înspăimântate, *non ~ offensionum* fără teamă de dușmăanii.

pavimentum, *i n.* pardoseală.

pavitō, *āre vi. și vt.* a tremura, a se înspăimânta.

pāvō, *ōnis m.* păun.

pavor, *ōris m.* frică, spaimă.

pāx, *pācis f.* 1. pace: *pace belloque* în timp de pace și de război, *pacem agitare* (sau *exercere*) a trăi în pace.

2. liniște: ~ *animi* liniștea sufletului; (*expr.*) *pace tua dixerim* fie spus fără supărare. 3. (*rel.*) îndurare, sprijin: ~ *deum* îndurarea zeilor.

peccātum, *i n.* greșeală, vină.

peccō (I) *vi. și vt.* a greși: ~ *in re publica* a greși în activitatea politică, ~ *in* (sau *erga*) *aliquem* a greși față de cineva.

pecten, *inis m.* 1. pieptene. 2. obiect cu dinți ca de pieptene (pieptene de scărmanat lână, spată de țesut, plectru cu care se atingeau coardele lirei). 3. (*fig.*) cântec.

pectō, *ere, pexī, pexum vt.* a pieptăna.

pectus, *oris n.* piept; (*fig.*) inimă, suflet.

pecu *n.* [*indecl.*; *frecv. pl.*: **pecua**] turme, vite.

pecuārius (3) *adj.* de vite. // **pecuārius**, *ii m.* crescător de vite. // **pecuāria**, *ae f.* creșterea vitelor; vite. // **pecuāria**, *ōrum n.pl.* v. **pecu**.

peculātor, *ōris m.* delapidator.

peculātus, *ūs m.* delapidare, fraudă.

pecūliāris (2) *adj.* propriu, particular, special.

pecūlium, *ii n.* 1. avere proprie; (*spec.*) agoniseală (*bani economisiți de sclav spre a se răscumpăra*). 2. cadou.

pecūnia, *ae f.* bani, sumă de bani, avere.

pecūniārius (3) de bani.

pecūniōsus (3) *adj.* bogat, avut.

pecus¹, *oris n.* 1. oaie. 2. turmă.

pecus², *udis f.* vită, animal; (*spec.*) oaie, capră.

pēdalis (2) *adj.* de un picior (*circa 0,30 m*).

pedārii, *ōrum [senatores] m.pl.* senatori de rangul al doilea (care n-au exercitat o magistratură curulă)

pedes, *itis m.* 1. cel care merge pe jos. 2. (*mil.*) pedestraș. 3. (*fig.*) plebeu.

pedester, *tris, tre adj.* 1. care merge pe jos, pedestru. 2. (*mil.*) de infanterie, de pedestrași. 3. (*fig.*) de rând, prozaic.

pedetemptim *adv.* pas cu pas, puțin câte puțin; prudent.

pedica, *ae f.* legătură la picioare, piedică.

pedisequa, *ae f.* (sclavă) însoțitoare, slujitoare.

pedisequus, *i m.* (sclav) însoțitor, slujitor.

peditātus, *ūs m.* pedestrime, infanterie.

pedum, *i n.* bătă, ciomag; lance.

Pēgاسus (**Pēgاسos**), *i m.* Pegas (*cal înaripat născut din sângele Medusei*). // **Pēgاسeus** (3) *adj.* al (calului) Pegas. // **Pēgasis**, *dis f.* muză.

pēgma, *atis n.* 1. mașinărie (folosită în teatru). 2. estradă. 3. raft de bibliotecă.

pēierō (I) *vi.* a jura fals.

pēior, **pēius** *adj. comp. v. malus, male*.

pelagius (3) *adj.* marin.

pelagus, *i n.* mare, largul mării; ape. **Pelasgi**, *ōrum m.pl.* pelasgi (*străvechi locuitori ai Greciei*); (*fig.*) grecii. // **Pelasgus** (3) *adj.* pelasgic; grec.

Pēleus, *i (eos) m.* Peleu (*fiul lui Aeacus, soțul Tetidei, tatăl lui Achilles*). //

Pēlidēs, *ae m.* fiul lui Peleu (*Achilles*).

pēlex v. **paelex**.

Pēlion, *i n.* Pelion (*munte în Thesalia*). // **Pēli(ac)us** (3) *adj.* al Pelionului. // **Pēlias**, *adis adj. f.* de pe Pelion, thessaliană.

Pella, *ae f.* Pella (*oraș în Macedonia, capitala regatului macedonean*). // **Pellaeus** (3) *adj.* din Pella, macedonean.

pellāx (1), *ācis adj.* înșelător.

pelliciō, *ere, lēxī, lectum vt.* a ademeni.

pellicula, *ae f.* pielică; pieleț.

pellis, *is f.* 1. piele. 2. (*pl., mil.*) cort (acoperit cu piei): *milites sub pellibus habere* a ține soldații în corturi.

pellitus (3) *adj.* acoperit cu piei.

pellō, *ere, pepulī, pulsum vt.* 1. a pune în mișcare: ~ *nervos fidium* a face să răsună coardele lirelor. 2. a izbi, (*fig.*) a impresiona: ~ *terram pede* a izbi pământul cu piciorul, *iuvēnem forma captivae pepulerat* pe

tânăr îl impresionase frumusețea roabei. 3. a goni, a izgoni: ~ *patriā* a izgoni din patrie; (*mil.*) a respinge: ~ *hostem* a respinge dușmanul; (*fig.*) a alunga: ~ *curas* a alunga grijile.

pellūceō v. **perlūceō**.

Pelopidās, *ae m.* Pelopida (*vestit general theban*).

Peloponnēsus, *i f.* Peloponnes (*peninsulă a Greciei*). // **Peloponnēsius** (**Peloponnesiacus**) (3) *adj.* peloponnesiac. // **Peloponnēsēs**, *ium m.pl.* peloponnesienii.

Pelops, *ōpis m.* Pelops (*fiul lui Tantal, ucis de tatăl său și oferit zeilor la masă, reînsuflețit de Zeus, apoi rege în Argos; strămoș al neamului Pelopizilor*).

pelōris, *idis f.* stridie (mare).

pelta, *ae f.* scut ușor (de lemn, acoperit cu piele).

peltasta, *ae m.* (*la pl.*) soldat înarmat cu scut ușor.

peltātus (3) *adj.* înarmat cu scut ușor.

Pelūsium, *iī n.* Pelusium (*oraș în Egipt*). // **Pelūsi(ac)us** (3) *adj.* pelusian.

pēlvīs, *is f.* lighean, căldare.

penārius (3) *adj.* de păstrat alimente.

penātēs, *tium m.pl.* 1. penai (zeii casei). 2. (*fig.*) locuință, casă.

pendeō, *ēre, pependi vi.* 1. a sta atârnat (suspendat), a atârna: ~ *ab arbore* a sta atârnat de copac, *toga*

pendet toga cade în jos. 2. (*fig.*) a fi suspendat, a sta pe loc: *opera pendent* lucrările stau pe loc. 3. a fi nehotărât, a fi nesigur, a șovăi: ~ *animi* a fi nesigur în cugetul său. 4. a depinde, a atârna: ~ *ex fortuna* a depinde de noroc.

pendō, *ere, pependi, pēsum vt.* 1. a cântări, a socoti: ~ *res, non verba* a cântări faptele, nu vorbele. 2. a plăti: ~ *tributum* a plăti tribut. 3. (*fig.*) a plăti pentru o vină, a ispăși, a suferi: ~ *poenas temeritatis* a ispăși nesăbuița, ~ *poenas capitis* a suferi pedeapsa capitală.

pendulus (3) *adj.* care atârână; (*fig.*) șovăitor, nesigur.

Pēnelopa, *ae (Pēnelopē, ēs) f.* soția lui Ulise. // **Pēnelopēus** (3) *adj.* al Penelopei.

penes *prep.* (*cu Ac.*) în puterea (în mâna) cuiva; (*fig.*) de partea: *servi ~ accusatorem* sclavi în mâna acuzatorului, ~ *te est* e în puterea ta, *culpa ~ Aetolos est* vina aparține aetolienilor.

penetrābilis (2) *adj.* 1. (*pas.*) care poate fi pătruns. 2. (*act.*) pătrunzător.

penetrāle, *is n.* [*frecv. pl. penetrālia, ium*] interior (al unei case, al unui templu), sanctuar.

penetrālis (2) *adj.* tainic, retras.

penetrō (I) *vt.* și *vi.* a pătrunde, a ajunge undeva.

Pēnēus (**Pēnēos**), *i m.* 1. Peneus (*râu care străbate valea Tempe*). 2. zeul acestui râu (*tatăl Cyrenei și al Daphnei*). // **Pēnēius** (3) *adj.* peneian. **pēnicillum**, *i n.* și **penicillus**, *i m.* pensulă.

penitus *adv.* 1. adânc. 2. cu totul.

penna, *ae f.* 1. pană, aripă. 2. crenel (*la ziduri*).

pennātus (3) *adj.* înaripat.

Pennīnus (**Poenīnus**) (3) *adj.* penin: *Penninae Alpes* Alpii Penini.

pēnsilis (2) *adj.* care atârână, suspendat.

pēnsiō, *ōnis f.* plată, rată.

pēnsitō (I) *vt.* 1. a cântări, a socoti. 2. a plăti, a achita.

pēnsō (I) *vt.* 1. a cântări, a socoti. 2. a plăti.

pēnsūm, *i n.* 1. lână de tors într-o zi de către o sclavă; caier de tors. 2. (*fig.*) îndatorire, preocupare.

pēnsus (3) *p.pf.* (*v. pendō*) respectat, important: *nihil pensi habere* a nu avea nici o considerație, a nu se sinchisi.

Penthesilēa, *ae f.* Penthesilea (*regina Amazoanelor*).

Pentheus, *i m.* Pentheus (*fiul lui Echion și al Agavei, rege în Theba, sfârtecat de bacante înfuriate, printre care se afla și mama sa*).

pēnūria, *ae f.* lipsă.

penus, *ūs (penus, i) m.* și *f.* sau **penus**, *oris n.* merinde.

peplum, *i n.* peplu (*îmbrăcăminte femeiască lungă și largă*).

per *prep.* (*cu Ac.*) 1. (*loc*) prin: ~ *urbem* prin oraș. 2. (*timp*) în timpul, timp de: ~ *hiemem* în timpul iernii, ~ *multas horas* timp de multe ore. 3. (*instr.*) prin (mijlocirea): *certior factus per servum* înștiințat printr-un sclav, ~ *vim* cu forța. 4. (*cauza*) din cauza: ~ *invidiam* din cauza invidiei. 5. (*mod*) ~ *ludibrium* în bătaie de joc. 6. (*relația*) ~ *liberos vestros* pe copiii voștri, ~ *deos* în numele zeilor.

pēra, *ae f.* desagă.

perācer, *cris, cre adj.* 1. foarte acru. 2. (*fig.*) foarte ascuțit, foarte viu.

peracerbus (3) *adj.* 1. foarte acru. 2. (*fig.*) foarte neplăcut.

perāctiō, *ōnis f.* sfârșit.

peracūtus (3) *adj.* foarte ascuțit.

peradulēscēns, *ntis (peradulēscētulus, i) m.* om foarte tânăr, tinerel.

peraequē *adv.* la fel, exact la fel.

peragitō (I) *vt.* a pune în mișcare, a hărțui, a goni.

peragō, *ere, ēgī, āctum vt.* 1. a pune în mișcare, a rășfoi, a frământa: ~ *freta remis* a rășcoli valurile cu vâslele. 2. a duce la capăt, a îndeplini, a împlini: ~ *iter* a duce la capăt drumul, ~ *consilium* a-și îndeplini planul, ~ *fabulam* a juca o piesă. 3. a petrece: ~ *noctem* a petrece noaptea, ~ *vitam procul patria* a-și duce viața departe de patrie.

4. a expune, a înfățișa: ~ *res gestas* a expune faptele.

peragrātiō, *ōnis f.* străbătore.

peragrō (I) *vt.* și *vi.* a străbate; (*fig.*) a pătrunde.

perambulō (I) *vt.* a străbate, a parcurge.

peramplus (3) *adj.* foarte mare.

perangustē *adv.* foarte strâmt (*strâns*).

perangustus (3) *adj.* foarte îngust.

perantiquus (3) *adj.* străvechi.

perarduus (3) *adj.* foarte greu.

perargūtus (3) *adj.* foarte pătrunzător.

perarō (I) *vt.* a brăzda; (*fig.*) a scrijeli, a scrie.

perattentē *adv.* foarte atent.

perattentus (3) *adj.* foarte atent.

perbacchor, *ārī, ātus sum vt. dep.* a face orgii.

perbeātus (3) *adj.* preafericit.

perbene *adv.* foarte bine.

perbenevolus (3) *adj.* foarte binevoitor.

perbibō, *ere, bibi vt.* a suga, a absorbi.

perblandus (3) *adj.* foarte seducător.

perbonus (3) *adj.* foarte bun.

perbrevis (2) *adv.* foarte scurt.

perbreviter *adv.* foarte pe scurt.

percalēscō, *ere, calui vi.* a se înfierbânta, a se încinge.

percallēscō, *ere, callui vi.* și *vt.* 1. a se bătaori, a se toci. 2. a fi deprins cu, a cunoaște bine.

percārus (3) *adj.* foarte drag.

percautus (3) *adj.* foarte prevăzător.

percelebrō (I) *vt.* a face cunoscut peste tot.

perceler, *eris, ere adj.* foarte repede.

perceleriter *adv.* foarte repede.

percellō, *ere, culi, culsum vt.* 1. a izbi, a lovi. 2. a doborî, a culca la pământ.

percēseō, *ēre, uī vt.* a examina, a trece în revistă, a parcurge.

perceptiō, *ōnis f.* 1. recoltare, strângere. 2. (*fig.*) percepție, cunoaștere.

percipiō, *ere, cēpi, ceptum vt.* 1. a cuprinde, a lua în stăpânire: *horror membra percipit* groaza cuprinde trupul. 2. a lua în primire, a primi, a dobândi: ~ *hereditatem* a primi o moștenire, ~ *fructus victoriae* a dobândi roadele victoriei. 3. a percepe (văzând, auzind), a distinge, a observa: ~ *sonum* a auzi un sunet, ~ *oculis* a distinge cu ochii, ~ *fugam* a observa fuga. 4. (*fig.*) a-și însuși (cu mintea), a cunoaște bine: ~ *philosophiam* a cunoaște bine filozofia.

percitus (3) *adj.* agitat; mișcat.

percolō, *ere, colui, cultum vt.* 1. a desăvârși cele începute. 2. a împodobi. 3. a cinsti: ~ *patrem* a-și onora tatăl.

percōmis (2) *adj.* foarte gentil.

percommodē *adv.* foarte potrivit, foarte convenabil.

percommodus (3) *adj.* foarte potrivit.

percontātiō, *ōnis f.* întrebare, cercetare.

percontātor, *ōris m.* cercetător.

percontor, *ārī, ātus sum vt. dep.* a cerceta, a chestiona, a întreba.

percoquō, *ere, coxi, coctum vt.* a fierbe (a coace) bine.

percrēb(r)ēscō, *ere, b(r)ui vi.* a se răspândi zvonul.

percrepō, *āre, uī vi.* a răsună.

perculsus (3) *p.pf.* v. **percellō**.

percūrō (I) *vt.* a vindeca complet.

percurrō, *ere, (cu)curri, cursum vt.* și *vi.* 1. a străbate; (*fig.*) a parcurge. 2. a alerga.

percursātiō, *ōnis f.* cutreierare.

percursiō, *ōnis f.* parcurgere.

percursō, *āre vi.* și *vt.* a cutreiera.

percussiō, *ōnis f.* lovire; (*ret.*) tact.

percussor, *ōris m.* 1. cel care lovește. 2. ucigaș (tocmit).

percussus, *ūs m.* lovire.

percutiō, *ere, cussi, cussum vt.* a izbi, a lovi; (*fig.*) a impresiona, a zgudui.

perdifficilis (2) *adj.* foarte greu.

perdignus (3) *adj.* foarte vrednic.

perdiligēns (1), *ntis adj.* foarte conștiincios, foarte îngrijit.

perdiligenter *adv.* cu multă conștiinciozitate.

perdiscō, *ere, didici vt.* a învăța temeinic.

perdisertē *adv.* cu foarte mult talent oratoric.

perditē *adv.* la desperare, nebunește.

perditor, *ōris m.* pierzător, distrugător.

perditus (3) *p.pf.* v. **perdō**. // *adj.*

1. fără speranță, desperat, nefericit.

2. depravat, ticălos.

perdiū *adv.* foarte mult timp.

perdiuturnus (3) *adj.* foarte îndelungat.

perdives (1), *itis adj.* foarte bogat.

perdō, *ere, didi, ditum vt.* 1. a pierde: ~ *liberos* a-și pierde copiii. 2. a distruge, a nenoroci; *di te perduint!* bătu-te-ar zeii!

perdoceō, *ēre, docui, doctum vt.* a învăța bine (pe cineva).

perdoctus (3) *adj.* foarte învățat.

perdolēscō, *ere, dolui vi.* (*la pf.*) a fi adânc îndurerat.

perdomō, *āre, uī, itum vt.* 1. a îmblânzi cu totul: ~ *tauros* a îmblânzi tauri. 2. a supune de tot: ~ *gentes* a supune neamuri.

perducō, *ere, dūxi, ductum vt.* 1. a duce (până la destinație): ~ *legatos ad Caesarem* a-i conduce pe soli la Caesar. 2. (*despre un zid, șanț, drum etc.*) a duce, a construi, a face: ~ *murum a lacu ad montem* a trasa un zid de la un lac până la munte, ~ *viam* a construi un drum. 3. a aduce, a face să ajungă: ~ *aliquem in suam sententiam* a convinge, a aduce pe cineva la părerea sa, ~ *hominem ad summos honores* a ridica un om la cele mai înalte demnități. 4. a prelungi, a continua: ~ *orationes*

- in noctem* a prelungi cuvântările până noaptea. **5.** (*spec.*) a unge, a acoperi cu un strat de.
- perduelliō, ōnis f.** înaltă trădare.
- perduellis, is m.** inamic, dușman.
- peredō, ere, ēdī, ēsum vt.** a mânca, a roade.
- peregrē adv.** departe de țară; în (din) afară.
- peregrinābundus (3) adj.** călător prin lume.
- peregrinātiō, ōnis f.** călătorie îndepărtată, ședere departe de țară.
- peregrinātor, ōris m.** călător, iubitor de călătorii.
- peregrinitās, ātis f.** 1. (*jur.*) condiție de străin. 2. moravuri străine; accent străin.
- peregrinor, āri, ātus sum vi. dep.** a călători prin lume.
- peregrinus (3) adj.** străin, printre străini: *peregrina navis* corabie străină, *peregrina vita* viață printre străini.
- perēlegāns (1), ntis adj.** foarte ales.
- perēleganter adv.** foarte ales.
- perēloquēns (1), ntis adj.** foarte elocvent.
- perendie adv.** poimăine.
- perendinus (3) adj.** de poimăine.
- perennis (2) adj.** continuu, durabil; nepieritor, veșnic.
- perennitās, ātis f.** durată nesfârșită.
- perennō, āre vi.** a dura.
- pereō, ire, iī, itum vi.** a pieri, a muri, a se distruge.
- perequitō (I) vi. și vt.** a merge călare, a călări, a străbate călare: ~ *longe ex via* a călări departe de drum, ~ *aciem* a străbate călare linia de luptă.
- pererrō (I) vt.** a cutreiera, a parcurge, a străbate: ~ *terras* a cutreiera pământurile.
- perēruditus (3) adj.** foarte învățat.
- perexcelsus (3) adj.** foarte ridicat.
- perexiguus (3) adj.** foarte mic, foarte puțin.
- perfacētus (3) adj.** foarte glumeț.
- perfacile adv.** foarte ușor.
- perfacilis (2) adj.** foarte ușor.
- perfamiliāris (2) adj.** foarte bun prieten, foarte intim.
- perfectē adv.** desăvârșit.
- perfectiō, ōnis f.** desăvârșire.
- perfector, ōris m.** cel care ajunge la desăvârșire, cel care se perfecționează.
- perfectus (3) p.pf. v. perficiō. // adj.** desăvârșit, perfect.
- perferō, ferre, pertulī, perlātum vt.** 1. a duce (la țintă): ~ *corpus in patriam* a duce trupul în patrie, *se* ~ a se duce. 2. a transmite: ~ *epistulam* a transmite o scrisoare. 3. (*fig.*) a duce până la capăt: ~ *rem suspectam* a duce la îndeplinire treaba întreprinsă, ~ *legem* a face să se voteze o lege. 4. a suporta: ~ *dolorem* a suporta durerea.
- perficiō, ere, fēcī, fectum vt.** a face (complet), a săvârși, a termina, a

- îndeplini: ~ *opus* a săvârși o lucrare, ~ *centum annos* a împlini o sută de ani, ~ *promissa* a îndeplini cele promise, *perficiam ut veniat* îl voi face să vină.
- perfidē adv.** perfid.
- perfidēlis (2) adj.** de toată încrederea.
- perfidia, ae f.** rea-credință, perfidie.
- perfidiōsus (3) adj.** de rea-credință, necinstit.
- perfidus (3) adj.** perfid, înșelător.
- perflō (I) vt. și vi. (despre vânt)** a sufla asupra, a bate prin: *perflant altissima venti* vânturile suflă peste înălțimi (bat înălțimile).
- perfluō, ere, flūxī vi.** 1. a curge (prin): *intimā valle perfluit Tiberis* într-o vale ascunsă curge Tibrul. 2. (*fig.*) a fi plin, a înota în: ~ *voluptatibus* a înota în plăceri.
- perfodiō, ere, fōdī, fossum vt.** a străpunge, a perfora.
- perforō (I) vt.** a străpunge, a perfora.
- perfrequēns (1), ntis adj.** foarte frecventat.
- perfricō, āre, uī vt.** a freca, a scărpina; (*fig.*) ~ *os (sau frontem)* a pierde orice rușine.
- perfrigidus (3) adj.** foarte rece.
- perfringō, ere, frēgī, frāctum vt.** a sparge (de tot), a zdrobi: ~ *glaciem* a sparge gheața, ~ *aciem* a sparge frontul; (*fig.*) a anula: ~ *leges* a anula legile.
- perfruor, frui, frūctus sum vi. dep.** a se bucura (din plin): ~ *otio (Abl.)* a se bucura de liniște.
- perfuga, ae m.** fugar, dezertor.
- perfugiō, ere, fūgī vi.** 1. a se refugia, a-și găsi scăparea: ~ *ad Helvetios* a se refugia la helveți, ~ *in fidem alicuius* a-și găsi scăparea în buna-credință a cuiva. 2. a dezerta: ~ *a Pompeio ad Caesarem* a dezerta de la Pompeius la Caesar.
- perfugium, iī n.** refugiu, scăpare, adăpost.
- perfūctiō, ōnis f.** îndeplinire.
- perfundō, ere, fūdī, fūsum vt.** 1. a stropi, a scălda: *tecta auro perfusa* tavane stropite cu aur, ~ *boves* a scălda boii; (*fig.*) *perfundi studiis (Abl.)* a-și da o spoială de știință. 2. (*fig.*) a inunda, a umple: ~ *gaudio* a coplesi de bucurie, ~ *terrore* a umple de groază.
- perfungor, fungī, fūctus sum vi. dep.** 1. a îndeplini, a se achita (de o sarcină): ~ *honoribus (Abl.)* a îndeplini funcții înalte. 2. (*la pf.*) a trece (cu bine) prin, a ieși din: ~ *periculis* a ieși din primejdii.
- perfurō, ere vi.** a fremăta de mânie.
- Pergamum, ī [frecv. pl. Pergama, ōrum] n. și Pergamus, ī f.** Pergam. 1. cetățuia Troiei; Troia. 2. capitala regatului Pergamului. // **Pergameus (3) adj.** al Pergamului.
- pergaudeō, ēre vi.** a fi foarte bucuros.

pergō, ere, perrēxi, perrēctum vi. și *vt.* 1. a porni, a merge: ~ *eādem viā* a merge pe același drum; *perge!* haide! 2. a continua: *perge ut coopisti* continuă cum ai început.

pergrandis (2) adj. foarte mare.

pergrātus (2) adj. foarte plăcut.

pergravis (2) adj. foarte greu; (*fig.*) foarte important.

pergraviter adv. foarte greu, foarte puternic.

perhibeō, ēre, uī, itum vt. 1. a oferi, a atribui: ~ *exemplum* a oferi un exemplu. 2. a spune, a numi, a declara: *ut Grai perhibent* după cum spun grecii.

perhonōrificus (3) adj. foarte curtenitor.

perhorrēscō, ere, horruī vi. și *vt.*

1. a tremura, a se înfiora: ~ *toto corpore* a tremura din tot corpul.

2. a se înfricoșa de ceva, a se teme: ~ *crudelitatem alicuius* a se teme de cruzimea cuiva, ~ *tollere cervicem* a se sfii să ridice capul.

perhorridus (3) adj. înfiorător, îngrozitor.

Periclēs, is m. Pericle (*vestit om de stat, orator și general atenian*).

periclitātiō, ōnis f. probă, experiență.

periclitōr, āri, ātus sum vt. și *vi. dep.*

1. a pune la încercare, a încerca: ~ *fidem alicuius* a pune la încercare cinstea cuiva, ~ *fortunam* a încerca norocul. 2. a primejdui: ~ *salutem rei publicae* a primejdui existența

statului. 3. a fi în primejdie, a fi primejduit, a risca: ~ *famā (Abl.)* a-și risca faima.

periculōsē adv. periculos, primejdios.

periculōsus (3) adj. primejdios.

periculum, ī n. 1. încercare, probă: ~ *facere alicuius rei* a face proba unui lucru. 2. primejdie, pericol: *multo cum periculo* cu mare pericol, ~ *vitae* primejduirea vieții.

peridōneus (3) adj. foarte potrivit.

perillūstris (2) adj. 1. foarte lămurit. 2. foarte onorat.

perimō, ere, ēmi, ēmptum vt. a distruge, a nimici, a înlătura (complet), a anula: *Troia peremptā* Troia fiind nimicită, ~ *consilia alicuius* a zădărnici planurile cuiva, ~ *ludos* a anula jocurile.

perincommodē adv. foarte nepotrivit, foarte inoportun.

perincommodus (3) adj. foarte rău venit (cu totul inoportun).

perinde adv. la fel, în egală măsură: ~ *metuendus* la fel de temut, *perinde ut* (sau *ac, atque*) precum și, *perinde ac si* (sau *quasi, tamquam*) la fel ca și cum.

perindulgēs (1), ntis adj. foarte indulgent.

perinfirmus (3) adj. foarte slab.

peringeniōsus (3) adj. foarte inteligent.

periniquus (3) adj. foarte nedrept.

perinsignis (2) adj. bățător la ochi.

perinvalidus (3) adj. foarte slab.

perinvitus (3) adj. cu totul împotriva voinței sale.

periodus, ī f. (ret.) perioadă.

Peripatēticus (3) adj. peripatetic, din școala lui Aristotel.

peripetasma, atis n. cuvertură, covor; tapiserie.

perirātus (3) adj. foarte mâniat.

periscelis, idis f. inel de metal (*purtat de femei la picior, deasupra gleznei*).

peristrōma, atis n. covor, cuvertură.

peristyl(i)um, ī n. peristil (*curtea interioară a unei case, înconjurată de colonade*).

peritē adv. cu pricepere, abil.

peritia, ae f. cunoaștere, pricepere.

peritus (3) adj. cunoscător, priceput: ~ *iuris* priceput în legi.

periūcundē adv. foarte plăcut.

periūcundus (3) adj. foarte plăcut.

periūrium, īi n. jurământ fals.

periūrō v. pēierō.

periūrus (3) adj. care jură strâmb, mincinos, sperjur.

perlābor, lābī, lāpsus sum vt. dep. și *vi.* 1. a aluneca prin (peste): ~ *undas rotis* a aluneca pe valuri cu roțile.

2. a pătrunde, a ajunge neobservat, a se strecura: ~ *in aedem* a se strecura în altar, ~ *in insulam* nando a ajunge înot în insulă.

perlaetus (3) adj. foarte vesel.

perlātē adv. foarte departe.

perlegō, ere, lēgī, lēctum vt. a parcurge cu ochii, a străbate citind, a citi până la capăt.

perlevis (2) adj. foarte ușor, cu totul neînsemnat.

perleviter adv. foarte ușor, foarte puțin.

perlibēns (perlubēns) (1), ntis adj. foarte bucuros.

perlibenter adv. cu foarte mare plăcere.

perliberālīter adv. foarte binevoitor.

perliciō v. pelliciō.

perlitō (I) vi. a aduce sacrificii plăcute zeilor.

perlongus (3) adj. foarte lung.

perlūceō, ēre, lūxī vi. a fi străveziu, a fi transparent, a transpărea (din), a se vedea din: *honestum ex virtutibus perlucet* valoarea morală transpare din virtuți.

perlūcidus (pellūcidus) (3) adj. străveziu, transparent.

perluō, ere, luī, lūtum vt. a spăla bine, a scălda.

perlūstrō (I) a străbate cercetând; (*fig.*) a cerceta.

permāgnus (3) adj. foarte mare. // **permāgnum, ī n.** (ceva) foarte mare, foarte mult: *permagni interest* interesează foarte mult.

permaneō, ēre, mānsī, mānsūm vi. a rămâne; (*fig.*) a persista: ~ *eodem loco* a rămâne în același loc, ~ *in proposito* a persista în hotărâre.

permānō (I) *vi.* a se scurge către, a circula; (*fig.*) a se răspândi, a ajunge: ~ *ad vestras aures* a ajunge la urechile voastre.

permānsiō, *ōnis f.* rămânere; (*fig.*) perseverență, stăruință.

permātūrēscō, *ere, rūi vi.* a se coace bine.

permediocris (2) *adj.* foarte slab, cu totul neînsemnat.

permeō (I) *vt. și vi.* a străbate, a ajunge, a pătrunde: ~ *terras* a străbate pământuri, ~ *in hostes* a ajunge la dușmani.

permētior, *īri, mēnsus sum vt. dep.* a măsura; (*fig.*) a străbate.

permingō, *ere, mīnxi vt.* a murdări cu urină.

permirus (3) *adj.* foarte ciudat, uimitor.

permisceō, *ēre, mīscui, mixtum vt.* 1. a amesteca: ~ *sanguinem vino* a amesteca sânge cu vin. 2. a tulbura, a răsturna: ~ *omnia iura* a răsturna toate legile.

permissiō, *ōnis f.* 1. predare. 2. permisiune.

permissus, *ūs m.* permisiune; (*frecv. Abl.*) *permissū mēo* cu permisiunea mea.

permittō, *ere, mīsi, missum vt.* 1. a arunca, a azvârli: ~ *longius tela* a arunca mai departe săgeți, *se* ~ a se repezi. 2. a încredința, a lăsa în voie, ~ *senatui causam* a încredința o chestiune senatului. 3. a permite, a

lăsa la îndemână. 4. a lăsa să treacă, a trece peste ceva ceva ținând seama de: ~ *inimicitias patribus conscriptis (D.)* a lăsa la o parte dușmăniile de hatărul senatorilor.

permixtiō, *ōnis f.* amestecare; amestec; (*fig.*) răsturnare.

permodestus (3) *adj.* foarte măsurat, foarte modest.

permolestē *adv.* foarte neplăcut.

permolestus (3) *adj.* incomod, insuportabil.

permolō, *ere, uī vt.* a pisa.

permōtiō, *ōnis f.* emoție, agitație sufletească.

permovēō, *ēre, mōvī, mōtum vt.* a mișca, a impresiona: *precibus permotus* impresionat de rugăminți.

permulceō, *ēre, mulsi, mulsum vt.* 1. a mângâia (atingând ușor): ~ *barbam* a mângâia barba. 2. (*fig.*) a încânta: ~ *aures* a încânta urechile. 3. a potoli: ~ *iram* a potoli mânia.

permultum *adv.* foarte mult.

permultus (3) *adj.* care e în cantitate foarte mare, foarte mult: *permulti sunt* sunt foarte mulți.

permūniō (IV) *vt.* a fortifica (deplin), a întări.

permūtātiō, *ōnis f.* schimbare, schimb.

permūtō (I) *vt.* a schimba; (*spec.*) a face un schimb, a cumpăra.

perna, *ae f. (la animale)* pulpă; but.

pernecessarius (3) *adj.* 1. foarte necesar. 2. foarte intim.

pernecesse est *vb. impers.* e foarte necesar.

pernegō (I) *vt.* a tăgădui hotărât, a refuza cu îndărătnicie.

perniciabilis (2) *adj.* vătămător.

perniciēs, *ēi f.* distrugere, pieire; (*fig.*) pacoste.

perniciōsē *adv.* vătămător.

perniciōsus (3) *adj.* vătămător, dăunător, primejdios.

pernicitās, *ātis f.* iuteală, repeziciune.

perniciter *adv.* iute, repede.

pernix (1), *icis adj.* 1. repede, sprinten. 2. răbdător, rezistent.

pernobilis (2) *adj.* foarte renumit.

pernoctō (I) *vi.* a petrece noaptea.

pernōscō, *ere, nōvī vt.* a cunoaște bine.

pernōtēscō, *ere, nōtūi vi.* a deveni cunoscut peste tot.

pernōtus (3) *adj.* bine cunoscut.

pernox (1), *ctis adj.* care durează noaptea întreagă; *lunā pernocte* pe lună plină.

pernumerō (I) *vt.* a număra (a plăti) în întregime.

pērō, *ōnis m.* încălțăminte (grosolană de piele), ciubotă.

perobscūrus (3) *adj.* foarte întunecat, foarte obscur.

perodiōsus (3) *adj.* foarte supărător.

perofficiōsē *adv.* cu multă amabilitate.

peropportūnē *adv.* la (în) momentul cel mai potrivit, foarte bine-venit.

peropportūnus (3) *adj.* foarte bine venit.

peroptātō *adv.* întocmai după voie.

perōrātiō, *ōnis f.* perorație (încheierea unui discurs).

perōrnō (I) *vt.* a împodobi deosebit; (*fig.*) a onora.

perōrō (I) *vt.* 1. a încheia o cuvântare, a face încheierea: *nunc est mihi perorandum* acum trebuie să închei. 2. a pleda, a expune, a trata: ~ *causam* a pleda un proces.

perōsus (3) *adj.* plin de ură, urând, detestând.

perpācō (I) *vt.* a potoli deplin.

perparvulus (3) *adj.* foarte micuț.

perparvus (3) *adj.* foarte mic.

perpāstus (3) *adj.* ghiftuit, bine hrănit.

perpauci, *ae, a adj. pl.* foarte puțini.

perpaul(l)um *adv.* doar foarte puțin.

perpauper (1), *eris adj.* foarte sărac.

perpellō, *ere, puli, pulsum vt.* a împinge; (*fig.*) a îndemna, a convinge: ~ *urbem ad deditionem* a îndemna orașul să se predea, *perpellit ut legatos mittat* îl convinge să trimită soli.

perpendiculum, *i n.* firul cu plumb; *ad* ~ în direcție verticală, perpendicular.

perpendō, *ere, pendī, pēnsu vt.* a cântări bine, a judeca.

perperam *adv.* greșit, rău.

perpessiō, *ōnis f.* răbdare, îndurare.

perpetior, *peti, pessus sum vt. dep.* a îndura, a răbda.

perpetrō (I) *vt.* 1. a săvârși (până la capăt), a termina: ~ *facinus* a săvârși o crimă, ~ *pacem* a încheia pace. 2. a izbuti, a obține: *perpetrat ut solverentur* obține să fie eliberați.

perpetuitās, *ātis f.* continuitate, durată.

perpetuō¹ *adv.* mereu, tot timpul.

perpetuō² (I) *vt.* a continua neîntrerupt.

perpetuus (3) *adj.* neîntrerupt, continuu, întreg: *montes perpetui* munți neîntrerupți, *vitā perpetuā* în întreaga viață; (*poet.*) *tergum perpetui bovis* spatele unui bou întreg, *in perpetuo* pentru totdeauna; (*spec.*) general valabil: *edictum perpetuum* edictul general valabil.

perplaceō, *ēre vi.* a plăcea mult.

perplexē *adv.* întortocheat, încurcat.

perplexus (3) *adj.* încurcat, încâlțit, neclar.

perpoliō (IV) a șlefui; (*fig.*) a cultiva.

perpopulor, *ārī, ātus sum vt. dep.* a pustii, a devasta complet.

perpōtātiō, *ōnis f.* chef, beție.

perpōtō (I) *vi.* a cheful, a benchetui.

perprimō, *ere, pressī, pressum vt.* a apăsa neîntrerupt.

perpropinquus (3) *adj.* foarte apropiat. // **perpropinquus**, *i m.* rudă foarte apropiată.

perpūgnāx (1), *ācis adj.* pornit pe harță, bățaios.

perpūrgō (I) *vt.* a curăța deplin; (*fig.*) a trata deplin, a limpezi (o chestiune, o socoteală).

perpusillus (3) *adj.* foarte mic, foarte puțin.

perquam *adv.* cât se poate de, deosebit de, foarte: ~ *breviter* cât se poate pe scurt, ~ *velim* aș dori foarte mult.

perquirō, *ere, quīsivī, quīsītum vt.* a cerceta bine.

perquisitē *adv.* îngrijit.

perrārō *adv.* foarte rar.

perrārus (3) *adj.* foarte rar.

perreconditus (3) *adj.* foarte ascuns.

perrēctus (3) *p.pf. v. pergō.*

perridiculē *adv.* foarte glumeț.

perridiculus (3) *adj.* foarte de răs.

perrogō (I) *vt.* a cere pe rând: ~ *sententias* a cere părerile.

perrumpō, *ere, rūpī, ruptum I. vi.* și *vt.* a-și croi drum, a pătrunde, a năvăli: ~ *per medios hostes* a-și croi drum prin mijlocul dușmanilor, ~ *paludem* a trece cu forța prin mlaștină. **II. vt.** a sparge, a zdrobi, a înfrânge: ~ *aciem* a sparge frontul, ~ *difficultates* a birui greutățile.

Persa, *ae [frecv. pl. Persae, ārum] m.* persani, perșii. // **Persicus** (3) *adj.* persan.

persaepe *adv.* foarte adesea.

persalsus (3) *adj.* foarte glumeț.

persalūtātiō, *ōnis f.* salutare în dreapta și în stânga.

persalūtō (I) *vt.* a saluta pe toată lumea.

persapiēns (1), *ntis adj.* foarte înțelept.

persapienter *adv.* cu multă înțelepciune.

perscienter *adv.* foarte ingenios.

perscindō, *ere, scidī, scissum vt.* a spinteca, a sfâșia, a rupe.

perscitus (3) *adj.* foarte ingenios, foarte fin.

perscribō, *ere, scripsī, scriptum vt.* a însemna (a înfățișa) în scris, a înscris (un cont), a transcrie (un text): ~ *res gestas* a înfățișa în scris faptele, ~ *usuras* a înscris dobânzile, ~ *senatus consultum* a transcrie o hotărâre a senatului.

perscriptiō, *ōnis f. [frecv. pl.]* proces-verbal; scrisoare de schimb; bilet; registru de conturi.

perscrūtōr, *ārī, ātus sum vt. dep.* a cerceta atent.

persecō, *āre, secuī, sectum vt.* a tăia, a reteza.

persedeō, *ēre, sēdī, sessum vi.* a ședea tot timpul, a stărui, a rămâne locului.

persēgnis (2) *adj.* foarte lănced.

persentiō, *ire, sēnsī, sēnsus vt.* 1. a simți adânc. 2. a înțelege, a-și da seama.

Persephonē, *ēs f.* Proserpina (*fiica zeiței Ceres, soția lui Pluto, zeiță a Infernului*); (*fig.*) moartea.

persequor, *sequī, secūtus sum vt. dep.* 1. a urma, a se ține de: ~ *vestigia alicuius* a se ține pe urmele cuiva, ~ *mores patris* a urma moravurile tatălui. 2. a urmări: **a)** ~ *hostes fugientes* a-i urmări pe dușmanii care fug; **b)** a urmări (dreptatea), a răzbuna, a pedepsi: ~ *mortem alicuius* a răzbuna moartea cuiva, ~ *reum* a-l urmări pe vinovat, ~ *ius suum* a-și urmări dreptul său; **c)** a urmări (căutând să atingă): ~ *voluptates in vita* a urmări în viață plăcerile, ~ *hereditatem* a urmări o moștenire. 3. a îndeplini, a executa, a face: ~ *imperium patris* a îndeplini porunca tatălui, ~ *officium* a-și îndeplini datoria. 4. a înfățișa, a trata, a expune: ~ *res Hannibalis* a trata faptele lui Hannibal, ~ *philosophiam Latinis litteris* a expune filozofia în latinește.

Perseus, *eī m.* Perseu (*fiul lui Zeus și al Danaei*). // **Persēus** (**Persēius**) (3) *adj.* al lui Perseu.

persevērāns (1), *ntis adj.* perseverent, îndârjit.

persevēranter *adv.* cu stăruință, cu îndârjire.

persevērantia, *ae f.* stăruință, perseverență.

persevērō (I) *vt.* și *vi.* a stărui, a persevera, a continua fără încetare.

persidō, *ere, sēdī, sessum vt.* a pătrunde undeva, a ajunge.

persignō, *āre vt.* a înregistra.

persimilis (2) *adj.* foarte asemănător.
persimplex (1), *icis adj.* foarte simplu.

Persis, idis (idos) *adj. f.* din Persia; (*subst.*) Persia.

persolvō, ere, solvī, solūtum *vt.* 1. a plăti: ~ *stipendium* a plăti solda. 2. (*fig.*) a îndeplini, a se achita, a împlini, a da: ~ *vota* a îndeplini făgăduințele făcute zeilor, ~ *grates* a da mulțumiri, ~ *poenas alicui* a plăti o pedeapsă față de cineva, a ispăși vina, ~ *epistulae (D.)* a răspunde la o scrisoare (*a se achita de răspuns*).

persōna, ae f. 1. mască (de actor): ~ *tragica* mască de actor tragic. 2. (*în teatru*) rol, personaj: *persona parasi* rolul parazitului. 3. rol (*în general*): *personam sibi suscipere* a-și lua rolul. 4. persoană: *res et personae* lucruri și persoane.

persōnātus (3) *adj.* mascat.

personō, āre, sonuī, sonitum *vt.* și *vi.*

1. a face să răsunе: *personat gemitu regiam* face să răsunе palatul de gemete, ~ *aurem* a striga în ureche. 2. a vesti, a cânta: ~ *laudes viro- rum* a cânta meritele eroilor. 3. a răsunа: *domus cantu personat* casa răsună de cântec.

perspectus (3) *p.pf.* (*v. perspicio*) examinat, cercetat. // *adj.* bine cunoscut, bine știut.

perspergō, ere, spersi, spersum *vt.* a presăra; a stropi, a scălda.

perspicāx (1), *ācis adj.* pătrunzător, perspicace.

perspicientia, ae f. pătrundere, pricepere adâncă.

perspicio, ere, spexī, spectrum *vt.* 1. a vedea (*prin*): *id prae caligine ~ non poterant* nu puteau vedea aceasta de ceață. 2. a cerceta, a examina: ~ *urbis situm* a cerceta așezarea orașului. 3. (*fig.*) a cunoaște, a vedea clar, a distinge: ~ *voluntates nobilium* a cunoaște dorințele nobililor.

perspicuē *adv.* foarte clar.

perspicuitās, ātis f. limpezime, claritate.

perspicuus (3) *adj.* limpede, clar, vizibil.

persternō, ere, strāvī, strātum *vt.* a pava.

perstimulō (I) *vt.* a ațâța neconținut. **perstō, āre, stitī** *vi.* 1. a rămâne pe loc. 2. (*fig.*) a se menține, a dura: *laurea toto perstitit anno* laurul a durat tot anul. 3. a stăruī în, a persista în: ~ *in sententia* a stăruī într-o părere.

perstringō, ere, strīnxī, strictum *vt.* 1. (*rar*) a strânge tare. 2. a atinge în treacăt: ~ *solum aratro* a atinge pământul cu plugul; (*fig.*) a atinge (*în vorbire*): ~ *unamquamque rem* a atinge în treacăt fiecare chestiune. 3. a impresiona puternic, a înfiora, a întuneca (ochii), a asurzi (urechile): *horror spectantes perstringit* groa-

za îi înfioară pe spectatori, ~ *aciem ingenii* a întuneca puterea minții, ~ *aures* a asurzi urechile. 4. (*fig.*) a atinge (cu vorba), a înțepa, a răni, a dojeni: ~ *aliquem facetiis* a înțepa pe cineva cu glume, ~ *suspicio- ne* a răni printr-o bănuială.

perstudiōsē *adv.* foarte zelos.

perstudiōsus (3) *adj.* foarte zelos, foarte devotat: ~ *litterarum* foarte zelos la literatură.

persuādeō, ēre, suāsī, suāsum *vi.* 1. a îndemna, a determina, a hotărî (pe cineva): *huic persuadet ut transeat* îl determină să treacă, *mihi persuasum est ut* pentru mine este lucru hotărât ca. 2. a convinge: *id ei persuasit* l-a convins de acest lucru.

persuāsiō, ōnis f. 1. (acțiunea de) convingere a cuiva: *nec difficilis ~ fuit* n-a fost greu să-l convingă. 2. convingere, credință, părere: ~ *inanis credință* fără temei.

persubtilis (2) *adj.* foarte subtil, foarte fin.

persultō (I) *vi.* și *vt.* 1. a sări încoace și încolo, a alerga cutreierând: ~ *ante vallum cum carminibus* a sări înaintea fortificației în cântece, ~ *in agro eorum* a alerga cutreierându-le țara. 2. a străbate călcând în picioare: ~ *campos* a străbate câmpurile, *pecudes persultant pabula* turmele zburdă pe pășuni.

pertaedet, ēre, taesum est *vb. impers.* a-i fi silă, a se dezgusta: *negotii*

eum pertaesum est s-a dezgustat de treabă.

pertaesus (3) *adj.* scârbit, dezgustat: ~ *sermonis* dezgustat de discuție.

pertemptō (pertentō) (I) *vt.* 1. a pune la încercare, a încerca: ~ *animum cohortis* a sonda starea de spirit a cohortei. 2. a cuprinde; a străbate; a izbi; *pertentant gaudia pectus* bucuria cuprinde sufletul.

pertendō, ere, tendī *vi.* și *vt.* 1. a se îndrepta spre: ~ *ad alteram ripam* a se îndrepta spre celălalt mal. 2. a stăruī, a duce la capăt ceva.

pertentō *v. pertemptō.*

pertenuis (2) *adj.* foarte mic, cu totul neînsemnat.

perterebrō (I) *vt.* a sfredeli, a găuri.

pertergeō, ēre, tersī, tersum *vt.* a șterge (bine), a freca.

perterreō, ēre, terruī, territum *vt.* a înspăimânta, a îngrozi.

pertexō, ere, texuī, textum *vt.* a termina de țesut; (*fig.*) a termina.

pertica, ae f. prăjină.

pertimefactus (3) *adj.* înfricoșat.

pertimēscō, ere, timuī *vt.* și *vi.* a se teme (mult), a se îngrozi: ~ *hostium impetum* a se îngrozi de atacul dușmanului, ~ *de sua salute* a se teme pentru salvarea sa.

pertinācia, ae f. îndărătnicie, încăpățănare.

pertinaciter *adv.* 1. tenace. 2. îndărătnic, îndârjit.

pertināx (1), *ācis* adj. 1. îndărătnic, înverșunat. 2. tenace, stăruitor.

pertineō, *ēre, tinui* vi. 1. a se întinde către, a duce către: *pons pertinet ad Helvetios* un pod duce la helveți. 2. (fig.) a se referi la, a privi, a aparține: *haec lex ad ludos pertinet* această lege se referă la jocuri. 3. (impers.) are importanță: *ad me maxime pertinet* pentru mine are foarte mare importanță.

pertingō, *ere* vi. a obține în final.

pertractātiō, *ōnis* f. mânuire, administrare, tratare.

pertractō (I) vt. 1. a pipăi. 2. (freqv.) a cerceta bine, a examina, a studia.

pertrahō, *ere, trāxi, tractum* vt. a târî.

pertristis (2) adj. foarte trist; ursuz, posac.

pertumultuōsē adv. în mare agitație.

pertundō, *ere, tūdī, tū(n)sum* vt. a găuri, a străpunge.

perturbātē adv. amestecat, în dezordine.

perturbātiō, *ōnis* f. tulburare: ~ *rerum* tulburarea lucrurilor, ~ *animi* tulburare sufletească (emoție, pasiune).

perturbō (I) vt. a tulbura adânc.

perturpis (2) adj. foarte urât.

perungō, *ere, ūnxi, ūnctum* vt. a unge peste tot, a unge bine.

perurbānus (3) adj. 1. foarte fin, foarte rafinat. 2. foarte spiritual.

perūrō, *ere, ūssī, ūstum* vt. a arde (de tot), a mistui, a pârloli; (fig.) a chinui rău, a munci.

Perusia, *ae* f. Perusia (oraș în Etruria; azi, Perugia). // **Perusinus** (3) adj. din Perusia.

perūtilis (2) adj. foarte folositor.

pervādō, *ere, vāsī, vāsum* vi. și vt. a pătrunde prin, a străbate, a se răspândi, a ajunge: *incendium per agros pervasit* focul a pătruns pe ogoare, *fama urbem pervasit* zvonul s-a răspândit prin oraș, ~ *ad castra* a ajunge până la tabără.

pervagātus (3) adj. foarte răspândit, foarte cunoscut.

pervagor, *ārī, ātus sum* vi. și vt. dep. a rătăci peste tot, a se răspândi; (fig.) a se întinde, a cuprinde: ~ *in omnibus locis* a rătăci în toate locurile, *dolor membra pervagabatur* durerea se răspândea prin trup, *timores omnium mentes pervagantur* temerile cuprind spiritele tuturor.

pervariē adv. foarte variat.

pervāstō (I) vt. a pustii, a devasta.

pervehō, *ere, vēxi, vectum* vt. a transporta, a duce.

pervellō, *ere, vellī* vt. a zgâlțâi, a trage tare; (fig.) a pișca, a înțepa.

perveniō, *īre, vēnī, ventum* vi. a ajunge ~ *ad aures alicuius* a ajunge la urechile cuiva; (fig.) ~ *ad principatum* a ajunge la conducere, *ira ad rabiem pervenerat* mânia ajunsese până la turbare.

perversē adv. altfel decât trebuie, rău.

perversitās, *ātis* f. ciudățenie, smin-teală.

perversus (3) adj. 1. sucit. 2. (fig.) altfel decât trebuie, rău, pe dos.

pervertō, *ere, vertī, versum* vt. 1. a răsturna: ~ *mensam* a răsturna masa. 2. (fig.) a culca la pământ, a distruge: ~ *mores* a corupe moravurile.

pervesperī adv. noaptea târziu.

pervestigātiō, *ōnis* f. cercetare minu-țioasă.

pervestigō (I) vt. a cerceta atent.

pervetus (1), *eris* adj. foarte vechi.

pervicācia, *ae* f. încăpățănare, îndărătnicie.

pervicāciter adv. îndărătnic.

pervicāx (1), *ācis* adj. îndârjit, îndărătnic.

pervideō, *ēre, vidī, vīsum* vt. a străbate, a vedea; (fig.) a înțelege.

pervigeō, *ēre, uī* vi. a fi puternic.

pervigil (1), *ilis* adj. mereu treaz.

pervigilātiō, *ōnis* f. veghe.

pervigilium, *īi* n. veghe de noapte.

pervigilō (I) vi. a veghea întruna, a sta treaz tot timpul.

pervilis (2) adj. foarte ieftin.

pervincō, *ere, vicī, victum* vi. și vt. 1. a birui. 2. a izbuti, a reuși, a face să (a determina): *pervicerunt remis ut tenerent terram* izbutiră cu ajutorul vâslelor să ajungă la țarm.

pervium, *īi* n. loc de trecere.

pervius (3) adj. ușor de trecut, liber, slobod.

pervolitō (I) vi. și vt. a zbura prin, a străbate în zbor.

pervolō¹ (I) vt. și vi. a străbate în zbor, a zbura.

pervolō², *velle, volui* vt. a dori foarte mult.

pervolūtō, *āre* vt. a răsfoi mereu, a citi întruna.

pervolvō, *ere, volvī, volūtum* vt. a rostogoli; (spec.) a răsfoi (o carte).

pervulgātus (3) p.pf. v. **pervulgō**. // adj. cunoscut, obișnuit.

pervulgō (I) vt. a răspândi peste tot, a face cunoscut tuturor.

pēs, *pedis* m. 1. picior; (Abl.) *pedibus* pe jos; (mil.) *pedem ferre* a înainta, *pedem conferre* a se încăiera, *pedem refferre* a se retrage, *in pedes se conicere* a o lua la fugă. 2. picior (în vers), ritm, vers. 3. picior (unitate de lungime de circa 0,30 m).

pessimē, **pessimus** adv. și adj. superl. (v. male, malus).

Pessinūs, *ūntis* f. Pesinonte (oraș în Galatia, vestit prin templul Cybele). // **Pessinūntius** (3) (adj.) din Pesinonte.

pessum adv. la fund: ~ *ire* a se scufunda, a se distruge, ~ *dare* (*pessumdare*) a doborî, a culca la pământ, a distruge.

pestifer, *era, erum* adj. 1. pestilențial. 2. (fig.) nesănătos, vătămător;

- nenorocit; blestemat: *aquae pestiferae* ape nesănătoase, *pestiferum bellum* război dezastruos.
- pestiferē** *adv.* în chip nefericit.
- pestilēns** (1), *ntis adj.* nesănătos; (*fig.*) aducător de nenorociri.
- pestilentia**, *ae f.* 1. aer nesănătos. 2. ciumă, molimă.
- pestis**, *is f.* 1. ciumă, molimă. 2. (*fig.*) nenorocire, pieire, pacoste.
- petessō**, *ere vt.* a dori cu ardoare.
- petitiō**, *ōnis f.* 1. atac. 2. cerere; (*spec.*) candidatură, solicitare a unei magistraturi.
- petitor**, *ōris m.* 1. solicitator, candidat. 2. acuzator.
- petituriō**, *ire vi.* a dori să candideze.
- petō**, *ere, ivi (ii), itum vt.* 1. a se îndrepta (în grabă): ~ *castra* a se îndrepta spre tabără. 2. a ataca, a se năpusti: ~ *Athenienses* a-i ataca pe atenieni. 3. a căuta, a dori, a umbla după: ~ *salutem fugā* a căuta scăparea în fugă, ~ *honores* a umbla după demnități. 4. a cere: ~ *pacem* a cere pace, *a vobis peto ut consilium probetis* vă cer să aprobați planul. 5. a aduce, a scoate, a trage: *commeatus petendi causā* spre a aduce provizii, *unde exempla peterentur?* de unde să se scoată exemple?
- petorritum**, *i n.* trăsură cu patru roți, căruță.
- petra**, *ae f.* stâncă.
- petulāns** (1), *ntis adj.* îndrăzneț, obraznic, dezmățat.
- petulanter** *adv.* nerușinat.
- petulantia**, *ae f.* îndrăzneală, impertinență, dezmăț.
- petulcus** (3) *adj.* care împunge.
- pexus** (3) *p.pf. v. pectō. // adj.* nou, cu perii netociți.
- Phaedra**, *ae f.* Phedra (*sora Ariadnei, soția lui Theseu*).
- Phaedrus**, *i m.* Phaedrus (*fabulist roman*).
- Phaëthon**, *ontis m.* Phaeton (*fiul Soarelui*).
- phalanga**, *ae f.* vălătuc de lemn.
- phalanx**, *ngis f.* 1. falangă (*formație de luptă la macedoneni*). 2. trupă (în șiruri strânse).
- phalārica**, *ae v. falārica*.
- Phalaris**, *idis m.* Phalaris (*tiranul din Agrigent, vestit prin cruzime*).
- phalerae**, *ārum f.pl.* falere (*plăci de metal lucitor servind ca decorații pentru soldați sau ornamente la cai*).
- phalerātus** (3) *adj.* împodobit cu falere (*v. phalerae*).
- pharetra**, *ae f.* tolbă de săgeți.
- pharetrātus** (3) *adj.* cu (purtând) tolbă.
- pharmacopōla**, *ae m.* spițer, vânzător de leacuri.
- Pharsālus**, *i f.* Pharsalus (*localitate în Thessalia, unde Caesar l-a învins pe Pompeius*). // **Pharsālī(c)us** (3) *adj.* de la Pharsalus. // **Pharsā-**

- lia**, *ae f.* ținutul din jurul orașului Pharsalus.
- phasēlus**, *i m. și f.* luntre.
- Pheacēs**, *um m.pl.* feacieni (*locuitorii insulei Scheria, al căror rege, Alkinous, l-a găzduit pe Ulise*).
- Phidiās**, *ae m.* Phidias (*cel mai vestit sculptor grec*).
- Philippī**, *ōrum m.pl.* Philippi (*oraș în Macedonia*).
- Philippus**, *i m.* Filip (*numele mai multor regi ai Macedoniei*).
- philitia (phiditia)**, *ōrum n.pl.* mese în comun (la spartani).
- philosophia**, *ae f.* filozofie.
- philosophor**, *ārī, ātus sum vi. dep.* a filozofa.
- philosophus**, *i m.* filozof. // **philosophus** (3) *adj.* de filozof, filozofic.
- philyra**, *ae f.* tei; scoarță de tei.
- phīmus**, *i m.* cornet de aruncat zarurile.
- Phlegethōn**, *ontis m.* Phlegeton (*râu de foc în Infern*).
- phōca**, *ae (phōcē, ēs) f.* focă.
- Phoebē**, *ēs f.* Phoebe (*Diana ca zeiță a Lunii*); (*fig.*) lună, noapte cu lună.
- Phoebus**, *i m.* Apollo (*ca zeu al Soarelui*). // **Phoebēus, Phobēus** (3) *adj.* al lui Phoebus.
- Phoenicē**, *ēs f.* Fenicia. // **Phoenicēs**, *ūm m.pl.* fenicieni, puni. // **Phoenicius** (3) *adj.* fenician. // **Phoenissa**, *ae adj. f.* feniciană.
- phoenix**, *icis m.* fenix (*pasăre legendară, despre care se credea că trăiește cinci sute de ani și că renaște din propria ei cenușă*).
- phōnascus**, *i m.* maestru de cânt, profesor de declamație.
- phrasis**, *is f.* dicțiune, exprimare, stil.
- phrenēticus** (3) *adj.* în delir, nebun.
- Phrygia**, *ae f.* Phrygia (*tară în Asia Mică*). **Phryx**, *ygis m.* phrygian, troian. // **Phrygius** (3) *adj.* phrygian.
- Phthia**, *ae f.* Phthia (*oraș în Thessalia, locul de baștină al lui Achilles*). // **Phthiōta**, *ae m.* locuitor din Phthia. // **Phthius** (3) *adj.* din Phthia.
- phthisis**, *is f.* ftizie.
- phylarchus**, *i m.* conducător de trib (la arabi).
- physicus** (3) *adj.* care se referă la natură, natural. // **physica**, *ae f. și physica, ōrum n.pl.* știința naturii. // **physicus**, *i m.* cercetător al naturii, naturalist.
- physiognōmōn**, *onis m.* fizionomist.
- physiologia**, *ae f.* știința naturii.
- piābilis** (2) *adj.* care se poate îndupleca.
- piāculāris** (2) *adj.* ispășitor. // **piāculāria**, *ium n.pl.* jertfe de ispășire.
- piāculum**, *i n.* 1. mijloc de ispășire, jertfă ispășitoare: ~ *rupti foederis* jertfa ispășitoare a încălcării tratatului. 2. pedeapsă ispășitoare. 3. neglijuire, crimă, păcat.
- piāmen**, *inis n. (poet.) v. piāculum*.
- pīca**, *ae f.* coțofană.
- picāria**, *ae f.* topitorie de smoală.
- picea**, *ae f.* cetină, zadă, brad.

Picēnum, *i n.* Picenum (*ținut între Munții Apenini și Marea Adriatică*). // **Picēnus** (3) și **Picēns** (1), *ntis adj.* din Picenum, picienian. // **Picentēs**, *ium m.pl.* picienienii.
piceus (3) *adj.* 1. de smoală. 2. (*fig.*) negru ca smoala.
pictor, *ōris m.* pictor.
pictūra, *ae f.* pictură; (*fig.*) tablou, descriere.
pictūrātus (3) *adj.* brodat.
pictus (3) *p.pf. v.* pingō.
picus¹, *i m.* ciocănitoare.
Picus², *i m.* Picus (*nepot al lui Saturn, primul rege al Latiumului, transformat de Circe în ciocănitoare*).
piē *adv.* cu pietate, cu iubire pioasă.
Pieria, *ae f.* Pieria (*ținut în Macedonia, la nord de Olimp, patria lui Orfeu și sălașul muzelor*). // **Pieros** (**Pierus**), *i m.* Pieros (*rege în Macedonia, tatăl muzelor*). // **Pieris**, *idis f.* muză; (*pl.*) **Pieriae**, *arum* muzele. // **Piērius** (3) *adj.* poetic.
pietās, *ātis f.* pietate, iubire respectuoasă, afecțiune.
piger, *gra, grum adj.* leneș, trândav; care se mișcă greu, greoi.
piget, *ēre, piguit vb. impers.* a-i părea rău, a-i veni greu: *me piget stultitiae* (G.) *meae* îmi pare rău de prostia mea, *piget fateri* îmi vine greu să mărturisesc.
pigmentārius, *ii m.* vânzător de farduri (parfumuri).

pigmentum, *i n.* vopsea, fard; (*fig.*) podoabe ale stilului, zorzoane.
pignerător, *ōris m.* cel care ia amanet.
pignerō (I) *vt.* a lăsa ca amanet, a lăsa zălog.
pigneror, *ārī, ātus sum vt. dep.* a lua ca amanet; (*fig.*) a lua pentru sine, a-și apropria.
pignus, *oris (eris) n.* 1. zălog, amanet; garanție: *pignori dare* a da ca zălog. 2. rămășag, prinsoare: *pignore certare* a face prinsoare. 3. dovadă, cheazășie: ~ *favoris* dovadă de bunăvoință. 4. (*pl.*) ființe dragi, odrasle, rude: *communia pignora* odrasle comune, *proxima pignora* cele mai apropiate rude.
pigrē *adv.* încet, alene, greoi.
pigritia, *ae f.* lene, trândăvie, silă.
pigror, *ārī vt. dep.* a pregeta.
pila¹, *ae f.* stâlp.
pila², *ae f.* 1. minge. 2. ghem, glob, bilă.
pilānus, *i m.* soldat înarmat cu lance (*v. triārius*).
pilārius, *ii m.* scamator.
pilātus (3) *adj.* înarmat cu lance.
pil(l)eātus (3) *adj.* care poartă bonetă (*v. pil(l)eus*).
pilentum, *i n.* căruță cu leagăn, trăsură.
pī(l)colus, *i m.* bonetă mică.
pī(l)colus, *i m.* și **pī(l)colum**, *i n.* 1. bonetă de lână (purtată de sclavul eliberat). 2. (*fig.*) dezrobire, libertate:

servos ad pileum vocare a-i chema pe sclavi la libertate.
pīlōsus (3) *adj.* părös.
pīlum, *i n.* sulită.
pīlus¹, *i m.* (fir de) păr.
pīlus², *i m.* centurie de soldați înarmați cu „pīlum”: *primum pīlum ducere* a comanda prima centurie de soldați cu „pīlum”.
pīna, *ae f.* scoică de mare (cu țepi).
Pindarus, *i m.* Pindar (*marele poet liric grec*). // **Pindaricus** (3) *adj.* pindaric.
Pindus, *i m.* Munții Pindului.
pīnētum, *i n.* pădure de pini.
pīneus (3) *adj.* de pin.
pingō, *ere, pīnxī, pictum vt.* 1. a picta, a zugrăvi, a reprezenta: ~ *Alexandrum* a-l picta pe Alexandru, ~ *acu* a broda. 2. a mânji, a colora, a împeștrita: ~ *tempora moris* a mânji tâmplele cu mure. 3. (*fig.*) a împosdobi.
pingue, *is n.* grăsime.
pinguēscō, *ere vi.* a se îngreșa.
pinguis (2) *adj.* 1. gras: ~ *agnus* miel gras, ~ *ager* pământ gras. 2. (*fig.*) bogat, roditor: ~ *campus* câmp roditor. 3. greoi, grosolan, prost: *pingue ingenium* spirit greoi.
pīnifer, *era, erum adj.* care poartă pini.
pīniger, *era, erum adj.* acoperit de pini.
pinna *v. penna*.
pinnātus (3) *adj.* înaripat.

pinniger, *era, erum adj.* cu aripi, înaripat.
pinnula, *ae f.* aripioară; pană mică.
pīnus, *ūs (i) f.* 1. pin. 2. (*fig.*) a) corabie (din lemn de pin); b) făclie.
piō (I) *vt.* 1. a îmbuna zeii prin sacrificii, a potoli, a împăca: ~ *Silvanum lacte* a-l îmbuna pe Silvanus cu lapte. 2. a cinsti (prin sacrificii, prin ceremonii religioase): ~ *aras* a cinsti altarele. 3. a ispăși: ~ *culpam morte* a ispăși vina prin moarte.
piper, *eris n.* piper.
pīpīlō, *āre vi.* a ciripi, a piui.
pīrāta, *ae m.* pirat.
pīrātica, *ae f.* piraterie.
pīrāticus (3) *adj.* de pirat, pirateresc.
Pirithous, *i m.* Pirithous (*rege al la-piților care, împreună cu Theseus, a vrut s-o răpească pe Proserpina din Infern*).
pirum, *i n.* pară (*fruct*).
pirus, *i f.* păr (*arbore*).
Pisae, *arum f.pl.* (orașul) Pisa (*în Etruria, pe râul Arnus*). // **Pisanūs** (3) *adj.* pisan.
piscārius (3) *adj.* de pește.
piscātor, *ōris m.* 1. pescar. 2. negustor de pește.
piscātōrius (3) *adj.* de pescar.
pisciculus, *i m.* peștișor.
piscina, *ae f.* 1. heleșteu, iaz. 2. bazin.
piscinārius, *ii m.* cel care are heleșteu.
piscis, *is m.* pește.
piscor, *ārī, ātus sum vi. dep.* a pescui.
piscōsus (3) *adj.* bogat în pește.

Pisistratus, *i m.* Pisistrate (tiran al Atenei). // **Pisistratidae**, *arum m.pl.* pisistratizii (fiii lui Pisistrate).

Pisō, *ōnis m.* Piso (cognomen al familiei Calpurnia).

pīstor, *ōris m.* 1. morar. 2. brutar.

pistrinum, *i n.* 1. moară. 2. brutărie.

pistrīx v. **pristis**.

pītuīta, *ae f.* 1. secreție, mucozitate, flegmă. 2. guturai. 3. clei (la arbori).

pīus (3) *adj.* 1. pios. 2. sfânt, curat, legiuit. 3. iubit, drag.

pīx, *icis f.* smoală.

plācābilis (2) *adj.* care se poate îndupleca, blând, îngăduitor; binevoitor.

plācābilitās, *ātis f.* îngăduință.

plācāmen, *inis n.* mijloc de potolire.

plācāmentum, *i n.* îmbunare, îmblânzire.

plācātiō, *ōnis f.* îmblânzire, potolire.

plācātus (3) *p.pf.* v. **plācō**. // *adj.* blând, liniștit, potolit.

placenta, *ae f.* turtă, plăcintă.

Placencia, *ae f.* (orașul) Placencia (*pe râul Pad; azi, Piacenza*).

placeō, *ēre, uī, itum vi.* 1. a plăcea: *haec fratri non placent* acestea nu plac fratelui meu, *sibi ~ a fi* mulțumit de sine; *placens* drag. 2. (*impers.*) *placet, placuit, placitum est* alicui a fi de părere, a socoti, a crede; (*despre autorități*) a hotărî: *sicut sapientibus placet* precum socotesc înțelepții, *senatui placet* senatul hotărăște, *placitum est ut epistulae*

scriberentur s-a hotărât să se scrie scrisori.

placidē *adv.* liniștit, pașnic, blând.

placidus (3) *adj.* liniștit, pașnic, blând.

placitum, *i n.* 1. dorință, voință.

2. (*frecv. pl.*) părere, principii.

placitus (3) *adj.* plăcut.

plācō (I) *vt.* 1. a potoli: ~ *iram hominis* a potoli mânia omului. 2. a împăca: ~ *civem reipublicae* (D.) a împăca un cetățean cu statul.

plāga¹, *ae f.* lovitură, rană: *plagas perferre* a suporta lovituri, *plagam curare* a îngriji rana.

plaga², *ae f.* regiune, zonă: ~ *frigida* regiune rece, *rectā plagā* în direcție dreaptă.

plaga³, *ae f.* plasă; (*fig.*) cursă.

plagiārius, *iī m.* răpitor sau negustor de oameni (vânduți ca sclavi).

plāgōsus (3) *adj.* bătaș.

plagula, *ae f.* covor, cuvertură; perdea.

planctus, *ūs m.* lovire; (*spec.*) lovire a pieptului cu pumnii (în semn de durere).

plānē *adv.* 1. clar, lămurit: ~ *dico* vorbesc lămurit. 2. de tot, foarte: ~ *locuples* foarte bogat, ~ *urbem exspoliare* a jefui de tot orașul.

plangō, *ere, plānxī, plānctum vt.* 1. a izbi, a lovi: ~ *pectora palmis* a-și izbi pieptul cu palmele (în semn de durere). 2. (*pas.*) a (se) boci, a plânge.

plangor, *ōris m.* 1. bocet. 2. lovitură (în piept, în cap etc.) de durere.

plānitiēs, *ēi (plānitia, ae) f.* întindere de pământ, câmpie, șes.

planta¹, *ae f.* 1. mlădiță, butaș.

2. plantă, legumă.

planta², *ae f.* talpa piciorului; (*fig.*) picior.

plantāre, *is n.* mlădiță.

plānum, *i n.* 1. loc drept, câmpie: *urbs in plano sita* oraș așezat la câmpie. 2. (*fig.*) clar, lămurit: *plānum facere* a lămuri.

plānus¹ (3) *adj.* drept, plan, întins, neted: ~ *locus* loc drept.

planus², *i m.* haimana, șarlatan.

Plataeae, *arum f.pl.* Plataeae (oraș în Beoția). // **Plataeēnsēs**, *ium m.pl.* plateeni.

platalea, *ae f.* (zool.) lopătar.

platanōn, *ōnis m.* plantație de platan.

platanus, *i f.* platan.

platea, *ae f.* stradă, uliță.

Platō, *ōnis m.* Platon (*filozof grec*).

// **Platōnicus** (3) *adj.* al lui Platon, platonician.

plaudō, *ere, sī, sum vi.* și *vt.* 1. a bate, a izbi, a lovi: *columba alis plaudens* porumbelul bățând din aripi, ~ *pectora manu* a lovi pieptul cu pumnul. 2. a aplauda. 3. a aproba: *dis plaudentibus* cu voia zeilor, ~ *ineptiis* a aproba niște prostii.

plausibilis (2) *adj.* demn de aplaudat (de lăudat).

plausor, *ōris m.* aplaudator.

plaustrum, *i n.* car, căruță.

plausus, *ūs m.* 1. aplauze, aprobare.

2. batere (din mâini, aripi, picioare).

Plautus, *i m.* T. Macciūs Plautus (*renumit autor de comedii*). // **Plautinus** (3) *adj.* plautin.

plēbēcūla, *ae f.* popor de jos, gloată de rând.

plēbēius (3) *adj.* plebeu.

plebēs, *eī (i) v.* **plebs**.

plēbicolā, *ae m.* lingușitor al poporului, demagog.

plēbs, *bis f.* plebe; (*fig.*) mulțime.

plectō, *ere vt.* (*frecv. pas.*) 1. a lovi. 2. a pedepsi.

plēctrum, *i n.* 1. plectru (*bețișor de fildeș cu care se atingeau coardele lirei*). 2. (*fig.*) liră; poezie; ton.

Pleiadēs, *um f.pl.* 1. Pleiade (*după legendă, cele șapte fete ale lui Atlas și ale Pleionei*). 2. constelație de șapte stele (*vizibilă din mai până în octombrie*). // (*sg.*) **Plēias** (**Plēas**), *adis f.* pleiadă.

plēnē *adv.* deplin, complet.

plēnus (3) *adj.* plin, bogat, deplin.

plērique, *plēraeque, plēraque* [*rar sg.*] *adj.* cei mai mulți: ~ *Belgae* cei mai mulți belgi, ~ *Poenorum* cei mai mulți dintre puni, ~ *omnes* aproape toți, *dixi pleraque omnia* am spus aproape totul.

plērumque *adv.* cel mai adesea, de obicei.

plērusque, *plēraque, plērumque* *adj.* cea mai mare parte, în majoritate:

pleraque iuventus tinerimea în majoritate.

plicō (I) *vt.* a îndoi, a înfășura.

plōrātus, *ūs m.* plânset, bocet.

plōrō (I) *vi.* și *vt.* a boci, a plânge.

plōstellum, *i n.* căruță, cărucior.

plōstrum *v.* **plastrum**.

pluit, *ere, uit vb. impers.* plouă.

plūma, *ae f.* 1. pană, fulg. 2. puful bărbii.

plūmātus (3) *adj.* acoperit cu fulgi.

plumbeus (3) *adj.* 1. de plumb.

2. (*fig.*) ca plumbul (de greu, de întunecat).

plumbum, *i n.* 1. plumb. 2. (*fig.*) țevă de plumb, bilă de plumb.

plūmeus (3) *adj.* de pene, de puf.

plūrēs, *plūra adj.* (*v.* **multus**) mai mulți: ~ *homines quam putaveram* mai mulți oameni decât crezusem, *quid plura?* ce să spun mai multe?

plūrīfāriam *adv.* în mai multe locuri.

plūrimum, *i n.* foarte mare parte, foarte mult: ~ *temporis* foarte mult timp, *cui* ~ *credebat* în care se încredea cel mai mult.

plūrimus (3) *adj.* (*v.* **multus**) foarte mult, cel mai mult: *plurimo sudore* cu foarte multă trudă, *plurima simulacra* cele mai multe statui; (*poet., sg.*) bogat, abundent: *qua fons* ~ *exit* pe unde izvorul curge mai bogat.

plūs, *ūris n.* și *adv.* mai mult: ~ *doloris* mai multă durere, *pluris emere*

a cumpăra mai scump, *paulo* ~ cu puțin mai mult.

plūsculus (3) *adj.* ceva mai mulțisor.

pluteus, *i m.* și **pluteum**, *i n.* parapet; paravan; spătar.

Plūtō, *ōnis m.* Pluton (zeul Infernului). // **Plūtōnius** (3) *adj.* al lui Pluton.

Plūtūs, *i m.* Plutus (zeul bogăției).

pluvia, *ae f.* ploaie.

pluvialis (2) *adj.* (aducător) de ploaie.

pluvius (3) *adj.* de ploaie, ploios.

pōcillum, *i n.* păhăruț, ceșcuță.

pōculum, *i n.* cupă, pahar.

podager, *grī m.* bolnav de podagră.

podagra, *ae f.* podagră.

pōdex, *icis m.* șezut.

poēma, *atis n.* poezie, poem.

poēmatium, *i n.* poezioară.

poena, *ae f.* pedeapsă: *poenam constituere* a fixa pedeapsa, *poenas dare* (sau *pendere, solvere*) a fi pedepsit, a ispăși vina, *poenam capere ab aliquo* a se răzbuna pe cineva, *afficere poenā* a pedepsi pe cineva.

Poenus (3) *adj.* punic, cartaginez.

// **Poenus**, *i m.* pun; (*spec.*) Hannibal. // **Poenī**, *ōrum m.pl.* punii. //

Poenicus, **Pūnicus** (3) *adj.* punic.

poēsis, *is f.* poezie; operă poetică.

poēta, *ae m.* poet.

poēticē¹, *ēs (poētica, ae) f.* poezie, arta poeziei.

poēticē² *adv.* poetic.

poēticus (3) *adj.* poetic.

poētria, *ae f.* poezie.

pol *interj.* pe Pollux! pe legea mea!

polenta, *ae f.* făină de orz fiartă, coaleșă.

poliō (IV) *vt.* a șlefui, a netezi. //

politus (3) *p.pf.* șlefuit; (*fig.*) cultivat, rafinat.

politē *adv.* elegant, ales.

politicus (3) *adj.* de stat, politic.

pollēns (1), *ntis p.pr. v.* **polleō**. // *adj.* puternic, care poate mult.

polleō, *ēre vi.* 1. a avea putere, a fi puternic: ~ *terrā marique* a fi puternic pe uscat și pe mare. 2. a se distinge, a fi superior: ~ *scientiā et virtute* a se distinge prin știință și virtute.

pollex, *icis m.* degetul mare (la mână, la picior): (*expr.*) *pollicem premere* a aproba (ceea ce se arăta sprijinind degetul mare pe arătător), *pollicem vertere* a respinge (ceea ce se arăta îndreptând degetul mare spre pământ).

polliceor, *ērī, licitus vt. dep.* a făgădui.

pollicitatiō, *ōnis f.* promisiune.

pollicitor, *ārī, ātus sum vt. și vi. dep.* a promite continuu.

pollicitum, *i n.* promisiune.

Pōlliō, *ōnis m.* Pollio (*cognomen roman; de exemplū, C. Asinius Pollio*).

polluō, *ere, uī, ūtum v.* a spurca, a pângări, a viola.

Pollūx, *ūcis m.* Pollux (fiul Ledei, frate al lui Castor, vestit luptător).

polus, *i m.* 1. pol (*frecv.* Polul Nord).

2. (*fig.*) cer, bolta cerului.

Polyhymnia, *ae f.* Polyhymnia (muza poeziei lirice și a muzicii).

pōlypus, *i m.* 1. polip (*animal acvatic cu multe picioare*). 2. polip (*excreșcență în nas*).

pōmārium, *i n.* livadă.

pōmārius, *i m.* vânzător de fructe.

pōmērium (**pōmoerium**), *i n.* pomieru (*spațiu păstrat liber de-a lungul zidului cetății, în afară și înăuntru, pe care nu era voie să se clădească sau să se cultive ceva*).

pōmifer, *era, erum adj.* bogat în poame.

Pōmōna, *ae f.* Pomona (zeița fructelor).

pōmōsus (3) *adj.* bogat în fructe.

pompa, *ae f.* 1. procesiune, cortegiu, alai. 2. (*fig.*) pompă, paradă, fast.

Pompēū, *iōrum m.pl.* (orașul) Pompei (în Campania). // **Pompēiānus** (3) *adj.* din Pompei.

Pompēiānum, *i n.* proprietate în Pompei.

Pompēius, *i m.* 1. Pompeius (*nume gentilic roman*). 2. Cn. Pompeius Magnus (*rivalul lui Caesar*).

// **Pompēiānus** *adj.* pompeian, partizan al lui Pompeius. // **Pompēius** (3) *adj.* al lui Pompeius.

Pompilius, *i m.* 1. Pompilius (*nume gentilic roman*). 2. Numa Pompilius (*al doilea rege al Romei*). //

Pompilius (3) *adj.* aparținând familiei Pompilia.

Pompōnius, *ii m.* 1. Pomponius (*nume gentilic roman*). 2. Titus Pomponius Atticus (*prietenul lui Cicero*). // **Pompōnius** (3) *adj.* aparținând familiei Pomponia.

Pomptinus (3) *adj.* pomptin (*nume dat unui ținut de pe coasta Latiumului*); *paludes Pomptinae* mlaștinile pomptine. // **Pomptinum**, *i n.* ținutul pomptin.

pōmum, *i n.* 1. fruct, poamă. 2. (*poet.*) pom.

pomus, *i f.* arbore fructifer; fruct.

ponderō (I) *vt.* a cântări; (*fig.*) a judeca.

ponderōsus (3) *adj.* greu, care cântărește greu.

pondō [*Abl. de la pondus*, *i m.* neuzitat] 1. în greutate de: *corona libram* ~ coroană în greutate de o livră. 2. livră (*circa 1/3 din 1 kg*): *auri quinque* ~ *auferre* a ridica cinci livre de aur.

pondus, *eris n.* 1. greutate: *saxa magni ponderis* bolovani de o mare greutate, *paria pondera* greutate egale (la cântar). 2. masă, cantitate: ~ *magnum auri* o mare cantitate de aur. 3. (*fig.*) importanță, trecere, valoare: *litterae maximi ponderis* o scrisoare de cea mai mare importanță.

pōne I. *adv.* în urmă, din urmă. // *prep.* (cu *Ac.*) în urma, înapoia.

pōnō, *ere, posuī, positum vt.* 1. a pune, a așeza, a plasa: ~ *librum in mensa* a pune cartea pe masă, ~ *nummos in foenere* a plasa bani cu împrumut. 2. a ridica, a înălța: ~ *urbem* a înălța un oraș. 3. a da jos, a depune, a părăsi: ~ *vestem* a da jos haina, ~ *arma* a depune armele; (*fig.*) ~ *vitam* a părăsi viața, ~ *curas* a alunga grijile, ~ *dolorem* a alunga durerea. 4. a potoli: ~ *freta* a potoli valurile. 5. (*fig.*) a) a pune: ~ *spem salutis in virtute* a-și pune speranța salvării în virtute, ~ *vitam in manu alicuius* a-și pune viața în mâinile cuiva; b) a întrebuința: ~ *totum diem in considerata causa* a folosi o zi întreagă pentru studierea cauzei, ~ *operam* a-și da silința; c) a stabili, a hotărî: ~ *leges* a da legi, ~ *modum vitiis* a pune o măsură viciilor; d) a socoti, a considera: ~ *mortem in malis* a considera moartea printre lucrurile rele, *aliquem* ~ *in numero amicorum* a socoti pe cineva în rândul prietenilor.

pōns, *ntis m.* pod, punte.

ponticulus, *i m.* pod mic.

pontifex, *icis m.* pontifice, mare-preot, ~ *maximus* marele-pontifice (căpetenia colegiului marilor preoți). // **pontificius** (3) și **pontificālis** (2) *adj.* pontifical.

pontificātus, *ūs m.* pontificat (funcția de pontifice).

pontō, *ōnis m.* corabie de transport.

pontus¹, *i m.* 1. mare; largul mării.

2. (*fig.*) val uriaș.

Pontus², *i m.* 1. Pontul Euxin (*Marea Neagră*). 2. *f.* ținutul Pontului.

popa, *ae m.* sacrificator (*cel care ucidea animalul adus ca jertfă*).

popellus, *i m.* popor de rând.

popina, *ae f.* cârciumă, birt.

popinō, *ōnis m.* chefliu, petrecăreț.

poples, *itis m.* 1. încheietura genunchiului (*partea de dinapoi*); tendon.

2. (*fig.*) genunchi.

populābilis (2) *adj.* care poate fi pustiit.

populābundus (3) *adj.* devastând, pustiind.

populāris (2) *adj.* 1. popular, al poporului, din popor: ~ *opinio* părere a poporului, *verba popularia* cuvinte din popor, *consul* ~ consul popular; (*pl.*) *populares* democrați, partizani ai poporului. 2. indigen, băștinaș, compatriot: ~ *meus* compatriotul meu; (*subst.*) partizan, complice: ~ *coniurationis* partizan al conspirației.

populāritās, *ātis f.* popularitate.

populārīter *adv.* popular.

populātiō, *ōnis f.* jefuire, devastare.

populātor, *ōris m.* jefuitor, devastator.

pōpuleus (3) *adj.* de plop.

pōpulifer, *era, erum adj.* bogat în ploi.

populor, *ārī, ātus sum vb. dep.* și **populō** (I) *vt.* a jefui, a pustii, a devasta.

populus¹, *i m.* 1. popor: ~ *Romanus* poporul roman. 2. popor de jos, mulțime: *concursum populi in forum* năvala mulțimii în for.

pōpulus², *i f.* plop.

porca, *ae f.* scroafă.

porcellus, *i m.* purcel.

porcinus (3) *adj.* de porc. // **porcina**, *ae f.* carne de porc.

porcus, *i m.* porc.

porgō v. **porrigō**.

porrēctiō, *ōnis f.* întindere: ~ *digitorum* întinderea degetelor.

porrēctus (3) *p.pf.* v. **porrigō**. // *adj.* întins, destins; alungit: *porrecta loca* locuri întinse, *porrecta syllaba* silabă alungită.

porriciō, *ere vt. (rel.)* a arunca, a împrăști ca ofrandă.

porrigō¹, *inis f.* pecingine, chelbe.

porrigō², *ere, rēxi, rēctum vt.* 1. a întinde: ~ *manum* a întinde mâna. 2. a da, a oferi: ~ *gladium* a întinde sabia. 3. (*spec.*) a trânti la pământ: ~ *aliquem* a trânti la pământ pe cineva.

porrō *adv.* 1. înainte, mai înainte. 2. în viitor, mai târziu, apoi. 3. așadar, în sfârșit.

porrum, *i n.* și **porrus**, *i m.* praz.

Porsenna, *ae m.* Porsenna (*rege în Etruria, la care s-a refugiat Tarquinius Superbus*).

porta, *ae f.* poartă, ieșire.

portatiō, *ōnis f.* transportare.

portendō, *ere, tendi, tentum vt.* (rel.) a vesti, a prevesti, a arăta.

portentificus (3) *adj.* miraculos, ciudat.

portentōsus (3) *adj.* monstruos, ciudat, neînchipuit, extraordinar.

portentum, *i n.* monstru, minune, ciudățenie.

porticus, *ūs f.* portic, galerie acoperită; (*spec.*) Porticul (școala stoică).

portiō, *ōnis f.* parte, porțiune: *pro portione* sau *portione* proporțional, prin raportare.

portitor¹, *ōris m.* cel care transportă (cărâuș, luntraș).

portitor², *ōris m.* vameș, încasator de taxe.

portō (I) *vt.* 1. a purta, a transporta: ~ *umeris onera* a purta pe umeri poveri. 2. (*fig.*) a aduce: ~ *nuntium* a aduce o veste.

portōrium, *ii n.* taxă, vamă.

portula, *ae f.* porțișă.

portuōsus (3) *adj.* cu multe porturi.

portus, *ūs m.* port. (*fig.*) loc de refugiu.

pōscō, *ere, popōscī vt.* 1. a cere, a pretinde, a reclama: *ut res poscit* după cum cere situația, (*cu două Ac.*) ~ *filiam uxorem* a cere o fată de soție; ~ *parentes pretium* a cere părinților o sumă; (*pas.*) a se cere ceva: *humus poscebatur alimenta* pământului i se cereau alimente.

2. a chema (în judecată): *accusant ii, quos populus poscit* acuză cei pe care poporul îi cheamă la judecată.

3. a chema: ~ *aliquem in proelia* a provoca pe cineva la luptă. 4. a întreba de: ~ *causas veniendi* a întreba de cauzele venirii.

positiō, *ōnis f.* așezare, situație.

positor, *ōris m.* fondator.

positūra, *ae f.* dispunere, așezare.

positus, *ūs m.* așezare.

possessiō, *ōnis f.* 1. posedare, stăpânire: ~ *hortorum* posedarea grădinilor. 2. (*frecv. pl.*) proprietate: *magnas possessiones habere* a avea mari proprietăți.

possessiuncula, *ae f.* mică proprietate.

possessor, *ōris m.* posesor, stăpân.

possideō, *ēre, sēdī, sessum vt.* 1. a poseda, a ține în stăpânire: ~ *agrum* a poseda un ogor, ~ *forum armatis* a ține în stăpânire forul cu soldați; (*abs.*) a avea proprietăți: ~ *trans flumen* a avea proprietăți dincolo de râu. 2. (*fig.*) a avea: ~ *ingenium inuerecundum* a avea o fire nerușinată.

possidō, *ere, sēdī, sessum vt.* a lua în stăpânire, a ocupa: *Scaurus bona sine testamento possederat* Scaurus luase în stăpânire bunurile fără testament.

possum, *posse, potui vi.* 1. a putea: *dicere possum* aș putea spune; (*impers.*) *potest* e posibil, *quantum*

potest pe cât e posibil. 2. a avea putere, a avea trecere: *in senatu plurimum potest* are foarte mare putere în senat.

post I. *adv.* 1. (*loc*) în urmă: *ii qui ~ erant* cei care erau în urmă.

2. (*timp*) după aceea: *non multo ~ nu mult după aceea, paulo ~ puțin după aceea, multis ~ annis* cu mulți ani după aceea. II. *prep.* (*cu Ac.*) 1. (*loc*) în urma: ~ *hunc* în urma acestuia. 2. (*timp*) după: ~ *paucos dies* după câteva zile.

postea *adv.* după aceea, apoi.

posteaquam *conj.* după ce.

posterior, *ius adj. comp.* (v. **posterius**). 1. de dinapoi: *pedes posteriores* picioarele dinapoi. 2. următor, posterior, de mai târziu: ~ *aetas* epoca următoare. 3. mai prejos: *posteriora libertate* lucruri mai prejos decât libertatea.

posteritās, *ātis f.* viitor, posteritate.

posterius *adv.* mai târziu.

posterus (3) *adj.* următor, viitor: *postero die* în ziua următoare, *in posterum (diem)* pentru a doua zi, *in posterum (tempus)* pentru viitor. // **posterī**, *ōrum m.pl.* urmași.

postferō, *ferre vt.* a pune în urmă, a pune mai prejos: ~ *opes libertati* a pune bogățiile mai prejos decât libertatea.

postgeniti, *ōrum m.pl.* urmași.

posthabeō, *ēre, uī, itum vt.* a pune mai prejos.

posthāc *adv.* 1. după aceasta. 2. de acum înainte, în viitor.

posticus (3) *adj.* din spate. // **posticum**, *i n.* ușa din dos, partea din spate.

postid, **postideā** *adv.* după aceea.

postis, *is m.* ușorul ușii; (*pl.*) uși.

postliminium, *ii n.* 1. revenire în patrie. 2. drept de reîntoarcere în patrie.

postmeridiānus (3) *adj.* de după-amiază.

postmodo (**postmodum**) *adv.* curând după aceea, mai târziu.

postpōnō, *ere, posuī, positum vt.* a pune mai prejos, a lăsa la o parte.

postquam *conj.* 1. (*frecv. cu Ind. pf.*) după ce: *eo ~ Caesar pervenit* după ce Caesar a ajuns acolo. 2. (*cu Ind. m.m.c.pf.*) de când: *tertio anno ~ domo profugerat* în al treilea an (la doi ani) de când plecase de acasă. 3. (*cu Ind. impf.*) fiindcă, văzând că: ~ *non poterant* deoarece nu puteau.

postrēmō *adv.* în cele din urmă, în sfârșit.

postrēmum *adv.* pentru ultima oară.

postrēmus (3) *adj. superl.* (v. **posterius**) cel mai din urmă, ultim; (*fig.*) cel mai rău.

postridiē *adv.* a doua zi.

postscribō, *ere, psi, ptum vt.* a scrie după: *Tiberii nomen suo (D.) postscripserat* scrisese numele lui Tiberius după al său.

pōstulātiō, *ōnis f.* cerere; (*jur.*) reclamație.

pōstulātum, *i* n. cerere, pretenție.
pōstulātus, *ūs* m. plângere, reclamație.

pōstulō (I) *vt.* 1. a cere: ~ *sibi imperium* a cere pentru sine conducerea, *ut amicitia postulat* după cum cere prietenia. 2. (*jur.*) a acuza, a reclama: ~ *aliquem de vi* a acuza pe cineva de violență, ~ *proditionis* a acuza de trădare.

postumus (3) *adj. superl.* (v. **posterus**) 1. ultim. 2. ultimul născut, născut după moartea tatălui.

pōtātiō, *ōnis* f. beție, chef.

pote v. **potis**.

potēns (1), *ntis* *adj.* 1. puternic, cu mare putere: ~ *homo* om puternic, ~ *in senatu* cu mare trecere în senat, ~ *apud socios* cu mare trecere la aliați. 2. stăpân pe: ~ *sui* stăpân pe sine, ~ *irae* (G.) stăpânindu-și mânia. 3. capabil, în stare: ~ *pugnae* capabil de luptă.

potentātus, *ūs* m. putere, conducere.
potenter *adv.* 1. cu putere. 2. după puteri.

potentia, *ae* f. putere: ~ *solis* puterea soarelui.

potestās, *ātis* f. 1. putere (de a face ceva): ~ *vitae necisque* putere de viață și de moarte, ~ *tribunica* putere tribuniciană. 2. putință, posibilitate: *in potestate mea est* este în putința mea, *facere potestatem* a da posibilitatea. 3. stăpânire: *redigere in potestatem* a aduce sub stăpânire,

Galli in potestatem Romanorum venerunt gallii ajunseră sub stăpânirea romanilor.

pōtiō, *ōnis* f. băutură.

potior¹, *īrī*, *ītus* *sum* *vi.* și *vt. dep.*

1. a pune stăpânire, a se face stăpân: ~ *oppido* (Abl.) a pune stăpânire pe cetate. 2. a fi stăpân, a avea în stăpânire: ~ *omnia gaudia* a avea toate bucuriile, *rerum* ~ a lua puterea.

potior², *tius* *adj. comp.* (v. **potis**) mai bun, superior, de preferat: *amicitia bello* ~ prietenia (e) mai bună decât războiul, *numero potiores* superiori ca număr, *mortem potiozem servitute ducere* a socoti moartea preferabilă sclaviei.

potis (2) *adj. (arh.)* capabil, în stare; *pote* posibil: *quantum pote* pe cât posibil.

potissimum *adv.* de preferință, în special, mai degrabă.

potius *adv. comp.* mai degrabă: *Gallia ~ Ariovisti quam populi Romani est* Gallia e mai curând a lui Ariovistus decât a poporului roman.

pōtō, *āre*, *āvī*, *potātum* (pōtum) *vt.* a bea; (*fig.*) a suga.

pōtor, *ōris* m. băutor.

pōtrix, *īcis* f. bețivă.

pōtulentus (3) *adj.* bun de băut. //

pōtulentum, *i* n. băutură.

pōtus¹ (3) *p.pf.* (v. **pōtō**) 1. (*pas.*) băut. 2. (*act.*) beat, care a băut.

potus², *ūs* m. băutură, băut.

prae *prep.* (cu Abl.) 1. înaintea: ~ *se mittere* a trimite înaintea sa. 2. față de, în comparație cu: ~ *vobis beatus sum* față de voi sunt fericit. 3. (*in prop. neg.*) din cauza: ~ *lacrimis loqui non posse* a nu putea vorbi din cauza plânsului.

praeacūtus (3) *adj.* ascuțit (la vârf).

praealtus (3) *adj.* 1. foarte înalt: ~ *mons* munte foarte înalt. 2. foarte adânc: *praealtum flumen* râu foarte adânc.

praebeō, *ēre*, *uī*, *itum* *vt.* 1. a oferi, a prezenta, a da: ~ *exemplum nequitiae* a da exemplul de ticăloșie. 2. (*fig.*) a pricinui, a da naștere: ~ *suspicionem* a da naștere la bănuială. 3. *se praebeere* a se arăta, a se dovedi: *se imperatorem egregium praebeuit* s-a arătat un comandant distins.

praebibō, *ere*, *bibī* *vt.* a bea mai înainte, a bea în sănătatea cuiva.

praebitor, *ōris* m. furnizor.

praeacidus (3) *adj.* foarte fierbinte.

praeānus (3) *adj.* albit de timpuriu.

praeaveō, *ēre*, *cāvī*, *cautum* *vi.* și *vt.* 1. a se păzi, a-și lua măsuri: ~ *ab insidiis* a se păzi de curse. 2. a preîntâmpina, a preveni (un rău): ~ *peccata* a evita greșelile.

praeceđō, *ere*, *cessī*, *cessum* *vi.* și *vt.*

1. a merge înainte, a o lua înainte: ~ *cum equite* a merge înainte cu cavaleria, ~ *agmen tardum* a o lua înaintea convoiului greoi. 2. (*fig.*)

a întrece: *reliquos Gallos virtute praecedunt* îi întrec în vitejie pe ceilalți galli.

praececellēns (1), *ntis* *p.pr.* v. **praececellō**. // *adj.* distins, deosebit.

praececellō, *ere* *vi.* și *vt.* 1. a excela, a se distinge, a fi în frunte: ~ *dignitate* a se distinge prin demnitate, ~ *genti* a fi în fruntea tribului. 2. a întrece: ~ *ceteras fecunditate* a întrece pe celelalte în fecunditate.

praececlus (3) *adj.* foarte înalt.

praeceps¹ (1), *cipitis* *adj.* 1. cu capul în jos, peste cap: ~ *ab equo decidit* cade peste cap de pe cal. 2. aplecat, înclinat: *sol ~ in occasum* soarele aplecat spre apus, *animus ~ ad avaritiam* suflet înclinat spre lăcomie. 3. prăpăstios, râpos: ~ *locus* loc prăpăstios; (*fig.*) primejdios: *libertas* ~ libertate primejdioasă. 4. în goană, grăbit, năvalnic; necumpanit: ~ *desilit* sare în goană, ~ *profectio* plecare grăbită, ~ *amnis* râu năvalnic, ~ *consiliis* pripit în judecată. // *adv.* în prăpastie, la pieire.

praeceps², *cipitis* n. prăpastie, loc prăpăstios, primejdie: *in praeceps ferri* a fi dus în prăpastie, *per praecepitia* prin locuri prăpăstioase, *in ~ dare* a pune în primejdie.

praeceptiō, *ōnis* f. 1. învățătură, precept, părere. 2. (*jur.*) prelevare.

praeceptor, *ōris* m. învățător, profesor.

praeceptum, *i* n. 1. ordin, recoman-
dație: ~ *dictatoris* ordinul dicta-
torului. 2. sfat: ~ *amicorum* sfatul
amicilor. 3. învățătură, prescripție:
praecepta philosophorum învăță-
turile filozofilor.

praecerpō, *ere*, *cerpsī*, *cerptum* vt.
a culege mai înainte de vreme;
(fig.) a-și însuși.

praecidō, *ere*, *cidi*, *cisum* vt. a tăia,
a reteza: ~ *linguam* a tăia limba;
(fig.) ~ *spem* a tăia speranța, ~ *ami-
citas* a rupe prietenile; (abs.) a scur-
ta vorba: *brevi praecidam* voi în-
cheia pe scurt.

praecingō, *ere*, *cīnxī*, *cinctum* vt. a
încinge; (fig.) a înconjura.

praecinō, *ere*, *cinuī* (*cecini*) vi. și vt.
1. a cânta (dintr-un instrument) în
fața cuiva. 2. a prezice.

praecipio, *ere*, *cēpi*, *ceptum* I. vt.

1. a apuca înainte, a o lua mai îna-
inte: ~ *locum* a ocupa mai înainte
un loc, ~ *aliquantum viae* a o lua
înainte cu ceva din drum, ~ *pecu-
niam* a lua dinainte banii. 2. a-și
reprezenta mai dinainte, a-și închi-
pui: *omnia praecepi* pe toate mi-
le-am închipuit. 3. a recomanda, a
indica, a prescrie: *ut erat praecep-
tum* după cum se recomandase.

II. vi. a preda, a da lecții, a învăța:
~ *de eloquentia* a da lecții de
elocință. // **praecipientēs**, *ium* m.pl.
profesori.

praecipitō (I) I. vt. 1. a arunca (a
azvârli) jos: *se ~ in flumen* a se
arunca în râu. 2. (fig.) a răsturna,
a distruge, a înlătura: ~ *aliquem ex
altissimo dignitatis gradu* a răstur-
na pe cineva de pe treapta cea mai
înalță a onorurilor. 3. a grăbi, a zori:
~ *obitum* a grăbi moartea. II. vi. a
se rostogoli, a se prăvăli, a se po-
gori în grabă, a cădea: *Nilus prae-
cipitat ex montibus* Nilul se prăvale
din munți, *nox praecipitat caelo*
noaptea pogoară din cer, ~ *in insi-
dias* a cădea în laț.

praecipuē adv. îndeosebi, în special,
mai cu seamă.

praecipuus (3) adj. 1. deosebit, spe-
cial: *non praecipuam sed parem
condicionem subire* a suporta o con-
diție nu deosebită, ci egală. 2. de
seamă, extraordinar, cel mai de sea-
mă, cel dintâi: ~ *honor* onoarea cea
mai de seamă, ~ *in eloquentia vir*
omul cel mai de seamă în arta vor-
birii.

praecisē adv. pe scurt.

praecisus (3) p.pf. v. **praecidō**. //
adj. 1. prăpăstios: ~ *mons* munte
prăpăstios. 2. scurt, concis: *prae-
cisa narratio* o povestire scurtă.

praecīlārē adv. 1. foarte lămurit.
2. strălucit, admirabil, minunat.

praecīlārus (3) adj. strălucit, neîntre-
cut, vestit, ilustru.

praecīlūdō, *ere*, *sī*, *sum* vt. a închide
(tăind intrarea), a zăvorî: ~ *portas*

alicui a-i închide cuiva porțile; (fig.)
a împiedica (trecerea).

praecō, *ōnis* m. crainic.

praecōgitō (I) vt. a gândi mai di-
nainte, a premedita.

praecolō, *ere*, *coluī*, *cultum* vt. a pre-
para (a cultiva) mai dinainte.

praecōnium, *ii* n. 1. crăinicie (mese-
ria de crainic). 2. vestire, anunțare.
3. laudă, proslăvire.

praecōnius (3) adj. de crainic.

praecōnsūmō, *ere*, *sūmpsī*, *sūmptum*
vt. a consuma dinainte, a istovi.

praecontrectō (I) vt. a pipăi mai
înainte.

praecordia, *ōrum* n.pl. 1. diafragmă.
2. măruntaie, piept. 3. (fig.) inimă,
sentimente, gânduri intime.

praecox (1), *cocis* (*coquis*) adj. care
se coace înainte de vreme, timpu-
riu: ~ *rosa* trandafir timpuriu; (fig.)
înainte de vreme, prematur, precoce.

praecurrō, *ere*, (*cu*) *currī*, *cursum* vi.
și vt. 1. a alerga înainte: *equites
praecurrunt* călăreții aleargă înain-
te. 2. a o lua înainte; (fig.) a întrece:
fama praecucurrerat vestea o luase
înainte, *eum ~ nobilitate* a-l întrece
prin noblețea neamului.

praecursiō, *ōnis* f. precedare; pre-
liminari.

praecursor, *ōris* m. premergător,
vestitor; (*mil.*) iscoadă, cercetaș.

praecutiō, *ere*, *cussī*, *cussum* vt. a
scutura în față, a agita.

praeda, *ae* f. 1. pradă. 2. prădăciune.

praedābundus (3) adj. prădalnic.
praedamnō (I) vt. a condamna di-
nainte.

praedātiō, *ōnis* f. prădare, jefuire.

praedātor, *ōris* m. jefuitor, prădător.

praedātōrius (3) adj. de pradă, de
prădători.

praedēlassō (I) vt. a istovi mai înainte.

praedēstinō (I) vt. a rezerva dinainte.

praediātor, *ōris* m. cumpărător de
terenuri scoase la mezat; om de
afaceri.

praedicābilis (2) adj. de laudă.

praedicātiō, *ōnis* f. 1. vestire, anun-
țare. 2. laudă.

praedicātor, *ōris* m. vestitor, crainic.

praedicō¹ (I) vt. 1. a spune public,
a vesti, a declara: *taceam an prae-
dicem?* să tac, sau să spun tuturor?
praedicabat mirari se declara că se
miră. 2. a înfățișa cu laude, a lăuda:
~ *virtutem* a elogia virtutea, ~ *multa
de suis virtutibus* a spune multe
despre meritele sale, *pugna illa
praedicabitur* lupta aceea va fi prea-
mărită.

praedicō², *ere*, *dixī*, *dictum* vt. 1. a
spune dinainte: *praedicam quid sen-
tiam* am să-ți spun dinainte ce cred.
// **praedictus** (3) p.pf. amintit mai
înainte, menționat mai sus: *amnis
praedictus* râul menționat mai sus.
2. a fixa, a hotărî mai înainte: *die
praedicta* la ziua fixată. 3. a reco-
manda, a pune în vedere: *praedi-
xit ne Hannibalem ad exercitum*

mitterent a pus în vedere să nu-l trimită pe Hannibal la armată. 4. a prezice: ~ *futura* a prezice cele ce se vor întâmpla.

praedictiō, *ōnis f.* prevestire, prezicere.

praedictum, *i n.* 1. prevestire. 2. poruncă. 3. înțelegere dinainte.

praediolum, *i n.* mică proprietate la țară.

praediscō, *ere, didici* vt. a învăța mai înainte.

praeditus (3) *adj.* prevăzut cu, înzestrat cu: ~ *summa virtute* dotat cu cea mai înaltă virtute.

praedium, *ii n.* proprietate, pământ.

praedives (1), *itis adj.* foarte bogat.

praedō, *ōnis m.* hoț, tâlhar, prădător.

praedoceō, *ēre, docui, doctum* vt. a înștiința dinainte.

praedor, *ārī, ātus sum* vi. și vt. *dep.* a face prădăciuni, a prăda, a răpi.

praedūcō, *ere, dūxi, ductum* vt. *dep.* a trasa în față: ~ *fossam castris* (D.) a săpa un șanț în fața castrului.

praedulcis (2) *adj.* foarte dulce, foarte plăcut.

praedūrus (3) *adj.* foarte tare, foarte vârtos.

praecēmineō (**praemineō**), *ēre* vi. și vt. a se înălța deasupra, a întrece.

praeceō, *ire, ivi* (ii), *itum* vi. și vt. 1. a merge înainte, a preceda: *consulibus lictores praeunt* lictorii merg înaintea consulilor. 2. (*fig.*) a dicta

(ca să se repete), a prescrie: ~ *sacramentum* a dicta formula de jurământ.

praefātiō, *ōnis f.* 1. formulă introductivă. 2. cuvânt înainte, introducere.

praefectūra, *ae f.* 1. conducere, comandă, cârmuire. 2. comandă militară în provincii, guvernare a unei provincii. 3. circumscripție, district.

praefectus, *i m.* prefect, comandant, conducător.

praefērō, *ferre, praetuli, praelātum* vt. 1. a purta înainte: *fasces praetoribus praeferuntur* fasciile sunt purtate înaintea pretorilor; (*pas.*) *praelatus* care a luat-o înainte. 2. a arăta, a da pe față, a lăsa să se vadă: ~ *vultu metum* a da pe față teama prin înfățișare. 3. a prefera: ~ *mortem servituti* a prefera sclaviei morții. 4. a anticipa: ~ *diem triumphi* a anticipa ziua triumfului.

praefērōx (1), *ōcis adj.* foarte violent, foarte arogant.

praefervidus (3) *adj.* foarte fierbinte.

praefestīnō (I) vi. și vt. 1. a se grăbi foarte mult. 2. a străbate în grabă.

praefica, *ae f.* bocitoare.

praeficiō, *ere, feci, sectum* vt. a pune în frunte: ~ *aliquem exercitui* a pune pe cineva în fruntea armatei.

praefidēns (1), *ntis adj.* prea încredător.

praefigō, *ere, fixi, fixum* vt. a înfige înainte, a fixa la capăt.

praeфинiō (IV) vt. a stabili mai înainte.

praeifixus (3) *p.pf.* (v. **praefigō**)

1. înfipt în față: *ripa sudibus praefixis munita* mal întărit prin țărui înfipți în față. 2. prevăzut la capăt: *hasta praefixa ferro* sulită având fier la capăt.

praeflōrō (I) vt. a despuia de flori înainte de vreme; (*pas.*) a se trece.

praefluō, *ere* vi. și vt. a curge, a scălda.

praefodiō, *ere, fodi, fossum* vt. a face un șanț în față; a îngropa dinainte: ~ *portas* a face un șanț în fața porților; ~ *aurum* a îngropa dinainte aurul.

praefor, *ārī, ātus sum* vt. *dep.* a spune mai înainte: *licet mihi praefari* îmi e permis să spun mai înainte.

praefractē *adv.* cu încăpățănare.

praefractus (3) *p.pf.* v. **praefringō**. // *adj.* 1. (*despre stil*) tăiat, frânt. 2. aspru, încăpățânat.

praefrigidus (3) *adj.* foarte rece.

praefringō, *ere, frēgi, fractum* vt. a frânge la capăt (la vârf).

praefulgeō, *ēre, fulsi* vi. a străluci la distanță.

praegelidus (3) *adj.* foarte rece.

praegestiō, *ire* vi. a dori cu înfocare.

praegnāns (1), *ntis adj.* care e gata să rodească; (*despre o femeie*) însărcinată, gravidă.

praegracilis (2) *adj.* foarte subțire, foarte firav.

praegrandis (2) *adj.* foarte mare.

praegravis (2) *adj.* 1. foarte greu, încărcat, greoi: ~ *hasta* sulită foarte grea, ~ *cibo vinoque* îngreuiat de mâncare și băutură, ~ *corpore* greoi la trup. 2. împovărător: ~ *principi* stânjenitor pentru împărat.

praegravō (I) vt. a îngreua peste măsură, a copleși.

praegredior, *gredi, gressus sum* vi. și vt. *dep.* 1. a merge înainte: ~ *gregi* a merge înaintea turmei. 2. a depăși, a întrece: ~ *alios* a depăși pe alții.

praegressiō, *ōnis f.* precedare.

praegressus, *ūs m.* antecedent.

praegustātor, *ōris m.* sclav degustător (*sclavul care gusta înaintea stăpânului mâncarea și băutura*).

praegustō (I) vt. a degusta.

praeiaceō, *ēre, ui* vi. și vt. a se afla înainte.

praeiudicātum, *i n.* judecată anticipată.

praeiudicium, *ii n.* 1. judecată anticipată. 2. precedent, exemplu. 3. prejudiciu, pagubă.

praeiudicō (I) vt. a judeca anticipat, a prejudeca.

praeiuvō, *āre, iuvi* vt. a ajuta dinainte.

praelābor, *lābi, lapsus sum* vi. și vt. *dep.* a aluneca mai înainte, a trece în goană.

praelambō, *ere* vt. a degusta.

praelēctiō, *ōnis f.* explicație (dată școlarilor).

praelegō, ere, lēgī, lēctum vt. 1. a merge pe lângă coastă: ~ *Campaniam* a naviga pe lângă țărmul Campaniei. 2. a explica (un autor).
praeligō (I) vt. a lega (în față).
praelongus (3) adj. foarte lung.
praeloquor, loquī, locūtus sum vi. și **vt. dep.** a vorbi mai întâi.
praelūceō, ēre, lūxī vi. și **vt.** 1. a lumina înainte, a arunca lumină asupra. 2. (fig.) a străluci mai mult, a întrece în strălucire: *nullus sinus praelucet Baiis (D.)* nici un golf nu strălucește mai mult ca Baia.
praelūstris (2) adj. foarte strălucitor; (fig.) preînalt.
praemandō (I) vt. a recomanda. // **praemandāta, ōrum n.pl.** ordin, mandat.
praemātūrus (3) adj. pretimpuriu, prematur, precoce.
praemedicātus (3) adj. apărat (printr-un antidot) contra otrăvurilor (a farmecelor).
praemeditātiō, ōnis f. meditare din vreme asupra, prevedere.
praemeditor, ārī, ātus sum vt. dep. a chibzui dinainte.
praemetuō, ere vi. și **vt.** a se teme anticipat.
praemineō v. praēmīneō.
praemittō, ere, mīsi, missum vt. 1. a trimite înainte: ~ *legiones* a trimite înainte legiunile; (*fără compl.*) *praemittit qui viderent* trimite

înainte oameni care să vadă. 2. a face cunoscut.

praemium, ii n. răsplată, avantaj.
praemolestia, ae f. îngrijorare anticipată.
praemōlior, irī vt. dep. a pregăti dinainte.
praemoneō, ēre, uī, itum vt. 1. a atrage dinainte atenția, a avertiza: ~ *conatus hostium* a avertiza despre încercările dușmanilor. 2. a prevesti, a prezice: ~ *nefas* a prezice o nelegiuire.
praemonitus, ūs m. avertizare, prevestire.
praemōnstrō (I) vt. a arăta dinainte, a anunța.
praemior, morī, mortuus sum vi. dep. a muri înainte de vreme, a se stinge.
praemūniō (IV) vt. a întări din vreme, a fortifica dinainte; (fig.) a lua măsuri de prevedere, a pune în față ca apărare.
praemūnitiō, ōnis f. pregătire; precauție.
praenatō, āre vi. și **vt.** 1. a înota înainte. 2. a curge pe lângă.
Praeneste, is n. Praeneste (oraș în Latium). // **Praenestinus (3) adj.** din Praeneste.
praeniteō, ēre, uī vi. a străluci mai mult; (fig.) a întrece în strălucire.
praenōmen, inis n. prenume (nume personal).

praenōscō, ere, nōvī, nōtum vt. a cunoaște dinainte.
praenōtiō, ōnis f. prenoșune, cunoaștere anticipată.
praenūbilus (3) adj. înnegurat.
praenūntiō (I) vt. a anunța din vreme.
praenūntius (3) adj. (pre)vestitor.
praeeoccupātiō, ōnis f. ocupare din vreme.
praeeoccupō (I) vt. 1. a ocupa dinainte, a lua în stăpânire: ~ *vias* a ocupa mai înainte drumurile, *animus praeeoccupatus timore* sufletul cuprins mai dinainte de frică. 2. a o lua înainte: *alter alterum praeeoccupat* primul o ia înaintea celui alt.
praeeoptō (I) vt. a prefera.
praeparātiō, ōnis f. pregătire din vreme.
praeparō (I) vt. a pregăti dinainte, a prepara.
praepediō (IV) vt. a împiedica.
praependeō, ēre vi. a sta atârnat în față, a atârna.
praepes (1), etis adj. 1. care zboară înainte; (*spec.*) de bun augur, norocos. 2. care zboară repede: *praepetibus pennis* cu aripi repezi. // *f.* pasăre: ~ *Iovis* pasărea lui Zeus (*vulturul*). // *m.* ~ *Medusaeus* calul zburător (*Pegas*).
praepilātus (3) adj. îndoit la capăt, bont la vârș.
praepinguis (2) adj. foarte gras.

praepolleō, ēre, uī vi. a fi puternic, a fi superior: *vir praepollens divitiis* om puternic prin bogăție.
praeponderō (I) vi. și **vt.** a atârna mai mult; (fig.) a întrece.
praepōnō, ere, posuī, positum vt. și **vi.** 1. a pune în față: *praeponeus ultima primis* punând cele din urmă în fața celor dintâi. 2. (fig.) a pune în frunte, a pune la conducere: ~ *exercitui* a pune la comanda armatei. 3. a prefera: ~ *urbem silvis* a prefera pădurilor orașul.
praeportō (I) vt. a purta înainte.
praepositīō, ōnis f. punere înainte; (*gram.*) prepoziție.
praeposterē adv. invers, pe dos.
praeposterus (3) adj. pe dos, sucit, invers.
praepotēns (1), ntis adj. preaputernic, puternic: ~ *vir* om foarte influent. // **praepotentēs, ium m.pl.** cei puternici.
praepropere adv. prea pripit.
praeproperus (3) adj. prea pripit.
praequor, querī, questus sum vt. dep. a se plânge dinainte de...
praerapidus (3) adj. foarte iute.
praerigēscō, ere, riguī vi. a înțepeni de tot (de frig).
praeripiō, ere, ripuī, reptum vt. 1. a smulge (din fața cuiva), a răpi: ~ *arma* a răpi armele. 2. (fig.) a o lua înaintea: ~ *hostium consilia* a o lua înaintea planurilor dușmanilor.

praerōdō, *ere, rōsī, rōsum* vt. a roade dinainte.

praerogātīvus (3) *adj.* care votează întâi: *praerogativa centuria* centuria care votează întâi. // **praerogātīva**, *ae f.* 1. centuria care votează întâi. 2. alegere prealabilă: ~ *militaris* alegerea soldaților. 3. semn prevestitor (de bine), prevestire.

praerumpō, *ere, rūpī, ruptum* vt. a frânge, a rupe de la capăt.

praeruptus (3) *p.pf. v. praerumpō.* // *adj.* prăpăstios; (*fig.*) pornit, nestăpânit.

praes, *praedis m.* garant, chezaș.

praesaepē, *is n.* și **praesaepes** (**praesaepis**, *is*) *f.* iesle, staul, țarc; (*fig.*) sălaș.

praesaepiō, *īre, saepī, saeptum* vt. a înțărui, a închide.

praesāgiō (IV) *vt.* 1. a presimți. 2. a prevesti.

praesāgium, *īi n.* 1. presimțire. 2. prevestire.

praesāgus (3) *adj.* 1. care presimte, care prevede: *praesaga mali* care presimte răul. 2. prevestitor.

praesciscō, *ere, scīvī* vt. a cerceta dinainte, a iscodi.

praescius (3) *adj.* care știe dinainte, care presimte.

praescribō, *ere, scripsī, scriptum* vt. 1. a scrie înainte, a pune ca titlu, a menționa: ~ *nomina consulum* a menționa în titlu numele consulilor. 2. a prescrie, a indica, a ordona, a

stabili: ~ *civibus iura* a prescrie legi cetățenilor, ~ *poenam* a fixa pedeapsa.

praescriptiō, *ōnis f.* 1. titlu: ~ *legis* titlul legii. 2. prescripție, determinare dinainte: ~ *rationis* prescripțiile rațiunii, ~ *sine praescriptione numeri* fără determinarea numărului; (*spec.*) pretext: ~ *honestae* pretext onorabil.

praescriptum, *ī n.* dispoziție, ordin: ~ *consulis* dispoziția consulului.

praesecō, *āre, secuī, sectum* vt. a tăia de la rădăcină.

praesēns (1), *ntis adj.* 1. prezent, de față: *praesente vulgo* în fața mulțimii, *in* (sau *ad*) *praesens* (*tempus*) deocamdată, pentru prezent, *praesenti tempore* sau *in praesenti* în prezent, în momentul de față. 2. imediat: ~ *poena* pedeapsă imediată. 3. presant: *res praesentior erat* lucrul era mai presant. 4. prompt, gata (să acționeze), hotărât, energetic: ~ *auxilium* ajutor prompt, ~ *animus* suflet hotărât. 5. favorabil, gata (să ajute): ~ *deus* zeu favorabil. // **praesentia**, *ium n.pl.* împrejurările de față.

praesēnsiō, *ōnis f.* presimțire, ghicire.

praesentia, *ae f.* prezență: ~ *legatorum* prezența solilor; *in praesentia* deocamdată, pentru moment.

praesentiō, *īre, sēnsī, sēsum* vt. a presimți.

praesēpe v. **praesaepē**.

praesēpiō v. **praesaepiō**.

praesertim *adv.* mai cu seamă, mai ales: ~ *homines illius ordinis* mai ales oamenii din acea clasă; (*pe lângă o conj.*): ~ *cum* (*cu Ind.*) mai ales când, ~ *si* mai ales dacă, *cum* ~ (*cu Conj.*) mai ales că.

praeses, *sidis m.* și *f.* 1. cel care stă în frunte, conducător: ~ *provinciae* conducătorul provinciei. 2. apărător: ~ *libertatis* apărător al libertății.

praesideō, *ēre, sēdī* vi. și *vt.* 1. a conduce, a comanda: ~ *castris* a comanda tabăra. 2. a veghea asupra, a priveghea; a apăra: ~ *urbi* a veghea asupra orașului, ~ *litus Galliae* a apăra țărmul Galliei.

praesidiārius (3) *adj.* de gardă, de apărare.

praesidium, *īi n.* 1. ajutor, sprijin, apărare: *meo praesidio* cu ajutorul meu. 2. escortă, gardă: *cum praesidio venit* a venit cu escortă. 3. garnizoană: ~ *ex arce expellere* a izgoni garnizoana din cetățuie. 4. post, pichet, redută: ~ *posuit* a instalat o garnizoană.

praesignis (2) *adj.* cu totul deosebit.

praestābilis (2) *adj.* v. **praestāns**.

praestāns (1), *ntis adj.* distins, deosebit, ales: ~ *virtute* deosebit prin virtute.

praestantia, *ae f.* superioritate.

praestat (I) *vb. impers.* este mai bine.

praesternō, *ere vt.* a așterne înainte. **praestēs**, *stītis m.* și *f.* 1. conducător. 2. apărător, protector.

praestigiae, *ārum f.pl.* artificii (care iau ochii), scamatorii, înșelătorii.

praestituō, *ere, uī, ūtum* vt. a fixa dinainte, a stabili: ~ *diem* a stabili ziua (termenul).

praestō¹ *adv.* de față, la îndemână, de ajutor.

praestō², *āre, stītī, stātum (stītum) vi.* și *vt.* 1. a fi mai presus, a se distinge, a întrece: *Helvetii omnibus (D.) virtute praestant* helveții îi întrec pe toți prin vitejie; (*impers.*) *praestat* este mai bine, este preferabil. 2. a pune la dispoziție, a oferi, a asigura, a da: ~ *honorem* a oferi o onoare, ~ *alicui iter* a asigura cuiva o călătorie. 3. a împlini, a face: ~ *fidem* a-și împlini cuvântul dat, ~ *officium* a-și împlini o datorie. 4. a arăta, a dovedi: ~ *benevolentiam* a arăta bunăvoință; *se* ~ a se arăta, *se praestitit invictum* s-a arătat neînvins. 5. a garanta, a-și asuma răspunderea: ~ *damnum emptori* a-și asuma paguba față de cumpărător.

praestōlor, *ārī, ātus sum* vi. și *vt. dep.* a aștepta: *armati missi sunt qui tibi praestolarentur* au fost trimiși soldați care să te aștepte, ~ *adventum* a aștepta sosirea.

praestringō, ere, strīnxī, strictum vt.

1. (*rar*) a strânge, a lega. 2. (*frecv.*) a atinge. 3. (*fig.*) a întuneca, a orbi: ~ *oculos* a lua lumina ochilor, ~ *aciem ingenii* a întuneca ascuțimea minții.

praestruō, ere, strūxī, strūctum vt.

1. a construi înainte. 2. a închide, a astupa: ~ *aditum* a închide intrarea. 3. (*fig.*) a-și pregăti dinainte (mijloace).

praesul, ulis (praesultător, ōris) m. conducător al dansului.

praesultō (I) vi. a sări înaintea.

praesum, esse, fui vi. a fi în frunte, a conduce, a comanda: ~ *exercitui* a comanda armata.

praesumō, ere, sūmpsī, sūmptum vt.

1. a lua dinainte. 2. (*fig.*) a-și reprezenta dinainte, a-și imagina, a bănuia dinainte.

praesumptiō, ōnis f. reprezentare anticipată.

praesūtus (3) adj. înădădit; acoperit la capăt.

praetemptō (I) vt. a încerca dinainte.

praetendō, ere, tendī, tentum vt. 1. a

întinde înainte, a ține în față: ~ *ramum* a întinde înainte o ramură.

2. a pune în față. 3. (*pas.*) a se întinde în față: ~ *praetenta Syrtibus (D.) arva* câmpurile care se întind în fața Syrtelor. 4. (*fig.*) a folosi ca acoperire, a pretexta, a invoca drept scuză: ~ *fessam aetatem* a invoca drept scuză bătrânețea, ~ *verba cul-*

pae (D.) a folosi vorbe pentru acoperirea greșelii.

praeter I. adv. în afară de, cu excepția, decât: *nemo ~ armatus* nimeni în afară de cel înarmat. **II. prep. (cu Ac.)** 1. pe lângă (prin față), pe dinainte: *copias ~ castra traduxit* și-a trecut trupele pe lângă castru: ~ *oculos* pe dinaintea ochilor. 2. pe lângă (în plus, mai mult decât): ~ *ceteros* mai mult decât ceilalți. 3. afară de: *omnes ~ unum* toți afară de unul, ~ *haec* afară de acestea. 4. în afara, împotriva: ~ *modum* peste măsură, ~ *opinionem* împotriva așteptărilor.

praeteragō, ere vt. a mâna mai departe (trecând pe lângă).

praetereā adv. 1. în afară de aceasta, pe lângă aceasta. 2. (*rar*) după aceasta, de acum înainte.

praetereō, ire, ii, itum vt. 1. a trece pe lângă: *flumina ripas praetereunt* râurile trec pe lângă maluri; (*p.pr.*) *praeteriens* în trecere. 2. (*despre timp*) a trece, a se scurge: *nox praeteriit* noaptea a trecut, *praeteritā die* trecând ziua. 3. (*fig.*) a trece peste ceva, a lăsa la o parte, a trece cu vederea; *praetereo quid tum sit actum* las la o parte ce s-a petrecut atunci; (*impers.*) *praeterit* scapă: *me (te, fratrem) non praeterit quam sit difficile mie* (ție, fratelui) nu-mi (nu-ți) scapă cât e de greu. 4. a depăși, a întrece: *ira praeterit modum*

mânia depășește măsura, ~ *omnes* a-i întrece pe toți.

praeterequitō, are vt. a trece călare pe lângă.

praeterferor, ferri, lātus sum vb. pas. a fi dus mai departe.

praeterfluō, ere vt. și vi. 1. a curge pe lângă: ~ *moenia* a curge pe lângă ziduri. 2. a dispărea, a se pierde (din amintire).

praeteregredior, gredi, gressus sum vt. dep. a depăși.

praeteritus (3) p.pf. v. praetereō. // *adj.* trecut: *tempus praeteritum* timpul trecut.

praeterlābor, lābi, lāpsus sum vt. dep. a se scurge pe lângă, a curge; (*fig.*) a dispărea.

praetermissiō, ōnis f. lăsare la o parte, omitere.

praeternittō, ere, mīsi, mīssum vt.

1. a lăsa să treacă: ~ *diem pugnandi* a lăsa să treacă ziua luptei. 2. a lăsa la o parte, a neglija, a trece cu vederea: ~ *officium* a neglija datoria, ~ *verba* a trece cu vederea cuvintele.

praeternāvigō, āre vt. a naviga pe lângă.

praeterquam adv. în afară de: ~ *quod* în afară de faptul că.

praetervectiō, ōnis f. traversare.

praetervehor, vehi, vectus sum vt. dep. 1. a trece (cu corabia, cu calul) pe lângă: ~ *oram classe* a trece pe lângă țărm cu flota. 2. (*fig.*) a trece

peste: ~ *locum silentiō (Abl.)* a trece o chestiune sub tăcere.

praetervolō (I) vt. 1. a zbura mai departe: ~ *auras* a străbate în zbor văzduhul. 2. (*fig.*) a rămâne neobservat, a scăpa: *hae sententiae praetervolant sensus hominum* aceste idei scapă înțelegerii oamenilor.

praetextō, ere, texui, textum vt. 1. a tîvi: ~ *togam purpurā* a tîvi toga cu o bandă de purpură. 2. (*fig.*) a tîvi, a se întinde de-a lungul: *puppēs litora praetextunt* pupele se întind de-a lungul țărmului. 3. a pune în frunte, a prevedea cu ceva: ~ *voluminibus (D.) nomina auctorum* a pune în fruntea volumelor numele autorilor. 4. a pretexta, a invoca: ~ *cupiditatem triumphī* a invoca drept pretext dorința de triumf, *praetextens ab eo servatam esse filiam* pretinzând că fata a fost salvată de el.

praetexta, ae f. 1. [subînf. toga] togă tivită cu purpură (pe care o purtau copiii până la șaisprezece ani, magistrații și preoții). 2. (*subînf. fabula*) piesă cu subiect roman (în care actorii purtau „toga praetexta”). **praetextātus (3) adj.** îmbrăcat cu „toga praetexta”. // **praetextātus, i m.** tânăr (până la șaisprezece ani).

praetextum, i n. pretext.

praetextus, ūs m. 1. strălucire, aparență. 2. pretext.

praetor, ōris m. pretor, comandant, conducător.

praetōriānus (3) *adj.* pretorian, din garda pretoriană. // **praetōriānus**, *i m.* soldat din garda imperială.

praetōrium, *ii n.* 1. cortul comandantului; comandament, cartier general. 2. palatul guvernatorului (în provincie); (*pl.*) palatul imperial. 3. garda pretoriană.

praetōrius (3) *adj.* pretorian, de pretor, al pretorului: *praetoria porta* poarta castrului dinspre inamic (din fața cortului comandantului), *praetoria cohors* cohortă pretoriană.

praetōrius, *ii m.* fost pretor.

praetractō (I) *vt.* a examina dinainte.

praetrepidāns (1), *ntis adj.* prea agitat.

praetrepidus (3) *adj.* prea agitat.

praetūra, *ae f.* pretură, funcția de pretor.

praeūrō, *ere, ūssi, ūstum vt.* a arde la capăt: *hasta praeusta* suliță arsă la vârf.

praevalēō, *ere, uī vi.* a avea mai multă putere, a valora mai mult. // **praevalēns** (1), *ntis p.pr.* care întrece în puteri, puternic.

praevalidus (3) *adj.* foarte (prea) puternic.

praevaricātiō, *ōnis f.* călcare a îndatoririlor; (*jur.*) înțelegere pe ascuns cu partea adversă.

praevaricātor, *ōris m.* trădător al unei cauze (în folosul adversarului).

praevarīcor, *ārī, ātus sum vi. dep.* a se abate de la linia dreaptă; (*jur.*)

a se înțelege pe ascuns cu adversarul, trădându-l pe client.

praevehor, *i, vectus sum vi. și vt. dep.* a o lua înainte, a goni înainte.

praeveniō, *īre, vēnī, ventum vt.* a o lua înainte, a preveni: ~ *hostem* a o lua înaintea dușmanului, ~ *desiderium plebis* a preveni dorința poporului.

praevertō, *ere, vertī, versum vt.* 1. a pune un lucru înaintea altuia, a se ocupa mai întâi: ~ *aliud quod magis instat* a se ocupa mai întâi de altceva, care e mai urgent. 2. a depăși, a întrece: ~ *cursu ventos* a întrece vânturile prin fugă. 3. a o lua înainte, a preîntâmpina, a preveni: *praevertit tristia celeri leto* a preîntâmpinat nefericirile printr-o moarte rapidă.

praevertor, *i vi. și vt. dep.* 1. a se întoarce mai întâi, a se îndrepta mai întâi: ~ *ad Armenios* a se întoarce mai întâi la armeni. 2. a întrece: *praevertitur Eurum* întrece vântul Eurus.

praevideō, *ēre, vidī, visum vt.* 1. a vedea mai înainte. 2. (*fig.*) a prevedea.

praevitīō (I) *vt.* a strica, a tulbura dinainte.

praeuius (3) *adj.* mergând înainte.

praevolō (I) *vi. (cu D.)* a zbura înaintea.

prāgmaticus (3) *adj.* priceput în afaceri, expert.

prandeō, *ēre, andī, ānsum vi. și vt.* a mânca la prânz, a prânzi, ~ *holus* a mânca legume. // **prānsus** (3) *p.pf. (sens act.)* care a mâncat, mâncat: *pransus, potus* mâncat și băut.

prandium, *ii n.* prânz.

prātēnsis (2) *adj.* de pajiște.

prātulum, *i n.* pajiște mică.

prātum, *i n.* pajiște.

prāvē *adv.* strâmb; (*fig.*) nepotrivit, urât, rău.

prāvitās, *ātis f.* 1. strâmbătură.

2. (*frecv. fig.*) stricăciune, depravare, răutate.

prāvus (3) *adj.* 1. strâmb, sucit.

2. (*frecv. fig.*) stricat, depravat. 3. rău.

Prāxitelēs, *is (i) m.* Praxitele (*celebru sculptor grec*).

precāriō *adv.* 1. cu rugăminți. 2. provizoriu.

precārius (3) *adj.* 1. acordat de milă, cerșit prin rugăminți. 2. provizoriu, nesigur, care depinde de voința altuia.

precātiō, *ōnis f.* rugăciune.

precēs, *um f.pl.* 1. rugămintе, rugăciune. 2. blestem.

precor, *ārī, ātus sum vt. dep.* 1. a se ruga, a cere cu rugăminți: ~ *deos* a se ruga de zei, ~ *opem* a cere cu rugăminți ajutor. 2. a-i dori cuiva ceva: ~ *alicui bonam valetudinem* a-i dori cuiva sănătate.

prehendō (**prēndō**), *ere, dī, sum vt.*

1. a prinde, a apuca: ~ *servum fugientem* a prinde un sclav fugar, ~ *manu*

a prinde cu mâna. 2. (*fig.*) a ocupa; a atinge: ~ *arcem* a ocupa cetățuia, ~ *oram Italiae* a atinge țărmul Italiei.

prehēnsō (**prēnsō**) (I) *vt.* 1. a prinde, a apuca: ~ *ferrum forcipe* a apuca fierul cu cleștele. 2. (*spec.*) a solicita (o favoare), a ruga: ~ *patres* a stărui pe lângă senatori.

prēlum, *i n.* teasc.

premō, *ere, pressi, pressum vt.* 1. a apăsa, a presa: *pressi iugo iuvenci* juncani apăsați de jug, ~ *oleum* a stoarce ulei, ~ *hostem* a-i presa pe dușmani.

2. a împovăra: ~ *onere* a împovăra sub o greutate, *naves pressae* corăbii împovărate; (*spec.*) a sta pe ceva, a zăcea: ~ *torum* a sta în jilț, ~ *humum* a zăcea pe pământ.

3. a îngropa, a închide, a acoperi, a ascunde: ~ *ossa terrā* a îngropa oasele în pământ, ~ *gemitum corde* a-și îngropa geamătul în inimă, *umbra terram premit* umbra acoperă pământul. 4. a înfige, a împlânta: ~ *ferrum in guttura* a împlânta sabia în gâtlee. 5. a reține, a strânge, a opri: ~ *vestigia* a-și opri pașii, ~ *habenas* a strânge hățurile. 6. a coborî, a doborî: ~ *currum* a coborî carul, ~ *famam alicuius* a defăima pe cineva, ~ *vocem* a-și potoli glasul. 7. a ține sub stăpânire, a domina: ~ *ventos imperio* a ține vânturile sub comandă. 8. a se ține strâns, a nu slăbi: ~ *litus* a se ține strâns de țărm.

prēndō, prēnsō v. **prehendō, prehēnsō**.

pressē adv. strâns, scurt; (fig.) precis.

pressō, āre vt. a apăsa, a strânge.

pressus¹ (3) p.pf. (v. **premō**) apăsat; grăbit. // **adj.** 1. strâns, scurt: ~ *orator* orator concis. 2. precis, exact: *pressa verba* cuvinte precise. 3. întunecat, stins: ~ *color* o culoare stinsă, *pressā voce* cu voce înfundată.

pressus², *ūs* m. apăsaare.

pretiōsē adv. bogat, strălucit.

pretiōsus (3) **adj.** prețios, de preț, scump.

pretium, *iī* n. 1. preț, valoare: *res magni pretii* lucru de mare preț. 2. bani: *pretio* pe bani, *magno pretio* cu mulți bani. 3. răsplată: ~ *victoribus* răsplata învingătorilor, ~ *operae* răsplata oboselii; (în *expr.*, cu *Inf.*) *operae pretium est* merită oboseala, face: *operare pretium est audire* face să auzi.

prex v. **precēs**.

Priamus, *i* m. Priam (regele Troiei).

// **Priamēius** (3) **adj.** al lui Priam.

// **Priamidēs**, *ae* m. fiu al lui Priam.

Priāpus, *i* m. Priap (zeul vegetației).

pridem adv. de multă vreme, cu mult înainte.

pridiē adv. cu o zi înainte, în ajun: ~ *eius diei* în ajunul acestei zile, ~ *Kalendas Ianuarias* cu o zi înainte de 1 ianuarie.

primaevus (3) **adj.** de vârsta copilăriei, tânăr.

primāni, *ōrum* m.pl. soldați din prima legiune.

primārius (3) **adj.** de prim rang.

primigenius (3) **adj.** primitiv, originar, primordial.

primipilāris, *is* m. centurion al primei centurii.

primipilus, *i* m. primipil (cel mai înalt în grad între centurioni).

primitiae, *ārum* f.pl. primele roade; (fig.) primele încercări, începuturi.

primō adv. mai întâi, la început.

primōrdium, *iī* n. (frecv. pl.) început, începuturi.

primōris (2) **adj.** 1. cel dintâi. 2. de rang, de seamă. // **primōrēs**, *um* m.pl. frunțași, căpetenii.

primum I. **adv.** 1. mai întâi. 2. pentru prima oară, *quam* ~ cât mai degrabă. II. *după conj.* ut, cum, ubi: *ut* ~, *cum* ~, *ubi* ~ îndată ce.

primus (3) **adj.** cel dintâi, prim: *primā luce* în zori de zi, *primā nocte* la lăsarea nopții; *primis labris* cu vârful buzelor. // **primae** (partes) f.pl. rolul principal. // **prima**, *ōrum* n.pl. începuturi. // *in primis* (inprimis), **imprimis** **adv.** mai întâi, mai ales.

princeps (1), *cipis* **adj.** cel dintâi. // *m.* 1. frunțas, conducător, căpetenie. 2. împărat. // **principēs**, *um* m.pl. soldați din a doua linie (la început, din prima linie).

principālis (2) **adj.** 1. primitiv, originar. 2. principal: *porta* ~ poarta care ducea la comandamentul lagărului. 3. imperial.

principātus, *ūs* m. 1. întâietate, conducere, supremație. 2. rang suprem, domnie, imperiu.

principium, *iī* n. 1. început: ~ *orationis* începutul cuvântării, *principiō* mai întâi, a *principio* de la început. 2. principiu, element fundamental; (frecv. pl.) *principia philosophiae* principiile filozofiei. 3. (mil. pl.) a) primele rânduri; b) comandament.

prior (1), *prius* **adj. comp.** dinainte: *partes priores* părțile dinainte. // **priōrēs**, *um* m.pl. 1. înaintașii, oamenii dinainte. 2. primul (din doi), anterior: *priore nocte* (în) noaptea trecută, ~ *filia* fata cea mai mare. 3. mai presus, superior: ~ *virtute* superior prin virtute.

priscus (3) **adj.** de altădată, străvechi.

pristinus (3) **adj.** de mai înainte, anterior.

pristis, *is* (pistris, *icis*) f. 1. pește mare, balenă. 2. (fig.) corabie de război.

prius **adv.** mai întâi, mai înainte.

priusquam (*prius... quam*) **conj.** mai înainte ca: ~ *ad causam redeo* (redeam) mai înainte de a reveni la chestiune, *neque prius fugere destiterunt, quam ad flumen pervenerunt*

n-au încetat să fugă până ce n-au ajuns la râu.

privātim **adv.** (ca) în particular.

privātiō, *ōnis* f. lipsă.

privātus (3) p.pf. v. **privō**. // **adj.** particular, individual. // **privātus**, *i* m. simplu particular.

privigna, *ae* f. fică vitregă.

privignus, *i* m. fiu vitreg.

privilēgium, *iī* n. 1. lege excepțională. 2. privilegiu, favoare.

privō (I) vt. 1. a deposeda, a lipsi pe cineva de ceva: ~ *aliquem vitā* a lipsi pe cineva de viață. 2. a libera, a cruța: ~ *dolore* a elibera de durere.

privus (3) **adj.** 1. particular, propriu, special: *priva triremis* o triremă proprie. 2. fiecare: *privas in horas* în fiecare ceas.

prō¹ (**prōh**) **interj.** ah! o(h)! vai! ~, *dii immortales!* o, zei nemuritori! ~, *deorum atque hominum fidem!* ah, credința a zeilor și a oamenilor!

prō¹ **prep.** (cu *Abl.*) 1. înaintea, în fața: ~ *castris* în fața lagărului. 2. pentru, în favoarea: ~ *patriā* pentru patrie, ~ *lege* în favoarea legii. 3. în loc de: *homines* ~ *victimis* jertfesc oameni în loc de animale. 4. ca, drept: ~ *perfuga* drept transfug, ~ *certo* ca lucru sigur. 5. în schimbul: ~ *beneficiis* în schimbul binefacierilor. 6. în raport cu, potrivit cu, după: ~ *multitudine hominum* în raport cu mulțimea oamenilor, ~ *viribus* după puteri.

proāgorus, *i m.* conducător al orașului (în Sicilia).

proavia, *ae f.* străbunică.

proavitus (3) *adj.* strămoșesc.

proavus, *i m.* străbunic; (*pl.*) strămoși.

probabilis (2) *adj.* 1. demn de laudă, laudabil, bun. 2. demn de crezare, plauzibil.

probabilitās, *ātis f.* probabilitate.

probabiliter *adv.* 1. plauzibil, verosimil. 2. laudabil.

probātiō, *ōnis f.* 1. probă, încercare.

2. aprobare. 3. dovedire, dovadă.

probātor, *ōris m.* cel care aprobă.

probātus (3) *p.pf.* v. **probō**. // *adj.*

1. încercat, priceput, excelent: *hominēs probati* oameni încercați, *probatī artium* pricepuți în arte. 2. prețuit, iubit: ~ *suis* (*D.*) iubit de ai săi.

probē *adv.* (foarte) bine, perfect, de tot: *se ipsum ~ novit* se cunoaște foarte bine pe sine.

probitās, *ātis f.* cinste, onestitate, caracter frumos.

probō (I) *vt.* 1. a cerceta (dacă e bun), a verifica, a judeca: ~ *militem a viribus* a-l judeca pe soldat după forța fizică. 2. a recunoaște (ca bun), a aproba, a încuviința: ~ *rationem otii* a aproba motivarea vieții retrase, *omnes Vercingetorigem imperatorem probaverunt* toți l-au aprobat pe Vercingetorix ca general. 3. a face să fie recunoscut (ca bun): *nostram causam* cuivis pro-

babimus vom face ca oricine să aprecieze dreptatea cauzei noastre; (*pas.*) a fi pe placul cuiva: *ista verba patribus* (*D.*) *non probantur* aceste cuvinte nu sunt pe placul senatorilor. 4. a dovedi, a demonstra: *Verrem pecunias cepisse probabo* voi dovedi că Verres a luat bani.

probrōsus (3) *adj.* de rușine, de ocară, nerușinat.

probrum, *i n.* 1. ocară. 2. ticăloșie, nerușinare.

probus (3) *adj.* bun, de bună calitate, valoros; (*fig.*) onest, virtuos.

procācitās, *ātis f.* obrăznicie, nerușinare.

procāciter *adv.* nerușinat.

procāx (I), *ācis adj.* nerușinat, obraznic.

prōcēdō, *ere, cessī, cessum vi.* 1. a merge înainte, a ieși: *obvius procedit* îi iese în cale, ~ *ex castris* a ieși din castru, ~ *ante portam* a ieși înaintea porții. 2. (*mil.*) a înainta: ~ *lente* a înainta încet, ~ *viam tridui* a merge drum de trei zile. 3. a se arăta, a apărea: ~ *in publicam* a apărea în public. 4. (*despre timp*) a înainta, a trece: ~ *multum diei* a trece mult timp din zi, *quantum aetate procedebat* pe cât înainta în vârstă. 5. a merge mai departe, a continua: *stipendia iis procedunt* solda le merge, *moenia procedunt* zidurile înaintază. 6. a înainta, a face progrese: ~ *in philosophia* a progresa

în filozofie. 7. a ajunge (până la un punct): *eo magnitudinis processit* a ajuns până la atâta mărime. 8. a avea rezultat, a reuși: *nihil ei procedit* nimic nu-i reușește.

procella, *ae f.* 1. furtună, vijelie: ~ *nivem effuderat* furtuna răspândise zăpada. 2. (*fig.*) agitație, tulburare: ~ *temporis illius* tulburarea acelui timp, ~ *periculi* furtuna primejdiei.

procellōsus (3) *adj.* furtunos, vijelios.

procerēs, *um m.pl.* frunțași, căpetenii.

prōcērītās, *ātis f.* înălțime, lungime.

prōcērus (3) *adj.* înalt, alungit.

prōcessiō, *ōnis f.* înaintare.

prōcessus, *ūs m.* înaintare; (*fig.*) progres.

prōcidō, *ere, idī vi.* a cădea (înainte).

prōcinctus, *ūs m.* [*numai Abl.*] echipament de luptă: *in procinctu* în echipament de luptă, gata de luptă.

prōclāmātor, *ōris m.* om care răcneste.

prōclāmō (I) *vi.* a striga.

prōclinō (I) *vt.* a apleca, a înclina înainte.

prōclivis (2) *adj.* 1. aplecat, înclinat: *per proclivem viam* pe un drum înclinat; (*fig.*) ~ *ad libidinem* înclinat spre desfrâu. // **proclive**, *is n.* pantă. 2. lesnicios, ușor: *proclive erat flumen tranare* era ușor să se treacă înot fluviul.

prōclivitās, *ātis f.* aplecare, înclinare.

prōclivus (3) *adj.* v. **prōclivis**.

prōcōnsul (**prōcōnsule**), *ulis m.* proconsul (fost consul), guvernator al unei provincii.

prōcōnsulāris (2) *adj.* proconsular.

prōcōnsulātus, *ūs m.* proconsulat.

prōcrāstinō (I) *vt.* a amâna pe a doua zi, a amâna zi de zi.

prōcreātiō, *ōnis f.* procreație.

prōcreātor, *ōris m.* creator.

prōcreātrix, *icis f.* creatoare, născătoare.

prōcreō (I) *vt.* a naște, a produce.

prōcubō, *āre vi.* a sta culcat, a sta întins.

prōcūdō, *ere, cūdi, cūsum vt.* a bate pe nicovală, a făuri; (*fig.*) a meșteri: ~ *enses* a făuri săbii, ~ *linguam* a șlefui vorbirea.

procul *adv.* și *prep.* (*cu Abl.*) 1. departe: ~ *abesse* a fi departe, ~ *a castris* departe de tabără, ~ *urbe* departe de oraș. 2. de departe: *iubet ~ tela conicere* poruncește să arunce săgeți de departe. 3. (*fig.*) mult: *haud ~ nu mult*: *haud ~ occasu solis* nu mult după apusul soarelui, *haud ~ (ab)est quin* puțin lipsește ca, ~ *dubio* fără îndoială, *quorum causas ~ habeo* de-ale căror cauze sunt străin.

prōculcō (I) *vt.* a călca în picioare.

prōcumbō, *ere, cubuī, cubitum vi.*

1. (*rar*) a se apleca înainte, a se înclina. 2. (*frecv.*) a se prăbuși, a se prăvăli, a cădea: *fessi vulneribus*

procubuerunt copleşiți de răni s-au prăbușit la pământ, ~ *ante pedes* a cădea la picioare; (*fig.*) ~ *in voluptates* a se cufunda în plăceri.

prōcūrātiō, *ōnis f.* 1. administrare, sarcină de a conduce, slujbă, sarcină: ~ *annonae* administrarea aprovizionării. 2. (*rel.*) slujbă de ispășire.

prōcūrātiuncula, *ae f.* slujbă mică.

prōcūrātor, *ōris m.* 1. administrator. 2. procurator imperial (administrator al unei provincii).

prōcūrō (I) *vt.* a se ocupa de, a se îngriji de: ~ *alicuius negotia* a se ocupa de treburile cuiva; (*rel.*) a lua măsuri de ispășire.

prōcurrō, *ere, (cu)curri, cursum vi.* a se repezi, a se năpusti: ~ *in hostem* a se repezi asupra dușmanului; (*fig.*) a înainta: *saxa procurrentia in mare* stânci care înaintează în mare.

prōcursātiō, *ōnis f.* luptă de avangardă, încăierare.

prōcursātōrēs, *um m.pl.* soldați din avangardă.

prōcursō, *āre vi.* a se încăiera, a da luptă de avangardă.

prōcursus, *ūs m.* năvală, repezire.

prōcurvus (3) *adj.* încovoiat.

procus, *i m.* pețitor, pretendent.

prōdeō, *ire, ii, itum vi.* 1. a ieși (înainte): ~ *ad pugnam* a ieși la luptă, ~ *ex portu* a ieși din port. 2. a apărea: ~ *in scaenam* a apărea pe

scenă. 3. a înainta: *longius* ~ a înainta mai mult.

prōdicō, *ere, dixi, dictum vt.* 1. a anunța dinainte. 2. a amâna.

prōdigētia, *ae f.* risipă.

prōdigialiter *adv.* în mod extraordinar, nemaivăzut.

prōdigiōsus (3) *adj.* uimitor, extraordinar.

prōdigium, *ii n.* minune, semn minunat; (*fig.*) monstru.

prōdigō, *ere, ēgi vt.* 1. (*rar*) a mâna înainte. 2. (*frecv.*) a cheltui, a risipi.

prōdigus (3) *adj.* 1. cheltuitor, risipitor. 2. darnic.

prōditiō, *ōnis f.* trădare.

prōditor, *ōris m.* trădător.

prōdō, *ere, didi, ditum vt.* 1. a da la lumină, a scoate la iveală: ~ *vina fumoso cado* a scoate vinul din vasul afumat, ~ *decretum* a da un decret; (*spec.*) a numi (în funcție): ~ *flaminem* a numi ca flamin. 2. a dezvălui: ~ *arcana* a dezvălui secretele. 3. a trăda, a preda (prin trădare): ~ *causam populi* a trăda cauza poporului, ~ *ducem hostibus* a-l preda pe comandant dușmanilor. 4. a transmite: ~ *regnum posteris* a transmite urmașilor domnia, *memoriā proditum est* s-a transmis prin tradiție.

prōdoceō, *ēre vt.* a predica (învățând pe alții).

prōdūcō, *ere, dūxi, ductum vt.* 1. a scoate (în față): *duces producuntur*

comandanții sunt scoși în față.

2. a prezenta, a aduce: ~ *testes* a prezenta martori, ~ *puerum in scaenam* a-l aduce pe copil pe scenă.

3. a conduce, a însoți: ~ *funera* a însoți convoiul funebru. 4. a prelungi, a amâna: ~ *coenam* a prelungi cina, ~ *rem in hiemem* a amâna lucrul până la iarnă. 5. a scoate la lumină, a naște, a face să crească: ~ *liberos* a naște copii, ~ *semen in aristas* a face să crească sămânța dând spice. 6. a înălța, a ridica: ~ *aliquem ad honores* a ridica pe cineva la demnități.

prōductē *adv.* prelungit.

prōductiō, *ōnis f.* prelungire.

prōductus (3) *p.pf. v. producō. // adj.* prelungit, lung.

proeliātor, *ōris m.* luptător.

proelior, *ārī, ātus sum vi. dep.* a lupta: ~ *pedibus* a lupta pedestru.

proelium, *ii n.* luptă, bătălie.

profānō (I) *vt.* a profana, a pângări.

profānus (3) *adj.* 1. profan, obișnuit: *loci consecrati aut profani* locuri consacrate sau comune. 2. neinițiat, neștiutor: *profanum vulgus* mulțime neștiutoare. 3. odios: ~ *bubo* bufniță odioasă.

profectiō, *ōnis f.* plecare.

profectō *adv.* desigur, fără îndoială.

prōfectus, *ūs m.* progres, succes.

profectus (3) *p.pf. v. proficiscor.*

prōfero, *ferre, protuli, prolātum vt.* 1. a aduce (în față), a scoate (afară):

~ *arma ex oppido* a aduce armele din cetate, ~ *nummos ex arca* a scoate bani din casetă, ~ *exemplum* a aduce un exemplu. 2. a da la iveală, a arăta: ~ *flagitia* a dezvălui ticăloșiile. 3. a face să înainteze, a împinge înainte: ~ *signa* a face să înainteze trupele, ~ *pedem* a porni. 4. a întinde, a mări, a prelungi: ~ *castra* a mări tabăra, ~ *vitam* a prelungi viața. 5. a amâna: ~ *diem* a amâna termenul, *rebus prolatis* afacerile fiind amânate.

professiō, *ōnis f.* 1. mărturisire: ~ *opinionis* mărturisirea părerii. 2. declarație publică. 3. profesiune: ~ *bene dicendi* profesiunea de orator.

professor, *ōris m.* specialist, profesor.

professōrius (3) *adj.* de profesor.

profēstus (3) *adj.* (*despre zi*) de lucru.

prōficiō, *ere, fēcī, sectum vt.* 1. a merge înainte. 2. (*fig.*) a face progrese, a reuși: ~ *in philosophia* a progresa în filozofie, ~ *parum* a reuși prea puțin. 3. a folosi, a servi: *scriptio proficit ad dicendum* scrisul servește la vorbire, *nihil proficit* nu servește la nimic.

proficiscor, *ficisci, sectus sum vi. dep.*

1. a pleca, a porni: ~ *ex urbe* a pleca din oraș, ~ *in pugnam* a porni la luptă. 2. (*fig.*) a porni: *ab hoc initio profectus* pornind de la acest început. 3. a proveni: *Tyriā de gente profecti* proveniți din neamul tyrian.

prōfiteor, *ērī, fessum sum vt. dep.*

1. a declara, a mărturisi deschis: ~ *nomen* a declara numele, ~ *verum* a declara fațăș adevărul; (*spec.*) *se profiteri* a se da drept: *se ~ grammaticum* a se da drept gramatic.
2. a profesa: ~ *ius* a profesa dreptul.
3. a promite: ~ *magna* a promite lucruri mari, *profitetur se venturum* promite că va veni.

prōfligător, *ōris m.* 1. risipitor. 2. ruinător.

prōfligō (I) *vt.* a culca la pământ, a doborî, a nimici: ~ *hostes* a-i nimici pe dușmani, *maerore profligatus* doborât de durere. 2. a termina: ~ *bellum* a termina războiul.

prōflō (I) *vt.* a sufla, a vărsa: ~ *flamas* a vărsa flăcări.

prōfluēns (I), *ntis p.pr. v. prōfluō.* // *adj.* curgător. // **prōfluēns**, *ntis* apă curgătoare.

prōfluent *adv.* curgător, abundent.

prōfluentia, *ae f. val;* (*fig.*) abundență, curs bogat al vorbirii, abundență oratorică.

prōfluō, *ere, flūxi vi.* 1. a curge: ~ *ex monte in mare* a curge din munte în mare. 2. (*fig.*) a ajunge: ~ *ad hominum famam* a ajunge la faimă printre oameni.

prōfluvium, *ii n.* scurgere.

profugiō, *ere, fugi, itum vi.* și *vt.* 1. a fugi (departe): ~ *ex oppido, e carcere* a fugi din cetate, din carceră. 2. a-și găsi scăparea, a se refugia:

~ *ad Brutum* a se refugia la Brutus.

3. a fugi de, a evita: ~ *conspectum civium* a fugi de privirile cetățenilor.

profugus (3) *adj.* fugar, care a fugit: ~ *domo* fugar de-acasă. // **profugus**, *i m.* 1. exilat. 2. rătăcitor, nomad: *Scythae profugi* sciții rătăcitori.

profundō, *ere, fūdī, fūsum vt.* 1. a vărsa, a răspândi: ~ *lacrimas* a-vărsa lacrimi, ~ *vitam* a-și sacrifica viața, ~ *clamorem* a scoate un strigăt, *multitudo se profudit* mulțimea s-a răspândit. 2. a revărsa: ~ *odium in me* a revărsa ura asupra mea. 3. a risipi: ~ *pecunias, vires* a risipi bani, forțe.

profundus (3) *adj.* adânc, profund. // **profundum**, *i n.* 1. adâncime, adânc: ~ *maris* adâncul mării, ~ *silvarum* adâncul pădurilor; (*spec.*) mare. 2. (*fig.*) nemăsurat, nesățios: *profundae libidines* poftes nesățioase.

profūsē *adv.* 1. de-a valma. 2. fără măsură.

profusus (3) *p.pf. v. profundō.* // *adj.* 1. fără măsură. 2. risipitor; (*spec.*) costisitor.

progener, *erī m.* soțul nepoatei unui bunic.

prōgenerō, *āre vt.* a procrea, a naște.

prōgeniēs, *ēī f.* 1. obârșie, neam. 2. urmaș, fiu (fiică).

prōgenitor, *ōris m.* străbun, strămoș.

prōgignō, *ere, genui, genitum vt.* a naște, a crea, a da la lumină.

prōgnātus (3) *adj.* descendent, trăgându-se din, născut din.

prōgredior, *gredi, gressus sum vi. dep.* a merge mai departe, a înainta: ~ *longius a castris* a înainta mai departe de lagăr.

prōgressiō, *ōnis f.* progres.

prōgressus, *ūs m.* înaintare, progres.

prōhibeō, *ēre, uī, itum vt.* 1. a ține departe de ceva, a opri pe cineva de la ceva, a împiedica: ~ *naves portu* a ține departe navele de port, ~ *hostes rapinis* a opri pe dușmani de la jafuri, *prohibitus est quin* a fost împiedicat ca. 2. a feri: ~ *republicam a periculo* a feri statul de pericol.

prohibitiō, *ōnis f.* împiedicare.

prōiciō, *ere, iēcī, iectum vt.* 1. a arunca (înainte): ~ *cibum cani* a arunca mâncare câinelui, ~ *praedam fluvio* a arunca prada în apă, *se ~ ad pedes* a se arunca la picioare, *se ~ in forum* a se repezi în for, *se ~ ex navibus* a se repezi jos din corăbii.

2. a alunga, a izgoni: ~ *pestem* a alunga o nenorocire; (*rar*) a amâna: ~ *in quinquennium* a amâna pentru cinci ani. 3. a părăsi: ~ *spem salutis* a părăsi speranța salvării.

prōiectiō, *ōnis f.* întindere (înainte).

prōiectus (3) *p.pf. v. prōiciō.* // *adj.*

1. care iese înainte, proeminent: ~ *venter pantece* proeminent.
2. nemăsurat: *proiecta audacia* îndrăzneală nemăsurată.
3. pornit, aple-

cat: ~ *ad libidinem* pornit spre desfrânare. 4. culcat la pământ: ~ *in antro* întins în peșteră. 5. înjosit, josnic, abătut: *proiecta servitus* o josnică sclavie, ~ *vultus* privire abătută.

proinde (**proin**) *adv.* 1. de aceea, prin urmare. 2. (*urmat de ut, ac*) la fel, precum: ~ *ut tu promeritus es* așa precum tu ai meritat. 3. (*urmat de quasi, ac, si*) ca și cum: ~ *quasi isti aliter sentiant* ca și cum aceștia ar gândi altfel.

prōlābor, *lābī, lāpsus sum vi. dep.*

1. a aluneca (înainte): *serpens prolabitur* șarpele alunecă înainte.
2. (*fig.*) a ajunge: ~ *in rabiem* a ajunge la furie.
3. a cădea, a se prăbuși: ~ *equo* a cădea de pe cal, *aedes prolabitur* lăcașul se prăbușește.
4. (*fig.*) a greși: ~ *timore* a greși de frică.

prōlāpsiō, *ōnis f.* alunecare, cădere.

prōlātiō, *ōnis f.* 1. prezentare, citare: ~ *exemplorum* citarea exemplelor.

2. lărgire: ~ *finium* lărgirea teritoriului.
3. amânare: ~ *iudicii* amânarea judecății.

prōlātō (I) *vt.* 1. a întinde, a mări: ~ *agros* a spori pământurile, ~ *vitam* a prelungi viața. 2. a amâna: ~ *comitia* a amâna alegerile.

prōlectō (I) *vt.* a atrage, a momi.

prōlēs, *is f.* 1. vlăstar, copil, urmaș. 2. rasă, neam.

prōlētārius, *ii m.* proletar, cetățean sărac (din ultima clasă).

prōliciō, *ere vt.* a atrage, a momi.
prōlixē *adv.* larg, revărsat, abundant, generos.

prōlixus (3) *adj.* 1. larg (revărsat), lung: *prolixa barba* barbă lungă, bogată, *prolixa natura* natură generoasă. 2. spornic, favorabil: *prolixae res* situație favorabilă.

prōloquor, *i, cūtus sum vi. dep.* și *vt.* a spune cu glas tare, a rosti, a expune.
prōlūdō, *ere, lūsī, lūsum vi.* a se exersa.

prōluō, *ere, lui, lūtum vt.* 1. a spăla (luând cu sine): *imber saxum proluit* ploaia a dus cu sine stânca. 2. a scălda, a uda: ~ *labra* a uda buzele.

prōlūsiō, *ōnis f.* exersare, probă.
prōluviēs, *ēi f.* revărsare; descărcare.
prōmereō, *ēre, uī, itum (prōmereor, ērī, itus sum) vt.* și *vi. (dep.)* 1. a merita: ~ *poenam* a merita pedeapsa. 2. a-și câștiga merite: *bene ~ de multis* a-și câștiga merite față de mulți.

prōmeritum, *i n.* bune (rele) servicii; merit.

Promētheus, *i (eos) m.* titanul Prometeu (*care l-a plăsmuit pe om din argilă și l-a însuflețit cu focul furat din cer*). // **Promēthēus** (3) *adj.* prometeic.

Promēthidēs, *ae m.* prometidul, fiul lui Prometeu, Deucalion.

prōmineō, *ēre vi.* 1. a ieși în afară, a se ridica în față. 2. a se întinde.

prōmiscuē *adv.* de-a valma.
prōmiscuus (prōmiscus) (3) *adj.* 1. de-a valma, la un loc. 2. obișnuit, de rând.

prōmissiō, *ōnis f.* promisiune.
prōmissor, *ōris m.* cel care promite, promițător.

prōmissum, *i n.* promisiune.
prōmissus (3) *p.pf. v. prōmittō. // adj.* lăsat să crească, lung.

prōmittō, *ere, misi, missum vt.* 1. a lăsa să crească: ~ *capillum* a lăsa să crească părul. 2. a promite: ~ *pecuniam* a promite bani; (*spec.*) a promite să vină.

prōmō, *ere, prōmpsi, prōptum vt.* 1. a scoate: ~ *vina doliō* a scoate vin din butoi, *se ~ a ieși*. 2. (*fig.*) a da la iveală, a lăsa să se vadă: ~ *consilia* a dezvălui planurile, ~ *iustitiam* a lăsa să se vadă dreptatea.

prōmontōrium v. prōmuntorium.
prōmoveō, *ēre, mōvī, mōtum vt.* 1. a mișca (a împinge) înainte: ~ *turrim* a împinge înainte turnul. 2. a prelungi: ~ *aggerem* a prelungi redu-ta. 3. (*fig.*) a promova pe cineva.

prōmpte *adv.* degrabă, repede, fără șovăială.

prōmptus¹ (3) *adj.* 1. la vedere: *prompta et occulta* cele la vedere și cele ascunse. 2. la îndemână, prompt, lesnicios, ușor: *promptissima via* cea mai lesnicioasă cale. 3. gata (să facă ceva), repede, întreprinzător, hotărât, zelos, aplecat spre: ~ *manu*

gata de acțiune, ~ *ingenio* repede la minte, *promptissimi Vitellianorum* cei mai zeloși dintre vitelieni; ~ *in adulationes* înclinat spre lingușiri.
prōmptus², *ūs m.* [numai *Abl.*] *in promptu* la îndemână.

prōmulgātiō, *ōnis f.* publicarea unei legi, promulgare.

prōmulgō (I) *vt.* a aduce la cunoștință (o lege, un proiect).

prōmulsis, *idis f.* gustări (servite înaintea mâncărilor).

prōmuntorium (prōmunturium), *i n.* promontoriu.

prōmus, *i m.* chelar, mai-marele (peste ceva).

prōmūtuus (3) *adj.* încasat cu anticipație.

prōnē *adv.* înclinat înainte.

prōnepōs, *ōtis m.* strănepot.

prōnoea, *ae f.* providență.

prōnuba, *ae f.* cea care o asistă pe mireasă la căsătorie (*nună, nașă*).

prōnūntiātiō, *ōnis f.* încunoștințare publică, proclamare; (*jur.*) sentință; (*în logică*) propoziție, judecată; (*ret.*) exprimare, pronunțare.

prōnūntiātor, *ōris m.* cel care expune.

prōnūntio (I) *vt.* 1. a expune, a înfățișa, a povesti. 2. a rosti cu voce tare, a anunța, a proclama, a declara, a pronunța (o hotărâre).

prōnus (3) *adj.* 1. aplecat în jos, înclinat, care coboară. 2. (*fig.*) înclinat spre: ~ *in libidines* înclinat spre

plăceri. 3. favorabil. 4. ușor, lesnicios.

prooemium, *i n.* introducere, început.
prōpāgātiō, *ōnis f.* 1. (*despre plante*) înmulțire. 2. extindere, lărgire, prelungire.

prōpāgātor, *ōris m.* prelungitor.

prōpāgō¹ (I) *vt.* a înmulți (prin butași). 2. a mări, a întinde, a prelungi.

prōpāgō², *inis f.* mlădiță, vlăstar; (*fig.*) copil, urmaș; neam.

prōpalam *adv.* pe față, în fața tuturor.

prōpatulus (3) *adj.* descoperit, deschis. // **prōpatulum**, *i n.* loc liber, loc descoperit: (*in*) *propatulō a*) în aer liber; *b*) în față: *in propatulō aedium* în fața locuinței; *c*) (*fig.*) în văzul lumii.

prope [*comp. propius; superl. proximē*] I. *adv.* 1. (*loc*) aproape: ~ *a principe* aproape de împărat, *proxime a terris* foarte aproape de uscat, *propius accedere* a veni mai aproape, *proxime sequi* a urmări la foarte mică distanță. 2. (*timp*) de curând: *legiones proxime conscriptae* legiuni foarte de curând recrutate. 3. (*fig.*) aproape: ~ *nemo* aproape nimeni, ~ *incredibilis* aproape de necrezut, ~ *oblitus sum* era cât pe-aci să uit, *prope erat ut* era cât pe-aici ca. II. *prep.* (*cu Ac.*) aproape. 1. (*loc.*): ~ *amnem* aproape de râu, *propius periculum* mai aproape de primejdie. 2. (*timp*):

~ *Kalendas* către calendă. 3. (fig.) ~ *seditionem ventum est* s-a ajuns aproape la răsccoală, *proxime morum Romanum* foarte aproape de felul de viață roman.

prope diem (propediem) adv. (în) curând.

prōpellō, ere, puli, pulsum vt. 1 a împinge înainte: ~ *navem remis* a împinge înainte corabia cu vâslele. 2. a izgoni, a alunga: ~ *hostem* a-l alunga pe dușman.

propemodo și propemodum adv. aproape, cam.

prōpendeō, ēre, pendi, pēsum vi. a atârna, a sta atârnat; (fig.) a înclina mai mult spre.

prōpēsiō, ōnis f. înclinare.

prōpēsus (3) p.pf. v. prōpendeō. // adj. înclinat, aplecat: ~ *ad misericordiam* înclinat spre milă.

properanter adv. v. properē.

properantia, ae f. grabă.

properatō adv. în grabă.

properē adv. repede, iute, grabnic.

properō (I) vt. și vi. 1. a grăbi; (poet.) a pregăti în grabă, a zori: ~ *iter* a grăbi mersul, ~ *arma viro* a pregăti în grabă arme viteazului. 2. a se grăbi: ~ *in Italiam* a se grăbi spre Italia.

Propertius, ii m. Sextus Propertius (poet elegiac roman din cercul lui Maecenas).

properus (3) adj. grăbit, zorit, gata: ~ *irae* (G.) gata de mânie.

prōpexus (3) adj. care atârna în față, lung; (*despre barbă, păr*) bogat.

propinātiō, ōnis f. invitare la băutură.

propinō (I) vt. 1. a închina paharul.

2. a oferi (de băut, de mâncat).

propinquitās, ātis f. 1. apropiere.

2. (fig.) înrudire, legătură de rudenie.

propinquō (I) vi. și vt. 1. a se apropia: ~ *fluvio* (D.) a se apropia de fluviu, ~ *campos* a se apropia de câmpii. 2. a grăbi.

propinquus (3) adj. 1. apropiat, învecinat; ~ *ager pământ* învecinat, *in propinquo* în apropiere, *ex propinquo* de aproape, *propinqua Urbi* împrejurimile Romei. 2. înrudit: ~ *consanguinitate* înrudit prin sânge. // **propinquus, i m. și propinqua, ae f.** rudă.

propior (I), propius adj. comp. 1. mai aproape, mai apropiat: ~ *urbi* mai aproape de oraș, ~ *vero* (D.) mai aproape de adevăr, ~ *montem* mai aproape de munte. // **propiora, um n.pl.** împrejurimi. 2. mai potrivit, mai favorabil: ~ *huic aetati* mai potrivit cu această vârstă.

propitiō (I) vt. a îndupleca (pe zei, prin sacrificii), a împăca.

propitius (3) adj. (*despre zei*) favorabil, binevoitor.

propius adv. v. prope.

propōla, ae m. negustor (de mărunțișuri).

prōpōnō, ere, posui, positum vt. 1. a pune înainte: ~ *vexillum* a pune înainte steagul. 2. a prezenta, a înfățișa, a expune: ~ *legem* a promulga o lege, ~ *merita* a înfățișa meritele. 3. a pune în față ochilor, a reprezenta: ~ *sibi exemplar* a-și pune în față un model, ~ *spem sibi* a-și face speranțe, ~ *vitam alicuius* a-și reprezenta viața cuiva. 4. a propune, a stabili, a hotărî: ~ *praemium* a propune un premiu, *consilium propositum* planul stabilit, *sibi proponere ut* a-și propune să.

prōpositio, ōnis f. 1. reprezentare, înfățișare. 2. temă, subiect. 3. propoziție.

prōpositum, i n. 1. plan, scop. 2. subiect, temă.

prōpraetor, ōris m. propretor (*fost pretor, care ulterior devenea guvernatorul unei provincii*).

propriē adv. îndeosebi, anume, în special, vorbind la propriu.

proprietās, ātis f. 1. însușire, calitate proprie. 2. (rar) proprietate, drept de proprietate.

proprium, ii n. bun propriu.

proprius (3) adj. propriu, particular.

propter I. adv. alături, aproape: ~ *est spelunca* în apropiere este peștera.

II. prep. (cu Ac.) 1. lângă, aproape de: ~ *viam* lângă drum. 2. din cauza: ~ *metum* din cauza temerii.

propterea adv. de aceea, din această cauză: ~ *quod* din cauză că, ~ *ut* pentru (aceea) ca.

prōpudium, ii n. nerușinare; (fig.) nerușinat.

prōpugnāculum, i n. 1. parapet, meterez. 2. (fig.) apărare.

prōpugnātiō, ōnis f. luptă de apărare, apărare.

prōpugnātor, ōris m. luptător (în apărare), apărător.

prōpugnō (I) vi. și vt. 1. a lupta, a lupta apărându-se. 2. a apăra.

prōpulsātiō, ōnis f. îndepărtare.

prōpulsō (I) vt. a îndepărta, a înlătura.

propylaea, ōrum n.pl. portic; (spec.) Propileele (*porticul spre Acropole, la Atena*).

prōquaestōre m. procvestor (*locțiitor de cvestor, cvestor în provincie*).

prōra, ae f. proră.

prōrēpō, ere, rēpsī vi. a înainta târându-se.

prōripiō, ere, ripui, reptum vt. a lua cu forța, a înșfăca; (*expr.*) se ~ a se năpusti, a se repezi, *se ex curia* ~ a se năpusti afară din senat.

prōrogātiō, ōnis f. prelungire, amânare.

prōrogō (I) vt. a prelungi, a face să dureze: ~ *provinciam* a prelungi conducerea provinciei, ~ *famam alicuius* a face să dureze faima cuiva.

prōrsus adv. 1. direct. 2. întru totul, tocmai. 3. într-un cuvânt, pe scurt.

prōrumpō, *ere, rūpī, ruptum vi.* și *vt.* 1. a se arunca, a se năpusti, a izbucni ~ *in hostes* a se năpusti asupra dușmanilor, ~ *in minas* a izbucni în amenințări. 2. a arunca în lături.

prōruō, *ere, rūi, rutum vi.* și *vt.* 1. a năvăli, a se năpusti: ~ *in aliquem* a se năpusti asupra cuiva. 2. a se prăbuși: *motu terrae oppidum prouit* din cauza cutremurului orașul se prăbușește. 3. a culca la pământ, a doborî: ~ *arbores* a doborî pomi.

prōsa, *ae f.* proză.

prōsāpia, *ae f.* spiță, viță (de oameni).

proscāenium, *iī n.* partea dinaintea scenei.

prōscindō, *ere, scidi, scissum vt.* a despica: ~ *terram* a ara pământul, ~ *aequor* a despica valurile; (*fig.*) a sfâșia, a bârfi: ~ *aliquem* a defăima pe cineva.

prōscribō, *ere, scripsī, scriptum vt.* 1. a anunța prin afișare: ~ *legem* a aduce la cunoștință o lege. 2. (*spec.*) a anunța o vânzare, o închiriere: ~ *fundum* a scoate la vânzare proprietatea. 3. a proscrie, a pune preț pe capul cuiva: ~ *homines* a proscrie oameni. 4. a confisca bunurile cuiva: ~ *vicinos* a confisca bunurile vecinilor.

prōscriptiō, *ōnis f.* 1. afișare. 2. proscriere (*exilare* și *confiscarea bunurilor*).

prōscriptus, *i m.* proscris.

prōsecō, *āre, secuī, sectum vt.* a tăia, a spinteca.

prōsēmīnō (I) *vt.* a arunca sămânța; (*fig.*) a propaga.

prōsequor, *sequī, secūtus sum vt. dep.* 1. a însoți: ~ *amicum* a însoți un prieten. 2. a urmări: ~ *fugientes* a-i urmări pe cei ce fug. 3. a înconjura cu, a încărca, a dărui: ~ *laudibus* a încărca de laude. 4. a continua să vorbească, a urma (vorbind): *prosequitur pavitans* continuă înfricoșat.

Prōserpina, *ae f.* Proserpina (*fiica lui Iupiter și a zeiței Ceres, soția lui Pluton, care o răpise*).

prōsiliō, *ire, uī vi.* a sări înainte, a se repezi, a țâșni: ~ *ex lecto* a sări din pat, ~ *ad flumen* a se repezi spre râu, *sanguis prosilit* sângele țâșnește.

prōsocer, *erī m.* tată al socrului, bunic al soției.

prōspectō (I) *vt.* 1. a privi de departe: ~ *e terra* a privi de pe țărm, ~ *proelium* a privi de departe lupta. 2. a avea vedere spre: *villa mare prospectat* vila are vedere spre mare. 3. a căuta, a aștepta: ~ *auxilium* a aștepta ajutor.

prōspectus, *ūs m.* 1. vedere înainte (la distanță), perspectivă: ~ *impediebatur* vederea înainte era împiedicată. 2. (*fig.*) privire, vedere; aspect: *in prospectum populi* sub privirile poporului, *metior prospectu* mășor

cu privirea, ~ *lugubris* privește jalnică.

prōspeculor, *ārī, ātus sum vi.* și *vt. dep.* a cerceta din depărtare, a căuta să vadă.

prosper (*prosperus*), *era, erum adj.* după dorință, prielnic, favorabil: ~ *eventus* rezultat fericit, *luna prospera frugum* luna prielnică roadelor. // **prospera**, *ōrum n.pl.* situații prielnice.

prosperē *adv.* cu succes: ~ *pugnare* a lupta cu succes, ~ *evenire* a avea rezultat bun, a reuși.

prosperitās, *ātis f.* prosperitate, succes, noroc.

prosperō (I) *vt.* a face să reușească, a îndeplini cu succes.

prosperus *v. prosper.*

prōspicientia, *ae f.* prevedere, precauție.

prōspiciō, *ere, spexī, spectrum vi.* și *vt.* 1. a privi departe: ~ *in posterum* a privi departe în viitor, ~ *ex locis superioribus in urbem* a privi din locuri mai înalte spre oraș; (*poet.*) ~ *mari* a privi asupra mării; (*mil.*) a sta de strajă. 2. a zări de departe: ~ *classem* a zări flota. 3. (*fig.*) a purta de grijă, a se îngriji din timp: ~ *rei frumentariae* a se îngriji de aprovizionare, ~ *ut (ne)* a se îngriji ca (să nu). 4. a prevedea: ~ *casus futuros* a prevedea întâmplările ce vor veni.

prōsternō, *ere, strāvī, strātum vt.* a culca la pământ; (*fig.*) a distruge, a nimici.

prōstituō, *ere, uī, ūtum vt.* a prostituă.

prōstō, *āre, stitī vi.* a sta la vedere, a sta expus.

prōsubigō, *ere vt.* a răscoli, a călca în picioare.

prōsum, *prōdesse, profui vi.* a fi de folos, a folosi: ~ *omnibus* a folosi tuturor, ~ *ad concordiam* a folosi la buna înțelegere.

prōtegō, *ere, tēxī, tēctum vt.* 1. a acoperi (în față): *tabernaculum hederā* a acoperi cortul cu iederă. 2. (*frecv.*) a apăra, a ocroti: ~ *viros* a-i apăra pe bărbați.

prōtendō, *ere, tendī, tentum (tensum) vt.* a întinde înainte.

prōtenus *v. prōtinus.*

prōterō, *ere, trivī, tritum vt.* a călca în picioare, a zdrobi, a sfărâma: ~ *arva florentia* a călca în picioare câmpiile înflorite, ~ *aciem hostium* a zdrobi armata dușmanilor, *ver proterit aestas* vara izgonește primăvara. // **protritus** (3) *p.pf.* uzat.

prōterreō, *ere, uī, itum vt.* a pune pe fugă (însăimântând).

protervē *adv.* obraznic, nerușinat.

protervitās, *ātis f.* nerușinare, obraznicie, îndrăzneală.

protervus (3) *adj.* îndrăzneț, nerușinat, obraznic.

Prōteus, *ei m.* Proteu (zeu al mării, care putea lua toate înfățișările).

prōtinus (**prōtenus**) *adv.* 1. drept înainte, în față, în continuare: *capellas ~ aeger ago* bolnav, mân căprițele mai departe. 2. numaidecât, imediat (după), îndată: ~ *Aeneas* invită numaidecât Aeneas invită, ~ *a partu* îndată după naștere, ~ *virili toga* îndată după îmbrăcarea togii virile. 3. de aici încolo, după aceea: ~ *urbes eum morem coluere* de aici încolo orașele au păstrat acest obicei.

prōtrahō, *ere, trāxī, tractum vt.* 1. a târî afară, a scoate afară (târând): *cadaver pedibus protrahitur* cadavrul e târât afară de picioare, ~ *extentorio* a scoate din cort; (*spec.*) a duce cu forța, a sili. 2. a da la lumină, a denunța: ~ *auctorem facinoris* a-l denunța pe autorul crimei. 3. a prelungi: ~ *bellum* a prelungi războiul.

prōtrūdō, *erē, sī, sum vt.* 1. a împinge înainte: ~ *asellum in rupes* a împinge măgărușul în râpi. 2. (*fig.*) a amâna.

prōturbō (I) *vt.* 1. a pune pe fugă, a goni. 2. (*poet.*) a răsturna.

prout *conj.* așa cum.

prōvehō, *ere, vexī, vectum vt.* a transporta (înainte), a duce mai departe, a împinge (înainte): ~ *saxa* a transporta bolovani, *naves a terra in altum* *provectae* corăbii duse de

lângă țărm în larg, ~ *amore* a fi împins de dragoste, ~ *aliquem ad honores* a înălța pe cineva la onoruri, *aetate provectus* înaintat în vârstă, *provecti sunt in maledicta* au ajuns până la insulte.

prōveniō, *īre, vēnī, ventum vi.* 1. a se arăta la lumină, a se ivi: *novi oratores proveniunt* apar noi oratori. 2. (*fig.*) a se produce, a crește, a se dezvolta: *frumentum angustius provenerat* se făcuse mai puțin grâu, *studia hilaritate proveniunt* studiile se dezvoltă prin voioșie. 3. a reuși: *si destinata provenissent* dacă proiectele ar fi reușit.

prōventus, *ūs m.* 1. producție, recoltă. 2. rezultat, succes.

prōverbium, *īi n.* proverb, dicton.

prōvidēns (I), *ntis p.pr. v. prōvideō.*

// *adj.* prevăzător, înțelept, cuminte.

prōvidenter *adv.* înțelept, cuminte.

prōvidentia, *ae f.* 1. previziune.

2. prevedere, prudență, grijă de.

prōvideō, *ēre, vidī, vīsum vt. și vi.*

1. (*rar*) a vedea înainte, a vedea de departe. 2. a prevedea: ~ *futuros casus* a prevedea întâmplările viitoare. 3. a se îngriji din vreme: ~ *rei* (D.) a se îngriji de un lucru, ~ *commeatum* a se îngriji de aprovizionare, ~ *ut* (ne) a se îngriji ca (să nu).

prōvidus (3) *adj.* 1. care prevede: ~ *futuri* care prevede viitorul. 2. prevăzător, cuminte, înțelept: *homines*

providi oameni cuminți, *providum est* este un lucru prudent. 3. care se îngrijește, grijuliu: *natura provida* natura grijulie.

prōvincia, *ae f.* 1. funcție de conducere, conducere, comandă: *provinciam deponere* a părăsi conducerea, ~ *maritima* conducerea flotei; ~ *urbana* pretura urbană, *alicui provincia bellum est* cineva are conducerea războiului. 2. (*frecv.*) provincie (ținut cucerit, administrat de romani): ~ *Gallia, Asia* provincia Gallia, Asia; (*spec.*) *Provincia Romana* Provența.

prōvinciālis (2) *adj.* provincial, al unei provincii, de provincie. // **prōvinciālēs**, *ium m.pl.* locuitori ai unei provincii, provinciali.

prōvisiō, *ōnis f. v. prōvidentia.*

prōvisor, *ōris m.* 1. cel care prevede.

2. cel care se îngrijește.

prōvisus, *ūs [numai la Abl.] m.*

1. vedere la distanță. 2. prevedere, grijă de.

prōvivō, *ere, vīxī vi.* a continua să trăiască.

prōvocātiō, *ōnis f.* 1. apel (la popor sau la autoritatea supremă), drept de apel. 2. (*rar*) provocare.

prōvocātor, *ōris m.* provocator; (*spec.*) (un fel de) gladiator (abil în provocarea adversarului).

prōvocō (I) *vt.* 1. (*rar*) a chema afară. 2. a provoca, a ațâța: ~ *iniuriis* a provoca prin insulte, ~ *ad pug-*

nam a provoca la luptă. 3. a desfide, a rivaliza cu: *elegiā Graecos provocamus* în elegie rivalizăm cu grecii. 4. a face apel la, a apela: ~ *ad populum* a face apel la popor.

prōvolō (I) *vi.* a se repezi (în zbor), a alerga.

prōvolvō, *ere, volvī, volūtum vt.* a rostogoli (înainte), a prăvăli: ~ *saxa* a rostogoli bolovani: (*pas. și refl.*) a se prăvăli: *ad pedes provolutus* aruncându-se la picioare; (*fig.*) *fortunis provolvebantur* erau răsturnați din situațiile lor.

proximē (**proxumē**) *v. prope.*

proximitās, *ātis f.* apropiere; (*fig.*) înrudire.

proximus (3) *adj. superl. (v. pro-pior)* 1. (*loc*) cel mai apropiat, cel mai aproape: *proximi Germanis* cei mai aproape de germani, *in proximo litore* pe țărmul cel mai apropiat, *ager ~ finem* ogor foarte aproape de hotar. // **proximum**, *i n.* apropiere: *ex proximo* de foarte aproape.

2. (*timp*) a) anterior, trecut: *proxima nocte* (în) noaptea trecută, *proximo bello* în războiul anterior; b) următor: *proximo triduo* în următoarele trei zile. 3. (*fig.*) cel mai apropiat (în rang, ca vârstă etc.): *aetate* ~ cel mai apropiat ca vârstă, *alicui* ~ cel mai aproape de cineva, *vitia proxima virtutibus* defecte foarte asemănătoare cu calitățile. // **proximī**, *ōrum m.pl.* intimi, rude.

prūdēns (1), *ntis adj.* 1. cu bună știință: *quos prudens praetereo* îi trec cu vederea cu bună știință. 2. cunoscător, priceput: ~ *locorum* cunoscător al locurilor, ~ *in iure civili* cunoscător de drept civil, ~ *doli* priceput la înșelăciune. 3. cuminte, înțelept: ~ *vir* om înțelept.

prūdentē *adv.* cuminte, înțelept, inteligent.

prūdēntia, *ae f.* 1. (rar) prevedere. 2. cunoaștere, știință: ~ *legum* cunoașterea legilor. 3. înțelepciune, cumințenie.

pruīna, *ae f.* chiciură, promoroacă; (*fig.*) îngheț, iarnă.

pruīnōsus (3) *adj.* acoperit de brumă (de chiciură).

prūna, *ae f.* jărat.

prūniceus (3) *adj.* din lemn de prun.

prūnum, *i n.* prună.

prūnus, *i f.* prun.

prytanēum, *i n.* pritan (reședința pritanilor, conducătorii unor orașe în Grecia).

prytanis, *is m.* pritan (membru al colegiului care conducea treburile publice în Grecia).

psallō, *ere vi.* a cânta din chitară.

psaltria, *ae f.* cântăreață din chitară.

pseudolus, *i m.* mincinos.

psithius (3) *adj.* de stafide. // **psithia**, *ae f.* (un sort de) viță (bună pentru stafide).

psittacus, *i m.* papagal.

psychomantium, *ii n.* loc unde se evocau spiritele morților; evocarea spiritelor.

psychrolutes, *ae m.* cel care se scaldă în apă rece.

ptisana, *ae f.* orz curățat; fiertură de orz sau de orez.

ptisanarium, *ii* fiertură (de orz, de orez).

Ptolomaeus (Ptolemaeus), *i m.* Ptolomeu (numele unor regi ai Egiptului).

pūbēns (1), *ntis adj.* acoperit cu puf, puber.

pūbertās, *ātis f.* 1. pubertate, tinerete. 2. părul din barbă. 3. puf (la plante).

pūbēs¹ (**pūber**) (1), *eris adj.* 1. în floarea vârstei, tânăr. 2. acoperit cu puf.

pūbēs², *is f.* tineret; (*fig.*) mulțime.

pūbescō, *ere, bui vi.* 1. a se face mare, a crește. 2. a se acoperi de puf; a se acoperi (cu flori).

pūblicānus, *i m.* arendaș de impozite.

pūblicātiō, *ōnis f.* vindere la licitație, confiscare (în folosul statului).

pūblicē *adv.* 1. în mod oficial, în numele statului, în mod public. 2. fără deosebire, în comun.

pūblicō (I) *vt.* 1. a confisca (în folosul statului). 2. a) a pune la îndemâna tuturor; b) a face cunoscut tuturor.

pūblicus (3) *adj.* 1. oficial, de stat, al statului. 2. public, al tuturor. 3. comun, obișnuit. // **pūblicum**, *i n.*

1. proprietate de stat. 2. tezaur al statului. 3. venituri ale statului. 4. interes public. 5. public, loc public: *in publicum egredi* a ieși în public.

Publius, *ii m.* Publius (prenume roman, prescurtat P.).

pudendus (3) *adj.* de rușine, rușinos, dezonorant.

pudēns (1), *ntis adj.* rușinos, sfios, decent.

pudenter *adv.* cu sfială, cu decentă.

pudet, *ēre, puduit (puditum est) vb.* *impers.* a-i fi rușine, a se rușina: *tui non te pudet?* nu ți-e rușine de tine? *me ~ dicere* mi-e rușine să spun.

pudibundus (3) *adj.* rușinos.

pudicē *adv.* sfios, cinstit, curat.

pudicitia, *ae f.* curățenie (morală), cinste, onoare.

pudicus (3) *adj.* sfios; cinstit, curat, virtuos.

pudor, *ōris m.* 1. rușine, sfială: *sine pudore* fără rușine, ~ *paupertatis* rușine de sărăcie, ~ *civium* sfială față de cetățeni. 2. sentiment de onoare, cinste, virtute: *oblitus pudoris* uitând de cinste. 3. faptă rușinoasă, dezonoare: *non pudori est* nu este de rușine.

puella, *ae f.* fată; (*poet.*) copilă (iubită).

puellāris (2) *adj.* de fată.

puellāriter *adv.* ca o fată.

puer, *erī m.* 1. copil: *uxor ac pueri* soția și copiii, *a puero* de copil, *ex pueris excedere* a trece de vârsta copilăriei. 2. băiat (*până la șaptesprezece ani*), tânăr. 3. fiu. 4. sclav, slujitor: ~ *regius* slujitor regesc.

puerascō, *erē vi.* a intra în vârsta copilăriei.

puerilis (2) *adj.* 1. de copil: ~ *vox* voce de copil. 2. (*fig.*) copilăresc, pueril: ~ *animus* minte copilărească.

puerilitās, *ātis f.* 1. copilărie. 2. puerilitate.

pueriliter *adv.* copilărește.

pueritia, *ae f.* copilărie (*până la șaptesprezece ani*).

puerpera, *ae f.* femeie care a născut, lăuză.

puerperium, *ii n.* naștere.

puerperus (3) *adj.* de naștere.

puerulus, *i m.* băiețaș.

pūga (**pŷga**), *ae f.* fesă.

pugil, *gilis m.* pugilist, luptător cu cestul.

pugilātus, *ūs m.* pugilat, luptă cu pumnii.

pugillārēs, *ium m.pl.* tăblițe de scris.

pūgiō, *ōnis m.* pumnal.

pūgiunculus, *i m.* pumnal mic.

pūgna, *ae f.* luptă; (*spec.*) linie de luptă.

pūgnācītās, *ātis f.* combativitate.

pūgnāciter *adv.* cu înverșunare.

pūgnātor, *ōris m.* luptător.

pūgnāx (1), *ācis adj.* războinic; (*fig.*) gata de luptă, bățaios.

pūgnō (I) *vi.* a lupta: ~ *eminus* a lupta de departe, *pugnatum est adversus hostem* s-au dat lupte contra dușmanului, *pugnam* ~ a da o luptă; (*fig.*) a se lupta, a se sili: *pugnat evincere somnos* se silește să învingă somnul.

pūgnus, *i m.* pumn.

pulchellus (3) *adj.* drăguț, frumușel.

pulcher, *chra*, *chrum adj.* frumos.

pulchrē *adv.* 1. frumos. 2. (*fig.*) minunat, foarte bine.

pulchritūdō, *inis f.* frumusețe.

pūlex, *icis m.* purice.

pullārius, *iī m.* îngrijitorul puilor sacri (*după felul cum mâncau, se prezicea viitorul*).

pullātus (3) *adj.* îmbrăcat în veșmânt negru; (*fig.*) în haine de rând.

pullulō (I) *vi.* a face pui, a se prăsi; (*fig.*) a se lăți; a mișuna.

pullus¹ (3) *adj.* de culoare închisă, negricios, negru. // **pullum**, *i n.* veșmânt negru.

pullus², *i m.* pui.

pulmentārium, *iī n.* mâncare cu sos, tocană.

pulmentum, *i n.* bucată de carne, porție.

pulmō, *ōnis m.* plămân; (*pl.*) măruntaie.

pulpāmentum, *i n.* 1. bucată de carne (pulpă). 2. mâncare cu carne.

pulpitum, *i n.* scenă, estradă; tribună, catedră.

puls, *pultis f.* fiertură de făină, terci.

pulsātiō, *ōnis f.* bătaie, lovire.

pulsō (I) *vt.* a izbi, a lovi: ~ *terram pedibus* a lovi pământul cu picioarele, ~ *ostium* a bate în ușă, ~ *chor-das digitis* a atinge coardele cu degetele; (*fig.*) *quae te vecordia pulsat?* ce nebunie te apucă?

pulsus, *ūs m.* izbire, lovire, bătaie; (*fig.*) impuls.

pulvereus (3) *adj.* 1. de praf. 2. prăfuit, plin de praf.

pulverulentus (3) *adj.* plin de praf, prăfos.

pulvillus, *i m.* perniță.

pulvinar, *āris n.* 1. pernă sau pat (pe care se așezau statuetele zeilor, când se făcea praznic). 2. tron. 3. loc de închinare, templu.

pulvinus, *i m.* 1. pernă. 2. (*fig.*) a) banchetă; b) strat de flori; c) banc de nisip.

pulvis, *veris m.* praf, pulbere.

pūmex, *micis m.* piatră ponce (poroasă); (*fig.*) piatră seacă, stâncă.

pūmiceus (3) *adj.* de piatră poroasă, de piatră seacă.

pūmicō (I) *vt.* a lustrui cu piatră ponce.

pūmiliō, *ōnis m.* și *f.* pitic(ă).

punctim *adv.* înțepând cu vârful.

punctum, *i n.* 1. (*rar*) înțepătură.

2. punct. 3. vot (*marcat pe tăbliță ceruită printr-o înțepătură în dreptul numelui*). 4. mică măsură, moment, clipă: *puncto temporis* într-o

clipă, *eodem puncto temporis* în aceeași clipă.

pungō, *ere*, *pupugī*, *pūctum vt.* 1. a înțepa, a împunge. 2. (*fig.*) a chinui, a munci.

pūniceus (**pūnicus**) (3) *adj.* roșu ca purpura.

pūnicum (**mălum**), *i n.* rodie.

Pūnicus *v.* **Poenus**.

pūniō (*arh.* **poeniō**) (IV) *vt.* 1. a pedepsi: *morte damnatos* ~ a-i pedepsi cu moartea pe condamnați. 2. (*rar*) a răzbuna: ~ *dolorem* a răzbuna durerea.

pūnitor, *ōris m.* 1. om care pedepsește. 2. răzbunător.

pūpilla, *ae f.* 1. fată fără părinți, orfană, minoră. 2. pupila ochiului.

pūpillāris (2) *adj.* de minor (sub tutelă).

pūpillus, *i m.* orfan, minor.

puppis, *is f.* 1. pupă. 2. (*fig.*) corabie.

pūpula, *ae f.* pupila (ochiului).

pūpulus, *i m.* băiețaș.

pūpus, *i m.* băiețaș.

pūrē *adv.* curat; (*fig.*) pur, nepătat; (*despre vorbire*) corect, clar.

pūrgāmen, *inis n.* 1. murdărie, gunoaie. 2. curățire, ispășire.

pūrgāmentum, *i n.* 1. necurătenie, murdărie. 2. (*fig.*) lepădătură, drojdie.

pūrgātiō, *ōnis f.* 1. curățire. 2. (*fig.*) justificare.

pūrgō (I) *vt.* 1. a curăța, a purifica. 2. (*fig.*) a scuza, a dezvinovăți, a justifica.

pūrificō (I) *vt.* 1. a curăța. 2. (*fig.*) a purifica.

purpura, *ae f.* 1. (culoare de) purpură. 2. (*fig.*) haină, stofă vopsită în purpură. 3. (*fig.*) funcție înaltă, demnitate (de consul, de rege, de principe).

purpurātus (3) *adj.* îmbrăcat în purpură. // **purpurātus**, *i m.* demnitar, curtean.

purpureus (3) *adj.* 1. purpuriu. 2. îmbrăcat în purpură. 3. (*fig.*) strălucitor, frumos, viu colorat.

pūrus (3) *adj.* 1. curat: *vas purum* vas curat. 2. limpede, senin: *dies* ~ zi senină, *aer* ~ aer limpede. // **pūrum**, *i n.* cer senin. 3. (*fig.*) simplu, fără adaos: *toga pura* togă simplă (fără bandă de purpură), *hasta pura* sulită simplă (fără vârf de metal), *purus ab arboribus campus* câmpie fără copaci. 4. pur, nepătat de crimă. 5. (în vorbire) simplu, neîmpodobit: *genus dicendi purum* un fel simplu de a vorbi, *oratio pura* stil pur.

pūs, **pūris n.** puroi, scursoare.

pusillus (3) *adj.* mititel; (*fig.*) mărunț, meschin. // **pusillum** *adv.* foarte puțin, un pic.

pūsiō, *ōnis m.* băiețel.

pustula, *ae f.* bășicuță.

putāmen, *inis n.* părți de prisos (care se azvârle) (*vreascuri, coajă, carapace de la scoici, melci etc.*).

putātiō, *ōnis f.* curățire (a copacilor); cojire (a fructelor).

putător, *ōris m.* cel care curăță pomii.

puteal, *ālis n.* 1. colacul de piatră al fântânii, ghizd. 2. zid de piatră, mărginind un loc lovit de trăsnet; la Roma: *puteal Libonis* (restaurat de Libo) locul de întâlnire al oamenilor de afaceri, zarafilor, scamatorilor.

pūteō, *ēre, uī vi.* a miroși urât, a puți.

Puteoli, *ōrum m.pl.* Puteoli (oraș în Campania; azi, Pozzuoli). // **Puteolānus** (3) *adj.* din Puteoli.

puter, *tris, tre adj.* în descompunere, putred, stricat, sfărâmicios; vested, fleșcăit.

pūtēscō, *ere, tuī vi.* a se împuti.

puteus, *i m.* puț.

pūtidē *adv.* afectat, căutat, nenatural.

pūtidiusculus (3) *adj.* afectat, cam plictisitor, nesuferit.

pūtidus (3) *adj.* 1. împutit, puturos, stricat. 2. (despre stil) afectat, căutat, pretențios.

putō (I) *vt.* 1. (rar, despre pomi) a curăța: ~ *arbores*, *vitem* a curăța pomii, vița. 2. (fig., despre socoteli, conturi) a limpezi, a pune la punct: ~ *rationem* (*rationes*) a pune la punct socotelile. 3. (frecv.) a socoti, a considera, a crede: ~ *magni*, *parvi*,

pluris, *minoris* a socoti de mare, de mic, de mai mare, de mai mic preț, ~ *aliquid pro certo* a socoti ceva ca sigur, *citius quam putavissent* mai repede decât ar fi crezut; (*Imper.*) *putā* să zicem, de exemplu.

putrēfaciō, *ere, fēcī, factum vt.* a descompune, a face să putrezească.

putrefiō, *fieri, factus sum vb. pas.* a se descompune, a putrezi.

putrēscō, *ere vi.* a putrezi, a se descompune.

putridus (3) *adj.* putred, stricat.

putus (3) *adj.* (rar) curat.

pycta (*pyctēs*), *ae m.* luptător cu pumnii.

Pydna, *ae f.* Pydna (oraș în Macedonia).

pŷga v. **pŷga**.

Pygmaei, *ōrum m.pl.* pigmei, popor de pitici. // **Pygmaeus** (3) *adj.* pigmeic.

Pygmalion, *ōnis m.* Pygmalion: 1. fratele Didonei. 2. vestit sculptor grec.

Pyladēs, *ae (is) m.* Pylade (prietenul lui Oreste).

pylae, *ārum f.pl.* porți; strămoare, defileu.

Pŷlos (**Pylus**), *i f.* Pylos (oraș în Messenia, patria bătrânului Nestor). // **Pylius** (3) *adj.* din Pylos.

pyra, *ae f.* rug.

pŷramis, *idis f.* piramidă.

Pŷrēnē, *is f.* Pyrene (iubita lui Hercule, înmormântată în munții

Pyrene). // **Pŷrēnaeus** (3) *adj.* pirenean. // **Pŷrēnaeus**, *i m.* munții Pirenei (Pirinei).

pyrōpus, *i m.* pirop (aliaj de aramă cu aur).

Pyrrha, *ae f.* Pyrrha (soția lui Deucalion).

Pŷrrhus, *i m.* Pyrrhus: 1. Neoptolemus (fiul lui Achilles). 2. rege al Epirului.

Pŷthagorās, *ae m.* Pythagora din Samos (celebru filozof). // **Pŷta-**

gorēus (**Pŷthagoricus**) (3) *adj.* pitagoreic.

Pŷthia, *ae f.* Pythia (preoteasa lui Apollo de la Delphi).

Pŷthō, *ūs f.* Pytho (numele străvechi al ținutului Delphi). // **Pŷthicus** (**Pŷthius**) (3) *adj.* pytian, delfic. // **Pŷthia**, *ōrum n.pl.* Jocurile Pythice (de la Delphi, din patru în patru ani).

Pŷthōn, *ōnis m.* Python (balaurul de la Delphi, ucis de Apollo).

pyxis, *idis f.* cutioară.

Q

Q (în prescurtări). 1. = Quintus (prenume). 2. -que (în S.P.Q.R. senatus populusque Romanus).

quā adv. 1. (interog.) a) pe unde? ~ veniam? pe unde să vin? b) în ce chip? cum? accipe ~ id facere possis află cum ai putea face aceasta. 2. (relat.) a) pe unde: duae viae, ~ adiri poterat două drumuri pe unde se putea ajunge; b) atât cât, în măsura în care: effuge ~ potes fugi atât cât ți-e posibil; c) (în corel.) qua... qua atât... cât și: insignis fuit qua paternā gloriā, qua suā a fost strălucit atât prin gloria părintească, cât și prin a sa. 3. (nehot.) cumva: si ~ dacă cumva, ne ~ ca nu cumva.

quācumque adv. 1. pe oriunde. 2. în orice chip.

quādamtenus (quādam... tenus) adv. 1. până la un anumit punct. 2. întrucâtva.

quadra, ae f. pătrat; (oc.) bucată de pâine.

quadrāgēni, ae, a num. câte patruzeci.

quadrāgēsimum (3) num. al patruzecilea. // **quadrāgēsima**, ae f. patruzecime (impozit de 1/40).

quadrāgiē(n)s num. de patruzeci de ori.

quadrāgintā num. patruzeci.

quadrāns, ntis m. 1. un sfert. 2. un sfert de as (trei uncii).

quadrantārius (3) adj. de un sfert de as; (fig.) care nu face multe parale.

quadrātum, i n. pătrat.

quadrātus (3) adj. pătrat.

quadrīduum, i n. răstimp de patru zile.

quadriennium, ii n. răstimp de patru ani.

quadrifāriam adv. în patru părți.

quadrifidus (3) adj. despicaț (împărțit) în patru.

quadrigae, ārum f.pl. 1. patru cai înhămați alături. 2. cvadrigă (car de curse cu patru cai).

quadrīgārius, ii m. conducător de cai de curse.

quadrīgātus (3) adj. cu cvadrigă. // m. monedă de argint (pe care era gravată o cvadrigă).

quadriiugus (3) și **quadriiugis** (2) adj. cu patru cai, înhămați câte patru. // **quadriiugī**, ōrum m.pl. patru cai înhămați, cvadrigă.

quadrīmulus (3) adj. de patru anișori.

quadrīmus (3) adj. de patru ani.

quadrīgēnārius (3) adj. de patru sute (de inși).

quadrīgēni, ae, a adj. câte patru sute.

quadrīgētēsimum (3) num. al patru sutele.

quadrīgēnti, ae, a num. patru sute.

quadrīgēntiē(n)s num. de patru sute de ori.

quadripartitus (quadripertitus) (3) adj. împărțit în patru.

quadrirēmis (2) adj. cu patru rânduri de vâsle. // **quadrirēmis**, is f. corabie cu patru rânduri de vâsle.

quadrō (I) vt. și vi. 1. a tăia în formă de pătrat: saxum quadratum piatră pătrată. 2. a împlini, a întregi: pars quadrat acervum o parte întregeste grămada. 3. (fig.) a se potrivi, a veni bine: omnia in istam quadrant toate îi vin bine acestei (femei).

quadrupedāns (1), ntis adj. în galop, galopând.

quadrupēs (1), edis adj. care merge în patru picioare. // m. animal cu patru picioare; (spec.) cal.

quadruplātor, ōris m. denunțator, delator (care primea un sfert din averea acuzatului).

quadruplex (1), icis adj. împătrit.

quadruplus (3) adj. împătrit, de patru ori atât. // **quadruplum**, i n. împătritul: quadrupli condemnari a fi condamnat la împătritul sumei.

quadrus (3) adj. pătrat.

quaeritō (I) vt. 1. a cerceta, a căuta. 2. a întreba insistent.

quaerō, ere, quaesivī (quaesii), quaesitum vt. 1. a) a căuta: ~ iter a căuta drumul, ~ liberos a-i căuta pe copii; b) a căuta (să obțină): ~ pecuniam a căuta bani, ~ occasionem a căuta o ocazie, ~ honores a căuta demnitate; c) (spec.) a dori: convivia quaerit dorește ospetele. 2. a cerceta, a face cercetări: ~ causam a cerceta cauza, ~ de servo in dominum a-l supune la cercetări pe sclav în privința stăpânului. 3. a întreba, a căuta să afle: ~ a medicis a-i întreba pe medici, ~ ex eo a căuta să afle de la el, quaesivit de Zenone l-a întrebat pe Zenon, quaeret fortasse quispiam poate cineva va întreba.

quaesitor, ōris m. cercetător, anchetator; judecător.

quaesitum, i n. 1. întrebare. 2. agniseală.

quaesitus (3) p.pf. v. quaerō. // adj. 1. căutat, afectat. 2. rar, ales, fără seamăn.

quaesō, ere vt. 1. a ruga: decretum, quaeso, cognoscite aflați, rogu-vă, hotărârea, abs te quaeso, ut scribas te rog să-mi scrii. 2. a întreba.

quaesticulus, i m. câștig mic.

quaestiō, ōnis f. 1. cercetare: ~ captivorum cercetarea prizonierilor. 2. (jur.) anchetă: quaestionem habere a face o anchetă, quaestiones perpetuae curte de judecată permanentă. 3. discuție: res habet nihil quaestionis lucrul nu admite nici o

discuție. 4. problemă, chestiune: ~ *perdifficilis* o problemă foarte grea.

quaestiuncula, *ae f.* problemă de mică importanță.

quaestor, *ōris m.* cvestor (în timpul regilor, judecător în procese criminale; în timpul republicii, administrator al finanțelor statului).

quaestorius (3) *adj.* de cvestor. // **quaestorius**, *ii m.* fost cvestor. // **quaestorium**, *ii n.* cortul cvestorului (în lagăr), reședința cvestorului (în provincie).

quaestuōsē *adv.* profitabil.

quaestuōsus (3) *adj.* 1. rentabil, aducător de câștig. 2. lacom de câștig.

quaestūra, *ae f.* cvestură, funcția de cvestor.

quaestus, *ūs m.* profit, câștig: ~ *mediocris* profit neînsemnat, *quaestum facere ex aliqua re* a trage profit din ceva.

quālis (2) *pron.* 1. cel fel? cum? ~ *erit tua accusatio?* cum va fi acuzația ta? *qualem equum perdunt!* ce fel de cal pierd! 2. (*frecv. în corel. cu talis*) cum, precum: *qualis vir, talis oratio* cum e omul, așa e și vorba lui.

quālisumque, *quālecumque* *pron.* oricare (ar fi), oricum (ar fi), indiferent care.

quālislibet, *quālelibet* *pron.* oricare; oricum ar fi.

quālitās, *ātis f.* calitate, proprietate.

quālum, *i n.* și **quālus**, *i m.* coș, panet.

quam *adv.* 1. cât de (mult), cât: ~ *multa!* cât de multe! ~ *late patet*

cât de mult se întinde. 2. a) (în corel. cu tam) cât, pe cât: *non tam...*

quam nu atât... cât, *non tam generosus quam pecuniosus* nu atât de neam bun cât (mai degrabă) bogat, *si tam cavere potuisset, quam metuere solebat* dacă s-ar fi putut păzi atâtă pe cât se temea de obicei.

b) (cu vb. posse exprimat sau subînț. și superl.): cât mai... posibil: *quam celerrime potest* cât mai repede posibil, *quam maximis itineribus* prin marșuri cât mai mari posibil, ~ *saepissime* cât mai des. 3. (după comp. sau cuvinte cu sens comp.) decât, ca: *maior quam* mai mare decât, *prius...* *quam* mai înainte ca, *perire maluit* ~ *loqui* a preferat să moară decât să vorbească.

quamdiū *adv.* 1. de cât timp? cât timp? 2. atâtă vreme cât, cât timp.

quamdūdum *adv.* de cât timp?

quamlibet *adv.* oricât vrei, oricât.

quamobrem (quam ob rem) I. *adv.* 1. pentru ce? 2. pentru care motiv? II. *conj.* de aceea.

quamquam I. *conj.* deși, oricât de. II. *adv.* de altminteri.

quamvis I. *adv.* oricât de. II. *conj.* oricât, deși, chiar dacă.

quānam *adv.* pe unde?

quandō I. *adv.* 1. când? 2. (după si, num, ne) vreodată. II. *conj.* când,

din moment ce, de vreme ce, deoarece.

quandōcumque I. *conj.* ori de câte ori, oricând. II. *adv.* odată și odată, cândva.

quandōque I. *adv.* câteodată, uneori. II. *conj.* de vreme ce, deoarece.

quanquam v. **quamquam**.

quantillus v. **quantulus**.

quantitās, *ātis f.* mărime, cantitate.

quantopere (quantō opere) *adv.* cât de mult, cât: *quanto opere...* *tanto opere* pe cât de mult... pe atât.

quantulus (3) *adj.* cât de mic, cât de puțin: ~ *sol nobis videtur!* cât de mic ni se pare soarele! *quantulum memoriae* (G.) *est mihi!* ce slabă memorie am!

quantuluscumque, *lacumque*, *lumcumque* *adj.* oricât de mic, oricât de puțin.

quantus (3) *adj.* cât de mare: ~ *vir!* cât de mare om! *quanta praeda* cât de mare pradă: (în corel. cu tantus exprimat sau subînț.) cât: *cum tantis copiis, quantas nemo habuit* cu atât de mari trupe câte nimeni n-a mai avut, *pecuniam mihi dabis, quantam vis îmi vei da* câți bani vrei; (cu vb. posse și superl.) cât mai... cu puțință: *accurri quanta maxima celeritate potui* am alergat acolo cu cea mai mare repeziciune cu puțință; (neutru adverbial) *quantum* cât de mult, (pe) cât: *quantum temporis* cât timp, *quantum in me est*

pe cât e în puterea mea; (Abl. al măsurii) *quanto* cu cât: *quanto maior* cu cât mai mare; (G. prețului) *quanti* la ce preț, cu cât: *quanti est annona?* la ce preț e grâul? *quanti veheret, interrogavi* am întrebat cu cât mă transportă.

quantuscumque, *lacumque*, *tumcumque* *adj.* oricât de mare (mic); (adverbial) *quantumcumque* oricât (e posibil).

quantuslibet, *talibet*, *tumlibet* *adj.* oricât de mare.

quantusvis, *tavis*, *tumvis* *adj.* oricât de mare.

quāpropter *adv.* de aceea.

quārē (quā rē) I. *adv.* de ce? II. *pron.* prin care lucru. III. *conj.* de aceea. **quārtadecumānī**, *ōrum m.pl.* soldați din legiunea a XIV-a.

quartāna (subînț. febris), *ae f.* acces de paludism (repetat din patru în patru zile).

quartānī, *ōrum m.pl.* soldați din legiunea a IV-a.

quartārius, *ii m.* sferit dintr-un sextarius (măsură pentru vin. făină etc. = 0,137 l).

quartō *adv.* pentru a patra oară, în al patrulea rând.

quartum *adv.* pentru a patra oară.

quartus (3) *num.* al patrulea: *quarta pars copiarum* a patra parte din trupe, *ad quartam* (subînț. horam) până la al patrulea ceas din zi.

quasi I. conj. ca și cum; ~ *res obscura sit* ca și cum lucrul ar fi neclar.

II. adv. 1. ca (și), întocmai ca: ~ *amnis sedatus* ca un râu potolit.

2. (rar) cam, aproape.

quasillum, ī n. coșuleț (în care se ținea lâna).

quassatiō, ōnis f. zguduire, zdruncinare.

quassō (I) vt. 1. a scutura: *equus iubam quassat* calul își scutură coama. 2. a izbi, a zdruncina, a zdrobi: *classis ventis quassata* flota zdrobită de vânturi.

quassus (3) p.pf. v. quatiō. // adj. spart: *aula quassa* oală spartă; (fig.) *vox quassa* voce răgușită.

quātenus I. adv. 1. (loc) până unde, până la ce punct: *incertus ~ victoriam exerceret* neștiind până la ce punct să exploateze victoria. 2. (timp) până când: ~ *fusces haberem?* până când să mai păstrez puterea? 3. (mod) în măsura în care: ~ *tuto spectare possent* în măsura în care ar putea să privească fără primejdie. **II. conj.** întrucât, deoarece: ~ *nobis denegatur diu vivere* întrucât ne este interzis să trăim mult timp.

quater num. de patru ori.

quaternī, ae, a num. câte patru.

quatiō, ere, quassum vt. 1. a scutura: ~ *comas* a scutura pletele. 2. a izbi: ~ *terram pede* a lovi pământul cu piciorul, ~ *moenia arietē* a izbi zidurile cu berbecele. 3. a zdrun-

cina, a zdrobi: ~ *mentem* a zdruncina mintea.

quattuor (quatuor) num. patru.

quattuordecim num. paisprezece.

quattuorvirī, ōrum m.pl. colegiu de patru magistrați.

-que conj. enclitică și: *senatus populusque Romanus* senatul și poporul roman.

quemadmodum (quem ad modum) adv. cum, precum.

queō, ire, īvī (iū), itum vi. a putea, a fi în stare.

quercētum (querquetum), ī n. dumbravă de stejari, stejăriș.

querceus (3) adj. de stejar.

quercus, ūs f. stejar; (poet.) cunună cu frunze de stejar.

querel(l)a, ae f. 1. plânset, tânguire. 2. plângere, nemulțumire.

queribundus (3) adj. tânguitor.

querimōnia, ae f. 1. jale, tânguire. 2. (frecv.) plângere, nemulțumire, neînțelegere.

queritor, āri vi. dep. a se plânge neîncetat.

quernus (querneus) (3) adj. de stejar.

queror, querī, questus sum vt. și vi. dep. a se plânge, a se tângui: ~ *suum fatum* a-și deplânge soarta, ~ *de iniuriis* a se plânge de năpăstui, ~ *quod* a se plânge că.

querquētum v. quercētum.

querulus (3) adj. tânguitor, jalnic, plângăreț.

questio, ōnis f. plângere.

questus, ūs m. plânset, jelanie.

quī¹, quae, quod pron. 1. (relat.) care: *agri quos colimus* ogoarele pe care le cultivăm; (*precedat de is, ille, ex-primate sau subînt.*) cel care: *qui hoc dicit mentitur* cel care spune aceasta minte; (*la început de frază se traduce demonstr.*) *Quibus rebus cognitis* aceste lucruri fiind cunoscute. 2. (interog.) care? ce fel? ce? *quae patria tua est?* care este patria ta? *considera qui sis* gândește-te ce fel de om ești, *qui vir!* ce om! 3. (nehot.) **qui, qua (rar quae), quod; N. n.pl. qua (rar quae)** vreunul, vreuna: *ne qui forte putet* ca să nu creadă întâmplător vreunul, *si qua sunt* dacă cumva sunt vreunele.

quī² [vechi Abl. instr. de la quis] **I. pron.** cu care, cu ce, prin ce: *Aristides, qui efferretur, vix reliquit* Aristide abia a lăsat după el cu ce să fie înmormântat; *quicum* cu care: *quicum familiariter vivis* cu care trăiești îndeaproape. **II. adv.** în ce fel? cum? *qui potest?* cum e posibil? *qui tam cito scivit?* în ce fel a aflat așa repede?

quia conj. fiindcă.

quianam adv. pentru ce oare?

quicum v. quī².

quicumque, quaecumque, quodcumque pron. oricine, orice, oricare: ~ *is est* oricine ar fi acela, *quo-*

cumque modo potui în orice mod am putut.

quid v. quis.

quīdam, quaedam, quoddam adj. și quiddam pron. 1. (subst.) un oarecare, cineva, ceva, unul; (pl.) unii: *tum ~ ex advocatis* atunci unul dintre avocați, *quidam ex urbe excesserunt* unii au plecat din oraș, *est quiddam quod occultatur* este ceva ce se ascunde. 2. (adj.) **a)** un oarecare, un; (pl.) unii, niște: *quidam scriptores* unii scriitori, *breve quoddam tempus* un timp scurt, *quosdam adulescentes elegit* și-a ales niște tineri; **b)** un fel de, un anumit: *propugnaculum quoddam* un fel de parapet.

quidem adv. 1. într-adevăr, de fapt, tocmai: *ista quidem vis est* acesta e de fapt un act de violență, *his ~ verbis* tocmai cu aceste cuvinte. 2. cel puțin: *quod nos quidem iucundissimum arbitramur* lucru pe care noi cel puțin îl socotim foarte plăcut. 3. *nē...* *quidem* nici chiar.

quidni (quid nī) adv. de ce să nu? cum să nu?

quidquid (quicquid) n. [de la quis-quis] orice lucru, orice, tot ce: *quicquid agis prudenter agas* fă cu chibzuială orice faci.

quiēs, ētis f. liniște, odihnă, repaus; (fig.) somn; somnul morții; pace.

quiēscō, ere, quiēvī, quiētum vi. a se liniști, a se potoli, a se odihni, a sta

liniștit: *aequora quieverunt* apele s-au liniștit, *domi suae quiescens* odihnindu-se acasă la el, *urbs illa quiescere non potest* orașul acela nu poate sta liniștit.

quiētē *adv.* liniștit, pașnic.

quiētus (3) *adj.* liniștit, netulburat, pașnic; (*spec.*) departe de viața politică.

quilibet, quaelibet, quodlibet *adj.* și **quidlibet** *pron.* oricare, oricine, orice.

quin I. *adv.* 1. de ce nu...? ~ *taces?* de ce nu taci? 2. (*urmat adesea de etiam*) ba încă, ba chiar: *Octavianus multis ignovit, quin inter amicos recepit* Octavianus a iertat pe mulți, ba încă și i-a făcut prieteni, *multum scribo die, quin etiam noctibus scriu* mult ziua, ba chiar și noaptea. **II.** *conj.* (*cu Conj.*) 1. care să nu, încât să nu, fără să nu: *nemo est quin sciat* nu e nimeni care să nu știe, *nemo tam ferus erat quin illacrimaret* nu era nimeni atât de insensibil, încât să nu lăcrimeze. 2. că, ca: *non dubium est quin* nu e îndoială că, *paulum affuit quin puțin* a lipsit ca.

quinam, quaenam, quodnam *pron.* care oare? cine oare? ce oare?

Quinctius, *ii m.* Quinctius (*nume gentilic roman*). // **Quinctiānus** (3) *adj.* al lui Quinctius (Cincinnatus).

quincūnx, ūncis m. 1. cinci douăsprezecimi din întreg; (*spec.*) 5/12

dintr-un as (= cinci uncii). 2. (*fig.*) în cruciș (*quincunx simplu: dispunere a trei puieți de pom conform unei figuri ce reprezintă cifra romană V* ∴; *quincunx dublu: dispunerea a cinci puieți conform cifrei romane X, dublura grafică a cifrei romane V* ∴ ∴): în *quincuncem ordines disponere* a așeza rândurile în cruciș.

quindecie(n)s *num.* de cincisprezece ori.

quindecim *num.* cincisprezece.

quindecimvirī, ōrum m.pl. *quindecimviri* (*colegiu de cincisprezece membri*) // **quindecimvirālis** (2) *adj.* *quindecimviral*.

quingēnārius (3) *adj.* de câte cinci sute.

quingēni, ae, a num. 1. câte cinci sute. 2. cinci sute.

quingētēsīmus (3) *num.* al cinci sutele.

quingenti, ae, a num. cinci sute.

quingentiē(n)s *num.* de cinci sute de ori.

quinī, ae, a num. 1. câte cinci. 2. cinci.

quingēgēni, ae, a num. câte cincizeci.

quingēgēsīmus (3) *num.* al cincizecele.

quingēgēsīma, ae f. cincizecizecime (*impozit de 1/50*).

quingēgie(n)s *num.* de cincizeci de ori.

quingēgintā *num.* cincizeci.

quingūtrūs, uum f.pl. sărbători în cinstea Minervei: ~ *maiores* (19–23 martie); ~ *minores* (*minuscule*) (13 iunie).

quinque *num.* cinci.

quingēmēstris (2) *adj.* de cinci luni.

quingēnnālis (2) *adj.* 1. de cinci ani. 2. la cinci ani o dată.

quingēnnis (2) *adj.* de cinci ani.

quingēnnium, ii n. perioadă de cinci ani.

quingērēmī (2) *adj.* cu cinci rânduri de vâsle. // **quingērēmī, is f.** corabie cu cinci rânduri de vâsle.

quingēvir, i m. *quingēvir*

quingēvirātus, ūs m. funcția de *quingēvir*.

quingēvirī, ōrum m.pl. *colegiu de cinci membri*.

quingūiē(n)s *num.* de cinci ori.

quingūiplicō, are vt. a încinci.

quingūdecimāni, ōrum m.pl. soldați din legiunea a XV-a.

quingūāna, ae f. cvintana (*drum de-a curmezișul lagărului, în spatele pretorului, servind și de târg al taberei*).

quingūāni, ōrum m.pl. soldați din legiunea a V-a.

Quingūiliānus, i m. Quingilianus (*cognomen roman; de ex., M. Fabius Quingilianus, vestit profesor de retorică*).

Quingūilis (Quingūtilis) (2) *adj.* al lunii a cincea (*după vechiul calendar, care începea cu martie*); al lunii a șaptea (*numită ulterior, în amintirea lui Caesar, iulie*).

Quingūtilius (Quingūtilius), ii m. Quingūtilius (*nume gentilic roman*). // **Quingūtilius** (3) *adj.* din gens Quingūtilia.

quingūtō *adv.* a cincea oară.

quingūtum *adv.* pentru a cincea oară.

quingūtus¹ (3) *num.* al cincilea.

Quingūtus², i m. Quintus (*prenume, prescurtat Q.*).

quippe *adv.* 1. într-adevăr, de bună seamă, desigur: ~ *vetor fati* desigur sunt oprită de destin. 2. (*urmat de qui sau cum, quod + Conj.*) deoarece: ~ *qui iusserit* deoarece el a poruncit.

Quingūinālia, ium n.pl. Quingūinalii (*serbări în cinstea lui Quingūinus, 17 februarie*).

Quingūinālis (2) *adj.* al lui Quingūinus (Romulus), quingūinal: *collis* ~ colina quingūinală (*la nord-estul Capitoliului*).

Quingūinus, i m. Quingūinus (*alt nume al lui Romulus, apoteozat după moarte*): *urbs Quingūini* orașul lui Romulus (Roma), (*poet.*) al lui Augustus (*ca al doilea fondator al Romei*). // **Quingūinus** (3) *adj.* v. **Quingūinālis**.

Quingūiris, itis m. cetățean; (*frecv. pl.*)

Quingūiritēs, ium (um) cetățeni (*în timp de pace*).

quingūiritātio, ōnis f. strigăt de groază.

quingūiritātus, ūs m. v. **quingūiritātio**.

quingūiritō, āre, ātum vi. a chema în ajutor, a striga după ajutor.

quis, quid I. *pron.* 1. cine? ce? *quis mortaliūm?* cine dintre muritori? *quid agis?* ce faci? 2. (*adesea după*

si sau nisi, ne, cum, num) cineva, ceva: *dixerit quis* ar putea să spună cineva, *si quid accidat* dacă s-ar întâmpla ceva. **II. adj.** ce: *quis senator?* ce senator?

quisnam, quidnam *pron.* cine oare? ce oare? *quisnam est tam demens?* cine oare e atât de smintit? *si quae- reres, quidnam egisset* dacă ai întreba ce-a făcut oare.

quispiam, quaequam, quidpiam *pron.* și **quodpiam** *adj.* cineva, ceva, un oarecare: *quispiam dicet* cineva va spune, *quaequam cohors* una dintre cohorte, *gravius quidpiam dicere* a spune un lucru mai grav.

quisquam, quidquam (quicquam) *pron.* vreunul, cineva, ceva: *est ne quisquam...* e oare cineva, *nec quisquam* și nimeni, *nec quidquam* și nimic.

quisque, quaeque, quidque *pron.* și **quodque** *adj.* fiecare, oricine, orice: *principes cuiusque civitatis* fruntașii fiecărui popor, *homines cuiusque generis* oameni de orice fel; (*după num. ord.*) din... în..., la: *quinto quoque anno* din cinci în cinci ani, *tertio quoque die* la trei zile o dată, *primo quoque tempore* la cea dintâi ocazie; (*după superl.*) *optimus quisque* orice om ales, *optimi quisque* toți cei buni, *quo quisque est sollertior* cu cât cineva este mai iscusit.

quisquilliae, ārum f.pl. vreascuri; (*fig.*) lepădături; resturi.

quisquis, quidquid (quicquid) *pron.* oricine, orice: *quisquis ille est* oricine este acela, *quoquo modo res se habet* oricum stau lucrurile.

quivis, quaevis, quidvis *pron.* și **quodvis** *adj.* oricare, orice.

quō¹ *adv.* **1. (interog.)** unde? încotro? ~ *tendis?* unde pornești? *dabo ~ reliquias recondas* am să-ți dau unde să pui resturile, ~ *gentium sumus?* la ce neam ne aflăm? **2. (fig.)** la ce (bun)? *nescis ~ valeat nummus?* nu știi la ce e bun banul? **3. (relat.)** unde: *in eam partem* ~ în acea parte unde (în care), ~ *cum venissent* când au ajuns acolo. **4. (nehot.)** undeva: *si ~ proficisceris* dacă pleci undeva.

quō² [*Abl. neutru de la quod*] **1. (în prop. principale)** prin aceasta, de aceea: ~ *etiam scripsit* de aceea a și scris, ~ *factum est ut* rezultatul a fost că. **2. (în corel. cu eo sau hoc însoțit de comp.)** cu cât... cu atât: ~ *difficilius, hoc praeclarius* cu cât e mai greu, cu atât e mai frumos, *homines ~ plura habent, eo ampliora cupiunt* oamenii cu cât au mai multe cu atât doresc și mai multe. **3. ca (prin aceasta)** să: *arma non cepimus, ~ aliis pericula faceremus* n-am luat armele ca prin aceasta să-i primejduim pe alții. **4. (prece- dat de non și Conj.)** nu fiindcă: *non*

~ *dubitem... sed quia...* nu că m-aș îndoi, ci fiindcă.

quoad *conj.* **1. (loc)** până unde, până la ce punct. **2. (timp)** atâta cât, cât timp: ~ *vixit* cât timp a trăit. **3. până ce:** ~ *renuntiaturum est* până ce s-a anunțat.

quōcircā *conj.* de aceea.

quōcumque *adv.* oriunde, oriîncotro.

quod¹ *pron.* [*Ac. neutru sg.*] **1. de ce,** pentru ce: *nihil habeo ~ accusare senectutem* nu am de ce să acuz bătrânețea, *non est ~* nu este motiv ca, ~ *ad me attinet* în ce mă privește. **2. și de aceea:** ~ *te oro miserere* de aceea, te rog, fie-ți milă; (*particulă de legătură înainte de conj.*): ~ *si* și (iar) dacă, *quod ne* și ca să nu, *quod cum* și când.

quod² *conj.* **1. pentru faptul că,** pentru (aceea) că: *Themistocles, ~ liberius vivebat, minus probatus erat* Themistocle, pentru că trăia prea liber, nu prea era pe plac, *non ~ acta probem, sed quia* nu pentru că aș aproba faptele, ci fiindcă. **2. că,** anume că: *hoc in eum vitupero, ~ iracundus sit* aceasta critic eu la el, că e irascibil, *bene (male) accidit* ~ s-a întâmplat bine (rău) că, *adde ~* mai adaugă că, *quid ~ ?* ce să spun de faptul că? **3. cât despre faptul că:** ~ *mihi gratularis: agnosco humanitatem tuam* cât despre faptul că mă feliciți, recunosc într-asta amabilitatea ta.

quōdammodō (quōdam modō) *adv.* într-un anumit fel.

quōlibet *adv.* oriunde, oriîncotro.

quom v. cum.

quōminus *conj.* [= *ut eo minus* ca prin aceasta mai puțin] (*după vb. cu sensul de a împiedica*) (ca) să: *nihil impedit, quominus id facere possimus* nu ne împiedică nimic ca să putem face aceasta.

quōmodo *adv.* în ce chip, cum.

quōnam *adv.* unde oare? încotro oare?

quondam *adv.* **1. odată, odinioară.**

2. (rar) câteodată. **3. (rar)** într-o bună zi (în viitor).

quoniam *conj.* deoarece, fiindcă.

quoquam *adv.* undeva.

quōque¹ *adv.* (*după cuvântul pe care-l subliniază*) chiar (și): *ego ~* chiar și eu.

quoque² [*din quo și que*] *conj.* și ca să.

quōqueversus (quōqueversum) v. quōquōversus.

quōquō *adv.* oriîncotro, în orice parte.

quōquōversus (quōquōversum) adv. în toate direcțiile, în toate părțile.

quōrsum (quōrsus) adv. în ce direcție? la ce (scop, rezultat)?

quot *pron.* [*indecl.*] câți, câte.

quotannis *adv.* în fiecare an.

quotcumque *pron.* [*indecl.*] oricâți, oricâte.

quotidiānus, quotidiē v. cotidiānus, cotidiē.

quotiē(n)s *adv.* 1. de câte ori? 2. ori de câte ori.

quotiēnscumque *adv.* ori de câte ori.

quotquot *pron.* [*indecl.*] oricâți, oricât (de mulți, de multe).

quotus (3) *adj.* al câtealea?

quotusquisque, quotaquaeque, quotumquodque *pron.* la câți unul? cât de puțini?

quoūsque *adv.* 1. până unde? până la ce punct? 2. până când?

quum *v.* cum².

R

R (în prescurtări) 1. = *Romanus*.

2. **R.P.** *res publica*.

rabidē *adv.* cu furie.

rabidus (3) *adj.* furios, turbat.

rabiēs, ēi f. furie, turbare.

rabiōsē *adv.* cu furie.

rabiōsus (3) *adj.* furios, înfuriat.

Rabirius, ii m. Rabirius (*nume gentilic roman*). // *adj.* (3) din gens *Rabiria*.

rabula, ae m. avocat prost.

racēmifer, era, erum *adj.* care are ciorchini.

racēmus, i m. 1. ciorchine. 2. ciorchine de strugure; struguri.

radiātus (3) *adj.* 1. cu raze. 2. strălucitor, strălucind, luminos.

rādicītus *adv.* cu rădăcini cu tot; (*fig.*) din rădăcini.

rādicula, ae f. rădăcină mică.

radiō (I) și **radior, arī vi.** a străluci, a proiecta raze.

radius, ii m. 1. vargă; (*spec.*) spiță (la roată); suveică. 2. rază de lumină; rază.

rādix, icis f. 1. rădăcină; (*spec.*) ridiche. 2. (*fig., freqv. pl.*) rădăcini; fundament, temelii; partea cea mai de jos: *a radicibus domum evertere* a dărâma casa din temelii, *radices montis* poalele muntelui.

rādō, ere, rāsī, rāsum vt. 1. a rade; ~ *barbam* a rade barba. 2. a curăța (îndepărtând resturile), a șlefui, a răzui, a răcăi: ~ *lapides* a șlefui pietre, ~ *parietes* a răzui pereții, ~ *terram* a răcăi pământul, ~ *genas* a zgâria obrații. 3. (*poet.*) a atinge trecând mai departe: *ripas radentia flumina* apele care ating malurile, *aquilo radit terras* acvilonul mătură ogoarele.

raeda (rēda), ae f. car (cu patru roți), trăsură.

raedārius, ii m. vizitiu.

R(h)aetia, ae f. Retia (*ținut dincolo de Alpii Orientali, între Rin și Dunăre*). // **R(h)aeti, ōrum m.pl.** reții (*populație celtică din Raetia*). //

R(h)aeti(c)us (3) *adj.* retic.

rāmālia, ium n.pl. crăci (crengi) uscate.

rāmeus (3) *adj.* de crengi (uscate).

Ramnē(nsē)s, ium m. Ramnes (*numele unuia dintre cele trei triburi străvechi ale Romei: Ramnes, Tities, Luceres*).

ramōsus (3) *adj.* rămuros.

rāmulus, i m. rămurea.

rāmus, i m. ramură; (*fig.*) ~ *fluminis* un braț al râului, ~ *montis* o ramură a muntelui.

rāna, *ae f.* broască.

rancidus (3) *adj.* rānced, împutit, cu miros urât.

rānunculus, *i m.* broscuță.

rapācītās, *ātis f.* rapacitate, pornire hrăpăreață.

rapāx (1), *ācis adj.* 1. răpitor, care ia cu sine totul. 2. hrăpăreț.

rapidē *adv.* repede, năvalnic.

rapiditās, *ātis f.* repeziciune.

rapidus (3) *adj.* 1. repede, năvalnic, năprasnic: *rapidum flumen* râu repede, *rapidum venenum* otravă năprasnică. 2. hrăpăreț, nimicitor: *volucris rapidissima* pasărea cea mai hrăpăreață, ~ *ignis* foc pustiitor.

rapīna, *ae f.* jaf, prădăciune.

rapīō, *ere, rapui, raptum vt.* I. 1. a lua repede, a prinde în grabă, a înșfăca, a smulge: ~ *arma, ligones* a apuca repede armele, sapele, ~ *telum de vulnere* a smulge săgeata din rană. 2. (*poet.*) a grăbi, a face în grabă: ~ *viam, cursum, nuptias* a grăbi drumul, mersul, nunta. 3. (*fig.*) a prinde repede, a lua în grabă, ~ *colorem* a prinde culoare, ~ *occasionem* a prinde ocazia, ~ *oscula* a săruta în grabă. II. 1. a duce (repede și cu forța), a lua (a târî) cu sine: *flumen rapit pecudes* râul duce cu sine turmele, ~ *in ius* a târî în judecată, ~ *ad necem* a duce la moarte, *quo te rapis?* unde fugi? 2. (*fig.*) a duce: *cupiditate rapitur* este mânat de lăcomie, ~ *auditorem*

in medias res a duce cu sine pe auditor în miezul lucrurilor. 3. a-și însuși cu forța, a răpi, a fura, a jefui: ~ *virgines Sabinas* a răpi fetele sabine, ~ *Pergama incensa* a jefui Pergamul incendiat.

raptim *adv.* în grabă.

raptō (I) *vt.* 1. a duce (repede și violent). 2. a jefui.

raptor, *ōris m.* răpitor, prădător.

raptum, *i n.* jaf, pradă: *vivere (ex) ripto* a trăi din jaf, *rpto gaudere* a se bucura de pradă.

raptus, *ūs m.* 1. rupere, smulgere, sfâșiere. 2. prădăciune, jefuire.

rāpulum, *i n.* nap mic, gulie.

rāpum, *i n.* nap.

rārēscō, *ere vi.* 1. a se subția, a deveni mai slab. 2. a se rări.

rāritās, *ātis f.* 1. rărime. 2. raritate.

rārō *adv.* rar, rareori.

rārus (3) *adj.* rar; (*fig.*) neobișnuit, deosebit.

rāsilis (2) *adj.* șlefuit, neted.

rāster, *trī m.* sau **rāstrum**, *i n.* [*frecv. pl.*] greblă.

ratiō, *ōnis f.* I. 1. socoteală, calcul, cont, registru de socoteli: ~ *acceptorum et datorum* socoteala încasărilor și a cheltuielilor, *rationem componere* a limpezi conturile, *rationem habere* (sau *inire*) a face socoteala, *rationem referre* (sau *reddere*) a da socoteală. 2. afaceri, interese: *coniuncti ratione* legați prin interese de afaceri, *non meas*

rationes anteposui nu am pus mai presus interesele mele. 3. (luare în) seamă, considerare, grijă de: *valetudinis rationem habere* a ține seama de sănătate, *ratione sauciorum habitā* ținând seama de răniți. II. fel, mod; natură, chip; plan: ~ *belli* felul războiului, *eādem ratione* în același mod, ~ *eius non valuit* planul lui n-a reușit, *omni ratione* în orice chip. III. 1. judecată, rațiune: *homines rationis egentes* oameni lipsiți de judecată, *nulla ratione factum* lucru făcut fără nici o judecată. 2. motiv (rațional), motivare: *id ea ratione fecit, quod noluit* a făcut-o din acest motiv, anume că n-a voit, *nihil rationis adfers* nu aduci nici o motivare. 3. fel de a gândi: *ab hac ratione dissentio* nu sunt de acord cu acest fel de a gândi. 4. metodă, regulă: ~ *argumentandi* metoda argumentării. 5. cunoaștere teoretică, teorie, doctrină: ~ *atque usus* teoria și practica, ~ *Stoicorum* doctrina stoicilor.

ratiōcinātiō, *ōnis f.* raționament, silogism.

ratiōcinātor, *ōris m.* socotitor.

ratiōcinor, *ārī, ātus sum vt.* și *vi. dep.* a calcula, a socoti; (*fig.*) a concluda.

ratis, *is f.* plută; (*fig.*) barcă, corabie.

ratiuncula, *ae f.* 1. socoteală mică.

2. (*fig. pl.*) argumente slabe, subtilități.

ratus (3) *p.pf. v. reor. // adj.* 1. cuvenit: *pro rata parte* în raport cu partea cuvenită. 2. hotărât, stabil, sigur. 3. valabil, ratificat.

raucus (3) *adj.* răgușit, aspru (la auz). **raudusculum**, *i n.* bucată mică de metal; (*fig.*) sumă mică de bani.

rāvus (3) *adj.* cenușiu-gălbui.

rea¹, *ae f.* acuzată.

Rēa² (**Rhēa**), *ae f.* Rhea Silvia (mama lui Romulus și Remus).

reāpse *adv.* în realitate, de fapt.

Reāte, *is n.* Reate (oraș la nord-estul Romei, capitala sabinilor). // **Reātīnus** (3) *adj.* din Reate.

rebellātiō, *ōnis f.* revoltă, răzvrătire.

rebellātrix, *īcis f.* răzvrătită.

rebelliō, *ōnis f.* reînceperea războiului, răsccoală.

rebellis (2) *adj.* care reîncepe războiul, răsculat.

rebellō (I) *vi.* a se răscula.

reboō, *āre vi.* a hui, a răsuna.

recalcitrō (I) *vi.* a azvârli din picioare (înapoi); (*fig.*) a se împotrivi.

recaleō, *ēre vi.* a se înfierbânta din nou.

recalēscō, *ere, calui vi.* a se înfierbânta.

recalfaciō, *ere, fēcī vt.* a reîncălzi.

recandēscō, *ere, candui vi.* 1. a se face alb. 2. a se aprinde, a se încinge.

recantātus (3) *adj.* descântat, desferecat, retractat.

recēdō, *ere, cessī, cessum vi.* a se retrage, a se îndepărta; (*despre locuri*)

a fi departe; (*fig.*) a dispărea, a se stinge: *undae recedunt* apele se retrag, ~ *ab usu cotidiano* a se îndepărta de uzul zilnic, *domus urbe recedit* casa e departe de oraș, *ira recessit* mânia s-a stins.

recellō, *ere vi.* a se trage înapoi.

recēns¹ (1), *ntis adj.* 1. (fiind) curând după: *Homerus ~ ab illorum aetate fuit* Homer a trăit puțin după epoca acelor, ~ *a partu* curând după naștere, nou-născut. 2. proaspăt, nou, recent: ~ *epistula* scrisoare recentă. // **recentiōrēs**, *ūm m.pl.* cei noi, moderni.

recēns² *adv.* de curând: ~ *ab exilio reversi* reîntorși de curând din exil.

recēnsēō, *ēre, suī, sum (sītum) vt.* a trece în revistă, a examina; (*fig.*) a-și reprezenta.

recēnsiō, *ōnis f.* recensământ, numărătoare.

receptāculum, *i n.* 1. sălaș; loc de păstrare. 2. loc de refugiu, adăpost.

receptō (I) *vt.* 1. a trage înapoi, a retrage: *se ~* a se retrage. 2. a primi la sine.

receptor, *ōris m.* tănuitor.

receptrix, *icis f.* tănuitoare.

receptum, *i n.* angajament, făgăduială.

receptus¹ (3) *p.pf. v. recipiō. // adj.* primit, admis.

receptus², *ūs m.* 1. retragere; (*mil.*) *receptui canere* a suna retragere, *receptui signum dare* a da semnal

de retragere. 2. putință (loc) de retragere.

recessus, *ūs m.* 1. retragere. 2. loc retras, ungher, tainiță.

recidivus (3) *adj.* renăscut, reînviat.

recidō¹, *ere, cidi vi.* 1. a recădea: *omnia recidunt in terram* toate recad pe pământ. 2. (*fig.*) a cădea, a ajunge: *periculum in ipsum recidit* primejdia căzu asupra lui, ~ *in servitute* a ajunge din nou în sclavie, ~ *ex laetitia ad luctum* a ajunge de la veselie la jale.

recidō², *ere, cidi, cīsum vt.* a tăia, a reteză; (*fig.*) a reduce.

recingō, *ere, cīnxi, cīnctum vt.* a descinge, a desface.

recinō, *ere vi. și vt.* 1. a răsună. 2. a repeta (în cor, ca un ecou).

recipiō, *ere, cēpi, ceptum vt.* I. (*recu sensul „înapoi”*) a trage înapoi, a retrage, a aduce înapoi: *medio ex hoste eum recepi* l-am tras înapoi din mijlocul dușmanilor, *signo recipiendi dato* fiind dat semnalul retragerii, *se ~* a se retrage: *se ~ in silvas* a se retrage în păduri. II. (*recu sensul „din nou”*). 1. a lua din nou: ~ *arma* a lua din nou armele. 2. a redobândi: ~ *vires corporis* a redobândi forțele fizice, ~ *animum* a recăpăta curajul. 3. a reveni: *se ~* a-și reveni, *se receperunt ex terrore et fugā* și-au revenit din spaimă și din fugă. III. (*re- fără sens special*). 1. (*frecv.*) a primi: ~ *ad se*

in oppidum a primi la sine în cetate, ~ *tecto* a primi în casă, ~ *in civitatem* a primi drept cetățean. 2. a lua în stăpânire, a cuceri, a lua: ~ *Siciliam* a cuceri Sicilia. 3. a lua asupra sa: ~ *mandatum* a-și lua o însărcinare. 4. a admite, a permite: *res dilationem non recipit* lucrul nu suferă amânare. 5. a garanta, a promite: *de fide eorum nihil ~ possum* de buna lor credință nu pot garanta deloc.

reciprocō (I) *vt.* a mișca înainte și înapoi, a mișca alternativ.

reciprocus (3) *adj.* care se reîntoarce, care revine: *mare reciprocum* marea în reflux, *reciprocae voces* ecouri.

recitātiō, *ōnis f.* 1. lectură cu glas tare. 2. lectură în public (făcută de autor).

recitātor, *ōris m.* cititor (în public).

recitō (I) *vt.* a citi cu glas tare, a citi în public; a declama, a recita.

reclāmātiō, *ōnis f.* strigăte de dezaprobar.

reclāmītō (I) *vi.* a striga împotriva, a protesta contra.

reclāmō (I) *vi.* 1. a striga împotriva, a protesta contra, a vocifera. 2. (*poet.*) a răsună.

reclinis (2) *adj.* aplecat, întins deasupra, culcat.

reclinō (I) *vt.* a apleca (pe spate), a culca; (*fig.*) a sprijini.

reclūdō, *ere, clūsi, clūsum vt.* 1. a deschide: ~ *portas* a deschide porțile. 2. (*fig.*) a da la iveală, a descoperi: ~ *operta* a dezvălui cele ascunse.

recōgitō, *āre, āvi vi.* a se gândi din nou, a reflecta.

recōgnitiō, *ōnis f.* cercetare, examinare.

recōgnōscō, *ere, gnōvī, gnitum vt.* 1. a recunoaște: ~ *res suas* a-și recunoaște lucrurile. 2. a-și reaminti, a-și aduce aminte: ~ *noctem superiorem* a-și aminti de noaptea precedentă. 3. a trece în revistă, a examina, a cerceta (revizuiind): ~ *facta sua* a examina faptele sale.

recolligō, *ere, lēgi, lēctum vt.* 1. a aduna din nou la un loc, a reuni: ~ *captivos* a-i aduna din nou pe prizonieri. 2. (*fig.*) a redobândi, a recăștiga: ~ *vires* a recăștiga forțele, *se ~* a-și reveni.

recolō, *ere, colui, cultum vt.* 1. a lucra (a cultiva) din nou: ~ *terram* a cultiva din nou pământul, ~ *studia* a relua studiile. 2. a reînălța: ~ *decus avitum* a reînvia gloria strămoșească. 3. a face să treacă prin minți, a medita asupra, a-și reaminti de: ~ *merita alicuius* a-și reaminti meritele cuiva.

recompōnō, *ere, posui, positum vt.* a potrivi din nou.

reconciliātiō, *ōnis f.* restabilire, reîmpăcare.

reconciliator, *ōris m.* restaurator.

reconciliō (I) *vt.* 1. a restabili: ~ *pacem* a restabili pacea. 2. a readuce (împăcând), a reîmpăca: ~ *concordiam* a readuce armonia, ~ *militum animos imperatori* a readuce împăratului bunele sentimente ale soldaților, ~ *aliquem* a reîmpăca pe cineva, *patrem et filium* ~ a-l reîmpăca pe tată cu fiul.

reconcinnō, *āre vt.* a repara, a drege.

reconditus (3) *p.pf. v. recondō. // adj.* tainic, ascuns; (*fig.*) adânc.

recondō, *ere, didi, ditum vt.* 1. a pune înapoi (din nou). 2. a pune la o parte, a pune la păstrare: ~ *medicamenta* a pune bine leacurile, *se* ~ a se retrage. 3. a ascunde (priviri-lor): ~ *libros* a ascunde cărțile. 4. (*poet.*) a vârî adânc: ~ *gladium lateri* a înfige sabia în coapsă.

recoquō, *ere, coxi, coctum vt.* a fierbe din nou; (*fig.*) a făuri (a fabrica) din nou.

recordatiō, *ōnis f.* reamintire.

recordor, *ārī, ātus sum vt. și vi. dep.*

1. a-și reaminti: ~ *belli causas* a-și reaminti cauzele războiului, ~ *de parentibus* a-și reaminti de părinți.

2. (*rar*) a se gândi la.

recreō (I) *vt.* a reface, a restabili, a reînvia.

recrēscō, *ere, crēvī, crētum vi.* a crește din nou.

recrūdēscō, *ere, crūdū vi.* a se agrava; (*fig.*) a izbucni din nou.

rēctā adv. de-a dreptul, direct.

rēctē adv. 1. (*rar*) drept. 2. (*frecv.*) bine, cum trebuie: ~ *olere* a miroși plăcut, ~ *vivere* a trăi cum trebuie. 3. pe bună dreptate.

rēctor, *ōris m.* conducător.

rēctus (3) *adj.* 1. drept (în linie dreaptă): ~ *truncus* trunchi drept. 2. (*fig.*) drept, just, cum trebuie, moral: ~ *iudex* judecător drept, *rectum est* este drept. // **rēctum**, *ī n.* binele: *fidem rectumque colebant* cultivau fidelitatea și binele. 3. simplu, neîntortocheat.

recubō, *āre vi.* a sta culcat.

rēcula, *ae f.* avut neînsemnat, lucrătoare.

recumbō, *ere, cubui, cubitum vi.* 1. a se culca, a se întinde (pe spate): ~ *in herba* a se culca în iarbă, ~ *in triclinio* a se întinde pe sofa (spre a mânca). 2. (*fig.*) a se prăvăli, a cădea: *pons recumbit in palude* podul se prăbușește în mlaștină.

recuperatiō, *ōnis f.* redobândire.

recuperator, *ōris m.* 1. recuceritor.

2. (*jur.*) recuperator (judecător în procese de restituiri, despăgubiri etc.).

recuperatōrius (3) *adj.* de recuperare.

recuperō (I) *vt.* a redobândi, a recâștiga.

recurrō, *ere, curri, cursum vi.* a se reîntoarce repede, a reveni.

recursō, *āre vi.* a reveni.

recursus, *ūs m.* reîntoarcere, revenire, putință de întoarcere.

recurvō (I) *vt.* a încovoia.

recurvus (3) *adj.* încovoiat, îndoit.

recūsatiō, *ōnis f.* 1. refuz, ezitare. 2. (*jur.*) reclamație, protest.

recūsō (I) *vt. și vi.* 1. a refuza, a respinge: ~ *alimenta* a refuza hrana.

2. a se opune: ~ *de stipendio* a se opune plății birului, ~ *ne* a se opune ca.

recutiō, *ere, cussi, cussum vt.* a zgudui.

rēda v. raeda.

redactus (3) *p.pf. v. redigō.*

redamō, *āre vt.* a iubi la rândul său.

redarguō, *ere, uī vt.* a dovedi ca neadevărat.

rēdārius v. raedārius.

reddō, *ere, didi, ditum vt.* 1. a da înapoi, a înapoia, a reda: ~ *obsides* a da înapoi ostatici, ~ *liberis bona patria* a reda copiilor bunurile părintești, *lux se terris (D.) reddit* lumina se întoarce pe pământ. 2. a reproduce, a reda, a traduce: ~ *fulgorem auri* a reproduce strălucirea aurului, ~ *verbum pro verbo* a reda cuvânt cu cuvânt, ~ *Latine* a traduce în latinește. 3. a aduce într-o stare, a face: ~ *homines ex feris mites* a face pe oameni blânzi din sălbatici, ~ *eum amicum* a face din el un prieten. 4. a da (la rândul său): ~ *epistulam amico* a transmite unui prieten o scrisoare, ~ *vitam pro patria* a-și da viața pentru patrie, ~ *responsum* a da un răspuns, ~ *gratiam* a-și

arăta recunoștința, ~ *sonitum* a scoate un sunet.

redēptiō, *ōnis f.* cumpărare, răscumpărare.

redēptō, *āre vt.* a răscumpăra.

redēptor, *ōris m.* antreprenor, cel care ia în arendă.

redēptūra, *ae f.* arendare.

redeō, *ire, ii, itum vi.* 1. a se întoarce, a reveni: ~ *domum* a se întoarce acasă, ~ *in patriam* a reveni în patrie. 2. (*fig.*) a reveni: ~ *in pristinum statum* a reveni în starea de mai înainte, ~ *in memoriam* a reveni în minte, *pecunia ex metallis redibat* reveneau bani din exploatarea minelor. 3. a ajunge: ~ *ad arbitrium alicuius* a ajunge la bunul plac al cuiva.

redhibeō, *ēre, uī, itum vt.* a da înapoi.

redigō, *ere, ēgī, āctum vt.* 1. a mâna (a alunga) înapoi, a goni: ~ *hostem in castra* a-l alunga înapoi pe dușman în tabăra lui, ~ *in exilium* a goni în exil. 2. (*fig.*) a readuce: ~ *disciplinam ad priscos mores* a readuce disciplina la străvechile obiceiuri, ~ *in memoriam* a readuce în minte, ~ *homines in gratiam* a-i reîmpăca pe oameni. 3. (*despre bani*) a strânge, a scoate, a încasa: ~ *pecuniam ex bonis patriis* a scoate bani din bunurile părintești. 4. a aduce (într-o stare), a face să ajungă: ~ *in servitute* a aduce în sclavie, ~ *in suam potestatem* a aduce

sub stăpânirea lui, ~ *ad interitum* a aduce la pieire. 5. a reduce, a restrânge: *hos libros ad sex rededit* aceste cărți le-a redus la șase.

redimiculum, *i n.* cordea, panglică.

redimiō (IV) *vt.* a încinge (fruntea, capul).

redimō, *ere, emī, emptum vt.* 1. a răscumpăra: ~ *captivos* a răscumpăra prizonierii. 2. a arenda, a lua în antrepriză: ~ *vectigalia* a arenda birurile. 3. (*rar*) a cumpăra (dând în schimb), a dobândi: ~ *pacem obsidibus* a obține pace dând ostatici.

redintegrō (I) *vt.* a reînnoi, a reîmprospăta, a reînvia.

reditiō, *ōnis f.* reîntoarcere.

reditus, *ūs m.* 1. reîntoarcere, revenire; (*fig.*) puțință de întoarcere. 2. (*frecv. pl.*) venit.

redoleō, *ēre, uī vt.* și *vi.* a mirosi a, a avea miros de: ~ *vinum* a mirosi a vin, ~ *thymo* a mirosi a cimbru.

redomitus (3) *adj.* potolit din nou.

redōnō, *āre, avī vt.* a dăruia din nou.

redūcō, *ere, dūxī, ductum vt.* 1. a aduce înapoi, a retrage: ~ *exercitum in castra* a aduce armata înapoi în tabără, ~ *turres* a retrage turnurile. 2. a aduce din nou, a readuce: ~ *legem* a readuce o lege.

reductiō, *ōnis f.* readucere.

reductor, *ōris m.* readucător, restaurator.

reductus (3) *p.pf. v. redūcō. // adj.* retras, depărtat.

reduncus (3) *adj.* încovoiat.

redunder *adv.* abundent.

redundantia, *ae f.* revărsare, abundență.

redundō (I) *vi.* 1. a se revărsa: *mare redundat* marea se revărsă; (*fig.*) *vitia in civitatem redundant* viciile se revărsă asupra cetății. 2. (*fig.*) a fi plin de: *forum sanguine redundat* forul e plin de sânge. 3. a exista din belșug, a prisosi: *neque deest, neque redundat* nici nu lipsește, nici nu prisosește, *quorum copia hodie redundat* care sunt astăzi în număr mai mare decât e nevoie.

reduvia, *ae f.* pielița unghiei.

redux (I), *ducis adj.* 1. întors, readus, revenit: *aliquem reducem facere* a-l readuce pe cineva, *aliquem reducem videre* a vedea pe cineva reîntors. 2. (*poet.*) care readuce.

refectiō, *ōnis f.* refacere, înviorare.

refellō, *ere, fellī vt.* a dovedi ca fals, a dezminți.

referciō, *ire, fersī, fertum vt.* a umple (cu totul).

referiō, *ire vt.* a izbi din nou; (*poet.*) a reflecta (chipul).

referō, *ferre, ret(t)ulī, relātum vt.* 1. a purta (a aduce) înapoi: *me pedes referunt Tuscum* picioarele mă poartă înapoi la Tuscum, *ventus navem refert* vântul aduce înapoi corabia: (*mil.*) *se ~* a se retrage,

~ *pedem* (sau *gradum*) a se retrage, ~ *castra* a retrage tabăra, ~ *pecuniam in aerarium* a readuce banii în vistierie, ~ *alicui gratiam* a-și arăta recunoștința. 2. a aduce: ~ *responsum* a aduce un răspuns. 3. a duce, a îndrepta, a întoarce: ~ *digitos ad frontem* a duce degetele la frunte, *se ~ in castra* a se duce în tabără, *oratio se refert eo unde egressa est* cuvântarea se întoarce de unde a început, *se ~ ad philosophiam* a se îndrepta spre filozofie. 4. a întoarce vorbind, a răspunde: ~ *talia verba* a răspunde astfel de cuvinte, *soni referuntur* sunetele își răspund. 5. a aduce din nou, a reînnoi: ~ *morem* a reînnoi un obicei, ~ *arma* a reîncepe războiul; (*spec.*) a aminti: ~ *patrum laudes* a aminti meritele părinților. 6. a reproduce, a reaminti: ~ *patrem ore* a-l reaminti prin înfățișare pe tatăl său. 7. a raporta la, a face să depindă de, a pune pe seama: ~ *omnia ad voluptatem* a raporta totul la plăcere. 8. a referi, a raporta: ~ *ad senatum* a raporta senatului. 9. a înscrie, a înregistra; (*fig.*) a număra: ~ *nomen in tabulas* a înscrie numele în registre, ~ *aliquem in deorum numerum* a-l număra pe cineva în rândul zeilor. **refert**, *ferre, tulit vb. impers.* interesează, este în interesul, importă: *id*

meā minime refert aceasta nu mă interesează câtuși de puțin, *parvi refert* puțin importă.

refertus (3) *p.pf. v. referciō. // adj.* plin: *navis referta praedā* corabie plină cu pradă, *Gallia referta negotiatorum* Gallia plină de negustori.

referveō, *ēre vi.* a fi fierbinte, a frige.

refervescō, *ere vi.* a clocoti.

reficiō, *ere, fēcī, fectum vt.* a reface; (*fig.*) a restabili, a reînvia.

refigō, *ere, fixī, fixum vt.* a smulge (ceva fixat), a desprinde, a scoate; (*fig.*) a îndepărta, a suprima.

refingō, *ere vt.* a plăsmui din nou.

reflectō, *ere, flexī, flexum vt.* 1. a întoarce înapoi: ~ *oculos* a întoarce ochii înapoi, ~ *pedem* a se retrage. 2. (*fig.*) ~ *animum* a-și întoarce din nou gândul.

reflō, *āre vi.* (*despre vânt*) a sufla (a fi) împotriva.

refluō, *ere, fluxī vi.* a curge înapoi, a-și retrage apele.

refluus (3) *adj.* în retragere, retrăgându-și apele.

refōrmātor, *ōris m.* reînnoitor.

reformidātiō, *ōnis f.* înfricoșare.

reformidō (I) *vt.* a se înspăimânta, a se înfricoșa, a se teme: ~ *iudicium eorum* a se înfricoșa de judecata lor.

refōrmō (I) *vt.* a aduce la (în) vechea formă, a reface.

refoveō, *ēre, fōvī, fōtum vt.* 1. a încălzi din nou. 2. (*fig.*) a înviora, a întări.

refrāgor, *ārī, ātus sum vi. dep.* a se opune, a se împotrivi: ~ *petitioni alicuius* a se opune candidaturii cuiva.

refrēnō (I) *vt.* a ține în frâu; (*fig.*) a reține, a opri.

refricō, *āre, fricui vt.* 1. a zgândări: ~ *vulnus* a zgândări rana. 2. (*fig.*) a redeștepta: ~ *dolorem* a redeștepta durerea.

refrigerātiō, *ōnis f.* răcorire; răcoare.

refrigerō (I) *vt.* 1. a răci, a răcori: ~ *aquam* a răci apa. 2. (*pas., fig.*) a slăbi (în putere), a se muia: *accusatio refrigeratur* acuzarea își pierde vigoarea.

refrigēscō, *ere, frīxi vi.* 1. a se răci: *cor refrixit* inima s-a răcit. 2. (*fig.*) a slăbi, a pierde din puteri.

refringō, *ere, frēgi, frāctum vt.* 1. a sparge, a frânge, a sfărâma: ~ *portas* a sparge porțile, ~ *ramum* a frânge ramura. 2. (*fig.*) a înfrânge, a doborî: ~ *dominationem impotentem* a doborî o stăpânire tiranică.

refugiō, *ere, fugi, itum vi. și vt.* 1. a fugi înapoi, a se retrage: ~ *ex castis* a se retrage din tabără. 2. (*poet., despre locuri*) a fi depărtat: *refugit ab litore templum* templul e la mare distanță de țărm. 3. a se refugia, a-și căuta scăparea: ~ *ad legatos* a se refugia la soli. 4. a fugi de, a evita: ~ *periculum* a evita pericolul; (*poet., cu Inf.*) a se împotrivi, a refuza.

refugium, *ii n.* refugiu, adăpost.

refugus (3) *adj.* care fuge înapoi, care scapă, fugar.

refulgeō, *ēre, fulsi vi.* a străluci, a fi strălucitor.

refundō, *ere, fūdi, fūsum vt.* a vărsa din nou, a revărsa; (*fig.*) a restitui.

refūtō (I) *vt.* a respinge, a combate, a nu admite.

rēgālis (2) *adj.* regesc, de rege; (*fig.*) demn de un rege.

rēgāliter *adv.* regește, ca un rege.

regerō, *ere, gessi, gestum vt.* 1. a purta (a arunca) înapoi: ~ *terram e fossa* a arunca pământ din șanț, ~ *faces* a arunca la rândul-le torțe, ~ *culpam in illos* a arunca vina asupra lor. 2. a consemna: ~ *in commentarios suos* a consemna în notele sale.

rēgia, *ae f.* 1. palat regal, reședință regală. 2. cortul regelui (*în tabără*). 3. curte (familie) regală.

rēgiē *adv.* regește, ca un rege.

rēgificē *adv.* regește.

rēgificus (3) *adj.* regesc.

Rēgillus, *i m.* Regillus: 1. orașel în țara sabinilor. 2. lac în Latium, la est de Roma. // **Rēgillēnsis** (2) *adj.* din Regillus.

regimen, *inis n.* conducere, cârmuire; (*poet.*) cârmă.

rēginā, *ae f.* regină.

regiō, *ōnis f.* 1. direcție, linie: *rectā regione* în linie dreaptă, *de recta regione deflectere* a se abate de la linia dreaptă; (*expr.*) *e regione*: a) în linie dreaptă: *e regione movetur* se

mișcă în linie dreaptă; b) în față: *e regione castrorum* în fața taberei, *e regione nobis* (D.) la antipozi, în opoziție. 2. limită, graniță, hotar: *regionibus officii se continere* a se păstra în limitele datoriei. 3. (*frecv.*) ținut, regiune: ~ *maritima* regiune maritimă; (*la orașe*) cartier: *regiones Urbis* cartierele Romei.

regiōnātim *adv.* pe regiuni; pe cartiere.

Rēgium, *ii n.* Regium: 1. oraș în Gallia Cisalpină. 2. oraș în sudul Italiei. // **Rēginus**, *i m.* locuitor din Regium.

rēgius (3) *adj.* de rege, regesc, regal. // **regiī**, *ōrum m.pl.* oamenii regelui (trupe, slujitori).

rēgnātor, *ōris m.* domnitor, stăpân, rege.

regnātrix (1), *icis f. adj.* domnitoare.

rēgnō (I) *vi. și vt.* 1. a domni, a fi rege: *Romae* ~ a domni la Roma, *Romulo regnante* în timp ce era rege Romulus. 2. (*fig.*) a fi stăpân: *sola pecunia regnat* numai banul e stăpân. 3. (*pas.*) a fi condus de un rege: *terra regnata Lycurgo* ținut asupra căruia a domnit Lycurg.

rēgnum, *i n.* 1. domnie, putere (absolută), conducere: ~ *appetere* a râvni domnia; (*fig.*) *sub regno Cinarae* sub puterea Cinarei, *particeps regni* partaș la conducere. 2. regat, imperiu; (*fig.*) domeniu: ~ *opulentissimum* regat foarte bogat.

regō, *ere, rēxi, rēctum vt.* 1. a conduce (drept înainte): ~ *equum* a conduce un cal, ~ *navem velis* a conduce o corabie manevrând pânzele; (*jur.*) ~ *fines* a delimita hotarele. 2. a exercita conducerea, a conduce, a guverna, a cârmui: ~ *legiones* a conduce legiunile, ~ *republicam* a cârmui statul.

regredior, *gredi, gressus sum vi. dep.* a merge înapoi, a se întoarce, a reveni: *regressus insulam* reîntorcându-se în insulă; (*mil.*) a se retrage: *facultas regrediendi* putința de a se retrage.

regressus, *ūs m.* 1. reîntoarcere, revenire. 2. (*fig.*) putință de revenire.

rēgula, *ae f.* 1. scândură dreaptă. 2. riglă, linie. 3. (*frecv.*) regulă, normă.

rēgulus¹, *i m.* regișor, prinț.

Rēgulus², *i m.* Regulus (*cognomen* al gintei Atilia, căreia îi aparținea vestitul consul M. Atilius Regulus).

regūstō (I) *vt.* a gusta din nou; (*fig.*) a savura.

reiciō, *ere, iēcī, iectum vt.* 1. a arunca înapoi: ~ *telum in hostes* a arunca înapoi sulita asupra dușmanului. 2. a trage înapoi, a pune la spate: ~ *paenulam* a da pe spate mantaua, *manibus ad tergum reiectis* cu mâinile (puse) la spate. 3. a îndepărta, a lepăda: ~ *pila* a lepăda lăncile, ~ *vestem* a lepăda haina. 4. a azvârli înapoi, a alunga, a respinge:

~ *hostem* a-l respinge pe dușman, *naves tempestate reiectae* corăbii aruncate înapoi de furtună, *se* ~ a se arunca. 5. (fig.) a respinge, a refuza: ~ *dona alicuius* a respinge darurile cuiva, ~ *iudices* a recuza judecătorii. 6. a trimite (din nou), a transmite: ~ *rem ad senatum* a transmite chestiunea senatului. 7. a amâna: ~ *rem in mensem Ianuarius* a amâna o chestiune pentru ianuarie. **rēiectiō, ōnis f.** respingere, (jur.) recuzare. **relābor, lābī, lāpsus sum vi. dep.** a aluneca (a se întoarce) înapoi, a cădea din nou; (fig.) a reveni. **relanguēscō, ere, guī vi.** a-și pierde puterea, a slăbi, a se muia. **relātiō, ōnis f.** 1. aducere: ~ *gratiae* arătarea recunoștinței. 2. (freqv.) raportare, expunere, raport (mai ales al unui magistrat în senat). **relātor, ōris m.** referent, expunător. **relātus, ūs m.** expunere, raportare, raport. **relaxātiō, ōnis f.** destindere, ușurare, liniștire. **relaxō (I) vt.** 1. a destinde. 2. a ușura, a potoli, a înviora: *se* ~ *ab aliqua re* a se elibera de ceva. **relēgātiō, ōnis f.** îndepărtare, alungare, exil (cu păstrarea dreptului de cetățean). **relēgō¹ (I) vt.** 1. a trimite departe: ~ *tauros in sola pascua* a trimite departe taurii în pășuni singuratice.

2. a îndepărta, a izgoni, a expulza. 3. a atribui: ~ *ad philosophos* a atribui filozofilor. **relegō², ere, lēgi, lēctum** 1. (rar) a aduna din nou, a relua. 2. (freqv.) a străbate din nou: ~ *vias* a străbate din nou drumurile. 3. a citi din nou; (fig.) a relua: *Homerum relegi* l-am recitit pe Homer, ~ *sermone omnia* a relua în discuție totul. **relevō (I) vt.** 1. a ridica iarăși, a înălța: ~ *caput* a ridica capul. 2. a ușura, a despovăra, a elibera: *relevari catenā* a fi dezlegat de lanțuri, *metu relevari* a fi despovărat de frică. 3. a potoli: ~ *famem, sitim* a potoli foamea, setea, ~ *membra sedili* a-și odihni trupul pe scaun. **relictīō, ōnis f.** părăsire. **religātiō, ōnis f.** legare: ~ *vitem* legarea viței-de-vie. **religiō, ōnis f.** 1. scrupul, scrupul religios, temere de zei: ~ *Mario non fuerat, quominus Marius* n-avusese nici o temere de zei ca să, *animi pleni religionum* suflete pline de temere de zei. 2. pietate, respect față de zei: ~ *Numae pietatea* lui Numa. 3. credință religioasă, religie; (spec.) superstiție: ~ *externa religie* venită din afară, *omnem religionem tollere* a îndepărta orice credință, *natio dedita religionibus* neam robit superstițiilor. 4. cinstire a divinității, cult, ceremonie religioasă: ~ *Cereris cultul* zeiței Ceres, *reli-*

gionem instituere a introduce un cult. 5. sfîntenie: *religione loci defensus* apărat de sfîntenia locului. 6. legămînt sfînt: *religionem conservare* a-și păstra legămîntul. 7. profanare, impietate: ~ *inexpiabilis* profanare de neispășit. **religiōsē adv.** cu sfîntenie, conștiincios. **religiōsus (3) adj.** 1. sfînt, venerabil: ~ *locus* loc sfînt. 2. temător de zei, pios; conștiincios, cinstit: ~ *testis* martor cu frică de zei, ~ *iudex* judecător integru; (spec.) *dies* ~ zi de rău augur; (cu Inf.) *religiosum est* e păcat să. **religō (I) vt.** a lega (în partea de dinapoi): ~ *comam nodo* a lega la spate părul într-un nod, ~ *naves ad terram* a priponi corăbiile la țarm, *religatus brachia* (Ac. gr.) legat cu mâinile la spate. **relinō, ere, lēvī, litum vt.** a destupa (ceea ce este ceruit). **relinquō, ere, liquī, lictum vt.** 1. a lăsa (în urmă): ~ *fratrem in Gallia* a-și lăsa fratele în Gallia, ~ *heredem testamento* a lăsa un moștenitor prin testament, ~ *odium* a lăsa ură în urma sa. 2. (pas., impers.) a rămâne: *nulla spes relinquebatur* nu mai rămânea nici o speranță, *nihil relinquitur nisi ut* nu rămâne altceva nimic decât să. 3. a părăsi: ~ *locum* a părăsi un loc, ~ *vitam* a muri.

reliquiae, ārum f.pl. resturi, rămășițe. **reliquum, ī n.** rest: ~ *noctis* restul nopții. **reliquus (arh. relicuus) (3) adj.** 1. lăsat, rămas: *in reliquum tempus* pentru restul timpului, *reliquum est ut rămâne* ca, *nihil est reliqui* nu mai rămâne nimic, *nihil reliqui facere* a nu lăsa nimic. 2. (pl. sau pe lângă subst. colective) celălalt, ceilalți: *reliqui omnes* toți ceilalți, ~ *populus* restul poporului, *reliqua Aegyptus* restul Egiptului. **relūceō, ēre, lūxī vi.** a arunca o lumină, a străluci. **relūcescō, ere, lūxī vi.** a reîncepe să strălucească, a străluci iarăși. **reluctor, āri, ātus sum vi. dep.** a se împotrivi. **remaneō, ēre, mānsi, mānsūm vi.** 1. a rămâne (undeva): ~ *Romae, domi, in Italiā* a rămâne la Roma, acasă, în Italia. 2. a rămâne (în timp), a se păstra, a se menține: *Rhodiorum gloria remansit* gloria rhodienilor s-a menținut, *remanet memoria* se păstrează amintirea, ~ *in consilio* a stăruii în hotărâre. **remānsiō, ōnis f.** rămânere. **remedium, ī n.** leac; (fig.) mijloc de apărare (împotriva unui rău), remediū. **remeō (I) vi. și vt.** 1. a se întoarce iarăși: ~ *in patrias sedes* a se întoarce pe locurile părintești. 2. (poet.)

a reveni: ~ *patrias urbes* a reveni în orașele părințești.

remētiōr, *irī*, *mēnsus sum* vt. dep.

1. a măsura din nou. 2. a străbate din nou; (fig.) a examina din nou.

rēmex, *igis* m. vâslaș.

rēmigium, *ii* n. 1. vâslire, vâslit: *remigio diem fatigant* se chinuiesc toată ziua cu vâslitul; (fig.) ~ *alarum* mișcarea aripilor. 2. vâslași, echipaj: ~ *supplet* completează numărul vâslașilor.

rēmigō (I) vt. a vâsli.

remigrō (I) vi. a se reîntoarce, a reveni.

reminīscor, *i* vi. și vt. dep. a-și reaminti: ~ *pristināe virtutis* a-și reaminti de vitejia de mai înainte, ~ *dulces amicos* a-și reaminti de prietenii dragi.

remisceō, *ēre*, *miscuī*, *mixtum* vt. a amesteca; (fig.) a îmbina, a contopi.

remissē adv. slab, moale, încet.

remissiō, *ōnis* f. 1. (rar) trimitere înapoi: ~ *cāptivorum* restituirea prizonierilor. 2. (frecv.) destindere, slăbire, scădere, ușurare: ~ *super-ciliorum* descruțarea sprâncenelor, ~ *febris* scăderea febrei, ~ *vocis* potolirea glasului, ~ *poenae* ușurarea pedepsei, ~ *animi* destindere a spiritului, recreare.

remissus (3) p.pf. v. **remittō**. // adj.

1. destins, moale, slab: ~ *arcus* arc destins. 2. (fig.) blând, potolit, liniștit: ~ *ventus* vânt potolit. 3. lănced:

~ *in labore* încet la treabă. 4. voios, bine dispus.

remittō, *ere*, *mīsī*, *missum* vt. I. a trimite înapoi: ~ *tribunum in hiberna* a-l trimite înapoi pe tribun în tabăra de iarnă, ~ *litteras Caesari* a-i trimite o scrisoare (ca răspuns) lui Caesar, ~ *pila* a arunca înapoi lăncile, *vocem nemora* *remittunt* pădurile trimit înapoi ecoul, ~ *dona* a respinge darurile. II. 1. a descorda, a destinde, a lăsa slobod, a slobozi: ~ *arcum* a destinde arcul, ~ *frena equo* a da frâu liber calului, ~ *vincula* a desface lanțurile.

2. (fig.) a destinde spiritul, a recrea: ~ *animum* a recrea mintea, *se* ~ a se recrea. 3. a slăbi, a scădea, a reduce, a ceda; (fig.) a înceta: ~ *contentionem* a slăbi încordarea, ~ *de tributo* a reduce din tribut, ~ *tantum de suo* a ceda atât de mult dintr-al său, *ventus remittit* vântul slăbește, *dolores remittunt* durerile cedează, *neque remittit explorare* și nu încetează să cerceteze. III. 1. a trece peste, a ierta de: ~ *poenam* a ierta de pedeapsă, ~ *stipendium* a ierta de bir. 2. a renunța la: ~ *odia* a renunța la sentimentele de ură. 3. a îngădui: *nec res dubitare remittit* și lucrul nu-ți permite să te îndoiești.

remōlior, *irī*, *itus sum* vt. dep. a urni cu greu.

remollēscō, *ere* vi. a se înmuia.

remolliō (IV) vt. a înmuia; (fig.) a îndupleca.

remorāmen, *inis* n. întârziere, picdică.

remordeō, *ēre*, *rsum* vt. a mușca din nou; (fig.) a chinui: *te cura remordet* te chinuie grija.

remoror, *ārī*, *ātus sum* vi. și vt. dep.

1. a rămâne mai mult timp, a zăbovi în Italia. 2. a ține în loc, a reține, a împiedica: ~ *hostes* a-i ține în loc pe dușmani, ~ *a negotiis* a împiedica de la treburile, *num poena remorata est quominus...*? oare pedeapsa l-a oprit ca...?

remōtē adv. departe.

remōtiō, *ōnis* f. îndepărtare: ~ *criminis* abaterea vinei asupra altuia, justificare.

remōtus (3) p.pf. v. **removeō**. // adj.

1. retras, depărtat: *remotis locis* în locuri retrase. 2. (fig.) departe de, străin de: ~ *suspicionem* departe de bănuială.

removeō, *ēre*, *mōvī*, *mōtum* vt. a da la o parte, a îndepărta: ~ *mensam* a da la o parte masa, ~ *hostes a muro* a îndepărta dușmanii de la zidul cetății, ~ *senatu* a îndepărta din senat.

remūgiō, *ire* vi. 1. a răspunde prin mugete: ~ *ad verba mea* a răspunde prin mugete la vorbele mele. 2. (frecv.) a mugii, a geme: *nemus aquilone remugit* pădurea vuieste de șuierul crivățului.

remulceō, *ēre*, *lī*, *lsum* vt. 1. a lăsa în jos, a pleoști. 2. a potoli.

remulcum, *i* n. odgon, cablu.

remūnerātiō, *ōnis* f. răsplată, recompensă.

remūneror, *ārī*, *ātus sum* vt. dep. a răsplăti, a recompensa.

remurmurō (I) vi. a răspunde prin murmure, a murmura.

rēmūs¹, *i* m. vâslă.

Remus², *i* m. Remus (fratele lui Romulus).

renārrō (I) vt. a repovesti.

renāscor, *nāscī*, *nātus sum* vi. dep. a se naște din nou, a renaște.

renāvigō (I) vi. a naviga din nou.

reneō, *ēre* vt. a toarce din nou.

rēnēs, *ūm* (ium) m.pl. rinichi.

renideō, *ēre* vi. 1. a străluci: *renidet luna mari* luna strălucește pe mare.

2. (fig.) a străluci de bucurie, a se bucura, a râde: *ore renidenti* cu fața strălucind de.

renitor, *nīti*, *nīsum* sum vi. dep. a se împotrivi, a se opune.

renō¹ (I) vi. a pluti din nou.

rēnō² (rhēnō), *ōnis* m. blană.

renōdō (I) vt. a deznoda, a dezlega.

renovāmen, *inis* n. reînnoire; (concr.) formă nouă.

renovātiō, *ōnis* f. reînnoire.

renovō (I) vt. 1. a reînnoi: ~ *dolorem* a reînnoi durerea; (spec.) ~ *agrum* a ara pământul. 2. (fig.) a reînvia, a reîmprospăta: ~ *memoriam* a reîmprospăta amintirea.

renūntiātiō, *ōnis f.* anunțare, înștiințare, proclamare.

renūntiō (I) *vt.* 1. a aduce la cunoștință, a raporta; (*spec.*) a proclama: ~ *rem ad senatum* a raporta o chestiune senatului, ~ *aliquem consulem* a-l proclama consul pe cineva. 2. a anunța că renunță, a renunța; a denunța: ~ *alicui amicitiam* a anunța cuiva că renunți la prietenie, ~ *vitae* (D.) a renunța la viață, ~ *emptionem* a renunța la o cumpărătură.

renuō, *ere, uī vi.* a face semn că nu, a refuza, a se împotrivi.

renūtō, *āre vi.* a se opune.

renūtus, *ūs m.* refuz.

reor, *rērī, ratus sum vt. dep.* a socoti.

repāgula, *ōrum n.pl.* zăvoare, drugi, bare; (*fig.*) opreliște.

repandus (3) *adj.* încovoiat, îndoit la vârf.

reparābilis (2) *adj.* reparabil; care se redobândește; care renaște.

reparō (I) *vt.* 1. a recâștiga, a redobândi: ~ *res amissas* a recâștiga lucrurile pierdute. 2. a reface, a reînnoi: ~ *vires* a-și reface forțele. 3. a schimba, a înlocui: ~ *vina Syrā merce* a schimba vinurile pe marfă syriană.

repastinātiō, *ōnis f.* prașilă.

repellō, *ere, repulī, repulsum vt.* 1. a împinge înapoi, a respinge: ~ *puerum manu* a respinge copilul cu mâna; (*spec.*) a răsturna: ~ *mensas*

a răsturna mesele. 2. a îndepărta, a alunga: ~ *hostem a portis* a alunga dușmanul de la porțile cetății, ~ *pericula* a îndepărta primejdiile; (*fig.*) a *spe repulsus* dezamăgit în această speranță.

rependō, *ere, pendī, pēsum vt.* 1. (*rar*) a da (cântărind) în egală măsură: *aequa pensa rependis erae* dai stăpânei caiere egale cu lâna încredințată. 2. (*frecv.*) a da (a plăti) în schimb, a răsplăti, a răscumpăra: ~ *auro caput alicuius* a plăti cu aur capul cuiva, ~ *honorem servitute* a plăti rangul prin sclavie, ~ *magna* a da mari răsplăți, ~ *gratiam* a-și arăta recunoștința, ~ *damna formae ingenio* a răscumpăra prin talent lipsa frumuseții.

repēns (1), *ntis I. adj.* 1. neașteptat, neprevăzut. 2. nou. II. *adv.* deodată, pe neașteptate.

repente *adv.* deodată, pe neașteptate.

repentinō *adv.* v. **repente**.

repentinus (3) *adj.* neașteptat, neprevăzut, apărut pe neașteptate.

repercussīō, *ōnis f.* (*despre lumină, sunete*) reflexie.

repercussus, *ūs m.* respingere, reflectare, răsfângere.

repercutiō, *ere, cussī, cussum vt.* 1. a azvârli înapoi, a respinge. 2. (*despre lumină și sunete*) a răsfângere.

reperiō, *ire, repperī, pertum vt.* a găsi, a afla, a descoperi; (*pas.*) a se dovedi, a se arăta.

repertor, *ōris m.* descoperitor, născocitor, autor.

repetitiō, *ōnis f.* 1. repetare. 2. (*jur.*) reclamație.

repetitor, *ōris m.* reclamant (*care pretinde restituirea*).

repetō, *ere, ivī (ii), itum vt.* 1. (*rar*) a căuta să-l ajungă pe cineva, a ataca la rândul său. 2. (*frecv.*) a se întoarce, a se îndrepta iarăși: ~ *urbem* a se întoarce în oraș. 3. a se duce să ia, a aduce: ~ *aurum ab Urbe* a aduce aurul de la Roma. 4. a reîncepe, a relua: ~ *pugnam* a reîncepe lupta, ~ *auspicia* a relua auspiciile. 5. a rechema (în amintire), a reaminti, a evoca, a relua (înfățișând): ~ *aliquid memoriā* (sau *animo*) a-și reaminti ceva, ~ *memoriam alicuius rei* a evoca amintirea unui lucru. 6. a cere înapoi, a reclama: ~ *ereptas pecunias* a cere să se înapoieze banii furați, ~ *ius suum* a-și reclama drepturile, *lex de pecuniis repetundis* legea despre reclamarea sumelor delapidate, ~ *poenas ab aliquo* a cere pedepsirea cuiva, ~ *res* a cere satisfacție pentru o daună.

repetundae (*pecuniae*) *f.pl.* delapidare.

repleō, *ēre, plēvī, plētum vt.* 1 a umple din nou: ~ *domos exhaustas* a umple din nou casele pustiite. 2. a umple: ~ *tectum gemitu* a umple casa de gemete, *semitae repletae puero-rum* cărări pline de copii. 3. (*spec.*)

a împlini, a completa: ~ *exercitum* a completa armata, ~ *quod deest* a împlini ceea ce lipsește. // **replētus** (3) *p.pf.* plin, umplut.

replicātiō, *ōnis f.* revenire în același punct, mișcare în circuit.

replicō (I) *vt.* 1. a îndoi înapoi. 2. a răsfânge: ~ *radios* a răsfânge razele. 3. (*fig.*) a desfășura (în minte).

rēpō, *ere, rēpsī, reptum vi.* a se târi (*fig.*) a se strecura, a se furișa.

repōnō, *ere, posuī, positum vt.* I. 1. a pune la loc, a pune din nou, a repune: ~ *pecuniam in thesauris* a pune la loc banii în tezaur, *Diana suis sedibus reponitur* statuia Dianei e repusă în lăcașul ei. 2. a înlocui: ~ *pontes ruptos vetustate* a înlocui podurile rupte de vechime. 3. (*spec.*) a repune pe scenă: ~ *fabulam* a repune în scenă o piesă. II. 1. a pune deoparte, a pune la păstrare: ~ *alimenta hiemi* a pune deoparte hrană pentru iarnă. 2. a lăsa la o parte, a depune, a părăsi: ~ *arma* a depune armele, ~ *odium* a înceta ura. III. 1. a pune, a așeza: ~ *ligna super foco* a pune lemne pe vatră; (*fig.*) ~ *spem in virtute* a-și pune nădejdea în vitejie. 2. (*fig.*) a pune, a socoti: ~ *in numero deorum* a socoti în numărul zeilor.

reportō (I) *vt.* 1. a aduce înapoi: ~ *exercitum Britannia* a aduce armata din Britannia. 2. a aduce acasă, a dobândi: ~ *victoriam* a dobândi

victoria. 3. (fig.) a aduce ca răspuns, a vesti, a raporta, ~ *tristia verba* a aduce ca răspuns vești triste.

repōscō, *ere* vt. a cere înapoi, a cere, a pretinde: ~ *Parthos signa* a cere pașilor steagurile; (spec.) ~ *poenas ab aliquo* a cere pedepsirea cuiva.

repositus (poet. **repostus**) (3) p.pf. (v. **repōnō**) așezat la o parte; îngropat. // *adj.* depărtat, retras.

repostor, *ōris* m. restaurator (de clădiri).

repōtia, *ōrum* n.pl. petrecere a doua zi după nuntă.

repraesentātiō, *ōnis* f. 1. reprezentare, icoană vie. 2. (spec.) plată cu bani gheață.

repraesentō (I) vt. 1. a pune din nou în fața ochilor, a înfățișa ca viu, a reînvia: ~ *memoriam consulatus* a reînvia amintirea consulatului, ~ *virtutem Catonis* a înfățișa virtutea lui Cato. 2. a executa pe dată, a aplica imediat, a îndeplini: ~ *poenam* a aplica pe dată pedeapsa, ~ *consilium* a îndeplini planul. 3. (spec.) a achita imediat o sumă de bani, a efectua o plată.

reprehendō (**reprēndō**), *ere*, *ndī*, *nsum* vt. 1. a prinde, a apuca, a opri: ~ *manu* a apuca cu mâna, ~ *ex fuga* a opri din fugă. 2. a dojeni, a musetra, a critica: ~ *mores* a critica moravurile.

reprehēnsiō, *ōnis* f. 1. reproș, critică. 2. (ret.) combatere a adversarului.

reprehēnsō (I) vt. a opri locului.

reprehēnsor, *ōris* m. critic.

reprimō, *ere*, *pressī*, *pressum* vt. 1. a opri, a respinge: ~ *copias Gallorum* a respinge oștile gallilor, ~ *fugam* a opri fuga. 2. (fig.) a stăvili, a înăbuși: ~ *populi impetum* a stăvili năvala poporului, ~ *iram* a-și înăbuși mânia, se ~ a se înfrâna.

reprōmittō, *ere*, *mīsī*, *missum* vt. a făgădui în schimb, a garanta la rândul său.

rēptō (I) vi. a se târî; (fig.) a merge încet.

repudiātiō, *ōnis* f. respingere.

repudiō (I) vt. a respinge; (spec.) a-și alunga soția.

repudium, *ī* n. alungarea soției, divorț.

repuerāscō, *ere* vi. a redeveni copil.

repūgnanter *adv.* în silă.

repūgnantia, *ae* f. 1. opoziție, nepotrivire. 2. mijloc de apărare.

repūgnō (I) vi. a se opune, a se împotrivi. // **repūgnantia**, *ium* n.pl. lucruri contradictorii.

repulsa, *ae* f. 1. nereușită (la alegeri), insucces. 2. respingere, refuz.

repulsus (3) p.pf. v. **repellō**.

repungō, *ere* vt. a înțepa la rândul său.

repūrgō (I) a curăța; (fig.) a îndepărta curățind.

reputātiō, *ōnis* f. examinare, considerare.

reputō (I) vt. a socoti, a examina, a cântări, a reflecta.

requiēs, *ētis* [*Ac.*, *Abl.* și *requiem*, *requiē*] f. liniște, repaus, tihnă.

requiēscō, *ere*, *quiēvī*, *quiētum* vi. a se odihni, a-și găsi liniștea, a se liniști, a se potoli. // **requiētus** (3) p.pf. odihnit.

requirō, *ere*, *quīsivī*, *quīsītum* vt. 1. a căuta, a cerceta: ~ *cibos* a căuta alimente, ~ *causam* a cerceta motivul. 2. a căuta în zadar, a regreta: ~ *adulescentiam* a regreta tinerețea. 3. a cere, a pretinde: *res magnam diligentiam requirit* lucrul cere mare atenție; (*pas. impers.*) *requiritur* se cere, e necesar. 4. a întreba, a se interesa: ~ *ab* (sau *de*, *ex*) *aliquo* a-l întreba pe cineva, *saepe ex me requiris* cur adesea mă întrebi de ce.

rēs, *rēi* f. 1. lucru: ~ *quae numquam fuit* un lucru care n-a existat niciodată; (*G. pl. precedat de superl.*) din tot ce există: *dulcissime rerum* tu, cel mai drag din lume. 2. fapt, motiv, cauză: *quae res ei maturavit mortem* acest fapt i-a grăbit moartea, *eā* (sau *hac*) *re* prin acest fapt, de aceea, *qua re* de aceea, *ob eam* (*quam*) *rem* din această (care) cauză. 3. fapt, realitate: *ut ~ ipsa declarat* după cum arată realitatea, *non re, sed nomine* nu în fapt, ci cu numele, *re vera* de fapt. 4. faptă: *mag-*

nas res gerere a săvârși fapte mari, *res gestae* fapte, *rem bene* (male) *gerere* a acționa bine (rău). 5. împrejurare, situație: *ut ~ postulat* după cum cere împrejurarea, *res secundae* împrejurări norocoase, succes, *res adversae* împrejurări nefericite, insucces, *pro re* după împrejurări. 6. treabă, afacere, chestiune: *rem transigere* a încheia o afacere, *res suas negligere* a-și neglija treburile, *tecum mihi ~ est* am o treabă cu tine, ~ *militaris* treburile războiului, ~ *frumentaria* aprovizionare. 7. *res publica* sau *respublica* treburile (conducerea) statului, stat, republică, viață politică: *republicam gerere* a conduce statul, *tria genera rerumpublicarum* trei feluri de state, *in republica versari* a activa în viața politică, *res Romana* republica romană. 8. interes, avantaj: *mea ~ agitur* e în joc interesul meu, *in rem est* este avantajos, *e re tua* în interesul tău.

resacrō, *āre* vt. a dezlega de blestem. **resaeviō**, *ire* vi. (fig.) a se mânia din nou, se dezlănțui din nou.

resalūtō (I) vt. a saluta la rândul său, a răspunde la salut.

resarciō, *īre*, *sarsi*, *sartum* vt. a cârpi, a drege, a repara.

rescindō, *ere*, *scidī*, *scissum* vt. 1. a tăia, a sfâșia, a sfărteca, a distruge: ~ *pontem* a tăia podul, ~ *vestem* a sfâșia haina, ~ *vulnus* a sfărteca,

redeschide o rană. 2. (fig.) a anula: ~ *testamentum* a anula testamentul.

resciscō, ere, scivī (scii) vt. a afla.

rescribō, ere, scripsī, scriptum vi. și vt. 1. a scrie la rândul său, a răspunde la o scrisoare, a răspunde în scris: ~ *litteris (D.)* sau ~ *ad litteras* a răspunde la scrisoare. 2. a scrie (a copia) din nou: ~ *commentarios* a recopia notele. 3. a înscrie: ~ *novas legiones* a înrola noi legiuni, ~ *ad equum* a înrola în cavalerie. 4. a restitui o sumă, a rambursa bani.

rescriptum, ī n. răspuns în scris, rescript, ordin (imperial).

resecō, āre, secuī, sectum vt. 1. a tăia (îndepărtând), a reteza: ~ *linguam* a tăia limba, ~ *truncos* a reteza trunchiuri de copaci. 2. (fig.) a înlătura.

resecrō v. resacrō.

reseminō, āre vt. a crea din nou.

resequor, sequī, secūtus sum vt. dep. a răspunde imediat cuiva.

reserō (I) vt. a deschide, a deschide: ~ *portas* a deschide porțile, ~ *infernas sedes* a deschide lăcașurile infernului; (fig.) a desface, a lăsa larg deschis.

reservō (I) vt. 1. a pune deoparte, a păstra, a rezerva: ~ *sibi libros* a păstra pentru sine cărțile, *te aliis reservavisti* te-ai rezervat pentru alții. 2. a păstra în viață, a scăpa cu viață: *reservatus ad vestram salutem* păstrat în viață spre salvarea voastră.

reses (I), sidis adj. 1. rămas (locului): ~ *in urbe plebs* plebea rămasă în oraș. 2. (fig.) în nemișcare, leneș: ~ *vir* om leneș.

resideō, ēre, sēdī, sessum vi. 1. a șede, a sta: ~ *in equo* a sta pe cal. 2. a rămâne, a persista, a stăruie: *residet periculum* primejdia rămâne.

residō, ere, sēdī, sessum vi. 1. a se așeza, a se opri: ~ *in villa* a se opri la fermă. 2. a se potoli, a da înapoi: *irae residunt* mâniile se potolesc.

residuus (3) adj. rămas, care a mai rămas: *residuae pecuniae* restul banilor.

resignō (I) vt. 1. a deschide (rupând pecetea): ~ *epistulam, testamentum* a deschide scrisoarea, testamentul; (poet.) a dezvălui: ~ *fata* a dezvălui destinul. 2. a anula, a face fără valoare: ~ *fidem tabularum* a anula valoarea registrelor; (poet.) a renunța: ~ *cuncta, quae fortuna dedit* a renunța la tot ce a dat norocul.

resiliō, īre, siluī vi. a sări (a se da) înapoi, a se retrage: ~ *in lacum* a sări înapoi în lac; (fig.) *licet emptori* ~ e permis unui licitator să se retragă.

resimus (3) adj. răsfânt, (despre nas) cărn.

resipiō, ere vt. a avea gustul: ~ *picem* a avea gust de smoală; (fig.) ~ *patriam* a lăsa să se simtă de unde e.

resipiscō, ere, sipuī vi. a-și veni în fire, a-și reveni.

resistō, ere, stitī vi. 1. a sta locului, a se opri; (spec.) a rămâne undeva: ~ *in itinere* a se opri în drum, ~ *in media voce* a se opri în mijlocul vorbirii, ~ *castris* a rămâne în tabără. 2. a opune rezistență, a se opune, a rezista: ~ *hostibus* a opune rezistență dușmanilor, ~ *senatus consulto* a se opune hotărârii senatului.

resolvō, ere, solvi, solūtum vt. 1. a dezlega, a desface: ~ *nodum* a dezlega nodul, ~ *crines* a desface părul, ~ *equos* a dezlega caii. 2. a deschide: ~ *venas* a deschide vinele, ~ *litteras* a deschide scrisoarea. 3. a ușura, a destinde; (fig.) a slăbi de putere, a moleși, a topi; a desființa, a alunga: ~ *membra* a destinde trupul, ~ *corpus somno* a moleși trupul prin somn, ~ *disciplinam* a slăbi disciplina, ~ *nivem* a topi zăpada, ~ *iura* a anula legile, ~ *curas* a alunga grijiile. 4. a elibera: ~ *Ausoniam* a elibera Italia. 5. a rezolva.

resonābilis (2) adj. (despre ecou) care trimite sunetul înapoi.

resonō, āre, sonāvī (sonuī) vi. și vt. 1. a răsună: *aedes plangoribus resonant* casa răsună de bocete; (fig.) a răspunde ca un ecou: *gloria virtuti resonat* gloria răspunde meritului ca un ecou. 2. a face să răsună: ~ *lucos cantu* a face să răsună dumbrăvile de cântece, ~ *triste et acutum* a scoate un sunet trist și pătrun-

zător, *docet resonare Amaryllida silvas* învață pădurile să repete numele Amaryllidei.

resonus (3) adj. răsunător, sonor.

resorbeō, ēre vt. a înghiți (din nou), a absorbi; (fig.) a reține.

respectō (I) vt. a privi înapoi, a-și întoarce ochii spre; (fig.) a lua în seamă.

respectus, ūs m. 1. privire înapoi: *sine respectu fugit* fuge fără să se uite înapoi. 2. (fig.) luare în seamă, considerație, stimă: *respectū mei* din considerație față de mine. 3. loc de scăpare, refugiu: ~ *ad senatum* loc de scăpare la senat.

respergō, ere, spersī, spersum vt. a stropi; (fig.) a păta.

respiō, ere, spexī, spectrum vt. și vi. 1. a privi înapoi, a-și întoarce privirile, a privi: ~ *ad urbem* a-și întoarce privirile spre oraș, ~ *litora Italiae* a-și întoarce privirile spre țărmurile Italiei; (fig.) *ad hunc summa imperii respicit* pe acesta îl privește conducerea supremă. 2. (fig.) a avea în vedere, a se gândi la, a se îngriji de: ~ *republicam* a avea în vedere statul, ~ *commoda populi* a se îngriji de interesele poporului, ~ *nullam spem a Romanis* a nu-și pune nici o nădejde în romani.

respirāmen, inis n. canal respirator, trahee.

respirātiō, ōnis f. respirație, răsuflare; (fig.) pauză spre a-și trage suflul; evaporare, exalație.

respirātus, *ūs m.* respirație.

respirō (I) *vt.* a respira, a răsufla.

resplendeō, *ere, duī vi.* a arunca lumină, a străluci din nou.

respondeō, *ere, spondi, spōnsum vt.*

1. a răspunde: ~ *paucā* a răspunde în puține cuvinte, ~ *epistulae* a răspunde la scrisoare; (*spec.*) a răspunde la o consultație (la o chemare): ~ *de iure* a da o consultație într-o chestiune juridică, ~ *ad tempus* a se prezenta la termen. 2. (*fig.*) a corespunde, a se potrivi, a fi asemenea, a fi egal: *virtus tua opinioni omnium respondet* virtutea ta corespunde părerii tuturor, ~ *ad spem* a corespunde speranțelor. 3. a plăti (la rândul său), a răsplăti: ~ *officiis* (D.) *alicuius* a răsplăti bunele servicii ale cuiva, ~ *amori amore* a răspunde iubirii cu iubire.

respōnsiō, *ōnis f.* răspuns, replică.

respōnsitō (I) *vt.* a da consultații (ca jurisconsult).

respōnsō, *āre vi.* 1. a răspunde (la rândul său): *ripae lacusque respondent* malurile și apele răspund (cu ecoul lor). 2. a ține piept, a se opune: ~ *cupidinibus* a ține piept poftelor.

respōnsum, *i n.* răspuns; (*jur.*) consultație (a jurisconsultului).

rēspublika *v. rēs.*

respuō, *ere, uī vt.* 1. a scuipa; (*fig.*) a azvârli, a arunca: ~ *reliquias cibi* a azvârli resturile de mâncare, ~ *ferrum ab se* a arunca sabia de-

parte de sine. 2. (*fig.*) a respinge: ~ *consolationem* a respinge mângâierea.

restāgnō, *āre vi.* a forma o întindere de apă, a fi inundat.

restaurō (I) *vt.* a reface, a reclădi; (*fig.*) a reîncepe.

restinguō, *ere, stīnxi, stīnctum vt.* a stinge; (*fig.*) a potoli.

restis, *is* (Ac. *restim*) *f.* funie, coardă.

restitō, *āre vi.* a se opri din când în când, a zăbovi.

restituō, *ere, uī, ūtum vt.* 1. a pune la loc, a repune, a readuce: ~ *tribunos in suam dignitatem* a-i repune pe tribuni în demnitatea lor, ~ *in patriam* a readuce în patrie. 2. a reda, a restitui: ~ *civibus sua* a reda cetățenilor bunurile lor. 3. a reface, a reînnoi: *muros* a reface zidurile, ~ *pugnam* a reîncepe lupta.

restitūtiō, *ōnis f.* 1. refacere, reconstituire, restabilire: ~ *urbis* reconstituirea orașului, ~ *libertatis* restabilirea libertății. 2. (*spec.*) repunere în drepturi.

restitūtor, *ōris m.* restaurator; (*fig.*) salvator: ~ *templorum* restauratorul templelor, ~ *salutis* salvatorul vieții.

restō, *āre, stiti vi.* 1. a rămâne: *in Africa restitit* a rămas în Africa.

2. a mai rămâne: *una spes restat* mai rămâne o singură speranță; *pauci admodum restant* puțini mai sunt încă în viață; (*impers.*) *restat, ut dicam* mai rămâne să spun, *nil aliud*

restat, quam (nisi) nu mai rămâne altceva decât. 3. a rezista: ~ *summā vi* a rezista din răputeri.

restrictē *adv.* strâns, strict.

restrictus (3) *p.p.f. v. restringō. // adj.* strâns, strict, sever, riguros; (*spec.*) zgârcit.

restringō, *ere, strīnxi, strictum vt.*

1. a lega strâns: *manibus ad terga restrictis* cu mâinile legate la spate. 2. (*fig.*) a restrânge, a face mic: ~ *sumptus* a restrânge cheltuielile, ~ *animum maestitiā* a i se strânge sufletul de jale.

resūdō, *āre vi.* a asuda.

resultō (I) *vi.* 1. a sări înapoi: *tela resultant galeā* săgețile sar înapoi de pe coif. 2. a trimite înapoi ecoul, a răsună: *colles clamore resultant* colinele răsună de strigăte. 3. a se împotrivi: *barbara nomina versibus* (D.) *resultant* numirile barbare nu se potrivesc cu versurile.

resūmō, *ere, sūmpsī, sūmptum vt.* a lua din nou, a relua: ~ *arma* a relua armele, ~ *pugnam* a relua lupta.

resupinō (I) *vt.* a apleca pe spate, a da peste cap, a răsturna.

resupinus (3) *adj.* 1. răsturnat (dat) pe spate, pe spate. 2. (*fig.*) a) cu nasul pe sus, mândru; b) moleșit.

resurgō, *ere, surrēxi, surrēctum vi.* a se ridica din nou, a se înălța iarăși.

resuscitō, *āre vi.* a redeștepta.

retardō (I) *vt.* 1. a întârzia, a ține pe loc: ~ *regem in via* a-l ține în loc

pe rege în drumul lui. 2. (*fig.*) a opri, a împiedica: ~ *impetum* a împiedica atacul.

rēte, *is n.* plasă, rețea.

retegō, *ere, tēxi, tēctum vt.* 1. a descoperi, a dezveli, a scoate la iveală: ~ *pectus* a dezgoli pieptul. 2. (*fig.*) a dezvălui: ~ *consilium* a dezvălui planul.

retemptō (I) *vt.* a încerca (a căuta) din nou.

retendō, *ere, tendi, tentum (tēsum) vt.* a destinde.

retentō (I) *vt.* a ține pe loc, a opri.

retexō, *ere, texui, textum vt.* 1. a deșira, a desface o țesătură: ~ *telam* a deșira pânza. 2. (*fig.*) a anula, a face fără valoare, a dezice: ~ *dicta* a dezice cuvintele, *me ipse retexam?* să mă dezic singur? 3. (*poet.*) a reînnoi, a repeta, a relua.

rētiārius, *iī m.* gladiator (înarmat cu o plasă de aruncat asupra adversarului).

reticentia, *ae f.* păstrarea tăcerii, tăcere.

reticeō, *ēre, cui vi. și vt.* 1. a păstra tăcere, a tăcea, a nu răspunde: ~ *de iniuriis* a nu vorbi despre nedreptăți, ~ *interroganti* a nu răspunde celui ce întreabă. 2. a trece sub tăcere: ~ *dolores* a trece sub tăcere durerile.

rēticulum, *i n.* plasă (rețea) mică, săculeț.

retināculum, *i n.* legătură (care ține pe loc), funie, odgon; frâu, căpăstru.

retineō, *ēre, tinuī, tentum vt.* 1. a ține pe loc, a reține: *Liscum retinet* îl reține pe Liscus, *tempestate retentus* reținut de furtună, ~ *lacrimas* a-și stăpâni lacrimile. 2. a păstra: ~ *regnum armis* a păstra domnia prin arme, ~ *libertatem* a-și păstra libertatea.

retinniō, *ire vi.* a face să răsunе (la rândul său).

retorqueō, *ēre, torsi, tortum vt.* a suci înapoi, a răsuci, a întoarce înapoi: ~ *oculos ad urbem* a întoarce înapoi ochii spre oraș, ~ *brachia tergo* a lega mâinile la spate, ~ *animum ad praeterita* a-și întoarce mintea spre trecut, ~ *argumentum* a întoarce argumentul împotriva adversarului. **retorridus** (3) *adj.* ars de soare, scălit, zbârcit; (*spec.*) șiret.

retractātiō, *ōnis f.* șovăială, ezitare. **retractō** (I) *vt.* 1. a lua (a apuca) din nou, a relua: ~ *arma* a lua din nou armele. 2. a lua înapoi: ~ *dicta* a retracta vorbele. 3. (*fig.*) a relua, a revedea, a revizui: ~ *orationem* a revedea cuvântarea. 4. a nu voi să facă, a se codi, a se opune: *nullo retractante* neopunându-se nimeni.

retractus (3) *p.pf. v. retrahō. // adj.* depărtat, retras.

retrahō, *ere, trāxī, tractum vt.* 1. a trage înapoi, a retrage, a aduce înapoi: ~ *pedem* a trage înapoi piciorul,

~ *comprehensos* a-i aduce înapoi pe cei prinși, *se* ~ a se retrage. 2. a opri, a reține: ~ *a republica* a opri de la viața politică, ~ *verba* a-și ține gura. 3. a târî (a duce) din nou: ~ *milites ad arma* a-i duce din nou la luptă pe soldați. 4. a aduce.

rectō v. retractō.

retribuō, *ere, tribuī, tributum vt.* a da în schimb, a restitui.

retrō *adv.* 1. (*loc*) înapoi. 2. (*temp*) mai înainte (în trecut). 3. (*rar*) de-a-ndoa-selea.

retrōsum (**retrōsus**) *adv.* 1. înapoi. 2. (*rar*) în sens invers.

retrōsus și **retrōversus** (3) *adj.* întors înapoi.

retrūsus (3) *adj.* împins înăuntru, ascuns, afundat.

retundō, *ere, ret(t)udi, retū(n)sum vt.* 1. a ciunti, a reteza. 2. (*fig.*) a reteza, a pune frâu, a înfrâna: ~ *superbiam* a reteza trufia cuiva, ~ *impetum* a înfrâna atacul.

reus, *i m.* 1. acuzat, învinuit: *aliquem reum facere* (sau *agere, postulare*) a acuza pe cineva, ~ *parricidii* acuzat de paricid, ~ *de vi* acuzat de acte de violență. 2. (*fig.*) răspunzător: ~ *belli* răspunzător de război; (*spec.*) ~ *voti* îndatorat prin făgăduială făcută zeilor.

revalescō, *ere, valuī vi.* a se însănătoși, a prinde din nou puteri.

revehō, *ere, vēxī, vectum vt.* 1. a aduce înapoi (*printr-un mijloc de trans-*

port), a readuce: ~ *exsequias Romam* a aduce rămășițele pământești la Roma. 2. (*pas.*) *revehi* a se reîntoarce, a reveni: *equo citato ad urbem revectus* reîntorcându-se în oraș în goana calului, ~ *Ithacam* a se reîntoarce în Ithaca (cu corabia), ~ *curru triumphali* a se reîntoarce pe un car triumfal; (*fig.*) ~ *ad aetatem superiorem* a se întoarce la o epocă anterioară.

revellō, *ere, velli (vulsi), vulsum vt.*

1. a smulge cu forța: ~ *scuta manibus (D.)* a smulge scuturile din mâini; (*fig.*) a îndepărta, a face să dispară: ~ *persuasionem* a face să dispară o convingere înrădăcinată. 2. a deschide cu forța.

revēlō (I) *vt.* a descoperi, a dezvălui.

revenio, *ire, vēni, ventum vi.* a reveni.

rēvērā (**rē vērā**) *adv.* în realitate, de fapt.

reverberō, *āre vt.* a arunca înapoi, a respinge.

reverēns (1), *ntis p.pr. v. revereor.*

// *adj.* 1. respectuos. 2. respectabil.

reverenter *adv.* respectuos.

reverentia, *ae f.* 1. respect: ~ *senatus* respect față de senat. 2. luare în seamă, teamă: ~ *famae* teamă pentru buna reputație.

revereor, *ērī, veritus sum vt. dep.* 1. a lua în seamă, a se teme: ~ *suspicionem* a se teme de bănuială. 2. a stima, a avea respect față de, a respecta:

~ *auctoritatem* a respecta autoritatea.

reversiō, *ōnis f.* reîntoarcere, revenire.

revertor, *i pf. act. reverti (rar reversus sum) vb. dep.* a se întoarce, a reveni: ~ *ex itinere domum* a se întoarce din drum spre casă, ~ *ad veterem statum* a reveni la starea de mai înainte, *revertitur in gratiam mecum* se reconciliază cu mine.

revinciō, *ire, vinxi, vinctum vt.* 1. a lega: ~ *ancoras catenis* a lega ancorele cu lanțuri. 2. a încinge, a înlănțui: ~ *latus ense* a încinge mijlocul cu sabia, ~ *mentem amore* a înlănțui mintea prin dragoste.

revincō, *ere, vici, victum vt.* 1. a învinge, a înfrânge. 2. (*fig.*) a dovedi contrariul, a combate.

revirēscō, *ere, virui vi.* 1. (*rar*) a reînverzi. 2. (*fig.*) a prinde iarăși puteri, a reînflori, a renaște.

revisō, *ere, visi, visum vt.* a se întoarce (să vadă), a cerceta.

reviviscō, *ere, vixi vi.* a se reîntoarce la viață, a reînvia, a renaște.

revocābilis (2) *adj.* care se poate întoarce, revocabil: *non revocabile verbum* vorbă care nu se mai întoarce, *non revocabile damnum* pagubă irevocabilă.

revocāmen, *inis n.* prevenire, avertisment.

revocātiō, *ōnis f.* rechemare, readucere.

revocō (I) vt. 1. a chema din nou: ~ *veteranos* a-i chema din nou pe veterani. 2. a chema înapoi, a aduce înapoi: ~ *ex itinere* a chema înapoi din drum, ~ *ab exsilio in patriam* a chema din exil în patrie. 3. (mil.) a retrage: ~ *suos proelio* a-i retrage pe ai săi din luptă; (fig.) ~ *pedem* a se da înapoi, ~ *promissum* a retra-ge promisiunea. 4. a reține, a rea-duce (oprind): ~ *animum ab ira* a se reține de la mânie, ~ *aliquem a scelere* a reține pe cineva de la cri-mă. 5. a readuce, a reînnoi: ~ *pris-cos mores* a reînnoi străvechile obiceiuri, ~ *memoriam* a reînvia a-mintirea. 6. a face să ajungă, a adu-ce: ~ *rem ad populum* a aduce chestiunea în fața poporului, ~ *rem ad manus* a lăsa să se ajungă la încăierare. 7. a reduce la, a rapor-ta: *non omnia ad artem revocanda sunt* nu totul trebuie să fie redus la teorie, ~ *omnia ad suas res* a rapor-ta totul la interesele sale.

revolō (I) vi. a zbura înapoi, a reveni în zbor.

revolvō, ere, volvi, volūtum vt. 1. a rostogoli înapoi: *pelagus fluctum revolvit* marea rostogolește înapoi valul. 2. (pas.) a aluneca (căzând): *equo revolutus* alunecând de pe cal; (fig.) a recădea, a ajunge din nou: *revolutus est in luxuriam* a căzut din nou în desfrâu, *revolvitur ad sententiam patris* ajunge la părerea

tatălui, *in metus revolvor* ajung să mă tem din nou. 3. a parcurge din nou, a relua: ~ *iter* a parcurge din nou drumul, *iterum ~ casus* a retrăi din nou nenorocirile; (spec.) a răs-foi (un volum), a reciti: *taedium lecta revolvendi* sila de a relua lu-cruri citite. 4. a relua (în minte), a-și aminti (a examina) din nou, a cântări din nou: *ego haec ingrata revolve* îmi amintesc din nou ace-ste nefericiri, *quanto plura revolve* cu cât examinez mai multe, ~ *secum* a medita cu sine.

revomō, ere, vomui vt. a vărsa; a vomita.

revortor v. revertor.

rēx, rēgis m. 1. rege. 2. (fig.) stăpâni-tor, stăpân, conducător: ~ *deorum* regele zeilor (*Iupiter*), ~ *aquarum* regele apelor (*Neptun*). 3. bogătaş, domn: *regum turres* palatele celor mari. 4. *rex sacrorum* mai-marele sacrificiilor (*preot*).

Rhadamanthus [-thos], i m. Rhada-manthus (fiu al lui *Iupiter* și al *Europei*, judecător în *Infern* împre-ună cu *Minos* și *Aeacus*).

Rhaetia v. Raetia.

Rhea¹ v. Rea.

Rhea², ae f. Rhea (fiica lui *Uranus*, sora și soția lui *Cronos*, mama lui *Iupiter*).

Rhegium v. Regium.

Rhēnus, i m. (fluviul) Rin.

rhētor, oris m. retor (profesor de elocință); orator.

rhētorica, ae (rhētoricē, ēs) f. reto-rică, arta vorbirii.

rhētoricē adv. ca un orator.

rhētoricus (3) adj. de oratorie, ora-toric.

rhinocerōs, ōtis m. rinocer.

Rhodanus, i m. (fluviul) Ron.

Rhodopē, ēs f. munții Rhodope în Thracia. // **Rhodopēius** (3) thracic: ~ *vates* cântărețul thrac (*Orpheus*).

Rhodos (Rhodus), i f. Rhodos: 1. insula. 2. orașul. // **Rhodi-us** (3) și **Rhodiēnsis** (2) adj. rhodian. // **Rhodi-i**, ōrum m.pl. rhodieni.

rhombus, i m. 1. titirez. 2. (un fel de) calcan (*pește apreciat de romani*).

Rhōxolāni, ōrum m.pl. roxolani (*neam scit dintre Bug și Don*).

rhythmicus, i m. profesor de ritm.

rhythmus, i m. ritm, decadentă.

rictum, i n. v. rictus.

rictus, ūs m. gură (deschisă).

rideō, ēre, risi, risum vi. și vt. 1. a râde: *quid rides?* de ce râzi? 2. (fig.) a zâmbi: *fortuna tibi ridet* norocul îți surâde, *ager coloribus ridet* câmpul zâmbește de flori, *mihi ille angulus terrarum ridet* pe mine acel colțișor de pământ mă atrage. 3. a râde de: ~ *hominem* a râde de un om.

ridiculē adv. 1. în glumă, în răs. 2. de răs, ridicol.

ridiculum, i n. glumă, vorbă de spirit.

ridiculus (3) adj. de răs, comic, ridi-col.

rigeō, ēre, ui vi. a sta țeapăn, a fi în-țepenit.

rigescō, ere, rigui vi. a înțepeni, a de-veni rigid, a se împietri.

rigidē adv. 1. țeapăn, tare. 2. (fig.) cu asprime, cu severitate.

rigidus (3) adj. 1. țeapăn, tare: *rigida cervix* gât țeapăn, *tellus rigida* pământ înghețat. 2. (fig.) neînduple-cat, aspru, sever, rigid: ~ *parens* pă-rinte aspru.

rigō (I) vt. 1. a uda, a scălda: ~ *hor-tum* a uda grădina, *lacrimis ora ri-gat* își scaldă fața în lacrimi. 2. a face să curgă: ~ *omnibus membris sanguinem* a face să curgă sângele prin toate membrele.

rigor, ōris m. 1. înțepenire, rigidita-te: ~ *cervicis* înțepenirea grumazu-lui; (spec.) ger, frig: *torpent rigore membra* trupul încremenește de ger. 2. (fig.) asprime, duritate, rigiditate: ~ *disciplinae militaris* asprimea dis-ciplinei militare.

riguus (3) adj. 1. (pas.) scăldat, udat. 2. (rar act.) care udă.

rīma, ae f. crăpătură, spărtură.

rīmor, āri, ātus sum vt. dep. a scor-moni: ~ *terram rastris* a scormoni pământul cu grebla; (fig.) a căuta să descopere: ~ *secreta* a scormoni tainele.

rimōsus (3) *adj.* plin de crăpături, spart: *rimosa cumba* luntre cu crăpături.

ringor, *ngī vi. dep.* 1. a-și arăta colții, a rânji. 2. (*fig.*) a se înfuria.

ripa, *ae f. mal.*

Ripaei (Riphaei) *m.pl.* Munții Ripaeici (*munți din Scythia*).

Ripaeus (Riphaeus) (3) *adj.* al Munților Ripaeici (*în ținuturi fabuloase, nordice sau scitice*).

risor, *ōris m.* glumeț, poznaș.

risus, *ūs m.* 1. răs, răsete: *risum movere* a stârni răsul. 2. (*poet.*) obiect de răs: *omnibus ~ est* e de răsul tuturor.

rite *adv.* 1. după datină, după obicei. 2. cu adevărat, pe drept cuvânt. 3. cum se cuvine, cum trebuie, bine.

ritus, *ūs m.* 1. obicei religios, rit, datină: *ritus servare* a păstra obiceiurile religioase. 2. obicei, fel; (*Abl.*) *ritu*, în felul, ca (și): *ritū pecudum* ca animalele.

rivālis (2) *adj.* riveran, care folosește același curs de apă. // **rivālis**, *is m.* rival.

rivalitās, *ātis f.* rivalitate.

rivulus, *i m.* râuleț.

rivus, *i m.* 1. râu, curs de apă. 2. (*fig.*) râu, val: *~ sanguinis* val de sânge. 3. jgheab, lăptoc, canal.

rixa, *ae f.* ceartă, încăierare.

rixor, *ārī, ātus sum vi. dep.* a se încăiera.

rōbigō¹ (**rūbigō**), *inis f.* rugină; (*fig.*) nelucrare, trândăvie; (*spec.*) rugină a grâului (a pietrelor).

Rōbigō², *inis f.* Robigo (*divinitate invocată spre a apăra grânele de rugină*).

rōbor *v. rōbur.*

rōboreus (3) *adj.* de stejar.

rōborō (I) *vt.* a întări.

rōbur, *oris n.* 1. lemn de gorun (de stejar), lemn tare: *naves ex robore factae* corăbii făcute din lemn de stejar. 2. obiecte făcute din lemn de stejar (*bancă, sulită, tăiș la plug, temniță, calul troian*). 3. stejar. 4. (*fig.*) tărie, putere, forță: *~ corporis* tăria trupului, *~ virtutis* puterea virtuții. 5. (*spec.*) elită, floare: *~ copiarum* floarea oștilor.

rōbustus (3) *adj.* 1. (*rar*) de stejar. 2. (*fig.*) tare, puternic, viguros, rezistent.

rōdō, *ere, rōsī, rōsum vt.* 1. a roade: *flumina rodunt ripas* apele rod malurile. 2. (*fig.*) a vorbi de rău: *~ amicū* a bârfi pe un prieten.

rogālis (2) *adj.* al rugului.

rogātiō, *ōnis f.* 1. (*spec.*) proiect de lege, propunere (*la care se cere votarea*): *rogationem ferre ad populum* a prezenta poporului un proiect de lege, *rogationem suadere* a recomanda un proiect, *rogationem iubere* a adopta o propunere. 2. (*rar*) cerere. 3. (*rel.*) cerere, rugămintă.

rogātiuncula, *ae f.* 1. proiect neînsemnat. 2. mică întrebare.

rogātor, *ōris m.* 1. propunător al unei legi. 2. solicitator de voturi la alegeri.

rogātus, *ūs m.* [numai *Abl. sg.*] cerere, rugămintă: *eius rogatū* la cerea lui.

rogitō (I) *vt.* a întreba stăruitor.

rogō (I) *vt.* 1. a întreba: *quid me istud rogas?* de ce mă întrebi despre asta? *~ viam* a întreba despre drum. 2. a cere oficial: *aliquem sententiam ~* a cere cuiva părerea, *rogatus sententiam* fiind consultat despre părerea lui, *~ legem populum* a consulta poporul despre o lege, *~ magistratum* a propune un magistrat; (*mil.*) *~ milites sacramento* a cere soldaților jurământul de credință. 3. a cere (prin rugămintă), a ruga: *~ auxilium* a cere ajutor.

rogus, *i m.* rug; (*poet., pl.*) *Dido* *conscendit rogos* Dido urcă pe rug.

Rōma, *ae f.* (orașul) Roma. // **Rōmānus** (3) *adj.* roman. // **Rōmānī**, *ōrum m.pl.* romani. // **Rōmānus**, *i m.* roman; (*colectiv*) romanii. // **Rōmāna**, *ae f.* romană.

Rōmulidae, *ārum m.pl.* urmașii lui Romulus, romanii.

Rōmulus, *i m.* Romulus (*fondatorul și primul rege al Romei*). // **Rōmul(e)us** (3) *adj.* al lui Romulus, roman.

rōrārī, *ōrum m.pl.* soldați ușor înarmați (care deschid lupta).

rōridus (3) *adj.* acoperit de rouă.

rōrō (I) *vi. și vt.* 1. (*rar*) a lăsa să cadă roua: *Aurora toto in orbe rorat* Aurora lasă să cadă roua pe tot pământul; (*frecv. impers.*) *rorat* se lasă roua. 2. a fi ud, a picura: *rorabant sanguine vepres* mărăcinii picurau de sânge. 3. a stropi cu rouă: *telus rorata* pământ stropit de rouă; (*fig.*) a umezi, a scălda: *lacrimis oculi rorantur* ochii sunt scăldați în lacrimi.

rōs, **rōris** *m.* 1. rouă. 2. (*fig.*) picătură, strop.

rosa, *ae f.* trandafir; (*poet.*) cunună de trandafiri.

rosārium, *ii n.* grădină (tufiș) de trandafiri.

rōscidus (3) *adj.* acoperit de rouă; (*fig.*) umed.

rosētum, *i n.* tufiș (grădină) de trandafiri.

roseus (3) *adj.* 1. de trandafiri. 2. trandafiriu.

rōsmarinus (**rōs marīnus**, **rōs maris**), *i m.* rozmarin.

rōstra, *ōrum n.pl.* 1. tribună (*a oratorilor în forul roman, împodobită cu părțile anterioare ale prorelor corăbiilor capturate de la dușmani*). 2. (*fig.*) for.

rōstrātus (3) *adj.* 1. încovoiat ca un cioc. 2. cu proră de corabie: *corona rostrata* (sau *navalis*) cunună rostrată (*împodobită cu mici prore*

de corabie lucrate în aur, acordată celui care se arunca primul într-o navă dușmană), *columna rostrata* coloană rostrală (de marmură ornată cu prore de corabie, ridicată în for în cinstea victoriei navale a lui C. Duilius asupra carthaginezilor).

rōstrum, *i n.* 1. cioc, bot. 2. proră de corabie.

rōsus (3) *p.pf.* v. **rōdō**.

rota, *ae f.* 1. roată (de car, a olarului, de tortură etc.); (*fig. freqv. pl.*) care. 2. vălătuc. 3. orbită.

rotō (I) *vt.* 1. a roti, a învârti: ~ *ensem* a învârti sabia; (*pas.*) a se învârti: *poli rotati* polii care se învârtesc. 2. (*poet.*) a se rostogoli: ~ *saxa rotantia* bolovani care se rostogolesc.

rotundē *adv.* rotund; (*fig.*) rotunjit, îngrijit.

rotundō (I) *vt.* a rotunji; (*fig.*) a rotunji o sumă, a împlini.

rotundus (3) *adj.* 1. rotund. 2. (*despre stil*) rotunjit, șlefuit, îngrijit, ales.

rubefaciō, *ere, fēcī, factum vt.* (*poet.*) a înroși.

rubēns (1), *ntis p.pr. v. rubeō. // *adj.* roșu.*

rubeō, *ēre, uī vi.* 1. a fi roșu: *rubent poma* poamele sunt roșii. 2. (*fig.*) a se rușina: *ne rubeam* ca să nu rușesc. 3. (*poet.*) a luci, a străluci: *novis rubent prata coloribus* pajistele scânteiază de culori noi.

ruber, *bra, brum adj.* roșu, roșiatic: ~ *cruor* sânge roșu, *rubrum aequor* valuri roșietice.

rubescō, *ere, buī vi.* a se înroși.

rubētum, *i n.* măraciniș, rug de mur.

rubeus (3) *adj.* de rug de mur.

Rubicō, *ōnis m.* Rubicon (râușor formând granița dintre Italia și Gallia Cisalpină).

rubicundus (3) *adj.* roșu, stacojiu.

rūbigō v. **rōbigō**.

rubor, *ōris m.* 1. culoare roșie, roșeală, roșeață: *Tyrios incocta rubores vellera* lână muiată în roșeli tyriene (purpură), ~ *virgineus* roșeață feciorelnică. 2. (*fig.*) roșire, rușine: *vultus plenus ruboris* față plină de rușine. 3. ocară, necinste, rușine: *rubori alicui est* e o rușine pentru cineva.

rubrica, *ae f.* 1. cretă (vopsea) roșie.

2. (*fig.*) titlu de carte (*scris cu roșu*).

rubus, *i m.* măceș.

rūctō (I) și **rūctor**, *ārī, ātus sum vi.* și *vt. dep.* 1. a ghiorțai, a răgâi.

2. (*fig.*) a împrășca: ~ *versus* a debita cu emfază versuri.

rudēns, *ntis m. arh. f.* funie, frânghie, odgon.

rudimentum, *i n.* începuturi, încercare, ucenicie.

Rudinus (3) *adj.* din localitatea Rudia (în Calabria).

rudis¹ (2) *adj.* 1. brut, nelucrat, necioplit, neșlefuit: ~ *moles* materie brută, ~ *lana* lână nelucrată, ~ *hasta*

suliță neșlefuită, ~ *campus* câmp nelucrat. 2. (*fig.*) grosolan, necioplit: *rude ingenium* spirit grosolan. 3. necunoscător, nepriceput: ~ *belli* nepriceput la război, ~ *in iure civili* nepriceput în dreptul civil.

rudis², *is f.* vargă, spadă lungă, floretă (la exercițiile gladiatorilor): *rudem accipere* a primi o spadă de onoare (*semn al eliberării din funcție*); (*fig.*) *rude donari* a fi dăruit cu spada (a trece la repaus).

rudō, *ere, ivī vi.* 1. (*despre ființe*) a urla, a mugii. 2. (*despre lucruri*) a pâraii, a trosni.

rūdus, *eris n.* 1. bolovan; (*colectiv*) dărâmaturi. 2. (*rar*) bucată de armă grosolană, ban de aramă.

rūfus (3) *adj.* roșcat. // **Rūfus**, *i m.* Rufus (*cognomen roman*).

rūga, *ae f.* zbârcitură.

rūgōsus (3) *adj.* zbârcit, plin de crețuri.

ruīna, *ae f.* 1. cădere, prăvălire: ~ *turris* prăvălirea turnului, *ruinam dare* a se prăvăli. 2. (*pl.*) dărâmaturi, ruine: *ruinae templorum* dărâmaturile templelor, *ruinae Iliacae* ruinele Troiei. 3. (*fig.*) cădere, răsturnare, distrugere, pieire: ~ *Hannibalis* căderea lui Hannibal, ~ *rerum* răsturnarea situației, ~ *fortunarum* risipirea averii.

ruīnōsus (3) *adj.* 1. gata să se prăbușească. 2. ruinat, în ruină.

Rūmina, *ae f. [subīnt. dea]* Rumina (zeița sugarilor). // **Rūminālis** (2) *adj.* al Ruminei; (*poet.*) *Rūmīna ficus* smochinul Ruminei (sub care Romulus și Remus au fost alăptați de o lupoaică).

rūminātiō, *ōnis f.* rumegare; (*fig.*) gânduri, planuri (rumegate în minte).

rūminō, *āre vi. și vt.* a rumega; (*fig.*) a medita.

rūminor, *ārī v. rūminō*.

rūmor, *ōris m.* 1. zvon: ~ *occisi regis* zvon despre uciderea regelui, ~ *de defectione* zvonul despre trădare, ~ *est* (sau *fert*) umblă zvonul, se aude că. 2. gura lumii, părerile altora: *rumorem parvi facio* nu-mi pasă de gura lumii, *rumore secundo* (*adverso*) *esse* a avea o reputație bună (rea).

rumpia, *ae f.* sabie lungă cu două tășuri.

rumpō, *ere, rūpī, ruptum vt.* 1. a rupe: ~ *vincula* a rupe lanțurile, ~ *vestes* a rupe veșmintele. 2. a sparge: ~ *postes* a sparge ușile, ~ *aciem* a sparge frontul; (*pas.*) a crăpa: *rana inflata rumpitur* broasca umflată crapă. 3. (*poet.*) a deschide cu sila, a scoate cu forța: ~ *viam ferro* a-și face drum cu sabia, ~ *vocem* a glăsuși, a deschide gura pentru a vorbi. 4. (*fig.*) a rupe, a anula: ~ *foedera* a rupe tratatul, ~ *testamentum* a anula testamentul. 5. (*fig.*) a întrerupe: ~ *somnum* a întrerupe somnul,

~ *verba* a întrerupe vorbirea, ~ *silentium* a rupe tăcerea.

rūmusculus, *i m.* zvon neînsemnat.

ruō, *ere, ruī, rutum vi. și vt.* 1. a se năpusti, a năvăli, a se arunca orbește: ~ *in hostes* a se năpusti asupra dușmanilor, ~ *ad mortem* a merge orbește la moarte. 2. a se prăvăli, a cădea: *amnes de montibus ruunt* apele se prăvălesc din munți, *murus, tecta ruebant* zidul, casele se prăvăleau; (*fig.*) *ver ruit* primăvara se duce, *sol ruit* soarele apune. 3. a prăvăli, a răsturna, a culca la pământ: ~ *naves* a răsturna corăbiile. 4. a răscoli, a scormoni: ~ *mare a sedibus imis* a răscoli marea din adâncuri, *unde acervos aeris ruam?* de unde să scot grămezi de bani?

rūpēs, *is f.* 1. (perete de) stâncă.

2. răpă stâncoasă.

ruptor, *ōris m.* cel care rupe (tulbură).

rūricola, *ae adj. m. și f.* care cultivă ogorul, care ară pământul.

rūrigena, *ae m. și f.* născut(ă) la țară. // *m.* țaran.

rūrsus (rūrsum) *adv.* 1. înapoi. 2. (*frecv.*) din nou. 3. în schimb, la rândul său, apoi.

rūs, *rūris n.* 1. proprietate la țară, ogor, câmp, sat: *paterna rura* proprietatea părintească de la țară, *rus ire* a merge la țară, *ruri habitare* a lo-

cui la țară, *rure redire* a se întoarce de la țară. 2. (*fig.*) bădăranie, grosolănie: *manent vestigia ruris* rămân urmele grosolăniei.

rūscum, *i n.* mărăcină.

russus (3) *adj.* roșu-închis.

rūsticānus (3) *adj.* de țară, de la țară.

rūsticātiō, *ōnis f.* ședere la țară.

rūsticē *adv.* țărănește: (*fig.*) grosolan.

rūsticitās, *ātis f.* 1. viață de țară, obiceiuri de la țară. 2. (*fig.*) a) simplitate; b) grosolănie, stângăcie.

rūsticor, *ārī vi. dep.* a sta la țară.

rūsticulus, *i m.* simplu țaran.

rūsticus (3) *adj.* 1. de țară, de la țară, țărănesc: ~ *homo* om de la țară, *vita rustica* viață de țară. // **rūsticus**, *i m.* țaran. 2. (*fig.*) grosolan, necioplit, prost. // **rūsticus**, *i m.* țopârlan.

rūta¹, *ae f.* 1. rută, vimanț (*plantă cu gust foarte acru*). 2. (*fig.*) acreală, amărăciune.

rūta² (*et*) *caesa n.pl. (jur.)* bunuri mobile; mobilă.

rutilō (I) *vi. și vt.* 1. a străluci (ca aurul). 2. a înroși, a vopsi în roșu: ~ *comas* a-și face părul roșu.

rutilus (3) *adj.* galben-auriu, roșcat.

rutrum, *i n.* cazma, hârleț.

rūtula, *ae f.* rută mică (*v. rūta*¹).

Rutulī, *ōrum m.pl.* rutuli (*vechi neam din Latium învins de Aeneas*). //

Rutulus (3) *adj.* rutulic, rutul.

S

S (*în prescurtări*) 1. Sextus (*prenume*). 2. S.C. *senatus consultum* hotărârea senatului. 3. s.d. *salutem dicit* trimite salutări. 4. Sp. Spurius (*prenume*). 5. S.P.Q.R. *senatus populusque Romanus* senatul și poporul roman.

sabbata, *ōrum n.pl.* sabat (*sâmbătă, zi de sărbătoare la evrei*).

Sabelli, *ōrum m.pl.* 1. sabelli (*populație din neamul sabinilor*). 2. sabini. // **Sabellus** (3) sabellic, sabinan.

Sabinī, *ōrum m.pl.* sabini (*neam italic de la nord-estul Romei, ce locuia în ținutul Apeninilor*). // **Sabinus** (3) *adj.* sabin. // **Sabinus**, *i m. și Sabina*, *ae f.* sabin(ă). // **Sabinum**, *i [subînț. vinum] n.* vin sabin.

sabulum, *i n.* nisip, prundiș.

saburra, *ae f.* lest (de nisip) la corăbii, balast.

sacculus, *i m.* săculeț, punguță.

saccus, *i m.* sac.

sacellum, *i n.* sanctuar mic, capelă.

sacer, *cra, crum adj.* 1. consacrat (unei divinități), sfânt: *sacra Iovi quercus* stejar consacrat lui Iupiter, *Via Sacra* Calea Sfântă (la Roma), *sacra iura* drepturi sfinte. 2. con-

sacrat (unei divinități din Infern), afurisit, blestemat: *is sacer esto!* să fie afurisit! *auri sacra fames* blestemata sete de aur.

sacerdōs, *ōtis m. și f.* preot, slujitor; preoteasă: ~ *Phoebe* preot al lui Apollo, ~ *Cereris* preoteasă a zeiței Ceres.

sacerdōtium, *ii n.* funcție preoțească, preoție.

sacrāmentum, *i n.* 1. jurământul de credință. 2. (*jur.*) cauză într-un proces. 3. (*rar*) proces.

sacrārium, *ii n.* sanctuar.

sacrātus (3) *p.pf. v. sacrō.* // *adj.* consfințit, sfânt.

sacrifer, *era, erum adj.* care poartă obiecte sfinte.

sacrificālis (2) *adj.* de sacrificii.

sacrificātiō, *ōnis f.* ceremonie religioasă, jertfă.

sacrificium, *ii n.* jertfă.

sacrificō (I) *vi. și vt.* 1. a aduce jertfă, a face un sacrificiu: ~ *deo* a aduce jertfă zeului. 2. a sacrifica: ~ *suem* a sacrifica un porc.

sacrificulus (3) *adj.* care aduce jertfă, sacrificator: *rex* ~ marele-preot al sacrificiilor. // **sacrificulus**, *i m.* preot sacrificator.

sacrificus (3) *adj.* 1. de sacrificiu: *dies sacrifici* zilele de sacrificii. 2. (*rar*) care se îngrijește de sacrificii.

sacrilegium, *ii n.* sacrilegiu, profanare.

sacrilegus (3) *adj.* 1. care profanează templele. 2. (*fig.*) nelegiuit.

sacrō (I) *vt.* 1. a închina, a consacra: ~ *donum Iovi* a închina un dar lui Iupiter; (*fig.*) a consfinți: ~ *foedus* a consfinți un tratat. 2. a afurisi: ~ *caput eius* a blestema capul lui.

sacrōsanctus (3) *adj.* 1. inviolabil. 2. sfânt.

sacrum, *i n.* 1. obiect sfințit (odoare, vase sfinte, statuete, prinoase): *sacra e templis eripere* a fura odoarele din temple. 2. (*pl.*) *sacra* ceremonie religioasă, sărbătoare religioasă: *sacra facere Herculi* a-i aduce un sacrificiu lui Hercule, *sollemnia sacra* ceremonie solemnă, *sacra Dianae* sărbătoarea Dianei; (*poet.*) mistere, taine: *sacra studiorum* misterele științelor.

saeculum *v.* **saeculum**.

saeculāris (2) *adj.* la o sută de ani o dată, secular.

saeculum, *i n.* 1. generație (*treizeci și trei de ani și patru luni*): *multa saecula hominum* multe generații de oameni. 2. vreme, timp, epocă: *aurea saecula* vremile de aur; (*spec.*) moda timpului: *corrumpere saeculum vocatur* a corupe se numește modă a zilei. 3. secol.

saepe *adv.* [*comp.* **saepius**; *superl.* **saepissime**] adesea, de multe ori.

saepenumero (**saepe numero**) *adv.* adesea, de multe ori.

saepēs, *is f.* gard, împrejmuire, îngrăditură.

saepiō, *ire, saepsī, saeptum vt.* 1. a îngrădi, a împrejmui: ~ *fundum* a îngrădi locul, ~ *urbem moenibus* a împrejmui orașul cu ziduri. 2. (*fig.*) a înconjura, a apăra, a închide: ~ *domum custodiis* a înconjura casa cu gărzi, *legibus saeptus* apărat de legi, *se ~ tectis* a se zăvorî în casă, ~ *transitum* a închide trecerea.

saeptum, *i n.* împrejmuire, ocol, curte; (*spec., n.pl.*) *saepta* barierele (care separau centuriile la votare).

saeta (**sēta**), *ae f.* (*la animale*) pâr țepos, coamă; țepi.

saetiger, *era, erum adj.* (*poet.*) țepos. // **saetiger**, *eri m.* mistreț.

saetōsus (3) *adj.* țepos.

saevē *adv.* furios; crud, sălbatic.

saeviō (IV) *vi.* 1. a se înfuria, a fi cuprins de furie, a fi turbat: *lupus saevit fame* lupul e turbat de foame. 2. (*fig.*) a se porni furios: *saevit ventus* vântul se pornește furios, ~ *in aliquem* a se porni cu furie asupra cuiva.

saevitia, *ae f.* 1. furie. 2. sălbăcie, cruzime, asprime.

saevus (3) *adj.* 1. furios. 2. crud, sălbatic.

sāga, *ae f.* ghicitoare, vrăjitoare, magiciană.

sagācitās, *ātis f.* 1. (*despre miros, simțuri*) ascuțime: ~ *canum* ascuțimea mirosului la câini. 2. (*fig.*) putere de pătrundere (ascuțime) a minții: ~ *hominis* ascuțimea minții omului.

sagāciter *adv.* pătrunzător, ascuțit, subtil.

sagātus (3) *adj.* îmbrăcat cu manta soldățească (*v.* **sagum**).

sagāx (1), *ācis adj.* 1. cu miros (auz) ascuțit: ~ *nasus* nas fin. 2. (*fig.*) pătrunzător (la minte), ascuțit, ager, iscusit: ~ *mens* minte pătrunzătoare, ~ *ad haec pericula* clarvăzător al acestor primejdii, ~ *utilium rerum* văzând bine ce este util.

sagīna, *ae f.* 1. îngrășare, îmbuibare; hrană bună. 2. grăsime.

sagīnō (I) a îngrășa, a îmbuiiba.

sagiō, *ire vi.* a avea miros fin; (*fig.*) a mirosi de departe, a presimți.

sagitta, *ae f.* săgeată.

sagittārius (3) *adj.* înarmat cu săgeți. // **sagittārius**, *ii m.* 1. arcaș, săgetător. 2. Săgetătorul (*constelație*).

sagittifer, *era, erum adj.* (*poet.*) purtător de săgeți.

sagittō (I) *vi.* și *vt.* a arunca săgeți, a săgeta.

sagmen, *inis n.* verbină; iarbă sfințită.

sagulum, *i n.* pelerină scurtă de campanie (prinsă la gât cu agrafă).

sagum, *i n.* pelerină, manta de război; (*fig.*) *saga sumere* a lua armele, *ad saga ire* a merge la oaste, *esse in sagis* a fi sub arme, *saga ponere* a înceta lupta.

Saguntum, *i n.* și **Saguntus**, *i f.* Saguntum (oraș pe coasta de vest a Hispaniei Tarraconeze). // **Saguntinus** (3) *adj.* saguntin. // **Saguntini**, *orum m.pl.* locuitori ai Saguntului.

sāl, *salis m.* 1. sare; (*pl.*) grăunțe de sare. 2. (*poet.*) apele mării, mare: *spumas salis ruebant* răscoleau spuma mării. 3. (*fig.*) a) bun-gust, finețe; b) spirit, umor, glumă.

Salamis, *inis f.* Salamina: 1. insulă și oraș în Golful Saronic (între Attica și Argolida, unde grecii, conduși de Themistocle, au zdrobit flota persilor). 2. oraș în Cipru. // **Salaminius** (3) *adj.* de la Salamina.

salārium, *ii n.* soldă, salariu.

salārius (3) *adj.* de sare: (*via*) *Salaria* Drumul Sării (pe stânga Tibrului).

salāx (1), *ācis adj.* dezământat, desfrânat.

salebra, *ae f.* [*frecv. pl.*] hârtoape, gloduri; (*fig.*) împotmolire.

salebrōsus (3) *adj.* gloduros; (*fig.*) obscur.

salictum, *i n.* dumbravă de sălcii.

salign(e)us (3) *adj.* de salcie, de răchită.

Salii, *orum m.pl.* colegiu de doisprezece preoți ai lui Marte (păstrători

ai scuturilor sfinte și conducători ai dansurilor războinice la sărbătoarea zeului: 1, 15 și 19 martie).

// **Saliaris** (2) *adj.* al salilor, de salii: *carmen Saliare* cântecul salilor; (*fig.*) *dapes Saliarēs* ospăt bogat.

salinae, *arum f.* saline.

salinum, *i n.* solniță.

saliō, *ire, saluī, saltum vi.* a sări, a sălta: ~ *de muro* a sări de pe zid, *cor salit* inima palpită. // **salientēs, ium** [*subīnt. fontes*] *m.pl.* fântână arteziană.

saliunca, *ae f. (bot.)* odolean.

saliva, *ae f.* scuipat, bale.

salix, *icis f.* salcie.

Sallustius, *ii m.* C. Sallustius Crispus (*vestit istoric roman*). // **Sallustiānus** (3) *adj.* sallustian.

salsamentum, *i n.* saramură de pește; (*frecv. pl.*) sărătură, pește sărat.

salsē *adv. (fig.)* cu sare, cu spirit.

salsus (3) *adj.* 1. sărat. 2. (*fig.*) cu sare, de spirit: ~ *homo* om de spirit, *male* ~ nesărat.

saltātiō, *ōnis f.* joc, dans.

saltător, *ōris m.* dansator (de profeșiune), pantomim.

saltātōrius (3) *adj.* de dans.

saltātrix, *icis f.* dansatoare, balerină.

saltātus, *ūs m.* dans.

saltem (**saltim**) *adv.* cel puțin, măcar.

saltō (I) *vi.* 1. a dansa (cu gesturi de pantomimă). 2. a juca reprezen-

tând: ~ *Cyclopa* a-l interpreta pe Ciclop.

saltuōsus (3) *adj.* păduros.

saltus¹, *ūs m.* săritură, salt.

saltus², *ūs m.* 1. trecătoare, defileu, pas: ~ *profundus* defileu adânc, ~ *Thermopylarum* pasul Thermopyle. 2. înălțime păduroasă, munte împădurit: ~ *Pyrenaeus* munții Pirinei. 3. pășune de munte, plai: *in floriferis saltibus* pe plaiurile pline de flori.

salūbris (2) și **salūber**, *bris, bre adj.*

1. bun pentru sănătate, sănătos, prielnic: *regio saluberrima* o regiune foarte sănătoasă, ~ *cibus* hrană sănătoasă. 2. (*fig.*) binefăcător, salutar, folositor: *salubre mendacium* o minciună salutară. 3. sănătos, tare, zdravăn: *corpora salubria* corpuri tari.

salūbritās, *ātis f.* 1. putere de vindecare, folos pentru sănătate: ~ *aquarum* puterea de vindecare a apelor.

2. sănătate, stare de sănătate, bunăstare: ~ *corporum* bunăstare fizică.

salum, *i n.* largul (zbuciumat) al mării, mare.

salūs, *ūtis f.* 1. sănătate, bunăstare fizică. 2. bine, fericire: *ad salutem civium* spre binele cetățenilor. 3. salvare, viață: *fugā salutem petere* a-și căuta salvarea prin fugă, *salutem alicui committere* a-și încredința viața cuiva. 4. salutare: *salutem dare* a saluta, *salutem dicere*

a trimite salutări (*prescurtat s.d.*). // **Salūs**, *utis f.* Salus (zeița binelui public).

salūtāris (2) *adj.* binefăcător, folositor.

salūtārīter *adv.* binefăcător, avantajos.

salūtātiō, *ōnis f.* 1. salutare, înclinare (în semn de salut). 2. vizită; omagiu.

salūtător, *ōris m.* 1. cel care salută. 2. cel care vine să prezinte omagii; client.

salūtifer, *era, erum adj.* binefăcător, salutar.

salūtō (I) *vt.* 1. a saluta: *Tironem meis verbis saluta* salută-l pe Tiron în numele meu. 2. (*cu două Ac.*) a saluta, a numi, a intitula: ~ *aliquem regem* a-l saluta pe cineva ca rege. 3. (*despre client*) a prezenta omagii, a vizita.

salvē *adv.* bine, cum trebuie.

salvēō, *ēre vi. def.* a fi sănătos: (*în formule de salutare*) *salvē! salvēte! salvētō!* te (vă) salut! salutare!, *iubeo te salvere* îți trimit salutări.

salvus (3) *adj.* 1. sănătos, în bună stare, teafăr, intact: *eum saluum esse studebant* doreau ca el să scape sănătos, *salva epistula* scrisoare intactă. 2. (*frecv. Abl.*) cu respectarea, fără vătămarea, fără violarea: *salvā lege* cu respectarea legii, *salvis populi sociis* fără vătămarea aliaților poporului.

sāmbuca, *ae f.* specie de harpă.

sambūcīstria, *ae f.* cântăreață la harpă.

Samius (3) *adj.* din (de) Samos. // **Samii**, *ōrum m.pl.* locuitori ai insulei și orașului Samos.

Samnium, *ii n.* Samnium (*ținut muntos al Apeninilor, între Latium și Apulia*). // **Samnis**, *ītis m.* [*frecv. pl. Samnitēs, ium*] samnit (samniți).

Samos (**Samus**), *i f.* Samos (*insulă — și oraș — în Marea Egee*).

Samothracē, *es* (**Samothracia** și **Samothraca**, *ae f.* Samothrace (*insulă în Marea Egee*)).

sānābilis (2) *adj.* vindecabil, care poate fi însănătoșit.

sānātiō, *ōnis f.* vindecare, tămăduire.

sanciō, *ire, sanxi, sanctum vt.* 1. a consfinți, a sancționa, a întări: ~ *foedus* a sancționa un tratat. 2. a stabili, a hotărî: *lege sanxerunt* au stabilit prin lege. 3. a interzice, a pedepsi.

sanctē *adv.* cu sfințenie, cu pietate.

sanctimōnia, *ae f.* sfințenie, pietate, puritate (religioasă).

sanctiō, *ōnis f.* sancționare, sancțiune.

sanctitās, *ātis f.* 1. sfințire, inviolabilitate: ~ *templorum* sfințenia templelor, ~ *tribunatus* inviolabilitatea tribunatului. 2. pietate, puritate morală, onestitate.

sanctitūdō, *inis v. sanctitās.*

sanctor, *ōris m.* cel care decretează.

sanctus (3) *p.pf.* v. **sanciō**. // *adj.*

1. sfânt, inviolabil: *sanctum officium* datorie sfântă. 2. curat, cinstit, ireproșabil, neîntinat, neprihănit.

Sancus (**Sangus**), *i m.* (și **Semo Sancus**) Sancus (*divinitate sabină*).

sandapila, *ae f.* nășălie, sicriu.

sandŷx, *ŷcis m.* miniu, vopsea roșie.

sănē *adv.* 1. desigur, de fapt, într-adevăr: *magna ~ multitudo* într-adevăr, o mare mulțime. 2. cu totul, peste măsură, foarte: *res sane difficilis* un lucru foarte greu, ~ *bene* foarte bine, *haud ~ intellego* nu prea înțeleg bine, *nilh sane* absolut nimic. 3. (cu *Conj.* sau *Imper.*) din partea mea, foarte bine: *sint ~ liberales ex sociorum fortunis* să fie — foarte bine! — risipitori din averile aliaților.

sanguen, *inis n.* v. **sanguis**.

sanguinarius (3) *adj.* însetat de sânge, sângeros.

sanguineus (3) *adj.* 1. de sânge: *guttae sanguineae* picături de sânge. 2. stropit de sânge, însângerat; (*fig.*) sângeros: ~ *Mars* sângerosul Marte. 3. roșu ca sângele, sângeriu: *sanguineae iubae* creste sângerii.

sanguinō, *are vi.* a sângera, a fi pătat de sânge.

sanguinolentus (3) *adj.* stropit de sânge, însângerat.

sanguis, *inis m.* 1. sânge. 2. (*fig.*) înrudire de sânge, viță, neam: ~ *paternus* rude de sânge după tată, a

sanguine Troiano progeniem ducit se trage din neamul troian. 3. (*poet.*) urmaș, odraslă: *Anchisae sanguis* urmaș al lui Anchise. 4. forță vitală, sevă, tărie.

saniēs, *ei f.* 1. scursoare (văskoasă și murdară), puroi, bale. 2. drojdie, zeamă.

sānitās, *ātis f.* 1. sănătate. 2. (*freqv.*) sănătate mintală, dreaptă judecată, rațiune, cuminenie: *ad sanitatem reverti* a se întoarce la rațiune. 3. (*ret.*) cumpătare, bun-gust.

sanna, *ae f.* strămbătură.

sanniō, *ōnis m.* bufon, măscărici.

sānō (I) *vt.* 1. a vindeca, a însănătoși: ~ *vulnera* a vindeca rănilile. 2. (*fig.*) a potoli: ~ *discordiam* a potoli vrajba.

Sanquālis (2) *adj.* consacrat zeului Sancus.

Santonēs, *um. m.pl.* santoni (*populație gallică*). // **Santonicus** (3) *adj.* santonian.

sānus (3) *adj.* 1. sănătos. 2. (*fig.*) sănătos (întreg) la minte, cuminte, cu judecată: *homo bene sanus* om foarte rațional, *male sanus* scrântit la minte.

sapa, *ae f.* vin fiert.

sapiēns (1), *ntis adj.* înțelept, priceput.

sapienter *adv.* cu înțelepciune, cu minte.

sapientia, *ae f.* înțelepciune, judecată: ~ *ars vivendi est* înțelepciunea e arta de a trăi, *pro mea sapientia* după judecata mea.

sapiō, *ere, ii vi.* și *vt.* 1. a avea un gust oarecare: *male sapit* are gust rău. 2. a avea miros de: ~ *crocum* a mirosi a șofran. 3. a avea simțul gustului, a simți gustul: *palatus eius non sapit* cerul gurii lui nu simte gustul. 4. (*freqv.*) a pricepe, a înțelege, a fi înțelept: *nil sapit* nu pricepe nimic, *quantum ego sapio* pe cât înțeleg eu, *si sapis* dacă ești înțelept.

sapor, *ōris m.* 1. gust (al bucatelor): ~ *vini* gust de vin, ~ *iucundus* gust plăcut; (*fig.*) *homo sine sapore* om insipid. 2. (*poet. pl.*) mirodenii.

Sapphō, *ūs f.* Sappho (*poeta din Lesbos*). // **Sapphicus** (3) *adj.* sapphic.

sarcina, *ae f.* boccea, pachet, bagaj; (*fig.*) povară.

sarcinarius (3) *adj.* de povară.

sarcinula, *ae f.* legăturică.

sarciō, *ire, sarsi, sartum vt.* a cârpi, a repara.

sarculum, *i n.* săpăligă (pentru plivit).

Sardanapālus sau **Sardanapallus**, *i m.* Sardanapal (*ultimul rege al Assyriei, devenit proverbial prin viața de lux, destrăbălată pe care o ducea*).

Sardēs (**Sardis**), *ium f.pl.* Sardes (*capitala Lydiei*). // **Sardiāni**, *ōrum m.pl.* sardieni, locuitori ai orașului Sardes.

Sardinia, *ae f.* (insula) Sardinia. // **Sardiniēnsis** (3) și **Sardinius** (3) *adj.* sardinian.

Sardus (**Sardōus**, **Sardōnius**) (3) *adj.* sardinian, de Sardinia. // **Sardi**, *ōrum m.pl.* sarzii, locuitorii Sardiniei.

sariō, *ire vt.* a plivi.

saris(s)a, *ae f.* sarisă (*lance lungă macedoneană*).

saris(s)ophorus, *i m.* soldat înarmat cu sarisă.

Sarmata (**Sauromata**), *ae m.* sarmat, locuitor al Sarmatiei (*ținut de la nordul Mării Negre*); (*freqv.*) **Sarmatae** (**Sauromatae**), *ārum m.pl.* sarmatii. // **Sarmaticus** (3) și **Sarmatis** (1), *idis adj. f.* sarmatic. // **sarmaticē** *adv.* sarmatic.

sarmentum, *i n.* rămurea, mlădiță; (*pl.*) vreascuri.

Sarpēdōn, *onis m.* Sarpedon (*fiul lui Iupiter și al Europei, rege în Lycia, aliat al troienilor în războiul cu grecii*).

Sarra, *ae f.* Sarra (*vechi nume al orașului fenician Tyr*). // **Sarrānus** (3) *adj.* tyrian.

sartus (3) *p.pf.* (v. **sarciō**) (*în expr., despre un edificiu*) *sartus (et) tectus* reparat și acoperit, în bună stare: *aedem sartam tectam tradere* a preda locuința în bună stare, în ordine. **sat** *adv.* (v. **satis**) destul.

sata, *ōrum n.pl.* semănături, holde. **satago**, *ere, ēgi vi.* a se sforța, a se agita.

satelles, *itis m.* și *f.* 1. soldat din garda regelui; (*pl.*) escortă. 2. slujitor, însoțitor; (*peior.*) complice.

satiās, *ātis f.* saț: ~ *omnium rerum* sătul de toate lucrurile.

satietās, *ātis f.* 1. săturare, sațietate. 2. dezgust, silă.

satin (**satine**, **satisne**) oare de ajuns?

satiō¹ (*I*) *vt.* 1. a sătura: ~ *se sanguine* a se sătura de sânge. 2. (*fig.*) a satisface, a mulțumi: ~ *desideria naturae* a satisface cerințele naturii. // **satiātus** (3) *p.pf.* sătul.

satiō², *ōnis f.* semănat, semănătură; (*pl.*) câmpuri semănate, semănături.

satira *v.* **satura**.

satis *adv.* destul, îndeajuns, de ajuns, suficient; (*expr.*) ~ *superque* destul și prea destul, *id mihi* ~ *est* aceasta mi-e de ajuns, ~ *auri* destul aur, ~ *habere* a socoti suficient, a se mulțumi: *illud* ~ *habeo dicere* mă mulțumesc doar să spun aceasta.

satisdatiō, *ōnis f.* garanție, cauțiune.

satisdō (**satis dō**), *āre, dedī, datum vi.* a da garanție; (*Abl.*) *satisdato* pe garanție.

satisfaciō (**satis faciō**), *ere, fēcī, factum vi.* 1. a satisface, a se achita, a îndeplini: ~ *amico petenti* a-l satisface pe un amic care cere, ~ *promisso* (*D.*) a se achita de promisiune. 2. a da satisfacție, a cere iertare: ~ *alicui de iniuriis* a plăti cuiva pentru pagube.

satisfactiō, *ōnis f.* 1. scuză. 2. (*jur.*) despăgubire.

satius *adv. comp.* (*v.* **satis**) preferabil, mai bine: ~ *est praterire* este mai bine să treci cu vederea.

sator, *ōris m.* semănător; (*frecv. fig.*) creator, făcător, urzitor: ~ *hominum* creatorul oamenilor, ~ *scelerum* urzitorul crimelor.

satrapēs (**satrapa**), *ae* și **satrapēs**, *is m.* satrap (guvernator de provincie la perși).

satrapia (**satrapēa**), *ae f.* satrapie (provincie a regatului persan, condusă de un satrap).

satur, *ura, urum adj.* 1. sătul: ~ *lactis* sătul de lapte. 2. (*fig.*) **a**) plin, îmbelșugat, bogat: ~ *autumnus* toamnă bogată; **b**) (*despre culoare*) saturat, închis: *colore saturo* de culoare închisă.

satura, *ae f.* 1. amestec de fructe (oferit pe o farfurie — *lanx* — ca ofrandă zeiței Ceres); (*fig.*) amestecătură, talmeș-balmeș: *per saturam* fără nici o ordine. 2. (*lit.*) satiră (mai întâi, *farsă improvizată*, apoi *poezie cu temă variată și cu metru diferit*, mai târziu *satiră*).

saturēia, *ae f.* și **saturēia**, *ōrum n.pl.* cimbru.

saturitās, *ātis f.* săturare, saturație.

Sāturnus, *i m.* Saturn (zeu străvechi al agriculturii și rege legendar al Italiei, în vremea căruia pe pământ domneau belșugul și fericirea). //

Sāturnius (3) *adj.* al lui Saturn, saturnian: *Saturnia regna* domnia lui Saturn, *Saturnia tellus* (sau *terra*) pământ saturnian (Italia), *Saturnia Iuno* Iunona, fiica lui Saturn, ~ *versus* vers saturnin. // **Sāturnālia**, *ium (ōrum) n.pl.* Saturnale (*sărbători care începeau la 17 decembrie*).

saturō (*I*) *vt.* a sătura; (*fig.*) a satura.

satus¹ (3) *p.pf.* (*v.* **serō**³) născut, descinzând din: ~ *sanguine deum* născut din neam de zei, *una matre sati* născuți din aceeași mamă, *sata nocte* fiica nopții. // **sata**, *ōrum n.pl.* semănături.

satus², *ūs m.* însămânțare, plantare; (*fig.*) sămânță.

satyra *v.* **satura**.

Satyriscus, *i m.* satir mic.

Satyrus, *i m.* 1. satir (*zeitate rustică jumătate om, jumătate țap, cu cornițe, urechi ascuțite, codiță și picioare de țap*), însoțitor al lui Bacchus. 2. (*pl.*) jocuri satirice, dramă satirică.

sauciātiō, *ōnis f.* rănire.

sauciō (*I*) *vt.* a răni; (*fig.*) a spinteca.

saucius (3) *adj.* 1. rănit: ~ *taurus* taur rănit. 2. atacat, vătămat, atins, izbit: *mens saucia* minte vătămată, *malus saucius Africo* catargul izbit de vântul african.

Sauromatēs *v.* **Sarmata**.

sāvium, *ii n.* sărutare.

saxētum, *i n.* loc (ținut) pietros.

saxeus (3) *adj.* de piatră; (*fig.*) ca piatra, împietrit.

saxificus (3) *adj. (poet.)* care împietrește.

saxifragus (3) *adj.* care sparge stânci.

saxōsus (3) *adj.* stâncos, pietros.

saxulum, *i n.* stâncă mică.

saxum, *i n.* piatră, bloc de piatră, bolovan, stâncă.

scabellum (**scabillum**), *i n.* 1. scăunaș. 2. (*spec.*) pedală pentru baterea tactului.

scaber, *bra, brum adj.* 1. aspru, zgrunțuros. 2. murdar, slinos.

scabiēs, *ei f.* 1. (*rar*) rugină. 2. (*frecv.*) râie, rapăn: ~ *ovium* rapănul oilor. 3. (*fig.*) mângărime, poftă nestăpânită: ~ *lucri* poftă de câștig.

scabillum *v.* **scabellum**.

scabō, *ere, scābī vt.* a scărpină.

scaena, *ae f.* 1. scenă: *in scaenam prodire* a ieși pe scenă. 2. (*fig.*) vâzul lumii, publicitate: *in scaena esse* a fi în vâzul lumii. 3. înscenare, comedie: *scaenam criminis parare* a pregăti farsa acuzării.

scaenicus (3) *adj.* de teatru, teatral: *ludi scaenici* spectacole de teatru. // **scaenicus**, *i m.* actor; (*peior.*) comediant.

Scaevola, *ae m.* Scaevola („Stângaciul”) (*cognomen roman*).

scaevus (3) *adj.* stâng, din stânga; (*fig.*) stângaci.

scālae, *ārum f.pl.* scară.

scalmus, *i m.* 1. cârlig în care e prinsă vâsla. 2. (*fig.*) vâslă, luntre.

scalpellum, *i n.* bisturiu, scalpel.

scalpō, *ere, psī, ptum vt.* 1. (rar) a zgâria. 2. (frecv.) a săpa (în lemn, în piatră), a grava, a sculpta.
scalprum, *ī n.* instrument de tăiat (cuțit, daltă, bisturiu, briceag).
sculptor, *ōris m.* gravor, sculptor.
scamnum, *ī n.* scaun, bancă.
scandō, *ere, ndī, nsum vi. și vt.* a se urca, a se sui: ~ *in aggerem* a se urca pe întăritură, ~ *muros* a se urca pe ziduri.
scandula (scindula), *ae f.* șipcă, șindră.
scapha, *ae f.* luntre, barcă.
scaphium, *ī n.* vas (de forma unei jumătăți de sferă), cupă, lighean.
scapulae, *ārum f.pl.* umeri, spate.
scarus, *ī m.* scar (pește de mare).
scatebra, *ae f.* țâșnire de apă, ape care țâșnesc.
scateō, *ēre vi.* 1. a țâșni. 2. (fig.) a fi plin de, a mișuna, a colcăi: *Nilus scatet piscibus* Nilul e plin de pești.
scatūrigō și scaturrigō, *inis f.* izvor care țâșnește.
scatūriō, *ire, īvi v.* scateō.
scaurus (3) *adj.* cu piciorul strâmb. // **Scaurus**, *ī m.* Scaurus (*cognomen roman*).
sceleratē *adv.* în mod criminal, ticălos.
scelerātus (3) *p. pf.* (v. **scelerō**) pângărit de crimă. // *adj.* ticălos, nelegiuit, criminal, blestemat.
scelerō (1) *vt.* a pângări, a profana.
scelestus (3) *adj.* ticălos, blestemat.

scelus, *eris n.* crimă, nelegiuire, ticăloșie.
scēna v. scaena.
scēptrifer, *era, erum adj. (poet.)* purtător de sceptru.
scēptrum, *ī n.* 1. sceptru. 2. (fig., pl.) domnie, tron.
scēptūchus, *ī m.* purtător de sceptru, mare demnitar (în Orient).
scheda (schida, scida), *ae f.* foaie de papirus (de hârtie).
schema, *ae f. și atis n.* figură.
schola, *ae f.* 1. conferință, discuție filozofică, lecție. 2. școală. 3. școală filozofică, sectă, doctrină.
scholasticus (3) *adj.* de școală. // **scholasticus**, *ī m.* 1. retor, profesor. 2. școlar.
scida, *ae v. scheda.*
sciēns, *ntis p.pr.* (v. **sciō**) cu bună știință: *nilhil ~ praetermisi* n-am omis nimic cu bună știință. // *adj.* cunoscător, priceput, știutor: ~ *locorum* cunoscător al locurilor, *vir scientissimus regendae reipublicae* om foarte priceput în conducerea statului.
scienter *adj.* cu știință, cu pricepere, cu iscusință.
scientia, *ae f.* 1. cunoaștere: ~ *regionum* cunoașterea regiunilor. 2. știință: *cupiditas scientiae* dorință de știință, ~ *atque usus nauticarum rerum* cunoașterea teoretică și practică a chestiunilor navale.

scilicet *adv.* 1. bineînțeles, desigur, firește, fără îndoială. 2. adică.
scindō, *ere, scidī, scissum vt.* 1. a sfâșia: ~ *vestem* a sfâșia haina, ~ *comam* a smulge părul. 2. a tăia, a despica: ~ *pontem* a tăia podul, ~ *quercum cuneis* a despica stejarul cu pene, ~ *vallum* a sparge întări-tura, ~ *viam* a-și tăia drum. 3. (pas.) a se despărți: *scinditur in geminas partes amnis* râul se separă în două părți.
scindula v. scandula.
scintilla, *ae f.* scânteie.
scintillō (1) *vi.* a scânteia, a străluci.
sciō, *īre, scivī (scii), scitum vt.* a ști: *nilhil certum ~ a nu ști nimic sigur, quod ego sciam* pe cât știu eu, ~ *litteras* a ști carte (*scris și citit*).
Scipiadās (Scipiadēs), *ae m.* Scipion, din familia Scipionilor.
scipio¹, *ōnis m.* toiag, baston.
Scipio², *ōnis m.* Scipio (*cognomen al unei ramuri ilustre din gens Cornelia, căreia îi aparțineau cei doi Scipioni, învingători ai Carthaginei*).
scirpeus (3) *adj.* de papură, de trestie. // **scirpea**, *ae f.* paner de trestie.
sciscitor, *ārī, ātus sum vt. dep.* a cerceta, a căuta să afle, a întreba despre ceva, a se interesa: ~ *consulis sententiam ab amico* a căuta să afle de la un prieten părerea consulului.
sciscō, *ere, scivī, scitum vt.* a aproba o lege, a decide, a hotări.
scitē *adv.* cu pricepere, cu dibăcie.

scitor, *ārī, ātus sum vt. dep. (poet.) v. sciscitor.
scitum, *ī n.* hotărâre, decizie: *plebis scitum (plebiscitum)* hotărâre a popoului; plebiscit.
scitus¹, *ūs m.* [numai *Abl. sg.*] hotărâre: *populi scitu* prin hotărârea popoului.
scitus² (3) *p. pf. v. sciō. // adj.* 1. cunoscător, știutor: ~ *vadorum* cunoscător al vadurilor. 2. bine făcut, frumos, draguț, nostim.
scobis, *is f.* rumeguș, talaș, așchii, pilitură.
scomber, *brī m.* scrumbie (de mare).
scōpae, *ārum f.pl.* târn, mătură.
Scopās, *ae m.* Scopas (*sculptor din Paros*).
scopulōsus (3) *adj.* plin de stânci, stâncos.
scopulus, *ī m.* 1. stâncă (în mare): *remiges ad scopulos alliduntur* vâslășii sunt izbiți de stânci, *surdior scopulo* mai surd decât o stâncă. 2. (fig. pl.) primejdii: *in hos scopulos incidere* a cădea în astfel de primejdii.
scordalus, *ī m.* om certăreț.
scorpiō, *ōnis (scorpius, ī) m.* 1. scorpion. 2. Scorpionul (*constelație*). 3. mașină de război pentru aruncat proiectile.
scortător, *ōris m.* desfrânat.
scorte, *ae f.* haină de piele.
scorteus (3) *adj.* de piele.
scortum, *ī n.* prostituată.*

scriba, *ae m.* scrib, secretar, copist.
scribō, *ere, scripsī, scriptum vt.* 1. a scrie (însemnând): ~ *lineam* a trage o linie, ~ *nomen* a scrie numele. 2. a scrie (redactând, compunând, descriind, anunțând): ~ *historiam* a scrie istoria, ~ *libros* a scrie cărți, ~ *bellum* a descrie războiul, *scribe quid agas* scrie-mi ce faci. 3. a în-scrie: ~ *milites* a înrola soldați, ~ *aliquem heredem* a-l institui pe cineva moștenitor, ~ *pecuniam* a înregistra o sumă de bani.
scrīnium, *iī n.* cutie cilindrică (în care se păstrau suli de cărți), scrin.
scriptiō, *ōnis f.* scris, scriere.
scriptitō (I) *vt.* a scrie adesea, a scrie mereu.
scriptor, *ōris m.* 1. secretar, copist. 2. (*frecv.*) scriitor, autor.
scriptum, *i n.* scris, lucru (text) scris; (*pl.*) scrieri: *creber in scripto est* e harnic la scris, *sine scripto loqui* a vorbi fără ceva scris dinainte, *scripta Lucilii* scrierile lui Lucilius.
scriptūra, *ae f.* 1. scris, faptul (felul) de a scrie: *diligens* ~ scrisul neobosit, *si sprevissem scripturam* dacă aş fi disprețuit scrisul, *genus hoc scripturae* acest fel de a scrie. 2. dare pentru pășunat.
scriptus, *ūs m.* funcția de secretar.
scripulum v. **scrūpulum**.
scrobis, *is m.* și *f.* groapă.
scrōfa, *ae f.* scroafă.

scrūpeus (3) *adj.* pietros, stâncos; (*fig.*) aspru.
scrūpōsus (3) *adj.* pietros, aspru.
scrūpulōsus (3) *adj.* 1. pietros, aspru. 2. (*fig.*) minuțios, scrupulos.
scrūpulum (**scripulum**), *i n.* 1. a douăzeci și patra parte dintr-o uncie. 2. (*fig.*) cantitate mică, fărâma, dram.
scrūpulus (**scripulus**), *i m.* 1. (*rar*) pietricică ascuțită și tăioasă. 2. (*fig.*) grijă, îndoială, chin, ghimpe (în suflet): *alicui scrupulum ex animo evellere* a lua cuiva o grijă de pe suflet.
scrūpus v. **scrūpulus**.
scrūta, *ōrum n.pl.* zdrențe, vechituri.
scrūtător, *ōris m.* cercetător, scotocitor.
scrūtor, *ārī, ātus sum vt. dep.* a cerceta, a scotoci, a căuta să afle ceva.
sculpō, *ere, psī, ptum vt.* a sculpta, a grava.
sculptilis (2) *adj.* sculptat, cizelat.
sculptor, *ōris m.* sculptor, gravor.
sculptūra, *ae f.* sculptură, gravură.
scurra, *ae m.* 1. măscărici, bufon. 2. filfizon.
scurrilis (2) *adj.* de măscărici, de bufon.
scurrilitās, *ātis f.* bufonerie.
scurriliter *adv.* caraghios.
scurror, *ārī vi. dep.* a linguși, a face curte cuiva.

scūtāle, *is n.* punga praștiei (*bucata de piele în care se pune proiectilul*).
scūtātus (3) *adj.* înarmat cu scut.
scutella, *ae f.* ceașcă, cupă mică.
scutica, *ae f.* bici, harapnic.
scutula¹, *ae f.* sul, vălătuc (*pentru transportul prin rostogolire*).
scutula², *ae f.* 1. romb. 2. tavă (ovală), farfurie întinsă.
scūtulum, *i n.* scut mic.
scūtum, *i n.* scut; (*fig.*) apărare.
Scylla, *ae f.* 1. Scylla (*stâncă pe coasta italiană a strâmtorii din Messina, în fața Charybdei; după legendă, monstru marin care atrăgea acolo corăbiile și le zdrobea*). 2. fiica lui Nisus. // **Scyllaeus** (3) *adj.* al Scyllei.
scyphus, *i m.* pocal, cupă.
Scyros (**Scyros**), *i f.* Scyros (*insulă în Marea Egee*). // **Scyrius** (3) *adj.* din Scyros.
scytala, *ae (scytalē, ēs) f.* scrisoare secretă (*la spartani*), sul.
Scytha (**Scythēs**), *ae m.* scit; (*pl.*) **Scythae**, *ārum scīti* (populație nomadă întinsă pe o vastă suprafață la nordul Dunării de jos, al Mării Negre și Mării Caspice). // **Scythia**, *ae f.* Scitia, țara scitilor. // **Scythicus** (3) *adj.* scitic. // **Scythis**, *idis (Scythissa, ae) f.* (femeie) scită.
sē *pron. refl.* [Ac. și Abl.] v. *sui*.
sēbum, *i n.* seu.

sēcēdō, *ere, cessī, cessum vi.* 1. a se da la o parte, a se retrage: ~ *de via* a se da în lături din drum, ~ *in hortos* a se retrage în parc. 2. a se separa, a se despărți: *plebs secessit a patribus* plebea s-a separat de patricieni.
sēcernō, *ere, crēvī, crētum vt.* 1. a despărți, a separa: ~ *inermes ab armatis* a-i despărți pe cei neînarmați de cei înarmați. 2. a distinge: ~ *publica privatis* a distinge cele publice de cele particulare, ~ *blandum amicum a vero* a-l deosebi pe prietenul lingușitor de cel adevărat.
sēcēssiō, *ōnis f.* 1. retragere. 2. despărțire, separare.
sēcēssus, *ūs m.* 1. retragere: *in secessu avium* la plecarea păsărilor. 2. viață retrasă, izolare, singurătate: *specie* ~ sub aparența izolării. 3. loc retras: *in secessu longo* într-un loc foarte retras.
sēcīus (**sētius, sequius**) *adv. comp.* (*v. secus*) 1. mai puțin: *non (sau haud) secius* nu mai puțin, la fel, în egală măsură, *nihilo secius* sau *neque eo secius* cu nimic mai puțin, cu toate acestea. 2. mai rău, altfel decât trebuie, rău.
seclūdō, *ere, clūsī, clūsum vt.* 1. a despărți, a separa, a tăia (separând): *dextrum cornu a sinistro seclusum* aripa dreaptă separată de cea stângă. 2. a îndepărta: ~ *curas* a alunga grijile.

seclum v. **saeculum**.

secō, āre, secuī, sectum vt. **1.** a tăia: ~ *aurem* a tăia o ureche; (*spec.*) a amputa, a opera. **2.** a răni, a zgâria, a sfârteca: *glacies secat plantas* gheața taie tălpile. **3.** (*fig.*) a tăia (despicând), a spinteca: ~ *fluctus navi* a spinteca valurile cu corabia, ~ *aethera pinnis* a spinteca vâzduhul cu aripile, ~ *viam* a-și tăia un drum. **4.** a despărți: ~ *causas in plura genera* a diviza cauzele în mai multe categorii; (*spec.*) a lămuri, a tranșa (neînțelegeri): ~ *lites* a rezolva procese.

sēcrētīō, ōnis f. separare.

sēcrētō adv. în secret, între patru ochi, la o parte de ceilalți.

sēcrētum, ī n. **1.** loc retras (îndepărtat): *in secretum seductus* dus într-un loc retras. **2.** convorbire secretă. **3.** secret, taină: *secreta prodere* a da pe față secretele, *secreta Minervae* tainele Minervei.

sēcrētus (3) p.pf. v. **sēcernō**. // **adj.** **1.** separat, distinct, particular, special: *secretum imperium* conducere distinctă. **2.** retras, singuratic: *secreta loca* locuri retrase. **3.** secret, ascuns, tainic: *secreta consilia* planuri ascunse.

secta, ae f. **1.** cale, drum în viață, direcție. **2.** partid politic. **3.** școală, doctrină filozofică.

sectātor, ōris m. însoțitor (al unui personaj), partizan; (*pl.*) suită.

sectilis (2) **adj.** care se poate tăia.

sectiō, ōnis f. **1.** (*rar*) tăiere, amputare. **2.** (*frecv.*) vânzare la mezat (a bunurilor confiscate), licitație. **3.** bunuri confiscate (scoase la licitație): *sectionem eius oppidi universam Caesar vendidit* Caesar a vândut toate bunurile confiscate din acel oraș.

sector¹, ōris m. **1.** cel care taie: ~ *colorum* tăietor de gâturi (asasin). **2.** licitator, speculant (de bunuri la mezat).

sector², āri, ātus sum vt. **dep.** **1.** a însoți mereu, a se ține după cineva: *servus, qui sectari meum gnatum solet* sclavul care-l însoțește de obicei pe fiul meu, *eum pueri sectantur* copiii se țin după el. **2.** a urmări, a alergera (a umbla) după, a căuta: ~ *praedam* a umbla după pradă, ~ *voluptates* a vâna plăcerile, *mitte sectari* nu mai căuta.

sectūra, ae f. **1.** tăiere. **2.** (*spec.*) carieră, mină.

sectus (3) p.pf. v. **secō**.

sēcubō, āre, buī vi. a dormi (a trăi) singur.

sēculum, sēculum, sēculāris v. **saeculum, saeculum, saeculāris**.

sēcum = **cum** se cu sine, cu el.

secundāni, ōrum m.pl. soldați din legiunea a II-a.

secundārius (3) **adj.** de clasa a doua, de calitatea a doua, secundar.

secundō¹ (I) vt. a favoriza, a ajuta.

secundō² adv. în al doilea rând, apoi.

secundum prep. (*cu Ac.*) **1.** (*loc, timp*) îndată după: ~ *me* după mine (în urma mea), ~ *hunc diem* după această zi, *in actione secundum vocem vultus valet* în acțiunea unui orator imediat după voce contează înfățișarea. **2.** de-a (în) lungul: ~ *litus* de-a lungul țărmului. **3.** după, potrivit (conform) cu: ~ *naturam vivere* a trăi conform cu natura, ~ *legem* după lege. **4.** (*jur.*) în avantajul, în favoarea: ~ *causam nostram* în favoarea cauzei noastre.

secundus (3) **adj.** **1.** următor, al doilea: *in secundo proelio* în lupta următoare, ~ *a rege* al doilea după rege, *secundae (partes)* rolul al doilea; (*spec.*) inferior, mai prejos: *nulli virtute secundus* nimănui nu îi este mai prejos în vitejie. **2.** (*despre vânt, apă*) care merge în același sens: *secundo flumine* urmând cursul apei, *secundo vento* cu un vânt favorabil. **3.** (*fig.*) favorabil, prielnic, norocos, fericit: ~ *exitus* rezultat fericit, *secundae res* împrejurări favorabile.

sēcūrē adv. fără grijă, liniștit.

secūrifer (secūriger), era, erum **adj.** (*poet.*) purtător de secure, înarmat cu secure.

secūris, is f. **1.** secure: *securi percutere* a izbi cu securea. **2.** (*fig.*) **a)** lovitură mortală; **b)** fascii, putere romană, autoritate: *Gallia*

subiecta securibus Gallia supusă puterii romane.

sēcūrītās, ātis f. **1.** lipsă de griji (de teamă). **2.** siguranță.

sēcūrus (3) **adj.** **1.** fără grijă, fără teamă, liniștit: ~ *futuri* fără grijă de viitor, ~ *poenae* fără teamă de pedeapsă. **2.** fără primejdii, sigur: ~ *locus* loc fără primejdii.

secus¹ adv. **1.** altfel: *nemo dicet* ~ nimeni nu va zice altfel, ~ *quam* altfel decât, *multo* ~ cu mult altfel, *longe (paulo)* ~ cu mult (cu puțin) altfel, *haud (sau non)* ~ *atque (sau ac)* nu altfel decât (tot așa ca). **2.** altfel decât trebuie, rău: *recte an* ~ bine sau rău, *coepta* ~ *cadebant* cele începute ieșeau prost.

secus², n. [*indecl., frecv. ca Ac. de relație*] sex: ~ *virile (muliebre)* de sex bărbătesc (femeiesc).

sed conj. dar, ci: *non solum (sau modo) ... sed etiam* nu numai... dar (ci), chiar (și).

sēdātē adv. liniștit, calm.

sēdātiō, ōnis f. potolire, calmare.

sēdātus (3) p.pf. v. **sēdō**. // **adj.** potolit, calm.

sēdecim (rar sexdecim) num. șaisprezece.

sedeō, ēre, sēdi, sessum vi. **1.** a șede: ~ *sub arbore* a șede sub un pom; (*spec.*) a șede ca judecător. **2.** a șede nemișcat, a rămâne: ~ *in villa* a șede la fermă, ~ *uno loco* a rămâne într-un singur loc, ~ *domi*

a ședea acasă. 3. (fig.) a rămâne nemișcat, a stăruî: *vultus animo sedet* figura îi stăruie în minte, *meum iudicium sedet* judecata mea rămâne neclintită. 4. a se lăsa în jos: *nebula campo sedet* negura se lasă pe câmpie.

sēdēs, *is f.* 1. scaun, jilt. 2. (loc de) așezare, reședință, locuință, sălaș: *alias sedes petere* a căuta alte locuri de așezare, *beatae sedes* sălașuri fericite. 3. sediu, temelie: *urbem a sedibus eruere* a dărâma orașul din temelii.

sedile, *is n.* scaun, bancă.

sēditio, *ōnis f.* 1. dezbinare, conflict: ~ *domestica* vrajbă în familie. 2. răzvrătire: ~ *militum* răzvrătirea soldaților.

sēditiosē *adv.* răzvrătitor, semănând discordie.

sēditiosus (3) *adj.* turbulent, pornit pe zădărnici, răzvrătitor.

sēdō (I) *vt.* a potoli, a calma.

sēdūcō, *ere, dūxī, ductum vt.* 1. a lua (a trage) la (de) o parte: *me seducit* naratque mă trage la o parte și-mi povestește. 2. a despărți, a separa: ~ *duas terras undā* a despărți două ținuturi printr-o apă.

sēductio, *ōnis f.* luare la o parte, separare.

sēductus (3) *p.pf.* v. **sēdūcō**. // *adj.* retras, depărtat.

sēdulitās, *ātis f.* sânguință, silință, hărnicie, zel.

sēdulō *adv.* 1. conștiincios, zelos, din răspuțeri, cu toată grija: *operam ~ dabo* îmi voi da silința din răspuțeri. 2. anume, înadins: *tempus terens ~ pierzând timpul într-adins*.

sēdulus (3) *adj.* conștiincios, silitor, harnic, zelos.

seges, *etis f.* 1. ogor: *non culta seges* ogor nearat. 2. holdă, semănătură: ~ *laeta* holdă bogată. 3. (fig.) mulțime, droaie: ~ *telorum* o mulțime de săgeți.

Segesta, *ae f.* Segesta (oraș în Sicilia). // **Segestānus** (3) *adj.* din Segesta.

segmentum, *i n.* bandă, zonă.

sēgnis (2) *adj.* lănced, molatic, trândav, încet.

sēgniter *adv.* lănced, încet, molatic, trândav.

sēgnitia, *ae f.* (sēgnitās, ātis și sēgnitiēs, ēi) *f.* trândăvie, nepăsare.

sēgregō (I) *vt.* a separa, a izola, a îndepărta: ~ *virtutem a summo bono* a separa virtutea de binele suprem, ~ *se a ceteris* a se izola de ceilalți, ~ *aliquem a numero civium* a îndepărta pe cineva din rândul cetățenilor.

sēgrex (1), *egis adj.* izolat.

sēiugis (2) *adj.* tras de șase cai. // **sēiugēs**, *ium m.pl.* (subînf. equi) șase cai.

sēiunctio, *ōnis f.* separare.

sēiunctus (3) *p.pf.* (v. **sēiungō**) depărtat, fără legătură, străin.

sēiungō, *ere, iūnxī, iūnctum vt.* a despărți, a separa: *Alpes Italiam a Gallia seiungunt* Alpii despart Italia de Gallia.

Seleucia, *ae f.* Seleucia: 1. oraș în Babilonia. 2. oraș în Syria.

Seleucus, *i m.* Seleucus (general al lui Alexandru cel Mare, apoi rege al Syriei, fondator al dinastiei Seleucizilor).

sēlibra (sēmilibra), *ae f.* jumătate de livră.

sēligō, *ere, lēgī, lectum vt.* a alege: *sententiae selectae* maxime alese.

Selinūs, *ūntis f.* Selinus: 1. oraș în Sicilia. 2. oraș în Cilicia.

sella, *ae f.* scaun: *sella curulis* scaunul curul.

sellārius, *i m.* desfrânat.

sellisternium, *i n.* ofrandă adusă unei zeițe (a cărei statueta era așezată pe o „sella”).

sellula, *ae f.* scăunaș, lectică mică.

sellulārius (3) *adj.* care lucrează șezând pe scaun, sedentar. // **sellulārii**, *ōrum m.pl.* meseriași care lucrează șezând pe scaun.

sēmanimis v. **sēmianimis**.

semel *adv.* 1. o dată, o singură dată: *non ~ sed saepe* nu o dată, ci de multe ori, ~ *in vita risit* Crassus Crassus a râs o singură dată în viață, ~ *atque iterum* de două ori, *semel... iterum* prima oară... a doua oară. 2. o dată pentru totdeauna, în sfârșit: *ut semel finiam* ca să termin

odată. 3. (cu conj. sau pron. relat.) o dată (ce): *quod ~ dixi non mutabo* ce am spus o dată nu mai schimb, *cum ~ coepit, labitur ad perniciem* o dată ce a început, alunecă spre pieire, *si semel accepit* o dată ce a primit.

Semelē, *ēs (Semela, ae) f.* Semele (mama lui Bacchus). // **Semelēius** (3) *adj.* al Semelei.

sēmen, *inis n.* 1. sămânță: *semina spargere* a împrăștiă semințe; (fig.) germen: ~ *discordiae* germenul dezbinării. 2. neam, soi: *pecus boni seminis* o oaie de soi bun, *regio semine* de neam regesc. 3. cauză, autor: ~ *huius belli* cauza acestui război.

sēmēnstris v. **sēmēstris**.

sēmentis, *is f.* semănătură: *sementem facere* a semăna.

sēmentivus (3) *adj.* de însămânțare.

sēmermis v. **sēmiermis**.

sēmēstris (2) *adj.* de șase luni.

sēmēsus (3) *adj.* mâncat (ros) pe jumătate.

sēmet = *se* întărit prin *met*.

sēmiambustus (3) *adj.* pe jumătate ars.

sēmianimis (2) și **sēmianimus** (3) *adj.* pe jumătate (aproape) mort.

sēmiapertus (3) *adj.* pe jumătate deschis.

sēmibarbarus (3) *adj.* pe jumătate barbar.

sēmibōs, *bovis m.* jumătate taur.

sēmicaper, *prī m.* jumătate țap.
sēmicrem(āt)us (3) *adj.* pe jumătate ars.
sēmicubitālis (2) *adj.* de jumătate de cot.
sēmideus (3) *adj.* pe jumătate zeu.
 // **sēmideus**, *ī m.* și **sēmidea** *ae f.* semizeu, semizeită.
sēmidoctus (3) *adj.* pe jumătate învățat, semidoct.
sēmiermis (**sēmermis**) (2) și **sēmiermus** (3) *adj.* pe jumătate înarmat.
sēmīesus v. **sēmēsus**.
sēmifactus (3) *adj.* pe jumătate făcut, neterminat.
sēmifer, *era, erum* *adj.* jumătate om și jumătate animal.
Sēmigermānus (3) *adj.* pe jumătate german.
sēmigravis (2) *adj.* pe jumătate beat.
sēmigrō, *āre vi.* a pleca departe de, a se separa: ~ *a patre* a se despărți de tatăl său.
sēmihomō, *inis m.* jumătate om și jumătate animal.
sēmihora, *ae f.* jumătate de oră.
sēmilacer, *era, erum* *adj.* pe jumătate sfărțec.
sēmilixa, *ae m.* (*termen insultător*) jumătate de cantinier, nici măcar cantinier de-adevărat.
sēmimās, *maris m.* jumătate bărbat și jumătate femeie, androgin, eunuc.
sēmimortuus (3) *adj.* pe jumătate mort.

sēminārium, *īī n.* pepinieră; (*fig.*) sursă.
sēminātor, *ōris m.* semănător.
sēminex (1), *necis adj.* pe jumătate mort.
sēminō (I) *vt.* a semăna; (*fig.*) a produce, a crea.
sēminūdus (3) *adj.* pe jumătate gol; (*fig.*) aproape fără arme.
sēmiplēnus (3) *adj.* pe jumătate plin (complet).
sēmiputātus (3) *adj.* pe jumătate curățat de vreascuri.
Sēmīramis, *idis f.* Semiramida (*regina legendară a assyrienilor, fondatoarea Babilonului*). // **Sēmīramius** (3) *adj.* al Semiramidei, babilonean.
sēmirutus (3) *adj.* pe jumătate dărămat.
sēmīs, *issis m.* jumătate de as; (*fig.*) jumătate (a unui întreg).
sēmiseputus (3) *adj.* pe jumătate îngropat.
sēmīsomnus (3) și **sēmīsomnis** (2) *adj.* pe jumătate adormit.
sēmīsupīnus (3) *adj.* jumătate răsturnat pe spate.
sēmīta, *ae f.* cărare, potecă.
sēmītectus (3) *adj.* pe jumătate acoperit.
sēmīūstulātus (**sēmūstulātus**) (3) *adj.* pe jumătate ars.
sēmīūstus (**sēmūstus**) (3) *adj.* pe jumătate ars.

sēmivir, *irī m.* jumătate om și jumătate animal (*spec.*) centaur. // *adj.* (*fig.*) moleșit de plăcere, desfrânat, efeminat.
sēmivivus (3) *adj.* pe jumătate mort.
Sēmō, *ōnis m.* Semo (*vechi zeu al semănăturilor*).
sēmōtus (3) *p.pf. v.* **sēmōveō**. // *adj.* departe de, depărtat, retras; (*fig.*) secret.
sēmōveō, *ēre, mōvī, mōtum vt.* a îndepărta.
semper *adv.* totdeauna, mereu.
sempiternus (3) *adj.* perpetuu, veșnic.
sēmūncia, *ae f.* 1. semiuncie (jumătate de uncie = a douăzeci și patra parte dintr-un as); (*fig.*) para. 2. a douăzeci și patra parte (dintr-un întreg): ~ *horae* a douăzeci și patra parte dintr-o oră.
sēmūnciarius (3) *adj.* de o jumătate de uncie: *semunciarium foenus* dobândă de 1/24% pe lună.
sēmūstulātus v. **sēmīūstulātus**.
sēmūstus v. **sēmīūstus**.
Sēna, *ae f.* Sena (*oraș în Umbria*).
 // **Sēnēnsis** (2) *adj.* din (de la) Sena.
senāculum, *ī n.* sala de ședințe a senatului.
sēnāriolus, *ī m.* mic senar.
sēnārius (3) *adj.* de șase picioare. // **sēnārius**, *īī m.* senar (*vers iambic de șase picioare*).
senātor, *ōris m.* senator, membru al senatului (*format, sub Romulus, din o sută de membri, în mai tot timpul*

republicii din trei sute, sub Caesar din nouă sute, sub Augustus și în timpul imperiului din șase sute de membri).

senātōrius (3) *adj.* de senator, senatorial.

senātus, *ūs m.* senat, adunarea senatului.

senātus cōnsultum, *ī n.* decret al senatului.

Seneca, *ae m.* 1. L. Annaeus Seneca (*filozof stoic, profesor al împăratului Nero, din ordinul căruia s-a sinucis*). 2. Seneca Rhetor (*tatăl filozofului*).

senecta, *ae f.* vârstă înaintată, bătrânețe.

senectus¹ (3) *adj.* (*poet.*) bătrân.

senectus², *ūtis f.* bătrânețe.

seneō, *ēre vi.* 1. a fi bătrân. 2. a zăcea în nemișcare, a lăncezi, a mucezi.

senēscō, *ere, senuī vi.* 1. a îmbătrâni: *tacitis senescimus annis* îmbătrânim pe nesimțite. 2. (*fig.*) a slăbi cu vremea, a scădea, a-și pierde puterea, a descrește: *opes Atheniensium senescunt* puterea ateniienilor slăbește, *hiems senescit* gerul slăbește, *luna senescit* luna descrește.

senex (1), **senis** *adj.* [*comp. senior*] bătrân. // *m.* (om) bătrân; (*mil.*) *seniores* vârstnicii (*soldai în patruzeci și cinci și șaiszeci de ani*).

sēnī, *ae, a num.* [*G.pl. senum*] 1. câte șase. 2. (*poet.*) șase.

senilis (2) *adj.* de bătrân, bătrânesc.

seniliter *adv.* ca bătrânii.

senior *adj. comp. v. senex.*

senium, *ii n.* 1. bătrânețe, sleire a forțelor, slăbire: *senio confectus* sleit de puteri din cauza bătrâneții.

2. (*fig.*) durere, supărare, mâhnire.

Senonēs, *um m.pl.* *senoni* (*neam celtic din Gallia Lugdunensis*).

sēnsa, *orum n.pl.* păreri, idei.

sēnsim *adv.* pe nesimțite, puțin câte puțin, încet.

sēnsus, *ūs m.* 1. simțire: ~ *doloris* simțirea durerii, *sine sensu iacere* a zăcea fără simțire. 2. simț: ~ *audiendi* simțul auzului, *res sensibus subiecta* lucru supus simțurilor. 3. simțire, sentiment: ~ *amoris* sentimentul iubirii. 4. fel de a vedea, părere, gând: *ignarus nostri sensus* necunosător al felului nostru de a vedea, ~ *de republica* părerea despre stat, *sensus suos alicui aperire* a-și dezvălui cuiva gândurile. 5. (putere de) judecată: *omnes sensus eripit mihi* îmi ia toate simțurile. 6. înțeles, sens: *versuum sensus* înțelesul versurilor, *occultos sensus habent* au sensuri ascunse. 7. gândire, idee: *sensus ordine collocati* idei așezate în ordine.

sententia, *ae f.* 1. părere: *quot homines, tot sententiae* câți oameni, atâtea păreri, *meā sententiā* după părerea mea. 2. gând, dorință, intenție: *si tibi ~ est* dacă ai de gând, *haec ex mea ~ eveniunt* acestea se în-

tâmplă după dorința mea. 3. părere, aviz, vot: *senatores sententiam dicunt* (sau *ferunt*) senatorii își spun părerea, *sententiam rogare* a cere părerea, *pedibus ire in sententiam alicuius* a se alătura părerii cuiva, a vota propunerea cuiva, *omnibus sententiis absolvitur* este achitat cu toate voturile. 4. sens, înțeles: *multa a Caesare in eam sententiam dicta sunt* s-au spus multe cuvinte de către Caesar în acest sens, *id habet hanc sententiam* lucrul are acest sens. 5. cugetare, maximă, aforism: *sententiae graves* cugetări adânci. **sententiola**, *ae f.* mică sentință, maximă.

sententiōse *adv.* în chip sentențios. **sententiōsus** (3) *adj.* bogat în idei, plin de maxime, sentențios.

sentina, *ae f.* drojdie, lături.

sentiō, *ire, sēnsi, sēnsu* *vt.* 1. a simți: ~ *suavitatem cibi* a simți savoarea mâncării, ~ *dolorem* a simți durerea. 2. a simți (a încerca) o durere, a suferi, a cunoaște: ~ *cladem belli* a încerca dezastrul războiului, ~ *infamiam* a cunoaște ticăloșia. 3. a simți, a-și da seama, a observa, a înțelege: *senserunt ex fremitu de profectione* după zarvă și-au dat seama de plecare, *sentio quam sit exiguum ingenium meum* îmi dau seama cât de neînsemnat este talentul meu. 4. a gândi, a judeca, a socoti: *omnes sentiunt unum atque*

idem toți gândesc unul și același lucru, *tecum sentio* sunt de părerea ta, ~ *aliquem bonum civem* a-l socoti pe cineva bun cetățean.

sentis, *is m.* [*frecv. pl.*] mărăcine; spini.

sentus (3) *adj.* plin de spini, mărăcinos; (*fig.*) respingător.

seorsus (**seorsum**) *adv.* despărțit de, în afara, aparte, separat, fără: ~ *ab aedibus* afară din casă, ~ *a collega* fără știrea colegului.

sēparābilis (2) *adj.* separabil.

sēparātīm *adj.* aparte, separat.

sēparātiō, *ōnis f.* separare.

sēparātus (3) *p.pf. v. sēparō.* // *adj.* separat, aparte, distinct.

sēparō (1) *vt.* a separa, a despărți.

sepeliō, *ire, pelivī (pelii), pultum vt.* a îngropa: ~ *mortuum* a îngropa un mort; (*fig.*) ~ *dolorem* a-și îngropa durerea; (*pas.*) a se cufunda: *vino somnoque sepultus* cufundat în vin și somn.

sēpēs și **sēpiō** *v. saepes, saepiō.*

sēpia, *ae f.* sepie.

sēpōnō, *ere, posuī, positum vt.* 1. a pune deoparte, a rezerva: ~ *pecuniam in aedificationem* a pune deoparte bani pentru clădire, ~ *senectutii pecuniam* a-și rezerva bani pentru bătrânețe. 2. a separa, a distinge: ~ *rem ab re* a separa un lucru de altul. 3. a da la o parte, a îndepărta, a izgoni: ~ *in insulam* a în-

depărta într-o insulă, ~ *curas* a alunga grijile.

sēpse = **sē ipse.**

septem *num.* șapte.

September, *bris, bre adj.* al lunii septembrie. // **September**, *bris m.* (luna) septembrie.

septemdecim *num.* șaptesprezece.

septemfluus (3) *adj.* curgând cu șapte brațe (*de exemplū, Nilū*).

septemgeminus (3) *adj.* înșeptit, cu șapte...

septemplex (1), *icis adj.* înșeptit; (*scut*) cu șapte piei; (râu) cu șapte guri.

septemtriō *v. septentriō.*

septemvir, *virī m.* septemvir (*membru al unei comisii de șapte persoane*).

septemvirālis (2) *adj.* de septemvir, septemviral.

septemvirātus, *ūs m.* septemvirat, funcția de septemvir.

septēnārius (3) *adj.* compus din șapte unități. // **septēnārius**, *ii m.* vers de șapte picioare, septenar.

septēnī, *ae, a num.* 1. câte șapte. 2. (*poet.*) șapte.

septentriō (**septemtriō**), *ōnis m.* [*frecv. pl.*] **septentriōnēs**, *um* 1. Carul Mare (*constelația „Celor șapte boi”*). 2. nord, miazănoapte, ținuturi nordice, polul nord: *ad septentriones spectat* este orientat spre nord.

septentriōnālis (2) *adj.* nordic, septentrional. // **septentriōnālia**, *ium n.pl.* ținuturi nordice.

septiēs (**septiēns**) *num.* de șapte ori.

septimāni, *ōrum m.pl.* soldați din legiunea a VII-a.

Septimius, *ii m.* Septimius (*nume gentilic roman*).

Septimontium, *ii n.* Septimonțiu:

1. spațiul cuprins între cele șapte coline ale Romei. 2. sărbătoarea celor șapte coline.

septimum *adv.* pentru a șaptea oară.

septimus (3) *num.* al șaptelea.

septingentēsimus (3) *num.* al șapte sutele.

septingenti, *ae, a num.* șapte sute.

septingentiē(n)s *num.* de șapte sute de ori.

septirēmīs (2) *adj.* cu șapte rânduri de vâsle.

septuāgēsīmus (3) *num.* al șaptezecilea.

septuāgintā *num.* șaptezeci.

septūnx, *ūncis m.* 1. șapte uncii: *septunces auri* șapte uncii de aur. 2. șapte douăsprezecimi (dintr-un întreg): *septunces iugeri* ⁷/₁₂ dintr-un iugar.

sepulcrālis (2) *adj.* de mormânt, funebru.

sepulcrum, *i n.* mormânt, monument funerar.

sepultūra, *ae f.* înmormântare, îngropăciune.

sepultus (3) *v.* **sepeliō**.

Sēquana, *ae m.* Sequana (*azi, Sena*).

Sēquani, *ōrum m.pl.* sequanii (*popor gallic așezat pe malul drept al Rinului*).

sequāx (1), *ācis adj.* 1. care urmărește neîncetat. 2. docil.

sequēns (1), *ntis p.pr. v. sequor*. // *adj.* următor: *sequenti nocte* în noaptea următoare.

sequester, *tris (sequester, tri) m.*

1. (*jur.*) mijlocitor, mediator, sechestru (*cel în mâinile căruia părțile depun obiectul disputat*): *quod apud sequestrem depositum est* ceea ce s-a depus în mâinile mijlocitorului.

2. (*fig.*) mediator, negociator: *pacis sequestrem mittere* a trimite mijlocitor de pace. // *adj. sequester, -tra, -trum* care intervine, intervenind: *pace sequestra* datorită păcii care intervenise.

sequor, *sequi, secūtus sum vt. dep.*

1. a însoți: ~ *magistratum in provinciam* a însoți un magistrat în provincie, *gloria virtutem tamquam umbra sequitur* gloria însoțește virtutea ca o umbră. 2. a urmări: ~ *hostem* a-l urmări pe dușman, ~ *oculis nubem* a urmări cu ochii un nor, ~ *vestigia alicuius* a se ține de urmele cuiva. 3. a căuta: ~ *gloriam* a căuta gloria. 4. a) a urma, a veni după: *lacrimae sunt verba secutae* au urmat lacrimi după aceste cuvinte, *sequitur hiems* urmează iarna, *anno sequenti* în anul următor; b) (*impers.*) *sequitur videre*

urmează acum să vedem. 5. (*fig.*) a urma (un model, o persoană, o idee, un partid etc.): *pueri patrem sequuntur* copiii îl urmează pe tatăl lor, ~ *sententiam alicuius* a adopta părerea cuiva; (*spec.*) a urma o direcție, a urma drumul spre, a se îndrepta: *Italiam non meā sponte sequor* mă îndrept spre Italia nu din voia mea. 6. a veni de la sine, *tum laus pulcherrima est, cum sequitur, non cum arcessitur* lauda este un foarte frumos lucru, atunci când vine de la sine, nu când o cauți. 7. a urma ca o consecință, a fi urmarea: *sequuntur largitionem rapinae* jafurile sunt urmarea risipei. 8. a trece pe seama, a reveni: *urbes captae Aetolos sequuntur* orașele cucerite reveniră aetolienilor.

Ser. prescurtare pentru **Servius**.

sera, *ae f.* drug, zăvor, încuietoare.

Serāpis, *is (idis) m.* Serapis (zeu egiptean al Infernului, identificat apoi cu Pluto). // **Serāpēum**, *i n.* templu al lui Serapis.

serēnitās, *ātis f.* seninătate, senin.

serēnō (I) *vt.* a însenina; (*fig.*) a lumina, a face să lumineze.

serēnus (3) *adj.* senin, luminos. // **serēnum**, *i n.* vreme senină.

Sērēs, *um m.pl.* seri (*popor din India orientală, vestit prin măiestria fabricării mătăsurilor*). // **Sēricus** (3) *adj.* al serilor; (*fig.*) de mătase. //

sērica, *ōrum n.pl.* haine de mătase, mătăsuri.

Sergius, *ii m.* Sergius (*nume gentilic roman; de exemplu, Lucius Sergius Catilina*).

seria, *ae f.* vas de pământ (pentru vin, ulei).

seriēs, *ēi f.* șir, rând, înșiruire, serie.

sēriō *adv.* în chip serios.

sērius¹ (3) *adj.* serios. // **sēria**, *ōrum n.pl.* lucruri serioase.

sērius² *adv. comp. v. sēriō*.

sermō, *ōnis m.* 1. conversație, discuție, convorbire: *sermonem habere cum aliquo* a avea o conversație cu cineva. 2. vorbire de toate zilele, vorbire obișnuită, fără artă: ~ *potius quam oratio* mai mult vorbire obișnuită decât discurs. 3. subiect de discuție, zvon public, vorbele lumii: ~ *est totā Asiā dissipatus* s-a răspândit un zvon prin toată Asia, *sermones inimicorum effugere non potuit* nu a putut să scape de vorbele dușmanilor. 4. fel de exprimare, vorbire, limbaj, limbă: *elegantia sermonis* eleganța stilului, ~ *rusticus* vorbire țărănească, ~ *patrius* limba strămoșească.

sermunculus, *i m.* vorbe fără teme, vorbe răuvoitoare.

serō¹ *adv.* târziu, prea târziu.

serō², *ere, serui, sertum vt.* 1. (numai la p.pf.) a împlети: *coronae nardo florente sertae* cununi împlетite cu nard înflorit. 2. (*fig.*) a lega una de

alta, a înșira, a angaja: ~ *colloquia cum aliquo* a lega convorbiri cu cineva, ~ *verba* a înșira cuvinte, ~ *certamina cum patribus* a angaja lupte cu patricienii.

sero³, *ere, sēvi, satum vt.* 1. a semăna, a sădi: ~ *frumentum* a semăna grâu, ~ *arbores* a sădi arbori. // **sata**, *orum n.pl.* semănături, ogoare. 2. (*fig.*) a semăna, a naște, a crea, a produce, a răspândi: ~ *discordias* a semăna neînțelegeri, ~ *crimina* a răspândi acuzații, ~ *leges* a face legi peste legi.

serpens, *ntis m.* și *f.* șarpe; (*fig.*) Balaurlul (*constelație*).

serpentigena, *ae m.* născut dintr-un șarpe.

serpentipēs, *pedis adj.* care se termină în șarpe.

serperăstra, *orum n.pl.* atele (*spe-teze mici de fixat și îndreptat oasele de la picioare la copii*).

serpillum v. **serpyllum**.

serpō, *ere, serpsī vi.* 1. a se târî: *anguis serpit per humum* șarpele se târâște pe pământ; (*fig.*) *Hister in mare serpit* Istrul curge spre mare. 2. (*fig.*) a se întinde, a se răspândi (pe nesimțite): *rumor serpit* zvonul se răspândește, *flamma serpserat ad tectum* flacăra se întinsese la acoperiș.

serpyllum (**serpillum**, **serpullum**), *i n.* cimbrișor.

serra, *ae f.* ferăstrău.

serrātus (3) *adj.* zimțat, dințat: *nummi serrati* bani zimțați (*dinari de argint din vremea republicii*).

serrula, *ae f.* ferăstrău mic.

serta, *orum n.pl.* cunună, ghirlandă.

sērūm¹, *i n.* vreme înaintată: ~ *erat diei* era un ceas înaintat din zi.

serum², *i n.* zer.

sērus (3) *adj.* 1. târziu, mai târziu: *rosa sera* trandafiri târzii, *serii studiorum* novici la studii; (*adverbial*) ~ *redeas* să te întorci târziu. 2. tardiv, prea târziu: *serum auxilium* ajutor prea târziu.

serva, *ae f.* sclavă.

servābilis (2) *adj.* care poate fi salvat (conservat).

servantissimus (3) *adj. superl. (poet.)* păstrător strașnic.

servātor, *ōris m.* 1. păzitor, observator. 2. (*frecv.*) salvator.

servātrix, *icis f.* 1. păzitoare. 2. salvatoare.

servilis (2) *adj.* de sclav: ~ *vestis* haină de sclav, *servile bellum* război cu sclavii, *servilem in modum* ca față de un sclav.

serviliter *adv.* ca un sclav, servil.

Servilius, *ii m.* Servilius (*nume gentilic roman*).

serviō (IV) *vi.* 1. a fi sclav, a fi rob, a robi: *servit vetus hostis* vechiul dușman acum e rob, ~ *domino* (D.) *aspero* a robi la un stăpân aspru, ~ *cupiditatibus* a fi rob patimilor. 2. (*fig.*) a sluji, a servi, a se pune

în slujba, a ține seama de: ~ *communi utilitati* a servi interesul general, ~ *senatui* a se pune în slujba senatului, ~ *temporibus* a se adapta vremurilor. 3. (*despre proprietăți*) a fi lovit de servitute: *aedes serviebant* casa era sub servitute.

servitium, *ii n.* 1. robie: *ducere in servitium* a duce în robie. 2. (*colectiv*) masă de sclavi, sclavi: ~ *move-tur* masele de sclavi se agită.

servitūs, *ūtis f.* 1. sclavie, robie; (*fig.*) supunere. 2. (*spec.*) servitute (gre-vând asupra proprietății).

servō (I) *vt.* 1. a observa atent, a păndi, a păzi: ~ *sidera* a observa astrii, ~ *itinera nostra* a păndi drumurile noastre, ~ *pomaria* a păzi livezile, ~ *ne coetus fiant* a păzi să nu se facă adunări. 2. a nu părăsi, a rămâne locului, a locui: ~ *domum* a nu părăsi casa, *nymphae flumina servant* nimfele locuiesc în ape. 3. a păstra, a ține, a respecta: ~ *odorem* a păstra mirosul, ~ *ordines* a păstra rândurile, ~ *modum* a păstra măsura, ~ *fidem* a respecta cuvântul dat, ~ *iustitiam* a respecta dreptatea. 4. a păstra nevătămat, a salva, a scăpa: ~ *exercitum* a salva armata, ~ *amicum ex periculo* a scăpa un prieten din primejdie. 5. a păstra (pentru viitor), a ține la păstrare, a rezerva: *servat Caecuba* (vina) *centum clavibus* păstrează vinul de Caecub sub o sută de zăvoare,

~ *carmina Iovis auribus* a rezerva poeziile pentru urechile lui Iupiter.

servula, *ae f.* sclavă tânără.

servulus, *i m.* sclav tânăr.

servus, *i m.* sclav. // **servus** (3) *adj.* (de) sclav, înrobit: *serva urbs* oraș înrobit, *servum pecus imitatorum* turmă servilă de imitatori.

sēsama, *ae f.* **sēsamum**, *i n.* susan.

sēscēnārius (3) *adj.* format din șase sute de oameni.

sēscēni, *ae, a num.* câte șase sute.

sēscentēsimus (3) *num.* al șase sute-lea.

sēscenti, *ae, a num.* șase sute; (*fig.*) nenumărați, puzderie de.

sēscentiē(n)s *num.* de șase sute de ori.

sēscuplex v. **sēsquiplez**.

seselis, *is f.* chimion.

sēsqui *adv.* o dată și jumătate.

sēsquialter, *era, erum adj.* o dată și jumătate.

sēsquihōra, *ae f.* un ceas și jumătate.

sēsquimodius, *ii m.* o baniță și jumătate.

sēsquipedālis (2) *adj.* de un picior și jumătate.

sēsquipēs, *edis m.* un picior și jumătate.

sēsquilāga, *ae f.* o lovitură și jumătate.

sēsquiplez (1), *plicis adj.* de o dată și jumătate.

sessilis (2) *adj.* pe care se poate șede, bun de șezut.

sessiō, ōnis f. 1. fel de a se așeza, așezare. 2. locaș. 3. ședere, oprire. 4. ședință.

sessitō (I) vi. a șede mereu.

sector, ōris m. (cel care șade undeva). 1. spectator (la teatru). 2. cel care șade pe cal, călăreț. 3. locuitor. **sēstertius, ii m.** sesterț (*monedă curentă de argint valorând 2 t ași, mai târziu 4 ași sau r dintr-un dinar, notat HS*); *duo sestertii* doi sesterți; (*n.*) *sestertium* o mie de sesterți, *duo sestertia* două mii de sesterți, *centena milia sestertium* o sută de mii de sesterți; (*precedat de num. adverbial*) *decies centena milia sestertium* (sau, prescurtat, *decies sestertium*) un milion de sesterți.

Sēstius v. Sextius.

set- v. saet-.

sētius comp. v. secus¹.

seu v. sive.

sevērē adv. 1. cu seriozitate. 2. cu severitate, cu asprime.

sevērītās, ātis f. 1. gravitate, seriozitate. 2. severitate, asprime.

sevērūs¹ (3) adj. 1. serios, riguros, sever, aspru. 2. crud, neîmblânzit, neînduplecat.

Sevērūs², ī m. Severus (*nume gentilic roman*).

sēvocō (I) vt. 1. a chema (a trage) la o parte: *sevocare singulos coepit* începu să-i ia la o parte pe fiecare. 2. (*fig.*) a ține departe, a izola:

~ *animum a voluptate* a ține departe sufletul de plăcere.

sex num. șase.

sexāgēnī, ae, a num. câte șaizeci.

sexāgēsīmus (3) num. al șaizecilea.

sexāgiē(n)s num. de șaizeci de ori.

sexāgintā num. șaizeci.

sexangulus (3) adj. hexagonal.

sexc- v. sesc-.

sexdecim v. sedecim.

sexennis (2) adj. în vârstă de șase ani.

sexennium, ii n. răstimp de șase ani.

sexiē(n)s num. de șase ori.

sexprimī, ōrum m.pl. primii șase frunți ai unui oraș.

sextādecumānī, ōrum m.pl. soldați din legiunea a XVI-a.

sextāns, antis m. o șesime (*dintr-un întreg*: *as, sumă de bani, livră, iugăr*).

sextārius, ii m. 1. sextar (*măsură pentru lichide de 0,55 l; a șasea parte dintr-un „congius”*). 2. un sfert de banișă.

Sextilis (2) adj. de august (*a șasea lună a anului când acesta începea cu luna martie*). // **Sextilis, is m.** (luna) Sextilis (*numită mai târziu Augustus, în cinstea împăratului*).

Sextius (Sēstius), ii m. Sextius (*nume gentilic roman*). // **Sextius (3) adj.** din gens Sextia.

sextus (3) num. al șaselea.

sexus, ūs m. sex.

si conj. 1. (*în prop. condiționale*) dacă, în cazul că: **a) (real)** *si vis, dabo tibi testes* dacă vrei, îți voi arăta martori; **b) (potențial)** *si singulos numeremus* dacă i-am număra pe fiecare în parte; **c) (ireal)** *magis id diceret, si nuper in hortis Scipionis affuisses* ai spune-o și mai mult, dacă deunăzi ai fi fost în grădina lui Scipio. 2. (*în prop. concesive*, si = etiam si) chiar dacă: *quae si omnia dubia sunt, tamen* chiar dacă acestea toate sunt nesigure, totuși. 3. (*în prop. optative*) o, dacă: *si ramus se ostendat!* o, dacă mi s-ar arăta ramura! 4. (*în prop. interrog. indir.*, si = num.) dacă cumva: *quae-siverunt si incolumis evasisset* au căutat (să vadă) dacă cumva a scăpat teafăr, *conati si errumpere possent* încercând dacă cumva ar putea să-și croiască drum. 5. *quod si iar (și) dacă: quod si iam nullus fructus ostenderetur, tamen* iar dacă nu s-ar vedea nici un rezultat, totuși; *si minus* dacă nu, *si modo* dacă cel puțin, *si quidem* dacă într-adevăr.

sibi pron. [D.] v. sui.

sibimet = sibi.

sibilō, āre vi. și vt. 1. a șuiera: *anguis ore sibilat* șarpele șuieră din gură.

2. a fluiera: *populus me sibilat* lumea mă fluieră.

sibilus¹ (3) adj. șuierător.

sibilus², ī m. șuier, șuierat.

Sibylla, ae f. profetesă (*de exemplu, Sibylla de la Cumae, inspirată de Apollo, căreia i se atribuiau cărțile de prevestiri numite „cărțile sibiline”, consultate la nevoie de romani*). // **Sibyllinus (3) adj.** sibilin.

sic adv. astfel.

sica, ae f. pumnal.

Sicānī, ōrum m.pl. (poet.) sicani (*sicilieni*). // **Sicānus (Sicānius) (3) adj.** sicilian. // **Sicānia, ae f.** Sicilia.

sicārius, ii m. asasin, bandit: *inter sicarios aliquem accusare* a-l acuza pe cineva de crime (de asasinat).

siccine v. sicine.

siccitās, ātis f. 1. uscăciune, secare, secetă: *annus insignis siccitate* an de pomină prin secetă, ~ *paludum* secarea bălților. 2. (*fig.*) vitalitate, vlagă: ~ *corporis* vigoarea trupului; (*ret.*) simplitate a stilului.

siccō (I) vt. 1. a usca: ~ *capillos sole* a usca părul la soare. 2. a seca, a secătui: ~ *paludes* a seca bălțile; (*fig.*) ~ *calices* a goli paharele.

siccum, ī n. uscat, țărâm: *in sicco* la țărâm.

siccus (3) adj. 1. uscat, sec, secetos. 2. (*fig.*) cumpătat, sobru; (*spec.*) nebăut.

Sicelis (1), idis adj. f. siciliană.

Sichaeus v. Sychaeus.

Sicilia, ae f. (insula) Sicilia. // **Siculus (3) adj.** sicilian. // **Siculi, ōrum m.pl.** sicilienii. // **Siciliēnsis (2) adj.** din Sicilia, sicilian.

sicine (**siccine**, **sicin**) *adv.* (oare) așa?
sicubi *adv.* dacă undeva.

Siculus, **Siculi**, *v.* **Sicilia**.

sicunde *adv.* dacă de undeva.

sicut(i) *adv.* 1. așa cum, precum:
~ *Cicero dicit așa cum spune Cicero, sicuti mari... ita terrā* precum pe mare... așa și pe uscat.
2. (în comparații) ca (și): *me ~ parentem diligit* mă iubește ca pe tatăl său.
3. ca și cum: ~ *populi iura defenderent* ca și cum ar apăra drepturile poporului.
4. așa... cum: *miles, sicut erat catenatus, manum ostendit* soldatul, așa înlănțuit cum era, își arată mâna.

Sicyōn, *ōnis m. și f.* Sicyon (oraș în nord-estul Peloponnesului, bogat în măslini). // **Sicyōnius** (3) *adj.* sicyonian.

sidereus (3) *adj.* 1. înstelat, al astrilor: *caelum sidereum* cerul înstelat.
2. (*rar*) solar, al soarelui: ~ *aestus* arșița soarelui.
3. (*fig.*) strălucitor, scânteietor, strălucit: ~ *clipeus* scut strălucitor.

sīdō, *ere, sēdī, sessum vi.* 1. a se așeza, a se lăsa jos: *super arbore sidunt* se așază pe un copac, *nebula campo sederat* negura se lăsase peste câmp.
2. a se lăsa la fund, a se afunda: *navis coepit sidere* corabia începu să se scufunde.
3. a se fixa, a se opri: *hasta sedit inguine* sulița se opri în vintre.
4. a se prăbuși, a scădea: *civitas sidens* stat care se

prăbușește, *timore paulatim sidente* teamă scăzând puțin câte puțin.

Sidōn, *ōnis f.* Sidon (*vechi oraș fenician*). // **Sidōnius** (**Sidōnicus**) (3) *adj.* sidonian, tyrian, fenician. // **Sidōnii**, *ōrum m.pl.* sidonienii. // **Sidōnis** (1), *idis adj. f.* sidoniană.

sīdus, *eris n.* stea, astru, constelație, zodie: *sidera innumerabilia* stele nenumărate, ~ *solis* soarele, *duro sidere vivere* a trăi sub o zodie rea; (*fig.*) anotimp, vreme: ~ *hibernum* anotimp de iarnă.

Sigēum, *i n.* Sigeum (*promontoriu la Troia, unde se afla mormântul lui Achilles*). // **Sigē(i)us** (3) *adj.* sigeic, troian.

sigillātīm v. singillātīm.

sigillātus (3) *adj.* ornat cu mici figuri în relief, cizelat.

sigillum, *i n.* 1. figură mică în relief.
2. statueta. 3. pecete.

signātor, *ōris m.* cel care-și pune sigiliul pe ceva, semnatar.

signifer¹, *era, erum adj.* 1. împodobit cu figuri. 2. (*frecv.*) împodobit cu stele, înstelat.

signifer², *erī m.* stegar, portdrapel.

significanter *adv.* lămurit, limpede.

significantiā, *ae f.* claritate.

significātiō, *ōnis f.* 1. vestire, dare de veste, anunțare: ~ *victoriae* vestirea victoriei.
2. semn, marcă, semnal: *aliqua ~ virtutis* vreun semn de virtute, *significationes valetudinis* semne ale stării de sănătate.
3. sem-

nificație, sens: ~ *verborum* sensul cuvintelor.

significō (I) *vt.* 1. a da de veste, a vesti, a anunța: ~ *per litteras* a vesti printr-o scrisoare.
2. a arăta: ~ *gratulationem plausu* a-și arăta bucuria prin aplauze.
3. a însemna: *quid haec tanta celeritas significat?* ce înseamnă această mare grabă?

signō (I) *vt.* 1. a însemna, a marca, a întipări: ~ *nomina saxo* a însemna numele în piatră, ~ *moenia aratro* a însemna cu plugul linia zidurilor cetății.
2. a pecetlui, a sigila: ~ *epistulam* a pecetlui scrisoarea, ~ *aurum* a bate monede de aur.
3. a desemna, a numi, a arăta: ~ *appellatione* a desemna printr-un nume, *ut proxime differentiam signem* ca să semnalez precis diferența.

signum, *i n.* 1. semn, marcă: *pecori ~ imprimere* a aplica un semn oilor, ~ *doloris* semn de durere, *signa morborum* semne ale bolilor.
2. semnal; (*spec.*) consemn, parolă: ~ *pugnae dare* a da semnalul de luptă, *signa receptui canere* a da semnalul pentru retragere, ~ *tribuno dedit* i-a dat tribunului consemnul.
3. (*mil.*) steag, stindard: *signa legionum* steagurile legiunilor, *signa tollere* (sau *ferre, convellere*) a porni la luptă, *signa inferre in hostem* a ataca dușmanul, *signa conferre cum aliquo* a se încăiera la luptă cu

cineva, *a signis discedere* a dezereta, *collatis signis pugnare* a lupta corp la corp.
4. pâlcc de soldați, manipul.
5. statuie, statueta: ~ *aēneum* statuie de aramă.
6. pecete, sigiliu: *litterae integris signis* scrisoare cu pecetile neatinsse.
7. constelație, stea: *caeli subter labentia signa* sub constelațiile alunecânde ale cerului, ~ *leonis* zodia Leului.

Sila, *ae f.* Sila (*munte împădurit în Bruttium*).

Silarus, *i m.* Silarus (*râu în Lucania*).

silentium, *ii n.* 1. tăcere: ~ *noctis* tăcerea nopții, *silentio* în tăcere, *silentio praeterire* a trece sub tăcere.
2. (*fig.*) repaus, inactivitate: *vitam silentio transire* a-și trece viața nefăcând nimic.

Silēnus, *i m.* Silen (*fiul lui Mercur și al unei nimfe, satir bătrân, chel, cu nasul turtit, mereu amețit*).

sileō, *ēre, uī vi. și vt.* 1. a tăcea. // **silentes**, *um p.pr.pl.* morții: *umbrae silentum* umbrele celor morți.
2. a trece sub tăcere: ~ *vitium* a trece sub tăcere viciul.

siler, *eris n.* răchită, papură.

silēscō, *ere vi.* a tăcea, a amuți.

silex, *icis m. f. (rar)* cremene, piatră tare: *porcum silice percussit* a lovit porcul cu un cuțit de cremene, *clivum silice sternere* a pava panta cu piatră; (*poet.*) stâncă: ~ *acuta* stâncă ascuțită.

siligineus (3) *adj.* de grâu curat.

siligō, *inis f.* făină albă de grâu.

siliqua, *ae f.* pâstaie, teacă.

sillybus, *i m.* etichetă (cu titlul cărții sau cu numele autorului).

silus (3) *adj.* cu nasul turtit.

silva, *ae f.* 1. pădure: *dea silvarum* zeița pădurilor (*Diana*). 2. plantație de copaci, crâng, parc: ~ *Academi* parcul lui *Academos*. 3. (*poet.*) arbore, pom, copăcel, arbust: *ab humo convellere silvam* a smulge un arbust din pământ. 4. (*fig.*) mulțime, grămadă, cantitate mare, materie bogată: ~ *comae* o clăie de păr, ~ *observationum* o grămadă de observații, ~ *dicendi* material pentru a vorbi.

Silvānus, *i m.* *Silvanus* (zeu al pădurilor și crângurilor).

silvēscō, *ere vi.* a crește stufos; (*despre viță*) a crește prea lemnos.

silvester, *tris, tre adj.* 1. păduros, împădurit: *locus* ~ loc împădurit. //

silvestria, *ium n.pl.* locuri păduroase. 2. de pădure: *silvestris belua* animal de pădure; (*fig.*) sălbatic: *silvestris oliva* măsline sălbatic.

Silvia v. **Rēa**.

silvicola, *ae m. și f.* care locuiește în păduri.

silvōsus (3) *adj.* păduros.

sīmia, *ae f. și (rar) sīmius, ii m.* mai-muță.

simile, *is n.* asemănare, comparație.

similis (2) *adj.* [*superl. simillimus*] asemănător, la fel: ~ *patris sui* (*G.*)

la fel cu tatăl său, ~ *deo (D.)* la fel cu un zeu; (*urmat de atque sau ac*) la fel ca; (*urmat de ut si sau tamquam si*) la fel ca și când (*cum*).

similiter *adv.* [*superl. simillimē*] la fel, în mod asemănător.

similitūdō, *inis f.* asemănare: ~ *hominum* asemănarea oamenilor; (*spec.*) a) copie, imitație; b) analogie, comparație.

sīmiolus, *i m.* mai-muțică.

sīmius, *ii v. sīmia*.

Simoīs, *entis m.* *Simois* (râușor în câmpia troiană, izvorând din muntele *Ida*).

Simōnidēs, *is m.* *Simonides* (*poet* *liric grec*).

simplex (1), *plicis adj.* 1. unul singur, unic: ~ *vulnus* o singură rană, ~ *et directum iter* un singur drum și direct, *simplici ordine* pe câte un rând, *verba simplicia aut collocata* cuvinte izolate sau îmbinate. 2. simplu, natural, obișnuit, ne-complicat: ~ *mors* moarte naturală, ~ *in dicendo* simplu în expunere. 3. (*fig.*) inocent, curat, sincer, deschis: ~ *homo* om curat la suflet.

simplicitās, *ātis f.* 1. simplitate. 2. (*frecv.*) curățenie, naivitate, sinceritate: ~ *puerilis* naivitate copilărească, ~ *rarissima aevo nostro* sinceritate foarte rară în epoca noastră.

simpliciter *adv.* 1. izolat, aparte: ~ *non coniuncte* aparte, nu laolaltă. 2. doar, numai, pur și simplu: ~ *ad*

amicitiam petendam venit a venit numai să le ceară prietenia. 3. fără ocoluri, deschis, pe față, sincer: ~ *loqui* a vorbi fără ocol, ~ *scribere* a scrie în mod sincer.

simplum, *i n.* ceea ce e simplu; unul (*opus multiplului*).

simpulum, *i n.* lingură mare (cu care se scotea vinul din vas pentru libații).

simpuvium, *ii n. v. simpulum*.

simul I. *adv.* 1. în același timp, totodată: *duo bella* ~ două războaie în același timp, ~ *cum* o dată cu: ~ *cum occasu solis* o dată cu apusul soarelui; (*poet., rar, fără cum*) *simul nobis* o dată cu noi, *simul... simul* (sau *atque, ac*) tot pe atât... cât și, și... și totodată: *increpat ~ temeritatem ~ ignaviam* dojenește atât îndrăzneala, cât și trândăvia, *eximius simul honoribus ac virtutibus* deosebit atât prin onoruri, cât și prin virtuți. 2. împreună: ~ *eram* eram împreună. II. *conj.* **simul atque, simul ac** (*simulatque, simulac*), **simul ut sau simul** îndată ce: *simul atque de adventu Caesaris cognitum est* îndată ce s-a aflat de sosirea lui Caesar, *simul hoc viderunt* de îndată ce au văzut acest lucru.

simulācrum, *i n.* 1. chip, imagine; (*concr.*) statuie, tablou, portret: ~ *Helenae pingere* a picta chipul *Elenei*, *simulacra pugarum picta*

tablouri ale luptelor, ~ *Herculis* statuia lui *Hercule*; (*expr.*) *ad simulacrum* după chipul (modelul). 2. umbră (deșartă), aparență, simulacru: *simulacra virtutis* umbre ale virtuții, ~ *pugnae* un simulacru de luptă.

simulāmen, *inis n. (poet.)* imitație. **simulātē** *adv.* în mod prefăcut, de formă.

simulātiō, *ōnis f.* 1. prefăcătorie: *perfidia et simulatione uti* a se folosi de înșelăciune și de prefăcătorie. 2. aparență, simulacru, mască: *simulatione timoris* prin simularea temerii, ~ *virtutis* masca virtuții.

simulātor, *ōris m.* 1. imitator. 2. (*frecv.*) meșter în a se prefăce, prefăcut.

simulō (I) *vt.* 1. a simula, a prezenta ca real (ceea ce nu este), a se prefăce: ~ *fugam* a simula fuga, ~ *metum* a se prefăce înfricoșat. 2. a reprezenta, a imita: *fortasse cupressum scis* ~ poate că știi să pictezi un chiparos.

simultās, *ātis f.* dușmănie, inimicizie, ură: *simultates deponere* a lăsa la o parte urile.

sīmus (3) *adj.* cu nasul turtit.

sīn *conj.* dacă însă, dacă dimpotrivă: ~ *minus* (sau *aliter*) dacă nu.

sincērē *adv.* curat, cinstit, sincer.

sincērītās, *ātis f.* curățenie, puritate.

sincērus (3) *adj.* 1. curat, pur. 2. neatins, intact, neprihănit; sincer, cinstit.

sine *prep.* (cu *Abl.*) fără: ~ *dubio* fără îndoială, *non* ~ *magna spe* nu fără o mare speranță.

singillātim *adv.* în parte, separat, individual.

singulāris (2) *adj.* 1. (de unul) singur, individual: ~ *homo* om care merge de unul singur. 2. particular, propriu, personal: *singulare imperium* putere personală. 3. unic, extraordinar, nemaipomenit: ~ *virtus* virute extraordinară, ~ *crudelitas* cruzime nemaipomenită.

singulāriter *adv.* 1. individual. 2. extraordinar, nemaipomenit.

singulārius (3) *adj.* individual.

singulātim v. **singillātim**.

singuli, *ae, a num.* 1. (unul) câte unul, fiecare: *singuli carri* câte un car, *legiones singulas posuit Brundisii, Tarenti* a pus câte o legiune la Brundisium și la Tarent, *singulis diebus* în fiecare zi, *in dies singulos* pentru fiecare zi, zilnic. 2. (*rar*) singur.

singultim *adv.* cu vocea întretăiată de sughituri.

singultō (I) *vi.* și *vt.* 1. a sughita. 2. (*rar*) a horcăi, a scoate horcăind: ~ *animam* a expira cu efort.

singultus, *ūs m.* 1. sughit. 2. (*rar*) horcăit, croncănit, cârăit.

sinister, *tra, trum adj.* 1. stâng: *sinistra ripa* malul stâng, *sinistra (manus)*

mâna stângă, *ad sinistram* la stânga. 2. (*fig.*) defavorabil, dăunător, nefericit: *sinistra fama* faimă defavorabilă, *Notus* ~ *arboribus* vântul Notus dăunător arborilor, *sinistra pugna Cannensis* nefericita luptă de la Cannae. 3. rău, stricat, pervers: *sinistri mores* moravuri rele. 4. (*în vorbirea augurilor; aceștia privind către sud, aveau răsăritul la stânga*) de bun augur, bine prevestitor, favorabil: ~ *tonitrus* tunet vestitor de noroc, *avi sinistrā* sub bune auspicii.

sinisteritās, *ātis f.* stângăcie.

sinistrē *adv.* rău, răuvoitor.

sinistrōrsus (**sinistrōrsum**) *adv.* înspre stânga.

sinō, *ere, sivi, situm vt.* a lăsa, a îngădui, a permite: *sine hanc animam* lasă-mi viața, *non feram, non sinam* nu voi suporta, nu voi permite.

Sinōpē, *ēs* (**Sinōpa**, *ae*) *f.* Sinope (oraș în Paphlagonia, pe țărmul Mării Negre, locul de naștere al lui Diogenes). // **Sinōpeus** (3) *adj.* din Sinope. // **Sinopēnsēs**, *ium m.pl.* locuitorii din Sinope.

Sinuessa, *ae f.* Sinuessa (oraș în sudul Latiumului, la granița cu Campania, renumit prin vii și ape tămăduitoare). // **Sinuessānus** (3) *adj.* de Sinuessa.

sinum, *i n.* blid.

sinuō (I) *vt.* a îndoi, a încovoia: ~ *arcum* a îndoi un arc, *angues terga*

sinuant șerpilor își încovoiaie spinările.

sinuōsus (3) *adj.* îndoit, încovoiat, cu falduri; (*despre stil*) întortocheat.

sinus, *ūs m.* I. îndoitură, încovoietură: *sinum facere* a forma o îndoitură. II. (*sens particular*) 1. cută, fald la togă, togă: *sinus fluentes* cutele ondulate ale togii. 2. pânză de corabie, pânză: *pandere sinus* a desface pânzele. 3. sân, piept: *filium sinu gerere* a purta un copil la sân, *rapta sinu matris* răpită de la sânul mamei; (*fig.*) inimă, adâncul inimii: *in sinu alicuius esse* a fi la inima cuiva, *in sinu urbis* în inima orașului, *in sinu gaudere* a se bucura în adâncul inimii. 4. golf, adâncitură: ~ *Campaniae* Golful Campaniei. 5. pungă, buzunar.

siparium, *ii n.* perdea, cortină: *post siparium* în culise; (*fig.*) pe ascuns.

sip(h)ō, *ōnis m.* 1. sifon. 2. pompă de incendiu. 3. tub.

sip(h)unculus, *i m.* țevă mică.

siqua *adv.* dacă cumva.

sī quando (**siquando**) *conj.* dacă vreodată.

sī quidem (**siquidem**) *conj.* dacă într-adevăr.

Sirēn, *ēnis f.* [*Ac. sg. Sirēna; freqv. pl. Sirēnēs, um; Ac.pl. Sirēnās*] sirenă (*după legendă, două păsări cu chip de fată și glas fermecător, care ademeneau prin cântecul lor pe co-*

răbieri spre stâncile din mare și-i omorau); (*fig.*) ademenire, atracție.

Sīrius, *ii m.* Sirius (una dintre stelele constelației Căinelui — Caniculei —, aducătoare de arșiță). //

Sīrius (3) *adj.* al lui Sirius.

Sirmio, *ōnis f.* Sirmio (peninsulă pe lacul Benacus, azi Lago di Garda).

sīrus, *i m.* groapă de păstrat grâne.

sīs [*în vorbirea populară = sī vīs*] dacă vrei, rogu-te.

Sisenna, *ae m.* Sisenna (cognomen; de exemplu, L. Cornelius Sisenna, orator și istoric roman, contemporan cu Cicero).

siser, *eris n.* (un soi de) morcôv.

sistō, *ere, stiti (steti), statum vt.* și *vi.*

1. a face să stea, a aduce, a așeza, a pune: ~ *aciem in litore* a așeza linia de bătaie pe țărm, ~ *suem ad aram* a aduce un porc la altar; (*spec.*) a înălța, a ridica: ~ *templum* a înălța un templu. 2. (*jur.*) a aduce la termen în fața judecății, a prezenta la termen: *se ~ in iudicio* a se prezenta la termen la judecată. 3. a opri: *se sistunt cursu* se opresc din fugă, ~ *impetum hostium* a opri năvala dușmanilor, ~ *sanguinem* a opri sângele; (*poet.*) ~ *gradum* (sau *pedem*) a-și opri mersul, a-și opri pasul; (*fig.*) a pune capăt: ~ *labores* a pune capăt durerilor, ~ *querelas* a înceta cu plânsetele. 4. a se opri locului: *amnes sistunt râurile* se opresc. 5. a se menține, a rezista: *plebs*

sistere non potest plebea nu poate să reziste. // *p.pf. status* (3) stabilit, fixat; *dies status* ziua stabilită.

sistrum, *i n.* sistru (*instrument muzical de percuție, folosit de egipteni la ceremonii religioase*).

sisybrium, *ii n.* plantă mirositoare (consacrată Venerei).

Sisyphus, *i m.* Sisyphus (fiul lui Aeolus, rege al Corintului, vestit prin viclenie și prădăciuni, ucis de Theseus și condamnat în Infern să ridice în vârful unui munte un bolovan care se rostogolea mereu la vale). // *Sisyphius* (3) *adj.* al lui Sisyphus.

sitella, *ae f.* urnă de vot.

Sithon, *onis m.* Sithon (numele unui rege thrac legendar). // *Sithonius* (3) *adj.* thracic. // *Sithon*, *onis m.* thrac. // *Sithonis*, *idis f.* thracă.

siticulōsus (3) *adj.* uscat, secetos.

sitiēns (1), *ntis p.pr.* v. *sitiō*. // *adj.*

1. însetat, arid, uscat: ~ *viator* drumet însetat, ~ *hortus* grădină uscată. // *sitientia*, *ium n.pl.* locuri aride. 2. (*fig.*) însetat de, doritor de: ~ *pecuniae* doritor de bani.

sitienter *adv.* cu sete, cu lăcomie.

sitiō (IV) *vi.* și *vt.* 1. a fi însetat, a suferi de sete: *esurio et sitio* mi-e foame și sunt însetat. 2. (*despre ogoare, arbori*) a duce lipsă de umezeală, a fi uscat: *agri, arbores sitiunt* ogoarele, pomii sunt uscați. 3. a dori să bea: ~ *sanguinem* a dori să bea

sânge; (*fig.*) a fi însetat de, a râvni la: ~ *honores* a fi însetat de onoruri.

sitis, *is f.* 1. sete: *sitim sedare* (sau *explere*) a potoli setea. 2. (*poet.*) uscăciune, secetă: *hiulca siti arva* pământul crăpat de secetă. 3. (*fig.*) dorință fierbinte de, sete de: ~ *libertatis* setea de libertate.

*situs*¹, *ūs m.* 1. așezare, poziție; (*rar*) întocmire: ~ *urbis* poziția orașului, *regali situ pyramidum altius* mai înalt decât construcția regească a piramidelor. 2. ședere, nelucrare, amortire: *campus situ durescit* câmpul înțelenește prin nelucrare. 3. mucezeală, rugină, putrezire: ~ *occupat arma* rugina acoperă armele, *situm ducere* a căpăta mucezeală.

*situs*² (3) *p.pf.* v. *sinō*. // *adj.* 1. situat, așezat; (*spec.*) înmormântat: ~ *sub monte* așezat la poalele muntelui, ~ *ante oculos* pus în fața ochilor, *hic siti sunt illi* aici sunt îngropați aceia. 2. ridicat, clădit: *ara Druso sita* altar înălțat lui Drusus. 3. (*expr.*) *situm esse in aliquo* a depinde un lucru de cineva: *salus patriae in Mario sita est* salvarea patriei stă în puterea lui Marius, *quantum in me situm est* atât cât depinde de mine.

sive (*seu*) *conj.* 1. sau dacă: *sive ego volo, seu nolo* dacă eu vreau sau nu vreau. 2. (*frecv. în corelație*) *sive* (*seu*)... *sive* (*seu*) fie că... fie că, fie... fie, sau... sau: *sive retrahis... sive properabis* fie că vei

da înapoi, fie că te vei grăbi, *leges quas sive Iupiter sive Minos sanxit* legi pe care le-a dat fie Iupiter, fie Minos. 3. sau: ~ *etiam* sau chiar, ~ *potius* sau mai degrabă.

sivi pf. v. *sinō*.

smaragdus, *i m.* și *f.* smaragd.

Smintheus, *eī m.* [*Ac. Sminthea*] Sminteu (*epitet al lui Apollo*).

Smyrna (*Zmyrna*), *ae f.* Smyrna (oraș în Ionia). // *Smyrnaeus* (3) *adj.* din Smyrna.

sobolēs v. *subolēs*.

sōbriē *adv.* măsurat, cuminte.

sōbrietās, *ātis f.* cumpătare.

sobrīna, *ae f.* vară primară.

sobrīnus, *i m.* văr primar.

sōbrius (3) *adj.* 1. nebăut. 2. cumpătat, moderat, cuminte.

socculus, *i m.* pantofior.

soccus, *i m.* 1. pantof (*purtat mai ales de femei*). 2. pantof al actorului de comedie (*spre deosebire de „coturn”, încălțăminte de actorului de tragedie*). 3. (*fig.*) comedia, stilul comediei.

socer, *erī m.* socru.

socia, *ae f.* tovarășă, aliată.

sociābilis (2) sociabil, care se învoiește ușor cu altul.

sociālis (2) *adj.* 1. făcut să trăiască în societate, sociabil. 2. (*frecv.*) al aliaților, de (despre, cu) aliați: *exercitus* ~ armată formată din aliați, *lex* ~ lege privitoare la aliați, *bellum*

sociale război cu aliații. 3. conjugal, nupțial.

societās, *ātis f.* 1. întovărășire, asociație, comunitate, tovarășie, unire: ~ *hominum inter ipsos* asociația oamenilor între ei, ~ *sermonis et iuris* comunitate de limbă și de legi, *societatem inire* (sau *facere*) cum *aliquo* a se întovărăși cu cineva, ~ *facti, periculi* tovarășie la faptă, la primejdii. 2. alianță, uniune: ~ *cum rege Persarum* alianță cu regele perșilor. 3. societate (comercială), asociație, companie.

sociō (I) *vt.* a uni, a lega, a însoți, a împărtași: ~ *diligentiam cum scientia* a uni hărnicia cu știința, ~ *periculum vitae* a împărtași un pericol de moarte.

*socius*¹ (3) *adj.* 1. comun: *socium nomen cum Iove* nume comun cu Iupiter. 2. aliat, prieten: *urbs socia* oraș aliat, *nocte sociā* la adăpostul întunericului.

*socius*², *ii m.* 1. tovarăș, părtaș: *sine sociis* fără tovarăși, ~ *regni* părtaș la domnie. 2. aliat: *socii populi Romani* aliații poporului roman.

socordia, *ae f.* 1. indolență, nepăsare, trândăvie. 2. nerozie, prostie.

socors (1), *rdis adj.* 1. indolent, nepăsător. 2. mărginit, prost, tembel.

Sōcratēs, *is m.* Socrate (*marele filozof atenian*). // *Sōcraticus* (3) *socratic*. // *Sōcraticus*, *i m.* discipol al lui Socrate.

socrus, *ūs f.* soacră.

sodālicium, *ii m.* 1. tovarășie. 2. asociație secretă, club politic, reuniune.

sodālis, *is m.* tovarăș, coleg, prieten.

sodālītās, *ātis f.* 1. camaraderie, colegialitate, prietenie. 2. (concr.) reuniune, cerc, societate, asociație.

sōdēs [formulă în limbajul conversației = *si audes*] dacă vrei, rogu-te: *dic sodes mihi* spune-mi, te rog.

sōl, *sōlis m.* 1. soare. 2. (personificat) zeul Soarelui (Phoebus-Apollo): *regia Solis* palatul Soarelui. 3. (poet.) zi: *tres soles totidemque noctes* trei zile și trei nopți. 4. (fig.) astru, om strălucit: *Africanus alter sol* (Scipio) Africanul, un al doilea soare.

sōlāciolum, *i n.* mângâiere ușoară.

sōlācium, *ii n.* consolare, mângâiere, ușurare.

sōlāmen, *minis n.* consolare, mângâiere.

sōlāris (2) *adj.* al soarelui, solar.

sōlārium, *ii n.* 1. cadran solar. 2. clepsidră. 3. terasă, balcon (*expuse la soare*).

sōlātium v. **sōlācium**.

sōlātor, *ōris m.* consolator.

soldurii, *ōrum m.pl.* [cuvânt celtic] devotați (*ostași care au jurat devotament până la moarte*).

soldus v. **solidus**.

solea, *ae f.* 1. sandală (încălțăminte de casă: o talpă legată de picior cu șnururi; se scotea în timpul mesei);

soleas demere a-și scoate sandalele (ca să se așeze la masă), *soleas poscere* a cere sandalele (la finele mesei). 2. saboți. 3. (un fel de) pește de mare.

soleātus (3) *adj.* încălțat cu sandale (*lucru nepermis în public*).

sōlemnīs (sōlennīs) v. **sollemnis**.

soleō, *ēre, ius sum vi. semidep.* a obișnui; (*impers.*) a se întâmpla de obicei, a se obișnui: *ut soleo* după cum obișnuiesc, *ut solet* după cum se întâmplă de obicei; (*frecv. urmat de Inf.*) *Cato dicere solebat* Cato spunea de obicei. // **solitus** (3) *p.pf.* (*sens pasiv*) obișnuit: *soliti honores* onoruri obișnuite *solito more* în chip obișnuit. // **solitum**, *i n.* măsură obișnuită, regulă, obicei: *magis solito* mai mult decât de obicei, *ex solito* după obicei, *praeter solitum* în afara obiceiului.

solders, **solertia** v. **sollers**, **sollertia**.

soliditās, *ātis f.* consistență, densitate, soliditate.

solidē *adv.* 1. tare, solid. 2. deplin, foarte bine.

solidō (I) *vt.* a întări, a face solid, a consolida.

sol(i)dum, *i n.* 1. teren solid. 2. totalitatea unei sume, suma întreagă.

solidus (3) *adj.* 1. solid, tare, masiv: *corpus solidum* corp solid, *columna solida* coloană masivă. 2. întreg, neștirbit, complet: *solidum aprum* în epulis apponere a pune la masă

un mistreț întreg, *annus* ~ un an întreg, *solidam successionem obtinere* a căpăta întreaga moștenire. 3. (fig.) solid, temeinic, puternic, real, adevărat: *indicia solida* indicii temeinice, *solida gloria* glorie adevărată.

sōliferreum, **solliferreum**, *i n.* săgeată (în întregime) de fier.

sōlistimum, **sollistimum** (sōlistimum *tripudium*), *ii n.* prevestire foarte bună, semn foarte bun (*după faptul că păsările sacre mâncau atât de lacom, încât le scăpau grăunțe din cioc*).

sōlitārius (3) *adj.* singuratic, izolat, singur.

sōlitūdō, *inis f.* 1. singurătate: *in solitudine* în singurătate. 2. pustietate. 3. lipsă, părăsire.

solium, *ii n.* 1. scaun (înalt), jilț, tron; (fig.) domnie. 2. cadă de baie. 3. coșciug.

sōlivagus (3) *adj.* care rățăcește singur, singuratic.

sollemne, *is n.* 1. solemnitate, ceremonie religioasă, sărbătoare: ~ *funeris* ceremonia înmormântării, ~ *nuptiarum* sărbătoarea nunții.

2. datină, obicei: *nostrum sollemne servemus* să ne păstrăm datina noastră, ~ *olim erat* era altădată obiceiul. // **sollemnīa** *n.pl.* cele obișnuite.

sollemnīs (2) (**solemnīs** sau **sollenīs**) *adj.* 1. la un an o dată, anual: *sollemnīa sacra* ceremonii religi-

oase anuale. 2. solemn, sfânt, de sărbătoare: *ludi sollemnes* jocuri sfinte. 3. obișnuit: *sollemne officium* serviciu obișnuit.

sollemniter *adv.* 1. solemn. 2. după obicei.

sollers (1), *rtis adj.* dibaci, iscusit, priceput, ingenios, abil: ~ *lyrae* priceput la liră.

sollertter *adv.* cu dibăcie, iscusit.

sollertia, *ae f.* îndemănare, iscusință, agerime (a minții), abilitate.

sollicitātiō, *ōnis f.* ațâțare, provocare.

sollicitē *adv.* 1. cu îngrijorare. 2. cu grijă, cu atenție.

sollicitō (I) *vt.* 1. a agita cu putere, a răscoli, a scutura: ~ *freta remis* a răscoli apele cu vâslele. 2. a tulbura, a neliniști: ~ *pacem* a tulbura pacea, *multa me sollicitant* multe mă neliniștesc. 3. a ațâța, a îmboldi, a îndemna (de obicei la rău), a ispiti, a încerca să corupă: ~ *servitia urbana* a ațâța sclavii din orașe, ~ *ad necandum* a îndemna la omor, ~ *fidem* a ispiti buna-credință.

sollicitūdō, *inis f.* grijă, îngrijorare, neliniște.

sollicitus (3) *adj.* 1. agitat, tulburat: *mare sollicitum* marea agitată. 2. îngrijorat, plin de grijă, neliniștit, ~ *de tua valetudine* îngrijorat de sănătatea ta.

Solō(n), *ōnis m.* Solon (vestit legislator al Atenei, unul dintre cei șapte înțelepți ai Greciei).

Solōnium, *i n.* (Solonius ager *m.*) Solonium (finut în sudul Latiumului).

sōlor, *ārī, ātus sum vt. dep.* 1. a con-sola, a mângâia. 2. (fig.) a potoli, a ușura. 3. a despăgubi.

sōlstitiālis (2) *adj.* 1. al solstițiului de vară. 2. de vară.

sōlstitiūm, *ii n.* 1. solstițiu (în special cel de vară). 2. (fig.) vară, căldurile (arșița) verii.

solum¹, *i n.* 1. partea de jos, fund: ~ *fossae* fundul șanțului. 2. (rar) talpa piciorului. 3. (frecv.) sol, pământ, teren: ~ *siccum, macrum* sol uscat, slab, *aequata solo* făcute una cu pământul, *ius soli sequitur aedificium* dreptul asupra terenului implică clădirea. 4. ținut, țară: ~ *natale* ținutul natal. 5. (poet.) temelii, suport: *caeleste solum* temeliiile (bolta) cerului.

solum² *adv.* numai: *solum modo* doar numai, *non solum sed* (sau *verum*) *etiam* nu numai..., dar chiar și.

sōlus (3) 1. *adj.* numai el (ea), singur: ~ *ex toto collegio* singurul din întregul colegiu, ~ *dixit non fuisse* numai el a spus că n-a fost. 2. singur, părăsit; (*despre locuri*) pustiu: ~ *sum* sunt singur, *loca sola* locuri pustii.

solūtē *adv.* 1. nestânjenit, liber, în voie. 2. molatic, alene.

solūtiō, *ōnis f.* 1. dezlegare, desfacere: ~ *linguae* dezlegarea limbii. 2. dezagregare, disoluție. 3. achi-

țarea unei sume, plată. 4. rezolvare, explicare.

solūtus (3) *p.pf. v. solvō. // adj.* 1. dezlegat, descătușat, liberat, liber: ~ *omni onere* liberat de orice povară. 2. descurcăreț, îndemânatic: ~ *in dicendo* îndemânatic la vorbă. 3. (ret.) liber, neîncătușat (de regulile versului): *oratio soluta* (vor-bire în) proză. 4. (peior.) fără frâu, dezmățat: *soluta Clodii praetura* pretura dezmățată a lui Clodius. 5. moale, fără energie: *sententia solutior* o părere mai indulgentă.

solvō, *ere, solvi, solūtum vt. I.* a dezlega, a desface: ~ *nodum* a dezlega nodul, ~ *epistulam* a desface scrisoarea, ~ *navem* sau *solvere* a ridica ancora, ~ *iuga tauris* a dejuca taurii. **II.** 1. (fig.) a elibera, a despovăra: ~ *animum curā* a elibera sufletul de grijă. 2. a achita, a plăti (o datorie), a împlini (ceva datorat): ~ *pecuniam* a plăti o sumă de bani; (expr.) *solvendo (D.) non esse* a nu fi solvabil, ~ *iusta* (sau *suprema exsequias*) a îndeplini cele datorate unui mort, *poenas* ~ a ispăși vina, *poenas capite* ~ a plăti cu capul (a fi condamnat la moarte). 3. a desface (ceva întocmit, unit), a dizolva, a topi, a slăbi, a distruge, a rupe, a pune capăt, a sfârși, a strica, a risipi: ~ *nivem* a topi zăpada, ~ *pon-tem* a tăia un pod, ~ *obsidionem* a pune capăt asediului, ~ *foedus* a

rupe tratatul, ~ *coetum* a risipi adunarea. 4. a dezlega rezolvând, a lămuri: ~ *aenigma* a dezlega o ghicitoare.

somniculōsus (3) *adj.* somnoros.

somnifer, *era, erum adj.* adormitor, aducător de somn.

somniō (I) *vi. și vt.* a visa.

somnium, *ii n.* vis; (fig.) nălucire.

somnus, *i m.* somn; (fig.) lene; noap-te; somnul veșnic (moarte).

sonābilis (2) *adj.* răsunător.

sonāns (1), *ntis p.pr. v. sonō. // adj.* răsunător, sonor.

sonipēs (1), *pedis adj. (poet.)* care tropăie. // *m.* cal.

sonitus, *ūs m.* sunet (tunet, vuiet, tros-net, zăngănit, vâjâit etc.).

sonō, *āre, sonui, sonitum vi. și vt.*

1. a suna, a răsună: ~ *acute* a suna ascuțit, *ares sonant* răsună urechile. 2. a face să se audă, a scoate un sunet, a suna a ceva: *nec vox hominem sonat* glasul nu-i sună a om, ~ *pingue quiddam* a suna a ceva sonor. 3. a cânta, a celebra: *te carmina nostra sonabunt* pe tine te vor cânta poeziile mele. 4. (spec.) a însemna (a avea semnificația); a aduce cu ceva.

sonor, *ōris m. (poet.) v. sonus.*

sonōrus (3) *adj. (poet.) v. sonāns.*

sōns (1), *ntis adj.* vinovat. // *m.* vinovatul.

sonus, *i m.* sunet, ton: ~ *acutus* sunet ascuțit; (fig.) cuvânt, vorbă: *blandis*

sonis cu vorbe lingușitoare, *medio in sono* în mijlocul vorbirii.

sophisma, *atis n.* sofism.

sophistēs (sophista), *ae m.* sofist.

Sophoclēs, *is m.* Sofocle (marele poet tragic grec). // **Sophoclēus** (3) *adj.* al lui Sofocle.

sophus, *i m.* înțelept.

sōpiō (IV) *vt.* a adormi, a face să adoarmă; (fig.) a amorți: ~ *draconem herbis* a adormi balaurul cu buruieni, *virtus sopita* virtutea amorțită.

sopor, *ōris m.* somn (adânc); (fig.) amorțire.

sopōrātus (3) *adj.* 1. adormit, amorțit. 2. adormitor.

sopōrifer, *era, erum adj.* producător de somn, adormitor.

sopōrus (3) *adj.* aducător de somn.

Sōracte, *is n.* Soracte (înălțime muntoasă la nordul Romei).

sorbeō, *ēre, ui vt.* a sorbi, a înghiți, a suga.

sorbitiō, *ōnis f.* băutură, zeamă, fier-tură.

sorbum, *i n.* scorușă (fruct).

sordeō, *ēre, ui vi.* 1. a fi murdar: *manus sordet* mâna e murdară. 2. (fig.) a nu fi pe plac, a părea fără valoare: *sordet tibi munera nostra* nu-ți sunt pe plac darurile noastre.

sordēs, *is f. [frecv. pl. sordēs, ium]*

1. murdărie, slin, negreală: *ungues sine sordibus* unghii fără negreală. 2. haine de doliu; (fig.) jale. 3. zgâr-

cenie, calicie, meschinărie. 4. josnicie, mizerie; (*fig.*) zdrențe, lături. **sordescō, ere, dui vi.** a se murdări. **sordidātus** (3) *adj.* 1. în haine murdare. 2. în haine de doliu. **sordidē adv.** meschin, josnic, trivial. **sordidus** (3) *adj.* 1. murdar, negru (de murdărie); *pulvere sordidi* negri de praf, *toga sordida* togă murdară. 2. (*fig.*) murdar (moral), meschin, dezgustător, josnic, rușinos: ~ *homo* om josnic, ~ *quaestus* câștig rușinos. 3. neînsemnat, de jos, mizer: *sordido loco natus* născut dintr-o familie de jos.

soror, ōris f. soră.

sorōrius (3) *adj.* de soră.

sors, rtis f. 1. sorț: *sortes miscere* a amesteca sorții, ~ *alicuius exit* ieșea sorțul cuiva. 2. tragere la sorți: *sorte ducere* a trage la sorți, *huic provincia sorte evenit* acestuia i-a revenit prin tragere la sorți provincia, *extra sortem* fără tragere la sorți. 3. oracol, profetie: *sortes Lyciae* oracolul lui Apollo, *responsa sortium* răspunsurile oracolului. 4. ceea ce cade la sorți, parte, lot: ~ *rerum* o parte a lucrurilor. 5. soartă, destin: ~ *humana* soarta omenească, ~ *iniqua* destin nedrept. 6. categorie, rang, condiție, fel: ~ *prima, secunda* rangul întâi, al doilea, *homo ultimae sortis* om de ultima speță, *nova pugnae sors* un nou fel de luptă. 7. slujbă, îndatorire: *haec res meae sor-*

tis est acest lucru este de datoria mea, *sorte abesse* a lipsi din cauza îndatoririlor. 8. (*spec.*) capital (*cotă plasată în afaceri*).

sorticula, ae f. buletin de vot.

sortilegus (3) *adj.* profetic. // **sortilegus, ī m.** ghicitor, prezicător.

sortior, iri, itus sum vi. și vt. dep. 1. a trage la sorți: ~ *de ordine agminis* a trage la sorți în privința ordinei trupelor, ~ *iudices* a alege judecătorii prin tragere la sorți. 2. a obține prin tragere la sorți: ~ *provinciam* a alege o provincie. 3. a avea parte, a câștiga (prin voia sorții), a căpăta: ~ *regnum in plebem* a căpăta conducerea asupra plebei; (*p.pf. în Abl.*)

sortito prin tragere la sorți.

sortitiō, ōnis f. tragere la sorți.

sortitus, ūs m. tragere la sorți.

Sosius (3) *adj.* Sosius (*nume de familie roman*); (*la m.pl.*) frații Sosii (*vestiți librari în Roma, pe vremea lui Horatius*).

sōspes (1), *pitis adj.* teafăr, neatins, nevătămat.

Sōspita, ae f. Sospita (*epitet al Iunonei*); salvatoare, ocrotitoare.

sōspitō, āre vt. a păzi, a ocroti.

spādix (1), *īcis adj.* murg.

spadō, ōnis m. eunuc.

spargō, ere, sparsī, sparsum vt. 1. a împrăștia, a arunca în toate părțile, a răspândi, a risipi: ~ *semina* a împrăștia semințe, ~ *nummos populo* a arunca bani mulțimii, ~ *voces in*

vulgus a răspândi vorbe prin lume, ~ *bona* a risipi averea. 2. a acoperi, a stropi, a scălda: *alae coloribus sparsae* aripi stropite cu culori, ~ *terras lumine* a scălda pământul în lumină.

Sparta, ae (Sparte, ēs) f. (orașul) Sparta sau Lacedaemon (*capitala Laconiei, așezată pe râul Eurotas, între munții Taiget și Parnon*). // **Spartānus** (3) *adj.* spartan. // **Spartāni, ōrum (Spartiātae, ārum) m.pl.** spartanii.

Spartacus, ī m. Spartacus (*gladiator thrac, conducătorul războiului sclavilor din Italia*).

spartum, ī n. papură, rogoz.

sparus, ī m. lance mică (de vânătoare).

spatha, ae f. 1. spată (la țesut). 2. spadă, sabie, paloș.

spatior, āri, ātus sum vi. dep. 1. a se plimba încoace și încolo, a merge. 2. (*fig.*) a se întinde, a se lungi.

spatiōsē adv. în largime, larg.

spatiōsus (3) *adj.* 1. întins, mare: *spatiosa silva* o pădure mare. 2. lung (în timp): *spatiosa nox* o noapte lungă.

spatium, īi n. 1. spațiu, întindere, loc: (*poet.*) mărime: ~ *magnum* o întindere mare, *spatium agitandi equos* loc de mânat caii, ~ *elephantum* mărimea elefantului. 2. distanță, interval: ~ *inter muros* distanța dintre ziduri, *longo spatio* la mare dis-

tanță. 3. drum (străbătut sau de străbătut): *magno spatio confecto* făcând un drum lung. 4. (*spec.*) a) loc de alergare; (*fig.*) cursă: *in spatio decurrere* a alerga în arenă; b) loc de plimbare; (*fig.*) grădină, portic. 5. durată de timp, răstimp, vreme, răgaz: ~ *praeteriti temporis* durata timpului trecut, ~ *dierum triginta* răstimp de treizeci de zile, *spatium deliberandi* poscere a cere vreme de gândit, *spatium animo* dare a da răgaz spiritului.

speciēs, ēi f. 1. înfățișare, aspect, chip, formă: ~ *misera* înfățișare nenorocită, *speciem collis habere* a avea forma unei coline. 2. aparență, (numai) formă, chip (mincinos): ~ *boni viri* numai aparența unui om cumsecade; (*expr.*) *specie* numai de formă, *in speciem* în aparență, *per speciem* sub chip de, sub pretextul. 3. arătare, vedenie: ~ *filii interempti* fantoma fiului ucis. 4. (*filoz.*) a) idee, formă ideală: ~ *eloquentiae* ideal de elocvență; b) speță, specie: *haec genera in binas species dividuntur* aceste genuri se împart în câte două specii.

specillum, ī n. sondă (*instrument în chirurgie*).

specimen, inis n. 1. dovadă, probă: ~ *iustitiae* dare a da dovadă de dreptate. 2. model, exemplu: *Scaevola*, ~ *temperantiae* Scaevola, un model de cumpătare.

speciōsē *adv.* măreț, strălucitor, minunat, elegant.

speciōsus (3) *adj.* arătos, frumos la vedere.

spectābilis (2) *adj.* 1. vizibil. 2. demn de a fi privit, admirabil, minunat.

spectāculum, *i n.* 1. tribună (de unde se poate privi): (*pl.*) bănci la teatru, teatru: *resonant spectacula plausu* teatru răsună de aplauze. 2. (*frecv.*) spectacol de teatru (de circ): ~ *gladiatorum* spectacol cu gladiatori, ~ *circi* spectacol de circ. 3. spectacol, privesc: ~ *triste* spectacol trist, *spectaculo esse nolim* n-ăș vrea să fiu obiect de spectacol.

spectātiō, *ōnis f.* 1. vedere, faptul de a privi: ~ *apparatus* spectacolul pompei desfășurate.

spectātor, *ōris m.* privitor, spectator, observator.

spectātrix, *icis f.* spectatoare, observatoare.

spectātus (3) *p.pf. v. spectō. // adj.* 1. încercat, exprimentat: ~ *medicus* medic încercat. 2. de vază, distins, remarcabil: ~ *vir* om de vază, *spectatissima femina* femeie foarte distinsă.

spectiō, *ōnis f.* cercetare (observare) a auspiciilor.

spectō (I) *vt. și vi.* I. a privi: ~ *terram* a privi spre pământ, ~ *in nos* a privi la noi, ~ *ad dextram* a privi la dreapta; (*spec.*) a privi un spectacol: ~ *ludos* a privi jocurile.

II. (*fig.*) 1. a lua în seamă, a considera, a aprecia, a judeca: ~ *res non verba* a lua în seamă faptele, nu vorbele, ~ *hominem ex censu* a judeca un om după avere. 2. a ținti către ceva, a căuta, a avea în vedere, a se raporta: *iuvenes magna ~ debent* tinerii trebuie să țințească spre lucruri mari, ~ *fugam* a căuta o scăpare, ~ *commune bonum* a avea în vedere binele general, *ad te spectat oratio mea* cuvântarea mea se referă la tine (te privește). 3. a tinde să ajungă: *res da rebellionem spectat* situația tinde să ajungă la răscălaș. 4. (*despre locuri*) a fi orientat (a se afla) spre, a privi către: ~ *ad orientem solem* a fi spre răsărit, ~ *in septentriones* a fi orientat spre nord.

spectrum, *i n.* arătare, viziune.

specula¹, *ae f.* 1. post de observație pe înălțimi. 2. înălțime.

spēcula², *ae f.* speranță mică, rază de speranță.

speculābundus (3) *adj.* (stând) la pândă, pândind.

speculāria, *ium n.pl.* geamuri (din mică).

speculāris (2) *adj.* transparent, străveziu.

speculātor, *ōris m. (mil.)* iscoadă, cercetaș, pândar, spion.

speculātōrius (3) *adj.* de pândă, cercetaș de observație.

speculātrix, *icis f.* iscoadă.

speculor, *ārī, ātus sum vi. și vt. dep.* a pândi, a spiona, a iscodi, a observa: ~ *in omnes partes* a pândi în toate părțile, *oculi te speculabuntur* ochii te vor spiona.

speculum, *i n.* oglindă.

specus, *ūs m. și n.* 1. peșteră, văgăună: ~ *horrendum* peșteră îngrozitoare. 2. (*spec.*) conductă de apă. 3. (*fig.*) adâncul, interiorul: ~ *vulneris* adâncul rănii.

spēlaeum, *i n.* peșteră, vizuină.

spēlunca, *ae f.* peșteră, văgăună.

Sperchēus (**Sperchius**), *i m.* Spercheus (*râu în sudul Thessaliei*).

spernō, *ere, sprēvi, sprētum vt.* 1. a disprețui. 2. a respinge.

spērō (I) *vt.* 1. a spera, a se aștepta la ceva (bun): ~ *consulatum* a spera că va dobândi consulatul, ~ *praesidium* a se aștepta la sprijin, *sperata praeda* prada așteptată, *ut spero* sau *spero* după cum cred, cred. 2. (*rar.*) a se aștepta la ceva rău, a se teme: *sin a vobis, id quod non spero, deserar* dar dacă, ceea ce nu cred, voi fi părăsit de voi, *at sperate deos* dar temeți-vă de zei.

spēs, *spei f.* 1. speranță, așteptare: *spem habere* a avea speranță, *contra spem omnium* contra așteptărilor tuturor, *praeter spem* împotriva așteptărilor, *ea spe deiectus* înșelat în aceste așteptări. 2. (*spec.*) rând (la moștenire): *in secundam spem nepotes descriperat* în al

doilea rând fi înscrișese în testament pe nepoți.

sphaera, *ae f.* sferă, glob; orbită, minge.

sphaeristērion, *ii n.* sală pentru jocul cu mingea.

Sphinx, *ngis f.* sfinx (*monstru cu trup de leu și cap de fată, uneori înaripat*).

spica, *ae f.* spic.

spiceus (3) *adj.* de spice: *spicea corona* o cunună de spice.

spiculum, *i n.* 1. vârf de săgeată (de sulită): ~ *hastarum* vârful sulitelor. 2. (*fig.*) săgeată, sulită: *direxit spicula dextrā* îndreptă săgețile cu brațu-i. 3. țepă, ac: ~ *apis* acul albinei.

spicum, *i n. v.* spica.

spīna, *ae f.* 1. spin, țep, ghimpe, mărăcină. 2. șira spinării. 3. (*fig.*) ghimpe în suflet, grijă, dificultate: *spinas animo evellere* a smulge din suflet grijile.

spīnētum, *i n.* mărăciniș.

spīneus (3) *adj.* de mărăcini.

spīnōsus (3) *adj.* 1. țepos, spinos: *herbae spinosae* ierburi țepoase. 2. (*fig.*) spinos, greu, încurcat.

spintria, *ae m.* desfrânat.

spīnus, *i f.* porumbar, scorumbar.

spīra, *ae f.* spirală, rotocol, încolăcire.

spīrābilis (2) *adj.* respirabil; (*poet.*) dătător de viață.

spirāculum, *i n.* răsuflătoare, deschizătură (prin care poate pătrunde aer).

spirāmen, *minis n.* răsuflătoare, deschizătură.

spirāmentum, *i n.* 1. răsuflare, pauză (spre a răsufla). 2. canal de respirație, deschizătură, gaură.

spiritus, *ūs m.* 1. suflare, suflu: ~ *Boreae* suflarea crivățului, *divino spiritu tactus* atins de suflu divin; (*fig.*) inspirație. 2. respirație, răsuflare, suflare (de viață): *aera spiritu trahere* a trage aer prin respirație, *extremum spiritum edere* a-și da ultima suflare, *versus uno spiritu pronuntiare* a rosti versuri dintr-o suflare, *spiritum intercludere* a tăia respirația. 3. viață: *spiritum patriae reddere* a-și da viața pentru patrie, *spiritu privare* a lua viața. 4. suflet: *dum ~ hos regit artus* atâta timp cât sufletul conduce aceste membre. 5. (*frecv. pl.*) a) sentimente, stare de spirit: *hostiles spiritus gerens* având sentimente dușmănoase; b) curaj puternic: *ite spiritus pleni* mergeți plini de curaj; c) trufie, aroganță, aere: *spiritus sibi sumere* a-și lua aere.

spirō (I) *vi.* și *vt.* 1. a sufla: *venti spirant* vânturile suflă. 2. a clocoti: *fretis spirantibus* valurile clocotind. 3. a respira, a fi viu, a trăi: ~ *potest sine metu* poate respira fără frică. // **spirāns** (I), *ntis p.pr.* viu, în viață. 4. a exala un miros, a mirosi:

~ *graviter* a avea miros tare. 5. (*poet.*) a da afară, a vărsa, a răspândi: ~ *ignem naribus* a vărsa foc pe nări, ~ *odorem* a răspândi un miros.

6. (*fig.*) a dori cu înfocare: ~ *tribunatum* a dori fierbinte tribunatul.

7. a răspândi în jur, a respira: ~ *amores* a răspândi în jur numai dragoste.

spissē *adv.* 1. îndesat. 2. greoi, încet.

spissō (I) *vt.* a condensa, a închea.

spissus (3) (*fig.*) *adj.* 1. compact, dens, gros: ~ *sanguis* sânge gros. 2. (*frecv.*) înțesat, plin: *spissum theatrum* teatru înțesat. 3. (*fig.*) (înaintând) încet, greoi.

splendeō, *ēre vi.* a străluci, a luci.

splendescō, *ere, ndui vi.* a începe să strălucească, a deveni strălucitor.

splendidus (3) *adj.* 1. strălucitor. 2. limpede, luminos. 3. (*fig.*) frumos, ales, de seamă, splendid.

splendor, *ōris m.* 1. strălucire. 2. limpezime, transparentă. 3. (*fig.*) splendoare, frumusețe, măreție, glorie.

splēnium, *ii n.* compresă, plasture mic.

spoliatiō, *ōnis f.* jefuire, prădare; (*fig.*) luare cu forța, răpire: ~ *fani* jefuirea sanctuarului, ~ *dignitatis* răpirea demnității.

spoliātōr, *ōris m.* jefuitor.

spoliātrix, *icis f.* jefuitoare.

spoliō (I) *vt.* 1. a despuia, a dezbrăca: ~ *hostem* a-i despuia pe dușmani. 2. (*frecv.*) a jefui, a prăda: ~ *domos* a jefui casele. 3. a depo-

seda: ~ *aliquem dignitate* a depozeda pe cineva de demnitate.

spolium, *ii n.* 1. (*rar*) piele (jupuită de pe un animal): ~ *serpentis* pielea șarpelui. 2. (*frecv. pl.*) arme (luate de la dușmanul învins): *spolia caesorum hostium* armele dușmanilor învinși. 3. pradă: *spolia sociorum* prăzi luate de la aliați.

sponda, *ae f.* (margine de) pat, sofa.

spondeo, *ēre, sponodi, spōnsum vt.*

1. a se angaja (solemn): *sponderunt consules, legati, quaestores* s-au angajat solemn consulii, legații, cvestorii. 2. (*spec.*) a garanta (în fața judecății): ~ *pro multis* a garanta pentru mulți, *hic sponsum vocat* acesta mă cheamă ca garant. 3. (*frecv.*) a promite: ~ *legionibus agros* a promite pământuri legiunilor. 4. a promite, a prevesti: *id magnum virum spondet* aceasta prevestește un om mare.

spondēus, *ēi m.* spondeu (picior într-un vers, compus din două silabe lungi).

spongia, *ae f.* burete; (*spec., la gladiatori*) platoșă moale din burete.

spōnsa, *ae f.* logodnică.

spōnsālia, *ium (ōrum) n.pl.* logodnă.

spōnsālis (2) *adj.* de logodnă.

spōnsiō, *ōnis f.* 1. angajament solemn. 2. (*jur.*) angajament (între părți, prealabil unui proces civil, că partea care pierde va plăti o anu-

mită sumă celei care câștigă), convenție.

spōnsor, *ōris m.* chezaș, garant.

spōnsum, *i n.* angajament.

spōnsus¹, *i m.* logodnic, pretendent.

spōnsus², *ūs m.* promisiune, angajament: *sponso erat alligatus* era legat prin angajament.

sponde *adv.* 1. cu voia, cu permisiunea: *non ~ principis* nu cu voia împăratului, ~ *deum* din voia zeilor. 2. (*frecv. însoțit de adj. posesiv*) *meā, tuā, suā sponde* de voia mea (a ta, a sa), din proprie inițiativă, de la mine (tine, sine): *Italiam non ~ sequor* nu de voie caut Italia, *id sua ~ faciunt* fac aceasta de la sine. 3. (*fig.*) de la sine, fără alt ajutor, prin sine însuși: *nec sua ~, sed eorum auxilio* nu de la sine, ci cu ajutorul aceluia, *virtus sua ~ laudabilis* virtutea prin ea însăși de lăudat.

sponodi *pf. v.* spondeō.

sportella, *ae f.* coșuleț.

sportula, *ae f.* paneraș; (*spec.*) coșuleț cu mâncare (dat de patron clienților); (*fig.*) dar, cadou.

sprētor, *ōris m. (poet.)* disprețuitor.

sprētus (3) *p.pf. v.* spernō.

sprēvi (3) *pf. v.* spernō.

spūma, *ae f.* spumă.

spūmescō, *ere vi.* a se înspuma.

spūmeus (3) *adj.* înspumat.

spūmifer, *era, erum adj. (poet.) v.* spūmeus.

spūmō (I) *vi. și vt.* a spumega, a vărsa spume: *fluvius spumebat* râul spumega, *aper spumans* mistreț spumegând.

spūmōsus (3) *adj.* spumos, plin de spumă.

spuō, ere, spuī, spūtum *vi. și vt.* a scuipa.

spurcē *adv.* murdar, spurcat.

spurcō (I) *vt.* a murdări, a spurca.

spurcus (3) *adj.* murdar, spurcat, urât.

spūtālicius (3) *adj.* demn de a scuipa pe el, de disprețuit.

spūtō (I) *vt.* a scuipa.

spūtum, ī *n.* scuipat.

squāleō, ēre *vi.* 1. a fi țepos, a fi acoperit cu o crustă; (*fig.*) a fi acoperit, a fi plin de, a fi infectat de: *lorica auro squalens* platoșă acoperită cu aur, *humus serpentibus squalet* pământul e plin de șerpi, *squalentia tela veneni* săgeți infectate cu otrăvuri. 2. a fi neîngrijit, a fi murdar: *barba squalens* barbă murdară, *arva squalentia* ogoare neîngrijite. 3. (*spec.*) a fi în doliu: *civitas squalibat* orașul era în doliu.

squālidē *adv.* neîngrijit.

squālidus (3) *adj.* 1. scorțos. 2. neîngrijit, murdar. 3. urât, întunecat, jalnic.

squālor, ōris *m.* 1. (*rar*) crustă, scoarță. 2. (*frecv.*) murdărie adunată, slin. 3. jale, doliu, haină de doliu.

squāma, ae *f.* 1. solz. 2. ochi (*la impletituri*).

squāmeus (3) *adj.* solzos, cu solzi.

squāmiger, era, erum *adj.* acoperit cu solzi.

squāmōsus (3) *adj.* acoperit cu solzi, solzos.

squilla, ae *f.* crab de mare.

st! *interj.* sst! liniște!

stabilimen, minis *n.* sprijin.

stabiliō (IV) *vt.* 1. a sprijini, a propți: ~ *stipites* a propti trunchiurile pomilor. 2. (*fig.*) a susține: ~ *rem-publicam* a sprijini statul.

stabilis (2) *adj.* 1. pe care se poate sprijini piciorul, tare, solid, stabil: *via* ~ drum solid. 2. (*fig.*) neclintit, statornic, durabil, singur: ~ *sententia* părere neclintită, ~ *amicus* prieten statornic, ~ *pax* pace durabilă.

stabilitās, ātis *f.* 1. stabilitate. 2. soliditate, durabilitate.

stabilitor, ōris *m.* susținător.

stabulō, āre *vt. și vi.* a face un sălaș (staul) vitelor; a sălășlui.

stabulor, āri, ātus *sum* *vi. dep.* a-și face staulul (sălașul); a sălășlui.

stabulum, ī *n.* 1. staul. 2. sălaș.

stadium, īi *n.* 1. stadiu (*măsură de lungime* = 125 de pași, aproape 200 m). 2. cursă, alergări, stadion.

Stagīra, ōrum *n.pl.* Stagira (oraș în Macedonia, locul de naștere al lui Aristotel). // **Stagīritēs, ae** *m.* Stagiritul (Aristotel).

stāgnō (I) *vi. și vt.* 1. a forma o baltă stătătoare: *aquae stagnantes* ape

stătătoare. 2. a fi inundat: *orbis paludibus stagnat* pământul e inundat de mlaștini. 3. a inunda: ~ *plana urbis* a inunda locurile joase ale orașului.

stāgnum, ī *m.* mlaștină, baltă, apă stătătoare.

stāmen, inis *n.* 1. urzeală. 2. (*frecv.*) fir (tors). 3. (*fig.*) coardă, fibră.

stāmineus (3) *adj.* cu fir; fibros.

statārius (3) *adj.* care stă la locul lui; (*fig.*) liniștit.

statēra, ae *f.* balanță.

statim *adv.* pe loc, pe dată, imediat.

statiō, ōnis *f.* 1. ședere pe loc: *manere in statione* a rămâne pe loc. 2. loc de ședere. 3. (*mil.*) (post de) gardă, strajă, pichet: *in statione esse* a face de strajă; (*mar.*) loc de ancorare, radă, popas: ~ *tutissima nautis* o radă foarte bună pentru corăbieri.

stativus (3) *adj.* stabil: *castra stativa* tabără stabilă. // **stativa, ōrum** *n.pl.* cantonament stabil; (*fig.*) sălaș statornic.

stator¹, ōris *m.* planton, ordonanță.

Stator², ōris *m.* „Cel care ține locului“, „Străjuitorul“ (*epitet al lui Iupiter*).

statua, ae *f.* statuie.

statuāria, ae *f.* arta statuarului.

statuārius¹ (3) *adj.* de statuar.

statuārius², īi *m.* sculptor.

statūmen, inis *n.* întocmire (pe care se construiește ceva), temelie, schelet (de construcție).

statuō, ere, uī, ūtum *vt.* 1. a pune, a așeza: ~ *captivos in medio* a-i așeza pe prizonieri la mijloc. 2. a construi, a ridica, a înălța, a întemeia, ~ *aram* a ridica un altar, ~ *urbem* a întemeia un oraș. 3. a stabili, a fixa: ~ *tempus locumque colloquio* a stabili timpul și locul pentru convorbire, ~ *modum cupidinibus* a pune o măsură poftelor. 4. a hotărî, a decide: ~ *de ceteris* a hotărî despre ceilalți, ~ *decertare* a hotărî să se dea lupta. 5. a se gândi, a socoti: *ut mihi statuo* după cum gândesc eu.

statūra, ae *f.* statură, înălțime.

status¹ *p.pf. v.* sistō.

status², ūs *m.* 1. poziție: ~ *rectus* poziție dreaptă, *statu hostem movere* a scoate pe dușman de pe poziție. 2. stare, situație, fel: *in hoc statu res est* aceasta e situația, ~ *civitatis* felul de guvernare a cetății.

stēlla, ae *f.* stea.

stēllāns (1), *ntis* *adj.* 1. înstelat: ~ *nox* noapte înstelată. 2. (*poet.*) strălucind ca o stea: *gemma* ~ piatră prețioasă strălucitoare.

stēllātus (3) *adj.* înstelat.

stēllifer, era, erum *adj.* purtător de stele.

stēlliō, ōnis *m.* șopârlă (cu pete lucitoare pe spinare).

stemma, atis *n.* 1. ghirlandă. 2. rulou de pergament (împodobit cu ghirlande, pe care se scriau numele strămoșilor).

stercorō (I) *vt.* a îngrășa (cu bălegar).

stercus, *oris n.* bălegar, gunoi.

sterilis (2) *adj.* fără rod, sterp; (*fig.*) lipsit, gol.

sterilitās, *ātis f.* nerodnicie, sterilitate.

sternāx (I), *ācis adj.* (despre cai) care te trănțește, năvălaș.

sternō, *ere, strāvī, strātum vt.* 1. a așterne: *corpora* ~ a așterne trupurile. 2. a culca la pământ: ~ *omnia ferro* a culca totul la pământ prin sabie; (*spec.*) ~ *viam* a croi un drum. 3. a așterne, a acoperi: ~ *humum floribus* a acoperi pământul cu flori, ~ *equum* a înșeua un cal.

sternūmentum, *i n.* strănūt.

sternuō, *ere, uī vi.* a strănuta.

sternūtāmentum, *i n.* strănutat.

sterquilin(i)um, *i n.* grămadă de bălegar.

stertō, *ere vi.* a sforăi, a dormi sforăind.

Stēsichorus, *i m.* Stesichorus (*poet* *liric grec*).

steti pf. *vi.* **stō** și **sistō**.

stibadium, *ii n.* bancă semicirculară.

stigma, *atis n.* semn cu fierul roșu (aplicat sclavilor); (*fig.*) stigmat, pată.

stigmatiās, *ae m.* (sclav), însemnat cu fierul roșu.

stigmōsus (3) *adj.* pătat, înfierat.

stillā, *ae f.* picătură.

stillicidium, *ii n.* picurare; picătură.

stillō (I) *vi.* și *vt.* 1. a picura: *cruor stillat ferro* sângele picură de pe sabie. 2. a lăsa să picure: ~ *lacrimam* a lăsa să cadă o lacrimă.

stilus, *i m.* 1. țăruiș. 2. (*frecv.*) condei (de scris). 3. (*fig.*) scris, compoziție, stil.

stimulātiō, *ōnis f.* îmboldire, stimulare, ațâțare.

stimulō (I) *vt.* 1. a îmboldi: ~ *equum calcaribus* a îmboldi calul cu pînții. 2. a ațâța, a îndemna: ~ *sitim* a ațâța setea, ~ *iram* a ațâța mânia, ~ *ut (ne)* a îndemna ca (să nu). 3. a chinui, a tortura: *conscientia me stimulat* conștiința mă chinuie.

stimulus, *i m.* 1. strămurare, țepușă (cu care se îmboldesc vitele la mers). 2. (*fig.*) chin, ghimpe, întăritare, îndemn: ~ *amoris* ghimpele dragostei, *stimulos alicui admovere* a îmboldi pe cineva.

stinguō, *ere vt.* a stinge.

stipātiō, *ōnis f.* îmbulzire, îngrămădire.

stipātor, *ōris m.* însoțitor, gardian.

stipendiārius (3) *adj.* 1. birnic, tributar: *civitas stipendiaria* cetate tributară. 2. (*mil.*) cu soldă, mercenar: *militēs stipendiarii* soldați plătiți.

stipendium, *ii n.* 1. soldă, plată: ~ *militibus dare* a plăti soldaților solda. 2. serviciu militar: *stipendia merere* a-și face serviciul militar, *stipendia facere pedibus* a face ser-

viciul militar la pedestri. 3. an de serviciu militar: *merere vicena stipendia* a face douăzeci de ani de serviciu militar. 4. tribut: ~ *pendere* a plăti tribut.

stipes, *itis m.* 1. trunchi de copac. 2. par, bâta. 3. (*fig.*) prost (ca un butuc).

stipō (I) *vt.* 1. a îngrămădi, a îngheșui, a ticsi: *stipatae naves* corăbii îngrămădite la un loc, *curia stipata patribus* clădirea senatului ticsită de senatori. 2. a înconjura, a împresura: ~ *senatum armatis* a înconjura senatul cu oameni înarmați.

stips, *stipis f.* ban, para, sumă mică de bani.

stipula, *ae f.* 1. pai (al unei cereale); (*pl.*) paie. 2. (*poet.*) fluier.

stipulātiō, *ōnis f.* învoială, convenție, angajament.

stipulātiuncula, *ae f.* angajament fără importanță.

stipulor, *ārī, ātus sum vt. dep.* a stipula, a stabili printr-un angajament.

stiria, *ae f.* țurture.

stirpēs (**stirpis**) *v.* **stirps**.

stirpitus *adv.* din rădăcini, cu totul.

stirps, *stirpis f.* 1. rădăcină, trunchi de copac cu rădăcină. 2. (*fig.*) rădăcini, origine, obârșie: ~ *malorum* obârșia nenorocirilor, *ab stirpe interit* a pierit în întregime. 3. neam, familie, spiță: *Herculis stirpe generatus* născut din neamul lui Hercule. 4. urmaș, odraslă: *stirps mihi*

deest nu am urmași, ~ *Achillea* odrasla lui Achilles.

stiva, *ae f.* cornul plugului.

stō, *āre, steti, stātum vi.* 1. a sta (în picioare): *stant non sedent* ei stau, nu șed. 2. a sta, a se afla: ~ *prope* a sta aproape, ~ *ante ostium* a sta dinaintea ușii, ~ *in ripa* a sta pe mal, *stat ara lacu medio* în mijlocul lacului se înalță un altar. 3. a sta pe loc, a rămâne, a se opri: *taurus nequit stare* taurul nu poate să stea locului, *stetit sanguis* sângele se opri; (*spec.*) a sta degeaba, a nu face nimic. 4. a rămâne în picioare, a dura, a dăinui, a rezista; (*fig.*) a se menține, a stărui: *urbs stare poterit* orașul va putea dura, ~ *in consilio* a stărui în hotărâre. 5. a fi fixat, a fi hotărât. 6. a sta de partea cuiva: ~ *cum aliquo* a fi cu cineva, ~ *pro aliquo* a ține cu cineva, *fortuna cum barbaris stabat* soarta ținea cu barbarii, ~ *a senatu* a sta de partea senatului. 7. a sta în puterea cuiva, a depinde: *stat per me* stă în puterea mea, *per ceteros non stetit quin* n-a fost în puterea celorlalți ca. 8. a sta acoperit de ceva, a fi plin de: *Soracte nive candidum* *stat* Soracte stă acoperit de zăpadă, *caelum pulvere* *stat* cerul e plin de praf. 9. (*poet.*) a costa, a consta în: *victoria multo sanguine Poenis* (*D.*) *stetit* victoria i-a costat pe puni mult sânge.

Stoicē *adv.* ca un stoic.

Stoicus (3) *adj.* stoic, al stoicilor. //

Stoicus, *i m.* filozof stoic, adept al filozofiei stoice.

stola, *ae f.* haină lungă femeiască.

stolātus (3) *adj.* îmbrăcat(ă) cu „stola”.

stolidē *adv.* prosteste.

stolidus (3) *adj.* prost, neghiob, prostesc.

stolō, *ōnis m.* gătej, lăstar.

stomachor, *ārī, ātus sum vi. dep.* a se supăra, a se înfuria, a se certa.

stomachōsē *adv.* furios.

stomachōsus (3) *adj.* furios, supărat.

stomachus, *i m.* 1. (*rar*) gâtlej; stomac. 2. poftă, dorință. 3. (*frecv.*)

supărare, mânie, furie: *stomachum alicui movere* a stârni furia cuiva.

storea (*storia*), *ae f.* rogojină.

strabō, *ōnis m.* sașiu, ceacâr.

strāgēs, *is f.* 1. culcare (aruncare) la pământ, doborâre: ~ *arborum* doborârea arborilor, ~ *armorum* aruncarea armelor, *stragem dare satis* a culca la pământ holdele. 2. distruge, măcel, masacru: *stragem edere* (sau *facere*) a face măcel. 3. morman, grămadă: ~ *militum* morman de soldați doborâți.

strāgulum, *i n.* așternut (de pat), cuvertură, pătură.

strāgulus (3) *adj.* de întins, de acoperit.

strāmen, *inis n.* așternut de paie (de frunze); paie.

strāmentum, *i n.* 1. paie (așternute): *casa stramentis tecta* bordei acoperit cu paie. 2. cergă, pătură.

strāmineus (3) *adj.* de paie.

strangulō (I) *vt.* 1. a sugruma, a gătui: ~ *hospitem* a-l sugruma pe oaspete. 2. a sufoca, a înăbuși, a îneca.

3. (*fig.*) a chinui, a strânge de gât.

strangūria, *ae f.* neputința de a urina.

stratēgēma, *atis n.* stratagemă, înșelătorie (într-o luptă).

strātum, *i n.* 1. așternut; (*fig.*) pat.

2. pătură, samar. 3. pavaj.

stratus (3) *p.pf. v. sternō.*

strāvī *pf. v. sternō.*

strēna, *ae f.* 1. prevestire. 2. dar de Anul Nou.

strēnuē *adv.* fără preget, voios, repede.

strēnuitās, *ātis f.* hârmicie, sânguință.

strēnuus (3) *adj.* harnic, activ; de ispravă; fără preget, prompt, grabnic.

strepitō, *āre vi.* a face zgomot (a țipa, a urla, a țiu).

strepitus, *ūs m.* zgomot, huiet, vuiet.

strepō, *ere, uī, itum vi. și vt.* 1. a răsună, a vui. 2. (*rar*) a striga în gura mare.

strictim *adv.* 1. (*rar*) scurt, strâns.

2. (*frecv.*) în treacăt, în grabă, pe scurt.

strictūra, *ae f.* bucată de fier înroșit.

strictus (3) *p.pf. v. stringō. // adj.* strâns, strâmt; (*fig., despre stil*) concis.

strid(e)ō, *ēre, dī vi.* a scoate un sunet ascuțit (a șuiera, a scrâșni, a scârțâi, a hurui, a sfârâi, a bâzâi).

stridor, *ōris m.* șuier, scrâșnet, scârțait, vâjâit, zumzet, muget.

stridulus (3) *adj.* șuierător, ascuțit.

strigilis, *is f.* (un fel de) răzuitoare (de fier sau de os, cu care se curăța corpul la baie).

strigōsus (3) *adj.* slab, jigărit, sfrijit.

stringō, *ere, strinxī, strictum vt.* 1. a atinge (trecând mai departe), a șterge (frecându-se): ~ *metas* a atinge bornele (la curse), *ales summas undas stringit* pasărea atinge crestele valurilor. 2. a zdreli; (*fig.*) a răni; ~ *aliquid de corpore* a zdreli ceva din corp, ~ *animum* a răni sufletul. 3. a strânge, a aduna, a culege: ~ *glandes* a strânge ghindă; (*mil.*) ~ *gladios* a scoate săbiile.

4. a strânge (trăgând): ~ *caesariem* a strânge părul, ~ *habenam* a strânge hăturile, ~ *arcum* a strânge arcul.

strix, *strigis f.* buhă (*pasăre despre care se credea că suge sângele copiilor*).

strophā, *ae f.* 1. șiretlic, înșelătorie.

2. strofă.

Strophadēs, *um f.pl.* Strofadele

(două insule mici în Marea Ionică).

strophium, *iī n.* bandă, cordea.

strūctor, *ōris m.* 1. constructor, zidar. 2. orânduitor.

strūctūra, *ae f.* 1. orânduire, aranjament, structură. 2. construcție, zidărie.

struēs, *is f.* 1. grămadă (de obiecte puse în ordine), stivă: *acervi strues-*

que mormane și grămezi aranja.

2. (*rel.*) prăjitură sfințită.

strūma, *ae f.* scrofule, gâlci.

struō, *ere, strūxī, strūctum vt.* 1. a înălța (punând în ordine una peste alta): ~ *montes ad sidera* a înălța munți peste munți până la cer, ~ *opes*

a aduna averi peste averi. 2. a dispune, a orândui: ~ *copias* a dispune trupele, ~ *verba* a orândui cuvintele. 3. a construi: ~ *templa saxo* a

construi o corabie. 4. (*fig.*) a urzi, a pune la cale, a pricinui: ~ *insidias*

a pune la cale curse, ~ *alicui mortem* a unelti moartea cuiva.

Strŷmō, *onis m.* Strymo (râu între Macedonia și Thracia; azi, Struma).

// **Strŷmonius** (3) *adj.* strymonian, thracic. // **Strŷmonis**, *idis f.* thracă, amazoană.

studeō, *ēre, dūi vi.* 1. a se ocupa cu ceva, a se îndeletnici, a se interesa de, a se strădui pentru: ~ *agriculturae* (D.) a se ocupa cu agricultura, ~ *gloriae* a se strădui pentru

glorie. 2. (*cu Inf.*) a dori, a căuta: *studeo scire* doresc să știu. 3. a se ocupa de, a favoriza, a părtini: *Scauro* (D.) *studet* îl favorizează pe Scaurus. 4. a studia.

studiōsē *adv.* cu căldură, din inimă.

studiōsus (3) *adj.* 1. doritor, iubitor, amator, pasionat: ~ *florum* iubitor de flori, ~ *venandi* pasionat de vânătoare. 2. zelos, preocupat,

sârguitor: ~ *animus* spirit zelos.
 3. devotat, partizan: ~ *nobilitatis* devotat nobilimii. 4. învățat, studios: ~ *iuvēnis* tânăr învățat.
studium, *iī* n. 1. ocupație stăruitoare, îndeletnicire, interes, zel, râvnă: *ponere tantum* ~ a depune atâta interese, *summo studio* cu toată râvnă, *studia pueritiae* preocupările copiilor. 2. dorință, pornire spre: ~ *pugnandi* dorința de luptă. 3. devotament, atașament, iubire, spirit partizan: ~ *in populum* devotamentul față de popor, *studio* (Abl.) *carere* a fi lipsit de spirit partizan. 4. studiu, învățătură: *studia exercere* a practica studii, *studiis se dare* a se dedica studiilor.
stultē adv. prostește, nebunește.
stultitia, *ae* f. prostie, neghiobie, nebunie.
stultus (3) *adj.* prost, neghiob, stupid, nebun.
stūpa v. **stuppa**.
stupefaciō, *ere, fēcī, factum* vt. [*pas. stupefiō, fieri, factus sum*] a uimi, a năuci, a paraliza.
stupeō, *ēre, uī* vi. și vt. 1. a încremeni, a rămâne în nemișcare: *flumina brumā stupent* apele încremenesc de ger. 2. (fig.) a rămâne uimit (încremenit): ~ *admiratione* a sta încremenit de mirare. 3. (poet.) a se minuna: ~ *domum* a se minuna de o casă.

stupescō, *ere, uī* vi. a se minuna, a încremeni.

stupiditās, *ātis* f. prostie.

stupidus (3) *adj.* 1. încremenit, înmărmurit. 2. prost, neghiob.

stupor, *ōris* m. 1. încremenire, amorțală. 2. prostie, neghiobie.

stuppa, *ae* f. câlți.

stuppeus (3) *adj.* de câlți.

stuprō (I) vt. a pângări, a necinsti.

stuprum, *i* n. 1. necinstire, violare. 2. (fig.) desfrâu.

sturnus, *i* m. graur.

Stygius (3) *adj.* v. **Styx**.

Stymphālus, *i* m. și f. *Stymphalus* (lac, râu și oraș în Arcadia). // **Stymphālius** (3) *adj.* și **Stymphālis**, *idis* f. *stymphalic*.

Styx, *Stygis* f. *Styx* (fluviu în Infern); (fig.) Infern. // **Stygius** (3) *adj.* al Styxului, al Infernului; (fig.) fatal.

Suāda, *ae* f. *Suada* (zeița persuasiunii).

suādēla, *ae* f. 1. putere de convingere. 2. (person.) *Suādēla* zeița darului vorbirii.

suādeō, *ēre, suāsī, suāsum* vi și vt. 1. a sfătui, a îndemna: ~ *amico* (D.) a îndemna un prieten. 2. (rar) a recomanda: ~ *legem* a recomanda o lege; (poet.) a invita: ~ *somnos* a îndemna la somn.

suāsiō, *ōnis* f. recomandare, sprijinire.

suāsor, *ōris* m. 1. sfătuitor. 2. (despre o lege) sprijinitor.

suāsōria, *ae* f. discurs deliberativ (ce are ca scop să-l determine pe auditor să ia o decizie într-un sens sau altul).

suāve adv. plăcut.

sūaviloquēns (1), *ntis* *adj.* (poet.) plăcut la vorbire.

sūaviloquentia, *ae* f. farmec al vorbirii.

suāvis (2) *adj.* plăcut, dulce.

suāvītās, *ātis* f. dulceată, farmec.

suāviter adv. plăcut, atrăgător.

suāvium v. **sāvium**.

sub prep. I. (cu Abl., arătând starea)

1. (loc) sub: ~ *aqua sunt* sunt sub apă, ~ *divo* sub cerul liber. 2. în partea de jos, la picioare: ~ *monte* la poalele muntelui. 3. (timp) în timpul, la: ~ *nocte silenti* în timpul nopții tăcute. 4. (fig., arătând supunere) sub: ~ *eorum potestate* sub stăpânirea lor. II. (cu Ac., arătând mișcare) 1. (loc) ~ *terras penetrauit* a pătruns sub pământ. 2. până sub, aproape de: ~ *muros* până sub ziduri. 3. (timp) către, spre: ~ *vesperum* spre seară. 4. puțin înaintea (după): ~ *adventum viri* puțin înaintea de sosirea omului, ~ *haec dicta* îndată după aceste vorbe. 5. (fig., arătând supunere) sub: *sub potestatem mittere* a pune sub stăpânire.

subabsurdē adv. cam ciudat.

subabsurdus (3) *adj.* cam ciudat.

subaccūsō (I) vt. a acuza ușor.

subāctiō, *ōnis* f. prelucrare, cultivare.

subactus (3) *p.pf.* v. **subigō**.

subagrestis (2) *adj.* cam țărănesc; (fig.) cam grosolan.

subālāris (2) *adj.* purtat la subsuoară; (fig.) ascuns.

subamārus (3) *adj.* cam amar.

subauscultō (I) vt. a trage cu urechea.

subcontumēliōsē adv. cam jignitor.

subcrispus (3) *adj.* cam creț.

subdēficiēns (1), *ntis* *adj.* aproape stingându-se.

subdidī *pf.* v. **subdō**.

subdifficilis (2) *adj.* cam greu.

subdiffidō, *ere* vi. a nu se prea încrede.

subditivus (3) *adj.* pus în loc, substituit.

subdō, *ere, didī, ditum* vt. 1. a pune dedesubt, a pune sub: ~ *rotas turri* a pune roți dedesubtul turnului, ~ *taurum iugo* a pune taurul la jug, ~ *calcaria equo* a da pinteni calului. 2. (fig.) a pune pe dedesubt, a adăuga, a mai pune, a da: ~ *ingenio stimulos* a da imbold spiritului. 3. a pune în loc, a substitui: ~ *verbum verbo* a pune un cuvânt în locul altuia. 4. a pune la cale (ceva fals): ~ *crimina* a pune la cale acuzații false, ~ *rumorem* a răspândi un zvon fals.

subdoceō, *ēre* vt. a învăța pe altul (înlocuind profesorul).

subdolē *adv.* cu șiretenie, pe ascuns.
subdolos (3) *adj.* șiret, viclean, înșelător, prefăcut.

subducō, ere, dūxī, ductum *vt.* **I.** 1. a trage în sus, a ridica: ~ *cataractam funibus* a ridica stăvilarul cu funii, ~ *vela* a strânge pânzele. 2. (*despre corăbii*) a trage la țarm: *subductae litore puppes* corăbii trase la țarm. 3. (*mil.*) a duce (în altă parte): ~ *copias in proximum collem* a duce trupele pe colina cea mai apropiată, ~ *agmen in aequiorem locum* a duce trupele pe un loc mai prielnic.

II. 1. a retrage, a lua, a scoate: *lapidibus subductis pars eius turris concidit* fiind scoase de dedesubt niște pietre, o parte a turnului s-a prăbușit, *lac ~ agnis* a lua mieilor laptele (a întărca). 2. a scoate pe furiș, a sustrage, a fura: *ignis caelo subductus* focul furat din cer, *se ~ pugnae* a se sustrage de la luptă, *se ~* a dispărea: *tempus est ~ me hinc* e timpul s-o șterg de aici. 3. (*spec.*) a încheia o socoteală (scăzând), a calcula (ce a rămas), a face totalul.

subductiō, ōnis *f.* 1. trasul la țarm (al corăbiilor), acostare. 2. socoteală.

subdūrus (3) *adj.* cam tare (aspru).

subedō, ere, ēdi, ēsum *vt.* a roade pe dedesubt.

subeō, ire, īi (ivī), itum *vi.* și *vt.* **I.** 1. a merge sub, a coborî, a intra sub: ~ *tectum* a intra sub un acoperiș (în casă); ~ *aquam* a se cufunda în apă.

2. (*poet.*) a pătrunde ~ *antra* a pătrunde în peșteră. 3. a lua pe umeri, a ridica, a duce: ~ *onus* a ridica o povară. 4. (*fig.*) a lua asupra sa (o greutate), a înfrunta, a suporta: ~ *proelium* a înfrunta lupta, ~ *poenam* a suferi o pedeapsă. **II.** 1. a veni de sub, a urca, a înainta urcând: ~ *in montem* a urca spre munte, ~ *ab amne ad urbem* a se îndrepta de la râu spre oraș. 2. a se apropia: ~ *portam* a se apropia de poartă: ~ *muros* a se apropia de ziduri; (*despre ape*) a scălda: *mare subito terram* marea scaldă țarmul. 3. a veni pe nesimțite, a se strecura; (*fig.*) a veni în minte, a se strecura în suflet: *amor subito* se strecoară iubirea, *imago alicuius subito* îi vine în minte chipul cuiva, *spes animum subibat* speranța se strecura în suflet. 4. a veni în locul altuia, a înlocui, a urma apoi: *primae legioni tertia subito* în locul legiunii I vine legiunea a III-a, *subiit argentea proles* a urmat apoi vârsta de argint.

sūber, eris *n.* plută (*arbore*); (*fig.*) scoartă (dop) de plută.

subf- *v.* **suff-**

subfuscus (3) *adj.* cam oacheș.

subg- *v.* **sugg-**

subhorridus (3) *adj.* cam țepos, cam grosolan.

subiaceō, ēre, iacuī *vi.* 1. a fi dedesubt: *subiacet aedificio* (*D.*) este

dedesubtul clădirii. 2. (*fig.*) a fi dependent, a fi subordonat.

subiciō, ere, iēcī, iectum *vt.* 1. a pune (a așeza) dedesubt: ~ *epistolam sub pulvinum* a pune scrisoarea sub pernă, ~ *ignem moenibus* a pune foc zidurilor orașului, ~ *aliquid oculis* a pune ceva dinaintea ochilor, *luna sub orbem solis se subiecit* luna s-a plasat sub discul soarelui.

2. (*mil.*) a așeza în apropiere, a plasa lângă, a așeza: ~ *legiones castris Pompei* a plasa legiunile lângă tabăra lui Pompeius, *se ~ locis iniquis* a se așeza într-o poziție proastă, ~ *in tertium locum* a plasa în locul al treilea. 3. (*rar*) a arunca în sus: *corpora saltu in equos subiciunt* își aruncă dintr-o săritură trurile pe cai. 4. a substitui, a pune în locul altuia: ~ *testes* a aduce martori falși, ~ *testamentum* a substitui un testament. 5. (*fig.*) a supune, a lăsa la bunul plac: ~ *imperio populi Romani* a supune puterii romane, *fortunae subiectus* supus sorții, *parcere subiectis* a-i cruța pe cei supuși. 6. a subordona; (*pas.*) a se cuprinde: *species generi sunt subiectae* speciile sunt subordonate genului. 7. a adăuga (vorbind, scriind), a mai spune, a răspunde: *pauca subicio* adaug puține vorbe, ~ *rationem* a aduce o motivare. 8. a prezenta, a oferi, a pune la dispoziție: ~ *libellum alicui* a prezenta

o cârticică cuiva, *necessitas unum consilium subiecerat* nevoia îi dictase o singură soluție.

subiectē *adv.* cu umilință.

subiectiō, ōnis *f.* 1. punere dinaintea ochilor. 2. substituie.

subiectō (*I*) *vt.* 1. a pune dedesubt. 2. a arunca în sus.

subiector, ōris *m.* substituitor, falsificator.

subiectus (3) *p.pf.* *v.* **subiciō.** // *adj.*

1. așezat în vecinătate, învecinat: *rivus castris* (*D.*) *subiectus* râu învecinat cu tabăra. 2. supus, expus: *vobis subiecti* supuși vouă, ~ *invidiae* expus invidiei. // **subiecta, ōrum** *n.pl.* locuri joase.

subigō, ere, ēgī, actum *vt.* 1. a împinge din spate, a mâna, a îndrepta spre. 2. a supune, a subjuga: ~ *Galliam* a supune Gallia, ~ *Persas* a-i subjuga pe perși. 3. a constrânge, a sili: ~ *ad* sau *in deditionem* a constrânge să se predea. 4. (*fig.*) a cultiva (aducând la supunere), a ara, a lucra: ~ *terram vomere* a ara pământul cu plugul, ~ *pontum remis* a spinteca apele cu vâslele, ~ *opus digitis* a țese firul cu degetele.

subinde *adv.* îndată, după aceea, apoi (din nou).

subinsulsus (3) *adj.* cam nesărat, cam fără gust.

subinvideō, ēre *vi.* a cam invidia.

subinvitō, āre *vt.* a îndemna pe sub mână.

subirāscor, *i vi. dep.* a se mânia puțin, a se cam supăra.

subirātus (3) *adj.* cam supărat.

subitārius (3) *adj.* făcut în grabă, improvizat.

subitō *adv.* pe dată, pe neașteptate, deodată.

subitus (3) *p.pf. v. subeō. // adj.* neașteptat, neprevăzut, pe neașteptate. *// subitum, i n.* întâmplare neașteptată.

subiungō, *ere, iūnxī, iūnctum vt.* 1. a înjuga: ~ *tigres curru* a înjuga tigri la car. 2. (*fig.*) a subjuga, a supune: ~ *novas provincias* a supune noi provincii. 3. a subordona, a împreuna, a uni.

sublābor, *lābi, lāpsus sum vi. dep.* 1. a luneca pe nesimțite. 2. (*fig.*) a se prăbuși, a se năruși.

sublātē *adv.* umflat; (*fig.*) pompos, măreț.

sublātus (3) *p.pf. v. tollō. // adj.* 1. ridicat. 2. (*fig.*) îngâmfat, mândru.

sublegō, *ere, lēgī, lēctum vt.* 1. a aduna de jos, a culege, a strânge: ~ *bas* a strânge boabele (căzute). 2. a alege în locul altuia: *in demortuorum locum* a alege în locul celor morți. 3. (*fig.*) a afla trăgând cu urechea, a auzi: ~ *sermonem* a auzi convorbirea.

sublevātiō, *ōnis f.* ușurare.

sublevō (I) *vt.* 1. a ridica, a înălța: ~ *humeris* a ridica pe umeri. 2. a sprijini, a ajuta: ~ *fugientes pecuniā*

a-i ajuta pe fugari cu bani. 3. a micșora, a ușura: ~ *laborem militum* a ușura truda soldaților.

sublica, *ae f.* țaruș, pilot (la poduri), stâlp.

sublicius (3) *adj.* pe stâlpi, pe piloți: *Pons Sublicius* pod de lemn la Roma (peste Tibru).

subligāculum, *i și subligar, āris n.* șorț scurt.

subligō (I) *vt.* a lega; (*frecv.*) a încinge: ~ *ensem lateri* a încinge sabia la șold.

sublimē *adv.* în aer, în înălțime, sus.

sublīmis (2) *adj.* 1. înălțat în aer, ridicat: *sublimen aliquem rapere* a lua pe cineva pe sus. 2. înalt: ~ *columna* coloană înaltă. 3. (*fig.*) măreț, sublim, nobil: *sublime carmen* cântec măreț.

sublimitās, *ātis f.* înălțime; (*fig.*) noblețe, măreție.

sublinō, *ere, lēvī, litum vt.* a unge (a acoperi) cu un strat; (*fig.*) ~ *os alicui* a păcăli pe cineva.

sublitus (3) *p.pf. v. sublinō.*

sublūceō, *ēre, lūxī vi.* a licări, a arunca o lumină slabă.

subluō, *ere, luī, lūtum vt.* 1. (*rar*) a spăla în partea de jos. 2. (*fig.*) a uda poalele unui munte, deal etc.

sublūstris (2) *adj.* slab luminat.

submergō, *ere, mersī, mersum vt.* a scufunda, a afunda, a îneca.

subministrō (I) *vt.* a pune la dispoziție, a procura, a oferi; (*fig.*) a pricinui.

submitssē *adv.* 1. dulce, potolit. 2. modest, moderat.

submitsiō, *ōnis f.* scădere.

submitssus (3) *p.pf. v. submittō. // adj.* 1. scăzut, slab, potolit: *voce submitssa* cu glas scăzut, *murmur submitssum* murmur slab, *oratio submitssa* vorbire potolită. 2. modest, umil. 3. josnic, înjositor.

submittō, *ere, misi, missum vt.* 1. a pune dedesubt: ~ *agnos matribus* a pune (la supt) mieii sub mamele lor. 2. a lăsa în jos, a înclina, a apleca: ~ *oculos* a apleca ochii, ~ *genua* a îndoi genunchii; *se ~ ad pedes* a se arunca la picioare. 3. (*fig.*) a subordona, a coborî: ~ *imperium alicui* a subordona puterea cuiva, *se ~ ad mensuram discentis* a se coborî la nivelul elevului. 4. a face să scadă, a slăbi: ~ *animum* a slăbi curajul. 5. a trimite (pe ascuns): ~ *militis auxilio* a trimite soldați în ajutor.

6. a) a produce, a face să crească, a crește: ~ *monstrum* a produce un monstru, ~ *tauros* a crește tauri; b) a lăsa să crească: ~ *barbam*, *capillum* a lăsa să crească barba, părul.

submolestē *adv.* cam neplăcut.

submolestus (3) *adj.* cam neplăcut (supărător).

submōrōsus (3) *adj.* cam ursuz.

submoveō, *ēre, mōvī, mōtum vt.* a da la o parte, a îndepărta, a izgoni: ~ *turbam* a da la o parte mulțimea, ~ *hostes a porta* a-i îndepărta pe dușmani de la porți, ~ *patriā* a izgoni din patrie.

submūtō, *āre vt.* a schimba înlocuind.

subnectō, *ere, nexuī, nexum vt.* 1. a lega (pe dedesubt), a prinde: ~ *velum antennis* a lega pânza corăbiei de vergele, *fibula subnectit vestem* agrafa prinde haina. 2. (*fig.*) a adăuga (în vorbire, în scris).

subnexus (3) *p.pf. v. subnectō.*

subnīxus (**subnīsus**) (3) *adj.* 1. sprijinit, sprijinindu-se: *solio subnixa resedit* sprijinindu-se în jilt, s-a așezat. 2. bazat, biziindu-se, încrezător: ~ *divitiis* biziindu-se pe bogății.

subnotō (I) *vt.* 1. a semna dedesubt. 2. a nota, a adnota.

subnuba, *ae f.* concubină.

subnūbilus (3) *adj.* cam înnorat.

subō, *āre vi.* a fi în călduri.

subobscēnus (3) *adj.* cam murdar.

subobscūrus (3) *adj.* cam întunecat, cam neclar.

subolēs (**sobolēs**), *is f.* 1. odraslă, fiu, pui. 2. spiță, neam, urmași.

subolēscō, *ere vi.* a odrăsli, a lăsa urmași.

subōrnō (I) *vt.* 1. a echipa, a înarma, a înzestra (cu ce trebuie). 2. a năimi, a angaja (corupând): ~ *testem* a mitui un martor.

subp- *v. supp-*

- subrancidus** (3) *adj.* cam rânced.
- subraucus** (3) *adj.* cam răgușit.
- subrēmigō, āre vi.** a vâsli (a înota) pe dedesubt.
- subrēpō, ere, rēpsi, reptum vi.** și *vt.* a se strecura pe nesimțite, a se furișa.
- subrideō, ēre, rīsī, risum vi.** a surâde.
- subridiculē adv.** cam în glumă.
- subrigō (surrigō), ere, rēxī, rēctum v. surgō.**
- subringor, ī vi. dep.** a strâmba din nas, a fi nemulțumit.
- subripiō v. surripiō.**
- subrogō (I) vt.** a alege în loc.
- subrōstrānī, ōrum m.pl.** oameni care pierd timpul pe lângă „rostre“ (*haimanale*).
- subruō, ere, ruī, rutum vt.** 1. a săpa pe dedesubt: *amnis montem subruit* apa sapă muntele pe dedesubt. 2. a doborî, a năruī: ~ *muros* a doborî zidurile. 3. (*fig.*) a zdruncina: ~ *animū* a zdruncina sufletul.
- subrūsticus** (3) *adj.* cam țărănos.
- subscribō, ere, scripsi, scriptum vi.** și *vt.* 1. a scrie dedesubt, a scrie mai jos: ~ *statuis* a scrie dedesubt statuiilor. 2. (*jur.*) a depune o reclamație, a subscrie reclamația altuia: ~ *in aliquem* a reclama pe cineva. 3. a subscrie aprobând, a aproba: ~ *orationi* a aproba cuvântarea. 4. a nota: ~ *numerus* a nota numărul.
- subscriptiō, ōnis f.** 1. inscripție. 2. subscriere la o acuzare, acuzare.
3. semnare a unui document. 4. notare.
- subscriber, ōris m.** 1. subscriitor al unei reclamații. 2. aprobator.
- subsecivus (subsicivus) (3) adj.** pe deasupra, care mai rămâne; (*spec.*) secundar: *tempus subsecivum* timp liber, *subseciva res* lucru secundar.
- subsecō, are, secuī, sectum vt.** a tăia de jos.
- subsellium, ii n.** bancă, banchetă (*la teatru, în senat, la judecată*).
- subsequor, ī, secutus sum vt. dep.** 1. a urma îndată: ~ *signa* a urma steagurile; *subsequenti anno* în anul imediat următor. 2. a însoți. 3. a urma, a imita: *te ~ student* pe tine vor să te urmeze.
- subsicivus** (3) *adj.* v. **subsecivus**.
- subsidiarius** (3) *adj.* de rezervă.
- subsidiar, āri vi. dep.** a forma rezervă, a sta în rezervă.
- subsidiū, ii vi.** 1. (*mil.*) rezervă, linie de rezervă, trupă de rezervă. 2. ajutor, sprijin; (*pl.*) mijloace de susținere: *subsidio mittere* a trimite în ajutor. 3. loc de refugiu: ~ *navigiis* loc de refugiu pentru corăbii.
- subsīdō, ere, sēdī, sessum vi.** 1. a se lăsa în jos: ~ *in genua* a se lăsa în genunchi, *faeces subsidunt* drojdiile se lasă la fund, *flumina subsidunt* apele scad; (*spec.*) a se potoli: *venti subsidunt* vânturile se potolesc. 2. a se opri, a rămâne locului:

- ~ *in via* a se opri în drum, ~ *castris* a rămâne pe loc în tabără; (*spec.*) a pândi (stând pe loc).
- subsignānus** (3) *adj. (mil.)* de rezervă.
- subsignō (I) vt.** a pune pecetea, a iscăli, a consemna; (*fig.*) a garanta.
- subsiliō, ire, silui vi.** a sări în sus, a se ridica.
- subsistō, ere, stitī vi.** 1. a se opri: ~ *in itinere* a se opri în drum. 2. (*fig.*) a înceta: *clamor, lacrimae subsistunt* strigătul, lacrimile încetează, *substitit hic Erato* aici încetă să vorbească Erato. 3. a rămâne: ~ *intra tecta* a rămâne în casă, ~ *in eodem loco* a rămâne în același loc. 4. a rezista, a ține piept: ~ *Hannibali* a-i ține piept lui Hannibal, ~ *sumptui* a face față cheltuielilor; (*rar vt.*) ~ *feras* a ține piept fiarelor.
- substantia, ae f.** 1. substanță, esență, materie. 2. suport.
- substernō, ere, strāvi, strātum vt.** 1. a așterne dedesubt: ~ *ebulum ovibus* a face oilor un așternut de bozii. 2. a căpuși, a acoperi: ~ *solum paleis* a acoperi pământul cu paie, ~ *nidos* a căpuși cuiburile. 3. (*fig.*) a supune, a subordona: ~ *republicam libidini* a supune poftelor lui viața publică.
- substiti pf. v. subsistō.**
- substituō, ere, uī, ūtum vt.** 1. a pune sub: ~ *aliquid oculis* a pune ceva înaintea ochilor, a reprezenta. 2. a pune în loc: ~ *alium in locum eius* a pune pe altul în locul lui.
- substrātus** (3) *p.pf. v. substernō.*
- substrictus** (3) *p.pf. v. substringō.* // *adj.* slab.
- substringō, ere, strīnxī, strictum vt.** a strânge: ~ *crinem nodo* a strânge părul cu un nod; (*poet.*) ~ *aurem alicui* a-și ascuți urechea spre a asculta pe cineva.
- substrūctiō, ōnis f.** fundația unei clădiri.
- substruō, ere, strūxī, strūctum vt.** a așeza o fundație (la o clădire), a așterne ca temelie.
- subsultō, āre vi.** a sări în sus, a țopăi.
- subsum, esse vi.** 1. a fi dedesubt: *ni-gra subest lingua palato* (*D.*) o limbă neagră e sub cerul gurii. 2. (*fig.*) a se afla ascuns, a exista: *subest causa aliqua* se ascunde aici un motiv, *si ulla spes subesset* dacă ar rămâne vreo speranță. 3. a fi aproape: *suberat mons* aproape era un munte, *suberat nox* se apropia noaptea.
- subsūtus** (3) *adj.* tivit cu o garnitură (la poale).
- subtēmen, minis n.** 1. bățătură (*la o pânză*), urzeală (*la o țesătură*). 2. (*fig.*) fir.
- subter I. adv. (pe) dedesubt. II. prep. (cu Ac. și, poet., cu Abl.)** sub, dedesubtul: ~ *pineta* sub păduricea de pini, ~ *litore* sub țărm.

subterfugiō, *ere, fūgī vt.* a scăpa de ceva: ~ *poenam* a scăpa de pedeapsă.

subterlābor, *i vt. dep.* a curge la picioare, a curge: *flumina subterlabentia muros* ape care curg la poalele zidurilor.

subterrāneus (3) *adj.* subteran.

subtexō, *ere, texuī, textum vt.* 1. a întinde (ca un vâl) asupra, a învălui: *sol subtextit diem Olympo* (D.) soarele a învăluit Olympul în lumină, ~ *caelum fumo* (D.) a învălui cerul în fum. 2. (fig.) a înădi, a adăuga, a ticlui.

subtilis (2) *adj.* 1. subțire: *filum subtile* fir subțire. 2. ascuțit, pătrunzător, subtil: ~ *acies gladii* tăișul ascuțit al sabiei, ~ *iudex critic* pătrunzător, ~ *homo* om subtil. 3. fin, delicat: *subtile palatum* gust fin.

4. (despre stil) simplu, exact, precis.

subtilitās, *ātis f.* 1. finețe, gingășie: ~ *muliebris* finețe femeiască. 2. ascuțime, subtilitate: ~ *perversa grammaticorum* subtilitatea ciudată a gramaticilor. 3. (despre stil) simplitate, sobrietate.

subtiliter *adv.* 1. fin: ~ *dividere aliquid* a tăia fin ceva. 2. amănunțit, în amănunt *subtilius scribere* a scrie mai amănunțit. 3. ascuțit, subtil: ~ *iudicat* apreciază cu subtilitate. 4. (despre stil) simplu: ~ *dicere* a vorbi simplu (fără podoabe).

subtimeō, *ēre vt.* a avea o oarecare temere.

subtrahō, *ere, trāxī, tractum vt.* 1. a trage de dedesubt. 2. a lua pe neștiute: ~ *impedimenta* a lua pe furiș bagajele, *tellus subtracta pedibus* pământul care fuge de sub picioare. 3. a lua, a sustrage, a retrage: ~ *militēs ab dextro cornu* a retrage soldații de la aripa dreaptă, *se* ~ *iudicio* a se sustrage judecății.

subturpiculus (1) *adj. v. subturpis.*

subturpis (2) *adj.* cam urât.

subtus *adv.* pe dedesubt.

subtūsus (3) *adj.* cam lovit, cu vânăta.

subūcula, *ae f.* îmbrăcămintă de dedesubt, cămașă.

sūbula, *ae f.* sulă.

subulcus, *i m.* porcar.

Subūra, *ae f.* Subura (*stradă și cartier zgomotos și rău famat la Roma*).
// **Suburānus** (3) *adj.* al Suburei, din Subura.

suburbānitās, *ātis f.* împrejurimile Romei.

suburbānus (3) *adj.* aproape de oraș.
// **suburbānum**, *i n.* proprietate în apropierea orașului.

suburbium, *iī n.* cartier mărginaș, suburbie.

suburgeō, *ēre vt.* a împinge aproape de ceva: ~ *proram ad saxa* împinge corabia către stânci.

subvectiō, *ōnis f.* transport.

subvectō, *āre vt.* a transporta.

subvectus, *ūs m.* transport.

subvehō, *ere, vēxī, vectum vt.* a transporta (*de obicei, pe apă*).

subveniō, *ire, vēnī, ventum vi.* a veni în ajutor: ~ *suis* a veni în ajutor alor săi, ~ *vitae amici* a sări în apărarea vieții prietenului; (*impers., pas.*) *subvenitur* se vine în ajutor.

subversor, *ōris m.* răsturnător.

subvertō, *ere, vertī, versum vt.* 1. a răsturna, a da peste cap: ~ *imagines* a răsturna statuile. 2. (fig.) a distruge, a anula: *avaritia fidem* subvertit lăcomia distruge buna-credință, ~ *decretum* a anula un decret.

subvexus (3) *adj.* ușor înclinat.

subvolō, *āre vi.* a se înălța în zbor.

subvolvō, *ere vt.* a ridica rostogolind.

succēdāneus (3) *adj.* care ține locul, înlocuitor.

succedō, *ere, cessī, cessum vi.* și (rar) *vt.* 1. a intra sub (în), a pătrunde: ~ *tectis* a intra sub acoperiș (în casă), ~ *antro* a pătrunde în peșteră; (fig.) ~ *oneri* a lua o povară pe umeri. 2. a înainta până aproape de, a se apropia de: ~ *urbi* a se apropia de oraș, ~ *ad castra* a se apropia de tabără, ~ *sub aciem* a veni până aproape de front. 3. (poet.) a urca, a se înălța: ~ *alto caelo* a urca până în înaltul cerului. 4. a urma (venind din urmă), a urma (*în timp, ca situație*): *nostri succedebant* ai noștri veneau din urmă, ~ *regi* a urma regelui, ~ *in locum alicuius* a veni în

locul cuiva. 5. a ieși bine, a reuși, a izbuti: *negotium successit* treaba a reușit.

succendō, *ere, cendī, cēsum vt.*

1. a aprinde pe dedesubt: ~ *pontem* a incendia un pod. 2. (fig.) a aprinde, a înflăcăra: *succensus amore* aprins de dragoste.

succenseō *v. succenseō.*

succenturiō, *ōnis m.* subcenturion, locțiitor de centurion.

successiō, *ōnis f.* 1. succesiune. 2. înlocuire.

successor, *ōris m.* succesor, urmaș. **successus**, *ūs m.* 1. (rar) apropiere, venire. 2. (frecv.) reușită, succes.

succidāneus *v. succēdāneus.*

succidia, *ae f.* halcă (de porc sărată).

succidō¹, *ere, cīdī, cīsum vt.* a reteza.

succidō², *ere, cīdī vi.* a cădea la pământ.

succiduus (3) *adj.* care se elatină, șovăitor.

succingō, *ere, cīnxī, cīntum vt.* 1. a încinge prinzând de ceva (haina, mâneca), a prinde, a sufleca: *Diana succinta vestem* (Ac. gr.) Diana cu haina sumeasă. 2. a încinge, a înconjura: *succintus cultro* încins cu un pumnal, *se* ~ *canibus* a se înconjura de câini.

succinō, *ere vi.* a răspunde (unui cântec); (fig.) a spune la rândul său, a adăuga.

succlāmātiō, *ōnis f.* strigăte, vociferare (la spusele cuiva).

succlāmō (I) *vi.* a striga (la vorbele cuiva), a răspunde prin strigăte: *ausi sunt succlamare: abite hinc au îndrăznit să le strige: „plecați de aici!”*

succollō, āre *vt.* a purta pe umeri.

succrēscō, ere, crēvī, crētum *vi.* 1. a crește pe dedesubt (pe nesimțite), a ieși la iveală. 2. (*fig.*) a ajunge până la: ~ *gloriae* (D.) *seniorum* a ajunge până la gloria celor mai vârstnici.

succumbō, ere, cubui, cubitum *vi.* 1. (*rar*) a cădea jos, a cădea: *victima succumbens ferro* animalul prăbușindu-se de lovitură. 2. (*frecv.*) a se da învins, a ceda: *oculi somno succumbunt* ochii se dau învinși somnului, ~ *precibus* a ceda rugămintilor, ~ *senectuti* a se lăsa învins de bătrânețe.

succurrō, ere, curri, cursum *vi.* 1. a veni în grabă, a lua asupra sa, a înfrunta. 2. (*frecv.*) a sări în ajutor, a veni în sprijin, a ajuta: ~ *oppido* (D.) a veni în ajutor cetății, ~ *auxilio suis* a alergera în ajutorul alor săi. 3. (*fig.*) a-i veni în gând, a se gândi: *versus ille mihi succurrit* îmi vine în gând acel vers.

succussio, ōnis *f.* zguduire, cutremur de pământ.

succussus, ūs *m.* zguduire.

succutiō, ere, cussi, cussum *vt.* a zgudui, a scutura.

sucidus (3) *adj.* plin de sevă; ud, umed.

sūcinum, ī *n.* ambră, chihlimbar.

sūcō, ōnis *m.* lipitoare; (*fig.*) cămătar.

sūcōsus (3) *adj.* cu sevă, zemos.

sūcus (succus), ī *m.* 1. suc, sevă, zeamă. 2. gust, savoare. 3. (*fig.*) vlagă, putere.

sūdārium, ī *n.* ștergar.

sūdātiō, ōnis *f.* 1. asudare, transpirație. 2. etuvă.

sudis, is *f.* țăruiș, par.

sūdō (I) *vi.* și *vt.* 1. a asuda: ~ *sine causa* a asuda fără motiv. 2. a fi umed, a picura: *litora sanguine sudant* țărnișurile sunt ude de sânge. 3. (*fig.*) a asuda, a se osteni: ~ *pro communibus commodis* a se osteni pentru interesele comune. 4. a lăsa să picure, a picura: *quercus sudabant mella* stejarii picurau miere.

sūdor, ōris *m.* sudoare; umezeală; (*fig.*) osteneală, trudă.

sūdus (3) *adj.* senin, fără nori. // **sūdum, ī** *n.* cerul senin.

Suēbī, ōrum *m.pl.* suebi (*neam germanic*).

suēscō, ere, suēvī, suētum *vi.* și *vt.* 1. a se obișnui: ~ *militiae* (D.) a se obișnui cu serviciul militar. 2. a obișnui, a deprinde: ~ *milites disciplinā* a-i deprinde pe soldați cu disciplina. 3. (*pf. trad. cu pr.*) a obișnui, a avea obiceiul: *suevi* obișnuiesc, *sueveram* obișnuiam.

Suessa, ae *f.* 1. Suessa Aurunca oraș al auruncilor. 2. Suessa Pometia

oraș al volsclilor. // **Suessānus** (3) *adj.* din Suessa.

Suessiōnēs, ūm *m.pl.* suessionii (*popor gallic, cu capitala Noviodunum; azi, Soissons*).

Suētōnius, ī *m.* 1. Suetonius (*nume gentilic roman*). 2. C. Suetonius Tranquillus (*istoric roman*).

suētus (3) *adj.* obișnuit: ~ *latrociniis* obișnuit cu tâlhăriile, ~ *facere id* obișnuit să facă acest lucru.

sūfes, etis *m.* sufet (*cel mai înalt magistrat la carthaginezi*).

sufferō, ferre, sustulī *vt.* 1. a suferi, a îndura: ~ *poenam* a suferi pedeapsă, ~ *sitim, famem* a îndura sete, foame. 2. a suporta, a ține piept: *nec custodes sufferre valent* nici paznicii nu pot să țină piept.

sufficiō, ere, fēcī, fectum *vt.* și *vi.* 1. (*rar*) a acoperi cu o culoare, a colora: *maculis suffecta genas* plină de pete pe obraji. 2. a oferi, a pune la dispoziție, a da: *salices pecori umbram sufficiunt* sălciile oferă umbră lor turmei. 3. a pune în locul altuia (mort sau îndepărtat din slujbă), a alege în loc: *consul suffectus* consul ales în locul altuia. 4. a fi de ajuns, a ajunge; (*cu Inf.*) a fi în stare, a putea: *vires sufficiunt* forțele ne sunt de ajuns, *sufficit dicere* e de ajuns să zici, *obniti contra non sufficimus* noi nu suntem în stare să rezistăm.

suffigō, ere, fixī, fixum *vt.* a bate în cuie, a fixa, a pironi: ~ *servum in crucem* a pironi un sclav pe cruce.

suffimen, minis *n. v.* **suffimentum.**

suffimentum, ī *n.* 1. afumare, fum. 2. parfum.

suffiō (IV) *vt.* 1. a afuma. 2. a parfuma (arzând plante).

sufflō (I) *vt.* 1. a sufla: ~ *ignem* a sufla în foc. 2. a umfla.

suffocō (I) *vt.* a gâtui, a sugruma, a înăbuși, a sufoca.

suffodiō, ere, fōdi, fōssum *vt.* 1. a săpa pe dedesubt, a scormoni: ~ *muros* a săpa pe dedesubtul zidurilor. 2. a străpunge pe dedesubt.

suffrāgātiō, ōnis *f.* vot favorabil, sprijin (la o alegere).

suffrāgātor, ōris *m.* cel care votează pentru cineva, sprijinitor la o alegere.

suffrāgātōrius (3) *adj.* pe timpul alegerilor; de scurtă durată.

suffrāgium, ī *n.* 1. vot: ~ *ferre* a-și da votul, ~ *inire* a vota. 2. drept de vot: *civitas sine suffragio* cetățenie fără drept de vot. 3. (*fig.*) părere, judecată, aprobare: *suffragio tuo* după judecata ta.

suffrāgor, āri, ātus *sum* *vi. dep.* 1. a da cuiva votul, a vota pentru cineva: ~ *alicui ad consulatum* a vota pe cineva la consulat. 2. (*fig.*) a sprijini, a susține: *tibi Hortensius suffragatur, me oppugnat* pe tine

Hortensius te susține, pe mine mă combate.

suffringō, ere, frēgī, frāctum vt. a frânge, a rupe: ~ *crura alicui* a frânge cuiva picioarele.

suffugiō, ere, fūgī vi. și vt. 1. a fugi sub un adăpost: ~ *in tecta* a se refugia în casă. 2. (fig.) a scăpa de, a se sustrage: *suffugit sensum* scapă simțului.

suffugium, ii n. adăpost, refugiu: ~ *hiemi* adăpost pentru iarnă, ~ *imbris et solis* adăpost de ploaie și soare, ~ *malorum* refugiu contra nenorocirilor.

suffulciō, ire, fulsi, fultum vt. a sprinjini.

suffundō, ere, fūdī, fūsum vt. 1. a vărsa, a revărsa, a răspândi (pe dedesubt): *aqua suffunditur per cuniculos* apa se răspândește pe conducte, *rubor suffusus* roșeață revărsată pe fața cuiva. 2. a inunda, a scălda: *suffusi cruore oculi* ochi injectați de sânge, *suffusus lumina* (Ac. gr.) *flamă* cu ochii plini de foc.

Sugambri (Sigambri), ōrum m.pl. sugambri (neam germanic, în apropierea Rinului).

suggestō, ere, gessī, gestum vt. 1. a pune dedesubt: ~ *humum* a pune pământ dedesubt; (fig.) ~ *flamam invidiae* a atăta și mai mult ura. 2. a pune la dispoziție, a oferi, a procura: ~ *sumptum* a procura bani

de cheltuială, ~ *tela* a oferi arme.

3. a pune după aceea, a adăuga: *auctores Bruto Horatium suggerunt* autorii îl pun după Brutus pe Horatius, ~ *sententiae incredibili ratiunculas* a adăuga la o părere uimitoare motivări neserioase.

suggestum, i n. și suggestus, ūs m.

1. ridicătură de pământ, loc mai înalt. 2. tribună.

suggillatiō, suggillō v. sūgillatiō, sūgillō.

suggredior, gredi, gressus sum vi. și vt. dep. a se apropia pe nesimțite.

sūgillatiō, ōnis f. 1. vânătaie. 2. (fig.) dezonoare, batjocorire.

sūgillō (I) vt. 1. a învineți (prin lovituri). 2. (fig.) a batjocori, a dezonora.

sūgō, ere, sūxī, sūctum vt. a suga.

sui pron. [G.] de sine, de ei.

suillus (3) adj. de porc.

sulcō (I) vt. a tăia cu plugul, a ara, a brăzda: ~ *agros* a ara ogoarele; (fig.) ~ *cutem rugis* a brăzda fața cu zbârciturile, ~ *aequor* a despica valurile.

sulcus, i m. 1. brazdă; (spec.) arătură. 2. (fig.) dără, urmă.

sulfur (sulpur, sulphur), uris n. pucioasă, sulf.

sulfureus (sulpureus, sulphureus) (3) adj. de (cu) pucioasă.

Sulla (Sylla), ae m. 1. Sulla (nume gentilic roman). 2. L. Cornelius Sulla. // **Sullānus (3) adj.** sullan, al lui Sulla. // **Sullānī, ōrum m.pl.** partizani ai lui Sulla.

sullāturiō, ire vi. a dori să-l imiți pe Sulla, a face pe Sulla.

Sulmō, ōnis m. Sulmona (orașel în țara pelignilor în care s-a născut poetul Ovidius). // **Sulmōnēnsis (2) adj.** din Sulmona.

sulphur v. sulfur.

Sulpicius, ii m. Sulpicius (nume gentilic roman). // **Sulpicius (3) adj.** din gens Sulpicia.

sum, esse, fui vi. 1. a fi, a exista: *qui aut sunt, aut fuerunt* cei care sau sunt sau au fost, *periculum est* există pericolul, *sunt qui dicunt* sunt unii care spun, *non est quod* (sau *cur*) nu există motiv ca. 2. a se întâmpla, a avea loc: *solis defectio fuit* a avut loc o eclipsă de soare, *quando fuit, ut non liceret?* când s-a mai întâmplat să nu se dea voie? 3. a fi, a se afla, a se găsi: ~ *domi* a se afla acasă, ~ *in magno honore* a fi în mare cinste, ~ *ex familia vetere* a fi dintr-o familie veche. 4. (frecv. cu *adv.*) a fi (într-o situație): *bene est* este bine, *satis est* este destul, *contra est* ac *dixisti* e altfel decât ai spus. 5. a fi într-adevăr: *sunt ista* lucrurile stau așa, *esto* fie așa, *hoc* (sau *id*) *est* aceasta înseamnă, adică. 6. (copulă) a fi: *vita brevis est* viața e scurtă. 7. a) (cu *G. pos.*) a fi proprietate (a cuiva), a aparține: *omnia erant hostium* toate erau ale dușmanilor, *totus Pompei sum* sunt cu trup și

suflet al lui Pompeius, ~ *optimarum partium* a fi din partidul optimatilor; (expr.) *est alicuius* este propriu cuiva, este caracteristic, este dator (semnul, dovada): *adulescentis est* e propriu unui tânăr, *est summae dementiae* este dovadă de cea mai mare nebunie; b) (cu *G. sau Abl. prețului*) valorează, costă: *magni est* valorează mult; c) (cu *D. pos.*) a avea: *patri domus ampla est* tatăl meu are o casă mare.

sūmen, minis n. uger, țâță.

summa, ae f. 1. total, totalitate, grosul: *summam facere* a face totalul, ~ *exercitus* grosul armatei, *ad summam* într-un cuvânt, *in summā* în total. 2. lucrul principal, esențialul, centrul: ~ *epistulae* esențialul scrisorii. 3. primul loc, conducere supremă: ~ *belli* conducerea supremă a războiului.

Summānus, i m. Summanus (zeitate a întunericului și a fulgerelor noctii).

summārium, ii n. sumar, rezumat.

summātim adv. 1. pe deasupra, superficial. 2. pe scurt, în treacăt, sumar.

summē adv. în cel mai înalt grad, foarte (mult), extrem (de): ~ *cupere* a dori foarte mult, ~ *munitus locus* un loc foarte întărit.

sum- v. subm.

summum¹, i n. partea cea mai înaltă, culme, vârf, creastă; suprafață.

summum² *adv.* cel mult: *quattuor aut ~ quinque* patru sau cel mult cinci.

summus (3) *adj.* 1. cel mai înalt, cel mai de deasupra: *summum iugum montis* vârful cel mai înalt al muntelui, *summa aqua* suprafața apei, ~ *mons* vârful muntelui, ~ *puteus* marginea puțului. 2. (ca rang) cel mai înalt, cel mai însemnat: ~ *honor* cea mai înaltă cinste, *summi et infimi* cei mai de sus și cei mai de jos. 3. (ca timp) cel mai din urmă: *venit summa dies* a venit cea din urmă zi, *ad summam senectutem* până la adânci bătrânețe. 4. (ca în-sușire) cel mai mare, cel mai de seamă, foarte important, extraordinar: *summo periculo* cu cea mai mare primejdie, *de summis rebus disputare* a discuta despre cele mai importante chestiuni.

sūmō, ere, sūmpsī, sūmptum *vt.* 1. a lua la sine, a apuca, a prinde: ~ *vas in manum* a lua un vas în mână, ~ *arma* a lua armele, ~ *togam virilem* a îmbrăca toga virilă, ~ *vinum parvo pretio* a cumpăra vin cu puțini bani; (*fig.*) ~ *exemplum ab aliquo* a lua exemplul de la cineva, ~ *animos* a-și lua curajul, ~ *supplicium de aliquo* a pedepsi pe cineva, ~ *poenas* a se răzbuna. 2. a lua asupra sa, a alege pentru sine, a-și rezerva, a-și atribui: ~ *speciem hominis* a lua chip de om, ~ *operam*

a-și lua o sarcină, ~ *materiam aequam viribus* a-și alege un subiect potrivit cu puterile, ~ *diem ad deliberandum* a-și rezerva o zi pentru a reflecta, ~ *sibi imperatorias partes* a-și atribui rolul de comandant. 3. (cu *Inf.*) a admite (în discuție), a susține: *beatos esse deos sumpsisti* ai admis că zeii sunt fericiți.

sūmptiō, ōnis *f.* premisă.

sūmptuārius (3) *adj.* privitor la cheltuieli.

sūmptuōsē *adv.* cu mari cheltuieli.

sūmptuōsus (3) *adj.* 1. costisitor, scump. 2. luxos, bogat, fastuos. 3. risipitor.

sūmptus, ūs *m.* cheltuială: *suō sumptū* pe cheltuiala sa, *sumptus epularum* cheltuielile pentru ospăț.

Sūnion (Sūnium), īi *n.* (capul) Sunion (promontoriu în sud-estul Atticii).

suō, ere, suī, sūtum *vt.* 1. a coase.

2. a înnădi, a prinde laolaltă.

suovetaurilia, ium *n.pl.* [*subînț. sacra*] jertfă întreită (constând din sacrificarea unui porc *sus*, a unei oi *ovis* și a unui taur *taurus*).

supellex, lectilis *f.* 1. obiecte casnice, unelte de gospodărie. 2. mobilă, bagaj. 3. (*fig.*) avut.

super *I. adv.* 1. deasupra: *humum ~ spargere* a răspândi pământ deasupra: (*spec.*) de deasupra. 2. pe deasupra, pe lângă aceasta: *et ~ Dardanidae poenas poscunt* și pe deasupra dardanii (troienii) cer

pedepsirea mea. 3. mai mult, în plus: *satis superque* destul și prea destul (mai mult decât e nevoie), *praeter arma nihil* ~ afară de arme nimic altceva. **II. prep.** A. (cu *Ac.*) 1. (*loc*) deasupra, peste: ~ *capita* deasupra capetelor, ~ *lateres coria inducuntur* peste țigle se întind piei; (*spec.*) dincolo de: ~ *Sunium navigare* a naviga dincolo de Sunion. 2. (*timp*) asupra, în timpul: ~ *cenam* tocmai la masă. 3. (*mod*) peste, pe lângă, mai mult decât: ~ *modum* peste măsură, ~ *ipsorum vota* mai mult decât dorințele lor, *alius ~ alium* unul peste altul. B. (cu *Abl.*) 1. (*loc*) pe, peste, deasupra: *fronte ~ viridi* pe un culcuș de frunze verzi, *ligna ~ foco reponens* punând lemne în vatră, *ensis ~ cervice pendet* sabia atârână deasupra capului. 2. (*timp*) către, spre: *nocte ~ media* către miezul nopții. 3. (*fig., rar*) despre, relativ la, în privința: ~ *Priamo rogitan* întrebând despre Priam, ~ *hac re* în privința acestui lucru.

superābilis (2) *adj.* care poate fi depășit (trecut), care poate fi învins.

superaddō, ere, didī, ditum *vt.* (*poet.*) a mai pune deasupra, a mai adăuga.

superātor, ōris *m.* (*poet.*) biruitor.

superbē *adv.* trufaș, arogant.

superbia, ae *f.* trufie, aroganță, mândrie.

superbiloquentia, ae *f.* vorbire arogantă.

superbiō, īre *vi.* a se mândri: ~ *nomine* a fi mândru de numele său; (*poet.*) a fi plin de strălucire, a străluci.

superbus (3) *adj.* 1. trufaș, orgolios, mândru: ~ *homo* om trufaș. 2. nobil, măreț, magnific: ~ *triumphus* triumf măreț.

supercilium, īi *n.* 1. sprânceană: *supercilia contrahere* a încrunta sprâncenele. 2. (*fig.*) privire mândră, privire: *severi supercilii matrona* matroană cu privire arogantă. 3. (*fig.*) culme, vârf: ~ *excelsum* culme înaltă, ~ *tumuli* creasta unei coline.

superēmineō, ēre *vt.* a se ridica deasupra, a întrece: ~ *undas* a se ridica deasupra apei, ~ *omnes viros* a-i întrece pe toți bărbații.

superficiēs, ēi *f.* partea de deasupra, suprafață.

superfixus (3) *adj.* înfipt deasupra.

superfluō, ere, flūxī *vi.* 1. a da pe dinafară, a se revărsa: *Nilus superfluxit* Nilul s-a revărsat; (*fig.*) a fi fără măsură: *superbus et superfluens* trufaș și fără măsură. 2. (*fig.*) a avea prea mult, a-i prisosi, a fi din belșug: *Aquileia superfluit armis* (*Abl.*) Aquileia are arme din belșug, *nihil neque desit, neque superfluat* să nu lipsească și să nu prisosească nimic.

superfundō, ere, fūdī, fūsum *vt.* 1. a răspândi deasupra: *superfusis*

tingamus corpora lymphis să ne scăldăm trupurile cu apele revărsate asupra lor; (*fig.*) ~ *magnum vim telorum* a vărsa deasupra un mare număr de săgeți. 2. (*pas. și refl.*) a se revărsa, a se răspândi: *Tiberis superfunditur* Tibrul se revărsa, *gens superfusa montibus* neam răspândit peste munți, *fama se superfudit in Asiam* zvonul s-a răspândit în (provincia) Asia. 3. (*mil.*) a învălui.

supergridior, *gredi*, *gressus sum* *vt.* dep. 1. a păși (a trece) peste: ~ *ruinas* a călca pe ruine. 2. (*fig.*) a depăși, a întrece: ~ *sexaginta annos* a fi trecut de șaizeci de ani.

superiaciō, *ere*, *iēcī*, *iactum* (*iectum*) *vt.* 1. a arunca (a pune) deasupra: *se ~ rogo* (*D.*) a se arunca pe rug. 2. a depăși, a întrece: *pontus superiacit scopulos undā* marea depășește stâncile cu valurile.

superimmineō, *ēre* *vi.* a sta deasupra amenințător.

superimpōnō, *ere*, *posuī*, *positum* *vt.* a pune deasupra.

superincidō, *ere* *vi.* a cădea de sus. **superincubāns** (1), *ntis* *adj.* culcat deasupra.

superincumbō, *ere*, *cubuī* *vi.* a se culca deasupra.

superiniciō, *ere*, *iēcī*, *iectum* *vt.* a arunca deasupra.

superinsternō, *ere*, *strāvī*, *strātum* *vt.* a așterne deasupra.

superior (2), *ius* *adj. comp.* (v. **superus**): 1. (*loc*) așezat mai sus, mai înalt: *de loco superiore* dintr-un loc mai înalt, *Mare Superius* Marea de Sus (Marea Adriatică). 2. (*timp*) de mai înainte, anterior, precedent: *superioribus diebus* în zilele anterioare. // **superiōra**, *um* *n.pl.* faptele anterioare. // **superiōrēs**, *um* *m.pl.* predecesorii: *Dionysius Superior* Dionysius cel Bătrân. 3. (*fig.*) superior, mai înalt: ~ *gradus honoris* o treaptă superioară a onorurilor, ~ *numero* (*Abl.*) superior ca număr; (*mil.*) învingător: ~ *proelio discedere* a ieși învingător din luptă.

superlābor, *lābi*, *lāpsus sum* *vi. dep.* a aluneca (pe) deasupra.

superlātiō, *ōnis* *f. (ret.)* exagerare, hiperbolă.

superlātus (3) *adj.* exagerat.

supernē *adv.* în partea de sus, în sus, deasupra.

supernus (3) *adj.* așezat mai sus, de sus.

superō (1) *vt. și vi.* 1. a trece peste, a depăși: ~ *montes* a trece munții, ~ *promunturium* a depăși promontoriul, *ne sumptus fructum superet* cheltuiala să nu depășească profitul. 2. a întrece, a învinge: ~ *omnes doctrinā* a-i întrece pe toți în învățătură: ~ *hostes proelio* a învinge dușmanii în luptă, ~ *iniurias fortuna* a învinge loviturile sortii. 3. a fi mai presus, a fi superior: ~ *equi-*

tatu a fi superior prin cavalerie. 4. a fi din belșug, a prisosi: *alicui divitiae superant* unuia averile îi prisosesc. 5. a mai rămâne: *nil ex raptis superat* nu mai rămâne nimic din cele jefuite; (*spec.*) a mai trăi, a mai dura: *superatne Creusa?* mai trăiește Creusa?

superobruō, *ere* *vt. (poet.)* a coplesi sub.

superoccupō (1) *vt.* a surprinde pe cineva (căzând asupra lui).

superpendēs (1), *ntis* *adj.* atârnând de sus.

superpōnō, *ere*, *posuī*, *positum* *vt.* a pune deasupra; (*fig.*) a prefera.

superscandō, *ere* *vt.* a sări (a trece) peste.

supersedeō, *ere*, *sēdī*, *sessum* *vi. și vt.* 1. a șede (a fi urcat) pe: *super-sedens elephanto* urcat pe un elefant. 2. (*fig., frecv.*) a se abține de la, a înceta, a se lăsa de: ~ *hoc labore itineris* a pune capăt oboselii drumului, ~ *proelio* a se abține de la luptă, ~ *loqui* a se dispensa de a mai vorbi.

superstāgnō, *are* *vi.* a se revărsa formând un lac.

supersternō, *ere*, *strāvī*, *strātum* *vt.* a întinde deasupra.

superstes (1), *stītis* *adj.* 1. care trăiește încă, supraviețuitor, teafăr: *pater ~ filio* tatăl supraviețuind fiului. 2. (*rar*) prezent, de față.

supersteti *pf.* v. **superstō**.

superstitiō, *ōnis* *f.* superstiție, eres; practică religioasă; temere superstițioasă.

superstitiōsē *adv.* în mod superstițios, habotnic.

superstitiōsus (3) *adj.* superstițios. **superstō**, *stāre*, *stetī* *vi. și vt.* a sta deasupra.

superstrāvī *pf.* v. **supersternō**.

superstruō, *ere*, *strūxī*, *strūctum* *vt.* a clădi deasupra

supersum, *esse*, *fui* *vi.* 1. a mai rămâne, a mai fi: *perexigua pars superest* mai rămâne o foarte mică parte, *superest ut* rămâne ca, *quod superest* în rest. 2. a supraviețui: ~ *patri* a-i supraviețui tatălui. 3. a prisosi, a fi din belșug: *neque abest quidquam neque superest* nici nu lipsește, nici nu prisosește ceva, *modo vita supersit* numai să mai fie în viață. 4. a fi superior: ~ *alicui doctrinā* a fi superior cuiva prin învățătură.

superurgeō, *ēre* *vt.* a izbi de sus.

superus (3) *adj.* de sus: *Mare Superum* Marea de Sus (Adriatică). //

superī, *ōrum* *m.pl.* zeii de sus.

supervacāneus și **supervacuus** (3) *adj.* de prisos, inutil, zadarnic.

supervādō, *ere* *vt.* a trece peste.

supervehor, *vehī*, *vectus sum* *vb. pas.* a fi transportat dincolo de, a trece de.

superveniō, *ire*, *vēnī*, *ventum* *vt. și vi.* 1. a veni peste, a acoperi: *terra supervenit crura* pământul îi acoperă

membrele, *unda supervenit undam* vine val după val. **2.** a apărea, a se ivi, a sosi pe neașteptate (asupra): *legati superveniunt* apar solii. **3.** a veni în ajutor: ~ *timidis* a veni în ajutor celor fricoși.

superventus, *ūs m.* sosire neașteptată, ivire.

supervivō, *ere, vīxi vi.* a supraviețui.

supervolitō, *āre, āvi vt.* a zbura pe deasupra.

supervolō, *āre vi.* a zbura deasupra.

supinō (I) *vt.* a culca pe spate, a răsturna: ~ *glabas* a răsturna brazdele, *supinatus humi* culcat pe pământ.

supīnus (3) *adj.* **1.** (*culcat*) pe spate, răsturnat, înclinat: (*spec.*) invers: *cubat supīnus* zace pe spate, *manus supīnae* mâinile cu palmele întoarse în sus, ~ *collis* colină înclinată; (*spec.*) invers: *cursus* ~ *fluminum* cursul invers al râurilor. **2.** (*fig.*) **a)** leneș, nepăsător; **b)** cu nasul pe sus, mândru.

suppaenitet, *ēre vb. impers.* a-i părea puțin rău, a se căi puțin: *illum* ~ *furoris* acela se căiește puțin de furia lui.

suppār (1), *aris adj.* aproape egal; aproape contemporan.

suppeditatiō, *ōnis f.* abundență.

suppeditō (I) *vt. și vi.* **1.** a pune la dispoziție, a furniza, a oferi: ~ *frumentum* a furniza grâu, ~ *perflugium tutum* a oferi un refugiu sigur. **2.** a sta la îndemână, a exista din

belșug, a fi de ajuns: *multitudo militum suppeditat* stau la îndemână o mulțime de soldați, *manubiae vix suppeditavere* de-abia au fost de ajuns prăzile, *si vita suppeditasset* dacă ar mai fi trăit.

suppetō, *ere, īvi (ii), ītum vi.* **1.** a sta la îndemână, a fi la dispoziție: *copia frumenti suppetit* stă la îndemână o cantitate mare de grâu, *dum vita suppetit* cât timp trăiesc. **2.** a fi suficient, a ajunge: *sumptibus cotidianis copiae suppetunt* mijloacele sunt suficiente pentru cheltuielile zilnice.

supplantō (I) *vt.* a da peste cap (punând piedică), a pune piedică.

supplēmentum, *i n.* **1.** completare.

2. (*mil.*) trupe de rezervă.

suppleō, *ēre, ēvī, ētum vt.* **1.** a umple din nou, a completa: ~ *bibliothecam* a completa biblioteca. **2.** a înlocui: ~ *locum parentis* a ține locul părintelui.

supplex (1), *icis adj.* rugător, cerând îndurare: *manus supplexes* mâini care cer îndurare, *vester* ~ *est, iudices* el vă cere îndurare, judecători.

supplicatiō, *ōnis f.* **1.** rugăciune de pocăință. **2.** sărbătoare de mulțumiri aduse zeilor.

suppliciter *adv.* rugător, umil.

supplicium, *ii n.* **1.** rugăciune făcută zeilor, ofrandă, jertfă: *in suppliciiis deorum magnifici erant* în ofrandele aduse zeilor erau generoși.

2. (*frecv.*) pedeapsă, tortură, chin: *supplicio affici* a fi supus la torturi.

supplicō (I) *vi.* **1.** a cere îndurare, a se ruga cu umilință: ~ *populo Romano* (D.) a cere îndurare poporului roman, *omnibus pro te supplicabo* mă voi ruga de toți pentru tine.

2. a aduce jertfă zeilor.

supplōdō, *ere, plōsi, plōsum vt.* a izbi în pământ: ~ *pedem* a bate din picior.

supplōsiō, *ōnis f.* bătutul (din picior).

suppōnō, *ere, posui, positum vt.* **1.** a pune dedesubt, a aplica dedesubt: ~ *ignem casae* a da foc bordeiului, ~ *falcem aristis* a secera spicele de jos. **2.** a pune după aceea, a adăuga: ~ *exemplum epistulae* a adăuga copia scrisorii. **3.** (*fig.*) a pune mai prejos: ~ *Latio Samon* a pune Samosul mai prejos decât Latiumul. **4.** a pune în locul altuia, a substitui: ~ *puerum* a substitui un copil.

supportō (I) *vt.* a aduce, a transporta.

suppressiō, *ōnis f.* **1.** sustragere de bani, escrocherie. **2.** (*med.*) sufo-care.

suppressus (3) *p.pf. v. suppressō. // adj.* (*despre voce*) scăzut, încet.

supprimō, *ere, pressi, pressum vt.*

1. (*rar*) a afunda, a scufunda.

2. (*frecv.*) a opri (din mers), a stăvili: ~ *impetum hostium* a opri atacul dușmanilor, ~ *sanguinem* a opri sângele, ~ *vocem* a se opri din vorbă, ~ *iram* a potoli mânia, ~ *habenas*

a strânge hățurile. **3.** a ascunde, a face să dispară, a sustrage: ~ *senatus consultum* a ține secret hotărârea senatului, ~ *indicium* a face să dispară o dovadă, ~ *pecuniam* a sustrage bani.

suppudet, *ēre vb. impers.* a se rușina puțin: *eorum me* (Ac.) *suppudebat* îmi era puțin rușine de ei.

suppūrō (I) *vi.* a supura. // **suppūrātus** (3) *p.pf.* care supurează.

supputō (I) *vt.* a calcula, a socoti.

suprā I. *adv.* **1.** (*loc*) deasupra: ~ *et subter* deasupra și dedesubt. **2.** (*timp*) mai înainte: *ut* ~ *demonstravimus* cum am arătat mai înainte (mai sus).

3. (*fig.*) mai mult, în plus: *nihil* ~ *potest addi* nu se mai poate adăuga nimic, ~ *quam credibile est* mai mult decât e de crezut. II. *prep.* (*cu Ac.*) **1.** (*loc*) deasupra: ~ *terram* deasupra pământului, *ille* ~ *nos habitat* acela locuiește deasupra noastră. **2.** dincolo de: ~ *Ciliciam* dincolo de Cilicia. **3.** (*timp*) mai înainte de: ~ *nostram memoriam* mai înainte de vremea noastră. **4.** (*fig.*) mai mult de, peste: ~ *duos menses* mai mult de două luni, ~ *vires* peste puteri, ~ *fortunam hominis* peste puterile omului.

suprālātiō *v. superlātiō.*

suprāscandō, *ere vt.* a trece dincolo de.

suprēma, *ōrum n.pl.* **1.** ultimele clipe, moarte. **2.** ultimele onoruri, cele

legiuite pentru înmormântare. 3. ultimele dorințe, testament. 4. rămășițele pământești, cenușă.

suprēum *adv.* pentru ultima dată, pentru totdeauna.

suprēmus (3) *adj. superl.* (v. **superus**) 1. (*poet.*) cel mai înalt. 2. cel din urmă, ultimul: *supremo die vitae* în ultima zi a vieții. 3. (*fig.*) cel mai mare, cel mai înalt.

sūra, *ae f.* pulpa piciorului.

surculus, *i m.* vlăstar, mlădiță, ramură.

surdaster, *tra, trum adj.* cam surd.

surditās, *ātis f.* surzenie.

surdus (3) *adj.* surd; (*fig.*) a) nesimțitor; b) tăcut, mut.

Surēna, *ae m.* Surena (mare comandant regal la parți).

surgō, *ere, surrēxi, surrēctum vi.* 1. a se ridica, a se scula: ~ *humo* a se scula de la pământ, ~ *e lecto* a se ridica din pat. 2. (*fig.*) a se ridica, a se înălța, a se isca, a se ivi: *surgit sol* răsare soarele, *montes surgunt* se înalță munți, *surgit ventus* se iscă un vânt, *surgit sententia animo* încolțește un gând în minte.

surr- v. **subr-**.

Surrentum, *i n.* Surrentum (oraș în Campania, renumit pentru vinuri; azi Sorrento). // **Surrentinus** (3) *adj.* din Surrentum.

surripiō, *ere, ripui, reptum vt.* a răpi pe furiș, a fura, a sustrage: ~ *libros* a fura cărți, *se* ~ a se sustrage.

sursum *adv.* în sus: ~ *deorsum* în sus și în jos.

sūs, *suis m.* și *f.* porc, scroafă.

suscēseō, *ēre, cēnsui vi.* a fi supărat (furios) pe cineva: *tibi non suscenseo* nu sunt supărat pe tine; (*cu pron. la n.*) ~ *id* a fi supărat de aceasta, ~ *aliquid* a fi supărat întrucâtva.

susceptiō, *ōnis f.* luare asupra sa, angajare: ~ *causae* luarea procesului.

suscipiō, *ere, cēpi, ceptum vt.* 1. (*rar*) a prinde (ceea ce e gata să cadă), a sprijini: ~ *dominam ruentem* a susține pe stăpână în căderea ei, ~ *domum* a propti casa. 2. (*spec.*) a ridica de la pământ un nou-născut (*semn că părintele îl recunoaște*). 3. a avea copii, a procrea: ~ *liberos* a avea copii. 4. a adopta, a lua, a primi: ~ *severitatem iudicis* a adopta severitatea unui judecător, ~ *in civitatem* a primi ca cetățean; (*spec.*) a lua cuvântul, a răspunde. 5. a lua asupra sa (o sarcină): ~ *facinus* a-și lua fapta asupra sa.

suscitō (1) *vt.* 1. a ridica: ~ *delubra* a ridica temple. 2. a trezi, a deștepta: ~ *aliquem somno* a trezi pe cineva din somn. 3. a ațâța, a scoate din amortire, a înflăcăra, a provoca: ~ *viros in arma* a-i înflăcăra pe bărbați la luptă, ~ *bellum civile* a provoca un război civil.

suspectō (1) *vt.* 1. a privi (de jos) în sus, a privi cu atenție. 2. (*fig., freqv.*) a bănuî.

suspectus¹ (3) *p.pf. v. suspiciō. // adj.* suspect, privit cu neîncredere: ~ *patri* suspect tatălui său, *suspectum nomen* nume privit cu neîncredere.

suspectus², *ūs m.* 1. perspectivă, vedere, înălțime. 2. admirație, prețuire mare.

suspendium, *ii n.* spânzurare.

suspendō, *ere, pendi, pēsum vt.* 1. a spânzura, a atârna: ~ *pernas vento* a atârna șunci la vânt, ~ *arcum humeris* a atârna arcul pe umeri, *se* ~ *ficu* a se spânzura de un smochin. 2. (*spec.*) a atârna ca ofrandă zeilor, a dedica: ~ *arma capta Quirino* a dedica armele capturate lui Quirinus. 3. a face să se țină (suspendat) în sus, a susține: *tignis* ~ *contignationem* a susține schela cu grinzi. 4. (*fig.*) a reține, a opri: ~ *spiritum* a-și opri respirația, ~ *fletum* a-și reține plânsul. 5. a ține în nesiguranță, în încordare: ~ *senatum ambiguis responsis* a ține în nesiguranță senatul prin răspunsuri neclare.

suspēsus (3) *p.pf. v. suspendō. // adj.* 1. ridicat în înălțime, suspendat, plutind peste: *saxis rupes suspensa* pisc planând peste stânci. 2. care nu atinge pământul, ușor: *suspensio gradu* cu un mers ușor. 3. nesigur, nehotărât, șovăitor: ~ *animus* suflet nehotărât. 4. dependent.

suspiciāx (1), *ācis adj.* bănuitor, neîncrezător.

suspiciō¹, *ere, spexi, spectrum vt. și vi.* 1. a privi în sus, a-și ridica privirile spre cer. 2. (*fig.*) a privi cu admirație, a admira: ~ *virum* a admira un om. 3. (*rar*) a suspecta.

suspiciō², *ōnis f.* 1. bănuială: ~ *adulterii* bănuială de adulter, ~ *cadit in aliquem* bănuiala cade asupra cuiva, *non abest suspicio quin* nu lipsește bănuiala că. 2. presupunere, idee: *gentes apud quas nulla* ~ *deorum est* neamuri care n-au nici o idee de zei.

suspiciōsē *adv.* suspect.

suspiciōsus (3) *adj.* 1. bănuitor, plin de neîncredere: ~ *in tuos* bănuitor față de ai tăi. 2. care dă de bănuî, suspect: *suspiciosissimum negotium* treabă foarte suspectă.

suspikor, *ārī, ātus sum vt. dep.* a bănuî, a presupune: *nihil mali* ~ a nu bănuî nimic rău, *quantum suspicor motu oris* pe cât presupun după mișcările gurii.

suspīrātus, *ūs m.* oftat adânc.

suspīritus, *ūs m.* suspin, oftat adânc; (*med.*) astm.

suspīrō (1) *vt. și vi.* 1. a suspina: ~ *ab imis pectoribus* a suspina din adâncul inimii. 2. a suspina (după cineva), a tânji, a dori: ~ *in illa* a fi îndrăgostit de ea, ~ *alios amores* a dori alte iubiri.

susque dēque *adv.* și în sus și în jos, oricum; indiferent, cu indiferență: ~ *fero* (sau *habeo*) nu-mi pasă.

sustentāculum, *i n.* sprijin.

sustentō (I) *vt.* 1. a ține în picioare, a susține, a sprijini: ~ *fratrem ruentem* a susține pe fratele care cade, ~ *amicum omnibus copiis* a susține pe un prieten prin toate mijloacele.

2. a întreține, a hrăni: *aer sustentat animantes* aerul întreține viețuitoarele, *solus omnem familiam sustentat* întreține singur toată familia.

3. a suporta (rezistând), a rezista: ~ *maerorem* a suporta durerea, ~ *hostem* a rezista dușmanului, ~ *famem* a-și potoli foamea. 4. a prelungi, a amâna: ~ *rem* a amâna treaba.

sustineō, *ēre, tinui vt.* 1. a ține în sus, a susține, a sprijini: *columnae porticum sustentant* coloanele susțin porticul. 2. a ține, a purta: ~ *bovem humeris* a ține un bou pe umeri, ~ *manibus clipeos* a purta în mâini scuturi, *vix arma* ~ a purta cu greu armele. 3. a ține pe loc, a opri, a reține: ~ *equum incitatum* a opri calul furios, ~ *gradum* a-și opri pasul.

4. (*fig.*) a susține; **a)** a întreține, a hrăni: ~ *parvos nepotes* a-i întreține pe micii nepoți; **b)** a susține, a menține: ~ *dignitatem civitatis* a menține demnitatea statului; **c)** a susține, a îndeplini: ~ *causas multorum* a susține interesele multora, ~ *tres personas* a interpreta trei roluri.

5. a înfrunta, a ține piept, a rezista: ~ *dolorem* a înfrunta durerea, ~ *hostem* a înfrunta dușmanul. 6. a amâna: ~ *rem in noctem* a amâna treaba până noaptea.

sustollō, *ere vi.* a ridica în sus.

sustulī pf. *v.* **sufferō** și **tollō**.

susurrātor, *ōris m.* șopotitor.

susurrō (I) *vt.* și *vi.* a murmura, a foșni, a susura, a zumzăi, a șopoti.

susurrus¹ (3) *adj.* șopotitor.

susurrus², *i m.* susur, murmur.

sūtilis (2) *adj.* cusut, înădit; (*fig.*) împletit, bătut în.

sūtor, *ōris m.* cizmar, cârpaci.

sūtōrius (3) *adj.* de cizmar, de cizmărie. // **sūtōrius**, *ii m.* fost cizmar.

sūtrīna, *ae f.* cizmărie (*meserie și prăvălie*).

sūtrīnus (3) *adj.* de cizmărie.

sūtūra, *ae f.* cusătură.

suus (3) *pron.* 1. al său, a sa; al lui, al ei. 2. (*fig.*) favorabil: *suo tempore* într-un moment favorabil pentru sine. // **suī**, *ōrum m.pl.* ai săi. // **suum**, *i n.* bunul său, averea sa.

Sybaris, *is f.* Sybaris (*oraș grecesc în sudul Italiei, vestit prin luxul corupt al locuitorilor lui*).

Sŷchaeus, *i m.* Sychaeus (*soțul Didonei*).

Sylla *v.* Sulla.

syllaba, *ae f.* silabă.

syllabātim *adv.* silabă cu silabă, textual.

syllologismus, *i m.* silogism.

symbola, *ae f.* contribuție (bănească la o petrecere).

symphōnia, *ae f.* concert. // **symphōniacus** (3) *adj.* muzical. // **symphōniacus**, *i m.* muzicant.

Symplēgadēs, *um f.* (insulele) Symplegade (*la intrarea în Pontul Euxin, în strâmtoarea Bosfor, care, după legendă, ciocnindu-se una de alta, prindeau corăbiile și le sfărâmau; ele și-au pierdut această proprietate după trecerea corăbiei argonauților*).

Symposion, *ii n.* „Banchetul“ (titlul unui dialog al lui Platon).

synedrus, *i m.* senator (*la macedoneni*).

syngrapha, *ae f.* chitanță, înscris.

Syphāx, *ācis m.* Syphax (*rege al Numidiei*).

Syrācūsae, *ārum f.pl.* Syracuse (*oraș în Sicilia*). // **Syrācosius** (**Syrācūsus**, **Syrācūsānus**) (3) *adj.* syracusan. // **Syrācūsāni**, *ōrum m.pl.* syracusanii.

Syria, *ae f.* Syria (*provincie în Asia, între Marea Mediterană și Eufrat*). // **Syrius** (3) *adj.* syrian. // **Syrus**, *i m.* syrian. // **Syrī**, *ōrum m.pl.* syrienii.

Sŷrinx, *ingis f.* [*Ac. -inga*] Syrinx (*nimfă din Arcadia, iubită de zeul Pan și metamorfozată în trestie*).

Syros, *i f.* Syros (*una dintre insulele Ciclade, între Andros și Paros*).

Syrticus (3) locuind în vecinătatea Syrtelor; furtunos.

syrtis, *is f.* banc de nisip; Syrtis maior, Syrtis minor Sirta Mare, Sirta Mică (*golfuri pe coasta de nord a Africii*).

T

T (în prescurtări) 1. = Titus (prenume). 2. **Ti.** = Tiberius (prenume).
tabella, *ae f.* 1. scândurică, tăbliță. 2. tăbliță de scris: a) scrisoare, billet; b) acte, document, contract, dovadă; c) tăbliță de vot (în comiții sau la judecată). 3. tablou, pictură. 4. tablă de joc.
tabellārius¹ (3) *adj.* privitor la votare.
tabellārius², *ii m.* curier.
tābeō, *ēre vi.* 1. a se topi, a putrezi. 2. a fi learcă.
taberna, *ae f.* 1. baracă, magherniță. 2. dugheană, prăvălie, cârciumă. 3. lojă la circ.
tabernāc(u)lum, *i n.* 1. cort. 2. (*spec., în vorbirea augurilor*) post de observație.
tabernārius, *ii m.* cârciumar.
tābēs, *is f.* 1. topire, descompunere, putrezire, sleire, scursoare; (*fig.*) nenorocire, pacoste. 2. boală molișitoare, molimă, ciumă. 3. băltoacă. 4. mahnire, jale, durere.
tābescō, *ere, bui vi.* 1. a se topi: *cera tabescit* ceara se topește. 2. a se topi (slăbind), a slăbi, a scădea. 3. (*fig.*) a se topi, a se consuma, a se usca (de iubire, necaz, invidie etc.).

tābidus (3) *adj.* 1. topit, descompus: *nix tabida* zăpadă topită; (*fig.*) scurs de puteri: *mens tabida* minte istovită. 2. (*act.*) care distruge cu încetul: *venenum tabidum* otravă care distruge pe încetul.
tābificus (3) *adj.* care sleiește, care distruge.
tabula, *ae f.* 1. scândură, tăblie. 2. tablou, pictură. 3. tăbliță de scris. 4. (*pl.*) act scris, document, registru, contract, listă, tablă afișată, afiș, arhivă.
tabulārium, *ii n.* arhivă.
tabulātiō, *ōnis f.* lemnărie (*la o construcție*); (*fig.*) planșeu, etaj.
tabulātum, *i n.* planșeu, podea, etaj.
tābum, *i n.* puroi, sânge stricat; (*fig.*) molimă, boală.
Taburnus, *i m.* Taburnus (*munte între Samnium și Campania, la est de Capua*).
taceō, *ēre, uī, itum vi. și vt.* 1. a tăcea, a nu vorbi: *cum tacet, clamant* când tac, strigă, ~ *de tantis rebus* a nu vorbi despre lucruri atât de mari; (*poet.*) a fi liniștit: *nox tacet* noaptea tace. 2. a tăcea despre ceva (a trece sub tăcere): *taceo alios* despre alții nu vorbesc.
tacitē *adv.* pe tăcute, în ascuns.

taciturnitās, *ātis f.* 1. tăcere, faptul de a tăcea: *non oratio, sed ~ eorum me movet* nu vorba, ci tăcerea lor mă îngrijorează. 2. putere de a tăcea, discreție.

taciturnus (3) *adj.* tăcut, închis, în sine; (*despre lucruri*) liniștit.

tacitus (3) *adj.* 1. tăcut, neamintit, fără o vorbă: *tacitum relinquere* a lăsa neamintit, *tacitum ferre aliquid* a suporta ceva fără a scoate o vorbă. 2. tainic, secret, ascuns: ~ *pudor* rușine ascunsă, *tacitum vulnus* rană ascunsă. 3. tăcând, în (sub) tăcere: ~ *contumeliam tulit* a suportat insulta fără a scoate un cuvânt. 4. (*poet.*) liniștit, potolit, mut: *tacita nox* noapte mută, ~ *amnis* râu liniștit, *tacita exspectatio* așteptare mută.

Tacitus, *i m.* P. Cornelius Tacitus (*mare istoric roman*).

tāctiō, *ōnis f.* pipăire, pipăit.

tāctus¹ (3) *p.pf. v. tangō.*

tāctus², *ūs m.* 1. atingere: *chordarum* atingerea coardelor. 2. pipăit, simț al pipăitului: *sub tactum cadit* cade sub simțul pipăitului. 3. (*fig.*) acțiune, influență: ~ *solis* acțiunea soarelui.

taeda, *ae f.* 1. brad, molid, lemn de brad: *flamma per taedas furit* focul face prăpăd printre brazi. 2. făclie, torță (nupțială). 3. (*fig.*) nuntă, căsătorie.

taedet, *ēre, taedit și taesum est vb. impers.* a-i fi silă, a fi dezgustat:

eos ~ vitae lor le e silă de viață, ~ *eadem audire millies* i-e silă să asculte aceleași lucruri de o mie de ori.

taedifer, *era, erum adj. (poet.)* purtător de torță.

taedium, *ii n.* silă, dezgust.

Taenarus, *i m. și f.* sau **Taenarum**, *i n.* promontoriu (*unde era o grotă considerată a fi intrarea în Infern; azi, capul Tainaron sau Matapan*) și oraș în sudul Laconiei. // **Taenarius** (3) *adj.* a) laconian, spartan; b) al Infernului. // **Taenaris** (1), *idis adj. f.* laconiană, spartană.

taenia, *ae f.* panglică, bandă, fâșie.

taeter (**tēter**), *tra, trum adj.* 1. urât, respingător, scârbos. 2. crud, îngrozitor.

taetrē (**tētrē**) *adv.* (în mod) îngrozitor.

tagāx, *ācis m.* hoț

Tagus, *i m.* (râul) Tago (*din Spania*).

tālāria, *ium n.pl.* 1. gleznă. 2. haină lungă până la călcâie. 3. pantofiori cu aripi, aripioare la călcâie (*atribuiți zeilor; de exemplu, lui Mercur*); (*fig.*) ~ *induere* a-și pune aripi la picioare (a o lua la fugă).

tālāris (2) *adj.* lung până la călcâie.

tālārius (3) *adj.* de (cu) arșice, de zaruri.

Talassiō, *ōnis* (**Talassius**, *i m.* **Talassius** (*numele vechiului zeu al căsătoriei, invocat la nunți*).

tălea, *ae f.* 1. țăruiș. 2. bară; (*fig.*) ~ *ferrea* bucată de fier (folosită ca monedă de britanni).

talentum, *i n.* [*G.pl. și talentum*] talant: 1. unitate grecească de măsură pentru greutate (*de aproximativ o jumătate de chintal*). 2. monedă grecească de aur sau argint de valoare mare (*în medie, de șaiszeci de mine*).

tăliō, *ōnis f.* pedeapsă pe măsura faptei (*legea talionului*).

tălis (2) *adj.* astfel de, așa: *tale consilium* un astfel de plan, *talīs... qualis* așa... precum.

tălitrum, *i n.* bobârnac.

talpa, *ae f.* (*și m.*) cârțiță.

tălus, *i m.* 1. gleznă. 2. călcâi: *a vertice ad talos* din creștet până la călcâie.

tam *adv.* atât (de): ~ *parvus* atât de mic, ~ *male* atât de rău, *quid ~ prosperas* ce te grăbești atât? *tam... quam* atât de... pe cât; *quam* (+ *superl.*) ...*tam* (+ *superl.*) cu cât mai... cu atât mai: *quam citissime*... *tam optime* cu cât mai repede... cu atât mai bine.

tamdiū (*tam diū*) *adv.* atâta timp.

tamen *conj.* totuși, cu toate acestea.

tamenetsi *v.* **tametsi**.

Tamesis, *is* (**Tamesa**, *ae*) *m.* (fluviul) Tamisa.

tametsi *I. conj.* deși. *II. adv.* de altminteri.

tamquam (**tanquam**) *I. adv.* ca (și), întocmai ca: ~ *umbra* ca (și) um-

bra. *II. conj.* *tamquam si* sau *tanquam* + *Conj.* ca și cum, ca și când: ~ *claudus sim* ca și când aș fi schiop.

Tanagra, *ae f.* (orașelul) Tanagra (*din Beoția*).

Tanais, *is* [*G. și Tanaidis*] *m.* (fluviul) Tanais (*azi, Don*).

tandem *adv.* în sfârșit, în fine.

tangō, *ere, tetigī, tāctum vt. I. 1.* a atinge: ~ *genu terram* a atinge pământul cu genunchiul; (*spec.*) a se atinge de: ~ *cibos* a se atinge de bucate. 2. a izbi, a lovi: *fulmine tactus* izbit de trăsnet. *II. (fig.) 1.* a atinge un loc, a ajunge undeva: *simul ac provinciam tetigit* de îndată ce a ajuns în provincie. 2. a ajunge până la: *haec civitas Rhenum tangit* acest trib ajunge până la Rin. 3. a atinge o chestiune, a trata, a se ocupa de: *unumquodque leviter tangam* voi atinge ușor fiecare chestiune. 4. a atinge sufletește, a impresiona, a izbi: *minae Clodii modice me tangunt* amenințările lui Clodius mă impresionează puțin.

Tantalus, *i m.* Tantal (fiul lui Jupiter, rege în Phrygia, tatăl lui Pelops și al Niobei, condamnat pentru faptele lui să sufere în Infern veșnic de foame și de sete). // **Tantalidēs**, *ae m.* urmaș al lui Tantal (Pelops, Atreus, Thyestes, Agamemnon, Oreste). // **Tantalīs**, *idis f.* urmașă a lui Tantal (Niobe, Hermiona, Elena).

tantillus *v.* **tantulus**.

tantisper *adv.* în acest timp, între timp; *tantisper... dum* (sau *quoad*) atâta timp... până ce.

tantopere (**tantō opere**) *adv.* în așa măsură, până într-atâta, atât de mult.

tantulus (3) *adj.* atât de puțin, atât de mic. // **tantulum**, *i n.* [*adverbial*] foarte puțin, cât de puțin, un pic.

tantum *adv.* 1. atât (de mult): ~ *quantum me amas* atât cât mă iubești, ~ *navium* atâtea corăbii. 2. numai: *notus mihi nomine* ~ cunoscut mie numai după nume.

tantumdem *adv.* tot atâta.

tantummodo *adv.* numai, doar.

tantus (3) *adj.* atât de mare: *tot tantaeque vitia* atâtea și atât de mari vicii, *tantus... quantus* atât de mare... pe cât; (*G. prețului*) *tanti* de o atât de mare valoare, atât de scump: *tanti est* valorează atât de mult, *frumentum tanti fuit* grâul a fost atât de scump, *est mihi tanti subire tempestatem* face (merită) să înfrunt furtuna; (*Abl. măsurii*) *tanto* cu atât: *tanto melior* cu atât mai bun, *quanto... tanto* cu cât... cu atât.

tantusdem, **tantadem**, **tantumdem** *adj.* tot atât de mare, tot atâta: *tantumdem auri* tot atâta aur.

tapēs, *ētis m.* (**tapētum**, *i n.*) covor, cuvertură.

tardē *adv.* 1. încet. 2. târziu, cu întârziere.

tardipēs (1), *pedis adj.* (*poet.*) greoi la mers.

tarditās, *ātis f.* încetineală: ~ *navium* încetineala corăbiilor, ~ *ingenii* încetineala minții.

tardō *vt. și vi.* 1. a ține pe loc, a împiedica: ~ *profectionem* a împiedica plecarea. 2. (*rar*) a fi în întârziere, a întârzia.

tardus (3) *adj.* 1. încet (la mers), lent, greoi: *tardi iuvenci* juncanii greoi; (*fig.*) greoi (la minte): ~ *in cogitando* încet la gândire. 2. îngreunător, împovărător: *tarda senectus* bătrânețe împovărătoare.

Tarentum, *i n.* Tarent (*oraș în sudul Italiei*). // **Tarentinus** (3) *adj.* tarentin.

Tarpēia, *ae f.* Tarpeia (*fiica lui Sp. Tarpeius; le-a înlesnit, prin trădare, sabinilor să intre în Capitoliu, dar a fost ucisă de aceștia*). // **Tarpēius** (3) *adj.* tarpeian: ~ *mons colina tarpeiană* (*Capitoliul*), *Tarpeium saxum* sau *Tarpeia rupes* stânca tarpeiană (*de pe care se aruncau în prăpastie condamnații pentru înaltă trădare*).

Tarquinius (3) *adj.* din (orașul etrusc) Tarquinii. // **Tarquinius**, *iī m.* Tarquinius (*numele regilor Tarquinius Priscus și Tarquinius Superbus*). // **Tarquiniū**, *ōrum m.pl.* oraș în Etruria. // **Tarquiniēnsis**, *is m.* locuitor al orașului Tarquinii.

Tarracina, *ae f.* (Tarracinae, *ārum*) *f.pl.* Tarracina (oraș în Latium numit, în vechime, Anxur; azi, Terracina).

Tarracō, *ōnis f.* Tarraco (oraș în Hispania, la nord de vărsarea Ebrului; azi, Tarragona). // **Tarracōnēnsis** (2) *adj.* tarraconez.

Tarsos, *i f.* Tarsos (capitala Ciliciei).

Tartarus, *i m.* și **Tartara**, *ōrum n.pl.* Tartar, Infern. // **Tartareus** (3) *adj.* al Tartarului.

taureus (3) *adj.* (poet.) de taur, de piele de taur.

Tauri, *ōrum m.pl.* tauri (popor scitic din Crimeea). // **Tauricus** (3) *adj.* tauric.

taurifōrmis (2) *adj.* asemănător cu un taur.

taurinus (3) *adj.* de taur.

Tauromēnium, *i n.* Tauromenium (oraș în Sicilia; azi, Taormina). // **Tauromenitānus** (3) *adj.* tauromenitan.

taurus, *i m.* taur; (fig.) Taurul (constelație).

taxātiō, *ōnis f.* evaluare.

taxillus, *i m.* zar mic, arșic.

taxō (1) 1. a atinge batjocoritor, a ataca. 2. a evalua, a prețui un lucru.

taxus, *i f.* tisă (arbore conifer).

Tāygetus, *i m.* și **Tāygeta**, *ōrum n.pl.* Taiget (lanț de munți prăpăstioși între Laconia și Messenia).

te¹ [particulă enclitică întăritoare] *tute* chiar tu.

te² [Ac. și Abl.] *v. pron.* tu.

Teānum, *i n.* 1. Teanum Sidicinum (oraș în Campania). 2. Teanum Apulum (oraș în Apulia). // **Teānēnsēs**, *ium m. pl.* locuitori din Teanum.

tēctē *adv.* 1. apărat, asigurat. 2. pe ascuns.

tēctor, *ōris m.* tencuitor, zugrav.

tēctorium, *ii n.* tencuială, stuc.

Tectosagēs, *um* (Tectosagī, *ōrum*) *m.pl.* tectosagi (popor gallic din Gallia Narboneză).

tēctum, *i n.* 1. acoperiș. 2. (fig.) casă, locuință, adăpost.

tēctus (3) *p.pf. v. tegō*. // *adj.* 1. care are acoperiș, acoperit: *naves apertae et tectae* corăbii deschise și acoperite. 2. ascuns, secret: *cuniculi tecti* canale subterane. 3. (fig.) învăluit, acoperit: *tectis verbis* în cuvinte învăluite.

Tegea, *ae f.* Tegea (oraș în Arcadia). // **Tegeaeus** (3) *adj.* din Tegea, arcadian. // **Tegeātae**, *ārum m.pl.* locuitori din Tegea.

tegimen (tegumen, tegmen), *minis n.* 1. acoperământ (veșmânt, piele, platoșă, coif etc.). 2. (fig.) apărare.

tegimentum (tegumentum, tegmentum), *i n.* 1. înveliș. 2. mijloc de apărare, apărătoare.

tegmen *v. tegimen*.

tegō, *ere, tēxi, tēctum vt.* 1. a acoperi: *tegit ossa humus* pământul acoperă oasele, *arbores fronde tectae* copaci acoperiți de frunze. 2. (fig.) a

ascunde (vederii): *fugientem silvae texerunt* pădurile îl ascunseră pe cel care fugea, ~ *turpia facta oratione* a ascunde faptele urâte prin vorbe. 3. a ocroti, a apăra: ~ *legatos ab ira hominum* a-i ocroti pe soli de mânia oamenilor.

tēgula, *ae f.* țiglă; (frecv. *pl.*) acoperiș: ~ *quassa* țiglă spartă, *heus, quid agis in tegulis?* ei, ce cauți pe acoperiș?

tegumen(tum) *v. tegimen* și **tegimentum**.

tēla, *ae f.* 1. pânză, țesătură; (poet.) urzeală. 2. (fig.) (pânză de) intrigi.

Telamō(n), *ōnis m.* Telamon (tatăl lui Ajax și al lui Teucer, fiul lui Aea-cus și frate al lui Peleus).

Tēlegonus, *i m.* Telegonus (fiul lui Ulise și al Circei, ucigașul tatălui său și fondatorul legendar al orașului Tusculum).

Tēlemachus, *i m.* Telemachus (fiul lui Ulise și al Penelopei).

Tēlephus, *i m.* Telephus (fiu al lui Hercule, rege al Mysiei).

tellūs, *ūris f.* [poet. pentru terra] 1. pământul (în opoziție cu alte corpuri): *mare et tellus* marea și pământul. 2. pământ, teren, sol: ~ *per se dabat omnia* pământul dădea totul de la sine, ~ *inarata* pământ nearat. 3. ținut: ~ *barbara* ținut barbar. 4. *Tellus* zeița pământului: *aedes Telluris* lăcașul zeiței Tellus.

tēlum, *i n.* 1. armă de aruncat (săgeată, lance): *tempestas telorum* un nor de săgeți. 2. (frecv.) armă: *esse cum telo* a purta armă asupra sa; (fig.) *necessitas ultimum telum* arma extremă care e nevoia.

temerārius (3) *adj.* 1. fără socoteală, fără rost: *non temerarium est* nu e fără rost. 2. (frecv.) necugetat, nesocotit: ~ *homo* om nesocotit.

temere *adv.* la întâmplare, fără socoteală.

temeritās, *ātis f.* 1. întâmplare oarbă: *nulla ~ sed ordo* nici un fel de întâmplare, ci ordine. 2. (frecv.) nesocotință, nehibzuință: ~ *militum* nesocotința soldaților.

temerō (I) *vt.* a pângări, a profana.

tēmētum, *i n.* (arh.) vin.

temnō, *ere vt.* [poet. pentru contemnō] a disprețui: ~ *deos* a-i disprețui pe zei, *haud* (sau *non*) *temnendus* care nu e de disprețuit, însemnat.

tēmō, *ōnis m.* oiște; (fig.) car; Carul-Mare (constelație).

Tempē *n.pl.* [indecl.] 1. Tempe (vale împădurită în Thessalia, între munții Olimp și Ossa, scăldată de râul Peneus). 2. (fig.) vale împădurită.

temperāmentum, *i n.* măsură, moderație, cumpătare.

temperāns (I), *ntis p.pr. v. temperō*. // *adj.* măsurat, moderat, cumpătat: ~ *vir* om cumpătat, ~ *gaudii* reținut

în bucurie, ~ a cupiditate cumpătat în privința dorinței.

temperanter *adv.* cu măsură, moderat, cumpătat.

temperantia, *ae. f.* măsură, moderație, cumpătare.

temperatē *adv.* cu măsură, moderat.

temperātiō, *ōnis f.* măsură potrivită, îmbinare, proporție justă, orânduire: ~ *caloris* grad potrivit de căldură, ~ *corporis* proporție justă a corpului, ~ *civitatis* orânduirea statului, ~ *ordinum* organizarea claselor sociale.

temperātor, *ōris m.* orânduitor, regulator, moderator.

temperātus (3) *p.pf. v.* **temperō**. // *adj.* 1. (*despre climă*) temperat, blând, mai puțin rece: *loca temperatiora* locuri mai temperate, ~ *annus* an blând. 2. moderat, temperat, cumpănit, așezat: ~ *in victoria* moderat în victorie, ~ *homo* om cumpătat.

temperī *adv.* la timp.

temperiēs, *ēi f.* amestec potrivit; (*spec.*) căldură potrivită: *magna ~ in colore* un amestec foarte potrivit în privința culorii, ~ *caeli* temperatură.

temperō (I) *vt. și vi.* 1. a potrivi cum se cuvine, a amesteca în proporții juste, a combina, a prepara: ~ *vinum* a amesteca vinul cu apă, ~ *unguentum* a prepara parfumul. 2. a conduce (potrivind bine lucrurile), a

orândui: ~ *civitates* a conduce statele, ~ *republicam* a orândui viața publică. 3. a modera, a tempera, a potoli: *calores temperantur flatu etesiarum* căldurile sunt potolite prin suflarea vânturilor etesiene, ~ *iras* a potoli mânia. 4. a fi moderat, a fi reținut: *difficile est ~ in potestatibus* e greu să fii moderat în slujbele de conducere. 5. a se abține, a se reține, a se stăpâni: ~ *lacrimis* a se abține de la plâns, ~ *ab iniuria* a se reține de la nedreptate, ~ *linguae, manibus* (D.) a se abține de la vorbă, de la încăierare, *sibi ~* a se reține: *nequeo mihi ~ quominus unum exemplum afferam* nu pot să mă abțin de a aduce măcar un exemplu. 6. a cruța: ~ *templis* (D.) a cruța templele.

tempestās, *ātis* 1. (*arh.*) vreme, epocă: *ea tempestate* în acea epocă. 2. vreme, timp: ~ *idonea ad navigandum* vreme potrivită pentru navigație, ~ *frigida* vreme rece. 3. (*frecv.*) furtună, uragan: ~ *cum grandine* furtună cu grindină, ~ *naves afflxit* furtuna a zdrobit corăbiile. 4. (*fig.*) furtună, val, primejdie, nenorocire: ~ *invidiae* val de invidie, ~ *telorum* val de săgeți, *magna ~ reipublicae impendit* o mare nenorocire amenință statul.

tempestivē *adv.* la timp.

tempestivitās, *ātis f.* timp potrivit, anumit rost.

tempestivus (3) *adj.* 1. venit la timp, potrivit, oportun: *tempestivi imbres* ploii venite la timp, *tempestiva oratio* discurs potrivit cu împrejurările. 2. (*despre roade*) copt: ~ *fructus* fruct copt; (*spec.*) *virgo tempestiva viro* fată bună de măritat. 3. început de cu vreme, de cu ziua: *tempestivum convivium* banchet început de cu ziua.

templum, *i n.* 1. (*rar*) loc sfânt (*spațiu delimitat pe cer în care augurii observau zborul păsărilor*). 2. (*frecv.*) lăcaș (sfânt), templu: ~ *Iovis* templul lui Iupiter, *templa Orci* lăcașurile Infernului.

temporārius (3) *adj.* 1. de circumstanță. 2. temporar, de scurtă durată.

temporī *v.* **temperī**.

temptābundus (3) *adj.* care dibuie. **temptāmen**, *minis v.* **temptāmentum**.

temptāmentum, *i n.* încercare.

temptātiō, *ōnis f.* 1. încercare, probă. 2. (*med.*) acces.

temptātor, *ōris m.* ispititor, cel care încearcă să seducă.

temptō (*tentō*) (I) *vt.* 1. a pipăi, a încerca să vadă, a cerceta: ~ *venas* a pipăi venele, ~ *flumen pede* a încerca apa cu piciorul, ~ *prudentiam regis* a pune la încercare înțelepciunea regelui. 2. a încerca să obțină, a căuta (să facă): ~ *auxilium* a căuta ajutor, ~ *silentium* a încerca să facă tăcere, *tentavi ut sibi*

provincia daretur a încercat să-i fie acordată lui provincia. 3. a ataca, a lovi: ~ *munitiones* a ataca fortificațiile, *tentari morbo* a fi lovit de boală. 4. a încerca să zdruncine (să corupă), a ispiți: ~ *fidem* a încerca să zdruncine credința, ~ *animos militum* a încerca să corupă sufletele soldaților.

tempus¹, *oris n.* 1. timp: ~ *terere* a pierde timpul, ~ *anni* anotimp, *eo tempore* în acest timp. 2. moment, ceas, clipă: *ad extremum tempus diei* până la ultimul ceas al zilei, *nocturna tempora* ceasuri de noapte, *ad tempus* pentru un timp. 3. moment potrivit: ~ *est rei gerendae* e timpul de a acționa, *suo tempore* la momentul potrivit. 4. împrejurare; (*spec.*) împrejurare grea, nenorocire: *tempore alieno* într-o împrejurare neprielnică, *temporibus servire* a se adapta împrejurărilor, *ex tempore* pe dată, imediat, *pro tempore* potrivit împrejurărilor.

tempus², *oris n.* [*frecv. pl.*] tâmplă. **tēmulentus** (3) *adj.* amețit de băutură, beat.

tenācītās, *ātis f.* 1. putere de a apuca (de a reține). 2. zgârcenie.

tenāciter *adv.* 1. strâns, tare: ~ *vincere* a lega strâns. 2. (*fig.*) cu tărie, cu tenacitate, cu încăpățănare.

tenāx, *ācis adj.* 1. care strânge bine, care prinde cu putere, tare, tenace: ~ *forceps* clește tare, *ancora dente*

tenaci ancoră cu un dinte solid, ~ *memoria* memorie bună. 2. care se ține strâns, compact, rezistent: *in tenaci gramine* în iarba deasă, *navis pondere tenacior* corabie care se ține mai bine prin greutate; (fig.) strâns (la bani), păstrător, econom, zgârcit: *pater* ~ părinte zgârcit. 3. (fig.) tenace, hotărât, ferm, îndârjit: ~ *amicitiarum* ferm în prietenii, ~ *propositi* hotărât în planul său.

tendicula, *ae f.* plasă, laț.

tendō, *ere, tetendī, tentum (tēsum)*

I. vt. 1. a întinde (strângând): ~ *arcum* a încorda arcul, ~ *habenas* a strânge hăturile; (fig.) ~ *insidias alicui* a întinde curse cuiva. 2. a întinde (desfăcând): *arbor tendit ramos* copacul își întinde ramurile, ~ *vela vento* a desface pânzele la vânt, ~ *manus ad caelum* a întinde mâinile la cer, ~ (*tabernaculum*) a întinde cortul: *hic tendebat Achilles* aici își avea cortul Achilles. 3. a întinde (oferind), a oferi: ~ *opem amicis* a da ajutor prietenilor, ~ *patri Iulum* a-l prezenta pe Iulus tatălui său. 4. (poet.) a-și îndrepta: ~ *cursum*, *iter* a-și îndrepta drumul. **II. vi.** 1. a se îndrepta, a merge într-o direcție: ~ *ad castra* a se îndrepta spre lagăr, *quo tendis?* unde mergi? 2. (fig.) a tinde, a ținti: ~ *ad altiora* a tinde la lucruri mai înalte, *quorsum haec tendunt?* la ce țintesc acestea? 3. a

se sforța, a se lupta: ~ *summā vi* a se sforța din răspuțeri.

tenebrae, *ārum f.pl.* întuneric.

tenebricōsus (3) *adj.* întunecat.

tenebricus (3) *adj.* întunecos.

tenebrōsus (3) *adj.* întunecos.

teneō, *ēre, tenuī, tentum vt. și (rar)*

vi. I. 1. a ține ceva (apucat, prins): ~ *pyxidem in manu* a ține cutioara în mână, ~ *cibum ore* a ține mâncarea în gură. 2. a ține îndreptat, a îndrepta: ~ *oculos fixos solo* a ține ochii îndreptați spre pământ, *quo cursum tenetis?* încotro aveți drum? 3. a se îndrepta (cu corabia) spre, a pluti spre. 4. a ajunge (cu corabia), a poposi: ~ *portum* a ajunge în port. 5. (fig.) a cunoaște, a pricepe: *tenes quid dicam?* pricepi ce spun eu? **II.** a ține în stăpânire, a ocupa, a avea, a stăpâni: ~ *loca superiora* a ocupa locurile mai înalte, ~ *principatum* a avea întâietatea, ~ *mare* a stăpâni marea. **III.** 1. a ține, a păstra, a menține: *locum non tenuit* nu și-a păstrat locul, ~ *promissum* a-și ține făgăduiala, ~ *memoriā* a ține minte, ~ *cursum* a-și urma drumul. 2. a se menține, a dura: *imber per totam noctem tenuit* ploaia a ținut toată noaptea. **IV.** a ține pe loc, a reține, a împiedica, a opri: *ventus nos tenuit* ne-a împiedicat vântul, *domi se tenere* a sta acasă, *ne diutius vos teneam* ca să nu vă rețin mai mult, ~ *lacri-*

mas a-și reține lacrimile, ~ *vocem* a tăcea. **V.** 1. a ține strâns, a înlănțui, a captiva, a cuceri: *oculi picturā tenentur* ochii sunt capturați de tablou. 2. a constrânge, a obliga, a îndatora: *leges eum non tenent* legile nu-l obligă, *tenēri dono* a fi obligat printr-un dar. 3. (pas.) a fi dovedit de o vină, a fi prins: *teneri eiusdem cupiditatis* a fi dovedit vinovat de aceeași lăcomie.

tener, *era, erum adj.* 1. moale, mlădios: *herba tenera* iarbă moale, *rami teneri* ramuri mlădioase. 2. fraged, gingaș, delicat: *virgines tenerae* fete gingașe, ~ *poeta* poet delicat. 3. din prima vârstă, tânăr: *a tenero* de copil.

teneritās, *ātis f.* frăgezime.

tenor, *ōris m.* 1. curs neîntrerupt: *hasta servat tenorem* sulita își urmează drumul, *uno tenore* întruna, neîntrerupt, *eodem tenore* în același fel. 2. durată: ~ *vitae, pugnae* durată vieții, a luptei.

tēnsa, *ae f.* car sfânt (în care se purtau statuile zeilor la procesiuni).

tentō v. **temptō**.

tentōrium, *īī n.* cort.

tentus (3) *p.pf.* v. **tendō** și **teneō**.

tenuis (2) *adj.* 1. subțire, ușor: ~ *vestis* haină subțire, ~ *penna* pană ușoară. 2. mic, slab, sărac: ~ *amnis* râu mic, ~ *murus* zid slab, ~ *mensa* masă săracă, ~ *spes* speranță slabă.

// **tenuiōrēs**, *ūm m.pl.* oameni săraci. 3. fin, subtil.

tenuitās, *ātis f.* 1. subțirime. 2. slăbiciune, lipsă (de mijloace). 3. subtilitate.

tenuō (I) *vt.* 1. a subția. 2. (fig.) a micșora, a slăbi, a rări.

tenus *prep. (postpozitiv, cu G. și Abl.)*

1. (mergând) până la: *lumborum* ~ până la sale, *Corcyrae* ~ până la Corcyra, *collo* ~ până la gât. 2. (fig.) doar în ce privește, doar cu: *nomine* ~ doar cu numele, *verbo* ~ doar de formă.

Teos, *i f.* Teos (oraș pe coasta Lydiei, locul de naștere al lui Anacreon).

// **Tēius** (3) *adj.* din Teos; anacreontic.

tepefaciō, *ere, fēcī, factum vt.* a încălzi.

tepeo, *ēre vi.* 1. a fi cald (călduț).

2. (fig.) a se înfierbânta (de iubire).

tepescō, *ere, pui vi.* a se încălzi.

tepidē *adv.* cu puțină căldură, călduț.

tepidus (3) *adj.* călduț, încropit.

tepor, *ōris m.* căldură blândă (temperată); (fig.) lipsă de căldură (în expunere).

ter *num.* de trei ori.

terdecie(n)s, *num.* de treisprezece ori.

terebinthus, *i f.* terebint (*arbore rășinos*).

terebrō (I) *vt.* a sfredeli, a găuri.

terēdō, *inis f.* vierme care roade (care mănâncă).

Terentius, *ii m.* Terentius (nume gentilic roman). // **Terentius** (3) *adj.* din gens Terentia. // **Terentiānus** (3) *adj.* al scriitorului P. Terentius Afer.

teres (1), *etis adj.* 1. neted, rotunjit, rotund; (*despre corp*) bine făcut. 2. (*fig.*) lustruit, fin, elegant.

Tēreus, *ei (eos) m.* Tereus (*rege al Thraciei, soțul Procnei, metamorfozat în pupăză*).

tergeminus (3) *adj.* întreit.

tergeō, *ēre, tersi, tersum vt.* 1. a șterge: ~ *frontem* a șterge fruntea. 2. a curăța: ~ *fossas* a curăța șanțurile.

Tergeste, *is m.* Tergeste (*oraș în Istria; azi, Trieste*). // **Tergestini**, *orum m.pl.* tergestini.

tergiversātiō, *ōnis f.* tărăgănare, amânare.

tergiversor, *ārī, ātus sum vi. dep.* a se codi, a tărăgăna, a căuta să scape de ceva.

tergō v. **tergeō**.

tergum, *i n.* 1. spate: *a tergo* din spate, *post tergum* la spate; *terga vertere* (sau *dare*) a o lua la fugă. 2. piele (de animal): ~ *bovis* piele de bou. 3. obiecte făcute din piele (*tamburină, cest, scut*).

tergus, *oris n.* 1. piele (de animal). 2. spate.

termes, *itis m.* ramură, nuia.

Terminālia, *ium (iōrum) n.pl.* sărbătoarea zeului Terminus (23 februarie).

terminātiō, *ōnis f.* 1. hotărnicire, delimitare. 2. limită, hotar.

terminō (I) *vt.* 1. a pune un hotar, a delimita: ~ *fines illorum* a delimita ținutul lor. 2. a mărgini, a limita: *divitiae terminatae* avuții limitate. 3. a încheia, a pune capăt: ~ *bellum* a pune capăt războiului.

terminus, *i m.* 1. limită, hotar. 2. **Terminus**, *i m.* (zeul) Terminus (*al hotarelor*).

terni, *ae, a num.* câte trei, trei deodată.

terō, *ere, trivi, tritum vt.* 1. a freca; (*spec.*) a lustrui: ~ *lignum ligno* a freca un lemn de altul, *vas tritum manibus* vas lustruit cu mâinile. 2. a pisa, a fărâma; (*spec.*) a treiera: ~ *pipera* a pisa piper, ~ *frumentum* a treiera grâu. 3. a uza, a toci, a roade, (*despre un drum*) a bate, (*despre timp*) a pierde: *vestis trita* haină tocită, ~ *ferrum* a roade fierul, ~ *viam* a bate drumul, ~ *tempus* a pierde vremea, *consuetudo terit nomina* obișnuința uzează cuvintele.

terra, *ae f.* 1. pământ: *terrae motus* cutremur de pământ, *terrā marique* pe uscat și pe mare, *in terris* pe pământ, *sub terras ibit* va merge sub pământ. 2. ținut: *abire in alias terras* a pleca în alte ținuturi, *ubi terrarum?* în ce ținut? *orbis terrarum* suprafața pământului (lumea).

terrāneola, *ae f.* ciocârlie.

terrēnus (3) *adj.* 1. de pământ: *vasa terrena* vase de pământ. 2. terestru, aparținând pământului: *bestiae terrenae et aquatiles* animale terestre și acvatice.

terreō, *ēre, uī, itum vt.* 1. a înspăimânta, a îngrozi, a înfricoșa: ~ *homines* a înspăimânta oamenii. 2. (*rar*) a pune pe fugă, a izgoni: ~ *aves sonitu* a goni păsările printr-un zgomot.

terrestris (2) *adj.* 1. pământesc: *domicilium terrestre Iovis* sălașul pământesc al lui Iupiter. 2. terestru, de uscat: *regiones terrestres et maritimae* regiuni terestre și maritime, ~ *exercitus* armată de uscat.

terreus (3) *adj.* (*poet.*) pământesc.

terribilis (2) *adj.* înspăimântător, înfricoșător, îngrozitor.

terriculum, *i n.* sperietoare.

terrificō (I) *vt.* a înspăimânta, a îngrozi.

terrificus (3) *adj.* înspăimântător, înfricoșător.

terrigena, *ae m.* și *f.* (*poet.*) născut din pământ, fiu al pământului.

territō, *āre vt.* a înspăimânta, a înfricoșa.

territōrium, *ii n.* câmpul din jurul unui oraș; teritoriu.

terror, *ōris m.* 1. spaimă, groază: ~ *vanus* spaimă deșartă, ~ *mortis* groază de moarte, *alicui terrori esse* a fi o spaimă pentru cineva. 2. (*fig.*) obiect de spaimă.

tersus (3) *adj. p.pf.* v. **tergeō**. // *adj.* spălat, curat; (*fig.*) îngrijit, elegant.

tertiādecumāni, *orum m.pl.* soldați din legiunea a XIII-a.

tertiānus (3) *adj.* (*despre febră*) la trei zile. // **tertiāni**, *orum m.pl.* soldați din legiunea a III-a.

tertiō *adv.* 1. pentru a treia oară. 2. în al treilea rând.

tertium *adv.* pentru a treia oară.

tertius (3) *num.* al treilea.

tertiusdecimus (3) *num.* al treisprezecelea.

teruncius, *ii m.* un sfert de as; (*fig.*) o para; (*jur.*) *heres ex teruncio* moștenitor pentru a patra parte.

tesca (**tesqua**), *orum n.pl.* pustietăți.

tessera, *ae f.* 1. zar. 2. cubuleț (servind ca jeton, bon, marcă, tăbliță) având înscrisă o parolă.

tesserārius, *ii m.* purtătorul cuvântului de ordine către soldați.

tesserula, *ae f.* 1. cubuleț de marmură pentru mozaic. 2. tăbliță de vot.

testa, *ae f.* 1. vas de lut ars (*oală, urcior, amforă, urnă, lampă*). 2. cărămidă, țiglă. 3. ciob. 4. carapace.

testāceus (3) *adj.* de lut ars.

tēstamentārius (3) *adj.* testamentar. // **tēstamentārius**, *ii m.* redactor de testamente; falsificator de testamente.

tēstamentum, *i n.* testament: ~ *facere, scribere, obsignare, rumpere* a face, a redacta, a sigila, a rupe un tes-

tament, ~ *subicere* (sau *supponere*) a înlocui un testament cu altul fals.
tēstātiō, *ōnis f.* mărturie, depoziție.
tēstātus (3) *p.pf. v. tēstor.* // *adj.* cunoscut de toată lumea, evident, de netăgăduit.

tēstificātiō, *ōnis f.* 1. mărturie, depoziție. 2. declarație, mărturisire.
tēstificor, *ārī, ātus sum vt. dep.* 1. (rar) a lua ca martor. 2. (*frecv.*) a depune mărturie, a face o declarație; (*fig.*) a face cunoscut, a declara, a arăta.

tēstimōnium, *ī n.* 1. mărturie, depoziție: ~ *falsum* mărturie falsă, ~ *dicere* (sau *dare*) a depune mărturie. 2. dovadă: ~ *laboris* dovada efortului.
tēstis, *is m. și f.* martor(ă).

tēstor, *ārī, ātus sum vt. dep.* 1. a chema ca martor, a lua ca martor: ~ *deos hominesque* a lua ca martori zeii și oamenii. 2. a declara, a mărturisi public, a arăta, a face dovada: *testabor me non agnoscere* voi declara că nu recunosc, *campus sepulchris proelia testatur* câmpul cu mormintele lui face dovada luptelor. 3. a-și face testament, a testa.
testū *n. la Abl. [indecl.]* test, capac de lut ars.

testūdineus (3) *adj.* 1. de broască țestoasă. 2. din carapace de broască țestoasă, de baga.

testūdō, *inis f.* 1. broască țestoasă. 2. carapace de broască țestoasă; (*fig.*) baga. 3. obiect boltit, ca o carapace: a) liră, lăută; b) boltă (la clădire);

c) (*mil.*) „carapace“ (*formație de atac: scuturile ținute deasupra fața o boltă protectoare*); d) mașină de război (*galerie montată pe roate*).
testula, *ae f.* ciob; (*spec.*) ciob de scoică pe care se scria votul (*la greci*).

tēter *v. taeter.*

Tēthys, *yos [Ac. yn] f.* Tethys (*zeița mării, soția lui Oceanus, mama nimfelor marine*); (*fig.*) mare.

tetigī *pf. v. tangō.*

tetrachmum, *ī n.* monedă de argint grecească (= 4 *drahme*).

tetrarchēs, *ae m.* tetrarh (*prinț care conducea a patra parte dintr-un regat*).

tetrarchia, *ae f.* tetrarhie (*principat condus de un tetrarh*).

tetricus (3) *adj.* întunecat, aspru.

Teucer, *crī m.* Teucus (*primul rege troian*). // **Teucus** (3) *adj.* troian. // **Teucrī**, *ōrum m.pl.* troienii. // **Teucra**, *ae f.* Troia.

Teutonī, *ōrum m.pl.* teutoni (*neam germanic*). // **Teutonicus** (3) *adj.* teutonic.

texō, *ere, texui, textum vt.* 1. a țese, a împleti: ~ *vestes* a țese haine, ~ *coronam rosis* a împleti o cunună de trandafiri. 2. (*poet.*) a alcătui (îmbinând), a construi: ~ *perietem vimine* a alcătui un perete din împletituri de nuiete, ~ *nidos* a clădi cuibul, ~ *opus* a alcătui o lucrare.

textile, *is n.* țesătură, pânză.

textilis (2) *adj.* țesut; de pânză; (*fig.*) întrețesut.

textor, *ōris m.* țesător.

textrinum, *ī n.* țesătorie, atelier de țesut.

texrix, *īcis f.* țesătoare.

textum, *ī n.* țesătură, cuvertură: *texta pretiosa* țesături de preț; (*fig.*) întocmire: ~ *clipei* întocmirea scutului.

textūra, *ae f.* țesătură.

thalamus, *ī m.* 1. dormitor. 2. pat nupțial. 3. căsătorie, nuntă.

Thalēs (**Thalis**), *ētis m.* (filozoful) Thales din Milet (*unul dintre cei șapte înțelepți ai Greciei*).

Thalia, *ae f.* Thalia: 1. muza comediei. 2. nimfă a mării.

Thapsus, *ī f.* Thapsus: 1. oraș pe coasta Siciliei. 2. oraș în Africa (*cunoscut prin victoria lui Caesar asupra pompeianilor*).

Thasus (-os), *ī f.* Thasos (*insulă în Marea Egee*).

theātrālis (2) *adj.* de teatru.

theātrum, *ī n.* 1. teatru. 2. public la teatru. 3. (*fig.*) scenă.

Thēbae, *ārum f.pl.* 1. Theba (*oraș în Beoția, fundat de Cadmus*). 2. numele altor orașe (*de exemplu, al Thebei cu o sută de porți din Egiptul de sus; al Thebei [homerice] în Mysia*). // **Thēbānus** (3) *adj.* theban. // **Thēbāis**, *īdis f.* thebană.

thēca, *ae f.* învelitoare, teacă, toc, cutie.

thema, *atis n.* 1. temă, subiect. 2. poziția astrilor, horoscop.

Themis, *īdis f.* Themis (*fiica lui Uranos și a Geii, zeița dreptății*).

Themistoclēs, *is și ī m.* Themistocle (*om de stat atenian, vestit general în lupta de la Salamina*). // **Themistoclēus** (3) *adj.* al lui Themistocle.

thēnsaurus *v. thēsauros.*

Theocritus, *ī m.* Theocrit (*poet bucolic din Syracuse*).

Theogonia, *ae f.* „Originea zeilor“ (*titlul lucrării lui Hesiod*).

theologus, *ī m.* teolog (*cel care face cercetări despre zei*).

Theophrastus, *ī m.* Theophrast (*filozof grec, elev al lui Aristotel, vestit mai ales prin lucrarea sa „Caracterele morale“*).

Thērāmenēs, *is m.* Theramene (*unul dintre cei treizeci de tirani la Atena*).

thermae, *ārum f.pl.* terme, băi cu apă caldă.

Thermopylae, *arum f.pl.* Thermopylae (*defileu în muntele Oeta, între Thessalia și Locrida, celebru prin eroismul lui Leonida și al celor trei sute de spartani căzuți acolo*).

Thersitēs, *ae m.* Thersites (*erou grec de la Troia, urât la chip și rău de gură*).

thēsauros, *ī m.* tezaur, comoară, vistierie.

Thēseus, *eī [G. și -eos] m.* Theseus (*fiul lui Egeu, rege al Atenei, omo-*

rător al Minotaurului). // **Thēsēius** (**Thēsēus**) (3) *adj.* al lui Theseus.
thesis, *is f.* temă, subiect, problemă.
Thespieae, *ārum f. pl.* Thespieae (orășel în Beoția, la poalele Heliconului).
 // **Thespiēnsis**, *is m.* thespian.
Thespias, *adis adj. f.* thespiană: *Thespiades deae zeitățile thespiene* (muzele).
Thespis, *idis m.* Thespis (întemeietorul tragediei grecești).
Thessalia, *ae f.* Thessalia (ținut în nordul Greciei). // **Thessalus** (**Thessalicus**, **Thessalius**) (3) *adj.* thessalian.
 // **Thessalis**, *idis f.* thessaliană.
Thetis, *idis f.* Thetis (nimfă a mării, fiică a lui Nereus, soția lui Peleus, mama lui Achilles); (*fig.*) mare.
thiasus, *i m.* dans bachic, cor.
tholus, *i m.* cupolă, boltă.
thōrāx, *ācis m.* 1. platoșă. 2. (*rar*) torace.
Thrācia (**Thraecia**), *ae* sau **Thrācē** (**Thraecē**), *ēs f.* Thracia (ținut muntos în nordul Greciei). // **Thrāx** (**Thraex**), *cis m.* locuitor al Thraciei, thrac; (*fig.*) gladiator înarmat ca thracii. // **Thrācius** (**Thraecius**, **Thrēcius**, **Thrēcius**) (3) și **Thrax** (1), *cis adj.* thracic. // **Thraessa** (**Thraeissa**, **Thrēssa**), *ae f.* (femeie) thracă.
thraacidica, *ōrum n. pl.* armele unui gladiator thrac.

Thrasymbūlus, *i m.* Thrasymbul (*demoncrat atenian care i-a gonit pe cei treizeci de tirani din Atena*).
Thūcŷdidēs, *is* și *i m.* Thucydide (*vestit istoric grec*). // **Thūcŷdidius** (3) *adj.* thucydidian.
Thūlē, *ēs f.* Thule (*insulă în nordul cel mai îndepărtat; poate Islanda*).
thunnus v. **thynnus**.
Thūrii, *ōrum m. pl.* Thurii (*oraș în golful de Tarent, clădit de greci în locul orașului Sybaris*). // **Thūrinus** (3) *adj.* din Thurii. // **Thūrinī**, *ōrum m. pl.* locuitori din Thurii. // **Thūrinum**, *i n.* ținutul Thuriilor.
Thybris, *idis m.* [*poet.*] v. **Tiberis**.
Thyestes, *ae* [*G. și -is*] *m.* Thyestes [*fiul lui Pelops, fratele lui Atreus, tatăl lui Aegisthus, rege al Mycenaei*].
 // **Thyestēus** (3) *adj.* al lui Thyestes. // **Thyestiades**, *ae m.* fiul lui Thyestes (*Aegisthus*).
Thŷias (**Thŷas**), *Thyadis f.* tiadă, bascantă.
thymbra¹, *ae f.* cimbru.
Thymbra², *ae* și **Thymbrē**, *ēs f.* Thymbra (*oraș în Troada, cu un vestit templu al lui Apollo*).
Thymbraeus (3) *adj.* din Thymbra.
thymus, *i m.* și **thymum**, *i n.* cimbru.
Thŷnia, *ae f.* partea de nord a Bithyniei. // **Thŷnus** (3) *adj.* bithynian.
thynnus, *i m.* ton (*pește*).
Thyōnē, *ēs f.* Thyone (*mama lui Bacchus*). // **Thyōneus**, *ēi m.* Bacchus.

thyrsus, *i m.* 1. tulpină. 2. tirs (*toiag ascuțit, acoperit cu foi de viță și de iederă și împodobit cu panglici, atribut al lui Bacchus și al slujitorilor lui*).
tiāra, *ae f.* și **tiārās**, *ae m.* tiară, diademă, coroană.
Tiberis, *is m.* [*Ac. -im; Abl. -i*] (*fluviul*) Tibru. // **Tiberinus** (3) *adj.* al Tibrului. // **Tiberinus**, *i m.* zeul fluviului Tibru (*după legendă, străvechi rege în Alba Longa*). // (*poet.*)
Thybris, *idis* [*Ac. -rim; Abl. -ri*] Tibru (*fluviul și zeul*).
Tiberius, *i m.* 1. prenume (*prescurtat Ti.*). 2. **Ti. Claudius Nero** (*împăratul*) Tiberius.
tibia, *ae f.* 1. fluierul piciorului, tibia. 2. (*fig., frecv. pl.*) fluier, flaut.
tibicen, *inis m.* 1. flautist. 2. (*fig.*) stâlp, proptea.
tibicina, *ae f.* flautistă.
tibicinium, *i m.* cântatul din flaut.
Tibullus, *i m.* Albius Tibullus (*poet elegiac roman, prieten al lui Horatius și Ovidius*).
Tibur, **Tiburis** *n.* Tibur (*oraș în Latium, nu departe de Roma; azi, Tivoli*). // **Tiburnus** (3) *adj.* din Tibur. // **Tiburnus**, *i m.* locuitor din Tibur. // **Tiburs** (1), *rtis adj.* al Tiburului.
Tiburtus, *i m.* Tiburtus (*întemeietorul Tiburului*). // **Tiburtinus** (3) *adj.* al Tiburului. // **Tiburtinum**, *i n.* proprietate la Tibur.

Ticinum, *i n.* Ticinum (*oraș la vărsarea Ticinului în Pad; azi, Pavia*).
Ticinus, *i m.* Ticinus (*râu în Gallia Cisalpină; azi, Ticino*).
tigillum, *i n.* bână mică.
tignārius (3) *adj.* de bârne; (*subst.*) *faber tignarius* dulgher.
tignum, *i n.* bână, grindă.
Tigrānēs, *is m.* Tigranes (*numele mai multor regi ai Armeniei*).
Tigrānocerta, *ae* și **Tigrānocerta**, *ōrum n. pl.* Tigranocerta (*capitala Armeniei*).
tigris¹, *is f.* și *m.* tigru.
Tigris², *is* [*G. și -idis*] *m.* Tigru (*fluviu în Asia*).
tilia, *ae f.* tei.
Timāvus, *i m.* Timavus (*râu în Istria; azi, Timavo*).
timefactus (3) *adj.* înspăimântat.
timeō, *ēre, uī vt.* și *vi.* 1. a se teme: ~ *hostem, mortem* a se teme de dușman, de moarte, *timebant ne circumvenirentur* se temeau să nu fie împresurați, *timeo ut* (sau *ne non*) *veniat* mă tem că nu vine. 2. a fi îngrijorat, a purta de grijă: ~ *de bello* a fi îngrijorat de război, ~ *amico* a purta de grijă prietenului; (*p. pr.*) *timens* fricos, temător; (*p. viit. pas.*) *timendus* de temut: *unus timendus ex omnibus* singurul de temut dintre toți.
timidē *adv.* cu teamă, cu sfială.
timiditās, *ātis f.* temere, sfială.

timidus (3) *adj.* temător, sfios, fricos: ~ *ad mortem* fricos de moarte, ~ *procellae* temător de furtună.

Timölus v. **Tmölus**.

timor, *ōris m.* teamă, frică: *omitte timorem!* alungă teama! *in magno timore esse* a se teme foarte mult, *timorem hosti inicere* a vâri teama în dușman, ~ *mortis* teama de moarte, ~ *deorum* teamă de zei.

tincta, *ōrum n.pl.* stofe vopsite.

tinctilis (2) *adj.* cu care se îmbibă; îmbibat.

tinea, *ae f.* vierme rozător, molie, car.

Tingitana provincia *f.* Provincia tingtonă (*azi, Maroc*).

ting(u)ō, *ere, tinxī, tinctum vt.* 1. a muia, a scălda: *tunica tincta sanguine* haină muiată în sânge, ~ *corpora flumine* a scălda trupurile în apă. // **tinctus** (3) *p.pf.* îmbibat, stropit. 2. a vopsi, a colora: ~ *lanas murice* a vopsi lâna cu purpură.

tinniō (IV) *vi.* a răsună, a zdrăngăni, a țui.

tinnitus, *ūs m.* sunet (ascuțit).

tinnulus (3) *adj.* răsunător.

tintinnābulum, *i n.* clopoțel, clopot.

tintin(n)ō, *āre v.* tinniō.

tinus, *i f.* dârmoz (*plantă*).

Tiresiās, *ae m.* Tiresias (*prezicător orb la Theba*).

tirō, *ōnis m.* recrut; (*fig.*) începător, ucenic, novice.

tirōcinium, *iī n.* ucenicie (militară), perioada începuturilor, primele încercări.

tirunculus, *i m.* începător, novice.

Tiryus, *nthis f.* Tirynt (*oraș în Argolida, în care a copilărit Hercule*).

// **Tirynthius** (3) *adj.* din Tirynt: ~ *heros* (sau *iūvenis*) eroul (tânărul) din Tirynt (*Hercule*). // **Tirynthius**, *iī m.* Hercule.

Tisiphonē, *ēs f.* Tisiphone (*una dintre cele trei Furii*). // **Tisiphonēus** (3) *adj.* al Tisiphonei.

Tissaphernēs, *is m.* Tissaphernes (*satrap persan*).

Titān, *ānis* (și **Titānus**, *i*) *m.* titan; (*spec.*) Soarele (*Helios*) (*fiu al titanului Hyperion*). // **Titānēs**, *um* (*rar*) **Titānī**, *ōrum*) *m.pl.* cei șase titani (*Cronos sau Saturnus, Oceanus, Iapetus, Coeus, Crius, Hyperion*), fiii Cerului (*Uranus*) și ai Gliei (*Gea*) (*neam de zei alungat de Iupiter în Infern*). // **Titānia**, *ae* și **Titānis**, *idis f.* odraslă de titan, titanidă. // **Titānius** (3) *adj.* de titan.

Tithōnus, *i m.* Tithonus (*fiul regelui troian Laomedon, soț al Aurorei, devenit nemuritor, dar nu și veșnic tânăr, și transformat în greier*). // **Tithōnius** (3) *adj.* al lui Tithon, tithonian.

Titīē(nsē)s, *ium m.pl.* Titienses: 1. unul dintre cele trei triburi străvechi (*Ramnes, Tities, Luceres*) ale

Romei. 2. numele unei centurii de cavaleri.

titillātiō, *ōnis f.* gâdilare; (*fig.*) mângâiere.

titillō (1) *vt.* a gâdila; (*fig.*) a mângâi.

Titius (3) *adj.* Titius (*nume de familie roman*).

titubanter *adv.* cu șovăială.

titubō (I) *vi.* 1. a se împiedica, a se împletici: *cave ne titubes* vezi să nu te împiedici, *lingua titubat* se împleticește limba. 2. (*fig.*) a șovăi, a se poticni, a greși: ~ *verbo* a se poticni la un cuvânt.

titulus, *i m.* 1. inscripție, tăbliță, anunț: ~ *sepulcri* inscripție pe un mormânt; (*expr.*) *sub titulum mittere* a scoate la vânzare. 2. titlu: ~ *libri* titlul cărții. 3. (*fig.*) (titlul de) onoare, glorie: ~ *servatae pubis* onoarea de a fi salvat tineretul. 4. motiv, justificare: *sub titulo honorificentissimo* sub un motiv foarte onorabil.

Titus, *i m.* Titus (*prenume, prescurtat T.*).

Tityos, *i m.* Tityos (*numele unui gigant care, vrând s-o pângărească pe Latona, a fost săgetat de Apollo, aruncat în Infern și pus în lanțuri*).

Tmarus, *i m.* Tmarus (*munte în Epir*).

Tmölus, *i m.* Tmolus (*munte și oraș în Lydia, bogat în vin și aur*). // **Tmōlius** (3) *adj.* din Tmolus. // **Tmōlius**, *iī m.* vin de Tmolus.

tōfus (**tōphus**), *i m.* tuf (*piatră de calcar poros și sfărâmicios*).

toga, *ae f.* 1. togă (*veșmântul cetățeanului roman în timp de pace*): ~ *praetexta* togă tivită cu o bandă de purpură (pe care o purtau magistrații și băieții până la șaisprezece ani). 2. (*fig.*) activitate în timp de pace.

togātus (3) *adj.* îmbrăcat în togă; (*fig.*) roman: *gens togata* neamul roman, *Gallia togata* Gallia romană (Cisalpină), *fabula togata* piesă cu subiect roman. // **togātus**, *i m.* cetățean roman.

togula, *ae f.* togă mică.

tolerābilis (2) *adj.* suportabil.

tolerābiliter *adj.* 1. suportabil. 2. (*rar*) răbdător.

tolerandus (3) *adj.* v. **tolerābilis**.

tolerāns (1), *ntis p.pr. v.* **tolerō**. // *adj.* răbdător, rezistent: *tolerantior frigoris* mai rezistent la frig.

toleranter *adv.* cu răbdare.

tolerantia, *ae f.* suportare, îndurare.

tolerō (I) *vt.* 1. a suporta, a răbda: ~ *hiemem* a suporta iarna, ~ *dolorem* a răbda durerea. 2. a rezista la: *naves toleravere fluctus* corăbiile au rezistat valurilor. 3. a-și ține, a susține, a întreține: ~ *se fructibus agri* a se întreține din roadele pământului, ~ *vitam colo* a-și ține zilele cu torsul, ~ *famem* a-și potoli foamea, ~ *inopiam* a-și ușura sărăcia.

tollēnō, *ōnis m.* 1. cumpănă (de scos apă). 2. basculă (de ridicat greutate).

tollō, ere, sustulī, sublātum vt. I. 1. a ridica de jos, a înălța, ~ *saxa de terra* a ridica pietre de pe jos, ~ *oculos* a ridica ochii, ~ *ancoras* a ridica ancorele, ~ *in equum* a urca pe cal; (*spec.*) a recunoaște (ca tată) un copil (ridicându-l de jos): *liberos ex aliqua* ~ a avea copii cu o femeie. **2.** (*fig.*) a înălța, a scoate: ~ *clamorem ad caelum* a înălța un strigăt până la cer, ~ *risum* a izbucni în râs, ~ *animos alicui* a insufla cuiva încredere. **II. 1.** a lua (îndepărtând), a îndepărta: ~ *simulacra e templo* a lua statuile din templu, ~ *hostibus agros* a lua dușmanilor ogoarele, ~ *metum ex animo* a îndepărta frica din suflet. **2.** a suprima, a face să dispară: ~ *leges* a suprima legile, ~ *suspicionem* a face să dispară bănuiala.

Tolōsa, ae f. Tolosa (*oraș în Gallia Narbonensis; azi, Toulouse*). // **Tolōsānus** (3) *adj.* din Tolosa. // **Tolōsātēs, ium m.pl.** toloșați, locuitori din Tolosa.

tōmentum, ī n. umplutură pentru saltele sau perne (*lână, fulgi, câlți, paie*).

Tomī, ōrum m.pl. și **Tomis, idis f.** (orașul) Tomis (*azi, Constanța*). // **Tomitānus** (3) *adv.* tomitan. // **Tomitāe, ārum m.pl.** tomitani, locuitori ai Tomisului.

tondeō, ēre, totondī, tonsum vt. 1. a tunde, a rade: ~ *capillum* a tunde părul, ~ *ovem* a tunde o oaie, ~ *vi-*

tem a tunde vița. **2.** (*fig.*) a cosi, a secera, a culege; a paște, a mânca: ~ *segetem* a cosi holda, ~ *violas* a culege viorele, *capellae dumeta tondent* caprele pasc tufișurile.

tonitrus, ūs m. și tonitrum, ī n. tunet. **tonō, āre, uī vi.** a tuna, a detuna, a bubui: (*impers.*) *tonat* tună; *Iupiter tonans* Iupiter detunătorul.

tōnsa, ae f. vâslă, lopată de vâslit. **tōnsilis** (2) *adj.* 1. care poate fi tuns. 2. tuns.

tōnsillae, ārum f.pl. gâlci, amigdale.

tōnsor, ōris m. bărbier.

tōnsōrius (3) *adj.* de bărbier.

tōnstricula, ae f. frizeriță tânără.

tōnstrīna, ae f. frizerie.

tōnstrīx, īcis f. frizeriță.

tōnsūra, ae f. tuns, tunsoare.

tōnsus (3) *p.pf. v.* tondeō.

tōphus v. tōfus.

topiāria, ae f. horticultură.

topiārius (3) *adj.* de horticultor. // **topiārium, ī n.** [*subînț. opus*] arta horticultorului.

topiārius, īi m. horticultor.

toral, ālis n. cuvertură, pătură.

torculum, ī n. teasc.

toreuma, atis n. vas cizelat (de aur, de argint).

tormentum, ī n. 1. (*rar*) instrument de răsucit; răsucire. **2.** (*mil.*) balistă, mașină de aruncat săgeți (bologani); (*fig.*) proiectil: *tormenta in muris disponere* a așeza mașinile de aruncat pe ziduri. **3.** instrument

de schingiuire; (*fig.*) schingiuire: *vi tormentorum adducti* siliți de strășnicia caznelor. **4.** (*fig.*) tortură, chin: ~ *maius invidiā* un chin mai mare decât invidia.

tormina, um n.pl. crampe la stomac.

torminōsus (3) *adj.* suferind de crampe la stomac.

torno, āre vt. a rotunji, a fasona.

tornus, ī m. cuțit de cizelat, strung.

torōsus (3) *adj.* musculos, solid, vârtos.

torpēdō, inis f. 1. lânzezeală, amorțire. **2.** torpilă (*pește de mare*).

torpeō, ēre, uī vi. a fi amorțit, a înțepeni, a încremeni: *corpora gelu torpent* trupurile sunt înțepenite de ger, ~ *metu* a fi încremenit de frică.

torpēscō, ere, pui vi. a amorți, a înțepeni, a încremeni.

torpidus (3) *adj.* înlemnit, încremenit.

torpor, ōris m. amorțire, încremenire, toropeală, lânzezire.

torquātus (3) *adj.* 1. cu gâtul împodobit de un colan. 2. cognomen roman (*de exemplu, T. Manlius Torquatus*).

torqueō, ere, torsi, tortum vt. 1. a răsuci, a întoarce: *alicui collum* ~ a-i răsuci cuiva gâtul, ~ *oculos* a întoarce ochii. **2.** a rostogoli: ~ *saxa* a rostogoli pietre. **3.** a azvârli, a arunca: ~ *hastam* a arunca sulița. **4.** a suci; a strâmba: ~ *talum* a suci călcâiul. **5.** a schingiui: ~ *servum* a

schingiui un sclav. **6.** (*fig.*) a schingiui, a chinui, a tortura: *dolores torquent eum* durerile îl chinuie. **7.** a întoarce pe toate fețele, a supune la cercetări: ~ *vitam alicuius* a cerceta viața cuiva.

torquis (torques), is m. (rar f.) 1. colan. **2.** (*fig.*) cunună de flori, ghirlandă.

torrēns¹ (1), *ntis adj.* 1. arzând, aprins, încălzit. **2.** repede, năvalnic.

torrēns², *ntis m.* puhoi, torent.

torreō, ēre, uī, tostum vt. 1. a usca: ~ *pisces sole* a usca pești la soare. **2.** a arde, a frige, a pârjoli: ~ *carnem* a frige carne, ~ *agros* a pârjoli ogoarele.

torridus (3) *adj.* 1. uscat, pârjolit, ars, secătuit; (*rar*) încremenit de frig. **2.** (*rar*) arzător.

torris, is m. tăciune, surcea aprinsă.

tortilis (2) *adj.* răsucit, îndoit; (*poet.*) *tortile aurum* colier de aur.

tortor, ōris m. schingiuitor, călău.

tortuōsus (3) *adj.* cu multe încolăcături, întortocheat, șerpuitor; (*fig.*) încurcat, complicat.

tortus¹ (3) *p.pf. v.* torqueō.

tortus², *ūs m.* încolăcitură.

torus, ī m. 1. umflătură, mușchi; *tori venarum* umflăturile venelor, *laceratorum tori* mușchii brațelor. **2.** pernă, sofa, pat: ~ *impositus lecto* pernă pusă pe pat, *sternere torum* a așterne patul; (*fig.*) *socia tori* tovarășă de viață. **3.** nășălie, targă.

torvitās, ātis f. privire fioroasă, sălbăticie.

torvus (3) adj. furios, sălbatic.

tōsillae v. tōnsillae.

tostus (3) p.pf. v. torreō.

tot num. [indecl.] atâtă, atâtă: ~ *virī* atâtă oameni, *quot homines*, ~ *sententiae* câți oameni, atâtă păreri.

totidem num. (indecl.) tot atâtă, tot atâtă.

totiē(n)s adv. de atâtă ori.

totondī pf. v. tondēō.

tōtus (3) adj. tot, întreg, în întregime: *tota nocte* toată noaptea, *toto orbe terrarum* pe toată suprafața pământului, *naves totae ex robore factae* corăbii făcute în întregime din lemn de stejar, *sum vester totus* sunt în întregime al vostru.

toxicum, ī n. venin, otravă.

trabālis (2) adj. 1. de bârnă. 2. ca o grindă.

trabea, ae f. togă de sărbătoare (*ti-vitā* cu purpură, *purtatā* de magistrați superiori, *auguri*, *cavaleri*).

trabeātus (3) adj. îmbrăcat în „trabea“.

trabs, bis f. 1. grindă, bârnă. 2. (fig.) a) trunchi de copac: ~ *ingens* trunchi de copac uriaș; b) corabie: *trabe Cypria* pe o corabie cipriană; c) acoperiș: *sub iisdem trabibus* sub același acoperiș.

tractābilis (2) adj. 1. de care te poți atinge. 2. (fig.) blând, binevoitor, îngăduitor.

tractātiō, onis f. 1. mânuire: ~ *armorum* mânuirea armelor. 2. practică, îndeletnicire: ~ *dicendi* practica oratoriei, ~ *litterarum* studiul literaturii. 3. purtare, tratare: *malae tractationis accusatur* e acuzat de tratarea rea (a soției).

tractātus, ūs m. 1. practicare, cultiva: ~ *bonarum artium* cultivarea artelor frumoase. 2. tratarea.

tractim adv. încet, fără întrerupere.

tractō (I) vt. 1. a trage, a târî: ~ *in iudiciis* a târî la judecări; 2. a atinge cu mâna, a pipăi: ~ *vulnera* a atinge cu mâna rănilile, *olfacimus, gustamus, tractamus* mirosim, gustăm, pipăim. 3. a avea în mână, a mânui, a se ocupa de: ~ *gubernacula* a avea în mâinile sale cârma, ~ *tela* a mânui săgeți, ~ *pecuniam publicam* a mânui banul public, ~ *causas amicorum* a se ocupa de procesele prietenilor. 4. a purta, a duce, a conduce: ~ *vitam* a-și duce viața, ~ *rem caute* a conduce prudent o afacere, ~ *personam praeclare* a juca strălucit un rol. 5. a trata într-un fel pe cineva, a se purta: *ita eum tractes ut intellegat* să-l tratezi așa încât să înțeleagă. 6. a trata, a dezbate, a discuta: ~ *condiciones pacis* a trata condițiile de pace, ~ *causam frumentariam* a dezbate chestiunea aprovizionării.

tractus, ūs m. 1. tragere, trăsătură: *anguis se colligit tractu in spiram*

șarpele se strânge prin contracție în spirală, ~ *incertus litterae* trăsătură nesigură a literei. 2. desfășurare, dără: ~ *flammarum* dăra flăcărilor. 3. întindere, loc (pe care se află ceva): ~ *muri* întinderea zidului, ~ *castrorum* locul taberei. 4. regiune, ținut, parte: *hoc tractu oppidi* în această parte a cetății, ~ *Venafranus* ținutul venafran. 5. mers, curs: ~ *orationis* cursul vorbirii. 6. lungire, prelungire, trăgănare: ~ *belli* prelungirea războiului, ~ *verborum* trăgănarea cuvintelor.

trādidi pf. v. trādō.

trāditiō, ōnis f. 1. predare: ~ *urbis* predarea orașului. 2. transmite, predare (a învățăturii), povestire.

trāditor, ōris m. trădător.

trādō, ere, didi, ditum vt. 1. a transmite, a trece mai departe: ~ *anulum filio* a lăsa fiului său inelul. 2. a) a încredința: ~ *alicui filiam* a-și da fata cuiva, ~ *uxori cogitationes* a încredința soției gândurile; b) a preda: ~ *arma hostibus* a preda dușmanilor armele; c) a lăsa pe seama: ~ *imperium servo* a lăsa conducerea pe seama unui sclav; d) (refl.) a se da cu totul: *se ~ voluptatibus* a se deda cu totul plăcerilor. 3. a transmite (oral sau în scris), a povesti: ~ *posteris memoriam* a transmite urmașilor amintirea (unui lucru), *annales tradunt* analele povestesc, *traditur* se povestește.

trādūcō, ere, dūxi, ductum vt. 1. a trece (dintr-un loc în altul), a duce, a transporta: ~ *copias per fines Sequanorum* a-și duce trupele prin țara sequanilor, ~ *exercitum flumen* a trece armata peste râu. 2. a duce (prin fața cuiva), a face să defileze: *traducti sub iugum* trecuți pe sub furci. 3. a atrage: ~ *ad se* a atrage la sine, ~ *ad optimates* a atrage la aristocrați. 4. a-și trece, a petrece: ~ *vitam tranquille* a-și petrece viața în liniște.

trādūctiō, ōnis f. 1. trecere: ~ *hominis ad plebem* trecerea unui om în categoria plebeilor. 2. metonimie (*figură de stil*).

trādūctor, ōris m. strămutător.

trādūx, ucis m. curpen de viță-de-vie (trecut de la un pom la altul).

tragicē adv. ca în tragedie, în mod tragic.

tragicus¹ (3) adj. tragic, de tragedie. **tragicus², ī m.** autor de tragedie; actor tragic.

tragoedia, ae f. tragedie.

tragoedus, ī m. actor tragic.

trāgula, ae f. suliță (*la galli și la hispani*, prevăzută cu o curea).

trahea, ae f. treierătoare; vălătuc.

trahō, ere, trāxi, tractum vt. 1. a trage, a târî: ~ *plaustra* a trage carele, ~ *corpus circa urbem* a târî trupul în jurul orașului, ~ *ad supplicium* a târî la tortură. 2. a aduce, a împinge, a atrage: ~ *in suam sententiam*

a aduce la părerea sa, ~ *in facinus* a împinge la crimă. 3. a socoti drept ceva, a considera: ~ *in laudem* a socoti drept o laudă. 4. a duce cu sine, a lua, a răpi: ~ *praedas* a lua prăzi. 5. a aduce cu sine, a pricinui: ~ *ingentem ruinam* a aduce cu sine o imensă ruină, ~ *metum* a pricinui teamă. 6. a trage la sine, a lua: *navigium aquam trahit* corabia ia apă, ~ *colorem* a lua o culoare, ~ *nomen* a-și lua numele, ~ *eandem faciem* a lua aceeași înfățișare. 7. a scoate: ~ *ferrum ex vulnere* a scoate fierul din rană, ~ *gemitus e pectore* a scoate gemete din adâncul inimii. 8. a trage (strângând), a strânge: ~ *vela* a strânge pânzele, ~ *orbis* a strânge inelele. 9. a trage (lungind), a lungi: ~ *lanam* a toarce lână; (fig.) a prelungi: ~ *bellum* a prelungi războiul, ~ *laborem frustra* a-și da degeaba osteneală, ~ *vitam* a-și duce zilele, ~ *senectam* a-și târî bătrânețile, ~ *aliquem sermone* a duce pe cineva cu vorba (amânând).

Trăianus, *i m.* M. Ulpius Traianus (împărat roman).

trăiciō, *ere, iēcī, iectum* 1. a azvârli peste, a arunca peste: ~ *vexillum trans vallum* a arunca steagul dincolo de întăritură. 2. a trece (ceva undeva), a muta, a transporta: ~ *omnes suos trans Rhodanum* a-i trece pe toți ai săi peste Ron, ~ *copias Rhodanum* a trece trupele peste

Ron, ~ *legiones in Siciliam* a muta legiunile în Sicilia; (fig.) ~ *culpam in alium* a trece vina asupra altuia. 3. a trece, a traversa: ~ *Padum* a trece Padul, ~ *in Africam* a trece în Africa. 4. a străpunge: *ei femur tragulā* ~ a-i străpunge coapsa cu sulița.

trăiectiō, *ōnis f.* 1. trecere, traversare. 2. (ret.) a) transpunere; b) exagerare, hiperbolă.

trăiectus, *ūs m.* trecere.

tralat- v. **translat-**.

trāma, *ae f.* urzeală, pânză.

trāmes, *itis m.* cărare, potecă.

trānatō (**trānsnatō**) (I) *vt.* a trece înot.

trānō (**trānsnō**) (I) *vt.* 1. a trece înot: ~ *aquas* a trece înot apele. 2. (fig.) a străbate.

tranquillē *adv.* liniștit, domol.

tranquillitās, *ātis f.* liniște, calm.

tranquillō¹ (I) *vt.* a liniști.

tranquillō² v. **tranquillē**.

tranquillum, *i n.* mare (vreme) liniștită, liniște: *tranquillo quicumque gubernator est* pe o mare liniștită oricine e cărmaci, *republicā in tranquillum redactā* statul recăpătându-și liniștea.

tranquillus (3) *adj.* liniștit, potolit, calm.

trāns *prep.* (cu *Ac.*) peste, dincolo de: ~ *Rhenum* dincolo de Rin.

trānsabeō, *ire, iī, itum* *vt.* a trece dincolo de, a depăși, a străpunge.

trānsāctor, *ōris m.* mijlocitor.

trānsadigō, *ere, ēgī, actum* *vt.* 1. a înfige străpungând: ~ *ensem costas* a împlânta sabia străpungând coastele. 2. a străpunge: ~ *aliquem ferro* a străpunge pe cineva cu sabia.

trānsalpinus (3) *adj.* de dincolo de Alpi, transalpin.

trānscondō, *ere, scendī, scēsum* *vi.* și *vt.* 1. a pătrunde (urcându-se): ~ *in hostium naves* a pătrunde în corăbiile dușmanilor, ~ *in Italiam* a pătrunde în Italia (trecând Alpii). 2. a trece peste, a trece mai departe: ~ *Alpes* a trece Alpii, ~ *flumen* a trece fluviul; (fig.) a trece peste: ~ *ad leviora* a trece la lucruri mai ușoare, ~ *ordinem aetatis* a trece peste ordinea de vârstă.

trānscribō, *ere, scripsī, scriptum* *vt.* 1. a transcrie, a copia: ~ *tabulas* a transcrie registre. 2. (jur.) a transcrie pe numele cuiva, a trece (un bun) cuiva, a lăsa: ~ *fundos viro* (D.) a trece pământurile pe numele soțului; (fig.) ~ *sceptra colonis* a lăsa domnia unor coloni. 3. a înscrie, a înregistra.

trānscurrō, *ere, (cu)currī, cursum* *vi.* și *vt.* 1. a trece în goană, a alerga repede: ~ *praeter oculos* a trece în goană prin fața ochilor. 2. a trece repede peste ceva, a străbate repede: ~ *Campaniam* a străbate în goană Campania; (fig.) a trata pe scurt:

~ *partem operis* a trata pe scurt o parte a lucrării.

trānscursus, *ūs m.* străbateră în goană; (fig.) scurtă expunere.

trānsdūcō v. **trādūcō**.

trānsenna, *ae f.* 1. laț. 2. zăbrele.

trānseō, *ire, iī (ivī), itum* I. *vi.* 1. a trece (dintr-un loc într-altul): ~ *in Siciliam* a trece în Sicilia, ~ *ad hostes* a trece la dușmani, ~ *per hortum* a trece prin grădină; (fig.) ~ *ad alias quaestiones* a trece la alte chestiuni. 2. (spec.) a se preface în: *ille in humum saxumque transit* acela se preface în pământ și piatră. 3. a se vărsa: *Mosa in Oceanum transit* Meusa se varsă în Ocean. 4. a trece, a se scurge: *dies transiit* ziua a trecut. II. *vt.* 1. a trece peste: ~ *Alpes cum exercitu* a trece Alpii cu armata, ~ *flumen* a trece fluviul; (fig.) ~ *modum* a întrece măsura. 2. a trece prin, a străbate; (fig., despre viață, timp): ~ *vitam silentio* a-și trece viața în tăcere, ~ *hiemem securus* a-și trece iarna fără grijă. 3. (fig.) a trece sub tăcere, a lăsa la o parte: *sed hoc transeo* dar peste acest lucru trec.

trānsferō, *ferre, tulī, lātum* *vt.* 1. a duce, a aduce, a transporta: ~ *simulacrum Carthaginem* a aduce statuia la Carthagina, ~ *studia ex Graecia* a aduce științele din Grecia, ~ *a se* a se duce, *transfer te in aedes Glycerae* du-te la locuința Glycerei.

2. (fig.) a muta, a strămuta, a trece: ~ *bellum in Africam* a strămuta războiul în Africa, ~ *imperium ad Athenienses* a trece conducerea asupra atenienilor, ~ *culpam in aliquem* a da vina pe altcineva, se ~ a se apuca de altceva. 3. a transpune (oral sau în scris), a copia, a traduce, a întrebuița altfel: ~ *rationes in tabulas* a trece conturile în registru, ~ *ex Graeco in Latinum* a traduce din greacă în latină, ~ *definitionem in aliam rem* a transpune definiția la alt lucru, *verba translata* cuvinte folosite în sens figurat. 4. a amâna: ~ *in proximum annum* a amâna pentru anul următor. **trānsfigō**, *ere, fixi, fixum* vt. a străpunge. **trānsfigūrō** (I) vt. a transforma, a preface. **trānsfodiō**, *ere, fodi, fossum* vt. a străpunge, a găuri. **trānsfōrmis** (2) adj. (poet.) în schimbare, schimbător. **trānsfōrmō** (I) vt. a transforma, a metamorfoza, a preface. **trānsfuga**, *ae m.* dezertor, transfug. **trānsfugiō**, *ere, fugi, fugitum* vi. a dezerta, a trece la dușman. **trānsfugium**, *ii n.* dezertare, trecere la dușman; (fig.) părăsire. **trānsfundō**, *ere, fudi, fūsum* vt. 1. (rar) a turna (în alt vas): ~ *aquam in alia vasa* a trece apa în alte vase. 2. (fig.) a revărsa, a răspândi: ~ *amorem in*

hanc a-și revărsa dragostea asupra acesteia, ~ *mores* a răspândi obiceiurile. **trānsfusiō**, *ōnis f.* 1. vărsare, turnare. 2. (fig.) amestec. **trānsgridior**, *gredi, gressus sum* vi. și vt. dep. 1. a trece (dincolo): ~ *in Italiam* a trece în Italia, ~ *fluvium* a trece fluviul. 2. (fig.) a trece de partea cuiva: ~ *in partes alicuius*. 3. a trece, a depăși: ~ *mensuram* a depăși măsura. 4. a trece sub tăcere. 5. a trece la altceva. **trānsgressiō**, *ōnis f.* trecere; (ret.) hiperbaton (modificarea ordinii obișnuite a cuvintelor); tranziție. **trānsgressus**, *ūs m.* trecere, traversare. **trānsigō**, *ere, ēgi, āctum* vt. 1. a străpunge: ~ *pectus gladio* a străpunge pieptul cu sabia. 2. (fig.) a duce la capăt, a încheia, a termina: ~ *negotium* a duce la capăt treaba, *rebus transactis* lucrurile fiind terminate, *transigite cum expeditionibus!* terminați cu expedițiile! 3. a aranja, a ajunge la învoială: ~ *cum reo* a aranja cu acuzatul. 4. a petrece timpul, a trece: ~ *partem aetatis* a-și trece o parte din viață. **trānsiliō**, *ire, silui (silivi, siliu) vi.* și vt. 1. a sări (dincolo), a trece peste: ~ *in hostium naves* a sări în corăbiile dușmanilor, ~ *muros* a trece dincolo de ziduri. 2. (fig.) a trece cu vederea: ~ *ex multis rebus unam* a

trece cu vederea din multe fapte una singură. 3. a depăși. **trānsitiō**, *ōnis f.* 1. trecere. 2. (spec.) trecerea de partea cuiva; ~ *ad hostes* trecerea la dușmani. **trānsitōrius** (3) adj. de trecere. **trānsitus**, *ūs m.* trecere: ~ *fossae* trecerea șanțului, *transitum dare* a acorda o trecere, *in transitu* în treacăt. **trānslāticus (trālāticus)** (3) adj. tradițional, moștenit, obișnuit. **trānslātiō**, *ōnis f.* 1. trecere, transferare. 2. (fig.) transpunere, traducere; (ret.) metaforă. **trānslātivus (trālātivus)** (3) adj. care impune o schimbare. **trānslātor**, *ōris m.* cel care trece în altă parte, traducător, copist. **trānslātus** (3) p.pf. v. **trānsferō**. **trānslūceō**, *ēre vi.* a se reflecta, a se străvedea. **trānsmarinus** (3) adj. de peste mare. **trānsmeō (trāmeō)**, *āre vt.* a străbate. **trānsmigrō**, *āre vt.* a emigra. **trānsmissiō**, *ōnis f.* traversare. **trānsmittō (trāmittō)**, *ere, misi, missum* vt. și vi. I. 1. a trimite (a trece) dincolo, a transporta: ~ *copias in Euboeam* a trece trupe în Eubeea. 2. a strămuta: ~ *bellum in Italiam* a muta războiul în Italia, ~ *vitia cum opibus Romam* a-și strămuta la Roma viciile odată cu bogățiile. 3. a face să treacă, a trece: ~ *exercitus* a lăsa să treacă armatele. 4. a

lăsa pe seama cuiva, a încredința, a acorda: ~ *bellum Pompeio* a-i încredința lui Pompeius războiul, ~ *noctes operi* a-și petrece nopțile cu munca. II. 1. a trece (dintr-un loc în altul): ~ *ex Sicilia in Africam* a trece din Sicilia în Africa. 2. a trece peste (prin), a străbate: ~ *Hebrum ponte* a trece Ebrul peste un pod, ~ *cursu campum* a străbate câmpul în goană, ~ *silentio* a trece sub tăcere. 3. a trece (vremea), a petrece: ~ *noctes vigiles* a petrece nopți nedormite. **trānsmontānus** (3) adj. de peste munți. **trānsmoveō**, *ēre, mōvi, mōtum* vt. a transporta, a strămuta. **trānsmūtō**, *āre vt.* a muta, a schimba. **trānsnatō** v. **trānatō**. **Trānspadānus** (3) adj. de dincolo de Pad. // **Trānspadāni**, *ōrum m.pl.* locuitori de dincolo de Pad. **trānsponō**, *ere, posui, positum* vt. a trece (în altă parte): ~ *arborem in alium locum* a muta un copac în alt loc, ~ *locum illum* a transpune acel pasaj. **trānsportātiō**, *ōnis f.* mutare din loc. **trānsportō** (I) vt. a transporta, a trece dincolo: ~ *exercitum in naves* a transporta armata în corăbii; (*cu două Ac.*) ~ *milites Rhenum* a trece soldații peste Rin.

Trānsrhēnānus (3) *adj.* de peste Rin. // **Trānsrhēnāni**, *ōrum m.pl.* locuitori de peste Rin.

trānstrum, *ī n.* 1. banca vâslaşilor.

2. (*pl.*) grinzi (ale acoperişului).

trānstulī *pf.* v. **trānsferō**.

trānsultō, *āre vi.* a sări în fugă pe: ~ *in recentem equum ex fesso* a sări de pe un cal obosit pe un cal odihnit.

trānsuō, *ere, suī, sūtum vt.* a străpunge (cu acul), a coase.

trānsvectiō, *ōnis f.* 1. traversare, trecere: ~ *Acherontis* trecerea Acheronului. 2. transportare: ~ *saxorum* transportarea bolnavilor. 3. (*spec.*) ~ trecere în revistă.

trānsvehō (**trāvehō**), *ere, vexī, vectum vt.* 1. a transporta, a purta, a duce: ~ *exercitum in Britanniam* a duce armata în Britannia, ~ *navem humeris* a transporta corabia pe umeri. 2. (*spec.*) a trece în revistă: *equites transvehuntur* cavalerii sunt trecuți în revistă. 3. (*pas., fig., rar*) a trece (timpul), a se duce: *transvectum est tempus quo s-a dus vremea* în care.

trānsverberō (I) *vt.* a străpunge.

trānsversārius (3) *adj.* de-a curmezișul.

trānsversus (**trānsvorsus**) (3) I. *adj.* transversal, de-a curmezișul, pieziș: *fossam transversam duxit* a tras un șanț transversal, *tigna transversa* bărne de-a curmezișul, *digitus* ~ un

lat de deget, *transverso foro ambulare* a se plimba de-a curmezișul forului. // **trānsversum**, *ī n.* poziție transversală: *ex (sau de) transverso* dintr-o parte, *in (sau per) transversum positus* pus de-a curmezișul. // **transversa**, *ōrum n.pl. (ca adv.)* dintr-o parte, pieziș; *venti transversa fremunt* vânturile bat dintr-o parte, *transversa tuentibus hircis* țapii privind pieziș. II. *adv.*: *de transverso* pe neașteptate.

trānsvolō (**trāvolō**) (I) *vt.* și *vi.* 1. a zbura dincolo de, a întrece în zbor: ~ *Alpes* a zbura dincolo de Alpi. 2. a trece în zbor: ~ *in alteram partem* a zbura în cealaltă parte. 3. (*fig.*) a trece în zbor pe lângă, a scăpa ceva atenției cuiva: *transvolat medio posita* trece fără să observe ce-i stă în cale.

trapētum, *ī n.* și **trapētus**, *ī m.* teasc. **trapezīta**, *ae m.* zaraf, bancher.

Trasimēnus (**Trasumen[n]us**), *ī m.* (lacul) Trasimenus (*vestit prin victoria lui Hannibal asupra romailor*).

trāv- v. **trānsv-**.

traxī *pf.* v. **trahō**.

Trebia, *ae m.* (râul) Trebia (*afluent din dreapta al Padului*).

trecēnī, *ae, a num.* câte trei sute.

trecentēsīmus (3) *num.* al trei sutele.

trecentī, *ae, a num.* trei sute.

trecentiē(n)s *num.* de trei sute de ori.

trēdecim *num.* treisprezece.

tremebundus (3) *adj.* tremurând înfricoșat.

tremefaciō, *ere, fēcī, factum vt.* a face să tremure, a cutremura.

tremendus (3) *p. viit. pas. v. tremō.* // *adj.* înspăimântător.

tremēscō (**tremīscō**), *ere vi.* și *vt.* a tremura, a se cutremura, a se înfricoșa: ~ *ad omnem strepitum* a tremura la orice zgomot, ~ *montes iubeo poruncesc* să se cutremure munții, ~ *arma Phrygia* a se înfricoșa de armele phrygiene.

tremō, *ere, uī vi.* și *vt.* 1. a tremura: *toto corpore tremens* tremurând din tot corpul. 2. a tremura de frica cuiva: *te Stygii tremuere lacus* de tine au tremurat apele Styxului, ~ *virgas* a tremura de frica vergilor.

tremor, *ōris m.* 1. tremur de frică. 2. tremurare, zguduire, cutremur.

tremulus (3) *adj.* care tremură, tremurând, tremurător.

trepidanter *adv.* dezordonat, agitat.

trepidātiō, *ōnis f.* agitație plină de groază, tulburare, dezordine, îmbulzeală.

trepidē *adv.* în mare zor, agitat, înfricoșat.

trepidō (I) *vi.* 1. a se mișca agitat, a se zbate: *avis capta laqueo trepidat* pasărea prinsă în lanț se zbate, *exta trepidantia* măruntaie care mai palpită, *aqua trepidat per rivum* apa tremură în râu. 2. a alerga în dezordine, a da buzna: ~ *ad arcem* a aler-

ga buluc spre cetățuie, *totis castris trepidatur* în tot lagărul domnește o zăpăceală nebună. 3. a tremura, a se teme: ~ *formidine belli* a tremura de frica războiului, ~ *occursum amici* a se teme de întâlnirea cu un prieten. 4. a șovăi.

trepidus (3) *adj.* 1. agitat, alergând în toate părțile. 2. care se zbate, care tremură. 3. înfricoșat, îngrijorat, tremurând, cuprins de spaimă. 4. (*act.*) tulbure.

trēs, *tria num.* trei.

trēsvirī (**trēs virī**), *trium virōrum m.pl.* triumviri (*colegiu de trei membri*) (*v. și triumvir*).

Trēverī (**Trēvirī**), *ōrum m.pl.* treviri (*neam germanic din Belgica*).

triangulum, *ī n.* triunghi.

triārii, *ōrum m.pl.* triari (*veterani care formau a treia linie de luptă, după „hastati”, și „principes”, și care constituiau rezerva*).

tribolus v. **tribulus**.

tribuārius (3) *adj.* care privește tribul.

tribūlis (2) *adj.* din același trib. // **tribūlis**, *is m.* tovarăș de trib; (*fig.*) om de rând, sărac.

tribulum, *ī n.* treierătoare.

tribulus (**tribolus**), *ī m.* scai (*plantă*).

tribūnal, *ālis n.* tribună (*estradă de lemn semicirculară, pe care stăteau magistrații, comandanții militari*); (*fig.*) instanță de judecată.

tribūnātus, *ūs m.* tribunat, funcția de tribun (al plebei sau militar).
tribūnicus (3) *adj.* de tribun.
tribūnus, *ī m.* tribun: ~ *celerum* comandant al cavaleriei, ~ *plebis* tribun al plebei, ~ *aerarius* tribun al vistieriei, ~ *militum* sau *militaris* tribun militar (ofițer).
tribuō, *ere, uī, ūtum vt.* 1. a împărți, a distribui: ~ *pecuniam equitibus* a împărți bani cavalerilor. 2. a acorda, a da: ~ *alicui honorem* a acorda cuiva cinste. 3. a atribui: ~ *id suae culpa* a atribui vinei sale faptul; (*abs.*) a pune prea mare preț: ~ *magnopere virtuti* a pune prea mare preț pe meritele sale.
tribus, *ūs f.* 1. trib (unul dintre cele trei triburi străvechi din care s-a alcătuit poporul roman: *Ramnes, Tities, Luceres*). 2. împărțire geografică-administrativă a cetățenilor romani în patru triburi urbane și douăzeci și șase, mai târziu treizeci și unu de triburi rurale: *populus in tribus convocatus* poporul convocat pe triburi.
tribūtārius (3) *adj.* de tribut, tributar.
tribūtīm *adv.* pe triburi.
tribūtiō, *ōnis f.* împărțire.
tribūtum, *ī n.* tribut, dare, impozit.
tribūtus (3) *adj.* pe triburi: *comitia tributa* adunări pe triburi.
tricae, *ārum f.pl.* 1. încurcături. 2. fleacuri.

trīcenī, *ae, a num.* câte treizeci.
triceps, *capitis adj.* cu trei capete.
trīcē(n)simus (3) *num.* al treizecilea.
trichila, *ae f.* umbrar cu verdeață, chioșc.
trīciē(n)s *num.* de treizeci de ori.
triclīnium, *ī n.* 1. sofa cu trei locuri (pe care ședeau întinși romanii când mâncau). 2. sală de mâncare.
trīcor, *ārī, ātus sum vi. dep.* a căuta pricină.
trīcorpor (1), *oris adj. (poet.)* cu trei corpuri.
trīcuspis (1), *idis adj. (poet.)* cu trei vârfuli.
trīdēns (1), *ntis adj.* cu trei colți. // *m.* furcă cu trei dinți, trident.
trīdentifer (**trīdentiger**), *era, erum adj. (poet.)* purtător de trident.
trīduum, *ī n.* interval (timp) de trei zile.
triennia, *ium n.pl.* sărbători trienale (în cinstea lui Bacchus).
triennium, *ī n.* (interval de) trei ani.
trīēns, *ntis m.* 1. a treia parte dintr-un întreg (cu douăsprezece părți). 2. a treia parte dintr-un as (1 *as* = 12 *uncii*).
trīentābulum, *ī n.* echivalent în pământ al unei treimi dintr-o sumă.
trīērarchus, *ī m.* căpitanul unei trireme.
trīēris, *is f.* triremă (corabie cu trei rânduri de vâsle).
trīetēricus (3) *adj.* la trei ani o dată, trienal.

trīetēris, *idis f.* serbare la trei ani o dată.
trīfāriam *adv.* din (în) trei părți.
trīfaux (1), *aucis adj. (poet.)* din trei gâtlejuri, întreit.
trīfidus (3) *adj. (poet.)* despicat în trei.
trīfōrmis (2) *adj. (poet.)* în trei chipuri, cu trei corpuri, întreit.
trīgeminus (**tergeminus**) (3) *adj.* 1. câteșitrei gemeni. 2. întreit.
trīgēsīmus *v.* **trīcēsīmus**.
trīgintā *num.* treizeci.
trīgōn, *ōnis m.* „mingea în trei“ (*joc cu minge*).
trīlībris (2) *adj.* de trei livre.
trīlinguis (2) *adj.* cu trei limbi.
trīlix (1), *licis adj.* împletit din trei fire.
trīmē(n)stris (2) *adj.* de trei luni.
trīmetrus (3) *adj.* (vers) cu trei metri (șase picioare). // **trīmetrus**, *ī m.* senar.
trīmus (3) *adj.* de trei ani.
Trīnacria, *ae f. (poet.)* Sicilia („*insula cu trei colțuri*“). // **Trīnacrius** (3) *adj.* sicilian. // **Trīnacris** (1), *idis adj. f.* siciliană.
trīnī, *ae, a num.* 1. câte trei. 2. trei: *trīna bella* trei războaie.
trīnōdis (2) *adj. (poet.)* cu trei noduri.
trīnūndinum (**trīnum nūndinum**), *ī n.* (interval de timp de douăzeci și șapte de zile, cuprinzând) trei zile de târg (*v.* **nūndinae**).

trīō, *ōnis m.* bou de tracțiune; (*fig., pl.*) *triones* cele două Urse (*v.* **septentrionēs**).
trīpartītō (**trīpertītō**) *adj.* în trei părți.
trīpartītus (**trīpertītus**) (3) *adj.* împărțit în trei.
trīpedālīs (2) *adj.* lung de trei picioare (*v.* **pes**).
trīpertītō, **trīpertītus** *v.* **trīpartītō**, **trīpartītus**.
trīpēs (1), *edis adj.* cu trei picioare.
trīplex (1), *plicis adj.* 1. împăturit în trei: ~ *aes* trei rânduri de armă. 2. întreit: *forma* ~ chip întreit. 3. (*poet.*) trei: *triplices sorores* cele trei surori (*Parcele*).
Triptolemus, *ī m.* Triptolemus (rege în Eleusis, inventatorul agriculturii, judecător în Infern).
trīpudiō, *āre vi.* a dănțui; (*fig.*) a sălta de bucurie.
trīpudium, *ī n.* 1. dans religios. 2. prevestire bună (*atunci când puii sacri mâncau atât de lacom, încât le scăpau din cioc grăunțele*).
trīpūs, *odis m.* trepied; (*fig.*) trepiedul Pythiei (la Delphi); oracolul de la Delphi.
trīquetrus (3) *adj.* triunghiular.
trīrēmīs (2) *adj.* cu trei rânduri de vâsle. // **trīrēmīs**, *is f.* triremă (corabie cu trei rânduri de vâsle).
trīs *v.* **trēs**.
trīstis (2) *adj.* 1. trist. 2. jalnic, mohorât, întunecat: *nox* ~ noapte jal-

nică. 3. aspru, sever, crud: ~ *iudex* judecător aspru.
tristitia, *ae f.* 1. tristețe. 2. mohorâre, întunecare, asprime.
trisulcus (3) (*poet.*) trifurcat, despicat în trei.
triticeus (3) *adj.* de grâu.
triticum, *i n.* grâu.
Tritōn, *ōnis m.* Triton: 1. zeu marin, jumătate om, jumătate pește, fiu al lui Neptun, care, cu sunetele scoase dintr-o scoică, ridică și potolea valurile. // **Tritōnēs**, *um m.pl.* tritoni (zei marini în cortegiul lui Neptun). 2. lac sau pârau din care s-ar fi născut Pallas Athena.
Tritōnius (3) *adj.* și **Tritōnis**, *idis f.* născută din lacul Triton: *virgo Tritōnia* Pallas Athena. // **Tritōnia**, *ae f.* Pallas Athena. // **Tritōniacus** (3) *adj.* al zeiței Pallas.
tritūra, *ae f.* 1. frecare. 2. batere a grâului, treierat.
tritrus¹ (3) *p.pf. v. terō.* // *adj.* 1. bătut, bătătorit, uzat, tocit: *Appia trita rotis* calea Appia bătătorită de roți. 2. folosit adesea, comun, obișnuit: *tritum in sermone Graecorum* lucru obișnuit în vorbirea grecilor.
tritrus², *ūs m.* frecare.
triumphālis (2) *adj.* de triumf, triumfal.
triumphō (I) *vi.* și *vt.* 1. a triumfa asupra cuiva: *imperator de Mithridate triumphat* comandantul obține triumful asupra lui Mithridate, ~ *ex*

urbe a triumfa asupra orașului.
 2. a duce în triumf, a învinge: *gentes triumphatae* neamuri învinse.
 3. (*fig.*) a sălta de bucurie, a jubila: *triumphans gaudio* jubilând de bucurie.
triumphus, *i m.* 1. cortegiu triumfal (acordat de senat generalului care obține o victorie deosebită asupra dușmanului): *triumphum alicui decernere* a acorda cuiva triumful, *triumphum agere de* (sau *ex*) *Aequis* a obține triumful asupra aequilor. 2. victorie.
triumvir, *virī m.* [*frecv. pl. triumviri* (*trēs viri*), *ōrum*] membru al unei comisii de trei persoane: *tresviri capitales* triumviri însărcinați cu paza închisorilor și cu supravegherea execuțiilor capitale, *triumviri agris dividendis* triumviri însărcinați cu împărțirea pământurilor.
triumvirālis (2) *adj.* de triumvir, al triumvirului.
triumvirātus, *ūs m.* triumvirat, funcția de triumvir.
trivī pf. v. terō.
Trivia, *ae f.* nume al Dianei (*Hecate*) (venerată ca zeiță a Lunii și a vrăjilor în capelele de la răspântii).
trivium, *ii n.* răspântie (de unde se despart trei drumuri).
trivius (3) *adj.* la răspântie.
Trōas, *adis f.* 1. troiană. 2. ținutul Troiei (*Troada*).

trochaeus, *i m.* troheu (*picioar în vers, compus dintr-o silabă lungă și una scurtă*).
trochus, *i m.* cerc (de metal) (*cu care se jucau copiii*).
Trōēs, *um m.pl.* troienii.
Trōg(I)odytae, *ārum m.pl.* troglodiți (*locuitori ai peșterilor din Aethiopia*).
Trōia, *ae f.* (orașul) Troia (*Ilion*) (*capitala ținutului Troadei*). // **Trōius** (3) *adj.* troian, al Troiei.
Trōiānus (**Trōicus**) (3) *adj.* troian. // **Trōiāni**, *ōrum m.pl.* troienii.
Trōiugena, *ae adj.* care se trage din Troia. // **Trōiugena**, *ae m.* troian.
tropaeum, *i n.* 1. trofeu (*la început, trunchi de copac înfipt în pământ, pe care se atârnav armele învinșilor, ulterior monument comemorativ, ridicat pe câmpul de luptă, având această formă*). 2. (*fig.*) victorie, triumf. 3. monument, semn evocator.
Trophōnius, *ii m.* Trophonius din Orchomenus (*divinitate care locuia într-o peșteră la Lebadia în Beoția și prevestea viitorul*).
Trōs, **Trōis m.** Tros (*rege legendar, nepot al lui Dardanus, de la care și-a luat numele Troia*).
trucidātiō, *ōnis f.* măcelărire, masacrul.
trucidō (I) *vt.* a măcelări, a ucide; (*fig.*) a nimici, a distruge.
truculenter *adv.* crud, sălbatic, înverșunat.

truculentia, *ae f.* înverșunare, asprime.
truculentus (3) *adj.* înfiorător, îngrozitor, sălbatic.
trudis, *is f.* cange, prăjină (*cu vârful de fier, încovoiat*).
trūdō, *ere, trūsī, trūsum vt.* 1. a împinge, a forța, a mâna: *cohortes trudenbatur in paludem* cohortele erau împinse în mlaștină, *dies truditur die* o zi e împinsă de alta. 2. (*despre plante*) a face să iasă (din pământ), a face să răsară: *pampinus trudit gemmas* mlădița dă muguri.
trulla, *ae f.* 1. linguroi cu găuri. 2. filtru de vin. 3. vas.
truncō (I) *vt.* a ciunti, a reteza.
truncus¹ (3) *adj.* ciuntit, retezat.
truncus², *i m.* trunchi.
trutina, *ae f.* balanță, cântar.
trux (1), **trucis adj.** încruntat, aspru; furios; fioros, groaznic.
tū, tuī, tibi, tē pron. tu; (*întărit.*) tute.
tuāpte, tuōpte = tuā, tuō (*întărit prin -pte*).
tuba, *ae f.* trompetă, trâmbiță.
tūber, *eris n.* umflătură (*tumoare, cocoașă, nod, ghinduri, cucui*).
tūbicen, *cinis m.* trompetist, trâmbițaș.
Tubilūstrium, *ii n.* Tubilustrium (*sărbătoare a binecuvântării trâmbițelor folosite la sacrificii: 23 martie și 23 mai*).
tueor, tuērī, tuitus (*tūtus*) *sum vt. dep.* 1. (*poet.*) a privi: ~ *caeli templa* a privi înălțimile cerului. 2. a veghea

la menținerea, a păstra, a menține, a întreține: ~ *mores* a păstra obiceiurile, ~ *sex legiones re sua* a susține șase legiuni din averea sa. 3. a apăra de: ~ *fines suos a latrociniis* a-și apăra teritoriul de prădăciuni.

tugurium, *ii n.* bordei, colibă.

tuli *pf.* v. *ferō*.

Tullianum, *i n.* închisoare subterană la Roma (în care aveau loc execuțiile).

Tullius, *ii m.* Tullius (*nume gentilic roman*) (v. *Cicero*).

Tullus, *i m.* Tullus (*nume roman*) (*Tullus Hostilius* al treilea rege).

tum *adv.* 1. atunci: *homines qui ~ erant* oamenii care erau atunci; (*în corel.*) *tum... cum* atunci... când. 2. (*într-o succesiune*) apoi: *primum... tum* mai întâi... apoi; *tum... tum* când... când; *cum... tum* pe de o parte... pe de alta (dacă... apoi).

tumefaciō, *ere, fēcī, factum vt.* a umfla.

tumēō, *ēre, uī vi.* 1. a fi umflat: *pedes tument* picioarele sunt umflate, *gemma tumet* mugurul stă să crape. 2. (*fig.*) a se umfla de îngâmfare, a se îngâmfă: *graculus tumens superbiā* gaița umflându-se de trufie. 3. a fi în fierbere, a fierbe, a clocoti: *corda tument rabie* sufletele clocotesc de mânie.

tumēscō, *ere, tumui vi.* 1. a se umfla. 2. (*fig.*) a se umfla de trufie, a clocoti de mânie.

tūmet = **tu** (întărit prin *-met*).

tumidus (3) *adj.* 1. umflat, care dă pe dinafară: ~ *venter* pântece umflat; (*fig.*) trufaș, vanitos. 2. clocotitor, fierbând (de mânie, de indignare). 3. (*despre stil*) emfatic, bombastic.

tumor, *ōris m.* 1. umflătură. 2. (*fig.*) fierbere, clocotire, agitație. 3. orgoliu, trufie.

tumulō (I) *vt.* a acoperi cu pământ, a îngropa.

tumulōsus (3) *adj.* cu ridicături de pământ, plin de movile.

tumultuārius (3) *adj.* adunat (făcut) în grabă, improvizat: ~ *exercitus* armată adunată în grabă, ~ *dux* comandant ales în grabă, *tumultuaria castra* lagăr făcut în grabă.

tumultuātiō, *ōnis f.* tulburare, zarvă.

tumultuor, *ārī, ātus sum vi. dep.* a fi în mare fierbere, a se agita: *Galliae tumultuantur* Galliile sunt în fierbere; (*pas., impers.*) a exista agitație: *in castris tumultuari nuntiat* se anunță că în tabără e fierbere mare.

tumultuōsē *adv.* cu mare larmă.

tumultuōsus (3) *adj.* 1. plin de larmă, zgomotos. 2. fără astâmpăr, agitat. 3. dezordonat.

tumultus, *ūs m.* zarvă, larmă, învălmășeală, vacarm, tulburare; (*spec.*) răzvrătire, răscăală.

tumulus, *i m.* 1. movilă: ~ *terrenus* movilă de pământ. 2. (*spec.*) mormânt: *tumulo componere* a pune în

mormânt, ~ *inanis* mormânt gol (*cenotaf*).

tunc *adv.* atunci.

tundō, *ere, tutudī, tū(n)sum v.* a bate, a lovi, a izbi: ~ *pede terram* a bate cu piciorul în pământ.

tunica, *ae f.* tunică (*veșmânt pentru ambele sexe, purtat pe dedesubt, închis la gât, uneori cu mâneci, încins cu o centură și căzând în jos până peste genunchi*).

tunicātus (3) *adj.* îmbrăcat cu tunica: ~ *populus* poporul de rând (*îmbrăcat numai cu tunica, nu și cu toga*).

turba, *ae f.* 1. zarvă, larmă, vălmășag, tulburare. 2. mulțime, gloată, droaie.

turbāmentum, *i n.* tulburare, perturbare.

turbātē *adv.* de-a valma, în dezordine.

turbātiō, *ōnis f.* tulburare, perturbare.

turbātor, *ōris m.* tulburător, agitator, răzvrățitor: ~ *vulgi* agitator al mulțimii, ~ *otii* tulburător al liniștii.

turbidē *adv.* tulburător; agitat, furtunos.

turbidus (3) *adj.* 1. răscolit, tulburat; răzvrățit; turbure. 2. agitat, violent, neliniștit. 3. vijelios, furtunos.

turbineus (3) *adj.* rotitor, în vârtej.

turbō¹ (I) *vt.* 1. a tulbura, a învălmăși, a răscoli: ~ *ordines* a tulbura rândurile, ~ *mare* a răscoli marea. 2. (*rar*) a se tulbura.

turbō², *inis m.* 1. învârtire, învârtejire: ~ *hastae* învârtire a suliței. 2. vârtej, vârtoare: ~ *igneus* vârtej de foc, ~ *ventorum* vârtejul vânturilor, ~ *miserarum rerum* vârtoarea întâmplărilor nenorocite. 3. sfârlează, titirez.

turbulentē *adv.* agitat; cu violență.

turbulentus (3) *adj.* 1. agitat, furtunos, turbure. 2. tulburător, răzvrățitor, turbulent.

turdus, *i m.* sturz.

tūreus (3) *adj.* de tămâie.

turgeō, *ēre, rsī vi.* a fi (a sta) umflat: *turgent lumina fletu* ochii se umflă de plâns.

turgēscō, *ere vi.* a se umfla.

turgidulus (3) *adj.* puțin umflat.

turgidus (3) *adj.* umflat: *fluvii nive turgidi* râurile umflate de zăpadă topită; (*fig.*) *oratio turgida* stil emfatic.

tūribulum, *i n.* vas de ars tămâie, cățuie.

tūricremus (3) *adj.* pe care arde tămâia.

tūrifer, *era, erum adj.* producător de tămâie.

tūrilegus (3) *adj.* care adună tămâie.

turma, *ae f.* 1. escadron de cavalerie (*a zecea parte dintr-o „ala” = treizeci de călăreți*). 2. (*fig.*) mulțime.

turmālis (2) *adj.* de călăreț. // **turmālēs**, *ium m.pl.* călăreți dintr-un escadron.

turmătim *adv.* pe escadroane, în pâlcuri.

turpiculus (3) *adj.* urâtel; pocit, dezgustător.

turpificatus (3) *adj.* degradat.

turpis (2) *adj.* 1. urât, scârbos, dezgustător. 2. rușinos, imoral, nedemn.

turpiter *adv.* 1. urât, scârbos. 2. rușinos, nedemn.

turpitudo, *inis f.* 1. (rar) urâtenie. 2. (frecv. fig.) faptă urâtă, dezonoare, necuviință.

turpō (I) *vt.* a urâți, a murdări; (fig.) a pângări.

turriger, *era, erum adj.* împodobit cu o cunună de turnuri (de cetate) (atribut al Cybelei).

turris, *is f.* 1. turn (de clădire, de asediu etc.). 2. (fig.) palat.

turritus (3) *adj.* cu turnuri.

turtur, *uris m. f.* turturea.

tūs (thūs), *tūris n.* tămâie: tria tura trei boabe de tămâie.

Tusculum, *i n.* Tusculum (oraș în Latium, așezat pe o coastă a munților Albani; azi, Frascati). // **Tuscul(ă)nus** (3) *adj.* de la Tusculum. // **Tusculāni**, *ōrum m.pl.* locuitori din Tusculum. // **Tusculānum**, *i n.* proprietate la Tusculum. // **Tusculanēnsis** (2) *adj.* din Tusculum.

Tuscus (3) *adj.* etrusc: mare Tuscum Marea Tireniană, ~ amnis râul etrusc (Tibrul). // **Tusci**, *ōrum m.pl.* etruscii.

tussicula, *ae f.* tuse ușoară.

tussiō, *ire vi.* a tuși.

tussis, *is f.* tuse.

tūsus (3) *p.pf. v.* tundō.

tūtāmen, *inis și tūtāmentum, i n.* (mijloc de) apărare.

tūte = **tū** (întărit cu -te) chiar tu.

tūtēla, *ae f.* 1. pază: *his foribus tutelam gerit* face de pază la această intrare. 2. ocrotire, apărare: ~ *contra frigora* apărare împotriva gerului. 3. (jur.) tutelă: *puer in tutelam traditus* copil pus sub tutelă. 4. (concr.) păzitor, ocrotitor: ~ *templi* păzitor al templului, ~ *Italiae* ocrotitor al Italiei.

tūtō *adv.* în siguranță, fără grijă.

tūtor¹, *āri, ātus sum vt. dep.* 1. a păzi, a apăra: ~ *domum* a păzi casa, ~ *urbem* a apăra orașul, *se ~ vallo adversus hostes* a se apăra prin fortificații contra dușmanilor. 2. a susține: ~ *partes* a susține un rol. 3. a îndepărta: ~ *pericula* a îndepărta primejdii.

tūtor², *ōris m.* 1. apărător, ocrotitor. 2. (jur.) tutore.

tutudi *pf. v.* tundō.

tūtus (3) *adj.* sigur, în siguranță, la adăpost de primejdii, apărat de: ~ *locus* loc sigur, *tutum mare* mare la adăpost de primejdii, ~ *a periculo* ferit de primejdii. // **tūtum**, *i n.* loc sigur, siguranță: *educere milites in tutum* a-i duce pe soldați la loc sigur, *esse in tuto* a fi în siguranță.

tuus (3) *pron.* al tău, a ta. // **tuī**, *ōrum m.pl.* ai tăi (părinți, rude, prieteni). // **tuum**, *i n.* averea ta. // **tua**, *ōrum n.pl.* treburile tale; *tuum est* e data ta.

Tydeus, *eī (eos) m.* Tydeus (tatăl lui Diomedes). // **Tydidēs**, *ae m.* Diomedes.

ty(m)panum, *i n.* 1. timpan, tamburină, darabană. 2. roată.

Tyndareus, *eī m.* Tyndareus (rege în Sparta, soțul Ledei, tatăl lui Castor și Pollux, al Elenei și Clytaemnestrei). // **Tyndaridēs**, *ae m.* [frecv. pl.] Tyndaridae, *ārum m.* tyndarid, tyndarizi (urmași ai lui Tyndareus). // **Tyndaris**¹, *idis (idos) f.* Tyndarida (fiica lui Tindareu: Elena sau Clytaemnestra).

Tyndaris², *idis f.* Tyndaris (oraș pe coasta de nord a Siciliei). // **Tyndaritānus** (3) *adj.* din orașul Tyndaris.

Typhōeus, *eī (eos) și Typhōn*, *ōnis m.* Typhon (fiu al Geii și al lui Tar-

taros, gigant ucis de Iupiter și aruncat sub vulcanul Etna). // **Typhōius** (3) *adj.* al lui Typhon.

typus, *i m.* figură, imagine.

tyrannicē *adv.* tiranic, despot.

tyrannicida, *ae m.* omorător de tirani.

tyrannis, *idis f.* tiranie, conducere tiranică, domnie.

tyrannus, *i m.* conducător unic, tiran, despot.

Tyrās, *ae m.* (fluviul) Nistru.

Tyrius (Tyros) *v.* Tyrus.

tȳrotarichum, *i n.* saramură de scrumbii (asezonată cu brânză).

Tyrrhēnus (3) *adj.* tirenian, etrusc.

// **Tyrrhēnī**, *ōrum m.pl.* etrusci. //

Tyrrhēnia, *ae f.* Etruria.

Tyrtaeus, *i m.* Tyrtaios (poet elegiac grec).

Tyrus (Tyros), *i f.* Tyr (vechea capitală a Feniciei, oraș renumit prin lucrarea purpurei, metropola Carthaginei). // **Tyrius** (3) *adj.* tyrian, carthaginez. // **Tyrīi**, *ōrum m.pl.* tyrieni, locuitori din Tyr, carthaginezi.

U

U., u. (în prescurtări) **1.** = **urbs** oraș.
2. a.U.c. = *ab Urbe conditā* de la întemeierea Romei.

über¹, *eris n.* **1.** uger; țăță, sân. **2.** (fig.) rodnicie, bogăție.

über² (1), *eris adj.* bogat, îmbelșugat, abundent: ~ *ager* pământ roditor, ~ *annus* an bogat, *amnis uberius aquae* (G.) râu mai bogat în apă, *seges ~ spicis* (Abl.) holdă bogată în spice, *uberius in dicendo* mai bogat în vorbire.

ūbertās, *ātis f.* abundență, belșug, bogăție: ~ *frugum et fructuum* belșug de grâne și de fructe, ~ *in dicendo* abundență în vorbire, stil înflorit, bogat.

ūbertim *adv.* din belșug.

ubi I. *adv.* unde: ~ *heri fuisti?* unde ai fost ieri? *collis ubi castra erant* colina unde era tabăra. **II.** *conj.* când: *ubi hoc nuntiatum est* când s-a anunțat aceasta, *ubi primum* îndată ce.

ubicumque *adv.* **1.** oriunde: ~ *terrarum* oriunde pe pământ. **2.** peste tot, pretutindeni.

Ubī, *ōrum m.pl.* *ubi* (popor germanic, așezat pe malul drept al Rinului).

ubinam *adv.* unde oare? ~ *gentium sumus?* în ce țară ne aflăm?

ubique *adv.* în orice loc, peste tot.
ubiubi *v. ubicumque.*

ubivis *adv.* unde vrei, peste tot.

ūdus (3) *adj.* ud, umed.

ulcerō (I) *vt.* a umple de răni, a răni.

ulcerōsus (3) *adj.* plin de buboiaie (de răni).

ulciscor, *ulciscī, ultus sum vt. dep.*

1. a răzbuna pe cineva (ceva): ~ *patrem* a-și răzbuna tatăl, ~ *mortem Caesaris* a răzbuna moartea lui Caesar. **2.** a se răzbuna pe cineva pentru; ~ *hostem pro iniuriis* a se răzbuna pe dușman pentru fărădelegi. **3.** (*sens pas.*) *irae graviter ultae* mâinii crud răzbnate.

ulcus, *ceris n.* rană, bubă.

ūligō, *inis f.* umezeală; mâl.

Ulixēs, *is m.* Ulise (Odysseus) (*regele Ithacāi, soțul Penelopei, tatăl lui Telemachos*).

ūllus (3) *pron.* [frecv. în prop. neg. și interog.] vreunul, vreun: *sine ulla dubitatione* fără (nici o) îndoială, *nec ulla aetas conticescet* nici o epocă nu va trece sub tăcere.

ulmeus (3) *adj.* de ulm.

ulmus, *i f.* ulm.

ulna, *ae f.* **1.** antebrăț, braț. **2.** cot (unitate de măsură).

Ulpus (3) *adj.* Ulpus (nume de familie roman; de exemplu, *M. Ulpus Traianus*).

ulterior (1), *ius adj. comp.* de dincolo, mai depărtat: ~ *ripa* malul de dincolo, *Gallia ~ Gallia Transalpină*. // **ulteriōrēs**, *um m.pl.* aceia mai depărtați. // **ulteriōra**, *um n.pl.* cele trecute, celelalte.

ulterius I. *adj. v. ulterior.* **II.** *adv.* mai departe: ~ *abire* a pleca mai departe.

ultimē *adv.* în cele din urmă.

ultimō *adv.* în sfârșit.

ultimum *adv.* pentru ultima oară.

ultimus (3) *adj. superl.* (despre loc, timp, rang) cel mai depărtat, ultim: *luna, omnium stellarum ultima* luna, cea mai depărtată dintre stele, *ultimae terrae* cele mai îndepărtate pământuri; (*partitiv*) *ultima via* ultima parte a drumului, *ultima provincia* partea cea mai îndepărtată a provinciei, *usque ad ultimum spiritum* până la ultima suflare, *ad ultimum* până la capăt, în cele din urmă, *ultimum supplicium* cea mai mare tortură, *cum ultimis militum certare* a se întrece cu cei din urmă dintre soldați.

ultiō, *ōnis f.* răzbunare, pedepsire.

ultor, *ōris m.* răzbunător, cel care pedepsește.

ultrā I. *adv.* **1.** dincolo de aceasta, mai departe: *facultas ~ procedendi* puțința de a trece mai de-

parte. **2.** mai mult, în plus, încă: *non ~ quam III dies* nu mai mult de trei zile, *quae moenia ~ habetis?* ce ziduri mai aveți? **II.** *prep.* (cu Ac.) **1.** (loc.) dincolo: ~ *eum locum* dincolo de acest loc. **2.** (timp, număr, măsură) mai mult decât, peste: ~ *biennium* peste doi ani, ~ *modum* peste măsură.

ultrix, *icis f.* răzbunătoare, cea care pedepsește.

ultrō *adv.* **1.** peste toate, pe deasupra, mai mult chiar: ~ *me accusat* pe deasupra mă acuză, *vitam damus et miserescimus* ~ îi dăm viața și, mai mult chiar, ne înduioșăm. **2.** de la sine, din proprie inițiativă: ~ *polliceri* a promite de la sine. **3.** (*expr.*) *ultrō (et) citro* încolo și înapoi, de ambele părți, reciproc, *multis verbis ultrō citroque habitis* schimbându-se multe cuvinte de ambele părți.

ultus (3) *p.pf. v. ulciscor.*

ulula, *ae f.* huhurez.

ululātus, *ūs m.* urlet.

ululō (I) *vi. și vt.* **1.** a urla: *lupi ululantes* lupi urlând; (*poet.*) *aedes ululant* încăperile răsună de urlete. **2.** a striga urlând.

ulva, *ae f.* iarbă de baltă, stuf, papură.

Umbra, *bra, brum adj.* din Umbria, umbric. // **Umbra**, *brī m.* locuitor din Umbria. // **Umbria**, *ae f.* Umbria (ținut în Italia între Etruria și Marea Adriatică).

umbilicus, *i m.* 1. buric. 2. (*fig.*) centru. 3. (*spec.*) capul unui sul de carte (*cilindru de lemn sau de fildes pe care se înfășura sulul*). 4. (un fel de) scoică.

umbō, *ōnis m.* 1. gurgui (*la scut*). 2. (*fig.*) scut.

umbra, *ae f.* 1. umbră: ~ *arboris* umbra copacului; (*fig.*) însoțitor nelipsit. 2. (*fig.*) a) întuneric: *aurora dimoverat umbras* aurora împărăsiase întunericul; b) loc umbrat, adăpost: ~ *tonoris* adăpostul bărbierului, *sub umbra amicitiae* la adăpostul prieteniei; c) fantomă, chip (fără viață), aparență: ~ *Hectoris* umbra lui Hector, ~ *iustitiae* aparență de dreptate; d) viață retrasă *ab umbra ad pugnam descendere* a ieși la luptă din viața retrasă.

umbrāculum, *i n.* 1. loc umbrat, umbrar, adăpost. 2. umbrelă de soare.

umbrāticus (3) *adj.* trăind în umbră, retras.

umbrātilis (2) *adj.* trăind la (în) umbră.

umbrifer, *era, erum adj.* răspândind umbră, umbros.

umbrō (I) *vt.* a umbri, a acoperi de umbră.

umbrosus (3) *adj.* umbros.

ume-, **umi-**, **umo-** v. **hume-**, **humi-**, **humo-**.

umquam (**unquam**) *adv.* vreodată.

ună *adv.* împreună, la un loc, totodată: *una iter facere* a face drumul

împreună, ~ *cum omnibus* împreună cu toți, *pueros ~ erudire* a-i învăța pe copii laolaltă, ~ *omnibus partibus pugnatur* lupta se dă în același timp în toate părțile.

ūnanimitās, *ātis f.* acord deplin, armonie desăvârșită.

ūnanimus (3), **ūnanimis** (2) *adj.* într-un gând, în deplină armonie, nedespărțit.

ūncia, *ae f.* 1. a douăsprezecea parte a unui as. 2. douăsprezecime.

ūnciarius (3) *adj.* de o douăsprezecime: *faenus unciarium* dobânda de 1/12 pe lună.

ūnctiō, *ōnis f.* 1. ungere, fricțiune. 2. unsoare.

ūnctor, *ōris m.* sclav care fricționează.

ūnctōrium, *i n.* sală de masaj.

ūnctūra, *ae f.* ungere a mortului, îmbalsămare.

ūnctus (3) *p.pf. v.* **ungō**. // *adj.* 1. uns, dat cu unsoare, parfumat. 2. (*lig.*) gras, bogat.

uncus¹, *i m.* cange, cârlig.

uncus² (3) *adj.* încovoiat, încârligat.

unda, *ae f.* val, talaz, undă; (*fig.*) ape.

unde¹ *adv.* de unde.

ūndē² înaintea unui număr de zece formează numărul precedent: *undeviginti* unul din douăzeci (= *nouăsprezece*), *undetriginta* douăzeci și nouă, *undeoctoginta* șaptezeci și nouă, *undevicesimus* al douăsprezecelea, *undeseptuagesimus* al șaizeci și nouălea.

ūndecim *num.* unsprezece.

ūndecimus (3) *num.* al unsprezecelea.

ūndecumāni, *ōrum m.pl.* soldați din legiunea a XI-a.

undecumque *adv.* (de) oriunde.

ūndēni, *ae, a num. pl.* câte unsprezece.

undeunde *adv.* de unde o fi, de oriunde.

undique *adv.* 1. din toate părțile, de peste tot. 2. peste tot, pretutindeni.

undisonus (3) *adj. (poet.)* care răsună de vuietul valurilor.

undō (I) *vi. și vt.* 1. a se revărsa (a curge) în valuri: *Nilus undans* Nilul revărsându-se. 2. (*fig.*) a tălăzui, a vâluri: *fumo undante* fumul ieșind valuri-valuri. 3. (*rar*) a fi plin de ceva, a fi neliniștit: *undans curis* zbuciumat de griji. 4. (*poet.*) a inunda.

undōsus (3) *adj.* plin de valuri.

ūnetvicēsīmāni, *ōrum m.pl.* soldați din legiunea a XXI-a.

ūnetvicēsīmus (3) *num.* al douăzeci și unulea.

ungō (**unguō**), *ere, ūnxi, ūnctum vt.* 1. a unge, a da cu unsoare; (*despre corābii*) a smoli. 2. (*fig.*) a mânji, a îmbiba.

ungen, *inis n.* grăsime, unsoare.

unguentarius (3) *adj.* de alifii, de uleiuri parfumate. // **unguentarius**, *i m.* vânzător de alifii (de uleiuri parfumate).

unguentatus (3) *adj.* parfumat.

unguentum, *i n.* alifie, ulei parfumat.

unguiculus, *i m.* unghie mică, unghiuță.

unguis, *is m.* unghie; (*la animale*) gheară, copită: *ungues recidere* a tăia unghiile; (*expr.*) *de tenero ungui* din pruncie, *ad unguem* până la unghie (în cele mai mici amănunte), *ad unguem factus homo* un om foarte îngrijit.

ungula, *ae f.* copită; gheară.

unicē *adv.* fără seamăn.

unicolor (1), *ōris adj.* de o singură culoare.

ūnicus (3) *adj.* 1. singur: ~ *filius* singurul fiu, *unica spes* singura speranță. 2. (*fig.*) unic în felul său, fără seamăn, nemaipomenit: ~ *dux* comandant incomparabil.

ūnifōrmis (2) *adj.* uniform.

ūnigena, *ae adj. m. și f.* din aceeași părinți (*frate, soră*).

ūnimanus (3) *adj.* cu o singură mână.

ūniō, *ōnis m.* perlă fără seamăn, mărgăritar mare.

ūniversālis (2) *adj.* universal, general.

ūniversē *adv.* în totul, în general.

ūniversitās, *ātis f.* totalitate.

ūniversus (3) *adj.* întreg, tot (laolaltă); (*pl.*) toți laolaltă, toți fără excepție: *universa provincia* întreaga provincie, *universi concurrunt ad regiam* cu toții aleargă spre palat, *in universum* în total, în general.

ūnus (3) *num.* 1. unul, una: ~ *de multis* unul dintre mai mulți, *omnes ad unum* toți până la unul. 2. singur,

numai el: *unus ex omnibus* singurul dintre toți, *qui uni legatos miserant* singurii care trimiseseră soli. 3. unul și același: *omnes unum sentiunt* toți gândesc unul și același lucru. 4. (*nehot.*) unul, o: *unus ex captivis dixit* un oarecare dintre captivi zise.

unusquisque, unaquaeque, unumquodque *adj.* și **unumquidque** *pron.* [*G. uniuscuiusque; D. unicuique*] fiecare (în parte): *unicuique respondebo* voi răspunde fiecăruia în parte.

upiliō, ōnis *v.* **ōpiliō.**

upupa, ae *f.* pupăză.

Urania, ae (**Uraniē, ēs**) *f.* muza astronomiei.

urbānē *adv.* 1. civilizat, fin, elegant. 2. în mod spiritual.

urbānitās, ātis *f.* 1. viața de oraș: *desiderium urbanitatis* dorința de a trăi la oraș. 2. (*fig.*) finețe, eleganță, politete. 3. limbaj spiritual, spirit; (*rar*) farsă.

urbānus (3) *adj.* 1. de oraș, orășenesc: *vita urbana* viața de oraș. // **urbānus, ī** *m.* orășean. 2. din Roma, roman: *res urbanae* treburile din Roma. 3. (*fig.*) a) fin, ales, elegant, politic; b) spiritual; c) (*rar*) îndrăzneț, fără rușine.

urbicus (3) *adj.* din oraș, din capitală.

Urbinum, ī *n.* Urbinum (oraș în Umbria; azi, Urbino).

urbs, urbis *f.* 1. oraș. 2. (orașul) Roma.

urceus, ī *m.* ulcică, urcior.

ūrēdō, inis *f.* tăciune (*boală a plantelor*).

urgeō, ēre, ursī *vt.* a presa, a strânge de aproape, a împinge; a stărui în: ~ *hostem a tergo* a presa dușmanul din spate, *fames me urget* foamea mă chinuie, *urgens senectus* bătrânețe apăsătoare, ~ *aliquem interrogando* a strânge de aproape pe cineva prin întrebări, ~ *opus* a grăbi o lucrare, ~ *eundem locum* a fi prezent în același loc, ~ *ius* a stărui asupra chestiunii de drept.

ūrīna, ae *f.* urină.

ūrīnātor, ōris *m.* scufundător în apă, scafandru.

urna, ae *f.* urnă, vas (*de circa jumătate dintr-o amforă*), oală.

urnula, ae *f.* urnă mică.

ūrō, ere, ūssī, ūstum *vt.* 1. a arde: ~ *naves* a arde corăbiile. 2. (*despre ger*) a seca de frig. 3. (*fig.*) a seca, a pustii, a pârjoli, a prăpădi: ~ *agros* a pustii ogoarele, *sitis usserat herbas* seceta pârjolise iarba, *pestilentia urens urbem* molima care prăpădea orașul. 4. a chinui, a roade, a bate: *populum gravis annona urebat* scumpetea vieții chinuia poporul, *calceus urit* încălțăminte te roade. 5. (*despre pasiuni*) a mistui, a chinui: *uritur infelix Dido* nefericita Didona e mistuită de focul iubirii,

urit me Glycerae nitor mă consumă frumusețea Glycerei.

ursa, ae *f.* ursoaică; (*astr.*) Ursa-Mare, Ursa-Mică.

ursī *pf.* *v.* **urgeō.**

ursus, ī *m.* urs.

urtica, ae *f.* urzică.

ūrus, ī *m.* zimbru, bour.

ūsītātē *adv.* în mod obișnuit.

ūsītātus (3) *adj.* obișnuit: *usitatum est* e lucru obișnuit.

ūspiam *adv.* undeva.

ūsquam *adv.* undeva, în vreun loc.

ūsque **I.** *adv.* 1. fără întrerupere, mereu, tot timpul: *natura usque recurret* natura va reveni mereu. 2. a) (*cu prep. sau adv. care arată punctul de plecare: ab, ex, inde*) pornind de la: *usque a Mari supero* pornind de la Marea Adriatică, ~ *ex Syria* pornind din Siria; b) (*cu prep. sau adv. care arată punctul de sosire: ad, in, trans, eo, adhuc*) până la, până în, până peste, până acolo, până acum etc.: ~ *ad mortem* până la moarte, ~ *in Pamphyliam* până în Pamphylia, *trans Alpes* ~ până peste Alpi, ~ *eo ut* până într-atât încât. **II.** *prep. (cu Ac.)* până la: ~ *Romam* până la Roma, ~ *pedes* până la picioare.

ūsquequāque *adv.* 1. pretutindeni, peste tot. 2. mereu, tot timpul.

ūssī *pf.* *v.* **ūrō.**

ūstor, ōris *m.* cel care arde cadavrele, incinerator.

ūstulō (1) *vt.* a arde.

ūsūcapiō¹, ere, cēpi, captum *vt.* a câștiga drept de proprietate prin trecerea timpului, a lua în stăpânire. **ūsūcapiō², ōnis** *f.* uzucapiune (dobândirea unei proprietăți printr-o posesiune îndelungată).

ūsūra, ae *f.* 1. putința de a se folosi de ceva, folosință: ~ *vitae* putința de a se bucura de viață. 2. dobândă: *sine usura* fără dobândă.

ūsūrpātiō, ōnis *f.* folosire, întrebuintare, practicare: ~ *vocis* folosirea glasului: ~ *itineris insoliti* pornirea pe un drum neobișnuit.

ūsūrpō (1) *vt.* 1. a folosi, a se servi de, a practica: ~ *verbum vetus* a folosi un cuvânt vechi, ~ *genus poenae* a folosi un fel de pedeapsă, *consolationes a sapientissimis viris usurpatae* consolări folosite de cei mai înțelepți oameni. 2. a îndeplini: ~ *solita munia* a îndeplini îndatoririle obișnuite. 3. a-și însuși prin propriile simțuri, a cunoaște: *provinciae quas ego neque oculis neque pedibus usurpavi* provincii pe care nici cu ochii nu le-am văzut, nici cu piciorul nu le-am bătut. 4. (*jur.*) a lua în proprietate, a-și însuși: ~ *hereditatem* a lua o moștenire, ~ *honores* a câștiga demnități. 5. a-și însuși abuziv: ~ *civitatem Romanam* a-și atribui ilegal cetățenia romană.

ūsus¹ (3) *p.pf.* *v.* **ūtor.**

ūsus², **ūs** *m.* 1. folosire: *anulus consumitur usu* inelul se tocește prin folosire, ~ *pedum* folosirea picioarelor. 2. folosință, puțință de a se folosi pentru un timp: ~ *fructus* dreptul asupra roadelor, ~ *fundi* folosința pământului. 3. activitate obișnuită: ~ *forensis* activitatea în for, *ad athletarum usum pertinet* se referă la activitatea atleților. 4. relații strânse, legături cu cineva: ~ *Scipionis* legături strânse cu Scipio, *cum Metellis erat ei domesticus usus* cu Metelii avea legături de casă. 5. practică, experiență: ~ *rei militaris* experiență în arta militară, *usu rerum antecedeabat* prin experiența lucrurilor era superior, *ars et usus* teoria și practica, ~ *est magister optimus* experiența e cel mai bun profesor. 6. folos, utilitate, avantaj: *usui est alicui* este în folosul cuiva, *ad usum hominum* în interesul oamenilor, *res usu populi Romani accidit* lucrul s-a întâmplat în folosul poporului roman. 7. nevoie, trebuință: *si quando usus est* dacă e nevoie vreodată, *si usus venit* dacă se ivește nevoia, *consuli navibus usus non est* consulul nu are trebuință de corăbii.

ūsūvenit (**ūsū venit**), *ire vb. impers.* se întâmplă: *hoc cuius usu venire potest* aceasta i se poate întâmpla oricui.

ut (**utī**) *adv. și conj.* 1. cum, ca: **a)** (*interog.*) *ut vales?* cum stai cu sănătatea? *videte ut hoc iste correxerit?* vedeți cum a îndreptat el aceasta? **b)** (*exclamativ*) *ut contempsit ea!* cum le-a mai disprețuit! **c)** (*comp.*) *perge ut coepisti* continuă cum ai început, *ut initium sic finis est* cum e începutul, așa și sfârșitul, *ut potui tui* am suportat cum am putut, *Cicero ut vates cecinit* Cicero a prezis ca un profet; **d)** (*causal*) *homo, ut erat furiosus, atrociter respondit* omul, cum era furios, a răspuns cu asprime, *possum falli ut homo* ca un om ce sunt, mă pot înșela. 2. (*temporal*) îndată ce, când, cum: ~ *haec audivit* îndată ce a aflat acestea. 3. (*final, cu Conj.*) ca să: *non vivimus ut edamus* nu trăim ca să mâncăm. 4. (*consecutiv*) încât: *non sum tam hebes ut istuc dicam* nu sunt așa de prost încât să spun aceasta. 5. (*în prop. complementivă și subiectivă*) să: *monet ut provideat* îl sfătuiește să ia măsuri, *forte evenit ut Privernati essemus* s-a întâmplat să ne aflăm la moșia din Privernum. 6. (*concesiv*) admitând că, să zicem că: ~ *reliqua ex sententia succedant* să admitem că restul ți-ar ieși după gândul tău.

utcumque *adv.* oricum.

ūtēns (1), *ntis p.pr. v. ūtor*. // *adj.* bogat.

ūtēnsilia, *ium n.pl.* mijloace (de trai, de lucru).

uter¹, *tra, trum pron.* 1. care (din doi)? *uter nostrum popularis est?* *tune an ego?* care dintre noi este democrat: tu sau eu? 2. unul din doi: *si uter volet* dacă unul din ei doi va voi.

ūter², *tris m.* burduf.

utercumque, utracumque, utrumcumque (**uterlibet, utralibet, utrumlibet**) *pron.* oricare din doi.

uterque, utraque, utrumque *pron.* fiecare (din doi), și unul și celălalt, amândoi: ~ *frater* amândoi frații, ~ *nostrum* fiecare dintre noi doi.

uterus, *i m.* pânțece.

utervis, utravis, utrumvis *pron.* oricare (din doi) vrei.

Utica, *ae f.* Utica (*oraș pe țărmul Africii, la nord-vest de Carthagina*).

// **Uticēnsis** (2) *adj.* din (de) Utica.

ūtilis (2) *adj.* folositor, util, bun.

ūtilitās, ātis f. folos, utilitate, avantaj.

ūtiliter *adv.* util, avantajos.

utinam *adv.* o, dacă: ~ *vivat* o, dacă ar trăi!

utique *adv.* 1. în orice caz, cel puțin. 2. întru totul.

ūtor, **ūtī**, **ūsus sum vi. dep.** 1. a se folosi de, a întrebuința: ~ *pecuniā* a se folosi de bani, ~ *clementiā* a întrebuința blândețea. 2. a se bucura (a avea parte) de, a avea: ~ *bona valetudine* a se bucura de o bună

sănătate, ~ *adversis ventis* a avea parte de vânturi contrare, ~ *honoribus* a avea demnități, ~ *patre diligenti* a avea un părinte atent. 3. a avea legături strânse: *Trebonio familiariter utor* cu Trebonius am legături de prietenie strânse.

utpote *adv.* întrucât: ~ *qui* ca unul care, *ut pote cum* având în vedere că.

ūtrārius, ii m. cel care cară burdufuri cu apă.

utrimque *adv.* de amândouă părțile.

utrō *adv.* 1. de amândouă părțile.

2. în care parte (din două)?

utrobique (utrubiue) *adv.* de amândouă părțile, în ambele privințe.

utrōque *adv.* în amândouă părțile (direcțiile).

utrum I. pron. v. uter II. adv. 1. (*în prop. interog. dir.*) oare? *utrum ea vestra an nostra culpa est?* oare aceasta e vina voastră sau a noastră? 2. (*în prop. interog. indir.*) dacă: *interrogavit me utrum domi fuisset necne* m-a întrebat dacă am fost acasă sau nu.

ūva, *ae f.* strugure, ciorchine.

ūvēscō, *ere vi.* a se umezi; (*fig.*) a se cinsti cu vin.

ūvidus (3) *adj.* umed; (*fig.*) bine scaldat, stropit din belșug.

uxor, **ōris f.** soție: *uxorem ducere* a se însura.

uxōrius (3) *adj.* al soției; (*fig.*) sclav al femeii.

V

V (cifra) 5.

vacātiō, *ōnis f.* scutire, dispensă:
~ *militiae* scutire de serviciul mili-
tar; (*mil.*) concediu, permisie.

vacca, *ae f.* vacă.

vaccinium, *ii n.* afin; afină.

vacillō (I) *vi.* a se clătina, a șovăi.

vacivē *adv.* în timpul liber, pe în-
delete.

vacivus (3) *adj.* gol, lipsit de.

vacō (I) *vi.* 1. a fi gol; a fi liber, a fi
neocupat: *tota domus vacat* întreaga
casă e goală. 2. a fi lipsit de:
~ *curā et negotiis* a fi lipsit de grijă
și de treburi, ~ *culpā* a nu avea
vină. 3. a fi fără ocupație, a avea timp
liber, a nu fi ocupat cu: *festus pagus*
vacat satul, în sărbătoare, se odih-
nește, *si forte vacas* dacă cumva ai
timp, ~ *armis* a nu fi ocupat cu răz-
boiul. 4. a găsi timp pentru, a se
ocupa cu (de): ~ *philosophiae* (D.)
a se ocupa cu filozofia, ~ *uxori* a
se ocupa de soție. 5. (*impers.*) a
avea timp: *si vacet audire annales*
laborum dacă ai avea timp să as-
culți istoricul nenorocirilor noastre.
vacuefaciō, *ere, fēcī, factum vt.* [*pas.*
vacuefiō, *fieri, factus sum*] a goli,
a lăsa gol.

vacuitās, *ātis f.* 1. (*rar*) spațiu gol.

2. lipsă: ~ *doloris* lipsa durerii.

Vacūna, *ae f.* zeița sabină a termi-
nării muncilor câmpului.

vacuō (I) *vt.* a goli.

vacuus (3) *adj.* 1. gol: *vacua urbs*
oraș gol. 2. lipsit de, fără: *moenia*
vacua defensoribus (Abl.) ziduri
lipsite de apărători, ~ *curis* lipsit de
griji. 3. lipsit de ocupație, neocu-
pat, liber: *vacui sumus* suntem li-
beri, *vacua provincia* provincie va-
cantă, *vacua mulier* femeie fără
bărbat. 4. larg deschis, deschis tutu-
ror: *porticus vacua* portic deschis
tuturor. // **vacuum**, *i n.* vid.

vadimōnium, *ii n.* 1. angajament,
întărit printr-o garanție, de a se pre-
zenta în termen la judecată. 2. ter-
men de judecată.

vādō, *ere vi.* a merge, a se îndrepta
în grabă, a porni: ~ *in hostem* a
porni contra dușmanului.

vador, *ārī, ātus sum vt. dep.* a-l obli-
ga pe acuzat, printr-o garanție dată,
să se prezinte în termen la judecată;
(Abl. abs. pas.) *vadātō* fiind depusă
o garanție.

vadōsus (3) *adj.* plin de vaduri, puțin
adânc.

vadum, *i n.* 1. vad: *flumen vado tran-*
sire a trece râul prin vad. 2. (*poet.*)
apă, ape: *sulcant vada salsa carinis*
taie cu corăbiile apele sărate.

vae *interj.* vai! ~ *misero mihi* vai de
mine, nenorocitul!

vaecordia și **vaecors** v. **vēcordia** și
vēcors.

vaegrandis v. **vēgrandis**.

vaeneo v. **vēneō**.

vaesānia și **vaesānus** v. **vēsānia** și
vēsānus.

vafer, *fra, frum adj.* isteț, abil, di-
baci, șiret.

vafrē *adv.* cu șiretenie.

Vaga, *ae f.* Vaga (oraș în Numidia,
în apropiere de Utica). // **Vagēnsēs**,
ium m.pl. locuitori din Vaga.

vagātiō, *ōnis f.* rătăcire.

vagē *adv.* în toate părțile.

vāgina, *ae f.* teacă.

vāgiō (IV) *vi.* a scânci, a țipa.

vāgitus, *ūs m.* scâncet, plânset.

vagor, *ārī, ātus sum vi. dep.* 1. a rătă-
ci, a umbla în toate părțile: ~ *per*
agros a rătăci pe câmpii. 2. a se
întinde, a se răspândi: *rumores va-*
gantur zvonurile se răspândesc, *vis*
morbi vagata est boala s-a întins.
3. (*despre aștri*) a se mișca, a-și
străbate drumul: *stellae vagantur*
stelele își urmează drumul.

vagus (3) *adj.* 1. rătăcitor, umblând
în toate părțile, care nu stă locului:
Gaetuli vagi gaetuli nomazi, *ma-*
troniae vagae per urbem femeii rătă-

cind prin oraș, *venti vagi* vânturi
fără astâmpăr. 2. (*fig.*) schimbător,
șovăitor, nestatornic, imprecis, ne-
hotărât: *vaga fortuna* norocul schim-
bător, *vaga sententia* idee impre-
cisă, ~ *adhuc Domitius erat* până
acum Domitius era nehotărât.

valdē *adv.* foarte (mult): ~ *longus*
foarte lung, ~ *timere* a se teme
foarte mult.

valedicō, *ere, dixi vi.* a-și lua rămas
bun de la cineva.

valēns (1), *ntis p.pr. v. valeō.* // *adj.*
tare, robust, viguros, puternic.

valenter *adv.* tare, cu putere.

valeō, *ēre, ūi vi.* 1. a fi puternic: *tau-*
rus valet cornibus taurul e puternic
prin coarne. 2. a fi sănătos: *vales-*
ne? ești sănătos? *melius valet* se
simte mai bine, *vale, valete* cu bine!
cu sănătate! 3. (*fig.*) a fi tare, a avea
putere (trecere), a valora, a fi în stare:
~ *multum* (*plus, plurimum, minus*)
apud populum a avea multă (mai
multă, foarte multă, mai puțină)
trecere în fața poporului, *pudor*
plus quam timor valet rușinea e
mai bună decât frica, *nescis quo*
valeat nummus? nu știi la ce e bun
banul? *mos maiorum ut lex valebat*
tradiția avea puterea unei legi, *hoc*
verbum quid valet? ce înseamnă
acest cuvânt?

Valerius, *ii m.* Valerius (*nume gen-*
tilic roman). // **Valerius** (3) *adj.* din
gens Valeria.

valēscō, *ere*, *valui* *vi.* a se întări, a prinde puteri.
valētudinārium, *ii n.* spital, lazaret.
valētudinārius (3) *adj.* bolnăvicios.
valētūdō, *inis f.* 1. stare a sănătății: ~ *bona*, *firma*, *mala* sănătate bună, rezistentă, proastă. 2. sănătate. 3. boală.
validē *v.* **valdē**.
validus (3) *adj.* 1. tare, puternic: ~ *taurus* taur puternic, *vir facundia* ~ bărbat superior prin elocință. 2. sănătos, în putere: *si te validum videro* dacă te voi vedea în putere.
vallāris (2) *adj.* de parapet: *corona* ~ cunună dată soldatului care pătrundea primul în întăriturile dușmane.
vallis (**vallēs**), *is f.* vale.
vallō (I) *vt.* a întări cu un șanț fortificat (*v. vallum*), a fortifica.
vallum, *i n.* întăritură (*formată dintr-un șanț fossa, din pământul azvârlit deasupra agger și din țăruiși înșipți, alcătuind o palisadă*).
vallus, *i m.* 1. țăruiș de palisadă, par. 2. palisadă.
valvae, *arum f.pl.* canaturi de ușă, ușă dublă.
Vandilii (**Vandali**), *orum m.pl.* vandali (*popor germanic*).
vānescō, *ere vi.* a se risipi, a dispărea.
vāniloquentia, *ae f.* vorbe goale, lăudăroșenie.

vāniloquus (3) *adj.* lăudăros, fanfaron.
vānitās, *ātis f.* 1. falsitate, aparență goală. 2. lăudăroșenie. 3. zădărniciie, inutilitate.
vannus, *i f.* vânturătoare.
vānus (3) *adj.* 1. gol, deșert. 2. zadarnic, fără temei. 3. fals, înșelător, amăgitor. 4. vanitos, lăudăros.
vapor, *ōris m.* 1. abur, vapor. 2. văpaie.
vapōrarium, *ii n.* țeavă prin care trec aburi calzi, calorifer.
vapōrō (I) *vi. și vt.* 1. a răspândi aburi, a aburi. 2. a) a afuma: ~ *templum* a afuma templul cu tămâie; b) a încălzi: ~ *laevum latus* a încălzi coapsa stângă.
vappa, *ae f.* vin trezit; (*fig.*) om de nimic.
vāpulō (I) *vi.* a primi lovituri, a fi bătut.
Vāriānus *v.* **Vārus**.
variātiō, *ōnis f.* schimbare, deosebire.
variē *adv.* în chip felurit, deosebit; (*spec.*) cu rezultate schimbătoare.
varietās, *ātis f.* 1. varietate, diversitate, deosebire: ~ *florum* varietatea florilor. 2. fel de a fi schimbător, nestatornicie: ~ *multitudinis* nestatornicia mulțimii.
variō (I) *vt. și vi.* 1. a varia, a face să se schimbe, a schimba (*spec.*), a colora felurit: ~ *vocem* a schimba glasul, ~ *laborem otio* a varia

lucratură cu odihnă, *variante se uva* strugurele colorându-se; (*pas.*) a fi variat, a se deosebi: *sententiae hominum variantur* părerile oamenilor sunt deosebite. 2. a se schimba: *fortuna variat* norocul e schimbător.
varius¹ (3) *adj.* 1. împestrițat, bălțat, colorat felurit, vărgat: *varia vestis* haină din culori felurite, *latera loris varia* spatele vărgat de bice. 2. felurit, diferit: *variae gentes* neamuri diferite. 3. schimbător, nestatornic, capricios: ~ *animus* suflet schimbător.
Varius², *ii m.* Varius (*nume gentilic roman*). // **Varius** (3) *adj.* din gens *Varia*.
varix, *icis f. și (rar) m.* varice.
Varro, *ōnis m.* Varro (*cognomen roman; de exemplum, M. Terentius Varro*). // **Varrōniānus** (3) *adj.* varronian.
vārus¹ (3) *adj.* întors (încovoiat) în afară, cu picioarele strâmbe; (*fig.*) opus.
Vārus², *i m.* P. Quintilius Varus (*generalul roman învins de germani în pădurea teuturgică*). // **Vāriānus** (3) *adj.* al lui Varus, varian.
vas¹, *vadis m.* chezaș, garant.
vās², *vāsīs n.* vas: ~ *Corinthium* vas de Corint; (*mil.*) *vāsa*, *ōrum* bagaje: *vasa colligere* a strânge bagajele (de plecare).
vāsārium, *ii n.* indemnizație de instalare (*dată guvernatorului de provincie la intrarea în funcție*).
vāsculārius, *ii m.* meșter care face vase mici de metal.
vāsculum, *i n.* văsuleț.
vastātiō, *ōnis f.* devastare, pustiire.
vastātor, *ōris m.* devastator, distrugător.
vastātrix, *icis f.* devastatoare.
vastē *adv.* 1. pe mare distanță. 2. (*ret.*) bolovănos.
vastificus (3) *adj.* pustiitor.
vastitās, *ātis f.* 1. pustietate. 2. pustiire.
vastō (I) *vt.* a pustii, a ruina.
vastus (3) *adj.* 1. gol, pustiu, părăsit de: *vastum forum* for pustiu, ~ *ab defensoribus* părăsit de apărători. 2. nemăsurat, uriaș, vast: ~ *Oceanus* oceanul nemăsurat, ~ *clamor* strigăt uriaș. 3. necioplit, grosolan.
vātēs, *is m.* 1. profet. 2. poet, cântăreț.
Vāticānus (3) *adj.* ~ *collis (mons)* colina vaticană (pe malul drept al Tibrului).
vāticinātiō, *ōnis f.* profeție.
vāticinātor, *ōris m.* prevestitor.
vāticinium, *ii n.* prezicere.
vāticinor, *arī, ātus sum vt. dep.* 1. a profetiza, a prezice, a prevesti. 2. a delira.
vāticinus (3) *adj.* profetic.
vatillum, *i n.* lopățică, lighenaș.
-ve [*enclitic*] *conj.* sau: *albus aterve* alb sau negru.
vēcōrdia, *ae f.* sminteală, nebunie.
vecors (1), *rdis adj.* smintit, nebun.

vectigal, *ālis* *n.* 1. dare, impozit. 2. venit.
vectigālis (2) *adj.* 1. tributar. 2. dat ca impozit.
vectiō, *ōnis* *f.* transport.
vectis, *is* *m.* pârghie, drug.
vectō (1) *vt.* a transporta.
vector, *ōris* *m.* 1. cel care transportă. 2. călător, pasager.
vectōrius (3) *adj.* de transport.
vectūra, *ae* *f.* transport.
vectus (3) *p.pf.* v. **vehō**.
vegetus (3) *adj.* puternic, vioi, sprin-ten.
vēgrandis (2) *adj.* micuț.
vehemēns (1), *ntis* *adj.* violent, vehement, strașnic, amarnic.
vehementer *adv.* strașnic, amarnic, foarte mult.
vehic(u)lum, *i* *n.* car, trăsură, vehicul.
vehō, *ere*, *vēxi*, *vectum* *vt.* a transporta, a duce, a purta: ~ *frumentum* *plaustris* a duce grâu în care.
Vēientō, *ōnis* *m.* Veiento (*cognomen* roman; de exemplu, *A. Fabricius Veiento*).
Veii (**Vēi**), *ōrum* *m.pl.* Veii (*oraș în Etruria, la nord-vest de Roma*). // **Vēiēns**, *ntis* *m.* locuitor din Veii. // **Veientānus** (3) *adj.* veientan.
Vēiovis (**Vēdiovis**), *is* *m.* Veiovis (*veche divinitate romană identificată cu Iupiter*).
vel *adv.* și *conj.* 1. fie, sau (dacă vrei). 2. chiar.

Vēlābrum, *i* *n.* Velabrum (*pieță de alimente în Roma*).
vēlāmen, *minis* *n.* 1. înveliș. 2. (*spec.*) veșmânt, vâl, piele (a animalelor).
vēlāmentum, *i* *n.* 1. învelitoare; (*pl. spec.*) panglici (*cu care se înfășurau ramurile de măslin purtate de cei ce se rugau*). 2. vâl, pânză.
vēles, *itis* *m.* [*frecv. pl. vēlitēs, um*] velit (*soldat ușor înarmat*).
Velia, *ae* *f.* Velia: 1. una dintre înălțimile colinei Palatinului. 2. nume roman al cetății Elea (pe coasta Lucaniei). // **Velinus** (3) *adj.* al Veleiei, velin.
velifer, *era*, *erum* *adj.* purtător de pânze.
vēlificātiō, *ōnis* *f.* desfășurare de pânze.
vēlificor, *ārī*, *ātus* *sum* *vi. dep.* a pluti, a naviga; (*fig.*) a-și desfășura toate pânzele, a se strădui din răsuputeri pentru ceva.
vēlitāris (2) *adj.* de velit (v. **vēles**).
Velitrae, *ārum* *f.pl.* Velitrae (*oraș al volsclilor, în sudul Latiumului; azi, Velletri*).
vēlivolans (1), *ntis* și **vēlivolus** (3) *adj. (poet.)* 1. zburând cu toate pânzele, înaripat. 2. împânzit de corăbii.
vellicō (1) a pișca, a ciuguli; a jumuli, a scărmana; a zgâlțâi; (*fig.*) a vorbi de rău.
vellō, *ere*, *velli* (*volsī, vulsi*), *vulsum* *vt.* 1. a smulge, a desprinde: ~ *postes*

a cardine a smulge ușile din țâțâni, ~ *poma* a culege poame. 2. a trage de: ~ *barbam* a trage de barbă.
vellus, *eris* *n.* 1. lână tunsă. 2. piele de animal păroasă, blană. 3. smoc de lână.
vēlō (1) *vt.* 1. a înveli, a acoperi: ~ *caput toga* a acoperi capul cu toga. 2. a încinge, a înfășura: ~ *ramis* a încinge cu ramuri. 3. (*fig.*) a ascunde: ~ *culpam* a ascunde greșeala.
vēlōcītās, *ātis* *f.* iuteală, repeziciune.
vēlociter *adv.* repede, iute.
vēlox (1), *ōcis* *adj.* iute, repede, ager.
vēlum, *i* *n.* (*frecv. pl. vela, ōrum*) 1. pânză de corabie: *vela dare ventis* (*D.*) a porni pe mare. 2. vâl, draperie, cortină.
velut (**velutī**) *adv.* 1. ca (și) ~ *venti concurrunt* aleargă ca vânturile. 2. precum, de exemplu: ~ *mihi evenit* precum mi s-a întâmplat. 3. *velut* (*si*) ca și cum: ~ *si coram adesset* ca și cum ar fi de față, ~ *cognosceret* ca și cum ar cunoaște.
vēna, *ae* *f.* 1. vână: *venas aperire* a-și deschide venele. 2. (*fig.*) a) filon, vână: ~ *argenti* filon de argint, ~ *ingenii* vână a talentului; b) parte intimă, adâncuri, inimă: *in venis reipublicae* în inima statului.
vēnābulum, *i* *n.* țâpoaie (a vânătorului).
Venāfrum, *i* *n.* Venafrum (*orașel în Campania, vestit prin măslinii săi;*

azi, Venafro). // **Venafranus** (3) *adj.* din Venafrum.
vēnālicius (3) de vânzare. // **vēnālicius**, *ii* *m.* negustor de sclavi.
vēnālis (2) *adj.* de vânzare.
vēnāticus (3) *adj.* de vânatoare.
vēnātiō, *ōnis* *f.* 1. vânatoare. 2. vânat.
vēnātor, *ōris* *m.* vânător; (*fig.*) iscoditor.
vēnātōrius (3) *adj.* de vânător.
vēnātrix, *icis* *f.* vânătoriță.
vēnātus, *ūs* *m.* vânatoare, vânat.
vēndibilis (2) *adj.* 1. ușor de vândut. 2. (*fig.*) cu trecere, căutat: *orator ~ populo* orator cu trecere la popor.
vēndidi *pf.* v. **vēndō**.
vēnditātiō, *ōnis* *f.* reclamă, etalare, paradă.
vēnditātor, *ōris* *m.* care face paradă (reclamă).
vēnditiō, *ōnis* *f.* vânzare; (*spec.*) licitație.
vēnditō (1) *vt.* a pune în vânzare; (*fig.*) a pune în valoare.
vēnditor, *ōris* *m.* vânzător.
vēndō, *ere*, *didī*, *ditum* *vt.* 1. a vinde: ~ *parvo pretio* a vinde cu preț mic, ~ *pluris* a vinde mai scump. 2. a pune în valoare, a da preț: *purpura vendit causidicum* purpura ridică prețul avocatului.
venēficium, *ii* *n.* 1. pregătire de otrăvuri, otrăvire. 2. băutură de drogoste, farmece.
venēficus (3) *adj.* 1. vrăjitoresc, fermecat. 2. veninos, otrăvitor. //

venēficus, *i m.* otrăvitor, vrăjitor.
// **venēfica**, *ae f.* otrăvitoare, vrăjitoare.
venenātus (3) *adj.* 1. otrăvit, veninos. 2. fermecat, vrăjit.
venenifer, *era, erum adj.* veninos.
venenō (I) *vt.* 1. a otrăvi. 2. a împregna cu culori.
venenum, *i n.* 1. otrăvă, venin. 2. băutură fermecată, farmec, vrajă. 3. vopsea, culoare.
vēneō, *ire, ii, itum vi.* a fi vândut.
venerābilis (2) *adj.* 1. venerabil, vrednic de cinste. 2. (*rar*) respectuos.
venerābundus (3) *adj.* cu mult respect.
venerandus (3) *adj.* vrednic de cinste.
venerātiō, *ōnis f.* venerare, respect, stimă deosebită.
venerātor, *ōris m.* care cinstește.
venerius (3) *adj.* de dragoste, erotic. // **Venerius** (*servus*), *ii m.* sclav al templului zeiței Venus; (*fig.*) sclav al Venerei.
veneror, *ārī, ātus sum vt. dep.* 1. a venera, a cinsti, a adora. 2. a cere rugător, a implora.
Venetī, *ōrum m.pl.* veneți (*populație care a locuit pe coasta de nord-vest a Mării Adriatice*). // **Venetia**, *ae f.* ținutul veneților. // **Venetus** (3) *adj.* venețian.
venia, *ae f.* 1. îngăduință, voie: *veniam dare* a da voie, *bona (cum) venia* cu binevoitoare îngăduință. 2. iertare.

veniō, *ire, vēnī, ventum vi.* 1. a veni: ~ *Romam* a veni la Roma, ~ *in patriam* a veni în patrie, ~ *ad eum* a veni la el, ~ *auxilio (D.)* a veni în ajutor, *ad facta veniamus* să venim la fapte. 2. (*fig.*) a veni, a sosi: *dies victoriae venit* a venit ziua victoriei, *mihi ad aures venit* mi-a ajuns la urechi. 3. a ajunge (într-o situație): ~ *in periculum* a ajunge în primejdie, ~ *ad senectutem* a ajunge la bătrânețe, ~ *ad manus* a ajunge la încăierare. 4. a se arăta, a se prezenta, a crește: *illic uvae felicius veniunt* acolo strugurii cresc mai bine.
vennū(n)cula (*uva*), *ae f.* struguri puși la păstrare.
vēnor, *arī, ātus sum vi. și vt. dep.* a vâna.
venter, *tris m.* pânțece, burtă.
ventilător, *ōris m.* 1. vânturător. 2. scamator.
ventilō (I) *vt.* 1. a face vânt, a vântura. 2. (*fig.*) a agita în vânt (degeaba).
ventitō (I) *vi.* a veni des.
ventōsus (3) *adj.* 1. plin de vânturi (de furtuni): *regio ventosa* ținut plin de vânturi. 2. (*fig.*) ca vântul: **a)** iute: ~ *equus* cal iute; **b)** nestatornic, schimbător: *ventosum ingenium* fire nestatornică; **c)** umflat, trufaș, gol: *homo* ~ om trufaș.
ventriculus, *i m.* 1. stomac. 2. ventricul.

ventus, *i m.* vânt: ~ *secundus* vânt favorabil, ~ *adversus* vânt potrivnic; (*fig.*) *venti fortunae* vânturile sorții.
vēnūcula *v. vennūculā.*
vēnum dō (**vēnundō**) (I) *vt.* a pune în vânzare, a vinde.
venus¹, *eris f.* 1. iubire, dragoste. 2. frumusețe, grație. 3. *Venus* zeița frumuseții.
vēnus², *i m.* [folosit numai la *Ac. și D. sg.*] spre vânzare *venum*, *do = vendo venum eo = veneo, veno positis* pus la vânzare, pe bani.
Venusia, *ae f.* Venusia (*oraș în Apulia, locul de naștere al lui Horatius*). // **Venusinus** (3) *adj.* din Venusia.
venustās, *ātis f.* frumusețe, farmec, atracție.
venustē *adv.* încântător, frumos, minunat.
venustus (3) *adj.* 1. încântător, drăguț, fermecător. 2. elegant, frumos.
veprēs, *is m.* [frecv. *pl.*] **veprēs**, *ium m.pl.* măracini.
vēr, *vēris n.* primăvară.
vērāx (I), *ācis adj.* veridic, adevărat, sincer.
verbēna, *ae f.* [frecv. *pl.*] creangă, ramură (de laur, mirt, măslin) (folosită la ceremonii religioase).
verber, *eris n.* [frecv. *pl.*] **verbera**, *um* 1. vargă, nuia, curea, bici. 2. lovitură, bătaie, izbire.
verberātiō, *ōnis f.* lovire; (*fig.*) pedepsire.

verberō¹ (I) *vt.* a bate, a lovi, a izbi; (*fig.*) a ocări, a blestema.
verberō², *ōnis m.* ticălos.
verbōsē *adv.* cu prea multe vorbe.
verbōsus (3) *adj.* lung la vorbă, guraliv.
verbum, *i n.* 1. cuvânt, termen, vorbă: ~ *voluptatis* cuvântul „plăcere“, ~ *novum* un cuvânt nou, *verba facere* a vorbi, *uno verbo* într-un cuvânt (pe scurt), *ad verbum* cuvânt de cuvânt, *verbi causa* (sau *gratia*) de exemplu. 2. vorbă (adâncă), maximă, sentință, zicătoare: *id ~ altius descendit* această vorbă a pătruns mai adânc. 3. vorbă goală, formă, aparență: *verbo (Abl.) liberi sunt* în aparență sunt liberi, *verba dare alicui* a înșela pe cineva. 4. formulă: *in verba alicuius iurare* a jura după vorbele, pe cuvântul cui-va, *meis, tuis ... verbis* în numele meu, al tău...
Vercingetorix, *igis m.* Vercingetorix (*conducătorul gallilor în războiul cu Caesar*).
vērē *adv.* pe bună dreptate, cu adevărat.
verēcundē *adv.* sfios.
verēcundia, *ae f.* 1. sfială, rușine: *omissā verecundiā* dând la o parte sfiala, ~ *parentis* sfială față de tată. 2. respect: ~ *legum* respect față de legi.
verēcundor, *ārī, ātus sum vi. dep.* a se sfii, a se rușina.

verēcundus (3) *adj.* 1. sfios, modest.
2. moral, curat.

vereor, *ērī, itus sum vt. dep.* 1. a se teme: ~ *longius prosequi* a se teme să înainteze mai departe, ~ *insidias* a se teme de curse, *verens ne dederetur* temându-se să nu fie predat, ~ *navibus* (D.) a fi îngrijorat pentru corăbii. 2. a respecta: ~ *deos* a-i cinsti pe zei, (*gerundiv*) *verendus* demn să fie respectat.

Vergiliae, *ārum f. pl.* Pleiadele (*constelație*).

Vergilius, *iī m.* P. Vergilius Maro (*marele poet latin*).

vergō, *ere vi.* 1. a se apleca, a (se) înclina: *collis ad flumen vergebat* colina înclina spre fluviu. 2. a se îndrepta: *Gallia ad septentriones vergit* Gallia e îndreptată spre nord. 3. a se apropia de sfârșit, a fi în declin, a apune: *vergente die* soarele apunând, *vergens annis femina* femeie în declin din cauza anilor.

vergobretus, *i m.* conducător la haedui.

vēridicus (3) *adj.* care spune adevărul, sigur, de nedeazămint.

vērīsimilis (*vērī similis*) (2) *adj.* verosimil.

vērītās, *ātis f.* 1. adevăr, realitate.
2. (*rar*) sinceritate, dreptate.

veritus (3) *p. pf.* v. *vereor*.

vermiculātus (3) *adj.* 1. în formă de vierme. 2. (*spec.*) în mozaic.

vermiculus, *i m.* viermișor.

vermina, *um n. pl.* spasme, convulsii.

verminātiō, *ōnis f.* 1. viermi (*boală*).
2. mănăcărime.

verminō, *āre vi.* 1. a fi ros de viermi, a avea viermi. 2. a avea mănăcărime.

vermis, *is m.* vierme.

verna, *ae m.* sclav (născut în casa stăpânului).

vernāculus (3) *adj.* 1. de sclav născut în casă, de casă. 2. (*frecv.*) băști-naș, indigen. 3. de oraș, de capitală.

vernilis (2) *adj.* 1. de sclav. 2. slugarnic. 3. obraznic.

vernīliter *adv.* 1. slugarnic. 2. obraznic.

vērñō, *are vi.* a reîntineri (la venirea primăverii).

vērnus (3) *adj.* de primăvară.

vērō **I.** *adv.* 1. într-adevăr, de fapt: *magnifica ~ vox* admirabilă vorbă într-adevăr. 2. (în *răspunsuri*) da, desigur, fără îndoială: *fuisti in scholis?* ~ *ac libenter* ai fost la cursuri? da, și cu plăcere. **II.** *conj.* iar, însă, dar: *neque ~ haec Dionysium fugiebant* iar aceștia nu-i scăpau lui Dionysius, *Smyrnaei* ~ dar cei din Smyrna.

Vērōna, *ae f.* Verona (*oraș în Italia de nord; azi, Verona*). // **Vērōnēsēs**, *ium m. pl.* veronezi.

verrēs¹, *is m.* vier, porc.

Verres², *is m.* C. Cornelius Verres (*proprietor al Siciliei, acuzat de*

Cicero). // **Verrīnus** (3) *adj.* al lui Verres, privindu-l pe Verres.

verrīnus (3) *adj.* de vier, de porc.

verrō, *ere, versi, versum vt.* 1. a mătura: ~ *aedes* a mătura locuința. 2. (*fig.*) **a** a lua cu sine: *venti nubi-la caeli verrunt* vânturile mătură norii cerului; **b** a atinge, a bate: *delphines aequora caudis verrunt* delfinii bat apele cu cozile.

verrūca, *ae f.* 1. ridicătură. 2. excrescență, neg, alunțiță. 3. (*fig.*) defect.

verruncō, *are vi.* a se întoarce: ~ *bene* a reuși.

versābilis (2) *adj.* mobil, schimbător; (*fig.*) nestatornic.

versātilis (2) *adj.* mobil, inconstant.

versicolor (1), *ōris adj.* cu mai multe culori, pestriț.

versiculus, *i m.* rânduleț, versuleț.

versificātor, *ōris m.* versificator.

versō (I) *vt.* 1. a răsuci, a întoarce, a suci mereu: ~ *ferrum forcipe* a întoarce fierul cu cleștele, ~ *glabas ligonibus* a întoarce brazdele cu sapele, ~ *librum* a avea mereu cartea în mână. 2. (*fig.*) a întoarce pe o parte și pe alta: ~ *domum* a răsturna casa, *sors omnia versat* soarta schimbă totul. 3. a munci, a chinui: *hunc versat amentia* pe acesta îl chinuie nebunia. 4. a chibzui, a examina: *versate diu quid valeant humeri* cântăriți îndelung cât vă țin puterile.

versor, *arī, ātus sum vb. pas.* (v. *versō*)

1. a se răsuci: *mundus versatur circa axem* cerul se răsucește în jurul axei sale. 2. (*fig.*) a se învărti tot timpul într-un mediu, a trăi, a se afla, a se mișca mereu, a se ocupa obișnuit: ~ *in castris* a trăi în tabără, ~ *inter cives* a trăi printre cetățeni, ~ *in errore* a se afla în greșeală, ~ *in republica* a se ocupa cu politică, ~ *in sordida arte* a se ocupa cu o meserie urâtă.

versūra, *ae f.* împrumut (făcut pentru a stinge o datorie mai veche).

versus¹ și **versum** *prep.* (cu *Ac.*) către, înspre: *domum ~* spre casă, *in Italiam ~* înspre Italia, *adv. quoquo ~* în toate părțile.

versus², *ūs m.* 1. brazdă. 2. linie, rând. 3. vers.

versūtē *adv.* dibaci, cu șiretenie.

versūtia, *ae f.* șiretenie.

versūtus (3) *adj.* abil, șiret.

vertex (*arh. vortex*), *icis m.* 1. vârtej. 2. creștet, vârf, culme.

verticōsus (3) *adj.* cu bulboane, cu vâltori.

vertigō, *inis f.* 1. învărtire, vârtej, vârtoare. 2. amețeală.

vertō (*arh. vortō*), *ere, verti, versum vt.* și (*rar*) *vi.* 1. a întoarce: ~ *oculos* a întoarce ochii, ~ *terram ferro* a răsturna pământul cu plugul, *terga ~* a o lua la fugă, *in fugam ~* a pune pe fugă; (*pas. cu sens refl.*) a se întoarce: *vertitur caelum* bolta

cerului se rotește. 2. a răsturna, a da peste cap: ~ *fraxinos* a răsturna frasinii, ~ *moenia Troiae* a dărâma zidurile Troiei. 3. a schimba, a preface: ~ *in meliorem statum* a schimba într-o stare mai bună, ~ *in cinerem omnia* a preface totul în cenușă. 4. a traduce: ~ *ex Graeco in Latinum sermonem* a traduce din greacă în limba latină. 5. a îndrepta într-o direcție, a face să ajungă: *ex illa pecunia magnam partem ad se vertit* din acea sumă o mare parte a făcut să ajungă la el; (fig.) a considera (a privi) ceva ca, a atribui: ~ *aliquid in contumeliam suam* a considera ceva ca o jignire a sa, ~ *captivos in praedam* a-i privi pe captivi ca pradă, ~ *id crimini* a considera aceasta ca o vină, ~ *ad deos causas* a atribui zeilor cauzele. 6. (pas. cu sens refl.) a sta, a se afla, a consta: *spes civitatis in dictatore vertitur* speranța statului se află în dictator. 7. (impers.) a se dezbate: *vertebatur utrum manerent an se dezbătea* dacă să rămână sau... 8. a se întoarce: *alio vertunt* se întorc în altă parte. 9. a se schimba, a se preface: *fortuna verterat* soarta se schimbă, *annus vertens* anul în curs, *anno vertente* în cursul anului, în curs de un an.

Vertumnus, *i m.* Vertumnus (divinitate a schimbării anotimpurilor).

verū, *ūs n.* țepușă, suliță (mică); frigare.

vērūm conj. dar: ~ *tamen* și totuși, ~ *enimvero* dar în realitate.

vērus (3) *adj.* 1. adevărat. // **vērum**, *i n.* adevăr: *verum dicere* a spune adevărul. 2. drept, potrivit cu realitatea, cinstit: ~ *iudex* judecător drept, *imago vera* oglindire fidelă, *verum est ut eos amemus* se cade să-i iubim.

verūtum, *i n.* suliță.

verūtus (3) *adj.* înarmat cu suliță.

vervex, *ēcis m.* berbec.

vēsānia, *ae f.* nebunie, sminteală.

vēsānus (3) *adj.* nebun, turbat, furios.

vescor, *vesci vi. (rar) vt. dep.* a se hrăni, a mânca, a trăi cu: *lacte et carne vescuntur* se hrănesc cu lapte și cu carne; *coepit vesci singulas* a început să le mănânce una câte una.

vescus (3) *adj.* 1. care roade, care consumă. 2. fără poftă de mâncare.

3. slab, firav, neputincios.

Vesēvus, *i m.* (vulcanul) Vezuviu. //

Vesēvus (3) *adj.* al Vezuviului.

vēsica, *ae f.* 1. bășică. 2. pungă.

3. lanternă.

vēsicula, *ae f.* bășicuță.

vespa, *ae f.* viespe.

vesper, *erī (eris) m.* 1. seară: *sub vesperum* spre seară, *vesperi* seara.

2. luceafăr. 3. apus.

vespera, *ae f.* vreme de seară.

vesperāscō, *ere vi.* a se însera.

vespertiliō, *ōnis m.* liliac (pasăre).

vespertinus (3) *adj.* 1. de seară.

2. (fig.) de apus.

vespillō, *ōnis m.* cioclu.

Vesta, *ae f.* Vesta (zeița căminului și a focului veșnic al cetății). // **Vestālis** (2) *adj.* al Vestei.

Vestālis, *is f.* vestală, preoteasă a Vestei.

vester (*arh. voster*), *tra, trum pron.* al vostru.

vestibulum, *i n.* vestibul, intrare; (fig.) început: ~ *castrorum* intrarea în tabără.

vestigium, *ii n.* 1. urma piciorului: *vestigia alicuius sequi* a se ține de urmele cuiva. 2. urmă, semn, resturi: ~ *rotae* urma roții, ~ *avaritiae* semn al lăcomiei, *vestigia huius urbis* vestigiile acestui oraș. 3. pas, mers: *vestigia ponere* a călca, *vestigia referre* a se întoarce; (fig.) ~ *facere in possessionem* a pune piciorul pe domeniul său. 4. talpa piciorului, picior: *vestigia nuda* tălpile goale. 5. loc: *vestigio se movere* a se mișca din loc, *eodem vestigio remanere* a rămâne în același loc. 6. clipă, moment: *e vestigio* într-o clipită, *eodem vestigio temporis* în același moment.

vestigō (I) *vt.* a urmări; a cerceta, a căuta.

vestimentum, *i n.* 1. haină, veșmânt.

2. învelitoare, cuvertură.

vestiō (IV) *vt.* a îmbrăca; (fig.) a înveli, a acoperi.

vestis, *is f.* 1. veșmânt, îmbrăcăminte. 2. învelitoare, cuvertură, pătură.

vestitus, *ūs m.* îmbrăcămintă.

Vesuvius, *ii m.* (vulcanul) Vezuviu.

veterānus (3) *adj.* vechi, bătrân, de veteran; (fig.) încercat. // **veterānus**, *i m.* veteran.

veterārium, *ii n.* pivniță de vin vechi.

veterātor, *ōris m.* 1. om încercat (experimentat). 2. (fig.) șiret, vulpe bătrână.

veterātōriē *adv.* abil, șiret.

veterātōrius (3) *adj.* chițibușar, rușinar; (fig.) șiret.

veterēs, *um m. pl.* cei vechi.

veternōsus (3) *adj.* amorțit, lănced.

veternus, *i m.* amorțire, lăncezeală.

vetō, *āre, vetuī, vetitum vt.* a opri, a se opune, a interzice: *leges vetant* legile se opun, *me vetuit Quirinus* mi-a interzis Quirinus, *bella vetabat* se opunea războiului.

vetulus (3) *adj.* bătrâior, bătrân. //

vetulus, *i m.* bătrân, bătrânel. // **vetula**, *ae f.* bătrână, băbuță.

vetus (I), *eris adj.* vechi, bătrân: ~ *amicitia* prietenie veche, ~ *regnandi* vechi la domnie.

vetustās, *ātis f.* 1. vechime lungă, durată: ~ *familiae* vechimea familiei. 2. timp, vreme: *nulla vetustas de me obmutescet* nici un timp nu va înceta să vorbească despre mine.

3. (fig.) Antichitatea.

vetustus (3) *adj.* vechi.

vexātiō, ōnis f. 1. (rar) zgâlțâire. 2. (fig.) chin, suferință: ~ *corporis* suferință fizică. 3. prigonire: ~ *sociorum* prigonirea aliaților.
vexātor, ōris m. prigonitor.
vexillārius, ii m. stegar. // **vexillarii, ōrum m.pl.** unitate de veterani re-angajați, scutiți de corvezi.
vexillum, i n. 1. steag, drapel, stindard (de cavalerie, de unități de aliați, de veterani) (drapel care se ridică pe cortul generalului ca semnal de luptă sau de marș). 2. pâlc de soldați, detașament.
vexō (I) vt. 1. a zgâlțâi. 2. a izbi, a ataca: ~ *verbis* a ataca prin cuvinte. 3. a chinui, a necăji, a zdruncina: *vexari invidiā* a fi chinuit de invidie, ~ *mores* a zdruncina moravurile. 4. a pustii: ~ *agros* a pustii ogoarele, ~ *pecuniam* a potopi (a risipi) banii.
via, ae f. 1. drum, cale: ~ *Appia* Calea Appia; (fig.) ~ *bidui* drum de două zile, *viam dare alicui* a deschide cuiva drum, ~ *vitae* drumul vieții. 2. (fig.) mijloc, metodă, procede: *eādem viā* pe aceeași cale, în același fel, *ratione et viā* cu judecată și cu metodă, *viā et arte* cu metodă și cu știință.
viārius (3) adj. privitor la drumuri.
viaticum, i n. bani (provizii) de drum.
viātor, ōris m. 1. călător, drumeț. 2. (spec.) curier, vestitor oficial.

vibrō (I) vt. și vi. 1. a scutura, a face să tremure. 2. a azvârli, a arunca: ~ *fulmina* a arunca fulgere. 3. a vibra, a tremura, a scânteia: *vox in auribus meis vibrat* vocea răsună în urechile mele, *tres vibrant linguae* trei limbi tremură; (spec.) *crines vibrati* păr ondulat.
viburnum, i n. scoruș (arbust).
vicānus (3) adj. de sat. // **vicānus, i m.** sătean.
vicārius (3) adj. înlocuitor.
vicātim adv. strădă de strădă; sat de sat; din curte în curte.
vicēni, ae, a num. câte douăzeci.
vicē(n)simāni, ōrum m.pl. soldați din legiunea a XX-a.
vicē(n)simārium aurum, i n. douăzecime (impozit de 5% la eliberarea unui sclav).
vicē(n)simus (vigēsīmus) (3) num. al douăzecilea. // **vicēsima, ae f.** a douăzecea parte, impozit de 5%.
vicia, ae f. măzărache, borceag (plantă).
vicīē(n)s num. de douăzeci de ori.
vicinālis (2) adj. din vecini.
vicinia, ae f. 1. vecinătate. 2. toți vecinii.
vicinitās, ātis f. 1. vecinătate. 2. vecini. 3. apropiere, asemănare.
vicinus (3) adj. 1. vecin, din apropiere, apropiat. 2. (fig.) apropiat, asemănător. // **vicinus, i m. și vicina, ae f.** vecin, vecină. // **vicinum, i n.**

vecinătate, apropiere: *e vicino* din apropiere.
vicis G. f. [fără N., D. sg. și G. pl.] 1. schimbare, venire la rând, rând (într-o succesiune): *vice fortunarum* prin schimbarea sorții, *vigiliarum vices servare* a păstra rândul gărzilor, *per vices, in vices* alternativ, *vice versa* schimbând ordinea. 2. schimbări ale sorții; destin, soartă; primejdii: *nullas vices vitare* a nu se feri de nici o primejdie. 3. rol, loc, funcție, treabă: *ad vicem alicuius accedere* a veni în locul cuiva, *vice cotis fungi* a îndeplini rolul gresiei, *in vicem* în locul. 4. schimb. 5. (adverbial) *vicem (Ac.)* sau *in vicem*: a) cu schimbul; b) în locul, pentru: *nostram vicem ultus est* s-a răzbunat în locul nostru; c) ca și: *ceteri vicem pecorum obtruncabantur* ceilalți erau măcelăriți ca oile; d) pentru, din cauza: *vicem imperatoris* pentru general; *vice (Abl.)*: e) ca și: *ea oraculi vice accipiens* privindu-le ca pe o profeție; f) pentru: *vice eorum sollicitus* îngrijorat pentru ei.
vicissim adv. la rândul său, iarăși.
vicissitūdō, inis f. schimbare, alternanță.
victima, ae f. animal de jefă; (fig.) victimă.
victimārius, ii m. sacrificator.
victor, ōris m. învingător: ~ *omnium gentium* învingătorul tuturor nea-

murilor. // **adj. (1): exercitus** ~ armată învingătoare.
victōria, ae f. 1. victorie. 2. *Victoria*, zeița victoriei.
victōriātus, i m. monedă (o jumătate de dinar, având pe el efigia *Victoriei*).
victrix, icis f. învingătoare.
victus¹ (3) p.pf. v. vincō.
victus², ūs m. 1. hrană. 2. fel de viață (de trai).
viculus, i m. sătuc.
vicus, i m. 1. cartier, stradă. 2. sat; curte.
vidēlicet adv. de bună seamă, fără îndoială, se vede, desigur.
viden? (= videsne?) vezi tu?
videō, ēre, vidī, visum vt. 1. a vedea: ~ *longius* a vedea mai departe, *videndi delectatio* plăcerea de a vedea. 2. a vedea (observând): ~ *urbem ex eo loco* a vedea din acel loc orașul. 3. a avea parte să vadă: *utinam eum diem videam!* o, de-aș vedea ziua aceea! 4. a privi: ~ *omnes acie torva* a-i privi pe toți cu o privire furioasă. 5. a vizita, a se duce să vadă: ~ *amicum* a-l vizita pe un prieten. 6. (fig.) a observa, a remarca: ~ *multa vitia in aliquo* a vedea multe defecte la cineva. 7. a lua seama, a se gândi: *videndum est ut* trebuie să iei seama ca, *consules videant ne quid detrimenti respublica capiat* consulii să ia seama ca statul să nu fie vătămat. 8. a ținti,

a avea în vedere: *maius quiddam videt* el țintește la ceva mai mult.
videor, *ēri, visus sum vb. pas. (v. videō)*. 1. a fi văzut: *a nullo videbatur* nu era văzut de nimeni. 2. a fi clar, a se vedea bine: *ut omnia postponere videretur* ca să se vadă bine că el pune totul pe-al doilea plan. 3. (cu nume pred.) a părea: *urbs munatissima videbatur* orașul părea foarte întărit, *colles exire videntur* colinele parcă se înalță, *poena mihi levis visa est* pedeapsa mi s-a părut ușoară, (*sibi*) *videri* a i se părea, a crede, *mihi videor strepitum audire* îmi pare că aud freamătul. 4. (*impers.*) a i se părea potrivit, a crede că e bine: *dis aliter visum est* zeilor le-a părut că altfel este bine: *ad haec, quae visum est, respondit* la aceasta a răspuns ce s-a crezut că e bine.
vidua, *ae f.* văduvă.
viduitās, *ātis f.* 1. lipsă. 2. văduvie.
viduō (I) *vt.* 1. a goli. 2. a văduvi.
viduus (3) *adj.* 1. lipsit, gol. 2. văduv.
viētus (3) *adj.* răscopt, putred.
vigeō, *ēre, uī vi.* 1. a fi în putere, a fi tare, a fi în floare. 2. a fi în cinste.
vigēsīmus *v. vicēsīmus*.
vigil (1), *ilis adj.* mereu treaz, veghind neconținut, neadormit. // **vigil**, *is m.* paznic, păzitor în timpul nopții; (*pl.*) gărzi de noapte.
vigilāns (1), *ntis p.pr. v. vigilō. // adj.* atent, grijuliu.

vigilanter *adv.* atent, cu grijă.
vigilantia, *ae f.* 1. (*rar*) puțința de a sta treaz. 2. (*frecv.*) atenție, veghere, grijă.
vigilātē *v. vigilanter*.
vigilāx (1), *ācis adj.* mereu treaz.
vigilia, *ae f.* 1. veghe, veghere. 2. (*mil.*) a) strajă, schimb (în garda de noapte): *prima* ~ schimbul întâi, *secunda* ~ veghea a doua; b) (*frecv. pl.*) strajă, ostași de strajă: *vigilias ponere* a așeza străji.
vigilō (I) *vi. și vt.* 1. a sta (a fi) treaz: ~ *usque ad lucem* a sta treaz până în zori. 2. a veghea, a fi atent: *vigilabo pro vobis* voi veghea pentru voi. 3. (*poet.*) a petrece în veghere: *noctes vigilantur* nopțile se scurg în veghere, *carmen vigilatum* o poezie, fruct al vegherilor.
vigintī *num.* douăzeci.
vigintivir, *i m.* vigintivir (*magistrat inferior*).
vigintivirātus, *ūs m.* vigintivirat, funcția de vigintivir.
vigor, *ōris m.* putere, energie, vigoare, forță.
vilica, *ae f.* îngrijitoare a gospodăriei (a fermei).
vilicō, *āre vi.* a fi administrator.
vilicus, *i m.* administrator de fermă, vechil, îngrijitor.
vilis (2) *adj.* 1. ieftin. 2. fără valoare, neînsemnat, de disprețuit.
vilitās, *ātis f.* 1. ieftinătate, preț prost. 2. lipsă de valoare, proastă calitate.

villa, *ae f.* 1. gospodărie (proprietate) la țară, fermă, conac. 2. *villa publica* clădire publică.
villōsus (3) pârșos, stufos.
villula, *ae f.* gospodărie mică la țară.
villus, *i m.* păr stufos (*la animale*); smoc de păr.
vīmen, *inis n.* nuia, creangă.
vīmentum, *i n.* împletitură de crengi.
Viminālis collis *m.* Viminal (*una dintre colinele Romei*).
vīmineus (3) *adj.* de nuiele.
vīn? (= *vīsne?*) vrei oare?
vinaceum, *i n.* sâmbure de struguri.
vinārium, *iī n.* vas de vin, amforă.
vinārius (3) *adj.* de vin. // **vinārius**, *iī m.* cârciumar.
vinciō, *īre, vīxi, vinctum vt.* 1. a lega, a pune în lanțuri: *catenis vinctus* legat în lanțuri. 2. a înconjura, a înlanțui, a încinge: *ulmus vitibus vincitur* ulmul este încins de viță, ~ *tempora floribus* a încinge tâmpilele cu o cunună. 3. (*fig.*) a obliga, a constrânge: ~ *aliquem donis* a obliga pe cineva prin daruri, ~ *severis legibus* a constrânge prin legi severe.
vincō, *ere, vīci, victum vt.* 1. a învinge: ~ *hostes proelio* a învinge pe dușmani în luptă, ~ *iram* a-și învinge mânia, ~ *Olympia* a fi învingător la jocurile olimpice; (*jur.*) ~ *iudicium, causam* a câștiga judecata, procesul. 2. a întrece, a depăși: ~ *omnes certamine pedum* a întrece pe toți la alergări. 3. (*rar*) a reuși să dovedească, a dovedi: *nec vincet ratio hoc* rațiunea nu va putea dovedi aceasta.
vīnc(u)lum, *i n.* legătură, lanț: *vincula stuppea* legături de câlți, *in vincula conicere* a azvârli în lanțuri; (*fig.*) ~ *servitutis* lanțul sclaviei.
vīndēmīa, *ae f.* 1. culesul viei. 2. (*poet.*) strugure, viță.
vīndēmīator, *ōris m.* culegător de struguri.
vīndēmīolae, *ārum f.pl.* recoltă mică de struguri; (*fig.*) venituri (economii) mici.
vīndex, *icis m.* 1. garant, chezaș. 2. apărător, salvator. 3. răzbunător, pedepsitor.
vīndicātiō, *ōnis f.* ocrotire, protejare; (*jur.*) reclamare.
vīndiciae, *ārum f.pl.* revendicare (în fața pretorului): *vindicias dare secundum libertatem* a satisface revendicarea în privința eliberării, a se pronunța pentru eliberare.
vīndicō (I) *vt.* 1. a reclama, a-și atribui: *Chii Homerum suum vindicant* cei din Chios și-l reclamă pe Homer ca al lor. 2. a aduce la libertate pe cineva, a elibera, a salva, a scăpa: ~ *Galliam in libertatem* a elibera Gallia, ~ *civem ex miseriis* a scăpa pe un cetățean de necazuri. 3. a proceda cu asprime, a pedepsi, a răzbuna: ~ *facinus* a pedepsi fapta, ~ *mortem* a răzbuna moartea.

vindicta, *ae f.* 1. vargă (cu care se atingea sclavul când era eliberat). 2. (*fig.*) **a)** apărare: ~ *libertatis* apărarea libertății; **b)** pedeapsă, răzbunare: ~ *levis* pedeapsă ușoară.

vinea, *ae f.* 1. viță-de-vie. 2. vie. 3. (*mil.*) baracă rulantă.

vinētum, *i n.* vie.

vinitor, *ōris m.* podgorean.

vinolentia, *ae f.* beție.

vinolentus (3) *adj.* beat, bețiv.

vinōsus (3) *adj.* 1. mirosind a vin. 2. aplecat spre băutură.

vinum, *i n.* vin; (*fig.*) băutură, beție.

viola, *ae f.* viorea; (*fig.*) culoarea vioarei.

violābilis (2) *adj.* care poate fi rănit (pângărit).

violārium, *ii n.* răzor de vioarele.

violātiō, *ōnis f.* violare, pângărire.

violātor, *ōris m.* violator, pângăritor.

violēns (1), *ntis adj.* năvalnic, aprig, furios, sălbatic.

violenter *adv.* violent, năvalnic, aprig, furios.

violentia, *ae f.* violență, sălbăcie.

violentus (3) *adj.* v. **violēns**.

violō (I) *vt.* 1. a izbi, a lovi (ceva ce nu e permis): ~ *patrem* a-și lovi tatăl, ~ *silvam securi* a izbi arborii cu secura. 2. a viola, a profana, a pângări: ~ *fident* a viola jurământul de credință, ~ *templum* a profana templul.

vipera, *ae f.* viperă.

vipereus (3) *adj.* de viperă, de șarpe.

viperinus (3) *adj.* de viperă.

Vipsānius v. Agrippa.

vir, *virī m.* 1. bărbat: *de viro factus femina* din bărbat transformat în femeie, *virī et pueri* bărbați (în puterea vârstei) și copii, *virī culpā divortium factum est* divorțul s-a produs din vina bărbatului (soțului), *Marius tulit dolorem ut vir* Marius a suportat durerea ca un (adevărat) bărbat. 2. oștean, soldat (pedestru): *equites virique* călăreții și ostașii pedestri; (*fig.*) viteaz, erou: *arma virumque cano* cânt luptele și pe erou. 3. om: ~ *bonus* om bun, *pecudes virosque rapiunt* răpesc animale și oameni.

virāgō, *inis f.* femeie robustă, fată războinică, luptătoare.

virectum, *i n.* tufiș verde, crâng înverzit.

virēns (1), *ntis p.pr. v. vireō*. // *adj.* **a)** verde; **b)** (*fig.*) în floare, în puterea vârstei.

vireō, *ēre vi.* 1. a fi verde: *arbores virent* pomii sunt verzi. 2. (*fig.*) a fi în putere, a fi tare: *dum virent genua* cât timp încheieturile sunt tari.

virēscō, *ere vi.* a înverzi.

viretum v. **virectum**.

virga, *ae f.* nuia, vargă.

virgātus (3) *adj.* vărgat.

virgeus (3) *adj.* de nuiiele.

Virgilius v. **Vergilius**.

virginālis (2) *adj.* de fată, feciorelnic.

virgineus (3) *adj.* al fecioarei, fecioresc, de fecioară.

virginitās, *atis f.* feciorie.

virgō, *inis f.* 1. fecioară, fată: *mulieres ac virgines* femeile și fetele, *Virgines (Vestae)* vestale. 2. femeie tânără. // *adj.* (1) nenuntit: *filia virgo* fată necăsătorită. 3. Fecioara (*constelație*).

virgula, *ae f.* nuielușă.

virgulta, *ōrum n.pl.* ramuri, crengi, vreascuri.

virguncula, *ae f.* fetiță.

viridis (2) *adj.* 1. verde. 2. (*fig.*) în putere, vânjos, viguros.

viriditās, *ātis f.* 1. verdeată, culoare verde. 2. (*fig.*) vigoare.

viridō, *āre vt. și vi.* a face verde, a înverzi. // **viridāns** (1), *ntis adj.* verde, înverzit.

virilis (2) *adj.* 1. bărbătesc: ~ *vox* glas bărbătesc. 2. (*fig.*) bărbătesc, tare, curajos: ~ *animus* suflet tare. 3. personal, individual: *pro virili parte* după puterile fiecăruia.

virilitās, *ātis f.* bărbăție.

viriliter *adv.* bărbătește.

viritim *adv.* 1. pe cap de om, individual. 2. separat.

virōsus (3) *adj.* cu miros urât, puturos.

virtūs, *ūtis f.* 1. virtute, calitate, valoare, merit. 2. vitejie, curaj.

virus, *i n.* 1. otravă, venin, fiere, băutură fermecată. 2. suc, zeamă; bale. 3. infecție, putoare.

vis *pers.* 2 sg. v. **volō**.

vis [*Ac.* vim; *Abl.* vi; *pl.* vires, virium] *f.* 1. (sg.) putere, forță: ~ *venti*

puterea vântului. 2. (act de) violență: *ad vim descendere* a recurge la violență, *vim facere* (sau *ferre, inferre*) a face un act de violență, *per vim* sau *vi* cu forța. 3. atac: *vim hostium prohibere* a opri atacul dușmanilor. 4. (*fig.*) putere, influență. 5. esență, înțeles: ~ *eloquentiae* esența elocinței; ~ *verborum* înțelesul cuvintelor. 6. mulțime, masă: ~ *magna telorum* un mare număr de săgeți, *magna ~ auri* mare cantitate de aur. 7. (*pl.*) putere, forță: *plus virium quam ingenii* mai multă forță decât inteligență, ~ *animi* puterile spiritului, *supra vires* peste puteri. 8. forțe militare: *undique contractis viribus* fiind strânse forțe militare de peste tot.

viscātus (3) *adj.* uns cu clei, lipicios; (*fig.*) care prinde în laț, ademenitor.

viscerātiō, *ōnis f.* 1. distribuire de carne (făcută poporului). 2. masă cu multe feluri de carne.

viscum, *i n.* 1. vâsc. 2. clei pentru prins păsări; nuia cu clei.

viscus, *eris [frecv. pl.] viscera, um n.* măruntaie; (*fig.*) partea cea mai adâncă, inimă, sân.

visiō, *ōnis f.* 1. vâz. 2. priveștițe, vedere. 3. (*fig.*) reprezentare, idee, viziune.

visitō (I) *vt.* a vedea; a vizita.

visō, *ere, visi vt.* 1. a privi: ~ *praedam expositam* a privi prada expusă. 2. a vizita: ~ *amicum aegrotum* a vizita prietenul bolnav.

visum, *i n.* arătare, vedenie.

Visurgis, *is m.* [*Ac. -im*] Visurgis (*fluviu în Germania; azi, Weser*).

visus, *ūs m.* 1. vedere: *res visu foeda* lucru urât la vedere. 2. vedenie, apariție: ~ *nocturnus* vedenie de noapte. 3. aspect, formă: ~ *illustris* înfățișare frumoasă.

vita, *ae f.* 1. viață: *esse in vita* a fi în viață, *vitam agere* a-și duce viața, *discedere a vita, excedere e vita* a muri. 2. suflare a vieții, suflet. 3. fel de viață: ~ *rustica* viața de la țară. 4. biografie: *vitae imperatorum* biografiile generalilor.

vitabilis (2) *adj.* de evitat, de temut.

vitābundus (3) *adj.* ferindu-se, evitând: ~ *castra hostium* ferindu-se de tabăra dușmanului.

vitālis (2) *adj.* 1. al vieții, vital, care întreține viața: ~ *calor* căldură vitală, *lumen vitale* lumină dătătoare de viață. 2. (*poet.*) a) capabil să trăiască; b) demn de trăit: *vita* ~ viață adevărată.

vitatiō, *ōnis f.* evitare.

Vitelliānī, *ōrum m.pl.* soldați ai împăratului roman Vitellius (care l-a învins pe Otho la Bedriacum).

Vitellius (3) *adj.* Vitellius (*nume de familie roman*). // **Vitelliānus** (3) *adj.* al lui Vitellius.

vitellus, *i m.* 1. vițeluş. 2. (*fig.*) gălbenuş de ou.

viteus (3) *adj.* de viță; (*fig.*) de vin.

viticula, *ae f.* 1. butuc de viță. 2. curpen, vrej.

vitiō (I) *vt.* 1. a strica, a vătăma, a altera: ~ *auras* a strica aerul; (*fig.*) *facies vitiabitur annis* fața va fi stricată de ani. 2. a necinști: ~ *virginem* a necinști o fată. 3. a falsifica: ~ *litteras* a falsifica o scrisoare.

vitiōsē *adv.* în mod defectuos, rău, greșit.

vitiōsitās, *ātis f.* stricăciune, viciu.

vitiōsus (3) *adj.* 1. stricat, alterat.

2. rău, defectuos. 3. corupt, vicios.

vītis, *is f.* 1. viță, coardă, viță-de-vie.

2. vargă (a centurionului).

vītisor, *ōris m.* săditor de vie.

vitium, *ii n.* 1. cusur, defect, neajuns, lipsă: ~ *corporis* defect fizic, ~ *aēris* aer stricat. 2. greșeală, vină: *vitio adversariorum* din vina adversarilor, *in vitio esse* a fi vinovat. 3. viciu: *vitia et virtutes* viciile și virtuțile. 4. (*spec.*) încălcarea regulilor (a auspiciilor).

vitō (I) *vt.* a evita, a se feri de: ~ *oculos hominum* a se feri de ochii oamenilor, ~ *suspicionem* a evita bănuiala.

vitreus (3) *adj.* 1. de sticlă, de cristal.

2. (*fig.*) cristalin, precum cleștarul.

3. scripitor; inconstant.

vitricus, *i m.* tată vitreg.

vitrum, *i n.* 1. sticlă. 2. drobușor (*plantă cu frunzele căreia se vopsește în albastru*).

vitta, *ae f.* bentiță, panglică, cordea.

vittātus (3) *adj.* împodobit, legat cu bentiță.

vitula, *ae f.* vițea.

vitulinus (3) *adj.* de vițel. // **vitulina**, *ae f.* carne de vițel.

vitulus, *i m.* 1. vițel. 2. mânz; animal tânăr.

vituperābilis (2) *adj.* de muștrat, blamabil.

vituperātiō, *ōnis f.* blam, reproș.

vituperātor, *ōris m.* vorbitor de rău, bârfitor.

vituperō (I) *vt.* a dojeni, a ține de rău.

vivācitās, *ātis f.* putere de viață.

vivārium, *ii n.* 1. parc de vânatoare.

2. rezervație pentru pescuit, heleșteu, piscină.

vivāx (1), *ācis adj.* 1. care trăiește mult, durabil, mereu proaspăt.

2. viu, vioi.

vividus (3) *adj.* 1. plin de viață. 2. viu, energic, puternic.

vivirādix, *icis f.* plantă cu rădăcină, butaș.

vivō, *ere, vixi, victum vi.* 1. a trăi, a fi în viață: ~ *octoginta annos* a trăi optzeci de ani, *ad summam senectutem* ~ a trăi până la adânci bătrâneți. 2. a fi viu încă, a dura: *vitis vivit* vița e încă vie, *vivit sub pectore vulnus* rana e vie în piept. 3. a) a trăi cu ceva, a se hrăni cu: ~ *pisce, carne* a se hrăni cu pește, cu carne; b) a trăi într-un fel: ~ *male, in paupertate, honeste* a trăi rău, în sărăcie, cinstit, ~ *secundum naturam* a trăi conform cu natura; c) a trăi (a locui) undeva: ~ *in silvis* a trăi în păduri, ~ *Syracusa* a trăi la

Syracusa; d) a fi în relații cu cineva, a fi în legături: *cum quo vivebat coniunctissime* cu care era în foarte strânse legături, ~ *familiariter* a se purta prietenește; e) a trăi cu ade-vărat, a gusta viața.

vīvus (3) *adj.* 1. viu: *ad vivum* până în carne vie. 2. (*fig.*) plin de viață (de mișcare), natural: *vultus* ~ privire vie, *fons* ~ izvor proaspăt, *flumen vivum* apă curgătoare, *vivum saxum* piatră nelucrată (naturală).

vix *adv.* cu greu, de-abia.

vixdum *adv.* abia, nu încă.

vocābulum, *i n.* numire, termen, cuvânt.

vōcālis (2) *adj.* 1. grăitor, care vorbește. 2. sonor, răsunător.

vocātus, *ūs m.* chemare, convocare, invitare.

vōciferātiō, *ōnis f.* strigăte, țipete.

vōciferor, *āri, ātus sum vi. dep.* a striga în gura mare.

vocitō (I) *vt.* 1. a numi: ~ *aliquem tyrannum* a numi pe cineva tiran.

2. (*rar*) a striga tare.

vocō (I) *vt.* 1. a chema (strigând): ~ *milites ad arma* a chema soldații la luptă, ~ *aliquem auxilio* a chema pe cineva în ajutor, ~ *in templa* a chema în temple, ~ *auxilium* a striga după ajutor. 2. a numi: *amorem coniugium vocat* numește dragostea căsătorie, *porticus quae Poecile vocatur* porticul care se numește Poecile 3. (*spec.*) a invoca (zeități), a invita (oaspeți), a chema (la jude-

cată), a convoca: ~ *deos, sidera* a invoca pe zei, aștrii, ~ *eum ad cenam* a-l invita la masă, ~ *in ius* a chema în judecată. 4. (fig.) a chema, a atrage, a ademeni, a provoca: *nox ad quietem fessos vocabat* noaptea îi îndemna la somn pe cei obosiți, *feriae me ad studium vocant* vacanța mă cheamă la studiu, ~ *deos in certamina* a-i provoca pe zei la lupte. 5. a face să ajungă, a (a)duce: *Italiam ad vastitatem vocas* aduci Italia la ruină, *me in invidiam apud milites vocas* mă faci să ajung urât de soldați.

vōcula, *ae f.* ton slab, glăscior, vorbuliță, șoaptă.

Volaterrae, *arum f.pl.* Volaterrae (oraș în nord-vestul Etruriei). // **Volaterranus** (3) *adj.* din Volaterrae.

volātilis (2) *adj.* înaripat, zburător.

volātus, *ūs m.* zbor.

Volcānus v. **Vulcānus**.

volēmum pirum, *i n.* pară mare.

volēns (1), *ntis p.pr. v. volō*. // *adj.* a) de bunăvoie, de la sine, cu dragă inimă: *volentes parent* se supun de bunăvoie; b) favorabil, binevoitor: *dis volentibus zeii* fiind binevoitori.

volg- v. **vulg-**.

volitō (I) *vi.* 1. a zbura încoace și încolo: *videmus volucres volitare* vedem păsările zburând încoace și încolo. 2. (fig.) a zbura: *frondes volitant* frunzele zboară, *fama voli-*

tat faima se răspândește. 3. a alerga în toate părțile: ~ *toto foro* a alerga prin tot forul.

voln- v. **vuln-**.

volō¹ (I) *vi.* a zbura: *aves volant* păsările zboară; (fig.) *navis volat* corabia zboară, *fama volat* zvonul se răspândește.

volō², *velle, volui vt.* 1. a voi, a dori: *velint, nolint* fie că vor, fie că nu, *si plura velim* dacă aș vrea mai multe, ~ *arma* a dori lupta; *volo scire* vreau să știu, *voluit montem a Labieno occupari* a hotărât ca muntele să fie ocupat de Labienus, *volo venias* vreau să vii, *volo ut mihi respondeas* vreau să-mi răspunzi.

2. a hotărî: *maiores nostri voluerunt* strămoșii noștri au hotărât, *velitis, iubeatis, Quirites ut* să hotărâți cetățeni și să porunciți ca (formulă care se rostea la prezentarea proiectelor supuse votării). 3. a susține, a pretinde, a afirma: *me vult fuisse Rhodi* susține că eu am fost la Rhodos, *vult quicquid natum esse interire* afirmă că tot ce se naște moare. 4. (cu *D. sibi*) a însemna, a voi să zică: *quid istae sibi statuae volunt?* ce înseamnă aceste statui? (*fără sibi*) *quid volt concursus?* ce înseamnă îmbulzeala asta?

volō³, *ōnis m. (la pl.)* sclav răscum-părat și înrolat apoi ca soldat voluntar.

Volsci, *orum m.pl.* volsci (populație din Latium). // **Volscus** (3) *adj.* volsc. **volSELLA** (**vulsella**), *ae f.* pensetă.

Volturnus (**Vultur**), *i m.* Volturnus (râu din Campania; azi, *Voltur*no). // **Vulturnum**, *i n.* Volturnum (oraș din Campania, pe râul *Volturnus*).

volūbilis (2) *adj.* 1. care se rotește (se rostogolește) mereu: *volubile caelum* cerul rotitor, *volubiles aquae* ape care se rostogolesc. 2. (fig.) schimbător, nestatornic: ~ *fortuna* noroc schimbător. 3. care se desfășoară repede, curgător: ~ *oratio* vorbire curgătoare, ~ *orator* orator volubil.

volūbilitās, *ātis f.* 1. rotire: ~ *mundi* rotirea cerului. 2. (fig.) iuțală, ușurință: ~ *linguae* ușurința vorbirii. 3. nestatornicie: ~ *fortunae* nestatornicia sorții.

volūbiliter *adv.* iute, repede.

volucer, *cris, cre adj.* 1. zburător, înaripat. 2. repede. 3. trecător.

volucris, *is f.* pasăre.

volūmen, *inis n.* 1. (numai poet.) răsucire, încolăcire, spirală, curbură: ~ *fumi* rotocol de fum, ~ *crurum equi* curbura picioarelor calului, ~ *siderum* mișcarea în cerc a stelelor. 2. sul de foi, carte, volum: ~ *epistolarum* un sul de scrisori, *annosa volumina* cărți vechi.

voluntārius (3) *adj.* de bunăvoie.

voluntās, *ātis f.* 1. voință, dorință: ~ *populi* voința poporului, *voluntate sua* din proprie voință, *voluntate de bunăvoie, nisi voluntate ibis* dacă nu vei merge de bunăvoie, *ad voluntatem* (sau *ex voluntate*) *alicuius* după dorința cuiva. 2. intenție, plan, hotărâre: *a qua voluntate deterritus est* a fost împiedicat de la această intenție, *hanc voluntatem suscepi* am adoptat acest plan. 3. bune sentimente, bunăvoință: *suorum voluntates alienavit* și-a îndepărtat bunele sentimente ale partizanilor săi, ~ *mutua* bunăvoință reciprocă.

voluptārius (3) *adj.* 1. care face plăcere, agreabil, delicios: *loca voluptaria* locuri agreabile. 2. datat plăcerilor: ~ *homo* om datat plăcerilor. 3. privitor la plăceri: *disputatio voluptaria* discuție despre plăceri.

voluptās, *ātis f.* plăcere.

voluptuōsus (3) încântător.

volūtābrum, *i n.* nămol, băltoacă.

volūtābundus (3) *adj.* tăvălindu-se.

volūtātiō, *ōnis f.* tăvălire; (fig.) agitație.

volūtō (I) *vt.* 1. a răsuci, a tăvăli: *se ~ pulvere, in luto* a se tăvăli în praf, în noroi; (*pas., cu sens refl.*) *volutari ad pedes alicuius* a se tăvăli la picioarele cuiva; (fig.) *volutari in voluptatibus* a se tăvăli în plăceri, *in scriptis volutari* a se afunda în cărți. 2. (fig.) a întoarce pe o față

și pe alta o chestiune, a cumpăni, a cântări: ~ *rem in pectore* (sau *in animo, secum*) a analiza un lucru, ~ *condiciones cum amicis* a cântări condițiile împreună cu prietenii. 3. (*spec.*) a răspândi ecoul: *litora vocem volutant* țărmurile răspândesc în valuri ecoul glasului.

volvō, ere, volvi, volūtum vt. 1. a răsuși, a învârti; *ventus volvit fumum* vântul răsușește fumul, ~ *oculos huc et illuc* a întoarce ochii înapoi și încolo, *amnis saxa volvit* râul răstoarnă pietrele. 2. (*spec.*) a) (*despre suluri de cărți*) a citi: *volvendi sunt libri Catonis* trebuie să fie citite cărțile lui Cato; b) a forma (prin mișcare în cerc): *equites volvunt turmas* călăreții formează un cerc cu escadroanele lor; (*mil.*) ~ *orbem* a forma un cerc. 3. (*pas. refl.*) *volvi* a se rostogoli: *volvitur in caput* se rostogolește peste cap, *lacrimae per ora volvuntur* lacrimile se rostogolesc pe obraji. 4. (*fig.*) a desfășura, a lăsa să se desfășoare (cuvinte, timp): *oratio volvitur* vorbirea curge, ~ *verba celeriter* a lăsa să curgă vorbele repede, *Iupiter volvit annum* Iupiter face să se desfășoare anul, *volventibus annis* cu trecerea anilor. 5. a răsuși în minte (în suflet), a frământa (sentimente, gânduri), a medita, a reflecta, a avea în minte: ~ *inanes cogitationes* a frământa în

minte gânduri zadarnice, ~ *iras ingentes in animo* a frământa în suflet nemăsurate sentimente de mânie.

vōmer (vōmis), eris m. fierul plugului; (*fig.*) plug.

vomica, ae f. buboi, abces.

vomitiō, ōnis f. vărsătură.

vomitō, āre vi. a vărsa mult.

vomitus, ūs m. 1. vărsat. 2. vărsături.

vomō, ere, uī, itum vt. a vărsa, a vomă: ~ *sanguinem* a vărsa sânge; (*fig.*) a revărsa.

vorācitās, ātis f. lăcomie (la mâncare).

vorāgō, inis f. vâltoare; prăpastie; (*fig.*) prăpăd, pacoste.

vorāx (1), ācis adj. care înghite tot, lacom.

vorō (I) vt. a înghiți lacom, a devora; (*fig.*) a mânca: ~ *viam* a parcurge drumul.

vortex v. **vertex**.

vors-, vort- v. **vers-, vert-**.

vōs pron. voi.

voster v. **vester**.

vōtivus (3) adj. votiv, făgăduit zeilor, juruit.

vōtum, ī n. 1. juruință zeilor, făgăduință: *vota facere* a face jurămintele zeilor, *vota solvere* (sau *exsequi, reddere*) a îndeplini juruința, *voti damnari* a fi legat printr-o promisiune solemnă, *voti reus* legat printr-o juruință. 2. (*concr.*) obiect al făgăduinței, ofrandă promisă: *in-*

cendimus aras votis aprindem altarele cu ofrandele promise. 3. dorință (încredințată) zeilor: *audivere di mea vota* zeii mi-au ascultat dorințele, ~ *omnium parentum* dorința tuturor părinților.

voveō, ēre, vōvī, vōtum vt. 1. a se lega prin jurământ (a făgădui) zeilor: ~ *Vulcano arma* a-i jurui lui Vulcan armele. 2. (*fig.*) a dori: *elige quid voveas* alege ce dorești.

vōx, vōcis f. 1. voce, glas: ~ *acuta* glas ascuțit, *magna voce* cu glas tare, *voces ebriorum* strigătele celor beți, *Sirenum voces* glasurile sirenelor, ~ *apium* zumzetul albinelor. 2. sunet (muzical): *bucina litora voce replet* buciul umple țărmurile cu sunetul lui. 3. cuvânt, vorbă (rostită): ~ *voluptatis* cuvântul „plăcere“, *nullam vocem exprimere potuit* n-a putut scoate o vorbă, *nuntia meae vocis* vestitoare a ordinelor mele. 4. vorbire, grai: ~ *rustica* vorbire țărănească, *Latina voce loqui* a vorbi în limba latină.

Vulcānus (Volcānus), ī m. Vulcan (*identificat cu Hefaiistos, zeul focului și al făurăriei, fiul lui Iupiter și al Iunonei, soțul Venerei*); (*fig.*) focul. // **Vulcānius (3)** adj. al lui Vulcan, închinat lui Vulcan.

vulgāris (2) adj. obișnuit, comun, al tuturor.

vulgātus (3) adj. cunoscut, răspândit peste tot, public.

vulgō¹ (I) vt. 1. a împărtăși cu toată lumea: *vehicula usu vulgata* vehicule devenite prin uz ale tuturor, ~ *imperium cum infimis* a împărtăși puterea cu cei mai de jos. 2. a răspândi pretutindeni: ~ *morbos* a răspândi bolile. 3. a face cunoscut, a publica: ~ *dolorem verbis* a face cunoscută durerea prin cuvinte, ~ *librum* a publica o carte.

vulgō² adv. 1. în masă, cu duiumul. 2. peste tot. 3. pe față.

vulgus, ī n. mulțime, masă, gloată: *nil est incertius vulgo* nu este nimic mai nestatornic ca mulțimea, ~ *armatorium* masa soldaților, ~ *proceresque* gloata și fruntașii, *in vulgus* pentru mulțime, în mulțime.

vulnerātiō, ōnis f. rănire.

vulnerō (I) vt. a răni: ~ *multos* a răni pe mulți; (*fig.*) ~ *aures alicuius* a ofensa urechile cuiva.

vulnificus (3) adj. care rănește.

vulnus, eris n. rană.

vulpēcula, ae f. vulpișoară.

vulpēs, is f. vulpe.

vulpinus (3) adj. de vulpe.

vulsi pf. v. **vellō**.

vultuōsus (3) adj. schimonosit, care se strâmbă, afectat.

vultur (vultur), uris m. vultur.

vulturius (vulturius), ī m. vultur, uliu.

vultus (vultus), ūs m. față, înfățișare; (*pl.*) expresia feței, chip, priviri.

vulva, ae f. uter, pantece.

X

X (în prescurtări) 1. = (cifra) 10. 2. (pe monezi) = **dēnārius**.

Xanthippē, *ēs f.* Xantipa (soția lui Socrate, proverbială prin cicăleală).

Xanthus, *ī m.* Xanthus (râu din preajma Troiei, numit și Scamander).
xenium, *īī n.* cadou, dar.

Xenophōn, *ōntis m.* Xenofon (elev al lui Socrate, istoric, filozof și general).

Xerxēs (**Xersēs**), *is m.* Xerxes (fiul lui Darius, regele perșilor, înfrânt de greci la Salamina).

xystus, *ī m.* și **xystum**, *ī n.* 1. (la greci) galerie, portic. 2. (la romani) terasă cu arbori și flori, alee.

Z

Zacynthos (**Zacynthus**), *ī f.* Zacynthus (insulă în Marea Ionică; azi, Zante). // **Zacynthius** (3) *adj.* zacynthian.

Zama, *ae f.* Zama (oraș în Numidia, la sud-vest de Carthagina, celebru prin înfrângerea lui Hannibal).

Zanclē, *ēs f.* Zancle (vechiul nume al Messinei). // **Zanclēius** (3) *adj.* din Zancle.

Zēnō(n), *ōnis m.* (filozoful) Zenon din Kittion (fondatorul școlii filozofice stoice; numele altor filozofi:

Zenon Eleatul, Zenon epicureul, profesorul lui Cicero).

zephyrus, *ī m.* zefir (vânt de apus).

Zeuxis, *is (idis) m.* Zeuxis (celebru pictor grec).

zōna, *ae f.* 1. cingătoare, brâu, șerpar. 2. zonă.

zōnārius (3) *adj.* de cingători. // **zōnārius**, *īī m.* fabricant de cingători.

zōthēca, *ae f.* cameră (de lucru sau de odihnă).

zōthēcula, *ae f.* cameră mică (de lucru sau de odihnă).

CALENDARUL ROMAN

Zilele lunii	martie, mai, iulie și octombrie (31 de zile)	ianuarie, august, decembrie (31 de zile)	aprilie, iunie, septembrie și noiembrie (30 de zile)	februarie (28 de zile); în anii bisecți 29 de zile
1	Kalendis	Kalendis	Kalendis	Kalendis
2	VI	IV (ante)	IV (ante)	IV (ante)
3	V	III	Nonas	III Nonas
4	IV			
5	III	Pridie Nonas	Pridie Nonas	Pridie Nonas
6		Nonis	Nonis	Nonis
7	Nonis	VIII	VIII	VIII
8	VIII	VII	VII	VII
9	VII	VI	VI	VI (ante)
10	VI	V	V	V (ante)
11	V	IV	IV	IV
12	IV	III	III	III
13	III	Pridie Idus	Pridie Idus	Pridie Idus
		Idibus	Idibus	Idibus

Zilele lunii	martie, mai, iulie și octombrie (31 de zile)	ianuarie, august, decembrie (31 de zile)	aprilie, iunie, septembrie și noiembrie (30 de zile)	februarie (28 de zile); în anii bisecți 29 de zile
14	Pridie Idus Idibus { XVII XVI XV XIV XIII XII XI X IX VIII VII VI V IV III }	XIX XVIII XVII XVI XV XIV XIII XII XI X IX VIII VII VI V IV III	XVIII XVII XVI XV XIV XIII XII XI X IX VIII VII VI V IV III	XVI XV XIV XIII XII XI X IX VIII VII VI V IV III
15				
16				
17				
18				
19				
20				
21				
22				
23				
24				
25				
26				
27				
28				
29				
30				
31	Pridie Idus Apr. Iun. Aug. Nov.	Pridie Kalendas Febr. Sept. Ian.	Pridie Kalendas Mai. Iul. Oct. Dec.	Pridie Kalendas Martias

 TABLOU COMPARATIV AL ANILOR
 DINAINTEA EREI NOASTRE LA ROMANI

a.u.c.	î.e.n.	a.u.c.	î.e.n.	a.u.c.	î.e.n.
1	753	154	600	310	444
2	752	158	596	314	440
6	748	162	592	318	436
10	744	166	588	322	432
14	740	170	584	326	428
18	736	174	580	330	424
22	732	178	576	334	420
26	728	182	572	338	416
30	724	186	568	342	412
34	720	190	564	346	408
38	716	194	560	350	404
42	712	198	556	354	400
46	708	202	552	358	396
50	704	206	548	362	392
54	700	210	544	366	388
58	696	214	540	370	384
62	692	218	536	374	380
66	688	222	532	378	376
70	684	226	528	382	372
74	680	230	524	386	368
78	676	234	520	390	364
82	672	238	516	394	360
86	668	242	512	398	356
90	664	246	508	402	352
94	660	250	504	406	348
98	656	254	500	410	344
102	652	258	496	414	340
106	648	262	492	418	336
110	644	266	488	422	332
114	640	270	484	426	328
118	636	274	480	430	324
122	632	278	476	434	320
126	628	282	472	438	316
130	624	286	468	442	312
134	620	290	464	446	308
138	616	294	460	450	304
142	612	298	456	454	300
146	608	302	452	458	296
150	604	306	448	462	292

a.u.c.	î.e.n.	a.u.c.	î.e.n.	a.u.c.	î.e.n.
466	288	566	188	662	92
470	284	570	184	666	88
474	280	574	180	670	84
478	276	578	176	674	80
482	272	582	172	678	76
486	268	586	168	682	72
490	264	590	164	686	68
494	260	594	160	690	64
498	250	598	156	694	60
502	252	602	152	698	56
506	248	606	148	702	52
510	244	610	144	706	48
514	240	614	140	710	44
518	236	618	136	714	40
522	232	622	132	718	36
526	228	626	128	722	32
530	224	630	124	726	28
534	220	634	120	730	24
538	216	638	116	734	20
542	212	642	112	738	16
546	208	646	108	742	12
550	204	650	104	746	8
554	200	654	100	750	4
558	196	658	96	753	1
562	192				

Redactor
SÁNDOR SKULTÉTY

Tehnoredactor
DOINA ELENA PODARU

DTP
EMILIA IONAŞCU

Corector
ANGELA ŞTEFĂNESCU

Apărut 2007
BUCUREŞTI - ROMÂNIA

Lucrare executată la „MONITORUL OFICIAL” R. A.

